NOVUM TESTAMENTUM GRAECE

ED.

F. BRANDSCHEID

BS1965 .B73 1901
Brandscheid, Fridericus.
Novum Testamentum graece

ad usum
Bro. Jas. McLaughlin

LLS.4
B73

Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ.

NOVUM TESTAMENTUM

GRAECE.

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/novumtestamentum0000frid

Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ.

NOVUM TESTAMENTUM GRAECE.

TEXTUM RECENSUIT, BREVES CAPITULORUM INSCRIPTIONES ET LOCOS PARALLELOS UBERIORES ADDIDIT

FRIDERICUS BRANDSCHEID,
GYMNASII HADAMARIENSIS OLIM CONRECTOR.

EDITIO CRITICA ALTERA, EMENDATIOR.

CUM APPROBATIONE REV. ARCHIEP. FRIBURGENSIS.

Property of
Southern Evangelical Seminary
3000 Tilley Morris Road
Matthews, NC 28105

FRIBURGI BRISGOVIAE.
SUMPTIBUS HERDER,
TYPOGRAPHI EDITORIS PONTIFICII.
MCMI.
VINDOBONAE, ARGENTORATI, MONACHII, S. LUDOVICI AMERICAE.

1901

BS1965
.B73
1901

Imprimatur.

Friburgi Brisgoviae, die 22. Iunii 1901.

✠ Thomas, Archiepp̄s.

Omnia iura reservantur.

Typis Herderianis Friburgi Brisgoviae.

LECTORI SALUTEM!

CUM amici mei insisterent, ut editio Novi Testamenti graece imprimeretur etiam minori pretio parabilis quam ea quae graecum textum cum latina versione Vulgata coniungeret, cum honestissimo bibliopola Herder egi, ut graecum textum separatim ederet. Cui meo desiderio ille libenter obsecutus hanc editionem paravit, ut gloria Dei augeretur et sanctum eius Evangelium fructum plus afferret. Sic enim possunt etiam egentiores discipuli gymnasiorum nostrorum Novum Testamentum graece acquirere graeceque legere. Quocirca benedictio Dei sit cum hoc opere, et gloria Dei sit sempiterna!

AQUIS MATTIACIS, die festa ss. Apostolorum Petri et Pauli MCMI.

EDITOR.

INDEX.

Pagina

Praefatio editoris v

De principiis textus graeci adornandi huic editioni adhibitis IX

Εὐαγγέλιον κατὰ Ματθαῖον 1

Εὐαγγέλιον κατὰ Μάρκον 89

Εὐαγγέλιον κατὰ Λουκᾶν 145

Εὐαγγέλιον κατὰ Ἰωάννην 239

Πράξεις Ἀποστόλων 309

Ἐπιστολαὶ Παύλου 401

Πρὸς Ῥωμαίους 403

„ *Κορινθίους Πρώτη* 438

„ *Κορινθίους Δευτέρα* 471

„ *Γαλάτας* 493

„ *Ἐφεσίους* 505

„ *Φιλιππησίους* 518

„ *Κολοσσαεῖς* 526

„ *Θεσσαλονικεῖς Πρώτη* 534

„ *Θεσσαλονικεῖς Δευτέρα* 542

„ *Τιμόθεον Πρώτη* 547

„ *Τιμόθεον Δευτέρα* 556

„ *Τίτον* 563

„ *Φιλήμονα* 567

„ *Ἑβραίους* 568

Pagina

Ἐπιστολαὶ Καθολικαί 597
Ἰακώβου 599
Πέτρου Πρώτη 609
Πέτρου Δευτέρα 619
Ἰωάννου Πρώτη 625
Ἰωάννου Δευτέρα 635
Ἰωάννου Τρίτη 637
Ἰούδα 639

Ἀποκάλυψις Ἰωάννου 643

Tabula codicum manuscriptorum et versionum Novi Testamenti 691

Tabula locorum hac altera editione mutatorum auctoritatibus instructa 696

Adnotationes criticae 713

DE PRINCIPIIS TEXTUS GRAECI ADORNANDI HUIC EDITIONI ADHIBITIS.

NOSTRA haec principia sunt eadem, quae olim secutus est s. Hieronymus, qui eo rectius de hac re iudicare potuit, quo fuit propior temporibus originis Sacrarum Scripturarum Novi Testamenti. Is in operanda recensione sua textus latini a maxima parte ecclesiarum imperii romani adiutus librorum donis, quaedam eorum exemplarium, quae manu tractavit, et graeca et latina appellat vera et antiqua. Ultra eum retrogredi non possumus, cum praeter exiguam notitiam de Luciano et Hesychio, quorum scripta a Gelasio Papa damnata sunt, nusquam de anteriori graeci textus Novi Testamenti editione mentio fiat. Itaque Lachmannus ut magnus vir doctus in s. Hieronymo constitit eiusque principia adoptavit. Cum enim eum textum graecum quaeramus, ex quo et posteriora apographa graeca et versiones latinae fluxerunt, constat fere inter omnes, duas esse sacri textus formationes, alteram orientalem, alteram occidentalem, quae ubi lectionibus consentiunt, certissimum est signum veritatis. Pertinent autem ad orientalem textus sacri formationem

in Evangeliis: B ℵ[1] C τ[2] P Q T Z R Ξ N et scriptor ecclesiasticus Origenes; contra ad occidentalem: A (Evang.) D X Δ a b c d Italae, Vulgata et Patres trium primorum saeculorum Irenaeus, Cyprianus, Hilarius, Lucifer[3]. In Actibus Apostolorum ad orientalem classem testium pertinent: A B ℵ C τ et Origenes, ad occidentalem: D E H L a b c d e, Irenaeus, Cyprianus, Lucifer, Hilarius, Vulgata. In epistolis Pauli ad orientalem: A B ℵ C H τ et Origenes, ad occidentalem: D E F G d e f g, Vulgata, syr. Pst., Irenaeus, Cyprianus, Lucifer, Hilarius; ex utraque classe mixti: K L P. In epistolis catholicis ad orientalem classem: A B ℵ C τ, Origenes et Clemens Alexandrinus, ad occidentalem: Vulgata, syr. Pst., Irenaeus, Cyprianus, Lucifer, Hilarius; ex utraque classe mixti: K L P 13. 31 rel. In Apocalypsi ad orientalem classem: A ℵ C, Origenes, Clemens Alexandrinus, Hippolytus, ad occidentalem: Vulg. codd. et edit., Irenaeus, Cyprianus, Lucifer, Hilarius

[1] B ℵ pro uno codice habendi sunt. Itaque plerumque satis habere possumus, unum B pro utroque nominasse; raro tantum, maxime ubi deficit B, lectionem codicis ℵ separate attulimus.

[2] Editio Stephani (a. 1550) maxime in recentioribus et usitatis exemplaribus nitebatur.

[3] Non attinet ad propositum nostrum, neque in auctoritatibus Patrum et scriptorum ecclesiasticorum ultra tertium saeculum descendere, neque codices noni et quod excedit saeculi afferre, nisi quod in gravioribus quibusdam locis eorum testimonio ad confirmandam veram lectionem uti possumus.

et Primasius; ex utraque classe mixti: P saec. IX, Q (al. B), Vatic. saec. VIII Basil., minusculorum: 1. 6. 7. 14. 38. 91. 92. 95 rel. Qui si omnes congruunt, veritas diplomatica obsignata est. Si non omnes, sed pars orientalium cum parte occidentalium congruit, in congruentibus veritas est, reliqui non respiciendi sunt. Sin vero omnes orientales deficiunt, occidentales in eorum locum intrare debent. Etenim in promptu est, auctores versionum latinarum a b c diversos eximios fuisse Ecclesiae viros, qui non solum graeca bona apographa Novi Testamenti, sed etiam anteriores latinas versiones ante oculos habebant et veritatem evangelicam religiosissime quaesitam ut potuerunt aptissime vel suis vel aliorum translationum verbis expresserunt. Initio Evangelii enim teste s. Augustino quisque, dummodo facultatem sibi videbatur habere, Sacras Scripturas latine verterat, ita ut magnam diversitatem versionum oriri necesse esset. Postea vero versio Itala ob accurationem textus tanta fuit auctoritate, ut teste eodem s. Augustino apographa nova in Africa facta primum in Italiam ad correctionem mitterentur, antequam in usum ecclesiarum acciperentur. Similiter et auctorem codicis D pro eximio viro ecclesiastico graeco habere convenit, qui et graeca bona apographa et latina quoque praestantia ante oculos habebat et sensus veritatem ut potuit optime graece reddebat. Ita nos quoque non debemus putare veritatem evangelicam in graeco solum inveniri. Porro non debebant excellentes hi translatores latini verbum graecum pro verbo

reddere, sed versionem legibilem et omnibus comprehensibilem populo ecclesiae suae vel etiam patriae procurare. Itaque etiam nos non decet in conformatione sententiarum haerere vel exteriora elocutionis urgere, sed imprimis veritatem sensus quaerere, quam in nostra Vulgata versione certe habemus. Nam etiam s. Hieronymus noster aperte profitetur se in conformanda Vulgata versione latina, quaecumque sensum non tangerent, sivisse manere, quae autem non recte versa fuerant, ex optimis exemplaribus graecis, maxime Origenis et Pierii, sicut et latinis optimis versionibus mutasse. Ceterum nemo peritus negare potest, versionem nostram Vulgatam sensum graeci textus ubique assequi atque in reddendo sensu singula verba quam potuit fieri verissime studere exprimere, neque ulli ex Hieronymi tempore viro docto umquam contigisse tam egregiam versionem latinam sacri textus confingere. Ex hac diligentia etiam subinde factum est, ut unum vocabulum graecum duobus latinis vertendum fuerit, ut sententia graecae enuntiationis quam poterat fieri plenissime et accuratissime exprimeretur.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΚΑΤΑ ΜΑΘΘΑΙΟΝ.

CAPUT I.

Iesu Christi genealogia, conceptio, et ortus ex Maria Virgine.

1 Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαυεὶδ υἱοῦ Ἀβραάμ. 2 Ἀβραὰμ ἐγέννησεν τὸν Ἰσαάκ, Ἰσαὰκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ, Ἰακὼβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, 3 Ἰούδας δὲ ἐγέννησεν τὸν Φαρὲς καὶ τὸν Ζαρὰ ἐκ τῆς Θάμαρ, Φαρὲς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐσρώμ, Ἐσρὼμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀράμ, 4 Ἀρὰμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμιναδάβ, Ἀμιναδὰβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ναασσών, Ναασσὼν δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαλμών, 5 Σαλμὼν δὲ ἐγέννησεν τὸν Βοὸς ἐκ τῆς Ῥαχάβ, Βοὸς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωβὴδ ἐκ τῆς Ῥούθ, Ἰωβὴδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεσσαί, 6 Ἰεσσαὶ δὲ ἐγέννησεν τὸν Δαυεὶδ τὸν βασιλέα. Δαυεὶδ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐγέννησεν τὸν Σολομῶνα ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου, 7 Σολομὼν δὲ ἐγέννησεν τὸν Ῥοβοάμ, Ῥοβοὰμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιά, Ἀβιὰ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀσάφ, 8 Ἀσὰφ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσαφάτ, Ἰωσαφὰτ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωράμ, Ἰωρὰμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ὀζείαν, 9 Ὀζείας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωάθαμ, Ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἄχαζ, Ἄχαζ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐζεκίαν, 10 Ἐζεκίας δὲ ἐγέννησεν τὸν Μανασσῆ, Μανασσῆς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμώς, Ἀμὼς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσείαν, 11 Ἰωσείας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος. 12 Μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν

Iss. Luc. 3, 23-38. impr. 3, 31.

2-6 1 Par. 2, 1-15. **2** Gen. 21, 3; 25, 25; 29, 35. **3-6** Ruth 4, 18-22. **3** Gen. 38, 29 s. **4** Num. 7, 12. **5** Ios. 2, 1. Ruth 4, 13. 1 Reg. 16, 1. **6** 2 Reg. 12, 24. **7-12** 1 Par. 3, 10 ss. **7** 3 Reg. 11, 43; 14, 31; 15, 8. **9** 2 Par. 26, 23; 27, 9; 28, 27. **10** 2 Par. 32, 33; 33, 20. 25. **11** 2 Par. 36, 1. 2. **12** 1 Esdr. 3, 2.

Βαβυλῶνος Ἰεχονίας ἐγέννησεν τὸν Σαλαθιήλ, Σαλαθιὴλ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ζοροβάβελ. 13 Ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιούδ, Ἀβιοὺδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιακείμ, Ἐλιακεὶμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἄζώρ. 14 Ἄζὼρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαδώκ, Σαδὼκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀχείμ, Ἀχεὶμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιούδ. 15 Ἐλιοὺδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλεάζαρ, Ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ματθάν, Ματθὰν δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ. 16 Ἰακὼβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσὴφ τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Χριστός. 17 Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ Ἀβραὰμ ἕως Δαυεὶδ γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ Δαυεὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες.

18 Luc. 1, 27 ss. **18** Τοῦ δὲ Χριστοῦ ἡ γένεσις οὕτως ἦν. Μνηστευθείσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. 19 Ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν. 20 Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων· Ἰωσὴφ υἱὸς Δαυείδ, μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου. 21 Τέξεται δὲ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. 22 Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· 23 Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσιν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὅ ἐστιν μεθερμηνευόμενον

20 Luc. 1, 35.

21 Luc. 1, 31; 2, 21. Act. 4, 12.

23 Is. 7, 14.

Μεθ' ἡμῶν ὁ θεός. 24 *Διεγερθεὶς δὲ ὁ Ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος Κυρίου, καὶ παρέλαβεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ·* 25 *Καὶ* 25 Luc. *οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως οὗ ἔτεκεν τὸν υἱὸν αὐτῆς* 2, 7. 21. *τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.*

CAPUT II.

Magorum adoratio. Fuga sanctae Familiae in Aegyptum, caedes puerorum, reditus eiusdem ex Aegypto.

1 *Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἰερουσόλυμα λέγοντες·* 2 *Ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἴδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ.* 3 *Ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς Ἡρῴδης ἐταράχθη, καὶ πᾶσα Ἰερουσόλυμα μετ' αὐτοῦ,* 4 *Καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται.* 5 *Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· Ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτως γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου·* 6 *Καὶ σὺ Βηθλεέμ, γῆ* 6 Io. 7, *Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ.* 7 *Τότε Ἡρῴδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους ἠκρίβωσεν παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος,* 8 *Καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλεὲμ εἶπεν· Πορευθέντες ἐξετάσατε ἀκριβῶς περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὰν δὲ εὕρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ.* 9 *Οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως ἐπορεύθησαν· καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστήρ, ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ, προῆγεν αὐτοὺς ἕως ἐλθὼν ἐστάθη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον.*

2 (Num. 24, 17.) 6 Mich. 5, 2.

10 Ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα. 11 Καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν εἶδον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ. καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν. 12 Καὶ χρηματισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρῴδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

13 Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσὴφ λέγων· Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἴπω σοι· μέλλει γὰρ Ἡρῴδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. 14 Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτός, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον, 15 Καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρῴδου, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου.

16 Τότε Ἡρῴδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνεῖλεν πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσεν παρὰ τῶν μάγων. 17 Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος· 18 Φωνὴ ἐν Ῥαμὰ ἠκούσθη, κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολύς· Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελεν παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσίν.

19 Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρῴδου, ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσὴφ ἐν Αἰγύπτῳ 20 λέγων· Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν

11 (Is. 60, 6.) Ps. 72, 10. 15 Os. 11, 1. 18 Ier. 31, 15. 20 (Ex. 4, 19.)

μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραήλ· τεθνήκασιν γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. 21 Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς γῆν Ἰσραήλ. 22 Ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἡρῴδου, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν· χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας. 23 Καὶ ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέθ, ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν· Ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται.

CAPUT III.

Ioannes Baptista. Iesus ab eo baptizatur.

1 Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται Ἰωάν- 1-12 Luc. 3, 3-17; Marc. 1, 2-8.
νης ὁ βαπτιστὴς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰου- Io. 1, 6 ss.
δαίας, 2 Καὶ λέγων· Μετανοεῖτε, ἤγγικεν γὰρ ἡ 2 4, 17; 10, 7.
βασιλεία τῶν οὐρανῶν. 3 Οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥηθεὶς διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος· Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· Ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. 4 Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶχεν τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ· ἡ δὲ τροφὴ ἦν αὐτοῦ ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον. 5 Τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν Ἱεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ Ἰουδαία καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ Ἰορδάνου, 6 Καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ὑπ' αὐτοῦ ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. 7 Ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς· Γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; 8 Ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας· 9 Καὶ μὴ δόξητε 9 Io. 8, 39.

23 (Is. 11, 1.) 3 Is. 40, 3.

λέγειν ἐν ἑαυτοῖς· Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων
10 7, 19 ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. 10 Ἤδη δὲ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.
11 Jo 1, 26 Act 1, 5 11 Ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν· ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἰσχυρότερός μου ἐστίν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί. 12 Οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.

13 17 Marc 1, 9-11 Luc 3, 21 s. 13 Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. 14 Ὁ δὲ Ἰωάννης διεκώλυεν αὐτὸν λέγων· Ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός με; 15 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Ἄφες ἄρτι· οὕτως γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην· τότε ἀφίησιν αὐτόν. 16 Βαπτισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εὐθὺς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδεν τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν.
17 17, 5. Lc 9, 35. 2 Petr. 1, 17. 17 Καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα· Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.

CAPUT IV.

Temptatio Christi per diabolum. Sede Capharnaumum translata, Iesus praedicare incipit, piscatores Petrum et Andream, Iacobum et Ioannem vocat, Galilaeam peragrat, docens publice et morbos sanans.

1-11 Luc. 4, 1-13. Marc. 1, 12 s. 1 Τότε ὁ Ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ πνεύματος, πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου. 2 Καὶ νηστεύσας ἡμέρας τεσσεράκοντα καὶ νύκτας

τεσσεράκοντα, ὕστερον ἐπείνασεν. 3 Καὶ προσελθὼν
ὁ πειράζων εἶπεν αὐτῷ· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ
ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. 4 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
εἶπεν· Γέγραπται· Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται
ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκ-
πορευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ. 5 Τότε
παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς τὴν ἁγίαν
πόλιν, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ
ἱεροῦ, 6 Καὶ λέγει αὐτῷ· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ,
βάλε σεαυτὸν κάτω· γέγραπται γάρ· Ὅτι τοῖς
ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ καὶ
ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσίν σε, μήποτε προσ-
κόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου. 7 Ἔφη
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Πάλιν γέγραπται· Οὐκ ἐκπειρά-
σεις Κύριον τὸν θεόν σου. 8 Πάλιν παρα-
λαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν,
καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσ-
μου καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν, 9 Καὶ εἶπεν αὐτῷ·
Ταῦτά σοι πάντα δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς
μοι. 10 Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὕπαγε, Σατανᾶ·
γέγραπται γάρ· Κύριον τὸν θεόν σου προσ-
κυνήσεις καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.
11 Τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διάβολος, καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι
προσῆλθον καὶ διηκόνουν αὐτῷ.

12 Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι Ἰωάννης παρ- 12 ss. Marc. 1, 14 s. Luc. 4, 14 s. Io. 4, 43.
εδόθη, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. 13 Καὶ κατα-
λιπὼν τὴν Ναζαρὲθ ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς Καφαρ-
ναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν ἐν ὁρίοις Ζαβουλὼν
καὶ Νεφθαλείμ· 14 Ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ
Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος· 15 Γῆ Ζαβου-
λὼν καὶ γῆ Νεφθαλείμ, ὁδὸν θαλάσσης,

4 Deut. 8, 3. 6 Ps. 90, 11 s. 7 Deut. 6, 16. 10 Deut. 6, 13. 15 Is. 9, 1 s.

πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν. 16 ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδεν φῶς μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς. 17 Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρύσσειν καὶ λέγειν· Μετανοεῖτε· ἤγγικεν γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

17 3, 2. Marc. 1, 15.

18-22 Marc. 1, 16-20. Luc. 5, 1-11. Jo. 1, 35-42.

18 Περιπατῶν δὲ ὁ Ἰησοῦς παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν δύο ἀδελφούς, Σίμωνα τὸν λεγόμενον Πέτρον καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν· ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς. 19 Καὶ λέγει αὐτοῖς· Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων. 20 Οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ. 21 Καὶ προβὰς ἐκεῖθεν εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφούς, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν· καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. 22 Οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν ἠκολούθησαν αὐτῷ.

23 Marc. 1, 39. Luc. 4, 15. 31. 44.

23 Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς ὅλην τὴν Γαλιλαίαν, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πᾶσαν

24 Marc. 1, 28; 6, 55.

νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. 24 Καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομένους, καὶ δαιμονιζομένους καὶ σεληνιαζομένους καὶ παρα-

25 Marc. 3, 7. Luc. 6, 17.

λυτικούς, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. 25 Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ Δεκαπόλεως καὶ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰουδαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου.

CAPUT V.

Oratio montana (cap. 5-7). Christianorum praemia et officia. Legis divinae vera ratio. Praecepta de homicidio, reconciliatione, adulterio, divortio, iureiurando, talione, amore mutuo.

1 Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος· καὶ καθίσαντος αὐτοῦ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. 2 Καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων· 3 Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. 4 Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσιν τὴν γῆν. 5 Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. 6 Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. 7 Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. 8 Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται. 9 Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται. 10 Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. 11 Μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσιν καὶ εἴπωσιν πᾶν πονηρὸν καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ. 12 Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὕτως γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν. 13 Ὑμεῖς ἐστὲ τὸ ἅλας τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. 14 Ὑμεῖς ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη· 15 οὐδὲ καίουσιν λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. 16 Οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ

2 ss. Luc. 6, 20 ss.
10 1 Petr. 2, 20; 3, 14; 4, 14.
13 Marc. 9, 50. Luc. 14, 34 s.
15 Marc. 4, 21. Lc. 8, 16; 11, 33.
16 1 Petr. 2, 12.

4 Is. 61, 2. 5 Ps. 36, 11. 8 Ps. 23, 4.

καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσιν τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν
ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

17 Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον
ἢ τοὺς προφήτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι ἀλλὰ πλη-
18 Luc. 16, 17. ρῶσαι. 18 Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ
ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἓν ἢ μία κεραία οὐ μὴ
παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται.
19 Luc. 2, 10. 19 Ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν
ἐλαχίστων καὶ διδάξῃ οὕτως τοὺς ἀνθρώπους, ἐλά-
χιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν·
ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθή-
20 Luc. 11, 39. σεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. 20 Λέγω γὰρ
ὑμῖν ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη
πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ
εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

21 Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· Οὐ
φονεύσεις· ὃς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ
κρίσει. 22 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζό-
μενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει·
ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ· Ῥακά, ἔνοχος
ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ· Μωρέ, ἔνοχος
ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. 23 Ἐὰν οὖν
προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κἀκεῖ
μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ,
24 ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσια-
στηρίου, καὶ ὕπαγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ
σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου.
25a.Luc. 12, 58 s. 25 Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ ἕως ὅτου εἶ
μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ· μή ποτέ σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος
τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ
εἰς φυλακὴν βληθήσῃ. 26 Ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλ-
θῃς ἐκεῖθεν ἕως ἂν ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράντην.

---

21 Ex. 20, 13. Deut. 5, 17.

27 Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· Οὐ μοιχεύσεις. 28 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτὴν ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. 29 Εἰ δὲ 29 18, 9. Marc. 9 47.
ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν. 30 Καὶ εἰ ἡ δεξιά σου χεὶρ 30 18, 8. Marc. 9, 43.
σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὴν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου εἰς γέενναν ἀπέλθῃ.

31 Ἐρρέθη δέ· Ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυ- 31 19, 7.
ναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ ἀποστάσιον.
32 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν 32 19, 9. Marc. 10, 11 s. Luc. 16, 18. 1 Cor. 7, 10.
γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι, καὶ ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται.

33 Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· Οὐκ ἐπιορκήσεις· ἀποδώσεις δὲ τῷ Κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου. 34 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν 34 s. Iac. 5, 12.
μὴ ὀμόσαι ὅλως· μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶν τοῦ θεοῦ· 35 μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστιν τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἰεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶν τοῦ μεγάλου βασιλέως· 36 μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσῃς, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ποιῆσαι ἢ μέλαιναν. 37 Ἔστω δὲ ὁ λόγος 37 Iac. 5, 12.
ὑμῶν· Ναὶ ναί, οὒ οὔ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν.

38 Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη· Ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. 39 Ἐγὼ 39 Luc. 6, 29.
δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ'

---

27 Ex. 20, 14. Deut. 5, 11; 23, 21. 31 Deut. 24, 1. 33 Ex. 20, 7. Lev. 19, 12. 34 s. Is. 66, 1. 35 Ps. 47, 3. 38 Ex. 21, 24. Lev. 24, 20. Deut. 19, 21.

ὅστις σε ῥαπίσει ἐπὶ τὴν δεξιὰν σιαγόνα σου, στρέ-
40 1 Cor. 6, 7. ψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· 40 καὶ τῷ θέλοντί σοι
κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ
καὶ τὸ ἱμάτιον· 41 καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον
42 Luc. 6, 30. ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ ἔτι ἄλλα δύο. 42 τῷ αἰτοῦντί
σε δός, καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανίσασθαι μὴ
ἀποστραφῇς.

43 Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη· Ἀγαπήσεις τὸν
πλησίον σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου.
44 Luc. 6, 27 s. Rom. 12, 20. Luc. 23, 34. Act. 7, 59. 44 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν· Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς
ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ προσ-
εύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διω-
κόντων ὑμᾶς· 45 ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς
45 ss. Luc. 6, 32 ss. ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὃς τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνα-
τέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχει ἐπὶ
δικαίους καὶ ἀδίκους. 46 ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς
ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ
τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; 47 καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε
τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε;
οὐχὶ καὶ οἱ ἐθνικοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; 48 Ἔσεσθε
οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος
τέλειός ἐστιν.

CAPUT VI.

Quomodo faciendae sint eleemosyna et precatio. Oratio dominica. Ignoscendum. Quomodo ieiunandum. Divitiae verae veraque sollicitudo et cura.

1 Προσέχετε τὴν δικαιοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν
ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐ-
τοῖς· εἰ δὲ μήγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ
ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

2 Ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς
ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν

42 Deut. 15, 8. 43 Lev. 19, 18. 48 Deut. 18, 13.

ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. 3 Σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου, 4 ὅπως ᾖ σοῦ ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι.

5 Καὶ ὅταν προσεύχησθε, οὐκ ἔσεσθε ὡς οἱ ὑποκριταί· ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἑστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. 6 Σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου πρόσευξαι τῷ πατρί σου ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι. 7 Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε ὥσπερ οἱ ἐθνικοί· δοκοῦσιν γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. 8 Μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὧν χρείαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. 9 Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς· Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· 10 ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς· 11 τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον· 12 καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· 13 καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. 14 Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τὰ παραπτώματα ὑμῶν· 15 ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

9ss. Luc. 11, 2-4.

14 s. 18, 33. 35. Marc. 11, 25.

---

6 4 Reg. 4, 33. 7 Eccli. 7, 15. 14 s. Eccli. 28, 3. 4. 5.

16 Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὡς οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί· ἀφανίζουσιν γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὅπως φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. **17** Σὺ δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, **18** ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων ἀλλὰ τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι.

19 Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσιν καὶ κλέπτουσιν· **20** θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν. **21** Ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρός σου, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία σου. **22** Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός σου· ἐὰν οὖν ᾖ ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται· **23** ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν, τὸ σκότος πόσον.

24 Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ. **25** Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν· Μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε· οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστιν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος; **26** Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν;

20s. Luc. 12, 33 s. 20 1 Tim. 6, 19 — 22s. Luc. 11, 34-36. — 24 Luc. 16, 13. — 25-33 Luc. 12, 22-31. — 25 Phil. 4, 6. 1 Tim. 6, 7. 1 Petr. 5, 7. — 26 10, 31.

25 Ps. 54, 23.

27 Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ
τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα; 28 Καὶ περὶ ἐνδύμα-
τος τί μεριμνᾶτε; Καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ
πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει. 29 Λέγω δὲ
ὑμῖν ὅτι οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περι-
εβάλετο ὡς ἓν τούτων. 30 Εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ
ἀγροῦ σήμερον ὄντα καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλ-
λόμενον ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῷ
μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι; 31 Μὴ οὖν μεριμνήσητε
λέγοντες· Τί φάγωμεν ἢ τί πίωμεν ἢ τί περι-
βαλώμεθα; 32 Πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ·
οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῄζετε
τούτων ἁπάντων. 33 Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασι-
λείαν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ
ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. 34 Μὴ οὖν μερι-
μνήσητε εἰς τὴν αὔριον· ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει
ἑαυτῆς· ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.

CAPUT VII.

A iudicando et obtrudendo abstinendum, sancta canibus non danda, in precatione perseverandum, summa legis, via perniciei falsique doctores cavendi. Verae falsaeque pietatis et sapientiae discrimen.

1 Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε. 2 Ἐν ᾧ γὰρ 1 s. Luc. 6, 37 s. 1 Rom. 2, 1. κρίματι κρίνετε κριθήσεσθε, καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν. 3 Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς; 4 Ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου· Ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου; 5 Ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σοῦ τὴν δοκόν, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου. 2 Marc. 4, 24. 3-5 Luc. 6, 41 s.

6 Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσίν, μηδὲ βάλητε
τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων,
μή ποτε καταπατήσουσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐ-
τῶν καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.

7-11 Luc. 11, 9-13. 7 Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ
7 21, 22. εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. 8 Πᾶς
Marc. 11, 24. Io 14, 13. γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ
Iac. 1, 5ss. τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. 9 Ἢ τίς ἐξ ὑμῶν ἄν-
θρωπος, ὃν αἰτήσει ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον
ἐπιδώσει αὐτῷ; 10 Ἢ καὶ ἰχθὺν αἰτήσει, μὴ ὄφιν
ἐπιδώσει αὐτῷ; 11 Εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες
οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν,
πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.

12 Luc. 6, 31. 12 Πάντα οὖν ὅσα ἐὰν θέλητε ἵνα ποιῶσιν
ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς·
13 Luc. 13, 24. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται. 13 Εἰσ-
έλθατε διὰ τῆς στενῆς πύλης, ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη
καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώ-
λειαν, καὶ πολλοί εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς·
14 Τί στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ
ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρί-
σκοντες αὐτήν.

15 Προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες
ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν
16-21 Lc. 6, 43-46. δέ εἰσιν λύκοι ἅρπαγες. 16 Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐ-
17 12, 33. τῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ
ἀκανθῶν σταφυλὰς ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; 17 Οὕ-
τως πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ,
τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ.
18 Οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς
ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν.

---

12 Tob. 4, 16.

19 Πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκό- 19 3, 10.
πτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. 20 Ἄραγε ἀπὸ τῶν
καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. 21 Οὐ πᾶς 21 25, 11.
ὁ λέγων μοι· Κύριε, κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν
βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα
τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 22 Πολλοὶ 22 s. Luc.
ἐροῦσίν μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· Κύριε, κύριε, οὐ 13, 25-27.
τῷ σῷ ὀνόματι ἐπροφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνό- 22 Act.
ματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι 19, 13.
δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; 23 Καὶ τότε ὁμο- 23 25, 41.
λογήσω αὐτοῖς· Ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς, ἀπο- Luc. 13,
χωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν 27.
ἀνομίαν.

24 Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τού- 24-27
τους καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ, Luc. 6,
ὅστις ᾠκοδόμησεν τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν. 24 Rom.
25 Καὶ κατέβη ἡ βροχή, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοί, 2, 13.
καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέπεσαν τῇ οἰκίᾳ Iac. 1,
ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσεν· τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν 22.
πέτραν. 26 Καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους
τούτους καὶ μὴ ποιῶν αὐτοὺς ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ
μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησεν τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ
τὴν ἄμμον. 27 Καὶ κατέβη ἡ βροχή, καὶ ἦλθον
οἱ ποταμοί, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέκο-
ψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσεν καὶ ἦν ἡ πτῶσις
αὐτῆς μεγάλη.

28 Καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς
λόγους τούτους, ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ δι-
δαχῇ αὐτοῦ· 29 Ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξ- 29 Marc.
ουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς αὐτῶν καὶ 1, 22.
οἱ Φαρισαῖοι. Luc. 4, 32.

22 (Ier. 14, 14.) 23 Ps. 6, 9.

CAPUT VIII.

Sanantur leprosus, paralyticus puer Centurionis, socrus Petri, multique daemoniaci. [illegible] [illegible] sectari volentibus, sedatur tempestas, daemones eiecti porcos invadunt.

1-4 [1] Καταβάντος δὲ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὄρους ἠκο-
Marc. 1, 40-44. λούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί. [2] Καὶ ἰδοὺ λεπρὸς
Luc. 5, 12-14. ἐλθὼν προσεκύνει αὐτῷ λέγων· Κύριε, ἐὰν θέλῃς,
δύνασαί με καθαρίσαι. [3] Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα
ἥψατο αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς λέγων· Θέλω, καθαρίσθητι.
Καὶ εὐθέως ἐκαθερίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα. [4] Καὶ
λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὅρα μηδενὶ εἴπῃς, ἀλλὰ
ὕπαγε σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ καὶ προσένεγκον τὸ
δῶρον ὃ προσέταξεν Μωϋσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.
5-13 Luc. 7, 1-10. [5] Εἰσελθόντος δὲ αὐτοῦ εἰς Καφαρναοὺμ προσ-
ῆλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος παρακαλῶν αὐτὸν
[6] καὶ λέγων· Κύριε, ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ
οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινῶς βασανιζόμενος. [7] Καὶ
λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω
αὐτόν. [8] Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἑκατόνταρχος ἔφη·
Κύριε, οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην
εἰσέλθῃς· ἀλλὰ μόνον εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται
ὁ παῖς μου. [9] Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ
ἐξουσίαν τασσόμενος, ἔχων ὑπ᾽ ἐμαυτὸν στρατιώτας,
καὶ λέγω τούτῳ· Πορεύθητι, καὶ πορεύεται, καὶ
ἄλλῳ· Ἔρχου, καὶ ἔρχεται, καὶ τῷ δούλῳ μου·
Ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. [10] Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς
ἐθαύμασεν καὶ εἶπεν τοῖς ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ· Ἀμὴν
λέγω ὑμῖν, οὐδὲ τοσαύτην πίστιν ἐν τῷ Ἰσραὴλ
11 s. Luc. 13, 28 s. εὗρον. [11] Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατο-
λῶν καὶ δυσμῶν ἥξουσιν καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ
Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν

---

4 Lev. 13, 49; 14, 2. 11 Mal. 1, 11. (Is. 49, 12. Ps. 106, 3.)

οὐρανῶν· 12 Οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται
εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. 13 Καὶ εἶπεν ὁ Ἰη-
σοῦς τῷ ἑκατοντάρχῃ· Ὕπαγε, καὶ ὡς ἐπίστευσας
γενηθήτω σοι. Καὶ ἰάθη ὁ παῖς ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.

14 Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν Πέτρου 14-17
εἶδεν τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημένην καὶ πυρέσ- Marc. 1
σουσαν. 15 Καὶ ἥψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν 29-34.
αὐτὴν ὁ πυρετός, καὶ ἠγέρθη, καὶ διηκόνει αὐτοῖς. Luc. 4.
16 Ὀψίας δὲ γενομένης προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονι- 38-41.
ζομένους πολλούς· καὶ ἐξέβαλεν τὰ πνεύματα λόγῳ,
καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσεν,
17 Ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προ- 17 1Petr.
φήτου λέγοντος· Αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν 2, 24.
ἔλαβεν καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν.

18 Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς πολλοὺς ὄχλους περὶ αὐ- 18 Marc.
τὸν ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν. 19 Καὶ προσ- 4, 35.
ελθὼν εἷς γραμματεὺς εἶπεν αὐτῷ· Διδάσκαλε, Luc. 8,
ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ. 20 Καὶ λέγει 22.
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν 19-22
καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ Luc. 9,
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν 57-60.
κλίνῃ. 21 Ἕτερος δὲ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπεν
αὐτῷ· Κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν καὶ
θάψαι τὸν πατέρα μου. 22 Ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει
αὐτῷ· Ἀκολούθει μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι
τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς.

23 Καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς πλοῖον ἠκολούθησαν 23-27
αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. 24 Καὶ ἰδοὺ σεισμὸς Marc. 4,
μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον 35-41.
καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων· αὐτὸς δὲ ἐκάθευδεν. Luc. 8,
25 Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἤγειραν 22-25.

17 Is. 53, 4.

αὐτὸν λέγοντες· Κύριε, σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα.
26 Καὶ λέγει αὐτοῖς· Τί δειλοί ἐστε, ὀλιγόπιστοι;
τότε ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσσῃ, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. 27 Οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν λέγοντες· Ποταπός ἐστιν οὗτος, ὅτι οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ;
28-34 Marc. 5, 1-17. Luc. 8, 26-37. 28 Καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν εἰς τὴν χώραν τῶν Γεργεσηνῶν, ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι, χαλεποὶ λίαν, ὥστε μὴ ἰσχύειν τινὰ παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης. 29 Καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν λέγοντες· Τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ; ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς; 30 Ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη. 31 Οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες· Εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἀπόστειλον ἡμᾶς εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. 32 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ὑπάγετε. Οἱ δὲ ἐξελθόντες ἀπῆλθον εἰς τοὺς χοίρους, καὶ ἰδοὺ ὥρμησεν πᾶσα ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασιν. 33 Οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον, καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν πάντα καὶ τὰ τῶν δαιμονιζομένων. 34 Καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν τῷ Ἰησοῦ· καὶ ἰδόντες αὐτὸν παρεκάλεσαν ὅπως μεταβῇ ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

CAPUT IX.

Sanando paralytico condonat peccata. Vocatur Matthaeus. Iesus venit vocare peccatores. Quare discipuli Iesu non ieiunent. Filia principis rediviva, et mulier duodecim annis sanguine fluens sanata. Duobus caecis visus et daemoniaco muto loquela et sanitas reddita. Iesus praedicat in omnibus civitatibus et sanat omnes infirmitates. Messorum paucitas.

1-8 Marc. 2, 1-12. Luc. 5, 18-26. 1 Καὶ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον διεπέρασεν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. 2 Καὶ ἰδοὺ προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον. Καὶ

ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν τῷ παραλυτικῷ· Θάρσει, τέκνον· ἀφίενταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. 3 Καὶ ἰδού τινες τῶν γραμματέων εἶπον ἐν ἑαυτοῖς· Οὗτος βλασφημεῖ. 4 Καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν εἶπεν· Ἵνατί ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; 5 Τί γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν· Ἀφίενταί σοι αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν· Ἔγειρε καὶ περιπάτει; 6 Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας, τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ· Ἔγειρε ἆρόν σου τὴν κλίνην καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. 7 Καὶ ἐγερθεὶς ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. 8 Ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐφοβήθησαν καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις.

9 Καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖθεν εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, Ματθαῖον λεγόμενον, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀκολούθει μοι. Καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. 10 Καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνακειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. 11 Καὶ ἰδόντες οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Διατί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν; 12 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας εἶπεν· Οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. 13 Πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστιν Ἔλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν. Οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλούς.

9-13 Marc. 2, 14-17. Luc. 5, 27 32.

13 12, 7. 1 Tim. 1, 15.

14 Τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ Ἰωάνου λέγοντες· Διατί ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν πολλά, οἱ δὲ μαθηταί σου οὐ νηστεύουσιν;

14-17 Marc. 2, 18-22. Luc. 5, 33-38.

---

13 Osee 6, 6.

15 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Μὴ δύνανται οἱ
υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πενθεῖν ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν
ἐστὶν ὁ νυμφίος; ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν
ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύ-
σουσιν. 16 Οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥάκους
ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· αἴρει γὰρ τὸ πλήρωμα
αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱματίου, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται.
17 Οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς·
εἰ δὲ μήγε, ῥήγνυνται οἱ ἀσκοί, καὶ ὁ οἶνος ἐκ-
χεῖται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπόλλυνται· ἀλλὰ βάλλουσιν
οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινούς, καὶ ἀμφότεροι συν-
τηροῦνται.

18-26 Marc. 5, 22-43. Luc. 8, 41-56.

18 Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς, ἰδοὺ ἄρχων
εἷς προσελθὼν προσεκύνει αὐτῷ λέγων· Ἡ θυγάτηρ
μου ἄρτι ἐτελεύτησεν· ἀλλὰ ἐλθὼν ἐπίθες τὴν
χεῖρά σου ἐπ' αὐτήν, καὶ ζήσεται. 19 Καὶ ἐγερ-
θεὶς ὁ Ἰησοῦς ἠκολούθει αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ. 20 Καὶ ἰδοὺ γυνὴ αἱμορροοῦσα δώδεκα
ἔτη, προσελθοῦσα ὄπισθεν ἥψατο τοῦ κρασπέδου
τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. 21 Ἔλεγεν γὰρ ἐν ἑαυτῇ·
Ἐὰν μόνον ἅψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, σωθήσομαι.
22 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν αὐτὴν εἶπεν·
Θάρσει, θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. Καὶ
ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. 23 Καὶ
ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος καὶ
ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς καὶ τὸν ὄχλον θορυβούμενον
ἔλεγεν· 24 Ἀναχωρεῖτε· οὐ γὰρ ἀπέθανεν τὸ κο-
ράσιον ἀλλὰ καθεύδει. Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ.
25 Ὅτε δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, εἰσελθὼν ἐκράτησεν
26 Luc. 7, 17. τῆς χειρὸς αὐτῆς· καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον. 26 Καὶ
ἐξῆλθεν ἡ φήμη αὕτη εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην.

27 ss. Luc. 20, 29 ss.

27 Καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν τῷ Ἰησοῦ ἠκολούθησαν
αὐτῷ δύο τυφλοὶ κράζοντες καὶ λέγοντες· Ἐλέησον
ἡμᾶς, υἱὲ Δαυείδ. 28 Ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν

προσῆλθον αὐτῷ οἱ τυφλοί, καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; λέγουσιν αὐτῷ· Ναί, κύριε. 29 Τότε ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν λέγων· Κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν. 30 Καὶ ἀνεῴχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί· καὶ ἐνεβριμήσατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων· Ὁρᾶτε, μηδεὶς γινωσκέτω. 31 Οἱ δὲ ἐξελθόντες διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ.

32 Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, ἰδοὺ προσήνεγκαν αὐτῷ ἄνθρωπον κωφὸν δαιμονιζόμενον. 33 Καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου ἐλάλησεν ὁ κωφός, καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι λέγοντες· Οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραήλ. 34 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον· Ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

35 Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν. 36 Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν ἐσκυλμένοι καὶ ἐρριμμένοι ὡσεὶ πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα. 37 Τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι. 38 Δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

32-34 12, 22 ss. Luc. 11, 14 s.

35 4, 23. Marc. 6, 6.

36 Marc. 6, 34. 1 Petr. 2, 25.

37s. Luc. 10, 2.

CAPUT X.

Apostolorum constitutio, nomina, legatio ad Iudaeos, calamitates, ornamenta.

1 Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε ἐκβάλλειν αὐτά, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν.

1 Marc. 3, 13 ss.; 6, 7. Luc. 6, 13; 9, 1.

36 Num. 27, 17.

2-4 Marc. 3, 16-19. Luc. 6, 14-16. Act. 1, 13.

2 Τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστιν
ταῦτα· πρῶτος Σίμων ὁ λεγόμενος Πέτρος, καὶ Ἀν-
δρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου,
καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, 3 Φίλιππος καὶ Βαρ-
θολομαῖος, Θωμᾶς καὶ Μαθθαῖος ὁ τελώνης, Ἰάκωβος
ὁ τοῦ Ἀλφαίου καὶ Θαδδαῖος, 4 Σίμων ὁ Καναναῖος
καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν.

5 Τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς
παραγγείλας αὐτοῖς λέγων· Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ
ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλ-
6 15, 24 Act. 13, 46 θητε· 6 Πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα
τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ. 7 Πορευόμενοι δὲ
7 8. Luc. 9, 2; 10, 9. κηρύσσετε λέγοντες ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν
οὐρανῶν. 8 Ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, νεκροὺς
8 11, 5. ἐγείρετε, λεπροὺς καθαρίζετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε·
9 15 Marc. 6, 8-11 Luc. 10, 4-12; 9, 3 ss. δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. 9 Μὴ κτήσησθε
χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας
ὑμῶν. 10 Μὴ πήραν εἰς ὁδὸν μηδὲ δύο χιτῶνας
μηδὲ ὑποδήματα μηδὲ ῥάβδον· ἄξιος γὰρ ὁ ἐρ-
γάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ. 11 Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν
ἢ κώμην εἰσέλθητε, ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός
ἐστιν, κἀκεῖ μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθητε. 12 Εἰσερ-
χόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν ἀσπάσασθε αὐτὴν λέ-
γοντες· Εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ. 13 Καὶ ἐὰν μὲν
ᾖ ἡ οἰκία ἀξία, ἐλθάτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν·
ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς
ἐπιστραφήτω. 14 Καὶ ὃς ἂν μὴ δέξηται ὑμᾶς
μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι ἔξω
τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης ἐκτινάξατε τὸν
15 11, 24. κονιορτὸν ἐκ τῶν ποδῶν ὑμῶν. 15 Ἀμὴν λέγω
ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῇ Σοδόμων καὶ Γομόρρων
ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

---

6 (Ier. 50, 6.)

16 Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί. **17** Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων· παραδώσουσιν γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς· **18** καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν. **19** Ὅταν δὲ παραδιδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσητε· **20** οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν. **21** Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. **22** Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. **23** Ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην· ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. **24** Οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. **25** Ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. Εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβοὺλ ἐπεκάλεσαν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ· **26** Μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς· οὐδὲν γάρ ἐστιν κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται. **27** Ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τῷ φωτί· καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωμάτων. **28** Καὶ μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεννόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι· φοβηθῆτε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ.

16 Luc. 10, 3. 17-22 Marc. 13, 9-13. Luc. 21, 12-17. 17 24, 9. 19 Luc. 12, 11 s. 22 24, 9. 13. 24 Luc. 6, 40. Io. 13, 16; 15, 20. 26-33 Luc. 12, 2-9. 26 Marc. 4, 22. Luc. 8, 17; 12, 2.

29 Act. 27, 35. 29 Οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν. 30 Ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσίν. 31 Μὴ οὖν φοβεῖσθε· 32 Marc. 8, 38. Luc. 9, 26; 12, 8. 2 Tim. 2, 12. πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς. 32 Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς· 33 ὅστις δ' ἂν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι κἀγὼ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

34-36 Luc. 12, 51-53. 34 Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἀλλὰ μάχαιραν. 35 Ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς· 36 καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώ- 37 Luc. 14, 26. που οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ. 37 Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστιν μου ἄξιος, καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστιν μου 38 s. 16, 24 s. Marc. 8, 34 s. Luc. 9, 23 s. 38 Luc. 14, 27. ἄξιος. 38 Καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστιν μου ἄξιος. 39 Ὁ εὑρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ εὑρήσει αὐτήν. 40 Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. 41 Ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου μισθὸν προφήτου λήμψεται, καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου μισθὸν δικαίου λήμψεται. 42 Καὶ ὃς ἐὰν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

39 Luc. 17, 33. Io. 12, 25. 40 Marc. 9, 37. Luc. 9, 48; 10, 16. Io. 13, 20. 42 Marc. 9, 41.

29 2 Reg. 14, 11. 35 s. Mich. 7, 6.

CAPUT XI.

Ioannis Baptistae de Messia legatio. Iesu de Ioanne sermo. Urbium castigatio. Pater celebratur, afflicti invitantur.

1 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς διατάσσων τοῖς δώδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν.

2 Ὁ δὲ Ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, πέμψας δύο τῶν μαθητῶν 2-6 Luc. 7, 18-23.
αὐτοῦ 3 εἶπεν αὐτῷ· Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν; 4 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε· 5 Τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν καὶ χωλοὶ περιπατοῦσιν, λεπροὶ καθαρίζονται καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν, καὶ νεκροὶ ἐγείρονται καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται· 6 Καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

7 Τούτων δὲ πορευομένων ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς 7-11 Luc.
λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου· Τί ἐξῆλθατε εἰς 7, 24-28.
τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; 8 Ἀλλὰ τί ἐξῆλθατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν. 9 Ἀλλὰ τί ἐξῆλθατε ἰδεῖν; προφήτην; Ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου. 10 Οὗτος γάρ ἐστιν 10 3, 3. Marc. 1, 2. Luc. 7, 27.
περὶ οὗ γέγραπται· Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου. 11 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μείζων αὐτοῦ ἐστίν. 12 Ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν 12s. Luc. 16, 16.

3 Deut. 18, 15. 5 Is. 35, 5 s.; 61, 1. 10 Mal. 3, 1.

Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι ἡ βασιλεία τῶν
οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν.
13 Πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος ἕως
14 17, 12. Ἰωάννου ἐπροφήτευσαν· 14 καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι,
αὐτός ἐστιν Ἠλείας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι. 15 Ὁ ἔχων
16-19 ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω. 16 Τίνι δὲ ὁμοιώσω τὴν
Luc. 7, γενεὰν ταύτην; ὁμοία ἐστὶν παιδίοις καθημένοις
31-35. ἐν ἀγοραῖς, ἃ προσφωνοῦντα τοῖς ἑτέροις 17 λέ-
γουσιν· Ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε·
18 Io. ἐθρηνήσαμεν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε. 18 Ἦλθεν γὰρ
10, 20. Ἰωάννης μήτε ἐσθίων μήτε πίνων, καὶ λέγουσιν·
Δαιμόνιον ἔχει. 19 Ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν· Ἰδοὺ ἄνθρωπος
φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτω-
λῶν. Καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς.

20 Τότε ἤρξατο ὀνειδίζειν τὰς πόλεις ἐν αἷς
ἐγένοντο αἱ πλείσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετε-
21-23 νόησαν· 21 Οὐαί σοι Χοραζείν, οὐαί σοι Βηθσαϊδά,
Luc. 10, ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις
13-15. αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ
σποδῷ μετενόησαν. 22 Πλὴν λέγω ὑμῖν, Τύρῳ
καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως
ἢ ὑμῖν. 23 Καὶ σύ, Καπερναούμ, μὴ ἕως οὐρανοῦ
ὑψωθήσῃ; ἕως ᾅδου καταβήσῃ, ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις
ἐγενήθησαν αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοί,
24 10, 15. ἔμεινεν ἂν μέχρι τῆς σήμερον. 24 Πλὴν λέγω
Luc. 10, ὑμῖν ὅτι γῇ Σοδόμων ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ
12. κρίσεως ἢ σοί.

25-27 25 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
Luc. 10, εἶπεν· Ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ, κύριε τοῦ οὐ-
21 s. ρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ
σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις·

14 Mal. 4, 5. 13. 23 Is. 14, 11 s.

26 *Ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμ-*
προσθέν σου. 27 *Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ* 27 Io.
πατρός μου· καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν υἱὸν εἰ 6, 46;
μὴ ὁ πατήρ, οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει εἰ 7, 28;
μὴ ὁ υἱὸς καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι. 8, 19;
10, 15.

28 *Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ*
πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. 29 *Ἄρατε*
τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ,
ὅτι πραΰς εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὑρή-
σετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. 30 *Ὁ γὰρ ζυγός* 30 1 Io.
μου χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν. 5, 3.

CAPUT XII.

Sabbati religio. Iesus sanat aridam manum. Eius modestia et mansuetudo. Peccatum in Spiritum Sanctum inexpiabile. Typus Ionae. Exempla Ninivitarum et reginae austri et daemoniaci. Matris fratrumque interpellatio.

1 *Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς* 1-8 Marc.
τοῖς σάββασιν διὰ τῶν σπορίμων· οἱ δὲ μαθηταὶ 2, 23-28.
αὐτοῦ ἐπείνασαν καὶ ἤρξαντο τίλλειν στάχυας καὶ Luc. 6,
ἐσθίειν. 2 *Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπαν αὐτῷ·* 1-5.
Ἰδοὺ οἱ μαθηταί σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστιν ποιεῖν
ἐν σαββάτῳ. 3 *Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Οὐκ ἀνέγνωτε*
τί ἐποίησεν Δαυεὶδ, ὅτε ἐπείνασεν καὶ οἱ μετ'
αὐτοῦ; 4 *Πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ*
καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ
ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ
μὴ τοῖς ἱερεῦσιν μόνοις; 5 *Ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν*
τῷ νόμῳ, ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ
τὸ σάββατον βεβηλοῦσιν καὶ ἀναίτιοί εἰσιν; 6 *Λέγω*
δὲ ὑμῖν ὅτι τοῦ ἱεροῦ μεῖζόν ἐστιν ὧδε. 7 *Εἰ δὲ* 7 9, 13.

---

29 Ier. 6, 16. — 2 Ex. 20, 10. Deut. 23, 25. (24, 1.) 3 s. 1 Reg. 21, 6. 4 Ex. 29, 33. Lev. 24, 9. 1 Par. 9, 32; 23, 29. 5 Num. 28, 9 s. 7 1 Reg. 15, 22. Eccl. 4, 17. Osee 6, 6.

ἐγνώκειτε τί ἐστιν· Ἔλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν, οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτίους. 8 Κύριος γάρ ἐστιν τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

9 14 Marc. 3, 1 o Luc 6, 6-11. 9 Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν. 10 Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος χεῖρα ἔχων ξηράν. καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες· Εἰ ἔξεστιν τοῖς σάββασιν θεραπεύειν; ἵνα κατηγορήσωσιν 11 Luc 14, 5 αὐτοῦ. 11 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς ἕξει πρόβατον ἕν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ; 12 Πόσῳ οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου· ὥστε ἔξεστιν τοῖς σάββασιν καλῶς ποιεῖν. 13 Τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ· Ἔκτεινόν σου τὴν χεῖρα. Καὶ ἐξέτεινεν, καὶ ἀπεκατεστάθη ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη. 14 Ἐξελθόντες δὲ οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.

15 Ὁ δὲ Ἰησοῦς γνοὺς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν. Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς πάντας. 16 Καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν· 17 Ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος· 18 Ἰδοὺ ὁ παῖς μου, ὃν ᾑρέτισα, ὁ ἀγαπητός μου, ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου· θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν, καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγελεῖ. 19 Οὐκ ἐρίσει οὐδὲ κραυγάσει, οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ· 20 Κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει, ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος τὴν κρίσιν· 21 Καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσιν.

---

11 Deut. 22, 4. 18-21 Is. 42, 1-4.

22 Τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος τυφλὸς καὶ κωφός· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν, ὥστε τὸν κωφὸν λαλεῖν καὶ βλέπειν. 23 Καὶ ἐξίσταντο πάντες οἱ ὄχλοι καὶ ἔλεγον· Μήτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Δαυείδ; 24 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες εἶπον· Οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια εἰ μὴ ἐν τῷ Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων. 25 Εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς· Πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς ἐρημοῦται, καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς οὐ σταθήσεται. 26 Καὶ εἰ ὁ σατανᾶς τὸν σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; 27 Καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; Διὰ τοῦτο αὐτοὶ κριταὶ ἔσονται ὑμῶν. 28 Εἰ δὲ ἐν πνεύματι θεοῦ ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. 29 Ἢ πῶς δύναταί τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ τὸν ἰσχυρόν; καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει. 30 Ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστίν, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει. 31 Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν· Πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις, ἡ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται. 32 Καὶ ὃς ἐὰν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι. 33 Ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν, ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρόν· ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται. 34 Γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες; Ἐκ γὰρ τοῦ

22 ss. Luc. 11, 14-23.
24 ss. Marc. 3, 22-30.
24 9, 34.
31 Marc. 3, 28. 29.
32 Luc. 12, 10.
33-35 7, 16 ss. Luc. 6, 43-45.

περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ. 35 Ὁ
ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ ἐκ-
βάλλει ἀγαθά, καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ
πονηροῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει πονηρά. 36 Λέγω δὲ
ὑμῖν ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργὸν ὃ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ
ἄνθρωποι, ἀποδώσουσιν περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ
κρίσεως. 37 Ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ,
καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ.

38-42 Marc. 8, 11. Luc. 11, 16. 20, 32. 38 Τότε ἀπεκρίθησαν αὐτῷ τινὲς τῶν γραμ-
ματέων καὶ Φαρισαίων λέγοντες· Διδάσκαλε, θέλο-
μεν ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν. 39 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
39 16, 4. Luc. 11, 29. 1 Cor. 1, 22. εἶπεν αὐτοῖς· Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον
ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ
τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. 40 Ὥσπερ γὰρ
ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας
καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς
νύκτας. 41 Ἄνδρες Νινευεῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ
κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινοῦσιν
αὐτήν, ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ· καὶ
ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε. 42 Βασίλισσα νότου ἐγερ-
θήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ
κατακρινεῖ αὐτήν, ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς
γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος· καὶ ἰδοὺ
πλεῖον Σολομῶνος ὧδε.

43-45 Luc. 11, 24-26. 43 Ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ
ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων
ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὑρίσκει. 44 Τότε λέγει·
Ἐπιστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν ἐξῆλθον. Καὶ
ἐλθὸν εὑρίσκει σχολάζοντα, σεσαρωμένον καὶ κεκοσ-
45 2 Petr. 2, 20. μημένον. 45 Τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει
μεθ' ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα

40 Ion. 2, 1. 41 Ion. 3, 5. 42 3 Reg. 10, 1. 2 Par. 9, 1.

ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ· καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων. Οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ.

46-50 Marc. 3, 31-35. Luc. 8, 19-21.

46 Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις, ἰδοὺ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἱστήκεισαν ἔξω ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι. **47** Εἶπεν δέ τις αὐτῷ· Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἑστήκασιν ζητοῦντές σοι λαλῆσαι. **48** Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ λέγοντι αὐτῷ· Τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου; **49** Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν· Ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου· **50** Ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτός μου ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν.

CAPUT XIII.

Parabolicae institutionis causae et exempla. Parabolae de vario agro, adulterato semine, grano sinapis, fermento, thesauro, margarita, verriculo. Propheta domi contemptus.

1-9 Marc. 4, 1-9. Luc. 8, 4-8.

1 Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐκ τῆς οἰκίας ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν. **2** Καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί, ὥστε αὐτὸν εἰς πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἱστήκει. **3** Καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ ἐν παραβολαῖς, λέγων· Ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν. **4** Καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν ἃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἦλθον τὰ πετεινὰ καὶ κατέφαγεν αὐτά. **5** Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν, καὶ εὐθέως ἐξανέτειλεν διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς· **6** Ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν ἐξηράνθη. **7** Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι καὶ ἀπέ-

πνιξαν αὐτό. 8 Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν καὶ ἐδίδου καρπόν, ὃ μὲν ἑκατόν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα. 9 Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.

10 17 Marc. 4, 10 s. Luc 8, 9 s. 10 Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπαν αὐτῷ· Διατί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς; 11 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Ὅτι ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται. 12 25, 29 Marc. 4, 25. Luc. 8, 18. 12 Ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. 13 Διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσιν, 14 s. Is 12, 40. Act. 28, 26 s. Rom. 11, 8. καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν οὐδὲ συνιοῦσιν. 14 Καὶ ἀναπληροῦται ἐπ' αὐτοῖς ἡ προφητεία Ἡσαΐου ἡ λέγουσα· Ἀκοῇ ἀκούσετε καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε καὶ οὐ μὴ ἴδητε. 15 Ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶν βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν· μήποτε ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσιν καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσιν καὶ ἐπιστρέψωσιν, καὶ ἰάσομαι αὐτούς. 16 s. Luc. 10, 23 s. 16 Ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ ὅτι βλέπουσιν, καὶ τὰ ὦτα ὑμῶν ὅτι ἀκούουσιν. 17 Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν. 18 Ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπείροντος. 18-23 Marc. 4, 13-20. Luc. 8, 11-15. 19 Παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλείας καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς καὶ ἁρπάζει τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρείς. 20 Ὁ δὲ ἐπὶ

14 s. Is. 6, 9 s.

τὰ πετρώδη σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον
ἀκούων καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐτόν·
21 οὐκ ἔχει δὲ ῥίζαν ἐν ἑαυτῷ ἀλλὰ πρόσκαιρός
ἐστιν, γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν
λόγον εὐθὺς σκανδαλίζεται. 22 Ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάν-
θας σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ
ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ
πλούτου συνπνίγει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται.
23 Ὁ δὲ ἐπὶ τὴν καλὴν γῆν σπαρείς, οὗτός ἐστιν
ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιῶν, ὃς δὴ καρποφορεῖ
καὶ ποιεῖ ὃ μὲν ἑκατόν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ
τριάκοντα.

24 Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων· 24 Marc.
Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπεί- 4, 26.
ραντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. 25 Ἐν δὲ
τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους ἦλθεν αὐτοῦ ὁ
ἐχθρός, καὶ ἐπέσπειρεν ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ
σίτου καὶ ἀπῆλθεν. 26 Ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος
καὶ καρπὸν ἐποίησεν, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια.
27 Προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου
εἶπον αὐτῷ· Κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας
ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ; πόθεν οὖν ἔχει ζιζάνια; 28 Ὁ δὲ
ἔφη αὐτοῖς· Ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν.
Οἱ δὲ δοῦλοι λέγουσιν αὐτῷ· Θέλεις οὖν ἀπελ-
θόντες συλλέξωμεν αὐτά; 29 Ὁ δὲ φησίν· Οὔ,
μήποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια ἐκριζώσητε ἅμα
αὐτοῖς τὸν σῖτον. 30 Ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμφό-
τερα μέχρι τοῦ θερισμοῦ, καὶ ἐν καιρῷ τοῦ θερις-
μοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς· Συλλέξατε πρῶτον τὰ
ζιζάνια καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς δέσμας πρὸς τὸ κατα-
καῦσαι αὐτά, τὸν δὲ σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν
ἀποθήκην μου.

31 Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων· 31 s. Marc. 4, 31 s. Luc. 13, 19.
Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινά-

πεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. 32 Ὃ μικρότερόν μέν ἐστιν πάντων τῶν σπερμάτων· ὅταν δὲ αὐξηθῇ, μεῖζον τῶν λαχάνων ἐστὶν καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐ-
33 Luc. 13, 21. τοῦ. 33 Ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς· Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.

34 s. Marc. 4, 33 s. 34 Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις, καὶ χωρὶς παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς, 35 ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· Ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου, ἐρεύξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ **καταβολῆς κόσμου.**

36 Τότε ἀφεὶς τοὺς ὄχλους ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ προσῆλθαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες· Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ. 37 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. 38 Ὁ δὲ ἀγρός ἐστιν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν σπέρμα οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζάνιά εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ.
39 Apoc. 14, 15. 39 Ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας αὐτά ἐστιν ὁ διάβολος· ὁ δὲ θερισμὸς συντέλεια τοῦ αἰῶνός ἐστιν, οἱ δὲ θερισταὶ ἄγγελοί εἰσιν. 40 Ὥσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ καίεται, οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος. 41 Ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν. 42 Καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ

32 (Ez. 31, 6. Dan. 4, 9.) 35 Ps. 77, 2. 41 (Zeph. 1, 3.)

κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. [43] Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.

44 Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὑρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψεν, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει καὶ πωλεῖ πάντα ὅσα ἔχει καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον. [45] Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας. [46] Εὑρὼν δὲ ἕνα πολύτιμον μαργαρίτην ἀπελθὼν πέπρακεν πάντα ὅσα εἶχεν καὶ ἠγόρασεν αὐτόν. [47] Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσῃ. [48] Ἣν ὅτε ἐπληρώθη ἀναβιβάσαντες καὶ ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν καθίσαντες συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς ἄγγη, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον. [49] Οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος· ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι καὶ ἀφοριοῦσιν τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων, [50] Καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

51 Συνήκατε ταῦτα πάντα; Λέγουσιν αὐτῷ· Ναί. [52] Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά.

53 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας, μετῆρεν ἐκεῖθεν. [54] Καὶ ἐλθὼν 54-58
εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ Marc. 6, 1-6.
συναγωγῇ αὐτῶν, ὥστε ἐκπλήσσεσθαι αὐτοὺς καὶ 54 Luc. 4, 16.
λέγειν· Πόθεν τούτῳ ἡ σοφία αὕτη καὶ αἱ δυνάμεις; [55] Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; 55 Io. 6, 42.

43 Sap. 3, 7. Dan. 12, 3.

Οὐχ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριὰμ καὶ οἱ ἀδελ-
φοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωσὴφ καὶ Σίμων καὶ Ἰού-
δας: 56 Καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ πᾶσαι πρὸς
57 Marc. 6, 4. Luc. 4, 24. Io. 4, 44. ἡμᾶς εἰσίν; πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα: 57 Καὶ
ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς·
Οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι
αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. 58 Καὶ οὐκ ἐποίησεν
ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.

CAPUT XIV.

Ioannis Baptistae caput puellae saltatrici datum. Quinque millium virorum quinque panibus et duobus piscibus saturatio marisque Galilaei incessio. Aegroti tactu sanati.

1s. Marc. 6, 14 ss. Luc. 9, 7 ss. 1 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν Ἡρώδης ὁ
τετραάρχης τὴν ἀκοὴν Ἰησοῦ. 2 Καὶ εἶπεν τοῖς
παισὶν αὐτοῦ· Οὗτός ἐστιν Ἰωάννης ὁ βαπτιστής·
αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ διὰ τοῦτο αἱ
3-5 Marc. 6, 17 ss. Luc. 3, 19 s. δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ. 3 Ὁ γὰρ Ἡρώδης
κρατήσας τὸν Ἰωάννην ἔδησεν αὐτὸν καὶ ἔθετο ἐν
φυλακῇ διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ
ἀδελφοῦ αὐτοῦ. 4 Ἔλεγεν γὰρ αὐτῷ ὁ Ἰωάννης·
5 21, 26. Marc. 6, 19 (Marc. 11, 32. Luc. 20, 6.) Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν αὐτήν. 5 Καὶ θέλων αὐτὸν
ἀποκτεῖναι ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην
αὐτὸν εἶχον. 6 Γενεσίοις δὲ γενομένοις τοῦ Ἡρώ-
δου ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος ἐν τῷ
μέσῳ καὶ ἤρεσεν τῷ Ἡρώδῃ· 7 Ὅθεν μεθ' ὅρκου
6-12 Marc. 6, 21-29. ὡμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσηται. 8 Ἡ δὲ
προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς· Δός μοι,
φησίν, ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ
βαπτιστοῦ. 9 Καὶ ἐλυπήθη ὁ βασιλεύς, διὰ δὲ
τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους ἐκέλευσεν
δοθῆναι, 10 Καὶ πέμψας ἀπεκεφάλισεν τὸν Ἰωάννην
ἐν τῇ φυλακῇ. 11 Καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ
ἐπὶ πίνακι καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ, καὶ ἤνεγκεν

τῇ μητρὶ αὐτῆς. 12 Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦραν τὸ πτῶμα αὐτοῦ καὶ ἔθαψαν αὐτό, καὶ ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ Ἰησοῦ.

13 Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν· καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἠκολούθησαν αὐτῷ πεζῇ ἀπὸ τῶν πόλεων. 14 Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς καὶ ἐθεράπευσεν τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν. 15 Ὀψίας δὲ γενομένης προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες· Ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρῆλθεν· ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα. 16 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Οὐ χρείαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν· δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. 17 Οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ· Οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας. 18 Ὁ δὲ εἶπεν· Φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε. 19 Καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοῦ χόρτου, λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν, καὶ κλάσας ἔδωκεν τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. 20 Καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν. καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις. 21 Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ πεντακισχίλιοι χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.

13 Matt. 6, 31 ss. Luc. 9, 10 s. Io. 6, 1.

14-21 Marc. 6, 34-44. Luc. 9, 12-17. Io. 6, 1-13.

22 Καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους. 23 Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι· ὀψίας δὲ γενομένης μόνος ἦν ἐκεῖ. 24 Τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων· ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος. 25 Τετάρτῃ δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς ἦλθεν πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τὴν θάλασσαν.

22-33 Marc. 6, 45-52. Io. 6, 15-21.

26 Καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπατοῦντα ἐταράχθησαν, λέγοντες ὅτι φάντασμά ἐστιν· καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν. 27 Εὐθέως δὲ ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς αὐτοῖς λέγων· Θαρσεῖτε, ἐγώ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε. 28 Ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπεν· Κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με ἐλθεῖν πρός σε ἐπὶ τὰ ὕδατα. 29 Ὁ δὲ εἶπεν· Ἐλθέ. Καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου Πέτρος περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα, ἐλθεῖν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. 30 Βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν ἐφοβήθη, καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι ἔκραξεν λέγων· Κύριε, σῶσόν με. 31 Εὐθέως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ· Ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας; 32 Καὶ ἀναβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος. 33 Οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, λέγοντες· Ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ.

34-36 Marc. 6, 53-56

34 Καὶ διαπεράσαντες ἦλθον εἰς τὴν γῆν Γεννησαρέτ. 35 Καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας. 36 Καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα μόνον ἅψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ ὅσοι ἥψαντο, διεσώθησαν.

CAPUT XV.

Pharisaeorum falsae traditiones, et quae vere coinquinent hominem. Sanantur mulieris Chananaeae filia aliique varii infirmi. Satiantur quattuor millia virorum septem panibus paucisque pisciculis.

1-9 Marc. 7, 1-13.

1 Τότε προσέρχονται τῷ Ἰησοῦ οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι λέγοντες· 2 Διατί οἱ μαθηταί σου παραβαίνουσιν τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων; Οὐ γὰρ νίπτονται

τὰς χεῖρας ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν. 3 Ὁ δὲ ἀπο-
κριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Διατί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε
τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν;
4 Ὁ γὰρ θεὸς εἶπεν· Τίμα τὸν πατέρα καὶ 4 Eph.
τὴν μητέρα, καί· Ὁ κακολογῶν πατέρα 6, 2.
ἢ μητέρα θανάτῳ τελευτάτω. 5 Ὑμεῖς δὲ
λέγετε· Ὃς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί· Δῶρον
ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς, 6 καὶ οὐ μὴ τιμήσει
τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ· καὶ ἠκυ-
ρώσατε τὸν λόγον τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν
ὑμῶν. 7 Ὑποκριταί, καλῶς ἐπροφήτευσεν περὶ
ὑμῶν Ἡσαΐας λέγων· 8 Ὁ λαὸς οὗτος τοῖς 8 Marc.
χείλεσίν με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν 7, 6.
πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ· 9 Μάτην δὲ σέ-
βονταί με διδάσκοντες διδασκαλίας ἐν-
τάλματα ἀνθρώπων.

10 Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον εἶπεν 10 s.
αὐτοῖς· Ἀκούετε καὶ συνίετε. 11 Οὐ τὸ εἰσερχό- Marc. 7,
μενον εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ 14 s.
τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος, τοῦτο κοινοῖ
τὸν ἄνθρωπον. 12 Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ εἶπον αὐτῷ· Οἶδας ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἀκού-
σαντες τὸν λόγον ἐσκανδαλίσθησαν; 13 Ὁ δὲ ἀπο- 13 Io.
κριθεὶς εἶπεν· Πᾶσα φυτεία ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ 15, 2.
πατήρ μου ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται. 14 Ἄφετε 14 24, 16.
αὐτούς· τυφλοί εἰσιν ὁδηγοὶ τυφλῶν· τυφλὸς δὲ 24. Luc.
τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦν- 6, 39.
ται. 15 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· 15-20
Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν ταύτην. 16 Ὁ δὲ Marc. 7,
εἶπεν· Ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; 17 Οὐ νο- 17-23.
εῖτε ὅτι πᾶν τὸ εἰσπορευόμενον εἰς τὸ στόμα εἰς
τὴν κοιλίαν χωρεῖ καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται;

4 Ex. 20, 12. Deut. 5, 16. Ex. 21, 17. Lev. 20, 9. Prov. 20, 20.
5 (Prov. 28, 24.) 8 Is. 29, 13.

18 Τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος ἐκ τῆς
καρδίας ἐξέρχεται, κἀκεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.
19 Ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ
πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδο-
μαρτυρίαι, βλασφημίαι. 20 Ταῦτά ἐστιν τὰ κοι-
νοῦντα τὸν ἄνθρωπον· τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶν φα-
γεῖν οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

21 28 Marc. 7, 24-30. 21 Καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν
εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος. 22 Καὶ ἰδοὺ
γυνὴ Χαναναία ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐκείνων ἐξελθοῦσα
ἔκραζεν λέγουσα· Ἐλέησόν με, κύριε, υἱὸς Δαυείδ·
ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται. 23 Ὁ δὲ οὐκ
ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. Καὶ προσελθόντες οἱ μα-
θηταὶ αὐτοῦ ἠρώτων αὐτὸν λέγοντες· Ἀπόλυσον
24 10, 6 Io. 10, 5 αὐτήν, ὅτι κράζει ὄπισθεν ἡμῶν. 24 Ὁ δὲ ἀπο-
κριθεὶς εἶπεν· Οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρό-
βατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ. 25 Ἡ δὲ ἐλ-
θοῦσα προσεκύνει αὐτῷ λέγουσα· Κύριε, βοήθει
μοι. 26 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Οὐκ ἔστιν καλὸν
λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βαλεῖν τοῖς
κυναρίοις. 27 Ἡ δὲ εἶπεν· Ναί, κύριε· καὶ γὰρ
τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόν-
των ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. 28 Τότε
ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ· Ὦ γύναι, μεγάλη
σου ἡ πίστις· γενηθήτω σοι ὡς θέλεις. Καὶ ἰάθη
ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

29-31 Marc. 7, 31-37. 29 Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἦλθεν παρὰ
τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ
ὄρος ἐκάθητο ἐκεῖ. 30 Καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι
πολλοὶ ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν κωφούς, τυφλούς,
χωλούς, κυλλούς, καὶ ἑτέρους πολλούς, καὶ ἔριψαν
αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἐθεράπευσεν
αὐτούς. 31 Ὥστε τοὺς ὄχλους θαυμάσαι βλέποντας

31 Is. 35, 5.

κωφοὺς λαλοῦντας καὶ χωλοὺς περιπατοῦντας καὶ τυφλοὺς βλέποντας· καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν Ἰσραήλ.

32 Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν· Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέραι τρεῖς προσμένουσίν μοι καὶ οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν· καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις οὐ θέλω, μήποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ. 33 Καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί· Πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτον; 34 Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Πόσους ἄρτους ἔχετε; Οἱ δὲ εἶπον· Ἑπτά, καὶ ὀλίγα ἰχθύδια. 35 Καὶ παραγγείλας τοῖς ὄχλοις ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν, 36 Καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύας, εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, οἱ δὲ μαθηταὶ τῷ ὄχλῳ. 37 Καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων ἦραν ἑπτὰ σπυρίδας πλήρεις. 38 Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι ἄνδρες χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων. 39 Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια Μαγαδάν. 32-39 Marc. 8, 1-10.

CAPUT XVI.

Signa temporum. Fermentum Pharisaeorum et Sadducaeorum. Varia de Iesu iudicia. Petri confessio et Iesu promissio clavium regni caelorum. Christi passio et mors et resurrectio ab ipso praedictae. Petri increpatio eiusque refutatio. Christi sectatores veram vitam adipiscentur.

1 Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ Σαδδουκαῖοι πειράζοντες ἐπηρώτησαν αὐτὸν σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτοῖς. 2 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Ὀψίας γενομένης λέγετε· Εὐδία, πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός· 3 Καὶ πρωΐ· Σήμερον χειμών, πυρράζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός. Τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν, 1-4 Marc. 8, 11-13. Luc. 12, 54-56.

τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε: 4 γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. Καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἀπῆλθεν. 5 Καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ πέραν ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖν. 6 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων. 7 Οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς λέγοντες· Ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν. 8 Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς, ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; 9 Οὔπω νοεῖτε οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε; 10 Οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε; 11 Πῶς οὐ νοεῖτε ὅτι οὐ περὶ ἄρτου εἶπον ὑμῖν προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων; 12 Τότε συνῆκαν ὅτι οὐκ εἶπεν προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν ἄρτων, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς διδαχῆς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.

13 Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη Καισαρίας τῆς Φιλίππου ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων· Τίνα λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; 14 Οἱ δὲ εἶπαν· Οἱ μὲν Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν, ἄλλοι δὲ Ἠλείαν, ἕτεροι δὲ Ἰερεμίαν ἢ ἕνα τῶν προφητῶν. 15 Λέγει αὐτοῖς· Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; 16 Ἀποκριθεὶς δὲ Σίμων Πέτρος εἶπεν· Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. 17 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Μακάριος εἶ, Σίμων Βὰρ Ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέν σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 18 Κἀγὼ δέ σοι λέγω ὅτι σὺ

4 Ion. 2, 1.

εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. 19 Καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 20 Τότε διεστείλατο τοῖς μαθηταῖς ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός.

19 18, 18. Io. 20, 23.

21 Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκταν-θῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. 22 Καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ λέγων· Ἵλεώς σοι, κύριε· οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο. 23 Ὁ δὲ στραφεὶς εἶπεν τῷ Πέτρῳ· Ὕπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ· σκάνδαλον εἶ ἐμοῦ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. 24 Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι. 25 Ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν. 26 Τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; 27 Μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, καὶ τότε ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ. 28 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσίν τινες τῶν ὧδε ἑστώτων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

21-23 Marc. 8, 31-33. Luc. 9, 22.

24-28 Marc. 8, 34-9, 1. Luc. 9, 23-27.

24 10, 38. Luc. 14, 27.

25 10, 39. Luc. 17, 33. Io. 12, 25.

27 Act. 17, 31. Rom. 2, 6.

19 Is. 22, 22. 27 Ps. 61, 13.

CAPUT XVII.

Transfiguratio in monte. Iterum alter Elias. Sanatio lunatici ac discipulorum diffidentia. Sermo ex fide.

1-9 [1] Καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς
Marc. 9, 2-10 Luc. τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν
9, 28-36. αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ'
ἰδίαν. [2] Καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ
ἔλαμψεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ
ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς. [3] Καὶ
ἰδοὺ ὤφθησαν αὐτοῖς Μωϋσῆς καὶ Ἠλείας μετ'
αὐτοῦ συλλαλοῦντες. [4] Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος
εἶπεν τῷ Ἰησοῦ· Κύριε, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε
εἶναι· εἰ θέλεις, ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκηνάς,
5 3, 17 σοὶ μίαν καὶ Μωϋσεῖ μίαν καὶ Ἠλείᾳ μίαν. [5] Ἔτι
2 Petr 1, 17. αὐτοῦ λαλοῦντος ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν
Marc. 1, αὐτούς, καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα·
11. Luc. 3, 22. Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδό-
κησα· αὐτοῦ ἀκούετε. [6] Καὶ ἀκούσαντες οἱ μα-
θηταὶ ἔπεσαν ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν καὶ ἐφοβήθησαν
σφόδρα. [7] Καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἥψατο αὐτῶν
καὶ εἶπεν· Ἐγέρθητε καὶ μὴ φοβεῖσθε. [8] Ἐπά-
ραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν οὐδένα εἶδον
εἰ μὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον. [9] Καὶ καταβαινόντων
αὐτῶν ἐκ τοῦ ὄρους ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς
λέγων· Μηδενὶ εἴπητε τὸ ὅραμα ἕως οὗ ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.

10-13 **10** Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ λέγον-
Marc. 9, 11-13. τες· Τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν ὅτι Ἠλείαν
δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον; [11] Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
αὐτοῖς· Ἠλείας μὲν ἔρχεται καὶ ἀποκαταστήσει
12 11, 14; πάντα· [12] Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι Ἠλείας ἤδη ἦλθεν,
14, 10. καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτόν, ἀλλ' ἐποίησαν ἐν αὐτῷ

---

10 s. Mal. 4, 5 s.

ὅσα ἠθέλησαν. Οὕτως καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν. 13 Τότε συνῆκαν οἱ μαθηταὶ ὅτι περὶ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς.

14 Καὶ ἐλθόντων αὐτῶν πρὸς τὸν ὄχλον, προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος γονυπετῶν αὐτὸν 15 Καὶ λέγων· Κύριε, ἐλέησόν μου τὸν υἱόν, ὅτι σεληνιάζεται καὶ κακῶς πάσχει· πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ. 16 Καὶ προσήνεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν θεραπεῦσαι. 17 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε. 18 Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον, καὶ ἐθεραπεύθη ὁ παῖς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. 19 Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ κατ' ἰδίαν εἶπον· Διατί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό; 20 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Διὰ τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ· Μετάβηθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται, καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν. 21 Τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.

22 Ἀναστρεφομένων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, 23 Καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται. Καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα.

24 Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καφαρναοὺμ προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ Πέτρῳ καὶ εἶπαν· Ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα; 25 Λέγει· Ναί. Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν

14-21 Marc. 9, 14-29. Luc. 9, 37-42.

20 Luc. 17, 6.

22 s. 20, 18. Marc. 9, 30-32. Luc. 9, 43-45.

24 Ex. 30, 13. 4 Reg. 12, 4.

οἰκίαν προέφθασεν αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς λέγων· Τί σοι δοκεῖ, Σίμων; οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσιν τέλη ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων; [26] Ὁ δὲ ἔφη· Ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἄραγε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί. [27] Ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς, πορευθεὶς εἰς θάλασσαν βάλε ἄγκιστρον, καὶ τὸν ἀναβάντα πρῶτον ἰχθὺν ἆρον, καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ εὑρήσεις στατῆρα· ἐκεῖνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.

CAPUT XVIII.

Cavenda ambitio et offensio. Parabola de ove perdita. Placabilitas commendatur. Potestas ligandi et solvendi discipulis tradita. Quoties sit ignoscendum. Parabola de rege rationes reposcente.

1-5 Marc. 9, 33-37. Luc. 9, 46-48. [1] Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ λέγοντες· Τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν; 2 Καὶ προσκαλεσάμενος 2 19, 14. ὁ Ἰησοῦς παιδίον ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν 3 1 Cor. 14, 20. [3] καὶ εἶπεν· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. [4] Ὅστις οὖν ταπεινώσει ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· [5] Καὶ ὃς ἐὰν δέξηται ἓν παιδίον τοιοῦτο ἐπὶ τῷ ὀνόματί 6 Marc. μου, ἐμὲ δέχεται. [6] Ὃς δ' ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα 9, 40. Luc. 17, 2. τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πε- 7 Luc. 17, 1. λάγει τῆς θαλάσσης. [7] Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων· ἀνάγκη γάρ ἐστιν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, 8 5, 30. Marc. 9, 43. 45. πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται. [8] Εἰ δὲ ἡ χείρ σου ἢ ὁ πούς σου

σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλόν σοί ἐστιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν κυλλὸν ἢ χωλόν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. 9 Καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλόν σοί ἐστιν μονόφθαλμον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. 10 Ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντὸς βλέπουσιν τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς· 11 Ἦλθεν γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός.

9 5, 29. Marc. 9, 47.

11 Luc. 19, 10.

12 Τί ὑμῖν δοκεῖ; ἐὰν γένηταί τινι ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρόβατα καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφεὶς τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐπὶ τὰ ὄρη καὶ πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον; 13 Καὶ ἐὰν γένηται εὑρεῖν αὐτό, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνενήκοντα ἐννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις. 14 Οὕτως οὐκ ἔστιν θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ἀπόληται εἷς τῶν μικρῶν τούτων.

12-14 Luc. 15, 4-7.

15 Ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου· ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου. 16 Ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἔτι ἕνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα. 17 Ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὸν τῇ ἐκκλησίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης. 18 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ

15 Luc. 17, 3. Iac. 5, 19. 16 Io. 8, 17. 2 Cor. 13, 1. Hebr. 10, 28. 17 1 Cor. 5, 11. 2 Thess. 3, 14. 18 16, 19. Io. 20, 23.

10 Ps. 33, 8. 15 Lev. 19, 17. Eccli. 19, 18. 16 Deut. 19, 15.

ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. 19 Πάλιν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν δύο συμφωνήσωσιν ἐξ ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. 20 Οὗ γάρ εἰσιν δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν.

21 Τότε προσελθὼν αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπεν· Κύριε, ποσάκις ἁμαρτήσει εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις; 22 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Οὐ λέγω σοι ἕως ἑπτάκις, ἀλλὰ ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά. 23 Διὰ τοῦτο ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησεν συνᾶραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. 24 Ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν, προσηνέχθη αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων. 25 Μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ πραθῆναι καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα καὶ πάντα ὅσα εἶχεν, καὶ ἀποδοθῆναι. 26 Πεσὼν οὖν ὁ δοῦλος ἐκεῖνος προσεκύνει αὐτῷ λέγων· Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα ἀποδώσω σοι. 27 Σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἀπέλυσεν αὐτόν, καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ. 28 Ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος εὗρεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὃς ὤφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ κρατήσας αὐτὸν ἔπνιγεν, λέγων· Ἀπόδος εἴ τι ὀφείλεις. 29 Πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ παρεκάλει αὐτὸν λέγων· Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ ἀποδώσω σοι. 30 Ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτὸν εἰς φυλακὴν ἕως ἀποδῷ τὸ ὀφειλόμενον. 31 Ἰδόντες δὲ οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ ἑαυτῶν πάντα τὰ γενόμενα. 32 Τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ

21 s. Lu 17, 4.

κύριος αὐτοῦ λέγει αὐτῷ· Δοῦλε πονηρέ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με· 33 Οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, ὡς κἀγώ σε ἠλέησα; 34 Καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδῷ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον. 35 Οὕτως καὶ ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν.

CAPUT XIX.

Responsio de repudio et caelibatu. Manus infantibus impositae. Iuvenis divitis castigatio, divitiarum pericula. Praemia discipulorum et omnium, qui propter nomen Christi res domesticas reliquerunt, futura.

1 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, μετῆρεν ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰουδαίας πέραν τοῦ Ἰορδάνου, 2 Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ. 1 Marc. 10, 1.

3 Καὶ προσῆλθον αὐτῷ Φαρισαῖοι πειράζοντες αὐτὸν καὶ λέγοντες· Εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν; 4 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι ὁ ποιήσας ἀπ' ἀρχῆς ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς; 5 Καὶ εἶπεν· Ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα καὶ κολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν; 6 Ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο ἀλλὰ σὰρξ μία. Ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. 3-9 Marc. 10, 2-12. 5 1 Cor. 6, 16. Eph. 5, 31.

---

4 Gen. 1, 27. 5 Gen. 2, 24.

7 5, 31. 7 Λέγουσιν αὐτῷ· Τί οὖν Μωϋσῆς ἐνετείλατο
δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου καὶ ἀπολῦσαι; 8 Λέγει
αὐτοῖς· Ὅτι Μωϋσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν
ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολῦσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν· ἀπ'
9 5, 32. Marc. 10, 11. Luc. 16, 18. 1 Cor. 7, 10. ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕτως. 9 Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι
ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ μὴ ἐπὶ πορνείᾳ
καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται· καὶ ὁ ἀπολελυμένην
γαμήσας μοιχᾶται. 10 Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ· Εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου
μετὰ τῆς γυναικός, οὐ συμφέρει γαμῆσαι. 11 Ὁ δὲ
εἶπεν αὐτοῖς· Οὐ πάντες χωροῦσιν τὸν λόγον
τοῦτον, ἀλλ' οἷς δέδοται. 12 Εἰσὶν γὰρ εὐνοῦχοι
οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτως, καὶ
εἰσὶν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν
ἀνθρώπων, καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνούχισαν
ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὁ δυνά-
μενος χωρεῖν χωρείτω.

13-15 Marc. 10, 13-16. Luc. 18, 15-17. 13 Τότε προσηνέχθησαν αὐτῷ παιδία, ἵνα τὰς
χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς καὶ προσεύξηται· οἱ δὲ μα-
θηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς. 14 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν
14 18, 3. αὐτοῖς· Ἄφετε τὰ παιδία καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ
ἐλθεῖν πρός με· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασι-
λεία τῶν οὐρανῶν. 15 Καὶ ἐπιθεὶς αὐτοῖς τὰς
χεῖρας ἐπορεύθη ἐκεῖθεν.

16-22 Marc. 10, 17-22. Luc. 18, 18-23. 16 Καὶ ἰδοὺ εἷς προσελθὼν εἶπεν αὐτῷ· Δι-
δάσκαλε ἀγαθέ, τί ἀγαθὸν ποιήσω ἵνα ἔχω ζωὴν
αἰώνιον; 17 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Τί με ἐρωτᾷς
περὶ τοῦ ἀγαθοῦ; εἷς ἐστὶν ὁ ἀγαθός, ὁ θεός.
Εἰ δὲ θέλεις εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, τήρησον τὰς
ἐντολάς. 18 Λέγει αὐτῷ· Ποίας; Ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἶπεν· Τὸ οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις,
οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις·

7 Deut. 24, 1. 18 s. Ex. 20, 12 ss. Lev. 19, 18.

19 *Τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ*
ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.
20 *Λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος· Πάντα ταῦτα ἐφυλα-*
ξάμην ἐκ νεότητός μου· τί ἔτι ὑστερῶ; 21 *Ἔφη*
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε
πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ
ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ· καὶ δεῦρο, ἀκολούθει
μοι. 22 *Ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον ἀπῆλ-*
θεν λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.
23 *Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Ἀμὴν* 23-26
λέγω ὑμῖν ὅτι πλούσιος δυσκόλως εἰσελεύσεται εἰς Marc. 10, 23-27.
τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. 24 *Πάλιν δὲ λέγω* Luc. 18, 24-27.
ὑμῖν· Εὐκοπώτερόν ἐστιν κάμηλον διὰ τρυπήματος
ῥαφίδος διελθεῖν ἢ πλούσιον εἰσελθεῖν εἰς τὴν
βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. 25 *Ἀκούσαντες δὲ οἱ*
μαθηταὶ ἐξεπλήσσοντο σφόδρα λέγοντες· Τίς ἄρα
δύναται σωθῆναι; 26 *Ἐμβλέψας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν* 26 Luc.
αὐτοῖς· Παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐστιν, 1, 37.
παρὰ δὲ θεῷ πάντα δυνατά.

27 Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· 27-30
Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν Marc. 10, 28-31.
σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν; 28 *Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν* Luc. 18, 28-30.
αὐτοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθή- 28 Luc.
σαντές μοι, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ 22, 30.
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθή-
σεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρίνοντες
τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ. 29 *Καὶ πᾶς ὅστις*
ἀφῆκεν οἰκίας ἢ ἀδελφοὺς ἢ ἀδελφὰς ἢ πατέρα
ἢ μητέρα ἢ γυναῖκα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς ἕνεκεν
τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήμψεται 30 20, 16; 22, 14.
καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει. 30 *Πολλοὶ δὲ* Marc. 10, 31. Luc.
ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ ἔσχατοι πρῶτοι. 13, 30.

---

26 Iob 42, 2.

CAPUT XX.

Parabola de mercede operariorum in vinea, quorum novissimi primi, et primi novissimi facti sunt. Passio Christi et resurrectio denuo ab eo denuntiatae. Filii Zebedaei sedem Christo proximam petentes. Jesus non venit ut ministrari sed ministrare, et dare animam suam redemptionem pro multis. Caeci Jerichuntini videntes facti.

1 Ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρωῒ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. 2 Συμφωνήσας δὲ μετὰ τῶν ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. 3 Καὶ ἐξελθὼν περὶ τρίτην ὥραν εἶδεν ἄλλους ἑστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς, 4 καὶ ἐκείνοις εἶπεν· Ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον δώσω ὑμῖν. 5 Οἱ δὲ ἀπῆλθον. Πάλιν δὲ ἐξελθὼν περὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην ὥραν ἐποίησεν ὡσαύτως. 6 Περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ἐξελθὼν εὗρεν ἄλλους ἑστῶτας, καὶ λέγει αὐτοῖς· Τί ὧδε ἑστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί; 7 Λέγουσιν αὐτῷ· Ὅτι οὐδείς ἡμᾶς ἐμισθώσατο. Λέγει αὐτοῖς· Ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνά μου. 8 Ὀψίας δὲ γενομένης λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ· Κάλεσον τοὺς ἐργάτας καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθόν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων. 9 Καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν ἔλαβον ἀνὰ δηνάριον. 10 Ἐλθόντες δὲ οἱ πρῶτοι ἐνόμισαν ὅτι πλεῖον λήμψονται· καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον. 11 Λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου 12 λέγοντες· Οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους αὐτοὺς ἡμῖν ἐποίησας τοῖς βαστάσασι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας

καὶ τὸν καύσωνα. 13 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς ἑνὶ αὐτῶν εἶπεν· Ἑταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε· οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι; 14 Ἆρον τὸ σὸν καὶ ὕπαγε· θέλω δὲ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί. 15 Ἢ οὐκ ἔξεστίν μοι ὃ θέλω ποιῆσαι ἐν τοῖς ἐμοῖς; ἢ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιν ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι; 16 Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι· πολλοὶ γάρ εἰσιν κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί. 15 (Rom. 9, 21.) 16 19,30. Marc. 10, 31. Luc. 13, 30.

17 Καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα παρέλαβεν τοὺς δώδεκα μαθητὰς κατ' ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· 18 Ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ γραμματεῦσιν, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, 19 καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι καὶ μαστιγῶσαι καὶ σταυρῶσαι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. 17-19 Marc. 10, 32-34. Luc. 18, 31-33.

20 Τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς, προσκυνοῦσα καὶ αἰτοῦσά τι παρ' αὐτοῦ. 21 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· Τί θέλεις; Λέγει αὐτῷ· Εἰπὲ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου εἷς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων σου ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. 22 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε· δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν; Λέγουσιν αὐτῷ· Δυνάμεθα. 23 Λέγει αὐτοῖς· Τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε· τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται ὑπὸ τοῦ πατρός μου. 24 Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν. 25 Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς εἶπεν· Οἴδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. 26 Οὐχ οὕτως ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἐὰν 20-28 Marc. 10, 35-45. 24 Marc. 10, 41. 25 ss. Luc. 22, 25-27.

θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔσται ὑμῶν διάκονος, 27 καὶ ὃς ἂν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔσται ὑμῶν δοῦλος· 28 ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

27 23, 11. Marc. 9, 35. 28 Phil. 2, 7.

29 Καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ Ἰερειχὼ ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς. 30 Καὶ ἰδοὺ δύο τυφλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδόν, ἀκούσαντες ὅτι Ἰησοῦς παράγει, ἔκραξαν λέγοντες· Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὸς Δαυείδ. 31 Ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα σιωπήσωσιν. Οἱ δὲ μεῖζον ἔκραξαν λέγοντες· Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὸς Δαυείδ. 32 Καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς ἐφώνησεν αὐτοὺς καὶ εἶπεν· Τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν; 33 Λέγουσιν αὐτῷ· Κύριε, ἵνα ἀνοιγῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν. 34 Σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἥψατο τῶν ὀμμάτων αὐτῶν, καὶ εὐθέως ἀνέβλεψαν καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

29 Marc. 10, 46-52. Luc. 18, 35-43.

CAPUT XXI.

Triumphalis Christi ingressus Ierosolymam. Vendentes et ementes templo eiecti. Pueri acclamantes. Ficus Christi verbo arefacta et fidei efficacia. Principes sacerdotum et seniores populi confutati. Parabolae de duobus fratribus in vineam missis et de colonis filii occisoribus. Lapis angularis reprobatus. Regnum Dei a Iudaeis auferetur et dabitur genti facienti fructus eius.

1 Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς Ἰερουσάλυμα καὶ ἦλθον εἰς Βηθφαγὴ πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, τότε ὁ Ἰησοῦς ἀπέστειλεν δύο μαθητὰς 2 λέγων αὐτοῖς· Πορεύεσθε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθέως εὑρήσετε ὄνον δεδεμένην καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς· λύσαντες ἀγάγετέ μοι. 3 Καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ τι, ἐρεῖτε ὅτι ὁ Κύριος αὐτῶν χρείαν ἔχει· εὐθέως δὲ ἀποστελεῖ αὐτούς. 4 Τοῦτο δὲ γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου

1 9 Marc. 11, 1-10. Luc. 19, 29-38. Io. 12, 12-15.

λέγοντος· 5 Εἴπατε τῇ θυγατρὶ Σιών· Ἰδοὺ 5 Io. 12, 15.
ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πραΰς καὶ
ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον καὶ πῶλον υἱὸν
ὑποζυγίου. 6 Πορευθέντες δὲ οἱ μαθηταὶ καὶ
ποιήσαντες καθὼς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,
7 ἤγαγον τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον, καὶ ἐπέθηκαν
ἐπ' αὐτῶν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐπεκάθισαν ἐπάνω
αὐτών. 8 Ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος ἔστρωσαν ἑαυτῶν
τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ, ἄλλοι δὲ ἔκοπτον κλάδους
ἀπὸ τῶν δένδρων καὶ ἐστρώννυον ἐν τῇ ὁδῷ·
9 Οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες αὐτὸν καὶ οἱ ἀκο-
λουθοῦντες ἔκραζον λέγοντες· Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ
Δαυείδ, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνό-
ματι Κυρίου, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις. 10 Καὶ
εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐσείσθη πᾶσα
ἡ πόλις λέγουσα· Τίς ἐστιν οὗτος; 11 Οἱ δὲ ὄχλοι
ἔλεγον· Οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ προφήτης ὁ ἀπὸ
Ναζαρὲθ τῆς Γαλιλαίας.

12 Καὶ εἰσῆλθεν Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ 12-13 Marc. 11, 15-17. Luc. 19, 45 s. Io. 2, 13-17.
θεοῦ, καὶ ἐξέβαλεν πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ
ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν
κολλυβιστῶν κατέστρεψεν καὶ τὰς καθέδρας τῶν
πωλούντων τὰς περιστεράς, 13 Καὶ λέγει αὐτοῖς·
Γέγραπται· Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς
κληθήσεται· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπή-
λαιον λῃστῶν. 14 Καὶ προσῆλθον αὐτῷ τυφλοὶ
καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.
15 Ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὰ
θαυμάσια ἃ ἐποίησεν καὶ τοὺς παῖδας τοὺς κρά-
ζοντας ἐν τῷ ἱερῷ καὶ λέγοντας· Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ
Δαυείδ, ἠγανάκτησαν 16 Καὶ εἶπαν αὐτῷ· Ἀκούεις
τί οὗτοι λέγουσιν; Ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς·

5 Is. 62, 11. Zach. 9, 9. 9 Ps. 117, 26. 13 Is. 56, 7. Ier. 7, 11. 16 Ps. 8, 3.

Ναί· οὐδέποτε ἀνέγνωτε ὅτι Ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον; 17 Καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς Βηθανίαν, καὶ ηὐλίσθη ἐκεῖ.

18 22 Marc. 11, 12-14. 19-24. 18 Πρωΐας δὲ ἐπανάγων εἰς τὴν πόλιν ἐπείνασεν. 19 Καὶ ἰδὼν συκῆν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἦλθεν ἐπ' αὐτήν, καὶ οὐδὲν εὗρεν ἐν αὐτῇ εἰ μὴ φύλλα μόνον, καὶ λέγει αὐτῇ· Μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα. Καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκῆ. 20 Καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ ἐθαύμασαν λέγοντες· Πῶς παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ συκῆ; 21 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ κἂν τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε· Ἄρθητι καὶ βλήθητι 22 7. 7. Marc 11, 24. 1 Jo 3, 22. εἰς τὴν θάλασσαν, γενήσεται· 22 Καὶ πάντα ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες λήμψεσθε.

23 27 Marc. 11, 27-33. Luc. 20, 1-8. 23 Καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ εἰς τὸ ἱερόν, προσῆλθον αὐτῷ διδάσκοντι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ λέγοντες· Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν ταύτην; 24 Ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ λόγον ἕνα, ὃν ἐὰν εἴπητέ μοι, κἀγὼ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ· 25 Τὸ βάπτισμα Ἰωάννου πόθεν ἦν; ἐξ οὐρανοῦ ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ διελογίζοντο παρ' ἑαυτοῖς λέγοντες· Ἐὰν εἴπωμεν· Ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν· 26 14, 5. διατί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; 26 Ἐὰν δὲ εἴπωμεν· Ἐξ ἀνθρώπων, φοβούμεθα τὸν ὄχλον· πάντες γὰρ ὡς προφήτην ἔχουσιν τὸν Ἰωάννην. 27 Καὶ ἀποκριθέντες τῷ Ἰησοῦ εἶπαν· Οὐκ οἴδαμεν. Ἔφη αὐτοῖς καὶ αὐτός· Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. 28 Τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; ἄνθρωπός τις εἶχεν τέκνα δύο, καὶ προσελθὼν

τῷ πρώτῳ εἶπεν· Τέκνον, ὕπαγε σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνί μου. 29 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Οὐ θέλω, ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς ἀπῆλθεν. 30 Προσελθὼν δὲ τῷ ἑτέρῳ εἶπεν ὡσαύτως. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Ἐγώ, κύριε, καὶ οὐκ ἀπῆλθεν. 31 Τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησεν τὸ θέλημα τοῦ πατρός; Λέγουσιν αὐτῷ· Ὁ πρῶτος. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. 32 Ἦλθεν γὰρ πρὸς ὑμᾶς Ἰωάννης ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ· οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐδὲ μετεμελήθητε ὕστερον τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ. 33 Ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε· Ἄνθρωπος ἦν οἰκοδεσπότης, ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκεν, καὶ ὤρυξεν ἐν αὐτῷ ληνόν, καὶ ᾠκοδόμησεν πύργον, καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν. 34 Ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ. 35 Καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν. 36 Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως. 37 Ὕστερον δὲ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, λέγων· Ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου. 38 Οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱὸν εἶπον ἐν ἑαυτοῖς· Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν καὶ σχῶμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ. 39 Καὶ λαβόντες αὐτὸν ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος καὶ ἀπέκτειναν. 40 Ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς

33-46 Marc. 12, 1-12. Luc. 20, 9-19.

38 26, 3; 27, 1. Io. 11, 53.

33 Is. 5, 1 s. Ier. 2, 21.

ἐκείνοις: 41 Λέγουσιν αὐτῷ· Κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς
42 Act 4, 11. Rom. 9, 33. 1 Petr. 2, 7. ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν. 42 Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς· Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν: 43 Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν ὅτι ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς.
44 (Luc. 20, 18.) 44 Καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν.

45 Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτοῦ ἔγνωσαν ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει· 46 καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους, ἐπειδὴ εἰς προφήτην αὐτὸν εἶχον.

CAPUT XXII.

Parabola de rege, qui fecit nuptias filio suo. Responsio de censu solvendo, de resurrectione, de praecepto primario. Christus cuius sit filius?

1 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἶπεν ἐν
2-14 Luc. 14, 16-24. παραβολαῖς αὐτοῖς λέγων· 2 Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησεν
2 Apoc 19, 9. γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ. 3 Καὶ ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν. 4 Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους λέγων· Εἴπατε τοῖς κεκλημένοις· Ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμακα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἕτοιμα· δεῦτε

42 Ps. 117, 22.

εἰς τοὺς γάμους. 5 Οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπῆλθον, ὃς μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν, ὃς δὲ ἐπὶ τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ· 6 Οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ ὕβρισαν καὶ ἀπέκτειναν. 7 Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας ὠργίσθη, καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἀπώλεσεν τοὺς φονεῖς ἐκείνους καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησεν. 8 Τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ· Ὁ μὲν γάμος ἕτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι. 9 Πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἂν εὕρητε καλέσατε εἰς τοὺς γάμους. 10 Καὶ ἐξελθόντες οἱ δοῦλοι αὐτοῦ εἰς τὰς ὁδοὺς συνήγαγον πάντας οὓς εὗρον, πονηρούς τε καὶ ἀγαθούς, καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων. 11 Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου. 12 Καὶ λέγει αὐτῷ· Ἑταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; ὁ δὲ ἐφιμώθη. 13 Τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς διακόνοις· Δήσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας ἐκβάλετε αὐτὸν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. 14 Πολλοὶ γάρ εἰσιν κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

13 8, 12; 13, 42; 25, 30.

14 (19, 30; 20, 16. Marc. 10, 31.)

15 Τότε πορευθέντες οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ. 16 Καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν μετὰ τῶν Ἡρῳδιανῶν λέγοντες· Διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός, οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων· 17 Εἰπὲ οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ; ἔξεστιν δοῦναι κῆνσον Καίσαρι ἢ οὔ; 18 Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πονηρίαν αὐτῶν εἶπεν· Τί με πειράζετε, ὑποκριταί; 19 Ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου. Οἱ δὲ προσήνεγκαν

15-22 Marc. 12, 13-17. Luc. 20, 20-26.

αὐτῷ δηνάριον. 20 Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή; 21 Λέγουσιν αὐτῷ· Καίσαρος. Τότε λέγει αὐτοῖς· Ἀπόδοτε οὖν τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. 22 Καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν, καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθαν.

21 Rom. 13, 7.

23-33 Marc. 12, 18-27. Luc. 20 27-39. 23 Act. 23, 8.

23 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθαν αὐτῷ Σαδδουκαῖοι οἱ λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν 24 λέγοντες· Διδάσκαλε, Μωϋσῆς εἶπεν· Ἐάν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα, ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. 25 Ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί· καὶ ὁ πρῶτος γήμας ἐτελεύτησεν, καὶ μὴ ἔχων σπέρμα ἀφῆκεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. 26 Ὁμοίως καὶ ὁ δεύτερος καὶ ὁ τρίτος, ἕως τῶν ἑπτά. 27 Ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανεν καὶ ἡ γυνή. 28 Ἐν τῇ ἀναστάσει οὖν τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή; πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν. 29 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ. 30 Ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι τοῦ θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ εἰσίν. 31 Περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ λέγοντος· 32 Ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς Ἀβραὰμ καὶ ὁ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ; οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων. 33 Καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

34-40 Marc. 12, 28-31. Luc. 10, 25-27.

34 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσεν τοὺς Σαδδουκαίους, συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό,

24 Deut. 25, 5. 32 Ex. 3, 6.

35 Καὶ ἐπηρώτησεν εἷς ἐξ αὐτῶν νομικὸς πειράζων
αὐτόν· 36 Διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ
νόμῳ; 37 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ· Ἀγαπήσεις
Κύριον τὸν θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ
σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ
τῇ διανοίᾳ σου. 38 Αὕτη ἐστὶν ἡ μεγάλη καὶ
πρώτη ἐντολή. 39 Δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ· Ἀγα-
πήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.
40 Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος
κρέμαται καὶ οἱ προφῆται.

41 Συνηγμένων δὲ τῶν Φαρισαίων ἐπηρώ- 41-46 Marc. 12, 35-37. Luc. 20, 41-44.
τησεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς 42 Λέγων· Τί ὑμῖν δοκεῖ
περὶ τοῦ Χριστοῦ; τίνος υἱός ἐστιν; Λέγουσιν
αὐτῷ· Τοῦ Δαυείδ. 43 Λέγει αὐτοῖς· Πῶς οὖν
Δαυεὶδ ἐν πνεύματι καλεῖ αὐτὸν κύριον λέγων·
44 Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου· Κάθου
ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς
σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου; 45 Εἰ οὖν
Δαυεὶδ καλεῖ αὐτὸν κύριον, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστίν;
46 Καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο ἀποκριθῆναι αὐτῷ λόγον,
οὐδὲ ἐτόλμησέν τις ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερω-
τῆσαι αὐτὸν οὐκέτι.

CAPUT XXIII.

Castigantur Scribarum et Pharisaeorum ostentatio et ambitio contraque humilitas discipulis commendatur. Propter simulationem, perversam legum interpretationem, et reliquas iniquitates multiplex vae illis denuntiatur, et Hierosolymam prophetarum interfectricem esse deserendam.

1 Τότε ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς 1 Marc. 12, 38. Luc. 20, 45.
μαθηταῖς αὐτοῦ 2 Λέγων· Ἐπὶ τῆς Μωϋσέως καθέ-
δρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι.

37 Deut. 6, 5. 39 Lev. 19, 18. 44 Ps. 109, 1. — 2 2 Esdr. 8, 4.

3 Πάντα οὖν ὅσα ἐὰν εἴπωσιν ὑμῖν τηρεῖτε καὶ
ποιεῖτε, κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε· λέγουσιν
4 Luc 11, 46 Act 15, 10. γάρ, καὶ οὐ ποιοῦσιν. 4 Δεσμεύουσιν γὰρ φορτία
βαρέα καὶ δυσβάστακτα καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς
ὤμους τῶν ἀνθρώπων, τῷ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ
5 22, 12 θέλουσιν κινῆσαι αὐτά. 5 Πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν
ποιοῦσιν πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις· πλατύ-
νουσιν γὰρ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν καὶ μεγαλύνουσιν
6 s. Marc. 12, 38 s Luc. 11, 43; 20, 46. τὰ κράσπεδα· 6 φιλοῦσιν δὲ τὴν πρωτοκλισίαν ἐν
τοῖς δείπνοις καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συ-
ναγωγαῖς 7 καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ
8 Iac. 3, 1. καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων Ῥαββεί. 8 Ὑμεῖς δὲ
μὴ κληθῆτε Ῥαββεί· εἷς γάρ ἐστιν ὑμῶν ὁ καθηγη-
τής, πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε. 9 Καὶ πατέρα
μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς· εἷς γάρ ἐστιν ὁ
πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 10 Μηδὲ κλη-
θῆτε καθηγηταί, ὅτι καθηγητὴς ὑμῶν ἐστὶν εἷς ὁ
11 20, 26. Χριστός. 11 Ὁ δὲ μείζων ὑμῶν ἔσται ὑμῶν διά-
12 Luc. 14, 11; 18, 14. κονος. 12 Ὅστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται,
καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.
13 Luc. 11, 52. **13** Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι
ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν
ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσ-
έρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν.
14 Marc. 12, 40. Luc. 20, 47. 14 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει
μακρὰ προσευχόμενοι· διὰ τοῦτο λήμψεσθε περισ-
σότερον κρίμα. 15 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρι-
σαῖοι ὑποκριταί, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ
τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον, καὶ ὅταν γένη-
ται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν.
16 Οὐαὶ ὑμῖν, ὁδηγοὶ τυφλοὶ οἱ λέγοντες· Ὃς ἂν

5 Deut. 6, 8. Num. 15, 38. 9 Mal. 1, 6.

ὀμόσῃ ἐν τῷ ναῷ, οὐδέν ἐστιν· ὃς δ' ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ, ὀφείλει. 17 Μωροὶ καὶ τυφλοί, τίς γὰρ μείζων ἐστίν, ὁ χρυσὸς ἢ ὁ ναὸς ὁ ἁγιάζων τὸν χρυσόν; 18 Καί· Ὃς ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδέν ἐστιν· ὃς δ' ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ, ὀφείλει. 19 Τυφλοί, τί γὰρ μεῖζον, τὸ δῶρον ἢ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἁγιάζον τὸ δῶρον; 20 Ὁ οὖν ὀμόσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ ὀμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν πᾶσιν τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ. 21 Καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ ναῷ ὀμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῷ κατοικοῦντι αὐτόν· 22 Καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ ὀμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ θεοῦ καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ. 23 Οὐαὶ 23 Luc. 11, 42.
ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸ ἔλεος καὶ τὴν πίστιν· ταῦτα ἔδει ποιῆσαι κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι. 24 Ὁδηγοὶ τυφλοί, οἱ διϋλίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες. 25 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἁρπαγῆς καὶ ἀκρασίας. 26 Φαρισαῖε τυφλέ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτῶν καθαρόν. 27 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, 27 (Luc. 11, 44.)
ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας. 28 Οὕτως καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δέ ἐστε μεστοὶ ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας. 29 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι 29 ss. Luc. 11, 47 s.
ὑποκριταί, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων,

30 Καὶ λέγετε· Εἰ ἤμεθα ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν
πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἤμεθα αὐτῶν κοινωνοὶ ἐν
τῷ αἵματι τῶν προφητῶν. 31 Ὥστε μαρτυρεῖτε
ἑαυτοῖς ὅτι υἱοί ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς προ-
φήτας. 32 Καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν
33 s. πατέρων ὑμῶν. 33 Ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν,
34-36 πῶς φύγητε ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης; 34 Διὰ
Luc. 11 4 s. τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας
καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀπο-
κτενεῖτε καὶ σταυρώσετε, καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώ-
σετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν καὶ διώξετε ἀπὸ
35 Hebr. πόλεως εἰς πόλιν· 35 ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πᾶν
11, 4. αἷμα δίκαιον ἐκχυννόμενον ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ
αἵματος Ἅβελ τοῦ δικαίου ἕως τοῦ αἵματος Ζαχα-
ρίου υἱοῦ Βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ
ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. 36 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ἥξει ταῦτα πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.

37-39 Luc. 13, 34 s. **37** Ἰερουσαλὴμ Ἰερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα
τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλ-
μένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν
τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει τὰ
νοσσία αὐτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελή-
σατε. 38 Ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος.
39 21, 9. 39 Λέγω γὰρ ὑμῖν· Οὐ μή με ἴδητε ἀπ' ἄρτι
ἕως ἂν εἴπητε· Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος
ἐν ὀνόματι Κυρίου.

CAPUT XXIV.

Responsio Christi de interitu templi ac Iudaeae, saeculi fine et reditu suo. Exemplum aequalium Noachi, item servi fidelis et male fidi.

1-9 Marc. 13, 1-9. Luc. 21, 5-12. **1** Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἐπορεύ-
ετο, καὶ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτῷ

35 Gen. 4, 8. 2 Par. 24, 22. 38 (3 Reg. 9, 7. Ier. 22, 5.) 39 Ps. 117, 26.

τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ. 2 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Οὐ βλέπετε ταῦτα πάντα; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ καταλυθήσεται. 3 Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ Ὄρους τῶν ἐλαιῶν προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ κατ' ἰδίαν λέγοντες· Εἰπὲ ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας καὶ συντελείας τοῦ αἰῶνος; 4 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Βλέπετε, μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ. 5 Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες· Ἐγώ εἰμι ὁ Χριστός, καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν. 6 Μελλήσετε δὲ ἀκούειν πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων· ὁρᾶτε, μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ γενέσθαι, ἀλλ' οὔπω ἐστὶν τὸ τέλος. 7 Ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπ' ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ λοιμοὶ καὶ σεισμοὶ κατὰ τόπους. 8 Πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠδίνων. 9 Τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλῖψιν καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου. 10 Καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολλοί, καὶ ἀλλήλους παραδώσουσιν, καὶ μισήσουσιν ἀλλήλους. 11 Καὶ πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐγερθήσονται καὶ πλανήσουσιν πολλούς. 12 Καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν. 13 Ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. 14 Καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος. 15 Ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ προφήτου ἑστὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὁ ἀναγινώσκων νοείτω, 16 Τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη,

2 Luc. 19, 44.

4 Eph. 5, 6. Col. 2, 18.

9 10, 17. 22. Marc. 13, 13. Luc. 21, 12. 17. Io. 15, 20; 16, 2. 10 (11, 6.)

13 10, 22. Marc. 13, 13. (Luc. 21, 19.) 14 Marc. 13, 10.

15-25 Marc. 13, 14-23. Luc. 21, 20 ss.

7 (2 Par. 15, 6.) 10 (Is. 52, 14.) 15 Dan. 9, 27. (11, 31.)

17 Luc. 17, 31 17 Ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβάτω ἆραι τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ. 18 Καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. 19 Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις 20 Act. 1, 12. ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. 20 Προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος μηδὲ σαββάτῳ. 21 Ἔσται γὰρ τότε θλῖψις μεγάλη, οἵα οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν οὐδ' οὐ μὴ γένηται. 22 Καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ· διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς 23 Marc. 13, 21. Luc. 17, 23. κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι. 23 Τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ· Ἰδοὺ ὧδε ὁ Χριστός, ἢ ὧδε, μὴ πιστεύσητε. 24 Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσιν σημεῖα μεγάλα καὶ τέρατα, ὥστε πλανηθῆναι, εἰ δυνατόν, καὶ 26 s. Luc. 17, 23 s. τοὺς ἐκλεκτούς. 25 Ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν. 26 Ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν· Ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστίν, μὴ ἐξέλθητε· Ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεύσητε. 27 Ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ φαίνεται ἕως δύσεως, οὕτως ἔσται ἡ 28 Luc. 17, 37. παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. 28 Ὅπου ἐὰν ᾖ τὸ πτῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἀετοί.

29-35 Marc. 13, 24-31. Luc. 21, 25-33. 29 Εὐθέως δὲ μετὰ τὴν θλῖψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν 30 Apoc. 1, 7. σαλευθήσονται. 30 Καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ τότε κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν 31 1 Cor. 15, 52. 1 Thess. 4, 15. τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. 31 Καὶ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλ-

21 (Dan. 12, 1.) 24 (Deut. 13, 1.) 29 Is. 13, 10. Ez. 32, 7. Ioel 2, 10; 3, 15. 30 (Zach. 12, 10 ss.) Dan. 7, 13. 31 Zach. 2, 6.

πτηγος φωνῆς μεγάλης, καὶ ἐπισυνάξουσιν τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν. 32 Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς γένηται ἁπαλὸς καὶ τὰ φύλλα ἐκφύῃ, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος· 33 οὕτως καὶ ὑμεῖς ὅταν ἴδητε ταῦτα πάντα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις. 34 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένηται. 35 Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν. 35 s. Marc. 13, 31 s.

36 Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, εἰ μὴ ὁ πατὴρ μόνος. 37 Ὥσπερ δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. 38 Ὥσπερ γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ τρώγοντες καὶ πίνοντες, γαμοῦντες καὶ ἐκγαμίζοντες, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν, 39 καὶ οὐκ ἔγνωσαν ἕως ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς καὶ ἦρεν ἅπαντας· οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. 40 Τότε δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ, εἷς παραλαμβάνεται καὶ εἷς ἀφίεται· 41 δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλῳ, μία παραλαμβάνεται καὶ μία ἀφίεται. 42 Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται. 43 Ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἂν καὶ οὐκ ἂν εἴασεν διορυχθῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. 44 Διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι, ὅτι ᾗ οὐ δοκεῖτε ὥρᾳ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. 45 Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν ὁ κύριος ἐπὶ τῆς οἰκετείας αὐτοῦ τοῦ δοῦναι αὐτοῖς τὴν 37 ss. Luc. 17, 26 ss. 41 Luc. 17, 35. 42 25, 13. Marc. 13, 33. 35. 43 s. Luc. 12, 39 s. 45-51 Luc. 12, 42-46.

37 Gen. 7, 7.

46 Apoc. 16, 15 τροφὴν ἐν καιρῷ; 46 Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος
ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει οὕτως ποιοῦντα.
47 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν
αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν. 48 Ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς
δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· Χρονίζει
μου ὁ κύριος ἐλθεῖν, 49 καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς
συνδούλους αὐτοῦ, ἐσθίῃ δὲ καὶ πίνῃ μετὰ τῶν
μεθυόντων· 50 ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου
ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει,
51 13, 42. 25, 30 51 καὶ διχοτομήσει αὐτὸν καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ
μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

CAPUT XXV.

Parabolae de decem virginibus et de talentorum usu. Iudicium extremum.

1 Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας
αὐτῶν ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου καὶ τῆς
νύμφης. 2 Πέντε δὲ ἐξ αὐτῶν ἦσαν μωραὶ καὶ
πέντε φρόνιμοι. 3 Αἵτινες μωραὶ λαβοῦσαι τὰς
λαμπάδας αὐτῶν οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον·
4 αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις
αὐτῶν μετὰ τῶν λαμπάδων. 5 Χρονίζοντος δὲ
τοῦ νυμφίου ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον.
6 Μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν· Ἰδοὺ ὁ νυμ-
7 (Luc. 12, 36 s.) φίος, ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ. 7 Τότε
ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι καὶ ἐκόσμη-
σαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν. 8 Αἱ δὲ μωραὶ ταῖς
φρονίμοις εἶπαν· Δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν,
ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται. 9 Ἀπεκρίθησαν
δὲ αἱ φρόνιμοι λέγουσαι· Μήποτε οὐ μὴ ἀρκέσῃ
ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε μᾶλλον πρὸς τοὺς

πωλοῦντας καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς. 10 Ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ ἕτοιμοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα. 11 Ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι λέγουσαι· Κύριε κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν. 12 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. 13 Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν.

10 (Apoc. 19, 7.)
11 (Luc. 13, 25.)
12 Luc. 13, 27.
13 24,42. Marc. 13, 33.

14 Ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν ἐκάλεσεν τοὺς ἰδίους δούλους καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. 15 Καὶ ᾧ μὲν ἔδωκεν πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἕν, ἑκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, καὶ ἀπεδήμησεν εὐθέως. 16 Πορευθεὶς δὲ ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν ἠργάσατο ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐκέρδησεν ἄλλα πέντε. 17 Ὡσαύτως καὶ ὁ τὰ δύο ἐκέρδησεν ἄλλα δύο. 18 Ὁ δὲ τὸ ἓν λαβὼν ἀπελθὼν ὤρυξεν ἐν τῇ γῇ καὶ ἔκρυψεν τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ. 19 Μετὰ δὲ πολὺν χρόνον ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων καὶ συναίρει λόγον μετ' αὐτῶν. 20 Καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν προσήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα λέγων· Κύριε, πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας, ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς. 21 Ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ· Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. 22 Προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα λαβὼν εἶπεν· Κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας, ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα. 23 Ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ· Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. 24 Προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἓν τάλαντον εἰληφὼς εἶπεν· Κύριε, ἔγνων σε ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας,

14-30 Luc. 19, 12-27.
21 (24, 45.)

καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας· 25 Καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῇ· ἴδε ἔχεις τὸ σόν. 26 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ· Πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρέ, ᾔδεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρπισα· 27 Ἔδει οὖν σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζείταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ. 28 Ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα.

29 13,12. Marc. 4, 25. Luc. 8, 18; 19, 26. 29 Τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται καὶ περισσευθήσεται· τοῦ δὲ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. 30 Καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

31 Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ· 32 Καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφορίσει αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, 33 Καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων. 34 Τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. 35 Ἐπείνασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἤμην καὶ συνηγάγετέ με, 36 Γυμνὸς καὶ περιεβάλετέ με, ἠσθένησα καὶ ἐπεσκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἤμην καὶ ἤλθατε πρός με. 37 Τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι λέγοντες· Κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα καὶ ἐθρέψαμεν; ἢ διψῶντα καὶ ἐποτίσαμεν; 38 Πότε δέ σε εἴδομεν

31 (Zach. 14, 5.) 36 Eccli. 7, 39.

ξένον καὶ συνηγάγομεν: ἢ γυμνὸν καὶ περιεβάλομεν:
39 Πότε δέ σε εἴδομεν ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ καὶ
ἤλθομεν πρός σε; 40 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς
ἐρεῖ αὐτοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε
ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ
ἐποιήσατε. 41 Τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων· 41 7, 23. Luc. 13, 27.
Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ
τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς
ἀγγέλοις αὐτοῦ. 42 Ἐπείνασα γὰρ καὶ οὐκ ἐδώ-
κατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με,
43 Ξένος ἤμην καὶ οὐ συνηγάγετέ με, γυμνὸς καὶ
οὐ περιεβάλετέ με, ἀσθενὴς καὶ ἐν φυλακῇ καὶ
οὐκ ἐπεσκέψασθέ με. 44 Τότε ἀποκριθήσονται
καὶ αὐτοὶ λέγοντες· Κύριε, πότε σε εἴδομεν πει-
νῶντα ἢ διψῶντα ἢ ξένον ἢ γυμνὸν ἢ ἀσθενῆ ἢ
ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ διηκονήσαμέν σοι; 45 Τότε
ἀποκριθήσεται αὐτοῖς λέγων· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων,
οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. 46 Καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι 46 Io. 5, 29.
εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

CAPUT XXVI.

Passionis Christi historia. Sacerdotum consilium. Iesus a muliere unguento perfusus. Pactio Iudae. Coena ultima et Eucharistiae institutio. Iesu anxietas in horto, captio, damnatio et acerbissima vexatio. Petri trina negatio et poenitentia.

1 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς πάντας
τοὺς λόγους τούτους, εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ·
2 Οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται, 2 Marc. 14, 1. Luc. 22, 1.
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ στα-
ρωθῆναι.

3 Τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσ- 3 ss. Marc. 14, 1 s. Luc. 22, 2. Io. 11, 47.
βύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως

41 Ps. 6, 9. 46 Dan. 12, 2.

τοῦ λεγομένου Καιάφα. 4 Καὶ συνεβουλεύσαντο ἵνα τὸν Ἰησοῦν δόλῳ κρατήσωσιν καὶ ἀποκτείνωσιν· 5 Ἔλεγον δέ· Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ.

6-13 Marc. 14, 3-9. Io. 12, 1-8. (Luc. 7, 36 ss.)

6 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, 7 Προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου βαρυτίμου καὶ κατέχεεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀνακειμένου. 7 Io. 11, 2; 12, 3. 8 Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἠγανάκτησαν λέγοντες· Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη; 9 Ἐδύνατο γὰρ τοῦτο πραθῆναι πολλοῦ καὶ δοθῆναι πτωχοῖς. 10 Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν ἠργάσατο εἰς ἐμέ. 11 Πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. 12 Βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου πρὸς τὸ ἐνταφιάσαί με ἐποίησεν. 13 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

14-16 Marc. 14, 10s. Luc. 22, 3-6.

14 Τότε πορευθεὶς εἷς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Ἰούδας Ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς 15 Εἶπεν· Τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν; Οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια. 16 Καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν, ἵνα αὐτὸν παραδῷ.

17-19 Marc 14, 12-16. Luc. 22, 7-13.

17 Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ λέγοντες· Ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα; 18 Ὁ δὲ εἶπεν· Ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα καὶ εἴπατε αὐτῷ· Ὁ διδάσκαλος λέγει· Ὁ καιρός μου ἐγγύς ἐστιν, πρὸς σὲ ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν

15 (Zach. 11, 12.)

μου. 19 Καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτοῖς
ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα. 20 Ὀψίας δὲ 20-29
γενομένης ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα μαθητῶν. Marc.14, 17-25.
21 Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν εἶπεν· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν Luc. 22, 14-23.
ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. 22 Καὶ λυπούμενοι 21 Io. 13, 21.
σφόδρα ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ εἷς ἕκαστος· Μήτι
ἐγώ εἰμι, κύριε; 23 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Ὁ
ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ τὴν χεῖρα ἐν τῷ τρυβλίῳ, οὗτός
με παραδώσει. 24 Ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει,
καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ
ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται·
καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.
25 Ἀποκριθεὶς δὲ Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν εἶπεν·
Μήτι ἐγώ εἰμι, ῥαββεί; Λέγει αὐτῷ· Σὺ εἶπας.

26 Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν λαβὼν ὁ Ἰησοῦς ἄρτον 26 ss.
καὶ εὐλογήσας ἔκλασεν καὶ δοὺς τοῖς μαθηταῖς 1 Cor. 11, 23-25.
εἶπεν· Λάβετε φάγετε· τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου.
27 Καὶ λαβὼν ποτήριον καὶ εὐχαριστήσας ἔδωκεν
αὐτοῖς, λέγων· Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· 28 Τοῦτο
γάρ ἐστιν τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης,
τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυννόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.
29 Λέγω δὲ ὑμῖν· οὐ μὴ πίω ἀπ' ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ
γενήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης
ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ' ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ
τοῦ πατρός μου.

30 Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ Ὄρος τῶν 30 ss.
ἐλαιῶν. 31 Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Πάντες Marc. 14, 26-31.
ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ. Luc. 22, 39.
Γέγραπται γάρ· Πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διά- 31 Io. 16, 32.
σκορπισθήσονται τὰ πρόβατα τῆς ποίμνης.
32 Μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν 32 Marc. 16, 7.
Γαλιλαίαν. 33 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· 33 ss. Luc. 22, 33 s. Io. 13, 38.

24 Ps. 40, 10. 28 (Ex. 24, 8. Zach. 9, 11.) 31 Zach. 13, 7.

Εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι. 34 *Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν λέγω σοι ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρίς ἀπαρνήσῃ με.* 35 *Λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· Κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι. Ὁμοίως καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον.*

36-41 Marc. 14, 32-38. Luc. 22, 40-46. Io. 18, 1. 36 *Τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς εἰς χωρίον λεγόμενον Γεθσημανεί, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς· Καθίσατε αὐτοῦ ἕως οὗ ἀπελθὼν ἐκεῖ προσεύξωμαι.* 37 *Καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν.* 38 *Τότε λέγει αὐτοῖς· Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ.* 39 *Καὶ προελθὼν μικρὸν ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος καὶ λέγων· Πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστιν, παρελθάτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο· πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω ἀλλ' ὡς σύ.* 40 *Καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· Οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ;* 41 *Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. Τὸ μὲν πνεῦμα*

42-46 Marc. 14, 39-42. *πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.* 42 *Πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν προσηύξατο λέγων· Πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ ποτήριον παρελθεῖν, ἐὰν μὴ αὐτὸ πίω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου.* 43 *Καὶ ἐλθὼν πάλιν εὗρεν αὐτοὺς καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι.* 44 *Καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο ἐκ τρίτου, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών.* 45 *Τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ λέγει αὐτοῖς· Καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε· ἰδοὺ ἤγγικεν ἡ ὥρα καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν.*

46 Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν· ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με.

47 Καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ Ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα ἦλθεν, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ. 48 Ὁ δὲ παραδιδοὺς αὐτὸν ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον λέγων· Ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστιν· κρατήσατε αὐτόν. 49 Καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ Ἰησοῦ εἶπεν· Χαῖρε, ῥαββεί· καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. 50 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Ἑταῖρε, ἐφ' ὃ πάρει· Τότε προσελθόντες ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. 51 Καὶ ἰδοὺ εἷς τῶν μετὰ Ἰησοῦ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἀπέσπασεν τὴν μάχαιραν αὐτοῦ, καὶ πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. 52 Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἀπόστρεψον τὴν μάχαιράν σου εἰς τὸν τόπον αὐτῆς· πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μαχαίρῃ ἀπολοῦνται. 53 Ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι ἄρτι πλείω δώδεκα λεγιῶνων ἀγγέλων; 54 Πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαί, ὅτι οὕτως δεῖ γενέσθαι;

55 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις· Ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με· καθ' ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς ἐκαθεζόμην ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με. 56 Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν. Τότε οἱ μαθηταὶ πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον.

57 Οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήγαγον πρὸς Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι συνήχθησαν. 58 Ὁ δὲ Πέτρος

47-56 Marc. 14, 43-50. Luc. 22, 47-53. Io. 18, 2 ss.

51 Io. 18, 10 s.

52 Apoc. 13, 10.

56 Marc. 14, 50.

57 s. Marc. 14, 53 s. Luc. 22, 54 s. Io. 18, 24.

---

52 Gen. 9, 6. 54 Is. 53, 10. 56 Thren. 4, 20.

ἠκολούθει αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν ἕως τῆς αὐλῆς τοῦ
ἀρχιερέως, καὶ εἰσελθὼν ἔσω ἐκάθητο μετὰ τῶν
59-66 ὑπηρετῶν ἰδεῖν τὸ τέλος. 59 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ
Marc 14, 55-64. τὸ συνέδριον ὅλον ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν κατὰ
Luc 22, 66-71 τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως αὐτὸν θανατώσωσιν. 60 Καὶ οὐχ
εὗρον πολλῶν ψευδομαρτύρων προσελθόντων.
Ὕστερον δὲ προσελθόντες δύο ψευδομάρτυρες
61 27, 40. Io. 2, 19. 61 εἶπον· Οὗτος ἔφη· Δύναμαι καταλῦσαι τὸν ναὸν
τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομῆσαι αὐτόν.
62 Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ· Οὐδὲν
ἀποκρίνῃ τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν; 63 Ὁ δὲ
Ἰησοῦς ἐσιώπα. Καὶ ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ·
Ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν
64 16, 27 Rom. 14, 10. 1 Thess. 4, 16. εἴπῃς εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. 64 Λέγει
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Σὺ εἶπας· πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ'
ἄρτι ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον
ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν
νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. 65 Τότε ὁ ἀρχιερεὺς δι-
έρρηξεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ λέγων· Ἐβλασφήμησεν·
τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων; ἴδε νῦν ἠκούσατε
τὴν βλασφημίαν· 66 Τί ὑμῖν δοκεῖ; Οἱ δὲ ἀπο-
67 s. Marc 14, 65. Luc. 22, 63 ss. κριθέντες εἶπον· Ἔνοχος θανάτου ἐστίν. 67 Τότε
ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἐκολάφισαν
αὐτόν, οἱ δὲ ἐράπισαν 68 λέγοντες· Προφήτευσον
ἡμῖν, Χριστέ, τίς ἐστιν ὁ παίσας σε;
69-75 Marc. 14, 66-72. Luc. 22, 55-62. Io 18, 16 ss. **69** Ὁ δὲ Πέτρος ἐκάθητο ἔξω ἐν τῇ αὐλῇ·
καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη λέγουσα· Καὶ
σὺ ἦσθα μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Γαλιλαίου. 70 Ὁ δὲ
ἠρνήσατο ἔμπροσθεν πάντων λέγων· Οὐκ οἶδα τί
λέγεις. 71 Ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα
εἶδεν αὐτὸν ἄλλη καὶ λέγει τοῖς ἐκεῖ· Καὶ οὗτος
ἦν μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου. 72 Καὶ πάλιν

64 Ps. 109, 1. Dan. 7, 13. 67 s. Is. 50, 6.

ἠρνήσατο μετὰ ὅρκου ὅτι Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. 73 Μετὰ μικρὸν δὲ προσελθόντες οἱ ἑστῶτες εἶπον τῷ Πέτρῳ· Ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ· καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δῆλόν σε ποιεῖ. 74 Τότε ἤρξατο καταθεματίζειν καὶ ὀμνύειν ὅτι Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. Καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν. 75 Καὶ ἐμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος Ἰησοῦ εἰρηκότος ὅτι Πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρὶς ἀπαρνήσῃ με· καὶ ἐξελθὼν ἔξω ἔκλαυσεν πικρῶς.

CAPUT XXVII.

Interitus Iudae. Iesus coram Pilato interrogatur: irridetur et cruci affigitur. Eius mors cum portentis, sepultura sepulcrique custodia.

1 Πρωΐας δὲ γενομένης συμβούλιον ἔλαβον πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὥστε θανατῶσαι αὐτόν. 2 Καὶ δήσαντες αὐτὸν ἀπήγαγον καὶ παρέδωκαν Ποντίῳ Πειλάτῳ τῷ ἡγεμόνι.

1 Marc 15, 1. 2 Luc. 23, 1. Io. 18, 28.

3 Τότε ἰδὼν Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν ὅτι κατεκρίθη, μεταμεληθεὶς ἀπέστρεψεν τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ πρεσβυτέροις 4 λέγων· Ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῷον. Οἱ δὲ εἶπον· Τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψῃ. 5 Καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναῷ ἀνεχώρησεν, καὶ ἀπελθὼν ἀπήγξατο. 6 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια εἶπαν· Οὐκ ἔξεστιν βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν, ἐπεὶ τιμὴ αἵματός ἐστιν. 7 Συμβούλιον δὲ λαβόντες ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις. 8 Διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος ἀγρὸς αἵματος ἕως τῆς σήμερον.

5 Act. 1, 18. 8 Act. 1, 19.

5 Deut. 23, 18.

9 Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος· Καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν Ἰσραήλ, 10 καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὰ συνέταξέν μοι Κύριος.

11-14 Marc 15, 2-5. Luc. 23, 3. Io. 18, 33.

11 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος· καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν λέγων· Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ· Σὺ λέγεις. 12 Καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων οὐδὲν ἀπεκρίνατο. 13 Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Πειλᾶτος· Οὐκ ἀκούεις πόσα σου καταμαρτυροῦσιν; 14 Καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ πρὸς οὐδὲ ἓν ῥῆμα, ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν. 15 Κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύειν ἕνα τῷ ὄχλῳ δέσμιον ὃν ἤθελον. 16 Εἶχον δὲ τότε δέσμιον ἐπίσημον, λεγόμενον Βαραββᾶν. 17 Συνηγμένων οὖν αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος· Τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν, Βαραββᾶν ἢ Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν; 18 Ἤδει γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν. 19 Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγουσα· Μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ· πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν. 20 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεισαν τοὺς ὄχλους ἵνα αἰτήσωνται τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ Ἰησοῦν ἀπολέσωσιν. 21 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν εἶπεν αὐτοῖς· Τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν; Οἱ δὲ εἶπον· Βαραββᾶν. 22 Λέγει αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος· Τί οὖν ποιήσω Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν; Λέγουσιν πάντες· Σταυρωθήτω. 23 Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἔφη· Τί

15-26 Marc. 15, 6-15. Luc. 23, 17-25. Io. 18, 39. Act. 3, 14.

---

9 Zach. 11, 12 s. (Ier. 32, 6 ss.; 18, 2.)

γὰρ κακὸν ἐποίησεν: Οἱ δὲ περισσῶς ἔκραζον λέγοντες· Σταυρωθήτω. 24 Ἰδὼν δὲ ὁ Πειλᾶτος ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται, λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς χεῖρας ἀπέναντι τοῦ ὄχλου, λέγων· Ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε. 25 Καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἶπεν· Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. 26 Τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ Ἰησοῦν φραγελλώσας παρέδωκεν ἵνα σταυρωθῇ.

27 Τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος παρα- 27-31 Marc. 15, 16-20. Io. 19, 2 ss.
λαβόντες τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον συν-
ήγαγον ἐπ' αὐτὸν ὅλην τὴν σπεῖραν. 28 Καὶ ἐκ-
δύσαντες αὐτὸν χλαμύδα κοκκίνην περιέθηκαν
αὐτῷ, 29 Καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν
ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ κάλαμον ἐν
τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, καὶ γονυπετήσαντες ἔμπροσθεν
αὐτοῦ ἐνέπαιζον αὐτῷ λέγοντες· Χαῖρε ὁ βασιλεὺς
τῶν Ἰουδαίων, 30 Καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν
ἔλαβον τὸν κάλαμον καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν
αὐτοῦ. 31 Καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν
αὐτὸν τὴν χλαμύδα καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια
αὐτοῦ, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σταυρῶσαι.

32 Ἐξερχόμενοι δὲ εὗρον ἄνθρωπον Κυρη- 32-37 Marc. 15, 21-26. Luc. 23, 26 ss. Io. 19, 17 ss.
ναῖον, ὀνόματι Σίμωνα· τοῦτον ἠγγάρευσαν ἵνα
ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. 33 Καὶ ἐλθόντες εἰς
τόπον λεγόμενον Γολγοθᾶ, ὅ ἐστιν κρανίου τόπος
λεγόμενος, 34 Ἔδωκαν αὐτῷ πιεῖν οἶνον μετὰ
χολῆς μεμιγμένον· καὶ γευσάμενος οὐκ ἠθέλησεν
πιεῖν. 35 Σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν διεμερίσαντο 35 Io. 19, 23.
τὰ ἱμάτια αὐτοῦ βάλλοντες κλῆρον, ἵνα πληρωθῇ
τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ προφήτου· Διεμερίσαντο

27-31 Ps. 21, 17. 34 (Ps. 68, 22.) 35 Ps. 21, 19.

τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. 36 Καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ. 37 Καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμμένην· Οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.

38-44 Marc. 15, 27-32. Luc. 23, 32 ss. Io. 19, 18 ss.

38 Τότε σταυροῦνται σὺν αὐτῷ δύο λῃσταί, εἷς ἐκ δεξιῶν καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων.

39 Οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτόν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν 40 καὶ λέγοντες· Ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτόν· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. 41 Ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες μετὰ τῶν γραμματέων καὶ πρεσβυτέρων ἔλεγον· 42 Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι· εἰ βασιλεὺς Ἰσραήλ ἐστιν, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ πιστεύσομεν αὐτῷ. 43 Πέποιθεν ἐπὶ τὸν θεόν· ῥυσάσθω νῦν αὐτόν, εἰ θέλει αὐτόν· εἶπεν γὰρ ὅτι Θεοῦ εἰμὶ υἱός. 44 Τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ λῃσταὶ οἱ συνσταυρωθέντες αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν.

40 Io. 2, 19.

45-49 Marc. 15, 33-36. Luc. 23, 44.

45 Ἀπὸ δὲ ἕκτης ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης. 46 Περὶ δὲ τὴν ἐνάτην ὥραν ἀνεβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ λέγων· Ἠλεὶ ἠλεὶ λεμὰ σαβαχθανεί: τοῦτ' ἔστιν· Θεέ μου, θεέ μου, ἱνατί με ἐγκατέλιπες; 47 Τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἑστηκότων ἀκούσαντες ἔλεγον Ἠλείαν φωνεῖ οὗτος. 48 Καὶ εὐθέως δραμὼν εἷς ἐξ αὐτῶν καὶ λαβὼν σπόγγον πλήσας τε ὄξους καὶ περιθεὶς καλάμῳ ἐπότιζεν αὐτόν.

48 Luc. 23, 36. Io. 19, 29.

50-54 Marc. 15, 37-39. Luc. 23, 45-47.

49 Οἱ δὲ λοιποὶ ἔλεγον· Ἄφες ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἠλείας σώσων αὐτόν. 50 Ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν κράξας φωνῇ μεγάλῃ ἀφῆκεν τὸ πνεῦμα.

39 (Ps. 21, 8.) 42 Sap. 2, 18. 43 Ps. 21, 9. 46 Ps. 21, 2. 48 (Ps. 68, 22.)

51 *Καὶ ἰδοὺ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω, καὶ ἡ γῆ ἐσείσθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, 52 καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεῴχθησαν καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθησαν· 53 καὶ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς. 54 Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τηροῦντες τὸν Ἰησοῦν, ἰδόντες τὸν σεισμὸν καὶ τὰ γινόμενα, ἐφοβήθησαν σφόδρα, λέγοντες· Ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος. 55 Ἦσαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ ἀπὸ* 55 s. Marc. 15, 40 s. Luc. 23, 49. Io. 19, 25.
μακρόθεν θεωροῦσαι, αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας διακονοῦσαι αὐτῷ· 56 ἐν αἷς ἦν Μαρία ἡ Μαγδαληνή, καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσὴφ μήτηρ, καὶ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου.

57 *Ὀψίας δὲ γενομένης ἦλθεν ἄνθρωπος πλού-* 57-61 Marc. 15, 42-47. Luc. 23, 50-55. Io. 19, 38-42.
σιος ἀπὸ Ἁριμαθαίας, τοὔνομα Ἰωσήφ, ὃς καὶ αὐτὸς ἐμαθητεύθη τῷ Ἰησοῦ. 58 Οὗτος προσελθὼν τῷ Πειλάτῳ ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Τότε ὁ Πειλᾶτος ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι τὸ σῶμα. 59 Καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ Ἰωσὴφ ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι καθαρᾷ, 60 καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ, ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ, καὶ προσκυλίσας λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου ἀπῆλθεν. 61 Ἦν δὲ ἐκεῖ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία, καθήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου.

62 *Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἥτις ἐστὶν μετὰ τὴν παρασκευήν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς Πειλᾶτον 63 λέγοντες· Κύριε, ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν· Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. 64 Κέλευσον οὖν ἀσφα-* 64 28, 13.

---

51 2 Par. 3, 14.

λισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μήποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κλέψωσιν αὐτὸν καὶ εἴπωσιν τῷ λαῷ· Ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης. 65 Ἔφη αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος· Ἔχετε κουστωδίαν· ὑπάγετε ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε. 66 Οἱ δὲ πορευθέντες ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον, σφραγίσαντες τὸν λίθον μετὰ τῆς κουστωδίας.

CAPUT XXVIII.

Christi resurrectio. Custodes sepulcri mercede corrupti. Ultima ad discipulos mandata.

1-10 Marc. 16, 1-8. Luc. 24, 1-9. 1 Io. 20, 11. 3 (17, 2.) 6 12, 40. 9 Marc. 16, 9. 10 Io. 20, 17.

1 Ὀψὲ δὲ σαββάτων, τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων, ἦλθεν Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία θεωρῆσαι τὸν τάφον. 2 Καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας· ἄγγελος γὰρ Κυρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ προσελθὼν ἀπεκύλισεν τὸν λίθον, καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ. 3 Ἦν δὲ ἡ εἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπή, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡς χιών. 4 Ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες καὶ ἐγενήθησαν ὡς νεκροί. 5 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος εἶπεν ταῖς γυναιξίν· Μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε. 6 Οὐκ ἔστιν ὧδε· ἠγέρθη γάρ, καθὼς εἶπεν· δεῦτε ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ κύριος. 7 Καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε. Ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν. 8 Καὶ ἐξελθοῦσαι ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης, ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. 9 Καὶ ἰδοὺ Ἰησοῦς ὑπήντησεν αὐταῖς λέγων· Χαίρετε. Αἱ δὲ προσελθοῦσαι ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ. 10 Τότε λέγει αὐταῖς ὁ Ἰησοῦς·

Μὴ φοβεῖσθε· ὑπάγετε ἀπαγγείλατε τοῖς ἀδελφοῖς
μου ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν· κἀκεῖ με
ὄψονται.

11 Πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ τινὲς τῆς
κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν τοῖς
ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα. **12** Καὶ συναχθέν-
τες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων συμβούλιόν τε λα-
βόντες ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις.
13 Λέγοντες· Εἴπατε ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς 13 27,64.
ἐλθόντες ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων. **14** Καὶ
ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσο-
μεν αὐτὸν καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν. **15** Οἱ
δὲ λαβόντες τὰ ἀργύρια ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν·
καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίοις
μέχρι τῆς σήμερον.

16 Οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς 16 26,32.
τὴν Γαλιλαίαν, εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ
Ἰησοῦς, **17** Καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν, οἱ
δὲ ἐδίστασαν. **18** Καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλά- 18 11,27.
λησεν αὐτοῖς λέγων· Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν
οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. **19** Πορευθέντες οὖν 19 Marc.
μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς 16, 15.
εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ
ἁγίου πνεύματος, **20** Διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν 20 (18,
πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν. Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' 20.)
ὑμῶν εἰμὶ πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας
τοῦ αἰῶνος.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ.

CAPUT I.

Ioannes Baptista. Iesus baptizatur, temptatur, quattuor vocat piscatores, docet Capharnaumi sanatque daemoniacum, socrum Petri, leprosum, multosque daemoniacos ac male habentes.

[1] Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ θεοῦ. [2] Ὡς γέγραπται ἐν Ἡσαΐᾳ τῷ προφήτῃ· Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου· [3] φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· Ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. [4] Ἐγένετο Ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. [5] Καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία χώρα καὶ οἱ Ἱεροσολυμεῖται πάντες, καὶ ἐβαπτίζοντο ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. [6] Καὶ ἦν ὁ Ἰωάννης ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἔσθων ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον. [7] Καὶ ἐκήρυσσεν λέγων· Ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ. [8] Ἐγὼ ἐβάπτισα ὑμᾶς ὕδατι, αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

[9] Καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἦλθεν Ἰησοῦς ἀπὸ Ναζαρὲθ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ Ἰωάννου εἰς τὸν Ἰορδάνην. [10] Καὶ εὐθέως ἀναβαίνων ἀπὸ τοῦ ὕδατος εἶδεν σχιζομένους τοὺς

2 Matth. 11, 10. Luc. 7, 27.
3 Matth. 3, 3. Luc. 3, 4. Io. 1, 23.
4-8 Matth. 3, 1ss. Luc. 3, 2ss. Io. 1, 6 ss.
7 Matth. 3, 11. Luc. 3, 16. Io. 1, 27.
8 Act. 1, 5; 2, 4; 11, 16; 19, 4.
9-11 Matth. 3, 13-17. Luc. 3, 21 s. Io. 1, 29 ss.

2 Mal. 3, 1. 3 Is. 40, 3. 6 Lev. 11, 22.

οὐρανοὺς καὶ τὸ πνεῦμα ὡς περιστερὰν καταβαῖνον εἰς αὐτόν. 11 Καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῶν οὐρανῶν· Σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.

12 s. Matth. 4, 1ss. Luc. 4, 1 ss.

12 Καὶ εὐθὺς τὸ πνεῦμα αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον. 13 Καὶ ἦν ἐν τῇ ἐρήμῳ τεσσεράκοντα ἡμέρας πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ σατανᾶ· καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων, καὶ οἱ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ.

14 s. Matth. 4, 12. 17. Luc. 4, 14 s. Io. 4, 43.

14 Μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι τὸν Ἰωάννην ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν, κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ 15 Καὶ λέγων ὅτι Πεπλήρωται ὁ καιρὸς καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ· μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.

16-20 Matth. 4, 18-22. Luc. 5, 2 ss.

16 Καὶ παράγων παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν Σίμωνα καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν Σίμωνος ἀμφιβάλλοντας ἀμφίβληστρον ἐν τῇ θαλάσσῃ· ἦσαν γὰρ ἁλεεῖς· 17 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἁλεεῖς ἀνθρώπων. 18 Καὶ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ. 19 Καὶ προβὰς ὀλίγον εἶδεν Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ δίκτυα. 20 Καὶ εὐθέως ἐκάλεσεν αὐτούς. Καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν Ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ.

21s. Luc. 4, 31 s. Matth. 7, 28 s. 21 Matth. 4, 13. 23-28 Luc. 4, 32-37.

21 Καὶ εἰσπορεύονται εἰς Καφαρναούμ· καὶ εὐθέως τοῖς σάββασιν εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν ἐδίδασκεν. 22 Καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς. 23 Καὶ ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, καὶ ἀνέκραξεν 24 Λέγων· Τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. 25 Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς λέγων· Φιμώθητι καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ.

26 Καὶ σπαράξαν αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον
καὶ κράξαν φωνῇ μεγάλῃ ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ. 27 Καὶ
ἐθαμβήθησαν πάντες, ὥστε συνζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς
λέγοντας· Τί ἐστιν τοῦτο; τίς ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ
αὕτη; ὅτι κατ' ἐξουσίαν καὶ τοῖς πνεύμασιν τοῖς
ἀκαθάρτοις ἐπιτάσσει, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ.
28 Καὶ ἐξῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εὐθὺς εἰς ὅλην τὴν 28 Matth. 4, 24.
περίχωρον τῆς Γαλιλαίας.

29 Καὶ εὐθέως ἐκ τῆς συναγωγῆς ἐξελθόντες 29-34 Matth. 8, 14-16. Luc. 4, 38-41.
ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος καὶ Ἀνδρέου μετὰ
Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. 30 Ἡ δὲ πενθερὰ Σίμωνος
κατέκειτο πυρέσσουσα, καὶ εὐθὺς λέγουσιν αὐτῷ
περὶ αὐτῆς. 31 Καὶ προσελθὼν ἤγειρεν αὐτὴν
κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς· καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ
πυρετὸς εὐθέως, καὶ διηκόνει αὐτοῖς.

32 Ὀψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδυ ὁ ἥλιος, ἔφε-
ρον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας καὶ
τοὺς δαιμονιζομένους· 33 Καὶ ἦν ὅλη ἡ πόλις
ἐπισυνηγμένη πρὸς τὴν θύραν. 34 Καὶ ἐθερά-
πευσεν πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις,
καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλεν, καὶ οὐκ ἤφιεν λαλεῖν
τὰ δαιμόνια, ὅτι ἤδεισαν αὐτόν. 35 Καὶ πρωῒ 35-39 Luc. 4, 42-44.
ἔννυχα λίαν ἀναστὰς ἐξῆλθεν καὶ ἀπῆλθεν εἰς
ἔρημον τόπον, κἀκεῖ προσηύχετο. 36 Καὶ κατεδίω-
ξεν αὐτὸν ὁ Σίμων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, 37 Καὶ
εὑρόντες αὐτὸν λέγουσιν αὐτῷ ὅτι Πάντες ζητοῦσίν
σε. 38 Καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἄγωμεν εἰς τὰς ἐχομένας
κωμοπόλεις, ἵνα καὶ ἐκεῖ κηρύξω· εἰς τοῦτο γὰρ
ἐξελήλυθα. 39 Καὶ ἦν κηρύσσων εἰς τὰς συνα-
γωγὰς αὐτῶν εἰς ὅλην τὴν Γαλιλαίαν καὶ τὰ δαι-
μόνια ἐκβάλλων.

40 Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρός, παρα- 40-45 Matth. 8, 1-4. Luc. 5, 12-15.
καλῶν αὐτὸν καὶ γονυπετῶν αὐτὸν καὶ λέγων αὐτῷ
ὅτι Ἐὰν θέλῃς δύνασαί με καθαρίσαι. 41 Ὁ δὲ

Ἰησοῦς σπλαγχνισθεὶς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτῷ· Θέλω, καθαρίσθητι. 42 Καὶ εἰπόντος αὐτοῦ εὐθέως ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ λέπρα, καὶ ἐκαθερίσθη. 43 Καὶ ἐμβριμησάμενος αὐτῷ εὐθέως ἐξέβαλεν αὐτόν, 44 Καὶ λέγει αὐτῷ· Ὅρα μηδενὶ εἴπῃς, ἀλλὰ ὕπαγε σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ἃ προσέταξεν Μωσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. 45 Ὁ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν πολλὰ καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι φανερῶς εἰς πόλιν εἰσελθεῖν, ἀλλ' ἔξω ἐν ἐρήμοις τόποις ἦν, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πάντοθεν.

CAPUT II.

Paralytico peccata condonantur. Levi vocato : Iesus in convivio cum publicanis et peccatoribus discumbens. Cur ipsius discipuli non ieiunent ; iidem spicas sabbato evellentes excusantur.

1-12 Matth. 9, 1-8. Luc. 5, 17-26.

1 Καὶ εἰσῆλθεν πάλιν εἰς Καφαρναοὺμ δι' ἡμερῶν, καὶ ἠκούσθη ὅτι εἰς οἶκόν ἐστιν. 2 Καὶ συνήχθησαν πολλοί, ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν, καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον. 3 Καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν φέροντες παραλυτικὸν αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων. 4 Καὶ μὴ δυνάμενοι προσενέγκαι αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράβαττον ὅπου ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο. 5 Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν λέγει τῷ παραλυτικῷ· Τέκνον, ἀφίενταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. 6 Ἦσαν δέ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι 7 Io. 14, 4. καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν· 7 Τί οὗτος οὕτως λαλεῖ; βλασφημεῖ· τίς δύναται ἀφιέναι

---

44 Lev. 14, 2. — 7 Is. 43, 25.

ἁμαρτίας εἰ μὴ εἷς ὁ θεός: 8 Καὶ εὐθέως ἐπιγνοὺς
ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ ὅτι οὕτως διαλογίζον-
ται ἐν ἑαυτοῖς, λέγει αὐτοῖς· Τί ταῦτα διαλογίζεσθε
ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; 9 Τί ἐστιν εὐκοπώτερον,
εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ· Ἀφίενταί σοι αἱ ἁμαρτίαι,
ἢ εἰπεῖν· Ἔγειρε ἆρον τὸν κράββατόν σου καὶ
περιπάτει; 10 Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας,
(λέγει τῷ παραλυτικῷ·) 11 Σοὶ λέγω· Ἔγειρε
ἆρον τὸν κράββατόν σου καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν
σου. 12 Καὶ ἠγέρθη εὐθέως καὶ ἄρας τὸν κράβ-
βατον ἐξῆλθεν ἐναντίον πάντων, ὥστε ἐξίστασθαι
πάντας καὶ δοξάζειν τὸν θεόν, λέγοντας ὅτι Οὐδέ-
ποτε οὕτως εἴδαμεν.

13 Καὶ ἐξῆλθεν πάλιν παρὰ τὴν θάλασσαν, 13-17
καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτόν, καὶ ἐδίδασκεν Matth.9,
αὐτούς. 14 Καὶ παράγων εἶδεν Λευεὶν τὸν τοῦ Luc. 5,
Ἁλφαίου καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ λέγει 27-32.
αὐτῷ· Ἀκολούθει μοι. Καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν
αὐτῷ. 15 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακεῖσθαι αὐτὸν
ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρ-
τωλοὶ συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ· ἦσαν γὰρ πολλοί, καὶ ἠκολούθουν αὐτῷ.
16 Καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἰδόντες
ὅτι ἤσθιεν μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν,
ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Διὰ τί μετὰ τῶν
τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ πίνει ὁ διδά-
σκαλος ὑμῶν; 17 Καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· 17 1 Tim.
Οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ ἀλλ' οἱ 1, 15.
κακῶς ἔχοντες· οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους ἀλλὰ
ἁμαρτωλούς.

18 Καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ 18-22
Φαρισαῖοι νηστεύοντες. Καὶ ἔρχονται καὶ λέγουσιν Matth.9,
14-17.
Luc. 5,
33-38.

αὐτῷ· Διατί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ οὐ νηστεύουσιν; [19] Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστιν νηστεύειν; ὅσον χρόνον μεθ' ἑαυτῶν ἔχουσιν τὸν νυμφίον, οὐ δύνανται νηστεύειν. [20] Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. [21] Οὐδεὶς ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπιῤῥάπτει ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· εἰ δὲ μή, αἴρει τὸ πλήρωμα ἀπ' αὐτοῦ τὸ καινὸν τοῦ παλαιοῦ, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται. [22] Καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μή, ῥήξει ὁ οἶνος τοὺς ἀσκούς, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται· ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον.

23-28 Matth. 12, 1-8. Luc. 6, 1-5.

[23] Καὶ ἐγένετο αὐτὸν ἐν τοῖς σάββασιν διαπορεύεσθαι διὰ τῶν σπορίμων, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἤρξαντο ὁδὸν ποιεῖν τίλλοντες τοὺς στάχυας. [24] Καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ· Ἴδε τί ποιοῦσιν τοῖς σάββασιν ὃ οὐκ ἔξεστιν; [25] Καὶ λέγει αὐτοῖς· Οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυεὶδ, ὅτε χρείαν ἔσχεν καὶ ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; [26] Πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἐπὶ Ἀβιάθαρ τοῦ ἀρχιερέως καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἔξεστιν φαγεῖν εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσιν, καὶ ἔδωκεν καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὖσιν; [27] Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, καὶ οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον· [28] Ὥστε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

25 s. 1 Reg. 21, 6. 26 Lev. 24, 9.

CAPUT III.

Arida manus sabbato sanatur. Undique multitudo confluit. Duodecim Apostoli. Adversariorum criminatio in Spiritum Sanctum peccans confutatur. Mater et fratres Christi qui sint.

1-6 Matth. 12, 9-14. Luc. 6, 6-11.

1 Καὶ εἰσῆλθεν πάλιν εἰς τὴν συναγωγήν, καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος ἐξηραμμένην ἔχων τὴν χεῖρα· 2 καὶ παρετήρουν αὐτὸν εἰ τοῖς σάββασιν θεραπεύσει αὐτόν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. 3 Καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ τὴν χεῖρα ἔχοντι ξηράν· Ἔγειρε εἰς τὸ μέσον. 4 Καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἔξεστιν τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀποκτεῖναι; Οἱ δὲ ἐσιώπων. 5 Καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς, συλλυπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρδίας αὐτῶν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ· Ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. Καὶ ἐξέτεινεν, καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ. 6 Καὶ ἐξελθόντες οἱ Φαρισαῖοι εὐθέως μετὰ τῶν Ἡρῳδιανῶν συμβούλιον ἐποίουν κατ' αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.

11 Luc. 4, 41.

12 Matth. 12, 16.

7 Καὶ ὁ Ἰησοῦς μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀνεχώρησεν πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ἠκολούθησεν αὐτῷ, 8 Καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου· καὶ οἱ περὶ Τύρον καὶ Σιδῶνα, πλῆθος πολύ, ἀκούσαντες ὅσα ἐποίει, ἦλθον πρὸς αὐτόν. 9 Καὶ εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα πλοιάριον προσκαρτερῇ αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν· 10 Πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ, ἵνα αὐτοῦ ἅψωνται ὅσοι εἶχον μάστιγας. 11 Καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, ὅταν αὐτὸν ἐθεώρουν, προσέπιπτον αὐτῷ καὶ ἔκραζον λέγοντα ὅτι Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. 12 Καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν.

13 19 Luc. 6, 12-16 Matth. 10, 1-4.

13 Καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος, καὶ προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν αὐτός, καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν. 14 Καὶ ἐποίησεν δώδεκα ἵνα ὦσιν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν 15 Καὶ ἔχειν ἐξουσίαν θεραπεύειν τὰς νόσους καὶ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια. 16 Καὶ ἐπέθηκεν τῷ Σίμωνι ὄνομα Πέτρον· 17 Καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰακώβου, καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόματα Βοανηργές, ὅ ἐστιν Υἱοὶ βροντῆς· 18 Καὶ Ἀνδρέαν καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον καὶ Ματθαῖον καὶ Θωμᾶν καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου καὶ Θαδδαῖον καὶ Σίμωνα τὸν Καναναῖον 19 Καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώτην, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν.

20 (6, 31)

20 Καὶ ἔρχονται εἰς οἶκον· καὶ συνέρχεται πάλιν ὁ ὄχλος, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μηδὲ ἄρτον φαγεῖν. 21 Καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτοῦ ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν· ἔλεγον γὰρ ὅτι ἐξέστη.

22-30 Matth 12, 24-32. Luc 11, 15-28.

22 Καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβάντες ἔλεγον ὅτι Βεελζεβοὺλ ἔχει, καὶ ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. 23 Καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς· Πῶς δύναται σατανᾶς σατανᾶν ἐκβάλλειν; 24 Καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη. 25 Καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται ἡ οἰκία ἐκείνη σταθῆναι. 26 Καὶ εἰ ὁ σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτόν, ἐμερίσθη, καὶ οὐ δύναται σταθῆναι, ἀλλὰ τέλος ἔχει. 27 Οὐδεὶς δύναται τὰ σκεύη τοῦ ἰσχυροῦ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν δήσῃ, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει. 28 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πάντα

22 Matth. 9, 34

28 Luc. 12, 10. 1 Io. 5, 16.

17 (Ps. 28, 3; 67, 34.)

ἀφεθήσεται τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων τὰ ἁμαρτήματα, καὶ αἱ βλασφημίαι, ὅσα ἐὰν βλασφημήσωσιν· 29 Ὃς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ ἔνοχος ἔσται αἰωνίου ἁμαρτήματος. 30 Ὅτι ἔλεγον· Πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει.

31 Καὶ ἔρχονται ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ ἔξω ἑστῶτες ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν καλοῦντες αὐτόν. 32 Καὶ ἐκάθητο περὶ αὐτὸν ὄχλος, καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ζητοῦσίν σε. 33 Καὶ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς λέγει· Τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου; 34 Καὶ περιβλεψάμενος τοὺς περὶ αὐτὸν κύκλῳ καθημένους λέγει· Ἴδε ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. 35 Ὃς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, οὗτος ἀδελφός μου καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν. 31-35 Matth. 12,46-50. Luc. 8, 19-21.

CAPUT IV.

Parabola de vario agro. Imagines lucernae, mensurae, seminatoris ac messoris, grani sinapis. Sedatur tempestas.

1 Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν· καὶ συνήχθη πρὸς αὐτὸν ὄχλος πολύς, ὥστε αὐτὸν εἰς πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἦν. 2 Καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς πολλά, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· 3 Ἀκούετε, ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι. 4 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν ὃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἦλθεν τὰ πετεινὰ καὶ κατέφαγεν αὐτό. 5 Ἄλλο δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ πετρῶδες, ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν, καὶ εὐθὺς ἐξανέτειλεν διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς· 1-9 Matth. 13, 1-9. Luc. 8, 4-8.

6 Καὶ ὅτε ἀνετειλεν ὁ ἥλιος, ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ
τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν ἐξηράνθη. 7 Καὶ ἄλλο ἔπεσεν
εἰς τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι καὶ
συνέπνιξαν αὐτό, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκεν. 8 Καὶ
ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλήν, καὶ ἐδίδου
καρπὸν ἀναβαίνοντα καὶ αὐξανόμενον, καὶ ἔφερεν
ἓν τριάκοντα καὶ ἓν ἑξήκοντα καὶ ἓν ἑκατόν.
9 Καὶ ἔλεγεν· Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.
10-20 Matth. 13, 10-23. Luc. 8. 9-15. 10 Καὶ ὅτε ἐγένετο κατὰ μόνας, ἠρώτων αὐτὸν
οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα τὴν παραβολήν.
11 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὸ
μυστήριον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· ἐκείνοις δὲ
12 Is. 6, 9 s. Jo. 12, 40. Act. 28, 26. Rom. 11, 8. τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται. 12 ἵνα
βλέποντες βλέπωσιν καὶ μὴ ἴδωσιν, καὶ ἀκούοντες
ἀκούωσιν καὶ μὴ συνιῶσιν, μήποτε ἐπιστρέψωσιν
καὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς τὰ ἁμαρτήματα. 13 Καὶ λέγει
αὐτοῖς· Οὐκ οἴδατε τὴν παραβολὴν ταύτην, καὶ πῶς
πάσας τὰς παραβολὰς γνώσεσθε; 14 Ὁ σπείρων
τὸν λόγον σπείρει. 15 Οὗτοι δέ εἰσιν οἱ παρὰ
τὴν ὁδόν, ὅπου σπείρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν
ἀκούσωσιν, εὐθέως ἔρχεται ὁ σατανᾶς καὶ αἴρει
τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν.
16 Καὶ οὗτοί εἰσιν ὁμοίως οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη
σπειρόμενοι, οἳ ὅταν ἀκούσωσιν τὸν λόγον εὐθέως
μετὰ χαρᾶς λαμβάνουσιν αὐτόν, 17 Καὶ οὐκ ἔχουσιν
ῥίζαν ἐν ἑαυτοῖς ἀλλὰ πρόσκαιροί εἰσιν· εἶτα
γενομένης θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον εὐ-
θέως σκανδαλίζονται. 18 Καὶ ἄλλοι εἰσὶν οἱ εἰς
τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι· οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον
ἀκούσαντες, 19 Καὶ αἱ μέριμναι τοῦ αἰῶνος καὶ
ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπι-
θυμίαι εἰσπορευόμεναι συνπνίγουσιν τὸν λόγον, καὶ

ἄκαρπος γίνεται. 20 Καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, οἵτινες ἀκούουσιν τὸν λόγον καὶ παραδέχονται, καὶ καρποφοροῦσιν ἓν τριάκοντα καὶ ἓν ἑξήκοντα καὶ ἓν ἑκατόν.

21 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Μήτι ἔρχεται ὁ λύχνος ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην; οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν τεθῇ; 22 Οὐ γάρ ἔστιν τι κρυπτόν, ὃ ἐὰν μὴ φανερωθῇ, οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον, ἀλλ' ἵνα εἰς φανερὸν ἔλθῃ. 23 Εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. 24 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Βλέπετε τί ἀκούετε. Ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν, καὶ προστεθήσεται ὑμῖν. 25 Ὃς γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

21 Matth. 5, 15. Luc. 8, 16; 11, 33.
22 Matth. 10, 26. Luc. 8, 17; 12, 2.
24 Matth. 7, 2. Luc. 6, 38.
25 Matth. 13, 12; 25, 29. Luc. 8, 18; 19, 26.

26 Καὶ ἔλεγεν· Οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς, 27 Καὶ καθεύδῃ καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστάνῃ καὶ μηκύνηται, ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός· 28 Αὐτομάτη ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶτα πλήρη σῖτον ἐν τῷ στάχυϊ. 29 Ὅταν δὲ παραδῷ ὁ καρπός, εὐθέως ἀποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ θερισμός.

26 Iac. 5, 7.

30 Καὶ ἔλεγεν· Τίνι ὁμοιώσωμεν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ ἐν ποίᾳ παραβολῇ παραβάλωμεν αὐτήν; 31 Ὡς κόκκον σινάπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρότερος πάντων τῶν σπερμάτων ἐστὶν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, 32 Καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀναβαίνει καὶ γίνεται μεῖζον πάντων τῶν λαχάνων, καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν.

30-32 Matth. 13, 31-33. Luc. 13, 18 s.

---

29 (Ioel 3, 18.) 32 (Ps. 103, 12.)

33 s. Matth. 13, 34

33 Καὶ τοιαύταις παραβολαῖς πολλαῖς ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον, καθὼς ἠδύναντο ἀκούειν· 34 χωρὶς δὲ παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς, κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐπέλυεν πάντα.

35-41 Matth. 8, 23-27 Luc. 8, 22-25.

35 Καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὀψίας γενομένης· Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν. 36 Καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον παραλαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῷ πλοίῳ, καὶ ἄλλα πλοῖα ἦν μετ' αὐτοῦ. 37 Καὶ γίνεται λαῖλαψ μεγάλη ἀνέμου· καὶ τὰ κύματα ἐπέβαλλεν εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε ἤδη γεμίζεσθαι τὸ πλοῖον. 38 Καὶ ἦν αὐτὸς ἐν τῇ πρύμνῃ ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον καθεύδων· καὶ διεγείρουσιν αὐτὸν καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Διδάσκαλε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἀπολλύμεθα; 39 Καὶ διεγερθεὶς ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ εἶπεν τῇ θαλάσσῃ· Σιώπα, πεφίμωσο. Καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. 40 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Τί δειλοί ἐστε; οὕπω ἔχετε πίστιν; 41 Καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους· Τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ;

CAPUT V.

Daemoniacus a legione daemonum liberatur qui cum permissione Iesu in porcos ingrediuntur. Mulier sanguinis profluvio afflicta sanatur et Iairi filiae vita redditur.

1-20 Matth. 8, 28-34. Luc. 8, 26-39.

1 Καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης εἰς τὴν χώραν τῶν Γερασηνῶν. 2 Καὶ ἐξελθόντι αὐτῷ ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ὑπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, 3 ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνήμασιν, καὶ οὐδὲ ἁλύσεσιν οὐκέτι οὐδεὶς ἐδύνατο αὐτὸν δῆσαι, 4 διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις πέδαις καὶ ἁλύσεσιν δεδέσθαι,

40 (Ps. 106, 25.)

καὶ διεσπάσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἁλύσεις καὶ τὰς πέδας συντετρῖφθαι, καὶ οὐδεὶς ἴσχυεν αὐτὸν δαμάσαι, [5] Καὶ διαπαντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς μνήμασιν καὶ ἐν τοῖς ὄρεσιν ἦν κράζων καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις. [6] Ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν ἔδραμεν καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ, [7] Καὶ κράξας φωνῇ μεγάλῃ λέγει· Τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ, υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; ὁρκίζω σε τὸν θεόν, μή με βασανίσῃς. [8] Ἔλεγεν γὰρ αὐτῷ· Ἔξελθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον ἐκ τοῦ ἀνθρώπου. [9] Καὶ ἐπηρώτα αὐτόν· Τί ὄνομά σοι; Καὶ λέγει αὐτῷ· Λεγιὼν ὄνομά μοι, ὅτι πολλοί ἐσμεν. [10] Καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλὰ ἵνα μὴ αὐτοὺς ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώρας. [11] Ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει ἀγέλη χοίρων μεγάλη βοσκομένη. [12] Καὶ παρεκάλουν αὐτὸν οἱ δαίμονες λέγοντες· Πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν. [13] Καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς εὐθέως ὁ Ἰησοῦς. Καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους. καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, ὡς δισχίλιοι, καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσσῃ. [14] Οἱ δὲ βόσκοντες αὐτοὺς ἔφυγον καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς· καὶ ἐξῆλθον ἰδεῖν τί ἐστιν τὸ γεγονός. [15] Καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ θεωροῦσιν τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα, τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγιῶνα, καὶ ἐφοβήθησαν. [16] Καὶ διηγήσαντο αὐτοῖς οἱ ἰδόντες πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ καὶ περὶ τῶν χοίρων. [17] Καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν. [18] Καὶ ἐμβαίνοντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον, παρεκάλει αὐτὸν ὁ δαιμονισθεὶς ἵνα ᾖ μετ' αὐτοῦ. [19] Καὶ οὐκ

---

19 (Ps. 125, 3.)

ἀρξῆκεν αὐτόν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ· Ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σούς, καὶ ἀνάγγειλον αὐτοῖς
20 (7, 31. Matth. 4, 25.) ὅσα σοι ὁ κύριος πεποίηκεν καὶ ἠλέησέν σε. 20 Καὶ ἀπῆλθεν, καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ Δεκαπόλει ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ πάντες ἐθαύμαζον.

21 Matth. 9, 1. Luc. 8, 40. 21 Καὶ διαπεράσαντος τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ πάλιν εἰς τὸ πέραν, συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ' αὐτόν, καὶ ἦν παρὰ τὴν θάλασσαν. 22 Καὶ ἔρχεται εἷς
22-43 Matth. 9, 18-26. Luc. 8, 41-56. τῶν ἀρχισυναγώγων, ὀνόματι Ἰάειρος, καὶ ἰδὼν αὐτὸν πίπτει πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ. 23 Καὶ πα-
23 (7, 32.) ρεκάλει αὐτὸν πολλά, λέγων ὅτι Τὸ θυγάτριόν μου ἐσχάτως ἔχει, ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῇς τὰς χεῖρας αὐτῇ, ἵνα σωθῇ καὶ ζήσῃ. 24 Καὶ ἀπῆλθεν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολύς, καὶ συνέθλιβον αὐτόν. 25 Καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἔτη δώδεκα 26 καὶ πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν καὶ δαπανήσασα τὰ παρ' αὐτῆς πάντα, καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσα ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα, 27 ἀκούσασα περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ
28 (6, 56. Luc. 6, 19.) ὄπισθεν ἥψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· 28 Ἔλεγεν γὰρ ὅτι κἂν τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἅψωμαι, σωθήσομαι. 29 Καὶ εὐθέως ἐξηράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς, καὶ ἔγνω τῷ σώματι ὅτι ἴαται ἀπὸ τῆς μάστιγος. 30 Καὶ εὐθέως ὁ Ἰησοῦς ἐπιγνοὺς ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐξελθοῦσαν, ἐπιστραφεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ ἔλεγεν· Τίς μου ἥψατο τῶν ἱματίων; 31 Καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· Βλέπεις τὸν ὄχλον συνθλίβοντά σε, καὶ λέγεις· Τίς μου ἥψατο; 32 Καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν τὴν τοῦτο ποιήσασαν. 33 Ἡ δὲ γυνὴ φοβηθεῖσα καὶ τρέμουσα, εἰδυῖα ὃ γέγονεν αὐτῇ, ἦλθεν καὶ προσέπεσεν αὐτῷ καὶ εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν

25 (Lev. 15, 25.) 29 (Lev. 20, 18.)

ἀλήθειαν. 34 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· Θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε· ὕπαγε εἰς εἰρήνην, καὶ ἴσθι ὑγιὴς ἀπὸ τῆς μάστιγός σου. 35 Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου λέγοντες ὅτι Ἡ θυγάτηρ σου ἀπέθανεν· τί ἔτι σκύλλεις τὸν διδάσκαλον; 36 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας τὸν λόγον λαλούμενον λέγει τῷ ἀρχισυναγώγῳ· Μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε. 37 Καὶ οὐκ ἀφῆκεν οὐδένα αὐτῷ συνακολουθῆσαι εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν Ἰακώβου. 38 Καὶ ἔρχονται εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχισυναγώγου, καὶ θεωρεῖ θόρυβον καὶ κλαίοντας καὶ ἀλαλάζοντας πολλά, 39 Καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς· Τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε; τὸ παιδίον οὐκ ἀπέθανεν ἀλλὰ καθεύδει. 40 Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν πάντας παραλαμβάνει τὸν πατέρα τοῦ παιδίου καὶ τὴν μητέρα καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ εἰσπορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον ἀνακείμενον. 41 Καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου λέγει αὐτῇ· Ταλιθὰ κοῦμι, ὅ ἐστιν μεθερμηνευόμενον· Τὸ κοράσιον, σοὶ λέγω, ἔγειρε. 42 Καὶ εὐθέως ἀνέστη τὸ κοράσιον καὶ περιεπάτει· ἦν γὰρ ἐτῶν δώδεκα. Καὶ ἐξέστησαν ἐκστάσει μεγάλῃ. 43 Καὶ διεστείλατο αὐτοῖς πολλὰ ἵνα μηδεὶς γνοῖ τοῦτο, καὶ εἶπεν δοθῆναι αὐτῇ φαγεῖν.

34 (10, 52.) Luc. 7, 50; 8, 48.

39 (Io. 11, 11.)

41 (Luc. 7, 14.)

43 (7, 36.)

CAPUT VI.

Iesus Nazarethi spernitur neque multa ibi edere potest miracula. Instructio et ablegatio Apostolorum ad praedicandum. Herodes et Herodias. Ioannis Baptistae nex. Cibatio quinque millium virorum. Itio super mare. Aegroti tactu fimbriae sanati.

1-6 Matth. 13, 53-58.

1 Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ

1 Luc. 4, 16.

αὐτοῦ. 2 Καὶ γενομένου σαββάτου ἤρξατο ἐν τῇ
συναγωγῇ διδάσκειν· καὶ πολλοὶ ἀκούοντες ἐξ-
επλήσσοντο, λέγοντες· Πόθεν τούτῳ ταῦτα, καὶ τίς
ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα αὐτῷ καὶ δυνάμεις τοιαῦται
3 L. c. διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γινόμεναι; 3 Οὐχ οὗτός
42. ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς Μαρίας, ἀδελφὸς δὲ Ἰα-
κώβου καὶ Ἰωσῆ καὶ Ἰούδα καὶ Σίμωνος; καὶ οὐκ
εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς; καὶ ἐσκαν-
4 Luc. δαλίζοντο ἐν αὐτῷ. 4 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς
4, 24. Io. 4, 44 ὅτι Οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι
αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς συγγενέσιν αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ
αὐτοῦ. 5 Καὶ οὐκ ἐδύνατο ἐκεῖ οὐδεμίαν δύναμιν
ποιῆσαι, εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας
ἐθεράπευσεν· 6 καὶ ἐθαύμαζεν διὰ τὴν ἀπιστίαν
αὐτῶν. Καὶ περιῆγεν τὰς κώμας κύκλῳ διδάσκων.

7 13 Matth. 10, 1-15. Luc. 9, 1-6. 7 Καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα, καὶ ἤρξατο
αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο, καὶ ἐδίδου αὐτοῖς
ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων· 8 Καὶ
7 3, 14 παρήγγειλεν αὐτοῖς ἵνα μηδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδὸν εἰ
μὴ ῥάβδον μόνον, μὴ πήραν, μὴ ἄρτον, μὴ εἰς
9 Act. τὴν ζώνην χαλκόν, 9 ἀλλὰ ὑποδεδεμένους σαν-
12, 8 δάλια, καὶ μὴ ἐνδύσησθε δύο χιτῶνας. 10 Καὶ
ἔλεγεν αὐτοῖς· Ὅπου ἐὰν εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν, ἐκεῖ
11 Matth. μένετε ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖθεν. 11 Καὶ ὅσοι ἐὰν
10, 14. Luc. 9, 5. μὴ δέξωνται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκ-
Act. 13, πορευόμενοι ἐκεῖθεν ἐκτινάξατε τὸν χοῦν τὸν ὑπο-
51; 18, 6 κάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.
13 Iac. 12 Καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυσσον ἵνα μετανοήσωσιν.
5, 14 13 Καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλλον, καὶ ἤλειφον
14-16 Matth. ἐλαίῳ πολλοὺς ἀρρώστους καὶ ἐθεράπευον.
14, 1 s. Luc. 9, 7-9. 14 Καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς Ἡρῴδης (φανερὸν
γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ), καὶ ἔλεγεν ὅτι
15 8, 28. Matth. 16, 14. Ἰωάννης ὁ βαπτίζων ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, καὶ
διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις ἐν αὐτῷ. 15 Ἄλλοι

δὲ ἔλεγον ὅτι Ἠλείας ἐστίν· ἄλλοι δὲ ἔλεγον ὅτι προφήτης ἐστὶν ὡς εἷς τῶν προφητῶν. 16 Ἀκούσας δὲ ὁ Ἡρώδης εἶπεν· Ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα Ἰωάννην, οὗτος ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν. 17 Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἡρώδης ἀποστείλας ἐκράτησεν τὸν Ἰωάννην καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν φυλακῇ διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν. 18 Ἔλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης τῷ Ἡρῴδῃ ὅτι Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου. 19 Ἡ δὲ Ἡρωδιὰς ἐνεῖχεν αὐτῷ καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, καὶ οὐκ ἠδύνατο· 20 Ὁ γὰρ Ἡρώδης ἐφοβεῖτο τὸν Ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει αὐτόν, καὶ ἀκούσας αὐτοῦ πολλὰ ἐποίει, καὶ ἡδέως αὐτοῦ ἤκουεν. 21 Καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου, ὅτε Ἡρώδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίησεν τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ καὶ τοῖς χιλιάρχοις καὶ τοῖς πρώτοις τῆς Γαλιλαίας, 22 Καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς Ἡρωδιάδος καὶ ὀρχησαμένης καὶ ἀρεσάσης τῷ Ἡρῴδῃ καὶ τοῖς συνανακειμένοις, εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ κορασίῳ· Αἴτησόν με ὃ ἐὰν θέλῃς, καὶ δώσω σοι· 23 Καὶ ὤμοσεν αὐτῇ ὅτι Ὃ ἐάν με αἰτήσῃς δώσω σοι ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου. 24 Ἡ δὲ ἐξελθοῦσα εἶπεν τῇ μητρὶ αὐτῆς· Τί αἰτήσωμαι; Ἡ δὲ εἶπεν· Τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. 25 Καὶ εἰσελθοῦσα εὐθέως μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα ᾐτήσατο λέγουσα· Θέλω ἵνα ἐξαυτῆς δῷς μοι ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. 26 Καὶ περίλυπος γενόμενος ὁ βασιλεύς, διὰ τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους οὐκ ἠθέλησεν αὐτὴν ἀθετῆσαι. 27 Καὶ εὐθέως ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτορα ἐπέταξεν ἐν-

17-29 Matth. 14, 3-12 Luc. 3. 19 s.

18 Lev. 18, 16.

ἐγεῖραι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. [28] Καὶ ἀπελθὼν
ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ ἤνεγκεν
τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι καὶ ἔδωκεν αὐτὴν
τῷ κορασίῳ, καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτὴν τῇ
μητρὶ αὐτῆς. [29] Καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
ἦλθον καὶ ἦραν τὸ πτῶμα αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν
αὐτὸ ἐν μνημείῳ.

30-33 Matth. 14, 13. Luc. 9, 10 s. Io 6, 1 s.
31(3,20.)

30 Καὶ συνάγονται οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν Ἰη-
σοῦν, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα ὅσα ἐποίησαν
καὶ ὅσα ἐδίδαξαν. [31] Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Δεῦτε
ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον καὶ ἀνα-
παύεσθε ὀλίγον. Ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ
ὑπάγοντες πολλοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν εὐκαίρουν.
[32] Καὶ ἀπῆλθον εἰς ἔρημον τόπον τῷ πλοίῳ κατ'
ἰδίαν. [33] Καὶ εἶδον αὐτοὺς ὑπάγοντας καὶ ἐπέγνω-
σαν πολλοί, καὶ πεζῇ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων
συνέδραμον ἐκεῖ καὶ προῆλθον αὐτούς. [34] Καὶ

34-44 Matth. 14, 14-21. Luc. 9, 11-17. Io. 6, 5-13.

ἐξελθὼν εἶδεν ὁ Ἰησοῦς πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγ-
χνίσθη ἐπ' αὐτούς, ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ
ἔχοντα ποιμένα, καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλά.
[35] Καὶ ἤδη ὥρας πολλῆς γενομένης προσελθόντες

34 Matth. 9, 36. 35 ss. 8, 1 ss. Matth. 15, 32 ss.

αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγουσιν ὅτι Ἔρημός ἐστιν
ὁ τόπος, καὶ ἤδη ὥρα πολλή. [36] Ἀπόλυσον αὐτούς,
ἵνα ἀπελθόντες εἰς τοὺς κύκλῳ ἀγροὺς καὶ κώμας

36 Luc. 9, 12.

ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς τι φάγωσιν. [37] Ὁ δὲ ἀποκρι-
θεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. Καὶ
λέγουσιν αὐτῷ· Ἀπελθόντες ἀγοράσωμεν δηναρίων
διακοσίων ἄρτους, καὶ δώσωμεν αὐτοῖς φαγεῖν;
[38] Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· Πόσους ἄρτους ἔχετε;
ὑπάγετε καὶ ἴδετε. Καὶ γνόντες λέγουσιν· Πέντε,
καὶ δύο ἰχθύας. [39] Καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς ἀνακλίναι
πάντας συμπόσια συμπόσια ἐπὶ τῷ χλωρῷ χόρτῳ.

41(7,34. Io.11,41; 17, 1.)

[40] Καὶ ἀνέπεσαν πρασιαὶ πρασιαί, ἀνὰ ἑκατὸν καὶ
ἀνὰ πεντήκοντα. [41] Καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους

καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν καὶ κατέκλασεν τοὺς ἄρτους καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα παραθῶσιν αὐτοῖς, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἐμέρισεν πᾶσιν. 42 Καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν· 43 Καὶ ἦραν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις, καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων. 44 Καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες τοὺς ἄρτους πενταχισχίλιοι ἄνδρες.

45 Καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς Βηθσαϊδάν, ἕως αὐτὸς ἀπολύσῃ τὸν ὄχλον. 46 Καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. 47 Καὶ ὀψίας γενομένης ἦν τὸ πλοῖον ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς. 48 Καὶ ἰδὼν αὐτοὺς βασανιζομένους ἐν τῷ ἐλαύνειν, ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος αὐτοῖς, καὶ περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης· καὶ ἤθελεν παρελθεῖν αὐτούς. 49 Οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἔδοξαν φάντασμα εἶναι, καὶ ἀνέκραξαν. 50 Πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδον καὶ ἐταράχθησαν. καὶ εὐθέως ἐλάλησεν μετ' αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς· Θαρσεῖτε, ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. 51 Καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος· καὶ λίαν ἐκ περισσοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσταντο. 52 Οὐ γὰρ συνῆκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις, ἦν γὰρ αὐτῶν ἡ καρδία πεπωρωμένη.

45-52 Matth. 14,22-33. Io. 6, 15-21.

51 (4,39.)

52 (3,5.)

53 Καὶ διαπεράσαντες ἦλθον ἐπὶ τὴν γῆν Γεννησαρὲθ καὶ προσωρμίσθησαν. 54 Καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου εὐθέως ἐπιγνόντες αὐτόν, 55 περιδραμόντες ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραβάττοις τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν, ὅπου ἤκουον ὅτι ἐστίν. 56 Καὶ ὅπου ἂν εἰσεπορεύετο εἰς κώμας ἢ εἰς πόλεις

53-56 Matth. 14,34-36.

56 (5,28.)

ἢ εἰς ἀγρούς. ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθουν τοὺς ἀσθενοῦντας, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἅψωνται· καὶ ὅσοι ἂν ἥπτοντο αὐτοῦ, ἐσώζοντο.

CAPUT VII.

Pharisaei Dei mandata ob suas traditiones violantes. Quaenam hominem polluant. Syrophoeniscae filia a daemonio liberatur. Sanatio surdi ac muti.

1 16 Matth. 15, 1-11 1 (3, 22 Io 1, 19 2 (Luc 11, 38) 3 (Io 2, 6) 4 (Matth. 23, 25.)

1 Καὶ συνάγονται πρὸς αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι καί
τινες τῶν γραμματέων ἐλθόντες ἀπὸ Ἱεροσολύμων.
2 Καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ κοιναῖς
χερσίν, τοῦτ' ἔστιν ἀνίπτοις, ἐσθίοντας ἄρτους
ἐμέμψαντο. — 3 Οἱ γὰρ Φαρισαῖοι καὶ πάντες οἱ
Ἰουδαῖοι ἐὰν μὴ πυγμῇ νίψωνται τὰς χεῖρας οὐκ
ἐσθίουσιν, κρατοῦντες τὴν παράδοσιν τῶν πρεσ-
βυτέρων. 4 Καὶ ἀπ' ἀγορᾶς ἐὰν μὴ βαπτίσωνται
οὐκ ἐσθίουσιν. καὶ ἄλλα πολλά ἐστιν ἃ παρέλαβον
κρατεῖν, βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ ξεστῶν καὶ
χαλκίων καὶ κλινῶν. — 5 Καὶ ἐπερωτῶσιν αὐτὸν
οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς· Διατί οἱ μαθηταί
σου οὐ περιπατοῦσιν κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν πρεσ-
βυτέρων, ἀλλὰ κοιναῖς χερσὶν ἐσθίουσιν τὸν ἄρτον:
6 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Καλῶς ἐπρο-
φήτευσεν Ἡσαΐας περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν, ὡς
γέγραπται· Οὗτος ὁ λαὸς τοῖς χείλεσίν με
τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει
ἀπ' ἐμοῦ· 7 Μάτην δὲ σέβονταί με διδάσ-
κοντες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων.
8 Ἀφέντες γὰρ τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ κρατεῖτε
τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, βαπτισμοὺς ξεστῶν

6 s. Is. 29, 13. (Ez. 33, 31.)

καὶ ποτηρίων, καὶ ἄλλα παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε. 9 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Καλῶς ἀθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, ἵνα τὴν παράδοσιν ὑμῶν τηρήσητε. 10 Μωϋσῆς γὰρ εἶπεν· Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου· καί· Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα θανάτῳ τελευτάτω. 11 Ὑμεῖς δὲ λέγετε· Ἐὰν εἴπῃ ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί· Κορβᾶν, ὅ ἐστιν δῶρον, ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς. 12 Καὶ οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν ποιῆσαι τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί, 13 ἀκυροῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ τῇ παραδόσει ὑμῶν ᾗ παρεδώκατε· καὶ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε. 14 Καὶ προσκαλεσάμενος πάλιν τὸν ὄχλον ἔλεγεν αὐτοῖς· Ἀκούετέ μου πάντες καὶ συνίετε. 15 Οὐδέν ἐστιν ἔξωθεν τοῦ ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς αὐτὸν ὃ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι· ἀλλὰ τὰ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενα, ἐκεῖνά ἐστιν τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. 16 Εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

10 Eph. 6, 2.

14 Matth. 15, 10.

16 (4, 23 al.)

17 Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς οἶκον ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὴν παραβολήν. 18 Καὶ λέγει αὐτοῖς· Οὕτως καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; Οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν εἰσπορευόμενον εἰς τὸν ἄνθρωπον οὐ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι, 19 ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν ἀλλ' εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται, καθαρίζον πάντα τὰ βρώματα: 20 Ἔλεγεν δὲ ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενον, ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. 21 Ἔσωθεν γὰρ ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, φόνοι, 22 κλοπαί, πλεονεξίαι, πονηρίαι, δόλος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρός,

17-23 Matth. 15, 12-20.

10 Ex. 20, 12. Deut. 5, 16. Ex. 21, 17. Lev. 20, 9. Prov. 20, 20. 21 Gen. 6, 5.

βλασφημία. ὑπερηφανία, ἀφροσύνη· 23 πάντα ταῦτα
τὰ πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται καὶ κοινοῖ τὸν
ἄνθρωπον.

24-30 Matth. 15, 21-28. 24 Καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς ἀπῆλθεν εἰς τὰ
μεθόρια Τύρου καὶ Σιδῶνος. καὶ εἰσελθὼν εἰς
24 Luc. 8, 41. οἰκίαν οὐδένα ἤθελεν γνῶναι. καὶ οὐκ ἠδυνήθη
λαθεῖν. 25 Ἀκούσασα γὰρ γυνὴ περὶ αὐτοῦ, ἧς
εἶχεν τὸ θυγάτριον αὐτῆς πνεῦμα ἀκάθαρτον, ἐλ-
θοῦσα προσέπεσεν πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ· 26 ἦν
δὲ ἡ γυνὴ Ἑλληνίς, Συροφοινίκισσα τῷ γένει· καὶ
ἠρώτα αὐτὸν ἵνα τὸ δαιμόνιον ἐκβάλῃ ἐκ τῆς
θυγατρὸς αὐτῆς. 27 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ·
Ἄφες πρῶτον χορτασθῆναι τὰ τέκνα· οὐ γάρ ἐστιν
καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βαλεῖν
τοῖς κυναρίοις. 28 Ἡ δὲ ἀπεκρίθη καὶ λέγει αὐτῷ·
Ναί, κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ὑποκάτω τῆς τρα-
πέζης ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν παιδίων. 29 Καὶ
εἶπεν αὐτῇ· Διὰ τοῦτον τὸν λόγον ὕπαγε, ἐξ-
30 Luc. 8, 41. ελήλυθεν τὸ δαιμόνιον ἐκ τῆς θυγατρός σου. 30 Καὶ
ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς εὗρεν τὸ παιδίον
βεβλημένον ἐπὶ τὴν κλίνην καὶ τὸ δαιμόνιον ἐξ-
ελελυθός.

31 Matth. 15, 29. 31 Καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὁρίων Τύρου
ἦλθεν διὰ Σιδῶνος εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλι-
32 Matth. 9, 32. Luc. 11, 14. λαίας ἀνὰ μέσον τῶν ὁρίων Δεκαπόλεως. 32 Καὶ
φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν καὶ μογιλάλον, καὶ παρα-
καλοῦσιν αὐτὸν ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα. 33 Καὶ
33 (8, 23.) ἀπολαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν
ἔβαλεν τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ
34 (9, 41 8, 12. Io 11, 41.) καὶ πτύσας ἥψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ. 34 Καὶ
ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν ἐστέναξεν, καὶ λέγει
αὐτῷ· Ἐφφαθά, ὅ ἐστιν διανοίχθητι. 35 Καὶ εὐ-
θέως διηνοίχθησαν αὐτοῦ αἱ ἀκοαί, καὶ ἐλύθη ὁ
δεσμὸς τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς.

36 Καὶ διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν. ὅσον δὲ αὐτοῖς διεστέλλετο, μᾶλλον περισσότερον ἐκήρυσσον. 37 Καὶ ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσσοντο λέγοντες· Καλῶς πάντα πεποίηκεν· καὶ τοὺς κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν καὶ τοὺς ἀλάλους λαλεῖν. 37 Matth. 15, 30 s.

CAPUT VIII.

Satiantur quattuor millia hominum septem panibus paucisque pisciculis. Ostentum caeleste recusatur. Fermentum Pharisaeorum. Caecus Bethsaidae sensim curatur. Iudicia de Christo et Petri confessio. Passionis Christi praedictio et sectatorum eius tollendae crucis suae necessitas.

1 Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις πάλιν πολλοῦ ὄχλου ὄντος καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσιν, προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς λέγει αὐτοῖς· 2 Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέραι τρεῖς προσμένουσίν μοι καὶ οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν. 3 Καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς νήστεις εἰς οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ· τινὲς γὰρ αὐτῶν μακρόθεν ἥκουσιν. 4 Καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· Πόθεν τούτους δυνήσεταί τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ' ἐρημίας; 5 Καὶ ἐπηρώτα αὐτούς· Πόσους ἔχετε ἄρτους; οἱ δὲ εἶπαν· Ἑπτά. 6 Καὶ παρήγγειλε τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα παραθῶσιν· καὶ παρέθηκαν τῷ ὄχλῳ. 7 Καὶ εἶχον ἰχθύδια ὀλίγα· καὶ αὐτὰ εὐλογήσας εἶπεν παρατιθέναι. 8 Καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν περισσεύματα κλασμάτων ἑπτὰ σπυρίδας. 9 Ἦσαν δὲ οἱ φαγόντες ὡς τετρακισχίλιοι· καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς. 1-9 Matth. 15, 32-39. (14 13ss. Marc. 6, 34-44. Luc. 9, 10ss. Io. 6, 1 ss.) 10 Matth. 15, 39. 11-13 Matth. 16, 1-4. (12, 38-40.)

10 Καὶ εὐθέως ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά. 11 Καὶ ἐξῆλθον οἱ Φαρισαῖοι καὶ ἤρξαντο 11 Luc. 11, 54.

συνζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ σημεῖον
ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες αὐτόν. 12 Καὶ
ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ λέγει· Τί ἡ γενεὰ
αὕτη ζητεῖ σημεῖον; Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται
τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον. 13 Καὶ ἀφεὶς αὐτούς,
ἐμβὰς πάλιν εἰς πλοῖον ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν.

14-21 Matth. 16, 5-11. Luc. 12, 1.

14 Καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους, καὶ εἰ μὴ
ἕνα ἄρτον οὐκ εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ.
15 Καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς λέγων· Ὁρᾶτε, βλέπετε
ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ τῆς ζύμης
Ἡρῴδου. 16 Καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους λέγον-
τες· Ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχομεν. 17 Καὶ γνοὺς ὁ Ἰησοῦς
λέγει αὐτοῖς· Τί διαλογίζεσθε ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε;
οὔπω νοεῖτε οὐδὲ συνίετε; ἔτι πεπωρωμένην ἔχετε
18 4, 12; 6, 41; Io. 9, 11 τὴν καρδίαν ὑμῶν; 18 Ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ
βλέπετε, καὶ ὦτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε; καὶ οὐ
μνημονεύετε, 19 Ὅτε τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλασα
εἰς τοὺς πεντακισχιλίους, πόσους κοφίνους κλασμά-
των πλήρεις ἤρατε; Λέγουσιν αὐτῷ· Δώδεκα.
20 Ὅτε καὶ τοὺς ἑπτὰ εἰς τοὺς τετρακισχιλίους,
πόσων σπυρίδων πληρώματα κλασμάτων ἤρατε;
Καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Ἑπτά. 21 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς·
Πῶς οὔπω συνίετε;

22 Καὶ ἔρχονται εἰς Βηθσαϊδάν. Καὶ φέρουσιν
αὐτῷ τυφλόν, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα αὐτοῦ
ἅψηται. 23 Καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ
ἐξήγαγεν αὐτὸν ἔξω τῆς κώμης, καὶ πτύσας εἰς
τὰ ὄμματα αὐτοῦ, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἐπ-
ηρώτα αὐτὸν εἴ τι βλέπει. 24 Καὶ ἀναβλέψας
ἔλεγεν· Βλέπω τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι ὡς δένδρα
ὁρῶ περιπατοῦντας. 25 Εἶτα πάλιν ἐπέθηκεν τὰς
χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ καὶ διέβλεψεν,
καὶ ἀπεκατέστη καὶ ἐνέβλεπεν τηλαυγῶς ἅπαντα.
26 Καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς οἶκον αὐτοῦ λέγων·

Ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου· μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσέλθῃς, μηδενὶ εἴπῃς εἰς τὴν κώμην.

27 Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὰς κώμας Καισαρίας τῆς Φιλίππου· καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων αὐτοῖς· Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι; 28 Οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ λέγοντες· Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν, καὶ ἄλλοι Ἠλείαν, ἄλλοι δὲ ὡς ἕνα τῶν προφητῶν. 29 Καὶ αὐτὸς λέγει αὐτοῖς· Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; Ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ· Σὺ εἶ ὁ Χριστός. 30 Καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσιν περὶ αὐτοῦ. 31 Καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι. 32 Καὶ παρρησίᾳ τὸν λόγον ἐλάλει. Καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ. 33 Ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐπετίμησεν τῷ Πέτρῳ λέγων· Ὕπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.

34 Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς· Εἴτις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι. 35 Ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, σώσει αὐτήν. 36 Τί γὰρ ὠφελήσει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; 37 Ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; 38 Ὃς γὰρ ἐὰν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρ-

27-30 Matth. 16, 13-20. Luc. 9, 18-21.

31-33 Matth. 16, 21-23. Luc. 9, 22.

34-38 Matth. 16, 24-27. Luc. 9, 23-26.

34 Matth. 10, 38.

35 Matth. 10, 39. Luc. 17, 33. Io. 12, 25.

38 Matth. 10, 33. Lc. 12, 9.

τωλῷ. καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.

CAPUT IX.

Iesus transfiguratur: Eliam iam venisse ostendit: surdum ac mutum spiritum elicit: suam passionem praedicit. Quis discipulorum maior sit. Amputandum manus et pedis et oculi scandalum: salitura ignis.

1 Matth. 16, 28. Luc. 9, 27. 1 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰσίν τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει. 2 Καὶ μετὰ ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ᾽ ἰδίαν μόνους, καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν. 3 Καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένοντο στίλβοντα, λευκὰ λίαν ὡς χιών, οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται λευκᾶναι. 4 Καὶ ὤφθη αὐτοῖς Ἠλείας σὺν Μωϋσεῖ, καὶ ἦσαν συνλαλοῦντες τῷ Ἰησοῦ. 5 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ· Ῥαββεί, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι, καὶ ποιήσωμεν τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν καὶ Μωϋσεῖ μίαν καὶ Ἠλείᾳ μίαν. 6 Οὐ γὰρ ᾔδει τί λαλήσει· ἦσαν γὰρ ἔκφοβοι. 7 Καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς, καὶ ἦλθεν φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης· Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἀκούετε αὐτοῦ. 8 Καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμενοι οὐκέτι οὐδένα εἶδον ἀλλὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον μεθ᾽ ἑαυτῶν. 9 Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ ἃ εἶδον διηγήσωνται, εἰ μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ. 10 Καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν πρὸς ἑαυτοὺς συνζητοῦντες τί

2-8 Matth. 17, 1-8. Luc. 9, 28-36.

7 2 Petr. 1, 17. (Matth. 3, 17. Marc. 1, 11. Luc. 3, 22.)

9-13 Matth. 17, 9-12.

9 Luc. 9, 36.

ἐστιν τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι. 11 Καὶ ἐπηρώτων
αὐτὸν λέγοντες· Ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι
Ἠλείαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον; 12 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
εἶπεν αὐτοῖς· Ἠλείας μὲν ἐλθὼν πρῶτον ἀπο-
καθιστάνει πάντα· καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸν
υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ ἐξ-
ουδενωθῇ. 13 Ἀλλὰ λέγω ὑμῖν ὅτι καὶ Ἠλείας ἐλήλ- 13 Matth.
υθεν, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν, καθὼς 11, 14.
γέγραπται ἐπ' αὐτόν.

14 Καὶ ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶδεν ὄχλον 14-29
πολὺν περὶ αὐτοὺς καὶ γραμματεῖς συνζητοῦντας Matth.
αὐτοῖς. 15 Καὶ εὐθέως πᾶς ὁ ὄχλος ἰδόντες αὐτὸν 17, 14-21.
ἐξεθαμβήθησαν, καὶ προστρέχοντες ἠσπάζοντο Luc. 9,
αὐτόν. 16 Καὶ ἐπηρώτησεν αὐτούς· Τί συνζητεῖτε 37-42.
πρὸς αὐτούς; 17 Καὶ ἀποκριθεὶς εἷς ἐκ τοῦ ὄχλου 14 (8, 11.)
εἶπεν· Διδάσκαλε, ἤνεγκα τὸν υἱόν μου πρός σε,
ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον· 18 Καὶ ὅπου ἐὰν αὐτὸν
καταλάβῃ, ῥήσσει αὐτόν, καὶ ἀφρίζει καὶ τρίζει
τοὺς ὀδόντας, καὶ ξηραίνεται· καὶ εἶπον τοῖς
μαθηταῖς σου ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσιν, καὶ οὐκ ἴσχυσαν.
19 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς λέγει· Ὦ γενεὰ ἄπιστος,
ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι; ἕως πότε ἀνέξομαι
ὑμῶν; φέρετε αὐτὸν πρός με. 20 Καὶ ἤνεγκαν 20 (3, 11.)
αὐτὸν πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδὼν αὐτόν, εὐθέως τὸ
πνεῦμα ἐσπάραξεν αὐτόν, καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς
ἐκυλίετο ἀφρίζων. 21 Καὶ ἐπηρώτησεν τὸν πατέρα
αὐτοῦ· Πόσος χρόνος ἐστὶν ὡς τοῦτο γέγονεν
αὐτῷ; Ὁ δὲ εἶπεν· Ἐκ παιδιόθεν· 22 Καὶ πολλάκις
αὐτὸν καὶ εἰς πῦρ ἔβαλεν καὶ εἰς ὕδατα, ἵνα
ἀπολέσῃ αὐτόν· ἀλλ' εἴ τι δύνῃ, βοήθησον ἡμῖν 23 (11,
σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς. 23 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν 23 s.
αὐτῷ· τὸ εἰ δύνῃ πιστεῦσαι, πάντα δυνατὰ τῷ Matth.
21, 21 s.
Luc. 17,
6.)

11 Mal. 4, 5. 12 Is. 53, 3 s. 13 (3 Reg. 19, 2. 10.)

πιστεύοντι. 24 Καὶ εὐθέως κράξας ὁ πατὴρ τοῦ
24 (Luc. 17, 5. παιδίου μετὰ δακρύων ἔλεγεν· Πιστεύω, κύριε·
βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ. 25 Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς
ὅτι ἐπισυντρέχει ὄχλος, ἐπετίμησεν τῷ πνεύματι
τῷ ἀκαθάρτῳ λέγων αὐτῷ· Τὸ ἄλαλον καὶ κωφὸν
πνεῦμα, ἐγὼ ἐπιτάσσω σοι, ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ καὶ
26 (1, 20. μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν. 26 Καὶ κράξας καὶ
πολλὰ σπαράξας αὐτὸν ἐξῆλθεν· καὶ ἐγένετο ὡσεὶ
νεκρός, ὥστε πολλοὺς λέγειν ὅτι ἀπέθανεν. 27 Ὁ δὲ
Ἰησοῦς κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἤγειρεν αὐτόν,
καὶ ἀνέστη. 28 Καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς οἶκον
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κατ' ἰδίαν ἐπηρώτων αὐτόν· Ὅτι
ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό; 29 Καὶ εἶπεν
αὐτοῖς· Τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξ-
ελθεῖν εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.

30-32 Matth. 17, 22 s. Luc. 9, 43-45. 30 7, 24. 31 Luc. 9, 22. **30** Κἀκεῖθεν ἐξελθόντες παρεπορεύοντο διὰ
τῆς Γαλιλαίας, καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνοῖ·
31 Ἐδίδασκεν γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν
αὐτοῖς ὅτι Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς
χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ
ἀποκτανθεὶς μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσεται.
32 Οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν
ἐπερωτῆσαι.

33-37 Matth. 18, 1-5. Luc. 9, 46-48. 35 10, 43. **33** Καὶ ἦλθον εἰς Καφαρναούμ. Καὶ ἐν τῇ
οἰκίᾳ γενόμενος ἐπηρώτα αὐτούς· Τί ἐν τῇ ὁδῷ
διελογίζεσθε; 34 Οἱ δὲ ἐσιώπων· πρὸς ἀλλήλους
γὰρ διελέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ τίς μείζων. 35 Καὶ
καθίσας ἐφώνησεν τοὺς δώδεκα, καὶ λέγει αὐτοῖς·
Εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος
καὶ πάντων διάκονος. 36 Καὶ λαβὼν παιδίον ἔστη-
σεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ ἐναγκαλισάμενος
37 αὐτὸ εἶπεν αὐτοῖς· 37 Ὃς ἂν ἓν τῶν τοιούτων
Matth. 10, 40. Jo. 13, 20. παιδίων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται·
καὶ ὃς ἂν ἐμὲ δέξηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ

τὸν ἀποστείλαντά με. 38 Ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ Ἰωάννης λέγων· Διδάσκαλε, εἴδομέν τινα ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν, καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν. 39 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· Μὴ κωλύετε αὐτόν· οὐδεὶς γάρ ἐστιν ὃς ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολογῆσαί με· 40 Ὃς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστίν. 41 Ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν ὀνόματί μου, ὅτι Χριστοῦ ἐστέ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

38-40 Luc. 9, 49 s.

38 1Cor. 12, 3.

41 Matth. 10, 42.

42 Καὶ ὃς ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, καλόν ἐστιν αὐτῷ μᾶλλον εἰ περίκειται μύλος ὀνικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν. 43 Καὶ ἐὰν σκανδαλίσῃ σε ἡ χείρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν· καλόν ἐστίν σε κυλλὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωήν, ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον, 44 Ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. 45 Καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ σε, ἀπόκοψον αὐτόν· καλόν ἐστίν σε εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλόν, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον, 46 Ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. 47 Καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν· καλόν σοί ἐστιν μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός, 48 Ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. 49 Πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισθήσεται, καὶ πᾶσα θυσία

42-47 Matth. 18, 6-9. 42 Luc. 17, 2.

43 Matth. 5, 30; 18, 8.

47 Matth. 5, 29.

46 Is. 66, 24. 49 Lev. 2, 13.

50 Matth. 5, 13. Luc. 14, 34. ἁλὶ ἁλισθήσεται. 50 Καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἄναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλα, καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.

CAPUT X.

Matrimonii vinculum. Parvuli a Christo benedicuntur. Divitum salus difficilis. Praemia promissa relinquentibus omnia. Christus rursus passionem suam praenuntiat. Ambitio filiorum Zebedaei et officium discipulorum Christi, deinceps et ministrandi. Bartimaeus caecus sanatur.

1 12 Matth. 19, 1-9 1 Καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰουδαίας διὰ τοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, καὶ συνπορεύονται πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτόν, καὶ ὡς εἰώθει πάλιν ἐδίδασκεν αὐτούς. 2 Καὶ προσελθόντες Φαρισαῖοι ἐπηρώτων αὐτὸν εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι, πειράζοντες αὐτόν. 3 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Τί ὑμῖν ἐνετείλατο Μωϋσῆς;

4 Matth 5, 31 4 Οἱ δὲ εἶπαν· Ἐπέτρεψεν Μωϋσῆς βιβλίον ἀποστασίου γράψαι καὶ ἀπολῦσαι. 5 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην· 6 Ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν

7 Matth 19, 5. 1 Cor. 7, 10. Eph. 5, 31. αὐτοὺς ὁ θεός. 7 Ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, 8 Καὶ ἔσονται οἱ δύο

8 1 Cor. 6, 16. εἰς σάρκα μίαν. ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο ἀλλὰ μία σάρξ. 9 Ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. 10 Καὶ εἰς τὴν οἰκίαν πάλιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τούτου ἐπηρώτησαν αὐτόν.

11 Matth. 5, 32. Luc. 16, 18. 11 Καὶ λέγει αὐτοῖς· Ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν·

4 Deut. 24, 1. 6 Gen. 1, 27. 7 Gen. 2, 24.

12 Καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς καὶ γαμήσῃ ἄλλον, μοιχᾶται.

13 Καὶ προσέφερον αὐτῷ παιδία ἵνα ἅψηται αὐτῶν· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς προσφέρουσιν. 14 Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ἠγανάκτησεν καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με. καὶ μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. 15 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν· Ὃς ἂν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. 16 Καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτά, τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτὰ εὐλόγει αὐτά. 13-16 Matth. 19,13-15. Luc. 18, 15-17.

17 Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδόν, προσδραμὼν εἷς καὶ γονυπετήσας αὐτὸν ἐπηρώτα αὐτόν· Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; 18 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. 19 Τὰς ἐντολὰς οἶδας· Μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, μὴ ἀποστερήσῃς, τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα. 20 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ· Διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου. 21 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ ἠγάπησεν αὐτὸν καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἓν σοι ὑστερεῖ· ὕπαγε, ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ δὸς τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι. 22 Ὁ δὲ στυγνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ ἀπῆλθεν λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά. 23 Καὶ περιβλεψάμενος ὁ Ἰησοῦς λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύσονται. 24 Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς· Τέκνα, 17-27 Matth. 19,16-26. Luc. 18, 18-27.

19 Ex. 20, 12-16.

πῶς δύσκολόν ἐστιν τοὺς πεποιθότας ἐπὶ χρήμασιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. 25 Εὐκοπώτερόν ἐστιν κάμηλον διὰ τῆς τρυμαλιᾶς τῆς ῥαφίδος διελθεῖν ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. 26 Οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσοντο λέγοντες πρὸς ἑαυτούς· Καὶ τίς δύναται σωθῆναι; 27 Ἐμβλέψας δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγει· Παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλ' οὐ παρὰ θεῷ· πάντα γὰρ δυνατά ἐστιν παρὰ τῷ θεῷ.

28-31 Matth. 19,27-30. Luc. 18, 28-30.

28 Ἤρξατο λέγειν ὁ Πέτρος αὐτῷ· Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήκαμέν σοι. 29 Ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν ἢ ἀδελφοὺς ἢ ἀδελφὰς ἢ πατέρα ἢ μητέρα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ ἕνεκεν τοῦ εὐαγγελίου, 30 ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, οἰκίας καὶ ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφὰς καὶ μητέρας καὶ τέκνα καὶ ἀγρούς, μετὰ διωγμῶν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον. 31 Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι.

32-34 Matth. 20,17-19. Luc. 18, 31-33.

32 Ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς Ἰερουσάλημα, καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐθαμβοῦντο, καὶ ἀκολουθοῦντες ἐφοβοῦντο. καὶ παραλαβὼν πάλιν τοὺς δώδεκα ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν· 33 Ὅτι ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἰερουσάλημα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ τοῖς γραμματεῦσιν, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν· 34 καὶ ἐμπαίξουσιν αὐτῷ, καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ, καὶ μαστιγώσουσιν αὐτόν, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν· καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσεται.

35-40 Matth. 20,20-23.

35 Καὶ προσπορεύονται αὐτῷ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης οἱ υἱοὶ Ζεβεδαίου, λέγοντες· Διδάσκαλε,

θέλομεν ἵνα ὃ ἐὰν αἰτήσωμέν σε ποιήσῃς ἡμῖν. 36 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Τί θέλετέ με ποιήσω ὑμῖν; 37 Οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· Δὸς ἡμῖν ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου. 38 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε· δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, ἢ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι; 39 Οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· Δυνάμεθα. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Τὸ μὲν ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθήσεσθε· 40 Τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου ἢ ἐξ εὐωνύμων οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται. 41 Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. 42 Καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· Οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. 43 Οὐχ οὕτως δέ ἐστιν ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἂν θέλῃ γενέσθαι μέγας ἐν ὑμῖν, ἔσται ὑμῶν διάκονος· 44 Καὶ ὃς ἂν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος. 45 Καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

38 (14, 36. Matth. 26, 39. Luc. 1', 50.)

39 (Act. 12, 2.)

41-45 Matth. 20,24-28. Luc. 22, 25-27.

43 (9, 35. Matth. 23, 11.)

46 Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεριχώ. Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ Ἱεριχὼ καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ ὄχλου ἱκανοῦ ὁ υἱὸς Τιμαίου Βαρτιμαῖος τυφλὸς ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν, 47 Καὶ ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζαρηνός ἐστιν, ἤρξατο κράζειν καὶ λέγειν· Υἱὲ Δαυεὶδ Ἰησοῦ, ἐλέησόν με. 48 Καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ· ὁ δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν· Υἱὲ Δαυείδ, ἐλέησόν με.

46-52 Matth. 20,29-34. Luc. 18, 35-43.

37 (Ps. 109, 1.)

49 *Καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτὸν φωνηθῆναι. καὶ*
φωνοῦσιν τὸν τυφλὸν λέγοντες αὐτῷ· Θάρσει·
ἔγειρε, φωνεῖ σε. 50 *Ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον*
αὐτοῦ ἀναπηδήσας ἦλθεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. 51 *Καὶ*
ἀποκριθεὶς αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Τί σοι θέλεις
ποιήσω; ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ· Ῥαββουνί, ἵνα
52 5, 34 *ἀναβλέψω.* 52 *Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Ὕπαγε.*
ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. Καὶ εὐθέως ἀνέβλεψεν.
καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ἐν τῇ ὁδῷ.

CAPUT XI.

Solemnis Christi ingressio Hierosolymae. Imprecatio ficus. Eiuentes et uendentes templo eiecti. De fide, precibus et placabilitate. De baptismo Ioannis et Christi auctoritate.

1-10 Matth. 21, 1-11. Luc. 19, 29-38. Io. 12, 12-15.

1 *Καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς Ἰερουσάλημα καὶ εἰς*
Βηθανίαν πρὸς τὸ Ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ἀποστέλλει
δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ 2 *Καὶ λέγει αὐτοῖς·*
Ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν, καὶ
εὐθέως εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν εὑρήσετε πῶλον
δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς οὔπω ἀνθρώπων κεκά-
θικεν· λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε. 3 *Καὶ ἐάν τις*
ὑμῖν εἴπῃ· Τί ποιεῖτε τοῦτο; εἴπατε· Ὅτι ὁ κύριος
αὐτοῦ χρείαν ἔχει· καὶ εὐθὺς αὐτὸν ἀποστέλλει
ὧδε. 4 *Καὶ ἀπῆλθον καὶ εὗρον πῶλον δεδεμένον*
πρὸς τὴν θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφόδου, καὶ λύουσιν
αὐτόν. 5 *Καί τινες τῶν ἐκεῖ ἑστηκότων ἔλεγον*
αὐτοῖς· Τί ποιεῖτε λύοντες τὸν πῶλον; 6 *Οἱ δὲ*
εἶπον αὐτοῖς καθὼς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἀφῆκαν
αὐτούς. 7 *Καὶ ἤγαγον τὸν πῶλον πρὸς τὸν Ἰησοῦν,*
καὶ ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ
ἐκάθισεν ἐπ' αὐτόν. 8 *Πολλοὶ δὲ τὰ ἱμάτια αὐ-*
τῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν, ἄλλοι δὲ στιβάδας

8 (4 Reg. 9, 13.)

ἔκοπτον ἐκ τῶν δένδρων καὶ ἐστρώννυον εἰς τὴν ὁδόν. 9 Καὶ οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέγοντες· Ὡσαννά· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου· 10 Εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βασιλεία τοῦ πατρὸς ἡμῶν Δαυείδ· ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις. 11 Καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα εἰς τὸ ἱερόν· καὶ περιβλεψάμενος πάντα, ὀψίας ἤδη οὔσης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν εἰς Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα. 11 (Matth. 21, 17.)

12 Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξελθόντων αὐτῶν ἀπὸ Βηθανίας ἐπείνασεν. 13 Καὶ ἰδὼν συκῆν ἀπὸ μακρόθεν ἔχουσαν φύλλα, ἦλθεν εἰ ἄρα τι εὑρήσει ἐν αὐτῇ, καὶ ἐλθὼν ἐπ' αὐτὴν οὐδὲν εὗρεν εἰ μὴ φύλλα· οὐ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων. 14 Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῇ· Μηκέτι εἰς τὸν αἰῶνα ἐκ σοῦ μηδεὶς καρπὸν φάγοι. Καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. 12-14 Matth. 21, 18 ss.

15 Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεροσόλυμα. Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ τοὺς ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστερὰς κατέστρεψεν. 16 Καὶ οὐκ ἤφιεν ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ. 17 Καὶ ἐδίδασκεν λέγων αὐτοῖς· Οὐ γέγραπται ὅτι Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν; ὑμεῖς δὲ ἐποιήσατε αὐτὸν σπήλαιον λῃστῶν. 18 Καὶ ἤκουσαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, καὶ ἐζήτουν πῶς αὐτὸν ἀπολέσωσιν· ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτόν, ὅτι πᾶς ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. 19 Καὶ ὅτε ὀψὲ ἐγένετο, ἐξεπορεύετο ἔξω τῆς πόλεως. 15-18 Matth. 21, 12-16. Luc. 19, 45-48. Io. 2, 14-17.

9 Ps. 117, 26. 17 Is. 56, 7. Ier. 7, 11.

20-24 Matth. 21, 20-22.

20 Καὶ παραπορευόμενοι πρωὶ εἶδον τὴν
συκῆν ἐξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν. **21** Καὶ ἀναμνησθεὶς
ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ· Ῥαββεί, ἴδε ἡ συκῆ ἣν
κατηράσω ἐξήρανται. **22** Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
23 (Luc. 17, 6.) λέγει αὐτοῖς· Ἔχετε πίστιν θεοῦ. **23** Ἀμὴν λέγω
ὑμῖν ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ· Ἄρθητι καὶ
βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ
καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύσῃ ὅτι ἃ λέγει γίνεται,
24 Matth. 7, 7. ἔσται αὐτῷ ὃ ἐὰν εἴπῃ. **24** Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν·
Πάντα ὅσα ἂν προσευχόμενοι αἰτεῖσθε, πιστεύετε
25 Matth. 6, 14; 18, 35. ὅτι λαμβάνετε, καὶ ἔσται ὑμῖν. **25** Καὶ ὅταν
στήκητε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατά
τινος, ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
Luc. 11, 9. ἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν. **26** Εἰ δὲ ὑμεῖς
26 (Matth. 6, 15.) οὐκ ἀφίετε, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

27-33 Matth. 21, 23-27. Luc. 20, 1-8.

27 Καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα. Καὶ
ἐν τῷ ἱερῷ περιπατοῦντος αὐτοῦ ἔρχονται πρὸς
αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ
πρεσβύτεροι, **28** καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Ἐν ποίᾳ
ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι ἔδωκεν τὴν
ἐξουσίαν ταύτην ἵνα ταῦτα ποιῇς; **29** Ὁ δὲ Ἰησοῦς
ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Ἐπερωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ
ἕνα λόγον, καὶ ἀποκρίθητέ μοι, καὶ ἐρῶ ὑμῖν ἐν
ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. **30** Τὸ βάπτισμα τὸ
Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν ἢ ἐξ ἀνθρώπων; ἀπο-
κρίθητέ μοι. **31** Καὶ διελογίζοντο πρὸς ἑαυτούς,
λέγοντες· Ἐὰν εἴπωμεν· Ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ· Διατί
οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; **32** Ἀλλὰ εἴπωμεν·
Ἐξ ἀνθρώπων; ἐφοβοῦντο τὸν λαόν· ἅπαντες γὰρ
εἶχον τὸν Ἰωάννην ὅτι ὄντως προφήτης ἦν. **33** Καὶ
ἀποκριθέντες λέγουσιν τῷ Ἰησοῦ· Οὐκ οἴδαμεν.
Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· Οὐδὲ ἐγὼ
λέγω ὑμῖν, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

CAPUT XII.

Parabola de vinitoribus filii occisoribus; lapis repudiatus angularis factus. Reddenda Caesari ea quae sunt Caesaris. Agitur de resurrectione et vita angelica, de principali praecepto, de Messia Davidis filio, de legis peritorum ambitione et avaritia. Munusculum viduae.

1-12 Matth. 21, 33-46. Luc. 20, 9-19.

[1] *Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λαλεῖν. Ἀμπελῶνα ἐφύτευσεν ἄνθρωπος, καὶ περιέθηκεν φραγμὸν καὶ ὤρυξεν ὑπολήνιον καὶ ᾠκοδόμησεν πύργον, καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν.* [2] *Καὶ ἀπέστειλεν πρὸς τοὺς γεωργοὺς τῷ καιρῷ δοῦλον, ἵνα παρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος.* [3] *Οἱ δὲ λαβόντες αὐτὸν ἔδειραν καὶ ἀπέστειλαν κενόν.* [4] *Καὶ πάλιν ἀπέστειλεν πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δοῦλον· κἀκεῖνον ἐκεφαλαίωσαν καὶ ἠτίμασαν.* [5] *Καὶ πάλιν ἄλλον ἀπέστειλεν· κἀκεῖνον ἀπέκτειναν, καὶ πολλοὺς ἄλλους, τοὺς μὲν δέροντες, τοὺς δὲ ἀποκτέννοντες.* [6] *Ἔτι οὖν ἕνα ἔχων υἱὸν ἀγαπητόν, ἀπέστειλεν καὶ αὐτὸν πρὸς αὐτοὺς ἔσχατον, λέγων· Ὅτι ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου.* [7] *Ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ πρὸς ἑαυτοὺς εἶπαν ὅτι Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία.* [8] *Καὶ λαβόντες αὐτὸν ἀπέκτειναν, καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος.* [9] *Τί οὖν ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργούς, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις.* [10] *Οὐδὲ τὴν γραφὴν ταύτην ἀνέγνωτε· Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας·* [11] *Παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς*

10 s. Act. 4, 11. Rom. 9, 33. 1 Petr. 2, 7.

1 Is. 5, 1. Ier. 2, 21. 10 s. Ps. 117, 22 s. Is. 28, 16.

ἡμῶν: 12 Καὶ ἐζήτουν αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ ἐφο-
βήθησαν τὸν ὄχλον· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς
τὴν παραβολὴν εἶπεν. Καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.

13-17 Matth. 22,15-22. Luc. 20, 20-26.

13 Καὶ ἀποστέλλουσιν πρὸς αὐτόν τινας τῶν
Φαρισαίων καὶ τῶν Ἡρῳδιανῶν ἵνα αὐτὸν ἀγρεύ-
σωσιν λόγῳ. 14 Οἱ δὲ ἐλθόντες λέγουσιν αὐτῷ·
Διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ καὶ οὐ μέλει
σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον
ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ
διδάσκεις· ἔξεστιν δοῦναι κῆνσον Καίσαρι ἢ οὔ;
δῶμεν ἢ μὴ δῶμεν; 15 Ὁ δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὴν
ὑπόκρισιν εἶπεν αὐτοῖς· Τί με πειράζετε; φέρετέ
μοι δηνάριον ἵνα ἴδω. 16 Οἱ δὲ ἤνεγκαν. Καὶ
λέγει αὐτοῖς· Τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή;
17 Rom. 13, 7. οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· Καίσαρος. 17 Καὶ ἀποκριθεὶς
ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος
Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. Καὶ ἐθαύμαζον
ἐπ' αὐτῷ.

18-27 Matth. 22,23-33. Luc. 20, 27-38.

18 Καὶ ἔρχονται Σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτόν,
οἵτινες λέγουσιν ἀνάστασιν μὴ εἶναι, καὶ ἐπηρώτων
αὐτὸν λέγοντες· 19 Διδάσκαλε, Μωϋσῆς ἔγραψεν
ἡμῖν ὅτι ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ καὶ
καταλίπῃ γυναῖκα, καὶ τέκνα μὴ ἀφῇ,
ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα
αὐτοῦ καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ
αὐτοῦ. 20 Ἑπτὰ ἀδελφοὶ ἦσαν· καὶ ὁ πρῶτος
ἔλαβεν γυναῖκα, καὶ ἀποθνήσκων οὐκ ἀφῆκεν
σπέρμα. 21 Καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν αὐτήν, καὶ
ἀπέθανεν, καὶ οὐδὲ αὐτὸς ἀφῆκεν σπέρμα· καὶ
ὁ τρίτος ὡσαύτως. 22 Καὶ ἔλαβον αὐτὴν οἱ ἑπτὰ
καὶ οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα· ἐσχάτη πάντων ἀπέθανεν
καὶ ἡ γυνή. 23 Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει ὅταν ἀνα-

19 Deut. 25, 5.

στῶσιν, τίνος αὐτῶν ἔσται γυνή: οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα. 24 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ; 25 Ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 26 Περὶ δὲ τῶν νεκρῶν, ὅτι ἐγείρονται, οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ Μωϋσέως, ἐπὶ τοῦ βάτου πῶς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς λέγων· Ἐγὼ ὁ θεὸς Ἀβραὰμ καὶ ὁ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ; 27 Οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων· ὑμεῖς οὖν πολὺ πλανᾶσθε.

28 Καὶ προσελθὼν εἷς τῶν γραμματέων, ἀκούσας αὐτῶν συνζητούντων, ἰδὼν ὅτι καλῶς αὐτοῖς ἀπεκρίθη, ἐπηρώτησεν αὐτὸν ποία ἐστὶν πρώτη πάντων ἐντολή. 29 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ ὅτι Πρώτη πάντων ἐντολή· Ἄκουε Ἰσραήλ, Κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν Κύριος εἷς ἐστίν, 30 Καὶ ἀγαπήσεις Κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου. Αὕτη πρώτη ἐντολή. 31 Καὶ δευτέρα ὁμοία αὐτῇ· Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν· μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστιν. 32 Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεύς· Καλῶς, διδάσκαλε, ἐπ' ἀληθείας εἶπες ὅτι εἷς ἐστιν καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ· 33 Καὶ τὸ ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς παρδίας καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν πλεῖόν ἐστιν πάντων τῶν ὁλοκαυτωμάτων καὶ θυσιῶν.

28-34 Matth. 22, 34-40. (Luc. 10, 25 ss.)

31 Rom. 13, 9. Gal. 5, 14. Iac. 2, 8.

26 Ex. 3, 6. 29 s. Deut. 6, 4 s. 31 Lev. 19, 18.

34 Matth. 22, 46. Luc. 20, 40. 34 Καὶ ὁ Ἰησοῦς, ἰδὼν αὐτὸν ὅτι νουνεχῶς ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ· Οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. Καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

35-37 Matth. 22, 41-45. Luc. 20, 41-44. 35 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἔλεγεν διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ· Πῶς λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι ὁ Χριστὸς υἱὸς ἐστιν Δαυείδ; 36 Αὐτὸς γὰρ Δαυεὶδ εἶπεν ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ· Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου· Κάθου ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. 37 Αὐτὸς οὖν Δαυεὶδ λέγει αὐτὸν Κύριον, καὶ πόθεν υἱὸς αὐτοῦ ἐστίν; Καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως.

36 Act. 2, 34 s.

38-40 Matth. 23, 6 s. Luc. 11, 43; 20, 46 s. 38 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· Βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν καὶ ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς 39 καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις· 40 οἱ κατεσθίοντες τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι. οὗτοι λήμψονται περισσότερον κρίμα.

40 (Matth. 23, 14.)

41-44 Luc. 21, 1-4. 41 Καὶ καθίσας κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου ἐθεώρει πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· καὶ πολλοὶ πλούσιοι ἔβαλλον πολλά· 42 καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα πτωχὴ ἔβαλεν λεπτὰ δύο, ὅ ἐστιν κοδράντης. 43 Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχὴ πλεῖον πάντων βέβληκεν τῶν βαλόντων εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· 44 πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον, αὕτη δὲ ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς πάντα ὅσα εἶχεν ἔβαλεν, ὅλον τὸν βίον αὐτῆς.

36 Ps. 109, 1.

CAPUT XIII.

Interitus templi et civitatis praenuntiatur. Pseudochristi et pseudoprophetae; pericula et promissiones. Adventus iudicis eiusque signa. Vigilandum.

1-9 Matth. 24, 1-8. Luc. 21, 5-12.

1 Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ, λέγει αὐτῷ εἷς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ· Διδάσκαλε, ἴδε ποταποὶ λίθοι καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί. 2 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομάς; οὐ μὴ ἀφεθῇ λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ μὴ καταλυθῇ.

2 Luc. 19, 44.

3 Καὶ καθημένου αὐτοῦ εἰς τὸ Ὄρος τῶν ἐλαιῶν κατέναντι τοῦ ἱεροῦ, ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης καὶ Ἀνδρέας· 4 Εἰπὸν ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα πάντα συντελεῖσθαι; 5 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς ἤρξατο λέγειν αὐτοῖς· Βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ. 6 Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν. 7 Ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων, μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ γενέσθαι, ἀλλ' οὔπω τὸ τέλος. 8 Ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπ' ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, καὶ ἔσονται σεισμοὶ κατὰ τόπους, καὶ ἔσονται λιμοί· ἀρχὴ ὠδίνων ταῦτα. 9 Βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτούς· παραδώσουσιν γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια καὶ εἰς συναγωγὰς δαρήσεσθε καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων σταθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. 10 Καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη πρῶτον δεῖ κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον. 11 Καὶ ὅταν ἄγωσιν

5 Eph. 5, 6. 2 Thess. 2, 3.

9-13 Matth. 10, 17-22. Luc. 21, 12-19.

9 Matth. 24, 9.

10 Matth. 24, 14.

11 Luc. 12, 11 s.

8 4 Esdr. 13, 31.

ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο λαλεῖτε· οὐ γάρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. 12 Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν
13 αὐτούς. 13 Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων
Matth. 24, 9. 13. διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

14-23 Matth. 24, 15-25. Luc. 21, 20-24. 14 Ὅταν δὲ ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως ἑστὸς ὅπου οὐ δεῖ, ὁ ἀναγινώσκων νοείτω, τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη. 15 Ὁ δὲ
15 Luc. ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβάτω εἰς τὴν οἰκίαν, μηδὲ εἰσελθάτω ἆραί τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ·
16 Καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν ὢν μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. 17 Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. 18 Προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται χειμῶνος. 19 Ἔσονται γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι θλῖψις, οἵα οὐ γέγονεν τοιαύτη ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως, ἧς ἔκτισεν ὁ θεὸς, ἕως τοῦ νῦν καὶ οὐ μὴ γένηται. 20 Καὶ εἰ μὴ ἐκολόβωσεν Κύριος τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ· ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς οὓς ἐξελέξατο ἐκολό-
21 Luc. βωσεν τὰς ἡμέρας. 21 Καὶ τότε ἐάν τις ὑμῖν
17, 23. εἴπῃ· Ἰδοὺ ὧδε ὁ Χριστός, ἰδοὺ ἐκεῖ, μὴ πιστεύετε. 22 Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται καὶ δώσουσιν σημεῖα καὶ τέρατα πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. 23 Ὑμεῖς δὲ βλέπετε· ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν πάντα.

12 Mich. 7, 6. 14 Dan. 9, 27. 19 Ioel 2, 2. Dan. 12, 1. 22 (Deut. 13, 1.)

24 Ἀλλὰ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις μετὰ τὴν θλῖψιν ἐκείνην ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, 25 καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται ἐκπίπτοντες, καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς σαλευθήσονται. 26 Καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης. 27 Καὶ τότε ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ ἐπισυνάξει τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων ἀπ' ἄκρου γῆς ἕως ἄκρου οὐρανοῦ. 28 Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν. ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς ἁπαλὸς γένηται καὶ ἐκφύῃ τὰ φύλλα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν· 29 οὕτως καὶ ὑμεῖς ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις. 30 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, μέχρις οὗ πάντα ταῦτα γένηται. 31 Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν. 32 Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἢ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι ἐν οὐρανῷ οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ. 33 Βλέπετε, ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ καιρός ἐστιν. 34 Ὡς ἄνθρωπος ἀπόδημος ἀφεὶς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καὶ δοὺς τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, ἑκάστῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα γρηγορῇ. 35 Γρηγορεῖτε οὖν· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται, ὀψὲ ἢ μεσονυκτίου ἢ ἀλεκτοροφωνίας ἢ πρωΐ· 36 μὴ ἐλθὼν ἐξαίφνης εὕρῃ ὑμᾶς καθεύδοντας. 37 Ὃ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσιν λέγω· Γρηγορεῖτε.

24-31 Matth. 24, 29-35. Luc. 21, 25-33.

32 Matth. 24, 36.

33 Matth. 24, 42; 25, 13.

34 (Matth. 25, 14 ss. Luc. 19, 12 ss.)

35 Matth. 24, 42. (Luc. 21, 34 ss.)

24 s. Is. 13, 10; 34, 4. Ez. 32, 7 s. Ioel 2, 10. 26 Dan. 7, 13. 27 (Zach. 2, 6.)

CAPUT XIV.

Iudaeorum conspiratio in Iesum, qui unguente a muliere perfunditur. Iudae proditio. Coena. Eucharistiae institutio. Christus Petri negationem praedicit: orat in horto. Captus ad Caiphan ducitur. Testes falso damnatur, caeditur, et ter a Petro negatur.

1 s. Matth. 26, 1-5. Luc. 22, 1 s.

1 Ἦν δὲ τὸ πάσχα καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας· καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες ἀποκτείνωσιν· 2 ἔλεγον γάρ· Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μήποτε ἔσται θόρυβος τοῦ λαοῦ.

3-9 Matth. 26, 6-13. Io. 12, 1 s. (Luc. 7, 36 ss.)

3 Καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, κατακειμένου αὐτοῦ ἦλθεν γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτελοῦς, καὶ συντρίψασα τὸν ἀλάβαστρον κατέχεεν αὐτοῦ κατὰ τῆς κεφαλῆς. 4 Ἦσαν δέ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτοὺς καὶ λέγοντες· Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέγονεν; 5 Ἠδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύρον πραθῆναι ἐπάνω τριακοσίων δηναρίων καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς. καὶ ἐνεβριμῶντο αὐτῇ. 6 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἄφετε αὐτήν· τί αὐτῇ κόπους παρέχετε; καλὸν ἔργον ἠργάσατο ἐν ἐμοί. 7 Πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, καὶ ὅταν θέλητε δύνασθε αὐτοῖς εὖ ποιῆσαι· ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. 8 Ὃ ἔσχεν αὕτη ἐποίησεν· προέλαβεν μυρίσαι τὸ σῶμά μου εἰς τὸν ἐνταφιασμόν. 9 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη λαληθήσεται εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

10 s. Matth. 26, 14-16. Luc. 22, 3-6.

10 Καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, εἷς τῶν δώδεκα, ἀπῆλθεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς ἵνα παραδῷ αὐτὸν αὐτοῖς. 11 Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν καὶ ἐπ-

ηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι· καὶ ἐζήτει πῶς αὐτὸν εὐκαίρως παραδῷ.

12 Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ πάσχα ἔθυον, λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· Ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἑτοιμάσωμεν ἵνα φάγῃς τὸ πάσχα; 13 Καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτοῖς· Ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀπαντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ, 14 καὶ ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃ εἴπατε τῷ οἰκοδεσπότῃ ὅτι ὁ διδάσκαλος λέγει· Ποῦ ἐστὶν τὸ κατάλυμά μου ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω; 15 Καὶ αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἀνάγαιον μέγα ἐστρωμένον ἕτοιμον, καὶ ἐκεῖ ἑτοιμάσατε ἡμῖν. 16 Καὶ ἐξῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν, καὶ εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα. 17 Καὶ ὀψίας γενομένης ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα. 18 Καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόντων, εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ. 19 Οἱ δὲ ἤρξαντο λυπεῖσθαι καὶ λέγειν αὐτῷ εἷς καθ' εἷς· Μήτι ἐγώ; 20 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Εἷς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ τὴν χεῖρα εἰς τὸ τρύβλιον. 21 Ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.

12-16 Matth. 26,17-19. Luc. 22, 7-13.

17-21 Matth. 26,20-25. Luc. 22, 14.21-23. 18 Io. 13, 21.

21 Act. 1, 16. Io. 13, 18.

22 Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν λαβὼν ὁ Ἰησοῦς ἄρτον, εὐλογήσας ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς καὶ εἶπεν· Λάβετε· τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου. 23 Καὶ λαβὼν ποτήριον, εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ

22-25 Matth. 26,26-29. Luc. 22, 18-20. 1 Cor. 11, 23 ss.

21 Ps. 40, 10.

ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες. 24 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Τοῦτό ἐστιν τὸ αἷμά μου τῆς καινῆς διαθήκης τὸ ὑπὲρ πολλῶν ἐκχυννόμενον. 25 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ πίω ἐκ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

26-31 Matth. 26,30-35. 26 Luc 22, 39. 27 Io. 16, 32.

26 Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ Ὄρος τῶν ἐλαιῶν. 27 Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ὅτι Πάντες σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, ὅτι γέγραπται· Πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα. 28 Ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερθῆναί με προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. 29 Ὁ δὲ Πέτρος ἔφη αὐτῷ· Καὶ εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται, ἀλλ' οὐκ ἐγώ. 30 Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν λέγω σοι ὅτι σὺ σήμερον ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ πρὶν ἢ δὶς ἀλέκτορα φωνῆσαι τρίς με ἀπαρνήσῃ. 31 Ὁ δὲ ἐκ περισσοῦ ἐλάλει· Ἐάν δέῃ με συναποθανεῖν σοι, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι. Ὡσαύτως δὲ καὶ πάντες ἔλεγον.

29 ss. Luc. 22, 33 s. Io. 13, 36 ss.

32-42 Matth. 26,36-46. Luc. 22, 40-46. 32 Io. 18, 1.

32 Καὶ ἔρχονται εἰς χωρίον οὗ τὸ ὄνομα Γεθσημανεί, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Καθίσατε ὧδε ἕως προσεύξωμαι. 33 Καὶ παραλαμβάνει τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην μετ' αὐτοῦ, καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. 34 Καὶ λέγει αὐτοῖς· Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε. 35 Καὶ προελθὼν μικρὸν ἔπεσεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ προσηύχετο ἵνα εἰ δυνατόν ἐστιν παρέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ ἡ ὥρα, 36 Καὶ ἔλεγεν· Ἀββᾶ ὁ πατήρ, πάντα δυνατά σοι, παρένεγκε τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ· ἀλλ' οὐ τί ἐγὼ θέλω ἀλλὰ τί σύ. 37 Καὶ ἔρχεται καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας,

24 (Ex. 24, 8.) 27 Zach. 13, 7.

καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· Σίμων, καθεύδεις; οὐκ ἴσχυσας μίαν ὥραν γρηγορῆσαι; 38 Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. 39 Καὶ πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών. 40 Καὶ ὑποστρέψας εὗρεν αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν καταβαρυνόμενοι, καὶ οὐκ ἤδεισαν τί ἀποκριθῶσιν αὐτῷ. 41 Καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον καὶ λέγει αὐτοῖς· Καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε· ἀπέχει· ἦλθεν ἡ ὥρα, ἰδοὺ παραδίδοται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἁμαρτωλῶν. 42 Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν· ἰδοὺ ὁ παραδιδούς με ἤγγικεν.

43 Καὶ εὐθὺς ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος παραγίνεται Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης εἷς τῶν δώδεκα, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων. 44 Δεδώκει δὲ ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν σύσσημον αὐτοῖς λέγων· Ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστιν· κρατήσατε αὐτὸν καὶ ἀπαγάγετε ἀσφαλῶς. 45 Καὶ ἐλθὼν εὐθὺς προσελθὼν αὐτῷ λέγει· Ῥαββεί· καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. 46 Οἱ δὲ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας αὐτῷ καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. 47 Εἷς δέ τις τῶν παρεστηκότων σπασάμενος τὴν μάχαιραν ἔπαισεν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. 48 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με· 49 καθ' ἡμέραν ἤμην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με· ἀλλ' ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαί. 50 Καὶ ἀφέντες αὐτὸν πάντες ἔφυγον. 51 Καὶ νεανίσκος τις συνηκολούθει αὐτῷ περιβεβλημένος σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ, καὶ κρατοῦσιν αὐτόν. 52 Ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν σινδόνα γυμνὸς ἔφυγεν ἀπ' αὐτῶν.

43-46 Matth. 26,47-50. Luc. 22, 47-49. Io. 18, 3 ss.

47-50 Matth. 26,51-53. Luc. 22, 50-53. Io. 18, 10 s.

50 Matth. 26, 56.

53 s. Matth. 26, 57 s. Luc. 22, 54 s. Io. 18, 13 ss.

53 Καὶ ἀπήγαγον τὸν Ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα, καὶ συνέρχονται πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι. 54 Καὶ ὁ Πέτρος ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθησεν αὐτῷ ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἦν συνκαθήμενος μετὰ τῶν ὑπηρετῶν καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ φῶς.

55-64 Matth. 26, 59-66.

55 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζήτουν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν εἰς τὸ θανατῶσαι αὐτόν, καὶ οὐχ εὕρισκον. 56 Πολλοὶ γὰρ ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν. 57 Καί τινες ἀναστάντες ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ λέγοντες 58 Ὅτι Ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγοντος ὅτι Ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποίητον οἰκοδομήσω. 59 Καὶ οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν. 60 Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς μέσον ἐπηρώτησεν τὸν Ἰησοῦν λέγων· Οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδὲν τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν; 61 Ὁ δὲ ἐσιώπα καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. Πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα αὐτὸν καὶ λέγει αὐτῷ· Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ; 62 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἐγώ εἰμι. καὶ ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν καθήμενον τῆς δυνάμεως καὶ ἐρχόμενον μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. 63 Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαρρήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ λέγει· Τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων; 64 Ἠκούσατε τῆς βλασφημίας· τί ὑμῖν φαίνεται; Οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐτὸν εἶναι ἔνοχον θανάτου. 65 Καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ καὶ περικαλύπτειν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ κολαφίζειν αὐτὸν καὶ λέγειν αὐτῷ· Προφήτευσον· καὶ οἱ ὑπηρέται ῥαπίσμασιν αὐτὸν ἔβαλλον.

58 Io 2, 19

61 ss. Luc. 22, 67 ss.

62 Matth. 24, 30; 26, 64.

65 Matth. 26, 67 s. Luc. 22, 63 s.

62 Dan. 7, 13.

66 Καὶ ὄντος τοῦ Πέτρου ἐν τῇ αὐλῇ κάτω ἔρχεται μία τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως, **67** καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον θερμαινόμενον, ἐμβλέψασα αὐτῷ λέγει· Καὶ σὺ μετὰ τοῦ Ναζαρηνοῦ ἦσθα. **68** Ὁ δὲ ἠρνήσατο λέγων· Οὐκ οἶδα οὐδὲ ἐπίσταμαι σὺ τί λέγεις. Καὶ ἐξῆλθεν ἔξω εἰς τὸ προαύλιον, καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησεν. **69** Καὶ ἡ παιδίσκη ἰδοῦσα αὐτὸν πάλιν ἤρξατο λέγειν τοῖς παρεστῶσιν ὅτι Οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστίν. **70** Ὁ δὲ πάλιν ἠρνεῖτο. Καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν οἱ παρεστῶτες ἔλεγον τῷ Πέτρῳ· Ἀληθῶς ἐξ αὐτῶν εἶ· καὶ γὰρ Γαλιλαῖος εἶ. **71** Ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνύναι ὅτι Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετε. **72** Καὶ εὐθὺς ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐφώνησεν. Καὶ ἀνεμνήσθη ὁ Πέτρος τὸ ῥῆμα ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι Πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι δὶς τρίς με ἀπαρνήσῃ. Καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλαιεν.

66-72 Matth. 26,69-75. Luc. 22, 54-62. Io. 18, 15-18. 25-27.

72 14,30. Io. 13,38.

CAPUT XV.

Iesus coram Pilato interrogatur; irridetur et cruci affigitur. Portenta. Sepultura.

1 Καὶ εὐθὺς πρωῒ συμβούλιον ποιήσαντες οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων καὶ ὅλον τὸ συνέδριον, δήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήνεγκαν καὶ παρέδωκαν Πειλάτῳ. **2** Καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ Πειλᾶτος· Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ· Σὺ λέγεις. **3** Καὶ κατηγόρουν αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς πολλά. **4** Ὁ δὲ Πειλᾶτος πάλιν ἐπηρώτησεν αὐτὸν λέγων· Οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; ἴδε πόσα σου κατηγοροῦσιν. **5** Ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκέτι οὐδὲν ἀπεκρίθη, ὥστε θαυμάζειν τὸν Πειλᾶτον. **6** Κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἕνα δέσμιον ὃν παρ-

1-5 Matth. 27, 1 s. 11-14. Luc. 22, 66; 23, 1 ss. Io. 18, 28 ss.

3 Matth. 27, 12. 4 Io. 18, 33.

6-15 Matth. 27, 15-26. Luc. 23, 18-25. Io. 18, 39 s.; 19, 1.

ζητοῦντα. 7 Ἦν δὲ ὁ λεγόμενος Βαραββᾶς μετὰ
τῶν στασιαστῶν δεδεμένος, οἵτινες ἐν τῇ στάσει
φόνον πεποιήκεισαν. 8 Καὶ ἀναβὰς ὁ ὄχλος ἤρξατο
αἰτεῖσθαι καθὼς ἀεὶ ἐποίει αὐτοῖς. 9 Ὁ δὲ Πει-
λᾶτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς λέγων· Θέλετε ἀπολύσω
ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; 10 Ἐγίνωσκεν
γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκεισαν αὐτὸν οἱ
ἀρχιερεῖς. 11 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον
ἵνα μᾶλλον τὸν Βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς. 12 Ὁ
δὲ Πειλᾶτος πάλιν ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Τί
οὖν θέλετε ποιήσω τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων;
13 Οἱ δὲ πάλιν ἔκραξαν· Σταύρωσον αὐτόν. 14 Ὁ
δὲ Πειλᾶτος ἔλεγεν αὐτοῖς· Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν;
Οἱ δὲ περισσῶς ἔκραζον· Σταύρωσον αὐτόν. 15 Ὁ
δὲ Πειλᾶτος βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι,
ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, καὶ παρέδωκεν
τὸν Ἰησοῦν φραγελλώσας ἵνα σταυρωθῇ.

16 Οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς
αὐλῆς, ὅ ἐστιν πραιτώριον, καὶ συνκαλοῦσιν ὅλην
τὴν σπεῖραν. 17 Καὶ ἐνδιδύσκουσιν αὐτὸν πορφύραν
καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθινον στέ-
φανον· 18 καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι αὐτόν· Χαῖρε,
βασιλεῦ τῶν Ἰουδαίων. 19 Καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν
κεφαλὴν καλάμῳ· καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ, καὶ τιθέντες
τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ.

20 Καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν
τὴν πορφύραν καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια
αὐτοῦ· καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν ἵνα σταυρώσωσιν αὐ-
τόν. 21 Καὶ ἀγγαρεύουσιν παράγοντά τινα Σίμωνα
Κυρηναῖον, ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ, τὸν πατέρα
Ἀλεξάνδρου καὶ Ῥούφου, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν
αὐτοῦ. 22 Καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ Γολγοθᾶν τόπον,
ὅ ἐστιν μεθερμηνευόμενον κρανίου τόπος. 23 Καὶ
ἐδίδουν αὐτῷ πιεῖν ἐσμυρνισμένον οἶνον· ὁ δὲ

12 Luc. 23, 14.

16-20 Matth. 27, 27-31. Io. 19, 2 ss.

21-26 Matth. 27, 32-37. Luc. 23, 26-31. Io. 19, 17 ss.

οὐκ ἔλαβεν. 24 Καὶ σταυρώσαντες αὐτὸν διαμερίζονται τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον ἐπ' αὐτὰ τίς τί ἄρῃ. 25 Ἦν δὲ ὥρα τρίτη, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. 26 Καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφὴ τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη· Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. 27 Καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσιν δύο λῃστάς, ἕνα ἐκ δεξιῶν καὶ ἕνα ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ. 28 Καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα· Καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη. 29 Καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ λέγοντες· Οὐὰ ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν· 30 Σῶσον σεαυτὸν καταβὰς ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. 31 Ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων ἔλεγον· Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι· 32 Ὁ Χριστὸς ὁ βασιλεὺς Ἰσραὴλ καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν. Καὶ οἱ συνεσταυρωμένοι αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν. 33 Καὶ γενομένης ὥρας ἕκτης σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης. 34 Καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ ἐνάτῃ ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ λέγων· Ἐλωΐ ἐλωΐ λαμὰ σαβαχθανεί: ὅ ἐστιν μεθερμηνευόμενον· Ὁ θεός μου, ὁ θεός μου, εἰς τί ἐγκατέλιπές με: 35 Καί τινες τῶν παρεστηκότων ἀκούσαντες ἔλεγον· Ἴδε Ἠλείαν φωνεῖ. 36 Δραμὼν δὲ εἷς καὶ γεμίσας σπόγγον ὄξους περιθείς τε καλάμῳ ἐπότιζεν αὐτόν, λέγων· Ἄφετε ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἠλείας καθελεῖν αὐτόν. 37 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀφεὶς φωνὴν μεγάλην ἐξέπνευσεν.

38 Καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω. 39 Ἰδὼν δὲ ὁ κεν-

24 Luc. 23, 34. Io. 19, 23.
26 Io. 19, 19.
27-32 Matth. 27, 38-44. Luc. 23, 32-43.
27 Io. 19, 18.
28 Luc. 22, 37.
29 Io. 2, 19.
33-39 Matth. 27, 45-54. Luc. 23, 44-47.
34 Matth. 27, 46.
36 s. Io. 19, 29 s.

24 Ps. 21, 19. 28 Is. 53, 12. 29 (Ps. 21, 8.) 34 Ps. 21, 2. 36 (Ps. 68, 22.)

τυρίων ὁ παρεστηκὼς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ ὅτι οὕτως κράξας ἐξέπνευσεν, εἶπεν· Ἀληθῶς οὗτος ὁ ἄνθρωπος υἱὸς θεοῦ ἦν. 40 Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι· ἐν αἷς ἦν καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ Ἰακώβου τοῦ μικροῦ καὶ Ἰωσῆ μήτηρ καὶ Σαλώμη, 41 Καὶ ὅτε ἦν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, ἠκολούθουν αὐτῷ καὶ διηκόνουν αὐτῷ· καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς Ἰερουσάλημα.

40 s. Matth. 27, 55 s. Luc. 23, 49. Io. 19, 25. 41 Luc. 8, 2.

42 Καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, ἐπεὶ ἦν παρασκευή, ὅ ἐστιν προσάββατον, 43 ἐλθὼν Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, εὐσχήμων βουλευτής, ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, τολμήσας εἰσῆλθεν πρὸς τὸν Πειλᾶτον καὶ ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. 44 Ὁ δὲ Πειλᾶτος ἐθαύμαζεν εἰ ἤδη τέθνηκεν, καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ ἤδη ἀπέθανεν. 45 Καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος ἐδωρήσατο τὸ πτῶμα τῷ Ἰωσήφ. 46 Καὶ ἀγοράσας σινδόνα καθελὼν αὐτὸν ἐνείλησεν τῇ σινδόνι καὶ ἔθηκεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας, καὶ προσεκύλισεν λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου. 47 Ἡ δὲ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ Ἰωσῆ ἐθεώρουν ποῦ τέθειται.

42-47 Matth. 27, 57-61. Luc. 23, 50-55. Io. 19, 38-42.

CAPUT XVI.

Christi resurrectio mulieribus ab Angelo annuntiata. Iesus primum Magdalenae apparet, deinde duobus discipulis, post haec Apostolis undecim. Apostolorum missio. Ascensio Christi.

1 Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Σαλώμη ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν. 2 Καὶ λίαν πρωῒ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων

1-8 Matth. 28, 1-10. Luc. 24, 1-10.

ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου.
3 Καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς· Τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν
τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου; 4 Καὶ
ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν ὅτι ἀποκεκύλισται ὁ λίθος·
ἦν γὰρ μέγας σφόδρα. 5 Καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ 5 Io.
μνημεῖον εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιοῖς 20, 12.
περιβεβλημένον στολὴν λευκήν, καὶ ἐξεθαμβήθησαν.
6 Ὁ δὲ λέγει αὐταῖς· Μὴ ἐκθαμβεῖσθε· Ἰησοῦν
ζητεῖτε τὸν Ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυρωμένον· ἠγέρθη,
οὐκ ἔστιν ὧδε, ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν.
7 Ἀλλὰ ὑπάγετε εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ 7 14, 28.
τῷ Πέτρῳ ὅτι προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν·
ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν. 8 Καὶ
ἐξελθοῦσαι ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου· εἶχεν γὰρ
αὐτὰς τρόμος καὶ ἔκστασις, καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον·
ἐφοβοῦντο γάρ.

9 Ἀναστὰς δὲ πρωῒ πρώτῃ σαββάτου ἐφάνη 9 s. Io.
πρῶτον Μαρίᾳ τῇ Μαγδαληνῇ, ἀφ' ἧς ἐκβεβλήκει 20, 1.
ἑπτὰ δαιμόνια. 10 Ἐκείνη πορευθεῖσα ἀπήγγειλεν Luc. 8, 2.
τοῖς μετ' αὐτοῦ γενομένοις, πενθοῦσι καὶ κλαίουσιν. Io. 20, 16.
11 Κἀκεῖνοι ἀκούσαντες ὅτι ζῇ καὶ ἐθεάθη ὑπ' 11 Luc.
αὐτῆς, ἠπίστησαν. 12 Μετὰ δὲ ταῦτα δυσὶν ἐξ 24, 10 s.
αὐτῶν περιπατοῦσιν ἐφανερώθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ, 12 s. Luc.
πορευομένοις εἰς ἀγρόν. 13 Κἀκεῖνοι ἀπελθόντες 24, 13 ss.
ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς· οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν.
14 Ὕστερον ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἕνδεκα ἐφα-
νερώθη, καὶ ὠνείδισεν τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ
σκληροκαρδίαν, ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγηγερ-
μένον οὐκ ἐπίστευσαν. 15 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· 15 s.
Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε τὸ Matth.
εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει. 16 Ὁ πιστεύσας καὶ 28, 19 s.
βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατα- Luc. 24, 47.
κριθήσεται. 17 Σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασιν ταῦτα 17 Act.
παρακολουθήσει· Ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκ- 16, 18; 2, 4; 10, 46.

18 Act. 28, 8. βλάψῃ· ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐπιθήσουσιν καὶ καλῶς ἕξουσιν.

19 Luc. 24, 50 ss. Act. 1, 9. **19** Ὁ μὲν οὖν Κύριος Ἰησοῦς μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς ἀνελήμφθη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ· **20** ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ κυρίου συνεργοῦντος καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων.

19 (Ps. 109, 1.)

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ.

CAPUT I.

Praefatio. Gabrielis nuntius ad Zachariam et ad Mariam. Verbi incarnatio praenuntiatur. Maria apud Elisabeth: prophetat Elisabeth, canticum Mariae. Ioannes Baptista nascitur; Zacharias vaticinatur cantico.

1 Ἐπειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι
διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν
πραγμάτων, 2 καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ'
ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου·
3 ἔδοξε κἀμοί, παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν 3 Act.
ἀκριβῶς, καθεξῆς σοι γράψαι, κράτιστε Θεόφιλε, 1, 1.
4 ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν
ἀσφάλειαν.

5 Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρῴδου τοῦ βασι-
λέως τῆς Ἰουδαίας ἱερεύς τις ὀνόματι Ζαχαρίας
ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν
θυγατέρων Ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἐλισάβετ.
6 ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ
πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμα-
σιν τοῦ κυρίου ἄμεμπτοι. 7 Καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς
τέκνον, καθότι ἦν ἡ Ἐλισάβετ στεῖρα, καὶ ἀμ-
φότεροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν.
8 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει
τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἔναντι τοῦ θεοῦ, 9 κατὰ
τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας ἔλαχε τοῦ θυμιᾶσαι εἰσ-
ελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου· 10 καὶ πᾶν τὸ
πλῆθος ἦν τοῦ λαοῦ προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ
τοῦ θυμιάματος. 11 Ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος Κυρίου

---

5 1 Par. 24, 10. 10 Ex. 30, 7. Lev. 16, 17.

ἑστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος.
12 Καὶ ἐταράχθη Ζαχαρίας ἰδών, καὶ φόβος ἐπέπεσεν
ἐπ' αὐτόν. 13 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος· Μὴ
φοβοῦ, Ζαχαρία, διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου·
καὶ ἡ γυνή σου Ἐλισάβετ γεννήσει υἱόν σοι, καὶ
καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην· 14 Καὶ ἔσται
χαρά σοι καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γενέσει
αὐτοῦ χαρήσονται· 15 Ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον
Κυρίου, καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίῃ, καὶ πνεύ-
ματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς
αὐτοῦ· 16 Καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπι-
17Matth. στρέψει ἐπὶ Κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν. 17 Καὶ αὐτὸς
11, 14. προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ
δυνάμει Ἠλείᾳ, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ
τέκνα καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἑτοιμάσαι
Κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον. 18 Καὶ εἶπεν Ζαχα-
ρίας πρὸς τὸν ἄγγελον· Κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο;
ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης καὶ ἡ γυνή μου προ-
βεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. 19 Καὶ ἀποκριθεὶς
ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ· Ἐγώ εἰμι Γαβριὴλ ὁ παρ-
εστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι
πρὸς σὲ καὶ εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα· 20 Καὶ
ἰδοὺ ἔσῃ σιωπῶν καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρι
ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπίστευσας
τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν
καιρὸν αὐτῶν. 21 Καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν
Ζαχαρίαν, καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν αὐτὸν
ἐν τῷ ναῷ. 22 Ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἐδύνατο λαλῆσαι
αὐτοῖς, καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι ὀπτασίαν ἑώρακεν ἐν
τῷ ναῷ· καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων αὐτοῖς, καὶ
διέμενεν κωφός. 23 Καὶ ἐγένετο ὡς ἐπλήσθησαν
αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς

15 Num. 6, 3. Iud. 13, 4 s. 17 Mal. 4, 5 s. 19 Dan. 8, 16; 9, 21.

τὸν οἶκον αὐτοῦ. 24 Μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν Ἐλισάβετ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆνας πέντε, λέγουσα· 25 Ὅτι οὕτως μοι πεποίηκεν ὁ κύριος ἐν ἡμέραις αἷς ἐπεῖδεν ἀφελεῖν τὸ ὄνειδός μου ἐν ἀνθρώποις.

26 Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγε- 26 s. Matth. 1, 18 ss.
λος Γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας ᾗ ὄνομα Ναζαρέθ, 27 Πρὸς παρθένον ἐμνηστευμένην ἀνδρὶ ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ, ἐξ οἴκου Δαυείδ, καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου Μαριάμ. 28 Καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὴν εἶπεν· Χαῖρε κεχαριτωμένη· ὁ κύριος μετὰ σοῦ, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν. 29 Ἡ δὲ ἰδοῦσα διεταράχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. 30 Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ· Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ. 31 Καὶ ἰδοὺ συλλήμψῃ ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ 31 2, 21. Matth. 1, 21 ss.
υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. 32 Οὗτος ἔσται μέγας καὶ υἱὸς Ὑψίστου κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ Κύριος ὁ θεὸς τὸν θρόνον Δαυεὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, 33 Καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακὼβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. 34 Εἶπεν δὲ Μαριὰμ πρὸς τὸν ἄγγελον· Πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; 35 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ· Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἐκ σοῦ ἅγιον κληθήσεται υἱὸς θεοῦ. 36 Καὶ ἰδοὺ Ἐλισάβετ ἡ συγγενής σου καὶ αὐτὴ συνειληφυῖα υἱὸν ἐν γήρει αὐτῆς, καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στείρᾳ· 37 Ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ θεῷ πᾶν ῥῆμα. 38 Εἶπεν δὲ

31 Is. 7, 14. 32 Is. 9, 6. 2 Reg. 7, 16. 33 Dan. 7, 14. 27, Mich. 4, 7. 37 Gen. 18, 14.

Μαριάμ· Ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου. Καὶ ἀπῆλθεν ἀπ᾽ αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

39 Ἀναστᾶσα δὲ Μαριὰμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐπορεύθη εἰς τὴν ὀρεινὴν μετὰ σπουδῆς εἰς πόλιν Ἰούδα. 40 Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ζαχαρίου καὶ ἠσπάσατο τὴν Ἐλισάβετ. 41 Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν τὸν ἀσπασμὸν τῆς Μαρίας ἡ Ἐλισάβετ, ἐσκίρτησεν τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς, καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ Ἐλισάβετ. 42 Καὶ ἀνεφώνησεν φωνῇ μεγάλῃ καὶ εἶπεν· Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. 43 Καὶ πόθεν μοι τοῦτο ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρός με; 44 Ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρτησεν ἐν ἀγαλλιάσει τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. 45 Καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ Κυρίου. 46 Καὶ εἶπεν Μαριάμ· Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν κύριον, 47 Καὶ ἠγαλλίασεν τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί μου· 48 Ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ. Ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσίν με πᾶσαι αἱ γενεαί· 49 Ὅτι ἐποίησέν μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατός· καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, 50 Καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς καὶ γενεὰς τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. 51 Ἐποίησεν κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ, διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν· 52 Καθεῖλεν δυνάστας ἀπὸ θρόνων καὶ ὕψωσεν ταπεινούς· 53 Πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλεν κενούς. 54 Ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐλέους,

---

46 ss. 1 Reg. 2, 1 ss. 48 1 Reg. 1, 11. 50 Ps. 102, 17. 51 Is. 51, 9. Ps. 32, 10. 53 Ps. 106, 9. 1 Reg. 2, 5. Ps. 33, 11. 54 Is. 41, 8 s.

55 Καθὼς ἐλάλησεν πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ
Ἀβραὰμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα.
56 Ἔμεινεν δὲ Μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆνας τρεῖς.
καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

57 Τῇ δὲ Ἐλισάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ
τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἐγέννησεν υἱόν. 58 Καὶ ἤκουσαν
οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς ὅτι ἐμεγάλυνεν
Κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ' αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον
αὐτῇ. 59 Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ
ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παιδίον, καὶ ἐκάλουν αὐτὸ
ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ζαχαρίαν.
60 Καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν· Οὐχί,
ἀλλὰ κληθήσεται Ἰωάννης. 61 Καὶ εἶπον πρὸς
αὐτὴν ὅτι Οὐδείς ἐστιν ἐν τῇ συγγενείᾳ σου ὃς
καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ. 62 Ἐνένευον δὲ τῷ
πατρὶ αὐτοῦ τὸ τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτόν.
63 Καὶ αἰτήσας πινακίδιον ἔγραψεν λέγων· Ἰωάννης 63 1, 13.
ἐστὶν τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Καὶ ἐθαύμασαν πάντες.
64 Ἀνεῴχθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα καὶ
ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν τὸν θεόν.
65 Καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περι-
οικοῦντας αὐτούς, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὀρεινῇ τῆς Ἰου-
δαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα. 66 Καὶ
ἔθεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν,
λέγοντες· Τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; καὶ
γὰρ χεὶρ Κυρίου ἦν μετ' αὐτοῦ.

67 Καὶ Ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη
πνεύματος ἁγίου καὶ ἐπροφήτευσεν λέγων· 68 Εὐ-
λογητὸς Κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραήλ, ὅτι ἐπεσκέψατο
καὶ ἐποίησεν λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ, 69 Καὶ
ἤγειρεν κέρας σωτηρίας ἡμῖν ἐν οἴκῳ Δαυεὶδ τοῦ

55 Gen. 17, 7; 22, 16 ss.; 18, 18. Ps. 131, 11. 68 Ps. 40, 14; 71, 18; 110, 9; 73, 12. 69 1 Reg. 2, 10. Ps. 17, 3; 131, 17.

παιδὸς αὐτοῦ, 70 καθὼς ἐλάλησεν διὰ στόματος
70 Act. 3, 21. τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ, 71 Σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν καὶ ἐκ χειρὸς πάν-
των τῶν μισούντων ἡμᾶς, 72 ποιῆσαι ἔλεος μετὰ
τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ μνησθῆναι διαθήκης ἁγίας
αὐτοῦ, 73 ὅρκον ὃν ὤμοσεν πρὸς Ἀβραὰμ τὸν
πατέρα ἡμῶν, τοῦ δοῦναι ἡμῖν 74 ἀφόβως ἐκ
χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν ῥυσθέντας λατρεύειν
αὐτῷ 75 ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐ-
τοῦ πάσας τὰς ἡμέρας ἡμῶν. 76 Καὶ σὺ παιδίον,
προφήτης Ὑψίστου κληθήσῃ· προπορεύσῃ γὰρ πρὸ
77 1, 17. προσώπου Κυρίου ἑτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ, 77 τοῦ
δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐν ἀφέσει
ἁμαρτιῶν αὐτῶν, 78 διὰ σπλάγχνα ἐλέους θεοῦ
ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους,
79 ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου
καθημένοις, τοῦ κατευθῦναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς
ὁδὸν εἰρήνης.

80 2, 40. **80** Τὸ δὲ παιδίον ηὔξανεν καὶ ἐκραταιοῦτο
πνεύματι, καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας
ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ.

CAPUT II.

Occasione census Iesus Bethlehemi nascitur. Angelus nuntiat pastoribus nativitatem Salvatoris. Iesu circumcisio. Infans sistitur Deo. Simeon et Anna. Praedictio dolorum matris Domini in passione filii. Puer duodecim annorum in templo in medio doctorum.

1 Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐξῆλθεν
δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου, ἀπογράφεσθαι
2 (Act. 5, 37.) πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. 2 Αὕτη ἀπογραφὴ πρώτη.

70 Ier. 23, 6; 30, 10. 71 Ps. 105, 10. (Is. 35, 4.) 72 Gen. 17, 7. Lev. 26, 42. 73 Gen. 22, 16. Mich. 7, 20. Ier. 31, 33. Hebr. 6, 13. 17. 76 Mal. 3, 1. 77 Mal. 4, 5. 78 Zach. 3, 8; 6, 12. Mal. 4, 2. 79 Is. 9, 2.

ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρίνου. 3 Καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν. 4 Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσὴφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐκ πόλεως Ναζαρὲθ εἰς τὴν Ἰουδαίαν εἰς πόλιν Δαυεὶδ ἥτις καλεῖται Βηθλεέμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαυείδ. 5 Ἀπογράψασθαι σὺν Μαριὰμ τῇ ἐμνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικί, οὔσῃ ἐγκύῳ. 6 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν. 7 Καὶ ἔτεκεν τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.

4 Matth. 2, 6.

6 s. Matth. 1, 25; 2, 1.

8 Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν. 9 Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς καὶ δόξα Κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς· καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν. 10 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος· Μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, 11 Ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτήρ, ὅς ἐστιν Χριστὸς Κύριος, ἐν πόλει Δαυείδ. 12 Καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον· Εὑρήσετε βρέφος, ἐσπαργανωμένον καὶ κείμενον ἐν φάτνῃ. 13 Καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανίου αἰνούντων τὸν θεὸν καὶ λεγόντων· 14 Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίας. 15 Καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, οἱ ποιμένες ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους· Διέλθωμεν δὴ ἕως Βηθλεὲμ καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονὸς ὃ ὁ κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν. 16 Καὶ ἦλθον σπεύσαντες, καὶ

---

4 Mich. 5, 2. 14 (Is. 57, 19.)

ἀνεῦρον τήν τε Μαριὰμ καὶ τὸν Ἰωσὴφ καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ· 17 ἰδόντες δὲ ἐγνώρισαν περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου. 18 Καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς· 19 Ἡ δὲ Μαρία πάντα συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. 20 Καὶ ὑπέστρεψαν οἱ ποιμένες, δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.

21Matth. 1,21. Lc. 1, 31. 21 Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν αὐτόν, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλλημφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ.

22 Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῶν κατὰ τὸν νόμον Μωϋσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλὴμ παραστῆσαι τῷ κυρίῳ, 23 καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ Κυρίου ὅτι Πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται, 24 καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου, ζεῦγος τρυγόνων ἢ δύο νοσσοὺς περιστερῶν. 25 Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἦν ἐν Ἱερουσαλὴμ, ᾧ ὄνομα Συμεών, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβής, προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ Ἰσραήλ, καὶ πνεῦμα ἦν ἅγιον ἐπ' αὐτόν· 26 Καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν ἢ ἂν ἴδῃ τὸν Χριστὸν Κυρίου. 27 Καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον Ἰησοῦν τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ

21 Gen. 17, 12. Lev. 12, 3. 22 Lev. 12, 4. 6. 23 Ex. 13, 2. 15. Num. 8. 16. 24 Lev. 12, 8.

αὐτοῦ. 28 Καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ καὶ εὐλόγησεν τὸν θεὸν καὶ εἶπεν· 29 Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ· 30 Ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, 31 Ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν, 32 Φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ. 33 Καὶ ἦν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ. 34 Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς 34 Rom. 9, 33. 1 Petr. 2, 7. Συμεὼν καὶ εἶπεν πρὸς Μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ· Ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον. 35 Καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί. 36 Καὶ ἦν Ἄννα προφῆτις, θυγάτηρ Φανουήλ, ἐκ φυλῆς Ἀσήρ· αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα μετὰ ἀνδρὸς ἔτη ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς, 37 Καὶ αὐτὴ χήρα ἕως ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων, ἣ οὐκ ἀφίστατο τοῦ ἱεροῦ νηστείαις καὶ δεήσεσι λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν. 38 Καὶ αὕτη αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστᾶσα ἀνθωμολογεῖτο τῷ κυρίῳ καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσιν τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν Ἰσραήλ. 39 Καὶ ὡς ἐτέλεσαν πάντα 39 (Matth. , 22 s.) κατὰ τὸν νόμον Κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν εἰς τὴν πόλιν ἑαυτῶν Ναζαρέθ. 40 Τὸ δὲ 40 1, 80. παιδίον ηὔξανεν καὶ ἐκραταιοῦτο πληρούμενον σοφίᾳ, καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό.

41 Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς Ἰερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα. 42 Καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβαινόντων αὐτῶν εἰς

29 s. (Gen. 46, 30.) 31 s. Is. 42, 6; 49, 6. 34 Is. 8, 14. 41 Ex. 23, 15; 34, 18. Deut. 16, 1.

Ἱεροσόλυμα κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς. 43 Καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς ὑπέμεινεν Ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἔγνωσαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ. 44 Νομίσαντες δὲ αὐτὸν εἶναι ἐν τῇ συνοδίᾳ ἦλθον ἡμέρας ὁδὸν καὶ ἀνεζήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσιν καὶ τοῖς γνωστοῖς· 45 καὶ μὴ εὑρόντες ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀναζητοῦντες αὐτόν. 46 Καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων καὶ ἀκούοντα αὐτῶν καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς. 47 Ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ. 48 Καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ· Τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε. 49 Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· Τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ ἤδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναί με; 50 Καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς. 51 Καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρέθ, καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. Καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. 52 Καὶ Ἰησοῦς προέκοπτεν σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις.

CAPUT III.

Ioannes Baptista praedicat in deserto; Christi excellentiam testatur; ab Herode in carcerem mittitur. Spiritus Sanctus et Patris vox in Christo baptizato; cuius genealogia a Ioseph usque ad Adam ascendens.

1 Ἐν ἔτει δὲ πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου Καίσαρος, ἡγεμονεύοντος Ποντίου Πει-

52 (1 Reg. 2, 26.)

λάτου τῆς Ἰουδαίας, καὶ τετραάρχοῦντος τῆς Γαλιλαίας Ἡρῴδου, Φιλίππου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τετραάρχοῦντος τῆς Ἰτουραίας καὶ Τραχωνίτιδος χώρας, καὶ Λυσανίου τῆς Ἀβιληνῆς τετραάρχοῦντος, 2 Ἐπὶ ἀρχιερέως Ἄννα καὶ Καϊάφα, ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ ἐπὶ Ἰωάννην τὸν Ζαχαρίου υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ. 3 Καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου, κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, 4 Ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ λόγων Ἡσαΐου τοῦ προφήτου· Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· Ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ· 5 Πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται, καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθείας καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας· 6 Καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ. 7 Ἔλεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ· Γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; 8 Ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, καὶ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς· Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. 9 Ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. 10 Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι λέγοντες· Τί οὖν ποιήσωμεν; 11 Ἀποκριθεὶς δὲ ἔλεγεν αὐτοῖς· Ὁ ἔχων δύο χιτῶνας μεταδότω τῷ μὴ ἔχοντι, καὶ ὁ ἔχων βρώματα ὁμοίως ποιείτω. 12 Ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι βαπτισθῆναι καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν· Διδάσκαλε, τί ποιήσωμεν;

2 ss Matth. 3, 1 ss. Marc. 1, 2 ss. Io. 1, 6 ss. 2 Act. 4, 6. 4-6 Io. 1, 23. 7-9 Matth. 3, 7-10; 23, 33. 11 Iac. 2, 15. 1Io. 3, 17.

4-6 Is. 40, 3-5.

13 Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς· Μηδὲν πλέον παρὰ τὸ
διατεταγμένον ὑμῖν πράσσετε. 14 Ἐπηρώτων δὲ
αὐτὸν καὶ στρατευόμενοι λέγοντες· Τί ποιήσωμεν
καὶ ἡμεῖς; καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Μηδένα διασείσητε
μηδὲ συκοφαντήσητε, καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις
15 ss. Io. 1, 15 ss. ὑμῶν. 15 Προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ καὶ διαλογι-
ζομένων πάντων ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ
16 s. Matth. 3, 11 s. Marc. 1, 7 s. Io. 1, 26. Act. 1, 5. 11, 16; 19, 4. Ἰωάννου, μήποτε αὐτὸς εἴη ὁ Χριστός, 16 ἀπεκρί-
νατο λέγων πᾶσιν ὁ Ἰωάννης· Ἐγὼ μὲν ὕδατι
βαπτίζω ὑμᾶς, ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, οὗ
οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων
αὐτοῦ· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ
καὶ πυρί· 17 οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ
διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ καὶ συνάξει τὸν
σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ, τὸ δὲ ἄχυρον
κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.

18 Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν
19 s. Matth. 14, 3 ss. Marc. 6, 17 ss. εὐηγγελίζετο τὸν λαόν. 19 Ὁ δὲ Ἡρῴδης ὁ τετρα-
άρχης, ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ περὶ Ἡρῳδιάδος
τῆς γυναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ περὶ πάντων
20 Matth. 4, 12. Marc. 1, 14. ὧν ἐποίησεν πονηρῶν ὁ Ἡρῴδης, 20 προσέθηκεν
καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσιν, καὶ κατέκλεισεν τὸν Ἰωάννην
ἐν φυλακῇ.

21 s. Matth. 3, 16 s. Marc. 1, 10 s. Io. 1, 32. 22 9, 35. Matth. 17, 5. 2 Petr. 1, 17. 21 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα
τὸν λαὸν καὶ Ἰησοῦ βαπτισθέντος καὶ προσευχο-
μένου ἀνεῳχθῆναι τὸν οὐρανόν, 22 καὶ κατα-
βῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῷ εἴδει ὡς
περιστερὰν ἐπ' αὐτόν, καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ
γενέσθαι· Σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ
εὐδόκησα.

23 ss. Matth. 1, 1-17. 23 Καὶ αὐτὸς ἦν Ἰησοῦς ἀρχόμενος ὡσεὶ ἐτῶν
τριάκοντα, ὢν ὡς ἐνομίζετο υἱὸς Ἰωσήφ, τοῦ
Ἡλεί, 24 τοῦ Ματθάτ, τοῦ Λευεί, τοῦ Μελ-

χεί, τοῦ Ἰανναί, τοῦ Ἰωσήφ, 25 Τοῦ Ματταθίου, τοῦ Ἀμώς, τοῦ Ναούμ, τοῦ Ἐσλεί, τοῦ Ναγγαί, 26 Τοῦ Μαάθ, τοῦ Ματταθίου, τοῦ Σεμεεί, τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Ἰούδα, 27 Τοῦ Ἰωανάν, τοῦ Ῥησά, τοῦ Ζοροβάβελ, τοῦ Σαλαθιήλ, τοῦ Νηρεί, 28 Τοῦ Μελχεί, τοῦ Ἀδδεί, τοῦ Κωσάμ, τοῦ Ἐλμαδάμ, τοῦ Ἤρ, 29 Τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ Ἐλιέζερ, τοῦ Ἰωρείμ, τοῦ Ματθάτ, τοῦ Λευεί, 30 Τοῦ Συμεών, τοῦ Ἰούδα, τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Ἰωνάν, τοῦ Ἐλιακείμ, 31 Τοῦ Μελεά, τοῦ Μεννά, τοῦ Ματταθά, τοῦ Ναθάν, τοῦ Δαυείδ, 32 Τοῦ Ἰεσσαί, τοῦ Ἰωβήδ, τοῦ Βοάζ, τοῦ Σαλμών, τοῦ Ναασσών, 33 Τοῦ Ἀμιναδάβ, τοῦ Ἀράμ, τοῦ Ἐσρώμ, τοῦ Φαρές, τοῦ Ἰούδα, 34 Τοῦ Ἰακώβ, τοῦ Ἰσαάκ, τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Θάρα, τοῦ Ναχώρ, 35 Τοῦ Σερούχ, τοῦ Ῥαγαῦ, τοῦ Φαλέκ, τοῦ Ἔβερ, τοῦ Σαλά, 36 Τοῦ Καϊνάν, τοῦ Ἀρφαξάδ, τοῦ Σήμ, τοῦ Νῶε, τοῦ Λάμεχ, 37 Τοῦ Μαθουσαλά, τοῦ Ἐνώχ, τοῦ Ἰάρεδ, τοῦ Μαλελεήλ, τοῦ Καϊνάν, 38 Τοῦ Ἐνώς, τοῦ Σήθ, τοῦ Ἀδάμ, τοῦ θεοῦ.

CAPUT IV.

Christus ieiunat ac temptatur; in synagoga Nazarethi praedicat. Capharnaumi daemoniacum, socrum Petri, alios infirmos sanat. Discedit docturus per Galilaeam.

1-13 Matth. 4, 1-11. Marc. 1, 12 s.

1 Ἰησοῦς δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου, καὶ ἤγετο ἐν τῷ πνεύματι ἐν τῇ ἐρήμῳ 2 Ἡμέρας τεσσεράκοντα πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου. Καὶ οὐκ ἔφαγεν

27 1 Par. 3, 17. 1 Esdr. 3, 2. 31 2 Reg. 5, 14. 1 Reg. 16, 1. 13. 32 s. Ruth 4, 18-22. 33 1 Par. 2, 1 ss. Gen. 29, 35. 34 s. Gen. 21, 2 s.; 11, 26. 1 Par. 1, 24-27. 36-38 1 Par. 1-4. Gen. 11, 10; 5, 31. 28 s. 25; 4, 25 s.; 5, 3. — 2 (Ex. 34, 28.)

οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν ἐπείνασεν. 3 Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ διάβολος· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα γένηται ἄρτος. 4 Καὶ ἀπεκρίθη πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς· Γέγραπται ὅτι Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι θεοῦ. 5 Καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν ἔδειξεν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμένης ἐν στιγμῇ χρόνου. 6 Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος· Σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν, ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται καὶ ᾧ ἐὰν θέλω δίδωμι αὐτήν· 7 Σὺ οὖν ἐὰν προσκυνήσῃς ἐνώπιον ἐμοῦ, ἔσται σοῦ πᾶσα. 8 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Γέγραπται· Κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. 9 Καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ἰερουσαλὴμ καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν κάτω· 10 Γέγραπται γὰρ ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ τοῦ διαφυλάξαι σε, 11 Καὶ ὅτι ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσίν σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου. 12 Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι Εἴρηται· Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν θεόν σου. 13 Καὶ συντελέσας πάντα πειρασμὸν ὁ διάβολος ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ.

14 s. Matth 4, 12. 23 s. Marc. 1, 14.

14 Καὶ ὑπέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ φήμη ἐξῆλθεν καθ' ὅλης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ. 15 Καὶ

4 Deut. 8, 3. 8 Deut. 6, 13; 10, 20. 10 s. Ps. 90, 11 s. 12 Deut. 6, 16.

αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων. 16 Καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρέθ, 16 ss. Matth. 13, 54 ss. Marc. 6, 1 ss. Io. 4, 45. οὗ ἦν τεθραμμένος, καὶ εἰσῆλθεν κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων εἰς τὴν συναγωγήν, καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι. 17 Καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, καὶ ἀναπτύξας τὸ βιβλίον εὗρεν τὸν τόπον οὗ ἦν γεγραμμένον· 18 Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ εἵνεκεν ἔχρισέν με, εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέν με, ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν, 19 κηρῦξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, κηρῦξαι ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτόν. 20 Καὶ πτύξας τὸ βιβλίον ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ ἐκάθισεν· καὶ πάντων ἐν τῇ συναγωγῇ οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν ἀτενίζοντες αὐτῷ. 21 Ἤρξατο δὲ λέγειν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν. 22 Καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ καὶ ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον· Οὐχὶ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰωσήφ; 23 Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· Πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην· Ἰατρέ, θεράπευσον σεαυτόν· ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα εἰς τὴν Καφαρναούμ, ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι σου. 24 Εἶπεν δέ· Ἀμὴν 24 Matth. 13, 57. Marc. 6, 4. Io. 4, 44. λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. 25 Ἐπ' ἀληθείας δὲ λέγω ὑμῖν, πολλαὶ χῆραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις Ἠλείου ἐν τῷ Ἰσραήλ, ὅτε ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη 25 s. Iac. 5, 17. τρία καὶ μῆνας ἕξ, ὡς ἐγένετο λιμὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν· 26 Καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν

18 s. Is. 61, 1 s. (58, 6.) 19 (Lev. 25, 10.) 25 s. 3 Reg. 17, 1. 9.

ἐπέμφθη Ἠλείας εἰ μὴ εἰς Σάρεπτα τῆς Σιδωνίας πρὸς γυναῖκα χήραν. 27 Καὶ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐν τῷ Ἰσραὴλ ἐπὶ Ἐλισαίου τοῦ προφήτου, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἐκαθαρίσθη εἰ μὴ Ναιμὰν ὁ Σύρος. 28 Καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ ἐν τῇ συναγωγῇ ἀκούοντες ταῦτα, 29 Καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως ὀφρύος τοῦ ὄρους ἐφ' οὗ ἡ πόλις αὐτῶν ᾠκοδόμητο, ὥστε κατακρημνίσαι αὐτόν. 30 Αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν ἐπορεύετο.

31 s. Matth. 4, 13; 7, 28. Marc. 1, 21 s.

31 Καὶ κατῆλθεν εἰς Καφαρναοὺμ πόλιν τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασιν· 32 Καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ. 33 Καὶ ἐν τῇ

33-37 Marc. 1, 23-28

συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος ἔχων πνεῦμα δαιμονίου ἀκαθάρτου, καὶ ἀνέκραξεν φωνῇ μεγάλῃ 34 Λέγων· Ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. 35 Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς λέγων· Φιμώθητι καὶ ἔξελθε ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ῥίψαν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον εἰς τὸ μέσον ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, μηδὲν βλάψαν αὐτόν. 36 Καὶ ἐγένετο θάμβος ἐπὶ πάντας, καὶ συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους λέγοντες· Τίς ὁ λόγος οὗτος, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασιν, καὶ ἐξέρχονται; 37 Καὶ ἐξεπορεύετο ἦχος περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου.

38-41 Matth. 8, 14-16. Marc. 1, 29-34

38 Ἀναστὰς δὲ ἀπὸ τῆς συναγωγῆς εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος. Πενθερὰ δὲ τοῦ Σίμωνος ἦν συνεχομένη πυρετῷ μεγάλῳ, καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς. 39 Καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω αὐτῆς

27 4 Reg. 5, 14.

ἐπετίμησεν τῷ πυρετῷ, καὶ ἀφῆκεν αὐτήν· παραχρῆμα δὲ ἀναστᾶσα διηκόνει αὐτοῖς.

40 Δύνοντος δὲ τοῦ ἡλίου πάντες ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας νόσοις ποικίλαις ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν· ὁ δὲ ἑνὶ ἑκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιθεὶς ἐθεράπευεν αὐτούς. **41** Ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν, κράζοντα καὶ λέγοντα ὅτι Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ· καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἴα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾔδεισαν τὸν Χριστὸν αὐτὸν εἶναι.

42 Γενομένης δὲ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τόπον, καὶ οἱ ὄχλοι ἐπεζήτουν αὐτόν, καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατεῖχον αὐτὸν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν. **43** Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Καὶ ταῖς ἑτέραις πόλεσιν εὐαγγελίσασθαί με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐπὶ τοῦτο ἀπεστάλην. **44** Καὶ ἦν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς τῆς Γαλιλαίας. 42-44 Marc. 1, 35-39.

CAPUT V.

Piscatus Petri. Leprosi et paralytici per tectum illati curatio; blasphemiae criminatio. Vocatio Levi eiusque convivium. Quare Iesus cum peccatoribus conversetur et discipuli eius non ieiunent.

1 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι αὐτῷ, καὶ τοῦ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ αὐτὸς ἦν ἑστὼς παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ, **2** Καὶ εἶδεν δύο πλοῖα ἑστῶτα παρὰ τὴν λίμνην· οἱ δὲ ἁλιεῖς ἀπ' αὐτῶν ἀποβάντες ἔπλυνον τὰ δίκτυα. **3** Ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν Σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον· καὶ καθίσας ἐδίδασκεν ἐκ τοῦ πλοίου τοὺς ὄχλους. **4** Ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα· Ἐπανάγαγε εἰς τὸ βάθος καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν. **5** Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Σίμων εἶπεν αὐτῷ· 1-11 Matth. 4, 18-22. Marc. 1, 16-20.

Ἐπιστάτα, δι' ὅλης νυκτὸς κοπιάσαντες οὐδὲν ἐλάβομεν· ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου χαλάσω δίκτυον.
6 Jo 21, 6 | 6 Καὶ τοῦτο ποιήσαντες συνέκλεισαν πλῆθος ἰχθύων πολύ· διερήσσετο δὲ τὸ δίκτυον αὐτῶν. 7 Καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις τοῖς ἐν τῷ ἑτέρῳ πλοίῳ τοῦ ἐλθόντας συλλαβέσθαι αὐτοῖς· καὶ ἦλθαν, καὶ ἔπλησαν ἀμφότερα τὰ πλοῖα, ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά. 8 Ἰδὼν δὲ Σίμων Πέτρος προσέπεσεν τοῖς γόνασιν Ἰησοῦ λέγων· Ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι, κύριε. 9 Θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων ἣ συνέλαβον, 10 ὁμοίως δὲ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην υἱοὺς Ζεβεδαίου, οἳ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ Σίμωνι. καὶ εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα ὁ Ἰησοῦς· Μὴ φοβοῦ· ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν. 11 Καὶ καταγαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν, ἀφέντες ἅπαντα ἠκολούθησαν αὐτῷ.

12-16 Matth. 8, 2-4. Marc. 1, 40-45. | 12 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ πλήρης λέπρας· καὶ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον ἐδεήθη αὐτοῦ λέγων· Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι. 13 Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ λέγων· Θέλω, καθαρίσθητι· καὶ εὐθέως ἡ λέπρα ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ. 14 Καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν, ἀλλὰ ἀπελθὼν δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου καθὼς προσέταξεν Μωϋσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. 15 Διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ, καὶ συνήρχοντο ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν καὶ θεραπεύεσθαι ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν· 16 Αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις καὶ προσευχόμενος.

---

14 Lev. 14, 4.

17 Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων, καὶ ἦσαν καθήμενοι Φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι οἳ ἦσαν ἐληλυθότες ἐκ πάσης κώμης τῆς Γαλιλαίας καὶ Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ· καὶ δύναμις Κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτούς. 18 Καὶ ἰδοὺ ἄνδρες φέροντες ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον, ὃς ἦν παραλελυμένος, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν εἰσενεγκεῖν καὶ θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ. 19 Καὶ μὴ εὑρόντες ποίας εἰσενέγκωσιν αὐτὸν διὰ τὸν ὄχλον, ἀναβάντες ἐπὶ τὸ δῶμα διὰ τῶν κεράμων καθῆκαν αὐτὸν σὺν τῷ κλινιδίῳ εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν τοῦ Ἰησοῦ. 20 Καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν· Ἄνθρωπε, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. 21 Καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι λέγοντες· Τίς ἐστιν οὗτος ὃς λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας εἰ μὴ μόνος ὁ θεός; 22 Ἐπιγνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς· Τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; 23 Τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν· Ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ εἰπεῖν· Ἔγειρε καὶ περιπάτει; 24 Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐξουσίαν ἔχει ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἶπεν τῷ παραλελυμένῳ· Σοὶ λέγω, ἔγειρε καὶ ἆρας τὸ κλινίδιόν σου πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου. 25 Καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς ἐνώπιον αὐτῶν, ἆρας ἐφ' ᾧ κατέκειτο, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ δοξάζων τὸν θεόν. 26 Καὶ ἔκστασις ἔλαβεν ἅπαντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν, καὶ ἐπλήσθησαν φόβου λέγοντες ὅτι Εἴδομεν παράδοξα σήμερον.

17-26 Matth. 9, 1-8. Marc. 2, 1-12.

20 7, 48.

27 Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθεν, καὶ ἐθεάσατο τελώνην ὀνόματι Λευεὶν καθήμενον ἐπὶ τὸ τε-

27-32 Matth. 9, 9-13. Marc. 2, 13-17.

21 (Is. 43, 25.)

λώνιον, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἀκολούθει μοι. 28 Καὶ
καταλιπὼν πάντα ἀναστὰς ἠκολούθει αὐτῷ. 29 Καὶ
ἐποίησεν δοχὴν μεγάλην Λευὶς αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ
αὐτοῦ· καὶ ἦν ὄχλος πολὺς τελωνῶν καὶ ἄλλων
οἳ ἦσαν μετ' αὐτῶν κατακείμενοι. 30 Καὶ ἐγόγγυζον
οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς αὐτῶν πρὸς τοὺς
μαθητὰς αὐτοῦ λέγοντες· Διατί μετὰ τῶν τελωνῶν
καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε καὶ πίνετε; 31 Καὶ ἀπο-
κριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτούς· Οὐ χρείαν
ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ ἀλλὰ οἱ κακῶς
ἔχοντες. 32 Οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους ἀλλὰ
33-35 Matth. 9, 14 s. Marc. 2, 18-20. ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. 33 Οἱ δὲ εἶπαν πρὸς
αὐτόν· Διατί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου νηστεύουσιν
πυκνὰ καὶ δεήσεις ποιοῦνται, ὁμοίως καὶ οἱ τῶν
Φαρισαίων, οἱ δὲ σοὶ ἐσθίουσιν καὶ πίνουσιν;
34 Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς· Μὴ δύνασθε τοὺς
υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν
ἐστιν, ποιῆσαι νηστεύειν; 35 Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι,
καὶ ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, τότε
36-39 Matth. 9, 16 s. Marc. 2, 21 s. νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. 36 Ἔλεγεν
δὲ καὶ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Οὐδεὶς ἐπίβλημα
ἀπὸ ἱματίου καινοῦ ἐπιβάλλει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν·
εἰ δὲ μήγε, καὶ τὸ καινὸν σχίσει, καὶ τῷ παλαιῷ
οὐ συμφωνήσει τὸ ἐπίβλημα τὸ ἀπὸ τοῦ καινοῦ.
37 Καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς πα-
λαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήξει ὁ οἶνος ὁ νέος τοὺς
ἀσκούς, καὶ αὐτὸς ἐκχυθήσεται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπ-
ολοῦνται· 38 Ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς
βλητέον, καὶ ἀμφότεροι συντηροῦνται. 39 Καὶ
οὐδεὶς πιὼν παλαιὸν εὐθέως θέλει νέον, λέγει γάρ·
Ὁ παλαιὸς χρηστότερός ἐστιν.

CAPUT VI.

Christus discipulos sabbato spicas evellentes excusat, alioque sabbato manum sanat aridam. Apostolorum duodecim electio. Oratio ad populos montana.

1-5 Matth. 12, 1-8. Marc. 2, 23-28.

1 Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ διαπορεύεσθαι αὐτὸν διὰ σπορίμων, καὶ ἔτιλλον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τοὺς στάχυας καὶ ἤσθιον ψώχοντες ταῖς χερσίν. 2 Τινὲς δὲ τῶν Φαρισαίων εἶπον αὐτοῖς· Τί ποιεῖτε ὃ οὐκ ἔξεστιν ἐν τοῖς σάββασιν; 3 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν· Οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε ὃ ἐποίησεν Δαυεὶδ, ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; 4 Ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔλαβεν καὶ ἔφαγεν καὶ ἔδωκεν τοῖς μετ' αὐτοῦ, οὓς οὐκ ἔξεστιν φαγεῖν εἰ μὴ μόνους τοὺς ἱερεῖς; 5 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι Κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

6-11 Matth. 12, 9-14. Marc. 3, 1-6.

6 Ἐγένετο δὲ καὶ ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ διδάσκειν. Καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά. 7 Παρετηροῦντο δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ θεραπεύει, ἵνα εὕρωσιν κατηγορεῖν αὐτοῦ. 8 Αὐτὸς δὲ ᾔδει τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν, καὶ εἶπεν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ξηρὰν ἔχοντι τὴν χεῖρα· Ἔγειρε καὶ στῆθι εἰς τὸ μέσον. Καὶ ἀναστὰς ἔστη. 9 Εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτούς· Ἐπερωτῶ ὑμᾶς εἰ ἔξεστιν τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀπολέσαι; 10 Καὶ περιβλεψάμενος πάντας αὐτοὺς εἶπεν αὐτῷ· Ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. Ὁ δὲ ἐξ-

3 s. 1 Reg. 21, 6. 4 Ex. 29, 32. Lev. 24, 9.

ἐτείνεν· καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ. 11 Αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν ἀνοίας, καὶ διελάλουν πρὸς ἀλλήλους τί ἂν ποιήσαιεν τῷ Ἰησοῦ.

12 s. Matth. 10, 1. Marc. 3, 13-15.

12 Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι, καὶ ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ θεοῦ. 13 Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, προσεφώνησε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν, 14 Σίμωνα, ὃν καὶ ὠνόμασεν Πέτρον, καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον, 15 Ματθαῖον καὶ Θωμᾶν, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἁλφαίου, καὶ Σίμωνα τὸν καλούμενον ζηλωτήν, 16 Καὶ Ἰούδαν Ἰακώβου, καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώτην, ὃς ἐγένετο προδότης· 17 Καὶ καταβὰς μετ' αὐτῶν ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ, καὶ ὄχλος μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς παραλίου Τύρου καὶ Σιδῶνος, οἳ ἦλθον ἀκοῦσαι αὐτοῦ καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν· 18 Καὶ οἱ ὀχλούμενοι ἀπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων ἐθεραπεύοντο. 19 Καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτει ἅπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο καὶ ἰᾶτο πάντας.

14-16 Marc. 3, 16-19. Matth. 10, 2-4. Act. 1, 13.

17-19 Marc. 3, 7 ss. Matth. 4, 24 s.

20 s. Matth. 5, 2-6.

20 Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἔλεγεν· Μακάριοι οἱ πτωχοί, ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. 21 Μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν, ὅτι χορτασθήσεσθε.

22-26 Matth. 5, 11 s.

Μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι γελάσετε. 22 Μακάριοί ἐστε ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς καὶ ὀνειδίσωσιν καὶ ἐκβάλωσιν τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν ἕνεκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. 23 Χάρητε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε· ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ· κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποίουν

τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν. 24 Πλὴν οὐαὶ
ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν
ὑμῶν. 25 Οὐαὶ ὑμῖν οἱ ἐμπεπλησμένοι, ὅτι πεινά-
σετε. Οὐαὶ ὑμῖν οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι πενθήσετε
καὶ κλαύσετε. 26 Οὐαὶ ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσιν
πάντες οἱ ἄνθρωποι· κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποίουν τοῖς
ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν. 27 Ἀλλὰ ὑμῖν 27 s. Matth. 5, 44.
λέγω τοῖς ἀκούουσιν· Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν,
καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, 28 εὐλογεῖτε
τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν
ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς. 29 Τῷ τύπτοντί σε ἐπὶ τὴν 29 s. Matth. 5, 39 s. 1 Cor. 6, 7.
σιαγόνα πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην, καὶ ἀπὸ τοῦ αἴ-
ροντός σου τὸ ἱμάτιον, καὶ τὸν χιτῶνα μὴ κωλύσῃς.
30 Παντὶ δὲ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ ἀπὸ τοῦ
αἴροντος τὰ σὰ μὴ ἀπαίτει. 31 Καὶ καθὼς θέλετε 31 Matth. 7, 12.
ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε
αὐτοῖς ὁμοίως. 32 Καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας 32-36 Matth. 5, 46 s.
ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρ-
τωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσιν. 33 Καὶ
ἐὰν ἀγαθοποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιοῦντας ὑμᾶς, ποία
ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ
ποιοῦσιν. 34 Καὶ ἐὰν δανίσητε παρ' ὧν ἐλπίζετε 34 Matth. 5, 42.
ἀπολαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ γὰρ ἁμαρ-
τωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανίζουσιν ἵνα ἀπολάβωσιν τὰ
ἴσα. 35 Πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ 35 Matth. 5, 45.
ἀγαθοποιεῖτε καὶ δανίζετε μηδὲν ἀπελπίζοντες·
καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολύς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ
Ὑψίστου, ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχα-
ρίστους καὶ πονηρούς. 36 Γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες,
καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστίν. 37 Καὶ 37 s. Matth. 7, 1 s.
μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε· μὴ καταδικάζετε,
καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε. Ἀπολύετε, καὶ ἀπο-

24 Eccli. 31, 8. Amos 6, 1. 25 Is. 65, 13. 31 Tob. 4, 16.
34 Deut. 15, 8. (Lev. 25, 35 ss.)

38 Marc. 4, 24. λυθήσεσθε. 38 Δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον καλὸν πεπιεσμένον καὶ σεσαλευμένον καὶ ὑπερεκχυννόμενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν· τῷ γὰρ αὐτῷ μέτρῳ ᾧ μετρεῖτε ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν. 39 Εἶπεν δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς· Μήτι
39 Matth. 15, 14. δύναται τυφλὸς τυφλὸν ὁδηγεῖν; οὐχὶ ἀμφότεροι
40 Matth. 10, 24. Io. 13, 16; 15, 20. εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται; 40 Οὐκ ἔστιν μαθητὴς
41 s. Matth. 7, 3-5. ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον· κατηρτισμένος δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ. 41 Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς; 42 Ἢ πῶς δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου· Ἀδελφέ, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν οὐ βλέπων; Ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ
43 s. Matth. 7, 16-18; 12, 33. ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου. 43 Οὐ γάρ ἐστιν δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρόν, οὐδὲ
44 (Iac. 3, 12.) δένδρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν. 44 Ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται· οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσιν σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάτου
45 Matth. 12, 34 s. τρυγῶσιν σταφυλήν. 45 Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ ἀγαθόν, καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ πονηρόν· ἐκ γὰρ περισσεύματος καρδίας λαλεῖ
46 Matth. 7, 21. Rom. 2, 12. Iac. 1, 22. τὸ στόμα αὐτοῦ. 46 Τί δέ με καλεῖτε Κύριε, Κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω; 47 Πᾶς ὁ ἐρχόμενος
47-49 Matth. 7, 24-27. πρός με καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων καὶ ποιῶν αὐτούς, ὑποδείξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὅμοιος· 48 Ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ὃς ἔσκαψεν καὶ ἐβάθυνεν καὶ ἔθηκεν θεμέλιον ἐπὶ τὴν πέτραν· πλημμύρης δὲ γενομένης, προσέρηξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἴσχυσεν σαλεῦσαι αὐτήν·

τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. 49 Ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου, ᾗ προσέρηξεν ὁ ποταμός, καὶ εὐθὺς ἔπεσεν, καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆγμα τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.

CAPUT VII.

Iesus centurionis fidem miratus absens eius servum sanat; unicum filium viduae Naim mortuum resuscitat. Ioannis Baptistae legati; Iesu de eo et aequalibus sententia. Peccatrix Iesum ungens veniam nacta. Parabola de duobus debitoribus.

1 Ἐπεὶ δὲ ἐπλήρωσεν πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς Καφαρναούμ. 1 (Matth. 7, 28.)
2 Ἑκατοντάρχου δέ τινος δοῦλος κακῶς ἔχων ἤμελλεν τελευτᾶν, ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος. 3 Ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν Ἰουδαίων, ἐρωτῶν αὐτὸν ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον αὐτοῦ. 4 Οἱ δὲ παραγενόμενοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν παρεκάλουν αὐτὸν σπουδαίως λέγοντες ὅτι Ἄξιός ἐστιν ᾧ παρέξῃ τοῦτο· 5 ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ᾠκοδόμησεν ἡμῖν. 6 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς. Ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἔπεμψεν πρὸς αὐτὸν ὁ ἑκατόνταρχος φίλους λέγων αὐτῷ· Κύριε, μὴ σκύλλου· οὐ γὰρ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα ὑπὸ τὴν στέγην μου εἰσέλθῃς· 7 διὸ οὐδὲ ἐμαυτὸν ἠξίωσα πρός σε ἐλθεῖν· ἀλλὰ εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. 8 Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ· Πορεύθητι, καὶ πορεύεται, καὶ ἄλλῳ· Ἔρχου, καὶ ἔρχεται, καὶ τῷ δούλῳ μου· Ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. 9 Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν αὐτόν, καὶ στραφεὶς τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπεν· 2-10 Matth. 8, 5-13.

λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον. 10 Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ πεμφθέντες εἰς τὸν οἶκον εὗρον τὸν ἀσθενοῦντα δοῦλον ὑγιαίνοντα.

11 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἑξῆς ἐπορεύετο εἰς πόλιν καλουμένην Ναΐν, καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ ὄχλος πολύς. 12 Ὡς δὲ ἤγγισεν τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ ἐξεκομίζετο τεθνηκὼς υἱὸς μονογενὴς τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὴ ἦν χήρα, καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς ἦν σὺν αὐτῇ. 13 Καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ κύριος ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῇ καὶ εἶπεν αὐτῇ· Μὴ κλαῖε. 14 Καὶ προσελθὼν ἥψατο τῆς σοροῦ· οἱ δὲ βαστάζοντες ἔστησαν· καὶ εἶπεν· Νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι. 15 Καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρὸς καὶ ἤρξατο λαλεῖν, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ
16 24, 19. μητρὶ αὐτοῦ. 16 Ἔλαβεν δὲ φόβος ἅπαντας, καὶ
Io. 4, 19. ἐδόξαζον τὸν θεὸν λέγοντες ὅτι Προφήτης μέγας ἠγέρθη ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. 17 Καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ.

18-23 Matth. 11, 2-6. 18 Καὶ ἀπήγγειλαν Ἰωάννει οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων. 19 Καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης ἔπεμψεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν λέγων· Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν; 20 Παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες εἶπαν· Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρός σε λέγων· Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν; 21 Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσεν πολλοὺς ἀπὸ νόσων καὶ μαστίγων καὶ πνευμάτων πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο βλέπειν. 22 Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννει ἃ εἴδετε καὶ ἠκούσατε, ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν, χωλοὶ περιπατοῦσιν, λεπροὶ καθαρίζονται,

---

19 (Deut. 18, 15.) 22 Is. 35, 5 s.

κωφοὶ ἀκούουσιν, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται· [23] καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί. [24] Ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων Ἰωάννου ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς ὄχλους περὶ Ἰωάννου· Τί ἐξεληλύθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; [25] Ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν. [26] Ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; προφήτην; ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου. [27] Οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται· Ἰδοὺ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου. [28] Λέγω γὰρ ὑμῖν, μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν προφήτης Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ οὐδείς ἐστιν· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ μείζων αὐτοῦ ἐστίν. [29] Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι ἐδικαίωσαν τὸν θεόν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα Ἰωάννου· [30] Οἱ δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτούς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ. [31] Τίνι οὖν ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης; καὶ τίνι εἰσὶν ὅμοιοι; [32] Ὁμοιοί εἰσιν παιδίοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθημένοις καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις καὶ λέγουσιν· Ηὐλήσαμεν ὑμῖν καὶ οὐκ ὠρχήσασθε· ἐθρηνήσαμεν καὶ οὐκ ἐκλαύσατε. [33] Ἐλήλυθεν γὰρ Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς μήτε ἐσθίων ἄρτον μήτε πίνων οἶνον, καὶ λέγετε· Δαιμόνιον ἔχει. [34] Ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγετε· Ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν. [35] Καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς πάντων.

24-35 Matth. 11, 7-19.

27 Marc. 1, 2.

30 (Act. 13, 46.)

33 Matth. 3, 4; 11, 18. Marc. 1, 6.

27 Mal. 3, 1.

36 ss. Matth. 26, 6 ss Marc. 14, 3 ss. Io. 12, 3 ss.

36 Ἠρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν Φαρισαίων ἵνα φάγῃ μετ' αὐτοῦ· καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Φαρισαίου κατεκλίθη. 37 Καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἥτις ἦν ἐν τῇ πόλει ἁμαρτωλός, καὶ ἐπιγνοῦσα ὅτι κατάκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου, κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου 38 καὶ στᾶσα ὀπίσω παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ κλαίουσα, ταῖς δάκρυσιν ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ταῖς θριξὶν τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσεν, καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἤλειφεν τῷ μύρῳ. 39 Ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν εἶπεν ἐν ἑαυτῷ λέγων· Οὗτος εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ ἥτις ἅπτεται αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλός ἐστιν. 40 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν· Σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν. Ὁ δέ φησιν· Διδάσκαλε, εἰπέ. 41 Δύο χρεοφειλέται ἦσαν δανιστῇ τινι· ὁ εἷς ὤφειλεν δηνάρια πεντακόσια, ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα. 42 Μὴ ἐχόντων αὐτῶν ἀποδοῦναι, ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. Τίς οὖν αὐτῶν πλεῖον αὐτὸν ἀγαπήσει; 43 Ἀποκριθεὶς ὁ Σίμων εἶπεν· Ὑπολαμβάνω ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Ὀρθῶς ἔκρινας. 44 Καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα τῷ Σίμωνι ἔφη· Βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα; εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὕδωρ ἐπὶ τοὺς πόδας μου οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ ταῖς δάκρυσιν ἔβρεξέν μου τοὺς πόδας καὶ ταῖς θριξὶν αὐτῆς ἐξέμαξεν. 45 Φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ ἀφ' ἧς εἰσῆλθον οὐ διέλιπεν καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας. 46 Ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου οὐκ ἤλειψας· αὕτη δὲ μύρῳ ἤλειψεν τοὺς πόδας μου. 47 Οὗ χάριν λέγω σοι, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησεν πολύ· ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ. 48 Εἶπεν δὲ αὐτῇ· Ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι. 49 Καὶ ἤρξαντο οἱ

συναναχείμενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς· Τίς οὗτός ἐστιν, ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφίησιν; 50 Εἶπεν δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα· Ἡ πίστις σου σέσωκέν σε, πορεύου εἰς εἰρήνην.

CAPUT VIII.

Feminae victum ministrantes. Parabola de seminante explicata. Lucerna non occultanda. Quinam sint Christi mater et fratres. Tempestas sedata. Daemones eiecti in porcos introeunt. Mulier fluxu sanguinis liberata et Iairi filia resuscitata.

1 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς καὶ αὐτὸς διώδευεν κατὰ πόλιν καὶ κώμην κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ, 2 Καὶ γυναῖκές τινες αἳ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν, Μαρία ἡ καλουμένη Μαγδαληνή, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἑπτὰ ἐξεληλύθει, 3 Καὶ Ἰωάννα, γυνὴ Χουζᾶ ἐπιτρόπου Ἡρῴδου, καὶ Σουσάννα καὶ ἕτεραι πολλαί, αἵτινες διηκόνουν αὐτῷ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς. 2 s. (Matth. 27, 55 s. Marc. 15, 40 s.) Marc. 16, 9.

4 Συνιόντος δὲ ὄχλου πολλοῦ καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευομένων πρὸς αὐτὸν εἶπεν διὰ παραβολῆς· 5 Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον αὐτοῦ. Καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν ὃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ κατεπατήθη, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό. 6 Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ φυὲν ἐξηράνθη διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα. 7 Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ συνφυεῖσαι αἱ ἄκανθαι ἀπέπνιξαν αὐτό. 8 Καὶ ἕτερον ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθήν, καὶ φυὲν ἐποίησεν καρπὸν ἑκατονταπλασίονα. Ταῦτα λέγων ἐφώνει· Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω. 9 Ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ 4-8 Matth. 13, 1-9. Marc. 4, 1-9. 9 s. Matth. 13, 10 s. 14. Marc. 4, 10-12.

10 Io. 12, 40. Act. 28, 26. Rom. 11, 8.

αὐτοῦ τίς εἴη ἡ παραβολὴ αὕτη. 10 Ὁ δὲ εἶπεν·
Ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας
τοῦ θεοῦ, τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα
βλέποντες μὴ βλέπωσιν καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν.

11-15 Matth. 13, 18-23. Marc. 4, 13-20.

11 Ἔστιν δὲ αὕτη ἡ παραβολή. Ὁ σπόρος ἐστὶν
ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. 12 Οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδὸν εἰσὶν
οἱ ἀκούοντες, εἶτα ἔρχεται ὁ διάβολος καὶ αἴρει
τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύ-
σαντες σωθῶσιν. 13 Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας οἳ
ὅταν ἀκούσωσιν μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον,
καὶ οὗτοι ῥίζαν οὐκ ἔχουσιν, οἳ πρὸς καιρὸν
πιστεύουσιν καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ἀφίστανται.
14 Τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν, οὗτοί εἰσιν οἱ
ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου καὶ
ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι συνπνίγονται καὶ
οὐ τελεσφοροῦσιν. 15 Τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί
εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ ἀκού-
σαντες τὸν λόγον κατέχουσιν καὶ καρποφοροῦσιν
ἐν ὑπομονῇ.

16 11, 33. Marc. 4, 21. Matth. 5, 15.

16 Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας καλύπτει αὐτὸν
σκεύει ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν, ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας
τίθησιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσιν τὸ φῶς.

17 12, 2. Marc. 4, 22. Matth. 10, 26.

17 Οὐ γάρ ἐστιν κρυπτὸν ὃ οὐ φανερὸν γενήσεται,
οὐδὲ ἀπόκρυφον ὃ οὐ μὴ γνωσθῇ καὶ εἰς φανερὸν
ἔλθῃ. 18 Βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε· ὃς ἂν γὰρ
ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ ὃς ἂν μὴ ἔχῃ, καὶ ὃ
δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

18 19, 26. Marc. 4, 25. Matth. 13, 12; 25, 29.

19 Παρεγένοντο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ
οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν
αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον. 20 Καὶ ἀπηγγέλη αὐτῷ·
Ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἑστήκασιν ἔξω
ἰδεῖν σε θέλοντες. 21 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν

19-21 Matth. 12, 46-50. Marc. 3, 31-35.

10 Is. 6, 9.

πρὸς αὐτούς· Μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες καὶ ποιοῦντες.

22 Ἐγένετο δὲ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν καὶ αὐτὸς ἐνέβη εἰς πλοῖον καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης· καὶ ἀνήχθησαν. 23 Πλεόντων δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσεν· καὶ κατέβη λαῖλαψ ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην, καὶ συνεπληροῦντο καὶ ἐκινδύνευον. 24 Προσελθόντες δὲ διήγειραν αὐτὸν λέγοντες· Ἐπιστάτα, ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος· καὶ ἐπαύσαντο, καὶ ἐγένετο γαλήνη. 25 Εἶπεν δὲ αὐτοῖς· Ποῦ ἡ πίστις ὑμῶν; φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους· Τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ; 22-25 Marc. 4, 35-41. Matth. 8, 23-27.

26 Καὶ κατέπλευσαν εἰς τὴν χώραν τῶν Γερασηνῶν, ἥτις ἐστὶν ἀντίπερα τῆς Γαλιλαίας. 27 Ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν ὑπήντησεν αὐτῷ ἀνήρ τις ἐκ τῆς πόλεως, ὃς εἶχεν δαιμόνια ἐκ χρόνων ἱκανῶν, καὶ ἱμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκετο, καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασιν. 28 Ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν ἀνακράξας προσέπεσεν αὐτῷ καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπεν· Τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; δέομαί σου, μή με βασανίσῃς. 29 Παρήγγελλεν γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου. Πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει αὐτόν, καὶ ἐδεσμεῖτο ἁλύσεσιν καὶ πέδαις φυλασσόμενος, καὶ διαρήσσων τὰ δεσμὰ ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαιμονίου εἰς τὰς ἐρήμους. 30 Ἐπηρώτησεν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς λέγων· Τί σοι ὄνομά ἐστιν; ὁ δὲ εἶπεν· Λεγιών· ὅτι εἰσῆλθεν δαιμόνια πολλὰ εἰς αὐτόν. 26-39 Matth. 8, 28-34. Marc. 5, 1-20.

31 Καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς
εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν. 32 Ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη
χοίρων ἱκανῶν βοσκομένων ἐν τῷ ὄρει· καὶ παρ-
εκάλουν αὐτὸν ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκείνους
εἰσελθεῖν· καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς. 33 Ἐξελθόντα
δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου εἰσῆλθον εἰς
τοὺς χοίρους, καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ
κρημνοῦ εἰς τὴν λίμνην καὶ ἀπεπνίγη. 34 Ἰδόντες
δὲ οἱ βόσκοντες τὸ γεγονὸς ἔφυγον καὶ ἀπήγγειλαν
εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. 35 Ἐξῆλθον
δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονός, καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν,
καὶ εὗρον καθήμενον τὸν ἄνθρωπον, ἀφ' οὗ τὰ
δαιμόνια ἐξεληλύθει, ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα
παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐφοβήθησαν.
36 Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη
ὁ δαιμονισθείς. 37 Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ἅπαν τὸ
πλῆθος τῆς περιχώρου τῶν Γερασηνῶν ἀπελθεῖν
ἀπ' αὐτῶν, ὅτι φόβῳ μεγάλῳ συνείχοντο· αὐτὸς
δὲ ἐμβὰς εἰς πλοῖον ὑπέστρεφεν. 38 Ἐδεῖτο δὲ
αὐτοῦ ὁ ἀνήρ, ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια,
εἶναι σὺν αὐτῷ. Ἀπέλυσεν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς
λέγων· 39 Ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ
διηγοῦ ὅσα σοι ἐποίησεν ὁ θεός. Καὶ ἀπῆλθεν
καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ
ὁ Ἰησοῦς.

40-48 Matth. 9, 18-22. Marc. 5, 21-34.

40 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι τὸν Ἰησοῦν
ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος· ἦσαν γὰρ πάντες προσ-
δοκῶντες αὐτόν. 41 Καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ ᾧ ὄνομα
Ἰάειρος, καὶ αὐτὸς ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχεν·
καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ παρεκάλει
αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, 42 Ὅτι
θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα καὶ
αὕτη ἀπέθνῃσκεν. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι
αὐτὸν οἱ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν. 43 Καὶ γυνὴ

οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα, ἥτις ἰατροῖς προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον οὐκ ἴσχυσεν ὑπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι, 44 προσελθοῦσα ὄπισθεν ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς. 45 Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· Τίς ὁ ἁψάμενός μου; ἀρνουμένων δὲ πάντων εἶπεν ὁ Πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ· Ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσίν σε καὶ ἀποθλίβουσιν, καὶ λέγεις· Τίς ὁ ἁψάμενός μου; 46 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἥψατό μού τις· ἐγὼ γὰρ ἔγνων δύναμιν ἐξελθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ. 47 Ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθεν, τρέμουσα ἦλθεν καὶ προσπεσοῦσα αὐτῷ δι' ἣν αἰτίαν ἥψατο αὐτοῦ ἀπήγγειλεν ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα. 48 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· Θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε· πορεύου εἰς εἰρήνην. 49 Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρχεταί τις ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου λέγων αὐτῷ ὅτι Τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου, μηκέτι σκύλλε τὸν διδάσκαλον. 50 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας ἀπεκρίθη αὐτῷ· Μὴ φοβοῦ· μόνον πίστευε, καὶ σωθήσεται. 51 Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν τινὰ σὺν αὐτῷ εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς καὶ τὴν μητέρα. 52 Ἔκλαιον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν. Ὁ δὲ εἶπεν· Μὴ κλαίετε· οὐκ ἀπέθανεν ἀλλὰ καθεύδει. 53 Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν. 54 Αὐτὸς δὲ κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς ἐφώνησεν λέγων· Ἡ παῖς, ἐγείρου. 55 Καὶ ἐπέστρεψεν τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα, καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν. 56 Καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς· ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.

49-56 Matth. 9, 23-26. Marc. 5, 35-43.

CAPUT IX.

Missio Apostolorum et praecepta eis servanda. Herodes de Iesu. Quinque millia virorum quinque panibus et duobus piscibus satiata. Petri confessio. Christus passionem suam praedicit. Quales pascat discipulos. Transfiguratur, daemonium eiicit. Contentio inter Apostolos orta de primatu. Christus non venit animas perdere sed salvare. Sequendi eum impedimenta.

1-6 Matth. 10, 1.5ss. Marc. 6, 7-13. 1 Marc. 3, 15. 3 Matth. 10, 9. Marc. 6, 8. 5 Act. 13, 51.

1 Συνκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα ἔδωκεν
αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαι-
μόνια καὶ νόσους θεραπεύειν. 2 Καὶ ἀπέστειλεν
αὐτοὺς κηρύσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ
ἰᾶσθαι τοὺς ἀσθενεῖς. 3 Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς·
Μηδὲν αἴρετε εἰς τὴν ὁδόν, μήτε ῥάβδον μήτε
πήραν μήτε ἄρτον μήτε ἀργύριον, μήτε δύο
χιτῶνας ἔχειν. 4 Καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκίαν εἰσέλθητε,
ἐκεῖ μένετε καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε. 5 Καὶ ὅσοι
ἂν μὴ δέχωνται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως
ἐκείνης καὶ τὸν κονιορτὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν
ἀποτινάξατε εἰς μαρτύριον ἐπ' αὐτούς.

6 Ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς κώ-
μας εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ.
7-9 Matth. 14, 1 s. Marc. 6, 14-16.
7 Ἤκουσεν δὲ Ἡρώδης ὁ τετραάρχης τὰ γινόμενα
ὑπ' αὐτοῦ πάντα, καὶ διηπόρει διὰ τὸ λέγεσθαι
ὑπό τινων ὅτι Ἰωάννης ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν. 8 Ὑπό
τινων δὲ ὅτι Ἠλείας ἐφάνη, ἄλλων δὲ ὅτι Προ-
φήτης εἷς τῶν ἀρχαίων ἀνέστη. 9 Εἶπεν Ἡρώδης·
Ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα· τίς δέ ἐστιν οὗτος
περὶ οὗ ἐγὼ ἀκούω τοιαῦτα; καὶ ἐζήτει ἰδεῖν
αὐτόν.

10-17 Matth. 14, 13-21. Marc. 6, 30-44 Io. 6, 1-13.

10 Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο
αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν· καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ὑπ-
εχώρησεν κατ' ἰδίαν εἰς τόπον ἔρημον πόλεως
καλουμένης Βηθσαϊδά. 11 Οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες

ἠκολούθησαν αὐτῷ· καὶ ἀποδεξάμενος αὐτοὺς
ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ
τοὺς χρείαν ἔχοντας θεραπείας ἰᾶτο. 12 Ἡ δὲ
ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν· προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα
εἶπον αὐτῷ· Ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα πορευθέντες
εἰς τὰς κύκλῳ κώμας καὶ τοὺς ἀγροὺς καταλύσωσιν
καὶ εὕρωσιν ἐπισιτισμόν, ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ
ἐσμέν. 13 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· Δότε αὐτοῖς
ὑμεῖς φαγεῖν. Οἱ δὲ εἶπαν· Οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον
ἢ πέντε ἄρτοι καὶ ἰχθύες δύο, εἰ μήτι πορευθέντες
ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν λαὸν τοῦτον
βρώματα. 14 Ἦσαν δὲ ὡσεὶ ἄνδρες πεντακισχίλιοι.
Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· Κατακλίνατε
αὐτοὺς κλισίας ἀνὰ πεντήκοντα. 15 Καὶ ἐποίησαν
οὕτως καὶ ἀνέκλιναν ἅπαντας. 16 Λαβὼν δὲ τοὺς
πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς
τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν αὐτοὺς καὶ κατέκλασεν,
καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς παρατιθέναι τῷ ὄχλῳ.
17 Καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες, καὶ
ἤρθη τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων κόφινοι
δώδεκα.

18 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον 18-22 Matth. 16, 13-23. Marc. 8, 27-33. (Io. 6, 68 ss.)
κατὰ μόνας συνῆσαν αὐτῷ οἱ μαθηταί, καὶ ἐπ-
ηρώτησεν αὐτοὺς λέγων· Τίνα με λέγουσιν οἱ
ὄχλοι εἶναι; 19 Οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπαν· Ἰωάννην
τὸν βαπτιστήν, ἄλλοι δὲ Ἠλείαν, ἄλλοι δὲ ὅτι Προ-
φήτης τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη. 20 Εἶπεν δὲ αὐ-
τοῖς· Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; Ἀποκριθεὶς
δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν· Τὸν Χριστὸν τοῦ θεοῦ. 21 Ὁ
δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς παρήγγειλεν μηδενὶ λέγειν
τοῦτο, 22 εἰπὼν ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου 22 24, 7. Marc. 9, 31.
πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσ-
βυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων καὶ ἀπο-
κτανθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι.

23-27 Matth. 10, 38 s.; 16, 24-28. Marc. 8. 34—9, 1.

23 Ἔλεγεν δὲ πρὸς πάντας· Εἴ τις θέλει
ὀπίσω μου ἔρχεσθαι, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ
ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν, καὶ
ἀκολουθείτω μοι. 24 Ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν
23 14, 27. αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ
24 17, 33. Io 12, 25. τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν.
25 Τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος κερδήσας τὸν
κόσμον ὅλον, ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας ἢ ζημιωθείς;
26 Ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λό-
γους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται,
ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ
τῶν ἁγίων ἀγγέλων. 27 Λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς,
εἰσίν τινες τῶν ὧδε ἑστώτων οἳ οὐ μὴ γεύσωνται
θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

28-36 Matth. 17, 1-8. Marc. 9, 2-9.

28 Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους,
ὡσεὶ ἡμέραι ὀκτώ, καὶ παραλαβὼν Πέτρον καὶ
Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσ-
εύξασθαι. 29 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσεύχεσθαι
αὐτὸν τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον καὶ
ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστράπτων. 30 Καὶ
ἰδοὺ ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν
Μωϋσῆς καὶ Ἠλείας. 31 Οἱ ὀφθέντες ἐν δόξῃ
ἔλεγον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ, ἣν ἔμελλεν πληροῦν ἐν
Ἱερουσαλήμ. 32 Ὁ δὲ Πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ
ἦσαν βεβαρημένοι ὕπνῳ· διαγρηγορήσαντες δὲ
εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς
συνεστῶτας αὐτῷ. 33 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ δια-
χωρίζεσθαι αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ εἶπεν ὁ Πέτρος
πρὸς τὸν Ἰησοῦν· Ἐπιστάτα, καλόν ἐστιν ἡμᾶς
ὧδε εἶναι, καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, μίαν σοὶ
καὶ μίαν Μωϋσεῖ καὶ μίαν Ἠλείᾳ, μὴ εἰδὼς ὃ
λέγει. 34 Ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος ἐγένετο νεφέλη
καὶ ἐπεσκίασεν αὐτούς· ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ
35 2 Petr. 1, 17. ἐκείνους εἰσελθεῖν εἰς τὴν νεφέλην. 35 Καὶ φωνὴ

ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα· Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, αὐτοῦ ἀκούετε. 36 Καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν εὑρέθη Ἰησοῦς μόνος. Καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑωράκασιν.

37 Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ κατελθόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους συνήντησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς. 38 Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἐβόησεν λέγων· Διδάσκαλε, δέομαί σου, ἐπίβλεψαι ἐπὶ τὸν υἱόν μου, ὅτι μονογενής ἐστίν μοι. 39 Καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει αὐτόν, καὶ ἐξαίφνης κράζει καὶ σπαράσσει αὐτὸν μετὰ ἀφροῦ, καὶ μόγις ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ συντρῖβον αὐτόν· 40 Καὶ ἐδεήθην τῶν μαθητῶν σου ἵνα ἐκβάλωσιν αὐτό, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν. 41 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν; προσάγαγε ὧδε τὸν υἱόν σου. 42 Ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ ἔρρηξεν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον καὶ συνεσπάραξεν· ἐπετίμησεν δὲ ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ. 43 Ἐξεπλήσσοντο δὲ πάντες ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι τοῦ θεοῦ. Πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίει, εἶπεν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· 44 Θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων. 45 Οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν ἵνα μὴ αἴσθωνται αὐτό· καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.

37-45 Matth. 17, 14-23. Marc. 9, 14-32.

46-48 Matth. 18, 1-5. Marc. 9, 33-37.

46 Εἰσῆλθεν δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν. 47 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἰδὼν τὸν διαλογισμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενος παιδίου ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἑαυτῷ, 48 Καὶ εἶπεν

48 Matth. 10, 40. Io. 13, 20.

αὐτοῖς· Ὃς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με· ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων, οὗτός ἐστιν μέγας.

49-50 Marc. 9, 38-40. 49 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶπεν· Ἐπιστάτα, εἴδομέν τινα ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν. 50 Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς· Μὴ κωλύετε· ὃς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστίν.

51 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήμψεως αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐστήριξεν τοῦ πορεύεσθαι εἰς Ἰερουσαλήμ. 52 Καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ. Καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς πόλιν Σαμαριτῶν, ὥστε ἑτοιμάσαι αὐτῷ. 53 Καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν, ὅτι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς Ἰερουσαλήμ. 54 Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης εἶπαν· Κύριε, θέλεις εἴπωμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀναλῶσαι αὐτούς; 55 Στραφεὶς δὲ ἐπετίμησεν αὐτοῖς καὶ εἶπεν· Οὐκ οἴδατε οἵου πνεύματός ἐστε·

56 Io. 3, 17; 12, 47. 56 ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι ἀλλὰ σῶσαι. Καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ἑτέραν κώμην.

57-60 Matth. 8, 19-22. 57 Ἐγένετο δὲ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ, εἶπέν τις πρὸς αὐτόν· Ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ. 58 Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ. 59 Εἶπεν δὲ πρὸς ἕτερον· Ἀκολούθει μοι. Ὁ δὲ εἶπεν· Κύριε,

54 (4 Reg. 1, 10-12.)

ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθόντι θάψαι τὸν πατέρα μου. 60 Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς, σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. 61 Εἶπεν δὲ καὶ ἕτερος· Ἀκολουθήσω σοι, κύριε· πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου. 62 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς· Οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω, εὔθετός ἐστιν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

CAPUT X.

Septuaginta duo discipuli cum praeceptis ablegantur et gaudentes redeunt. Parata civitatibus in malo obstinatis calamitas. Christus exultans in Spiritu confitetur Patri. Quid ut vivas sit faciendum, et quis proximus. Parabola de Samaritano misericorde. Martha et Maria.

1 Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ κύριος καὶ ἑτέρους ἑβδομήκοντα δύο, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ ἤμελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι. 2 Ἔλεγεν δὲ πρὸς αὐτούς· Ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι· δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ. 3 Ὑπάγετε· ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ λύκων. 4 Μὴ βαστάζετε βαλλάντιον, μὴ πήραν, μὴ ὑποδήματα, καὶ μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε. 5 Εἰς ἣν δ' ἂν οἰκίαν εἰσέλθητε, πρῶτον λέγετε· Εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ. 6 Καὶ ἐὰν ᾖ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μήγε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει. 7 Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε, ἐσθίοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν· ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης

2 Matth. 9, 37 s.

3 Matth. 10, 16.

4-12 Matth. 10, 9-15.

4 Marc. 6, 8.

4 ss. 9, 3-5.

7 Matth. 10, 10. 1 Tim. 5, 18. (1 Cor. 9, 14.)

4 4 Reg. 4, 29. 7 Deut. 24, 14.

τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ. Μὴ μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν. 8 Καὶ εἰς ἣν ἂν πόλιν εἰσέρχησθε καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν. 9 Καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε αὐτοῖς· Ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. 10 Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέλθητε καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς, ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας αὐτῆς
11 Act. 13, 51. εἴπατε· 11 Καὶ τὸν κονιορτὸν τὸν κολληθέντα ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν εἰς τοὺς πόδας ἀπομασσόμεθα ὑμῖν· πλὴν τοῦτο γινώσκετε, ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. 12 Λέγω ὑμῖν ὅτι Σοδόμοις ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.
13-15 Matth. 11, 21-23. 13 Οὐαί σοι, Χοραζείν, οὐαί σοι, Βηθσαιδά· ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγενήθησαν αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ καθήμενοι μετενόησαν. 14 Πλὴν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν τῇ κρίσει ἢ ὑμῖν. 15 Καὶ σύ Καπερναούμ, ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα,
16 Matth. 10, 40. Io. 13, 20. ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ. 16 Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με.

17 Ὑπέστρεψαν δὲ οἱ ἑβδομήκοντα δύο μετὰ χαρᾶς λέγοντες· Κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου. 18 Εἶπεν δὲ αὐτοῖς· Ἐθεώρουν τὸν σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα. 19 Ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσει. 20 Πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται, χαίρετε δὲ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐνγέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

15 Is. 14, 15. 19 (Ps. 90, 13.)

21 Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἠγαλλιάσατο τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ καὶ εἶπεν· Ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις· ναὶ, ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως εὐδοκία ἐγένετο ἔμπροσθέν σου. 22 Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου, καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἐστιν ὁ υἱὸς εἰ μὴ ὁ πατήρ, καὶ τίς ἐστιν ὁ πατὴρ εἰ μὴ ὁ υἱὸς καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι. 23 Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς κατ' ἰδίαν εἶπεν· Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε. 24 Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδαν, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.

21 s. Matth. 11, 25-27. 23 s. Matth. 13, 16 s.

25 Καὶ ἰδοὺ νομικός τις ἀνέστη ἐκπειράζων αὐτὸν καὶ λέγων· Διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; 26 Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτόν· Ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις; 27 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. 28 Εἶπεν δὲ αὐτῷ· Ὀρθῶς ἀπεκρίθης· τοῦτο ποίει, καὶ ζήσῃ. 29 Ὁ δὲ θέλων δικαιῶσαι ἑαυτὸν εἶπεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν· Καὶ τίς ἐστίν μου πλησίον; 30 Ὑπολαβὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἰερουσαλὴμ εἰς Ἰερειχώ, καὶ λῃσταῖς περιέπεσεν, οἳ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον, ἀφέντες ἡμιθανῆ. 31 Κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεύς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀντιπαρῆλθεν.

25-27 (18, 18 ss.) Matth. 22, 35 ss. Marc. 12, 28 ss.

---

27 Deut. 6, 5. Lev. 19, 18. 28 (Lev. 18, 5.)

32 ὁμοίως δὲ καὶ Λευείτης γενόμενος κατὰ τὸν
τόπον ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαῆλθεν. 33 Σαμαρίτης
δέ τις ὁδεύων ἦλθεν κατ' αὐτὸν καὶ ἰδὼν αὐτὸν
ἐσπλαγχνίσθη. 34 καὶ προσελθὼν κατέδησεν τὰ
τραύματα αὐτοῦ ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον· καὶ
ἐπιβιβάσας αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος ἤγαγεν αὐ-
τὸν εἰς πανδοχεῖον καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ. 35 Καὶ
ἐπὶ τὴν αὔριον ἐκβαλὼν δύο δηνάρια ἔδωκεν τῷ
πανδοχεῖ καὶ εἶπεν· Ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅ τι
ἂν προσδαπανήσῃς ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με
ἀποδώσω σοι. 36 Τίς τούτων τῶν τριῶν πλησίον
δοκεῖ σοι γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς;
37 Ὁ δὲ εἶπεν· Ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. Εἶπεν
δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Πορεύου καὶ σὺ ποίει ὁμοίως.

38 (Lo. 11 38, 12, 1 58.) **38** Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς καὶ
αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινά· γυνὴ δέ τις ὀνό-
ματι Μάρθα ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.
39 Καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη Μαρία, ἣ καὶ
παρακαθεσθεῖσα πρὸς τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ ἤκουεν
τὸν λόγον αὐτοῦ. 40 Ἡ δὲ Μάρθα περιεσπᾶτο
περὶ πολλὴν διακονίαν. Ἐπιστᾶσα δὲ εἶπεν· Κύριε,
οὐ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελφή μου μόνην με κατέλιπεν
διακονεῖν; εἰπὲ οὖν αὐτῇ ἵνα μοι συναντιλάβηται.
41 Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ κύριος· Μάρθα,
Μάρθα, μεριμνᾷς καὶ θορυβάζῃ περὶ πολλά·
42 ἑνὸς δέ ἐστιν χρεία. Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν με-
ρίδα ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς.

CAPUT XI.

Oratio dominica. Precandi assiduitas et fiducia commendatur. Criminatio auxilii diabolici refutata. Quis vere beatus sit. Aequales depravati. Sermones convivales adversus Pharisaeos et Legisperitos, eorum hypocrisim notantes.

1 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ
τινὶ προσευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπέν τις τῶν

μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν· Κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ Ἰωάννης ἐδίδαξεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. 2 Εἶπεν δὲ αὐτοῖς· Ὅταν προσ- 2-4 Matth. 6, 9-13.
εύχησθε, λέγετε· Πάτερ, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου. 3 Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν. 4 Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίομεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν. Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν.

5 Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· Τίς ἐξ ὑμῶν ἕξει φίλον, καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου καὶ εἴπῃ αὐτῷ· Φίλε, χρῆσόν μοι τρεῖς ἄρτους, 6 ἐπειδὴ φίλος μου παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ πρός με καὶ οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ· 7 κἀκεῖνος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς εἴπῃ· Μή μοι κόπους πάρεχε, ἤδη ἡ θύρα κέκλεισται καὶ τὰ παιδία μου μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην εἰσίν· οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί σοι. 8 Λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς διὰ τὸ εἶναι φίλον αὐτοῦ, διάγε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ ὅσων χρῄζει. 9-13
9 Κἀγὼ ὑμῖν λέγω· Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· Matth. 7, 7-11.
ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιχθήσεται 9 Matth.
ὑμῖν. 10 Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν 21, 22. Marc.
εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιχθήσεται. 11 Τίς 11, 24. Io.14,13. Iac. 1, 5.
δὲ ἐξ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσει ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ ἰχθύν, μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; 12 Ἢ καὶ αἰτήσει ᾠόν, μὴ ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον; 13 Εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν; 14 s.

14 Καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν Matth.9, 32-34; 12, 22 ss. Marc. 3, 22.
κωφόν· ἐγένετο δὲ τοῦ δαιμονίου ἐκβληθέντος ἐλάλησεν ὁ κωφός, καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι.

15 Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον· Ἐν Βεελζεβοὺλ τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια·
16Matth. 12, 38; 16, 1. Marc. 8, 11. 16 ἕτεροι δὲ πειράζοντες σημεῖον ἐξ οὐρανοῦ ἐζήτουν παρ' αὐτοῦ. 17 Αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα εἶπεν αὐτοῖς· Πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει.
17-23 Matth. 12, 25-30. Marc. 3, 23-27. 18 Εἰ δὲ καὶ ὁ σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη, πῶς σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; ὅτι λέγετε ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια. 19 Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ κριταὶ ὑμῶν ἔσονται. 20 Εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. 21 Ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος φυλάσσῃ τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶν τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ· 22 ἐπὰν δὲ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτόν, τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἴρει ἐφ' ᾗ ἐπεποίθει, καὶ τὰ
23 9, 50. Marc. 9, 40. σκῦλα αὐτοῦ διαδίδωσιν. 23 Ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστίν, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει.
24-26 Matth. 12, 43-45. 24 Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ μὴ εὑρίσκον λέγει· Ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν ἐξῆλθον. 25 Καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. 26 Τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ, καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων.

27 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα ἐπάρασά τις φωνὴν γυνὴ ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπεν αὐτῷ· Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας. 28 Αὐτὸς δὲ εἶπεν· Μενοῦν μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ φυλάσσοντες.

29 Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροιζομένων ἤρξατο λέγειν· Ἡ γενεὰ αὕτη γενεὰ πονηρά ἐστιν· σημεῖον ζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ. 30 Καθὼς γὰρ ἐγένετο Ἰωνᾶς σημεῖον τοῖς Νινευείταις, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ. 31 Βασίλισσα Νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινεῖ αὐτούς· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὧδε. 32 Ἄνδρες Νινευεῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε. 33 Οὐδεὶς λύχνον ἅψας εἰς κρυπτὴν τίθησιν οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φέγγος βλέπωσιν. 34 Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός σου. Ὅταν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινόν ἐστιν· ἐπὰν δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν. 35 Σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν. 36 Εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινόν, μὴ ἔχον τι μέρος σκοτεινόν, ἔσται φωτεινὸν ὅλον ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φωτίζῃ σε.

29-32 Matth. 12, 38-42.

33 8, 16. Matth. 5, 15. Marc. 4, 21.

34 Matth. 6, 22 s.

37 Ἐν δὲ τῷ λαλῆσαι ἠρώτα αὐτὸν Φαρισαῖός τις ὅπως ἀριστήσῃ παρ' αὐτῷ· εἰσελθὼν δὲ ἀνέπεσεν. 38 Ὁ δὲ Φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ ἀρίστου. 39 Εἶπεν δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν· Νῦν ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος καθαρίζετε, τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἁρπαγῆς καὶ πονηρίας. 40 Ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ

39 Matth. 23, 25.

30 Ion. 2, 1. 31 3 Reg. 10, 1. 2 Par. 9, 1. 32 Ion. 3, 5.

ἔξωθεν καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησεν; 41 πλὴν τὰ
ἐνόντα δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ πάντα καθαρὰ
42 ὑμῖν ἐστίν. 42 Ἀλλὰ οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις,
Matth. 23, 23. ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ πήγανον
καὶ πᾶν λάχανον, καὶ παρέρχεσθε τὴν κρίσιν καὶ
τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ· ταῦτα ἔδει ποιῆσαι κἀκεῖνα
43 s. μὴ ἀφιέναι. 43 Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι
20, 46. Matth. ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς
23, 6s. 27. καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς. 44 Οὐαὶ
Marc. 12, 39. ὑμῖν, ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα, καὶ οἱ
ἄνθρωποι οἱ περιπατοῦντες ἐπάνω οὐκ οἴδασιν.
45 Ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν νομικῶν λέγει αὐτῷ·
46 Matth. 23, 4. διδάσκαλε, ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρίζεις. 46 Ὁ
δὲ εἶπεν· Καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαί, ὅτι φορτί-
ζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυσβάστακτα, καὶ
αὐτοὶ ἑνὶ τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ προσψαύετε τοῖς
φορτίοις. 47 Οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα
τῶν προφητῶν, οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν
αὐτούς. 48 Ἄρα μαρτυρεῖτε καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς
ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκ-
τειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε αὐτῶν τὰ
μνημεῖα. 49 Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ
εἶπεν· Ἀποστελῶ εἰς αὐτοὺς προφήτας καὶ ἀπο-
στόλους, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσιν καὶ ἐκ-
διώξουσιν· 50 Ἵνα ἐκζητηθῇ τὸ αἷμα πάντων
τῶν προφητῶν τὸ ἐκχυννόμενον ἀπὸ καταβολῆς
κόσμου ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης, 51 Ἀπὸ αἵματος
Ἅβελ ἕως αἵματος Ζαχαρίου τοῦ ἀπολομένου με-
ταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου· ναὶ λέγω ὑμῖν,
52 ἐκζητηθήσεται ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. 52 Οὐαὶ
Matth. 23, 13. ὑμῖν τοῖς νομικοῖς, ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς
γνώσεως· αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθατε, καὶ τοὺς εἰσ-

51 Gen. 4, 8. 2 Par 24, 22.

ερχομένους ἐκωλύσατε. 53 Λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα πρὸς αὐτοὺς ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι δεινῶς ἐνέχειν καὶ ἀποστοματίζειν αὐτὸν περὶ πλειόνων, 54 ἐνεδρεύοντες αὐτόν, ζητοῦντες θηρεῦσαί τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

CAPUT XII.

Fermentum Pharisaeorum. Quis metuendus sit. Peccatum in Spiritum Sanctum. Lis hereditatis. Parabola de divite vana meditante. Non anxie curandum nec metuendum sed caelestia sectanda et vigilandum. Immissio ignis in terram. Signa temporum.

1 Ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου, ὥστε καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον· Προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις. 2 Οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστὶν ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται. 3 Ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἴπατε, ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται, καὶ ὃ πρὸς τὸ οὖς ἐλαλήσατε ἐν τοῖς ταμείοις, κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωμάτων. 4 Λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου· Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεννόντων τὸ σῶμα καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων περισσότερόν τι ποιῆσαι. 5 Ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε· φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι ἔχοντα ἐξουσίαν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν· ναὶ λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε. 6 Οὐχὶ πέντε στρουθία πωλεῖται ἀσσαρίων δύο; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. 7 Ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἠρίθμηνται. Μὴ οὖν φοβεῖσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε. 8 Λέγω δὲ ὑμῖν· Πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν

1 Matth. 16, 6. Marc. 8, 15.
2 8, 17. Matth. 10, 26 s. Marc. 4, 22.
4-9 Matth. 10, 28-33.
8 Marc. 8, 38. 2 Tim. 2, 12.

τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ. 9 Ὁ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων ἀπαρνηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ
10 Matth. 12, 32. Marc. 3, 29. θεοῦ. 10 Καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται. 11 Ὅταν
11 s. Matth. 10, 19 s. Marc. 13, 11. δὲ εἰσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί ἀπολογήσησθε ἢ τί εἴπητε· 12 Τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν.

13 Εἶπεν δέ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου· Διδάσκαλε, εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν. 14 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Ἄνθρωπε, τίς με κατέστησεν κριτὴν ἢ μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς; 15 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· Ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ πάσης πλεονεξίας, ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστὶν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ. 16 Εἶπεν δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς λέγων· Ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα. 17 Καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ λέγων· Τί ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς μου; 18 Καὶ εἶπεν· Τοῦτο ποιήσω· καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γενήματά μου καὶ τὰ ἀγαθά μου, 19 καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου· Ψυχή, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου. 20 Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ θεός· Ἄφρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνι ἔσται; 21 Οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν.

19 s. Eccli. 11, 19.

22 Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ τί φάγητε, μηδὲ τῷ σώματι τί ἐνδύσησθε. 23 Ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστιν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος. 24 Κατανοήσατε τοὺς κόρακας, ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν, οἷς οὐκ ἔστιν ταμεῖον οὐδὲ ἀποθήκη, καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς· πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε τῶν πετεινῶν. 25 Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα; 26 Εἰ οὖν οὐδὲ ἐλάχιστον δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε; 27 Κατανοήσατε τὰ κρίνα, πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει· λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων. 28 Εἰ δὲ τὸν χόρτον σήμερον ἐν ἀγρῷ ὄντα καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσι, πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι· 29 Καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φάγητε ἢ τί πίητε, καὶ μὴ μετεωρίζεσθε· 30 Ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ· ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι χρῄζετε τούτων. 31 Πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. 32 Μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον, ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν. 33 Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν καὶ δότε ἐλεημοσύνην· ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλλάντια μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτης οὐκ ἐγγίζει οὐδὲ σὴς διαφθείρει. 34 Ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται. 35 Ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιεζωσμέναι καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι, 36 Καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε ἀναλύσῃ

22-31 Matth. 6, 25-33. 21 Petr. 5, 7.

33 Matth. 19, 21. 33 s. Matth. 6, 19-21.

22 Ps. 54, 23.

ἐκ τῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος καὶ κρούσαντος εὐθέως
ἀνοίξωσιν αὐτῷ. 37 Μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι,
οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὑρήσει γρηγοροῦντας· ἀμὴν
λέγω ὑμῖν ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτοὺς
καὶ παελθὼν διακονήσει αὐτοῖς. 38 Καὶ ἐὰν ἔλθῃ
ἐν τῇ δευτέρᾳ φυλακῇ καὶ ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ
ἔλθῃ καὶ εὕρῃ οὕτως, μακάριοί εἰσιν οἱ δοῦλοι
39 s. Matth. 24, 43 s. ἐκεῖνοι. 39 Τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ
οἰκοδεσπότης ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρη-
γόρησεν ἂν καὶ οὐκ ἂν ἀφῆκεν διορυχθῆναι τὸν
40 Apoc. 16, 15. οἶκον αὐτοῦ. 40 Καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι, ὅτι
ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.
41 Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος· Κύριε, πρὸς ἡμᾶς
τὴν παραβολὴν ταύτην λέγεις ἢ καὶ πρὸς πάντας;
42-46 Matth. 24,45-51. 42 Εἶπεν δὲ ὁ κύριος· Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς
οἰκονόμος ὁ φρόνιμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ
τῆς θεραπείας αὐτοῦ τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ τὸ
σιτομέτριον; 43 Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν
ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως.
44 Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν
αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν. 45 Ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος
ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· Χρονίζει ὁ κύριός μου
ἔρχεσθαι, καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς παῖδας καὶ τὰς
παιδίσκας, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ μεθύσκεσθαι·
46 ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ
οὐ προσδοκᾷ καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ
διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν
ἀπίστων θήσει. 47 Ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς
τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ καὶ μὴ ἑτοιμάσας
μηδὲ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ δαρήσεται
πολλάς· 48 Ὁ δὲ μὴ γνούς, ποιήσας δὲ ἄξια
πληγῶν, δαρήσεται ὀλίγας. Παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη
πολύ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ, καὶ ᾧ
παρέθεντο πολύ, περισσότερον αἰτήσουσιν αὐτόν.

49 Πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἤδη ἀνήφθη. 50 Βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως ὅτου τελεσθῇ. 51 Δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῇ; οὐχὶ λέγω ὑμῖν ἀλλ' ἢ διαμερισμόν. 52 Ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν οἴκῳ ἑνὶ διαμεμερισμένοι, τρεῖς ἐπὶ δυσὶν καὶ δύο ἐπὶ τρισὶν 53 διαμερισθήσονται, πατὴρ ἐπὶ υἱῷ καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρί, μήτηρ ἐπὶ θυγατέρα καὶ θυγάτηρ ἐπὶ τὴν μητέρα, πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς καὶ νύμφη ἐπὶ τὴν πενθερὰν αὐτῆς. 51-53 Matth. 10, 34 s.

54 Ἔλεγεν δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις· Ὅταν ἴδητε νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἀπὸ δυσμῶν, εὐθέως λέγετε· Ὄμβρος ἔρχεται, καὶ γίνεται οὕτως· 55 Καὶ ὅταν νότον πνέοντα, λέγετε ὅτι Καύσων ἔσται, καὶ γίνεται. 56 Ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ οἴδατε δοκιμάζειν, τὸν δὲ καιρὸν τοῦτον πῶς οὐ δοκιμάζετε; 57 Τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον; 58 Ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρχοντα, ἐν τῇ ὁδῷ δὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ, μήποτε κατασύρῃ σε πρὸς τὸν κριτήν, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ πράκτορι, καὶ ὁ πράκτωρ σε βάλῃ εἰς φυλακήν. 59 Λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως οὗ καὶ τὸ ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς. 54-56 Matth. 16, 2 s. 58 s. Matth. 5, 25 s

CAPUT XIII.

Agenda poenitentia. Parabola de ficu infructuosa. Mulier sabbato sanata. Comparatio regni caelorum cum grano sinapis et fermento. De angusta porta. Herodes vulpes; Hierosolyma prophetarum interfectrix evertenda.

1 Παρῆσαν δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν Γαλιλαίων ὧν τὸ

53 Mich. 7, 6.

αἷμα Πειλᾶτος ἔμιξεν μετὰ τῶν θυσιῶν αὐτῶν.
2 Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Δοκεῖτε ὅτι οἱ
Γαλιλαῖοι οὗτοι ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς
Γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι τοιαῦτα πεπόνθασιν;
3 Οὐχί, λέγω ὑμῖν· ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοήσητε,
πάντες ὁμοίως ἀπολεῖσθε. 4 Ἢ ἐκεῖνοι οἱ δέκα
καὶ ὀκτὼ, ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ Σιλωὰμ
καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς, δοκεῖτε ὅτι αὐτοὶ ὀφειλέται
ἐγένοντο παρὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους τοὺς κατ-
οικοῦντας ἐν Ἰερουσαλήμ; 5 Οὐχί, λέγω ὑμῖν·
ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοήσητε, πάντες ὁμοίως ἀπο-
λεῖσθε. 6 Ἔλεγεν δὲ ταύτην τὴν παραβολήν·
Συκῆν εἶχέν τις πεφυτευμένην ἐν τῷ ἀμπελῶνι
αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν ζητῶν καρπὸν ἐν αὐτῇ καὶ οὐχ
εὗρεν. 7 Εἶπεν δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν· Ἰδοὺ
τρία ἔτη ἀφ' οὗ ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ
συκῇ ταύτῃ καὶ οὐχ εὑρίσκω· ἔκκοψον αὐτήν·
ἵνατί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ; 8 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
λέγει αὐτῷ· Κύριε, ἄφες αὐτὴν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος,
ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτὴν καὶ βάλω κόπρια,
9 κἂν μὲν ποιήσῃ καρπόν· εἰ δὲ μήγε, εἰς τὸ
μέλλον ἐκκόψεις αὐτήν.

10 Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν
ἐν τοῖς σάββασιν. 11 Καὶ ἰδοὺ γυνὴ πνεῦμα ἔχουσα
ἀσθενείας ἔτη δέκα καὶ ὀκτώ, καὶ ἦν συγκύπτουσα
καὶ μὴ δυναμένη ἀνακύψαι εἰς τὸ παντελές. 12 Ἰδὼν
δὲ αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς προσεφώνησεν καὶ εἶπεν αὐτῇ·
Γύναι, ἀπολέλυσαι ἀπὸ τῆς ἀσθενείας σου. 13 Καὶ
ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας, καὶ παραχρῆμα ἀν-
ορθώθη, καὶ ἐδόξαζεν τὸν θεόν. 14 Ἀποκριθεὶς δὲ
ὁ ἀρχισυνάγωγος, ἀγανακτῶν ὅτι τῷ σαββάτῳ
ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγεν τῷ ὄχλῳ· Ἓξ

3 (Ps. 7, 13.) 14 Deut. 5, 13.

ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν ταύταις οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. 15 Ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος καὶ εἶπεν· Ὑποκριταί, ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει; 16 Ταύτην δὲ θυγατέρα Ἀβραὰμ οὖσαν, ἣν ἔδησεν ὁ σατανᾶς ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; 17 Καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ κατῃσχύνοντο πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ. 15 14, 5. Matth. 12, 11.

18 Ἔλεγεν οὖν· Τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν; 19 Ὁμοία ἐστὶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ, καὶ ηὔξησεν καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον μέγα, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ. 20 Καὶ πάλιν εἶπεν· Τίνι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ; 21 Ὁμοία ἐστὶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον. 18 s. Matth. 13, 31 s. Marc. 4, 30-32. 21 Matth. 13, 33.

22 Καὶ διεπορεύετο κατὰ πόλεις καὶ κώμας διδάσκων καὶ πορείαν ποιούμενος εἰς Ἰερουσαλήμ. 23 Εἶπεν δέ τις αὐτῷ· Κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σῳζόμενοι; Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς· 24 Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης, ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰσελθεῖν, καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν. 25 Ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξησθε ἔξω ἑστάναι καὶ κρούειν τὴν θύραν λέγοντες· Κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν· καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν· Οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ. 24 Matth. 7, 13 s. 25 ss. Matth. 25, 10-12.

19 (Ez. 17, 23; 31, 6.)

26 Τότε ἄρξεσθε λέγειν· Ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου
καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας.
27 Matth. 7, 23. 25. 41. 27 Καὶ ἐρεῖ λέγων ὑμῖν· Οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν
ἐστέ· ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες ἐργάται
τῆς ἀδικίας. 28 Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ
28 s. Matth 8, 11 s. βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ὅταν ὄψησθε Ἀβραὰμ καὶ
Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ καὶ πάντας τοὺς προφήτας ἐν
τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους
ἔξω. 29 Καὶ ἥξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν
καὶ βορρᾶ καὶ νότου, καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ
30 Matth 19, 30; 20, 16 Marc. 10, 31. βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. 30 Καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι
οἳ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶν πρῶτοι οἳ ἔσονται
ἔσχατοι.

31 Ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθάν τινες Φαρι-
σαῖοι λέγοντες αὐτῷ· Ἔξελθε καὶ πορεύου ἐν-
τεῦθεν, ὅτι Ἡρῴδης θέλει σε ἀποκτεῖναι. 32 Καὶ
εἶπεν αὐτοῖς· Πορευθέντες εἴπατε τῇ ἀλώπεκι
ταύτῃ· Ἰδοὺ ἐκβάλλω δαιμόνια καὶ ἰάσεις ἐπι-
τελῶ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι.
33 Πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ ἐχομένῃ
πορεύεσθαι, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται προφήτην ἀπολέσθαι
34 s. Matth. 23, 37-39. ἔξω Ἰερουσαλήμ. 34 Ἰερουσαλὴμ Ἰερουσαλήμ, ἡ
ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς
ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπι-
συνάξαι τὰ τέκνα σου ὃν τρόπον ὄρνις τὴν ἑαυτῆς
νοσσιὰν ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε.
35 Ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. Λέγω
δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ ἴδητέ με ἕως ἥξει ὅτε εἴπητε·
Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι
Κυρίου.

---

27 Ps. 6, 9. 29 (Is. 49, 12. Ps. 106, 3.) 35 (Ps. 68, 26.) Ps. 117, 26.

CAPUT XIV.

Hydropicus sabbato sanatur. Legisperitorum et Pharisaeorum ambitio notatur. Parabola de invitatis ad coenam. Volenti Christum sequi omnibus renuntiandum et crucem tollendam esse. De turrim aedificaturo et rege bellum inchoaturo; sal putidum.

1 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν ἀρχόντων τῶν Φαρισαίων σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι αὐτόν. 2 Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπός τις ἦν ὑδρωπικὸς ἔμπροσθεν αὐτοῦ. 3 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ Φαρισαίους λέγων· Εἰ ἔξεστιν τῷ σαββάτῳ θεραπεύειν; 4 Οἱ δὲ ἡσύχασαν. Καὶ ἐπιλαβόμενος ἰάσατο αὐτὸν καὶ ἀπέλυσεν. 5 Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν· Τίνος ὑμῶν ὄνος ἢ βοῦς εἰς φρέαρ πεσεῖται, καὶ οὐκ εὐθέως ἀναspάσει αὐτὸν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; 6 Καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκριθῆναι αὐτῷ πρὸς ταῦτα.

5 13, 15. Matth. 12, 11.

7 Ἔλεγεν δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολήν, ἐπέχων πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο, λέγων πρὸς αὐτούς· 8 Ὅταν κληθῇς ὑπό τινος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῇς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, μήποτε ἐντιμότερός σου ᾖ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ, 9 καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας ἐρεῖ σοι· Δὸς τούτῳ τόπον, καὶ τότε ἄρξῃ μετὰ αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν. 10 Ἀλλ' ὅταν κληθῇς, πορευθεὶς ἀνάπεσε εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκώς σε, εἴπῃ σοι· Φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον· τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων σοι. 11 Ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται. 12 Ἔλεγεν δὲ καὶ τῷ κεκληκότι αὐτόν· Ὅταν ποιῇς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φώνει τοὺς φίλους σου

11 18, 14. Matth. 23, 12.

---

7 ss. (Prov. 25, 6 s.)

μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου μηδὲ γείτονας πλουσίους, μήποτε καὶ αὐτοί σε ἀντικαλέσωσιν καὶ γένηταί σοι ἀνταπόδομα. 13 Ἀλλ' ὅταν δοχὴν ποιῇς, κάλει πτωχούς, ἀναπήρους, χωλούς, τυφλούς. 14 Καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι· ἀνταποδοθήσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων. 15 Ἀκούσας δέ τις τῶν συνανακειμένων ταῦτα εἶπεν αὐτῷ· Μακάριος ὃς φάγεται ἄρτον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

16 ss. Matth. 22, 1 ss. Apoc. 19, 9.

16 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Ἄνθρωπός τις ἐποίησεν δεῖπνον μέγα, καὶ ἐκάλεσεν πολλούς. 17 Καὶ ἀπέστειλεν τὸν δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις ἔρχεσθαι, ὅτι ἤδη ἕτοιμά ἐστιν πάντα. 18 Καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς πάντες παραιτεῖσθαι. Ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ· Ἀγρὸν ἠγόρασα καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον. 19 Καὶ ἕτερος εἶπεν· Ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον. 20 Καὶ ἕτερος εἶπεν· Γυναῖκα ἔγημα καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν. 21 Καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος ἀπήγγειλεν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. Τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης εἶπεν τῷ δούλῳ αὐτοῦ· Ἔξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους καὶ τυφλοὺς καὶ χωλοὺς εἰσάγαγε ὧδε. 22 Καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος· Κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστίν. 23 Καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δοῦλον· Ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμούς καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ μου ὁ οἶκος· 24 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεταί μου τοῦ δείπνου.

13 Tob. 4, 7. Prov. 3, 9.

25 Συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ στραφεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς· 26 Εἴ τις ἔρχεται πρός με καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, οὐ δύναταί μου μαθητὴς εἶναι. 27 Καὶ ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής. 28 Τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν θέλων πύργον οἰκοδομῆσαι οὐχὶ πρῶτον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει εἰς ἀπαρτισμόν· 29 Ἵνα μήποτε θέντος αὐτοῦ θεμέλιον καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξωνται ἐμπαίζειν αὐτῷ, 30 Λέγοντες· Ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι. 31 Ἢ τίς βασιλεύς, πορευόμενος ἑτέρῳ βασιλεῖ συμβαλεῖν εἰς πόλεμον οὐχὶ καθίσας πρῶτον βουλεύεται εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν ὑπαντῆσαι τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτόν; 32 Εἰ δὲ μήγε, ἔτι αὐτοῦ πόρρω ὄντος πρεσβείαν ἀποστείλας ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρήνην. 33 Οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσιν τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής. 34 Καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀρτυθήσεται; 35 Οὔτε εἰς γῆν οὔτε εἰς κοπρίαν εὔθετόν ἐστιν· ἔξω βάλλουσιν αὐτό. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.

26 s. Matth. 10, 37 s.

27 Matth. 16, 24. Marc. 8, 34.

34 Matth. 5, 13. Marc. 9, 50.

CAPUT XV.

Parabolae de ove et drachma perdita et reperta, deque filio perdito atque invento. Gaudium in caelo super peccatore poenitentiam agente.

1 Ἦσαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῷ πάντες οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀκούειν αὐτοῦ. 2 Καὶ διεγόγγυζον οἵ τε Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς λέγοντες· Ὅτι οὗτος

1 s. Matth. 9, 10 s.

ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται καὶ συνεσθίει αὐτοῖς.
3 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην
4-7 λέγων· 4 Τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν
Matth. πρόβατα καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ καταλείπει
18,12-14. τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ πορεύεται
ἐπὶ τὸ ἀπολωλός, ἕως εὕρῃ αὐτό; 5 Καὶ εὑρὼν
ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὤμους αὐτοῦ χαίρων. 6 Καὶ
ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον συγκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ
τοὺς γείτονας, λέγων αὐτοῖς· Συνχάρητέ μοι, ὅτι
εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός. 7 Λέγω
ὑμῖν ὅτι οὕτως χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ
ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι ἢ ἐπὶ ἐνενήκοντα ἐννέα
δικαίοις οἵτινες οὐ χρείαν ἔχουσιν μετανοίας.
8 Ἢ τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ
δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον καὶ σαροῖ τὴν
οἰκίαν καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς, ἕως οὗ εὕρῃ; 9 Καὶ
εὑροῦσα συγκαλεῖται τὰς φίλας καὶ τὰς γείτονας,
λέγουσα· Συνχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὴν δραχμὴν
ἣν ἀπώλεσα. 10 Οὕτως, λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται
ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ
μετανοοῦντι.

11 Εἶπεν δέ· Ἄνθρωπός τις εἶχεν δύο υἱούς.
12 Καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρί· Πάτερ,
δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. Καὶ διεῖλεν
αὐτοῖς τὸν βίον. 13 Καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας
συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱὸς ἀπεδήμησεν
εἰς χώραν μακράν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισεν τὴν
οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως. 14 Δαπανήσαντος δὲ
αὐτοῦ πάντα ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὰ κατὰ τὴν χώραν
ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. 15 Καὶ
πορευθεὶς ἐκολλήθη ἑνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας
ἐκείνης· καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐ-
τοῦ βόσκειν χοίρους. 16 Καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν
κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ

χοῖροι. καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. 17 Εἰς ἑαυτὸν δὲ
ἐλθὼν εἶπεν· Πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περισ-
σεύουσιν ἄρτων· ἐγὼ δὲ λιμῷ ὧδε ἀπόλλυμαι.
18 Ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ
ἐρῶ αὐτῷ· Πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ
ἐνώπιον σοῦ. 19 Οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός
σου· ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου. 20 Καὶ
ἀναστὰς ἦλθεν πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. Ἔτι δὲ
αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ
αὐτοῦ καὶ ἐσπλαγχνίσθη, καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν
ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.
21 Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ υἱός· Πάτερ, ἥμαρτον εἰς
τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιον σοῦ, οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος
κληθῆναι υἱός σου. 22 Εἶπεν δὲ ὁ πατὴρ πρὸς
τοὺς δούλους αὐτοῦ· Ταχὺ ἐξενέγκατε στολὴν τὴν
πρώτην καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον
εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας,
23 Καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε,
καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν· 24 Ὅτι οὗτος ὁ υἱός 24 (Eph.
μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησεν, ἦν ἀπολωλὼς καὶ 2, 1. 5;
εὑρέθη. Καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι. 25 Ἦν δὲ ὁ 5, 14.)
υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχό-
μενος ἤγγισεν τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσεν συμφωνίας καὶ
χορῶν, 26 Καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα τῶν παίδων
ἐπυνθάνετο τί εἴη ταῦτα. 27 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ
ὅτι Ὁ ἀδελφός σου ἥκει, καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου
τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν
ἀπέλαβεν. 28 Ὠργίσθη δὲ καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν.
Ὁ οὖν πατὴρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν.
29 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ πατρὶ αὐτοῦ· Ἰδοὺ
τοσαῦτα ἔτη δουλεύω σοι καὶ οὐδέποτε ἐντολήν
σου παρῆλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον

18 (Ier. 3, 12 s. Ps. 50, 6.)

ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ· 30 Ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος ὁ καταφαγών σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν. 31 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σά ἐστιν· 32 Εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησεν, ἀπολωλὼς καὶ εὑρέθη.

CAPUT XVI.

De villico iniquitatis, et de eleemosyna facienda. Legem usque ad Ioannem esse neque quidquam de ea remitti. Matrimonii emendum. De divite epulone et de Lazaro mendico.

1 Ἔλεγεν δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· Ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος ὃς εἶχεν οἰκονόμον, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ ὡς διασκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. 2 Καὶ φωνήσας αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ· Τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου· οὐ γὰρ δυνήσῃ ἔτι οἰκονομεῖν. 3 Εἶπεν δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος· Τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ; σκάπτειν οὐκ ἰσχύω, ἐπαιτεῖν αἰσχύνομαι. 4 Ἔγνων τί ποιήσω, ἵνα ὅταν μετασταθῶ τῆς οἰκονομίας δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν. 5 Καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἕκαστον τῶν χρεοφειλετῶν τοῦ κυρίου αὐτοῦ ἔλεγεν τῷ πρώτῳ· Πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου; 6 Ὁ δὲ εἶπεν· Ἑκατὸν βάτους ἐλαίου. Καὶ εἶπεν αὐτῷ· Δέξαι σου τὸ γράμμα καὶ καθίσας ταχέως γράψον πεντήκοντα. 7 Ἔπειτα ἑτέρῳ εἶπεν· Σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις; Ὁ δὲ εἶπεν· Ἑκατὸν κόρους σίτου. Λέγει αὐτῷ· Δέξαι σου τὰ γράμματα καὶ γράψον ὀγδοήκοντα. 8 Καὶ ἐπῄνεσεν

8 (1Thess. 5,5. Eph. 5, 9.)

30 (Prov. 29, 3.)

ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας, ὅτι φρονίμως ἐποίησεν· ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς εἰς τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσίν. 9 Κἀγὼ ὑμῖν λέγω· Ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλίπητε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς. 10 Ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ καὶ ἐν πολλῷ πιστός ἐστιν, καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδικος καὶ ἐν πολλῷ ἄδικός ἐστιν. 11 Εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς ὑμῖν πιστεύσει; 12 Καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον τίς δώσει ὑμῖν; 13 Οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. Οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.

9 (Matth. 6, 20; 19, 21. 1 Tim. 6, 19.) 10 (19, 17.) 13 Matth. 6, 24.

14 Ἤκουον δὲ ταῦτα πάντα οἱ Φαρισαῖοι, φιλάργυροι ὑπάρχοντες, καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτόν. 15 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ὑμεῖς ἐστὲ οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν· ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. 16 Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου· ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται. 17 Εὐκοπώτερον δέ ἐστιν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν. 18 Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμῶν ἑτέραν μοιχεύει, καὶ ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν μοιχεύει.

15 (18, 9.) 16 Matth. 11, 12 s. 17 Matth. 5, 18. 18 Matth. 5, 32; 19, 9. Marc. 10, 11 s. 1 Cor. 7, 10. 11.

19 Ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον, εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς. 20 Πτωχὸς δέ τις ἦν ὀνόματι

15 (Ps. 7, 10.)

Λάζαρος, ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ εἱλκωμένος [21] καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἐπέλειχον τὰ ἕλκη αὐτοῦ. [22] Ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ· ἀπέθανεν δὲ καὶ ὁ πλούσιος καὶ ἐτάφη. [23] Καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ τὸν Ἀβραὰμ ἀπὸ μακρόθεν καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ. [24] Καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπεν· Πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με καὶ πέμψον Λάζαρον ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. [25] Εἶπεν δὲ Ἀβραάμ· Τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά· νῦν δὲ ὧδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. [26] Καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἔνθεν πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνωνται, μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν. [27] Εἶπεν δέ· Ἐρωτῶ οὖν σε, πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου· [28] Ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς· ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου. [29] Λέγει δὲ αὐτῷ Ἀβραάμ· Ἔχουσι Μωϋσέα καὶ τοὺς προφήτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. [30] Ὁ δὲ εἶπεν· Οὐχί, πάτερ Ἀβραάμ, ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτούς, μετανοήσουσιν. [31] Εἶπεν δὲ αὐτῷ· Εἰ Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ πεισθήσονται.

---

24 (Is. 66, 24.)

CAPUT XVII.

Cavenda offensio; placabilitas sectanda. Vis fidei; servi inutiles. Decem leprosi mundati. Regnum Dei intra homines esse et adventum Christi fore illustrem et inexspectato superventurum.

1 Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· Ἀνένδεκτόν ἐστιν τοῦ μὴ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, οὐαὶ δὲ δι' οὗ ἔρχεται. 2 Λυσιτελεῖ αὐτῷ εἰ λίθος μυλικὸς περίκειται περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ ἔρριπται εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων. 3 Προσέχετε ἑαυτοῖς· ἐὰν ἁμάρτῃ ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ, καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ. 4 Καὶ ἐὰν ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ καὶ ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἐπιστρέψῃ πρός σε, λέγων· Μετανοῶ, ἀφήσεις αὐτῷ.

1 Matth. 18, 7. Marc. 9, 42. 2 Matth. 18, 6. Marc. 9, 42. 3 s. Matth. 18, 15. 21 s.

5 Καὶ εἶπαν οἱ ἀπόστολοι τῷ κυρίῳ· Πρόσθες ἡμῖν πίστιν. 6 Εἶπεν δὲ ὁ κύριος· Εἰ ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ ταύτῃ· Ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν. 7 Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα ἢ ποιμαίνοντα, ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ ἐρεῖ αὐτῷ· Εὐθέως παρελθὼν ἀνάπεσε· 8 Ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ· Ἑτοίμασόν τί δειπνήσω, καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι ἕως φάγω καὶ πίω, καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ; 9 Μὴ χάριν ἔχει τῷ δούλῳ ὅτι ἐποίησεν τὰ διαταχθέντα; Οὐ δοκῶ. 10 Οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε ὅτι Δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν· ὃ ὠφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν.

5 (Marc. 9, 24.) 6 Matth. 17, 20; 21, 21.

11 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὸν εἰς Ἰερουσαλήμ, καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσου Σαμα-

3 Lev. 19, 17. Eccli. 19, 13.

ρίας καὶ Γαλιλαίας. 12 Καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἴς τινα κώμην, ἀπήντησαν αὐτῷ δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἳ ἔστησαν πόρρωθεν· 13 καὶ αὐτοὶ ἦραν φωνὴν λέγοντες· Ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς. 14 Καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς· Πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσιν. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοὺς ἐκαθαρίσθησαν. 15 Εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν, ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψεν μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν, 16 καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ εὐχαριστῶν αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρίτης. 17 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ δὲ ἐννέα ποῦ; 18 Οὐχ εὑρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ θεῷ εἰ μὴ ὁ ἀλλογενὴς οὗτος. 19 Καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἀναστὰς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.

20 Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων· Πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ; ἀπεκρίθη αὐτοῖς καὶ εἶπεν· Οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως. 21 Οὐδὲ ἐροῦσιν· Ἰδοὺ ὧδε ἢ ἰδοὺ ἐκεῖ· ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν. 22 Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς· Ἐλεύσονται ἡμέραι ὅτε ἐπιθυμήσετε μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ οὐκ ὄψεσθε. 23 Καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν· Ἰδοὺ ὧδε, ἰδοὺ ἐκεῖ· μὴ ἀπέλθητε μηδὲ διώξητε. 24 Ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ. 25 Πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. 26 Καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου· 27 Ἤσθιον,

23 Matth. 24,23-26. Marc. 13, 21.
24 Matth. 24, 27.
25 9, 22.
26 Matth. 24,37-39.

14 Lev. 13, 2; 14, 2. 27 Gen. 7, 7.

ἔπινον, ἐγάμουν, ἐγαμίζοντο, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν, καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας. 28 Ὁμοίως καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Λώτ· ἤσθιον, ἔπινον, ἠγόραζον, ἐπώλουν, ἐφύτευον, ᾠκοδόμουν· 29 ἧι δὲ ἡμέρᾳ ἐξῆλθεν Λὼτ ἀπὸ Σοδόμων, ἔβρεξεν πῦρ καὶ θεῖον ἀπ' οὐρανοῦ καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας. 30 Κατὰ ταῦτα ἔσται ἧι ἡμέρᾳ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύπτεται. 31 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὃς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἆραι αὐτά, καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ ὁμοίως μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω. 32 Μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Λώτ. 33 Ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὃς ἐὰν ἀπολέσῃ αὐτήν, ζωογονήσει αὐτήν. 34 Λέγω ὑμῖν· Ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης μιᾶς· εἷς παραλημφθήσεται καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται. 35 Δύο ἔσονται ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό· ἡ μία παραλημφθήσεται καὶ ἡ ἑτέρα ἀφεθήσεται. 36 Δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ· ὁ εἷς παραλημφθήσεται καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται. 37 Καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐτῷ· Ποῦ, κύριε; Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ ἀετοί.

31 Matth. 24, 17 s.

33 9, 24. Matth. 10, 39; 16, 25. Marc. 8, 35.

34 s. Matth. 24, 40 s.

37 Matth. 24, 28.

CAPUT XVIII.

Parabolae de iudice iniquitatis et vidua importuna, de pharisaeo et publicano. Christus vetat pueros a se repelli. Dives difficile salvabitur. Praemia eorum qui omnia propter regnum Dei relinquunt. Iesus praedicit passionem suam, caeco prope Iericho visum reddit.

1 Ἔλεγεν δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι αὐτοὺς καὶ μὴ ἐνκακεῖν, 1 Thess. 5, 17. Col. 4, 2. Rom. 12, 12.

28 Gen. 18, 20 ss. 29 Gen. 19, 24 s. 32 Gen. 19, 26.
37 (Iob 39, 30. Hab. 1, 8.) — 1 Eccli. 18, 22.

2 λέγων· Κριτής τις ἦν ἔν τινι πόλει τὸν θεὸν
μὴ φοβούμενος καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐντρεπόμενος.
3 χήρα δὲ ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, καὶ ἤρχετο
πρὸς αὐτὸν λέγουσα· Ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντι-
δίκου μου. 4 καὶ οὐκ ἤθελεν ἐπὶ χρόνον. Μετὰ
δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ· Εἰ καὶ τὸν θεὸν οὐ
5(11,7s.) φοβοῦμαι οὐδὲ ἄνθρωπον ἐντρέπομαι, 5 διά γε
τὸ παρέχειν μοι κόπον τὴν χήραν ταύτην ἐκ-
δικήσω αὐτήν, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη ὑπω-
πιάζῃ με. 6 Εἶπεν δὲ ὁ κύριος· Ἀκούσατε τί ὁ
κριτὴς τῆς ἀδικίας λέγει· 7 Ὁ δὲ θεὸς οὐ μὴ
ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ τῶν
βοώντων πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτός, καὶ μακρο-
θυμεῖ ἐπ' αὐτοῖς; 8 Λέγω ὑμῖν ὅτι ποιήσει τὴν
ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει. Πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
που ἐλθὼν ἆρα εὑρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;

9 Εἶπεν δὲ καὶ πρός τινας τοὺς πεποιθότας
ἐφ' ἑαυτοῖς ὅτι εἰσὶν δίκαιοι καὶ ἐξουθενοῦντας
τοὺς λοιποὺς τὴν παραβολὴν ταύτην. 10 Ἄνθρωποι
δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, ὁ εἷς
Φαρισαῖος καὶ ὁ ἕτερος τελώνης. 11 Ὁ Φαρισαῖος
σταθεὶς ταῦτα πρὸς ἑαυτὸν προσηύχετο· Ὁ θεός,
εὐχαριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἰμὶ ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν
ἀνθρώπων, ἅρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς
οὗτος ὁ τελώνης· 12 νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου,
ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι. 13 Καὶ ὁ τελώνης
μακρόθεν ἑστὼς οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς
εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπᾶραι, ἀλλ' ἔτυπτεν τὸ στῆθος
αὐτοῦ, λέγων· Ὁ θεός, ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ.
14 14,11. Matth. 23, 12. 14 Λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν
οἶκον αὐτοῦ παρ' ἐκεῖνον· ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν
ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

---

13 (Ps. 50, 3.)

15 Προσέφερον δὲ αὐτῷ καὶ τὰ βρέφη ἵνα αὐτῶν ἅπτηται· ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐπετίμων αὐτοῖς. 16 Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτὰ εἶπεν· Ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με καὶ μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. 17 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἂν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. 15 s. Matth. 19, 13 s. Marc. 10, 13 s. 17 Matth. 18, 3. Marc. 10, 15.

18 Καὶ ἐπηρώτησέν τις αὐτὸν ἄρχων λέγων· Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; 19 Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. 20 Τὰς ἐντολὰς οἶδας· Μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα. 21 Ὁ δὲ εἶπεν· Ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου. 22 Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Ἔτι ἓν σοι λείπει· πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ διάδος πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς, καὶ δεῦρο, ἀκολούθει μοι. 23 Ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα περίλυπος ἐγένετο· ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα. 24 Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς περίλυπον γενόμενον εἶπεν· Πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύσονται· 25 Εὐκοπώτερον γάρ ἐστιν κάμηλον διὰ τρήματος βελόνης εἰσελθεῖν ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. 26 Εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαντες· Καὶ τίς δύναται σωθῆναι; 27 Ὁ δὲ εἶπεν· Τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις δυνατά ἐστιν παρὰ τῷ θεῷ. 18 Matth. 19, 16-26. Marc. 10, 17-27.

28 Εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος· Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι. 29 Ὁ δὲ εἶπεν 28 Matth. 19, 27-29. Marc. 10, 28-30.

20 Ex. 20, 12-16. Deut. 5, 16 ss.

αὐτοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν ἢ γονεῖς ἢ ἀδελφοὺς ἢ γυναῖκα ἢ τέκνα ἕνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, 30 ὃς οὐ μὴ ἀπολάβῃ πολλαπλασίονα ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, καὶ ἐν
31-34 Matth. 20. 17-19. Marc. 10. 32-34 τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον. 31 Παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα εἶπεν πρὸς αὐτούς· Ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τελεσθήσεται πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ τῶν προφητῶν τῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου. 32 Παραδοθήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσιν καὶ ἐμπαιχθήσεται καὶ ὑβρισθήσεται καὶ ἐμπτυσθήσεται, 33 καὶ μαστιγώσαντες ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀναστήσεται. 34 Καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τούτων συνῆκαν, καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο κεκρυμμένον ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα.

35-43 Matth. 20. 29-34. Marc. 10. 46-52 35 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίζειν αὐτὸν εἰς Ἰερειχώ, τυφλός τις ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν· 36 ἀκούσας δὲ ὄχλου διαπορευομένου ἐπυνθάνετο τί εἴη τοῦτο. 37 Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος παρέρχεται. 38 Καὶ ἐβόησεν λέγων· Ἰησοῦ υἱὲ Δαυείδ, ἐλέησόν με. 39 Καὶ οἱ προάγοντες ἐπετίμων αὐτῷ ἵνα σιγήσῃ· αὐτὸς δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν· Υἱὲ Δαυείδ, ἐλέησόν με. 40 Σταθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν. ἐγγίσαντος δὲ αὐτοῦ ἐπηρώτησεν αὐτὸν 41 λέγων· Τί σοι θέλεις ποιήσω; ὁ δὲ εἶπεν· Κύριε, ἵνα ἀναβλέψω. 42 Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Ἀνάβλεψον· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. 43 Καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψεν, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ δοξάζων τὸν θεόν, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν ἔδωκεν αἶνον τῷ θεῷ.

CAPUT XIX.

Iesus ad Zachaeum divertit. Parabola de regnum capessituro servis argentum committente. Pullo asinae adducto Iesus super eum intrat cum honore Hierosolymam, refutat Pharisaeos, deplorat urbem; ementes et vendentes e templo eiicit.

[1] *Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν Ἰερειχώ.* [2] *Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος, καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης, καὶ αὐτὸς πλούσιος·* [3] *Καὶ ἐζήτει ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστιν, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς ἦν.* [4] *Καὶ προδραμὼν ἔμπροσθεν ἀνέβη ἐπὶ συκομορέαν, ἵνα ἴδῃ αὐτόν, ὅτι ἐκείνης ἤμελλεν διέρχεσθαι.* [5] *Καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας ὁ Ἰησοῦς εἶδεν αὐτὸν καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν· Ζακχαῖε, σπεύσας κατάβηθι· σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι.* [6] *Καὶ σπεύσας κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν χαίρων.* [7] *Καὶ ἰδόντες πάντες διεγόγγυζον, λέγοντες ὅτι παρὰ ἁμαρτωλῷ ἀνδρὶ εἰσῆλθεν καταλῦσαι.* [8] *Σταθεὶς δὲ Ζακχαῖος εἶπεν πρὸς τὸν κύριον· Ἰδοὺ τὰ ἡμίσια τῶν ὑπαρχόντων μου, κύριε, δίδωμι τοῖς πτωχοῖς, καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα, ἀποδίδωμι τετραπλοῦν.* [9] *Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς· Ὅτι σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ ἐστιν.* [10] *Ἦλθεν γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός.* 10 Matth. 18, 11. 1 Tim. 1, 15.

11 Ἀκουόντων δὲ αὐτῶν ταῦτα προσθεὶς εἶπεν παραβολήν, διὰ τὸ ἐγγὺς αὐτὸν εἶναι Ἰερουσαλὴμ καὶ δοκεῖν αὐτοὺς ὅτι παραχρῆμα μέλλει ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀναφαίνεσθαι. [12] *Εἶπεν οὖν· Ἄνθρω-* 12 ss. Matth. 25, 14-30. (Marc. 13, 34.)

8 (Ex. 22, 1.)

πός τις εὐγενὴς ἐπορεύθη εἰς χώραν μακράν, λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν καὶ ὑποστρέψαι. 13 Καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· Πραγματεύσασθε ἐν ᾧ ἔρχομαι. 14 Οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν αὐτόν, καὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν ὀπίσω αὐτοῦ λέγοντες· Οὐ θέλομεν τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς. 15 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελθεῖν αὐτὸν λαβόντα τὴν βασιλείαν, καὶ εἶπεν φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους οἷς ἔδωκεν τὸ ἀργύριον, ἵνα γνῷ τίς τί διεπραγματεύσατο. 16 Παρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος, λέγων· Κύριε, ἡ μνᾶ σου δέκα προσ-
17 16. ἠργάσατο μνᾶς. 17 Καὶ εἶπεν αὐτῷ· Εὖγε, ἀγαθὲ
10) δοῦλε, ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου, ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα πόλεων. 18 Καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος, λέγων· Κύριε, ἡ μνᾶ σου ἐποίησεν πέντε μνᾶς. 19 Εἶπεν δὲ καὶ τούτῳ· Καὶ σὺ γίνου ἐπάνω πέντε πόλεων. 20 Καὶ ὁ ἕτερος ἦλθεν, λέγων· Κύριε, ἰδοὺ ἡ μνᾶ σου, ἣν εἶχον ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ· 21 ἐφοβούμην γάρ σε, ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ, αἴρεις ὃ οὐκ ἔθηκας, καὶ θερίζεις ὃ οὐκ ἔσπειρας. 22 Λέγει αὐτῷ· Ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὲ δοῦλε· ᾔδεις ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρός εἰμι, αἴρων ὃ οὐκ ἔθηκα, καὶ θερίζων ὃ οὐκ ἔσπειρα· 23 καὶ διατί οὐκ ἔδωκας τὸ ἀργύριόν μου ἐπὶ τράπεζαν, καὶ ἐγὼ ἐλθὼν σὺν τόκῳ ἂν ἔπραξα αὐτό; 24 Καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν· Ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν μνᾶν καὶ δότε τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι.
26 8, 18. 25 Καὶ εἶπαν αὐτῷ· Κύριε, ἔχει δέκα μνᾶς. 26 Λέγω
Matth. γὰρ ὑμῖν ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται, ἀπὸ δὲ
13, 12; τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.
25. 29. Marc. 4, 25. 27 Πλὴν τοὺς ἐχθρούς μου ἐκείνους τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτοὺς ἀγάγετε ὧδε καὶ κατασφάξατε ἔμπροσθέν μου.

28 Καὶ εἰπὼν ταῦτα ἐπορεύετο ἔμπροσθεν, ἀναβαίνων εἰς Ἰεροσόλυμα. 29 Καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν εἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Ἐλαιών, ἀπέστειλεν δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ 30 λέγων· Ὑπάγετε εἰς τὴν κατέναντι κώμην, ἐν ᾗ εἰσπορευόμενοι εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ἐκάθισεν· λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε. 31 Καὶ ἐάν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ· Διατί λύετε; οὕτως ἐρεῖτε αὐτῷ· Ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει. 32 Ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς. 33 Λυόντων δὲ αὐτῶν τὸν πῶλον εἶπαν οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς αὐτούς· Τί λύετε τὸν πῶλον; 34 Οἱ δὲ εἶπαν· Ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει. 35 Καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐπιρίψαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον ἐπεβίβασαν τὸν Ἰησοῦν· 36 Πορευομένου δὲ αὐτοῦ ὑπεστρώννυον τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ. 37 Ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τῇ καταβάσει τοῦ Ὄρους τῶν ἐλαιῶν ἤρξαντο ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν χαίροντες αἰνεῖν τὸν θεὸν φωνῇ μεγάλῃ περὶ πασῶν ὧν εἶδον δυνάμεων, 38 λέγοντες· Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος βασιλεὺς ἐν ὀνόματι Κυρίου· εἰρήνη ἐν οὐρανῷ, καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις. 39 Καί τινες τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπαν πρὸς αὐτόν· Διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοῖς μαθηταῖς σου. 40 Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν οὗτοι σιωπήσωσιν, οἱ λίθοι κεκράξονται. 41 Καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν πόλιν ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτήν, λέγων 42 Ὅτι Εἰ ἔγνως καὶ σὺ καίγε ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ τὰ πρὸς εἰρήνην σου· νῦν δὲ ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου.

28-38 Matth. 21, 1-9. Marc. 11, 1-10. Io. 12, 12 ss.

35 Io. 12, 14.

38 13,35.

38 Ps. 117, 26. 40 (Hab. 2, 11.)

43 Ὅτι ἥξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σέ, καὶ περιβαλοῦσιν
οἱ ἐχθροί σου χάρακά σοι, καὶ περικυκλώσουσίν
44 21, 6. Matth. 24, 2. Marc. 13, 2. σε καὶ συνέξουσίν σε πάντοθεν. 44 Καὶ ἐδαφιοῦσίν
σε καὶ τὰ τέκνα σου ἐν σοί, καὶ οὐκ ἀφήσουσιν ἐν
σοὶ λίθον ἐπὶ λίθον, ἀνθ' ὧν οὐκ ἔγνως τὸν καιρὸν
τῆς ἐπισκοπῆς σου. 45 Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν
45 s. Matth. 21, 12 s. Marc. 11, 15-17. Io. 12, 13 ss. ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας ἐν αὐτῷ καὶ
ἀγοράζοντας, 46 λέγων αὐτοῖς· Γέγραπται· Ὅτι
ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς ἐστίν. Ὑμεῖς
δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν. 47 Καὶ
47 s. Marc. 11, 18. ἦν διδάσκων τὸ καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ· οἱ δὲ
ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπο-
λέσαι καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ λαοῦ, 48 Καὶ οὐχ εὕ-
ρισκον τὸ τί ποιήσωσιν· ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέ-
ματο αὐτοῦ ἀκούων.

CAPUT XX.

Unde Ioannis baptisma? Parabola de vinitoribus filii occisoribus. Lapis angularis. Quaestiones captiosae de censu solvendo et de resurrectione. Quomodo dicant Christum filium esse David? Legisperitorum fastus et avaritia.

1-8 Matth. 21, 23-27. Marc. 11, 27-33. 1 Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν διδάσκοντος
αὐτοῦ τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εὐαγγελιζομένου
ἐπέστησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς σὺν
τοῖς πρεσβυτέροις, 2 Καὶ εἶπαν λέγοντες πρὸς αὐ-
τόν· Εἰπὸν ἡμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, ἢ
τίς ἐστιν ὁ δούς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην; 3 Ἀπο-
κριθεὶς δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς· Ἐρωτήσω ὑμᾶς
κἀγὼ ἕνα λόγον, καὶ εἴπατέ μοι· 4 Τὸ βάπτισμα
Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν ἢ ἐξ ἀνθρώπων; 5 Οἱ δὲ
συνελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες ὅτι Ἐὰν

---

43 s. Is. 29, 3. Ier. 26, 18. Mich. 3, 12. 46 Is. 56, 7. Ier. 7, 11.

εἴπωμεν· Ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ· Διατί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; 6 Ἐὰν δὲ εἴπωμεν· Ἐξ ἀνθρώπων, ὁ λαὸς ἅπας καταλιθάσει ἡμᾶς· πεπεισμένος γάρ ἐστιν Ἰωάννην προφήτην εἶναι. 7 Καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι πόθεν. 8 Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

9 Ἤρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην· Ἄνθρωπος ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν χρόνους ἱκανούς. 10 Καὶ ἐν καιρῷ ἀπέστειλεν πρὸς τοὺς γεωργοὺς δοῦλον, ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος δῶσιν αὐτῷ· οἱ δὲ γεωργοὶ δείραντες αὐτὸν ἐξαπέστειλαν κενόν. 11 Καὶ προσέθετο ἕτερον πέμψαι δοῦλον· οἱ δὲ κἀκεῖνον δείραντες καὶ ἀτιμάσαντες ἐξαπέστειλαν κενόν. 12 Καὶ προσέθετο τρίτον πέμψαι· οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες ἐξέβαλον. 13 Εἶπεν δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος· Τί ποιήσω; πέμψω τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν· ἴσως τοῦτον ἰδόντες ἐντραπήσονται. 14 Ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ διελογίσαντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες· Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· ἀποκτείνωμεν αὐτόν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρονομία. 15 Καὶ ἐκβαλόντες αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος ἀπέκτειναν. Τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; 16 Ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς τούτους, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. Ἀκούσαντες δὲ εἶπαν· Μὴ γένοιτο. 17 Ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐτοῖς εἶπεν· Τί οὖν ἐστὶν τὸ γεγραμμένον τοῦτο· Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας; 18 Πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λίθον συνθλασθήσεται·

9-19 Matth. 21, 33-46. Marc. 12, 1-12.

17 Matth. 21, 42. Act. 4, 11. Rom. 9, 33. 1 Petr. 2, 7.

18 (Matth. 21, 44.)

9-19 Is. 5, 1 ss. Ier. 2, 21. 10 ss. (2 Par. 36, 15 s.) 17 Ps. 117, 22. Is. 28, 16. 18 Is. 8, 15. (Dan. 2, 35.)

ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν. 19 Καὶ ἐζήτουν
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐ-
τὸν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ ἐφοβήθησαν
τὸν λαόν· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς εἶπεν
τὴν παραβολὴν ταύτην.

20.26 Matth. 22.15-22. Marc. 12,13-17.

20 Καὶ παρατηρήσαντες ἀπέστειλαν ἐγκαθέτους
ὑποκρινομένους ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι, ἵνα ἐπι-
λάβωνται αὐτοῦ λόγου, ὥστε παραδοῦναι αὐτὸν τῇ
ἀρχῇ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος. 21 Καὶ ἐπηρώ-
τησαν αὐτὸν λέγοντες· Διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι
ὀρθῶς λέγεις καὶ διδάσκεις καὶ οὐ λαμβάνεις πρόσ-
ωπον, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσ-
κεις· 22 ἔξεστιν ἡμῖν Καίσαρι φόρον δοῦναι ἢ οὔ;
23 Κατανοήσας δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν εἶπεν
πρὸς αὐτούς· Τί με πειράζετε; 24 Δείξατέ μοι
δηνάριον· τίνος ἔχει εἰκόνα καὶ ἐπιγραφήν; Ἀπο-
κριθέντες δὲ εἶπαν· Καίσαρος. 25 Ὁ δὲ εἶπεν
πρὸς αὐτούς· Ἀπόδοτε οὖν τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ
τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. 26 Καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπι-
λαβέσθαι αὐτοῦ ῥήματος ἐναντίον τοῦ λαοῦ, καὶ
θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει αὐτοῦ ἐσίγησαν.

25 Rom. 13, 7

27-38 Matth. 22,23-32. Marc. 12,18-27.

27 Προσελθόντες δέ τινες τῶν Σαδδουκαίων,
οἱ ἀντιλέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι, ἐπηρώτησαν
αὐτὸν 28 λέγοντες· Διδάσκαλε, Μωϋσῆς ἔγραψεν
ἡμῖν, ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ ἔχων
γυναῖκα, καὶ οὗτος ἄτεκνος ᾖ, ἵνα λάβῃ
ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα καὶ ἐξ-
αναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.
29 Ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν· καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν
γυναῖκα ἀπέθανεν ἄτεκνος· 30 Καὶ ἔλαβεν ὁ δεύ-
τερος τὴν γυναῖκα, καὶ οὗτος ἀπέθανεν ἄτεκνος·
31 Καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτήν, ὡσαύτως δὲ καὶ

28 Deut. 25, 5. (Gen. 38, 8.)

οἱ ἑπτά· οὐ κατέλιπον τέκνα καὶ ἀπέθανον. 32 Ὕστερον
ἀπέθανεν καὶ ἡ γυνή. 33 Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ
ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα. 34 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γαμοῦσιν καὶ γαμίσκον-
ται, 35 Οἱ δὲ καταξιωθέντες τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν οὔτε
γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται. 36 Οὐδὲ γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται· ἰσάγγελοι γάρ εἰσιν καὶ υἱοί εἰσιν
τοῦ θεοῦ· τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες. 37 Ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροί, καὶ Μωϋσῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ
τῆς βάτου, ὡς λέγει Κύριον τὸν θεὸν Ἀβραὰμ καὶ θεὸν Ἰσαὰκ καὶ θεὸν Ἰακώβ. 38 Θεὸς δὲ οὐκ
ἔστιν νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων· πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν. 39 Ἀποκριθέντες δέ τινες τῶν γραμματέων
εἶπαν· Διδάσκαλε, καλῶς εἶπας. 40 Οὐκέτι δὲ ἐτόλμων ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν. 40 Matth. 22, 46. (Marc. 12, 34.)

41 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· Πῶς λέγουσιν τὸν Χριστὸν υἱὸν Δαυὶδ εἶναι; 42 Καὶ αὐτὸς Δαυὶδ 41-44 Matth.
λέγει ἐν βίβλῳ Ψαλμῶν· Εἶπεν ὁ κύριος τῷ 22, 41-45. Marc.
κυρίῳ μου· Κάθου ἐκ δεξιῶν μου 43 Ἕως 12, 35-37.
ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν 42 s. Act.
ποδῶν σου; 44 Δαυὶδ οὖν κύριον αὐτὸν καλεῖ, 2, 34 s.
καὶ πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστίν;

45 Ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ εἶπεν τοῖς 45-47 Matth.
μαθηταῖς αὐτοῦ· 46 Προσέχετε ἀπὸ τῶν γραμμα- 23, 1. 6. 7. 14. Marc.
τέων τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς καὶ 12, 38-40.
φιλούντων ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ πρωτο- 46 11, 43.
καθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ πρωτοκλισίας
ἐν τοῖς δείπνοις· 47 Οἱ κατεσθίουσιν τὰς οἰκίας
τῶν χηρῶν καὶ προφάσει μακρὰ προσεύχονται·
οὗτοι λήμψονται περισσότερον κρίμα.

37 Ex. 3, 6. 42 s. Ps. 109, 1.

CAPUT XXI.

Minuta viduae laudata. Templi et urbis Hierosolymae excidium in-
Iudaeorumque aerumnae et dispersio; sec. Adventus Christi; signa
mundi finem praecedentia, venturus Christus. Vigilandum et orandum.

1-4 Marc. 12, 41-44. [1] Ἀναβλέψας δὲ εἶδεν τοὺς βάλλοντας τὰ δῶρα
αὐτῶν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον πλουσίους. [2] Εἶδεν
δὲ καί τινα χήραν πενιχρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ λεπτὰ
δύο. [3] Καὶ εἶπεν· Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα
αὕτη ἡ πτωχὴ πλεῖον πάντων ἔβαλεν· [4] Ἅπαντες
γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς
τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ, αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος
αὐτῆς πάντα τὸν βίον ὃν εἶχεν ἔβαλεν.
5-11 Matth. 24, 1-7 Marc. 13, 1-8 [5] Καί τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ ὅτι λίθοις
καλοῖς καὶ ἀναθήμασιν κεκόσμηται, εἶπεν· [6] Ταῦτα
ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφε-
6 19, 44. θήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ καταλυθήσεται.
[7] Ἐπηρώτησαν δὲ αὐτὸν λέγοντες· Διδάσκαλε,
πότε οὖν ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν
μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι; [8] Ὁ δὲ εἶπεν· Βλέπετε
μὴ πλανηθῆτε· πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ
ὀνόματί μου, λέγοντες ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ ὁ καιρὸς
ἤγγικεν· μὴ οὖν πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν. [9] Ὅταν
δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, μὴ πτοη-
θῆτε· δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ' οὐκ
εὐθέως τὸ τέλος. [10] Τότε ἔλεγεν αὐτοῖς· Ἐγερ-
θήσεται ἔθνος ἐπ' ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν,
[11] Σεισμοί τε μεγάλοι κατὰ τόπους καὶ λοιμοὶ καὶ
λιμοὶ ἔσονται, φόβητρά τε καὶ σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ
12 ss. Matth. 10, 17 ss.; 24, 9. Marc. 13, 9-13. μεγάλα ἔσται. [12] Πρὸ δὲ τούτων πάντων ἐπι-
βαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ διώ-
ξουσιν, παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς,

---

10 (2 Par. 15, 6.)

ἀγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου· 13 ἀποβήσεται δὲ ὑμῖν εἰς μαρτύριον. 14 Θέτε οὖν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι· 15 ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ᾗ οὐ δυνήσονται ἀντιστῆναι ἢ ἀντειπεῖν πάντες οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν. 16 Παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων καὶ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν καὶ φίλων, καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν. 17 Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· 18 καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται. 19 Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσεσθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. 20 Ὅταν δὲ ἴδητε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν Ἰερουσαλήμ, τότε γνῶτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς. 21 Τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη, καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκχωρείτωσαν, καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν· 22 ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως αὗταί εἰσιν τοῦ πλησθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα. 23 Οὐαὶ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις· ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὀργὴ τῷ λαῷ τούτῳ. 24 Καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρης καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη, καὶ Ἰερουσαλὴμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι οὗ πληρωθῶσιν καιροὶ ἐθνῶν. 25 Καὶ ἔσται σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχὴ ἐθνῶν ἐν ἀπορίᾳ ἤχους θαλάσσης καὶ σάλου, 26 ἀποψυχόντων ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας τῶν ἐπερχομένων τῇ οἰκουμένῃ· αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται. 27 Καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου

14 12, 11. Matth. 10, 19 s.

20 ss. Matth. 24, 15 ss. Marc. 13, 14 ss.

25 ss. Matth. 24, 29 s. Marc. 13, 24-26.

20 Dan. 9, 27. 22 (Deut. 32, 35.) 24 (Deut. 28, 64.) 25 Is. 13, 10. Ez. 32, 7. Ioel 2, 10. 31; 3, 15. 26 (Is. 34, 4.) 27 Dan. 7, 13.

ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης
28 Rom. 8, 23. πολλῆς. 28 Ἀρχομένων δὲ τούτων γίνεσθαι ἀνακύψατε καὶ ἐπάρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν, διότι
29-33 Matth. 24, 32-35. Marc. 13, 28-31. ἐγγίζει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν. 29 Καὶ εἶπεν παραβολὴν αὐτοῖς· Ἴδετε τὴν συκῆν καὶ πάντα τὰ δένδρα· 30 ὅταν προβάλωσιν ἤδη, βλέποντες ἀφ' ἑαυτῶν γινώσκετε ὅτι ἤδη ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν· 31 οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. 32 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη ἕως ἂν πάντα γένηται. 33 Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρελεύσονται. 34 Προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς μήποτε βαρηθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ ἐπιστῇ ἐφ' ὑμᾶς αἰφνίδιος ἡ ἡμέρα ἐκείνη· 35 ὡς παγὶς γὰρ ἐπελεύσεται ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς. 36 Ἀγρυπνεῖτε οὖν ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι, ἵνα καταξιωθῆτε ἐκφυγεῖν ταῦτα πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

37 s. Matth. 21, 17. Ioh. 8, 1 s. 37 Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος ηὐλίζετο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Ἐλαιών. 38 Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὤρθριζεν πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ.

35 (Is. 24, 17.)

CAPUT XXII.

Pactio Iudae proditoris. Coena paschalis; Eucharistiae institutio. Discipulorum contentio de principatu. Christus praedicit Petri negationem. Instans periculum. Iesu agonia, oratio et sudor sanguinis. Iesus capitur, a Petro negatur, a Iudaeis caeditur atque illuditur, Filium Dei se fatetur, damnatur coram synedrio.

1 Ἤγγιζεν δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων ἡ λεγο- 1 s. Matth.
μένη πάσχα· 2 καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ 26, 2 ss.
γραμματεῖς τὸ πῶς ἀνέλωσιν αὐτόν· ἐφοβοῦντο Marc.
γὰρ τὸν λαόν. 3 Εἰσῆλθεν δὲ σατανᾶς εἰς Ἰούδαν 14, 1 s.
τὸν ἐπικαλούμενον Ἰσκαριώτην, ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθ- 3-6
μοῦ τῶν δώδεκα. 4 καὶ ἀπελθὼν συνελάλησεν Matth.
τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ στρατηγοῖς τὸ πῶς αὐτὸν 26, 14-16.
παραδῷ αὐτοῖς. 5 καὶ ἐχάρησαν, καὶ συνέθεντο Marc.
αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. 6 καὶ ἐξωμολόγησεν, καὶ 14, 10 s.
ἐζήτει εὐκαιρίαν τοῦ παραδοῦναι αὐτὸν ἄτερ ὄχλου 3 Io. 13,
αὐτοῖς. 2. 27.

7 Ἦλθεν δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, ἐν ᾗ ἔδει 7-13
θύεσθαι τὸ πάσχα. 8 καὶ ἀπέστειλεν Πέτρον καὶ Matth.
Ἰωάννην εἰπών· Πορευθέντες ἑτοιμάσατε ἡμῖν τὸ 26, 17-19.
πάσχα, ἵνα φάγωμεν. 9 Οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· Ποῦ Marc.
θέλεις ἑτοιμάσωμεν; 10 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ἰδοὺ 14, 12-16.
εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν συναντήσει ὑμῖν
ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολου-
θήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν εἰς ἣν εἰσπορεύεται,
11 καὶ ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότῃ τῆς οἰκίας· Λέγει
σοι ὁ διδάσκαλος· Ποῦ ἐστὶν τὸ κατάλυμα ὅπου
τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω; 12 Κἀκεῖ-
νος ὑμῖν δείξει ἀνάγαιον μέγα ἐστρωμένον· ἐκεῖ
ἑτοιμάσατε. 13 Ἀπελθόντες δὲ εὗρον καθὼς εἶ- 14 ss.
ρηκεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα. 14 Καὶ Matth.
ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσεν, καὶ οἱ δώδεκα 26, 20 ss.
Marc.
14, 17 ss.

ἀποστολοι αὐτῷ. 15 Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· Ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν πρὸ τοῦ με παθεῖν· 16 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ φάγω αὐτὸ ἕως ὅτου πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. 17 Καὶ δεξάμενος ποτήριον εὐχαριστήσας εἶπεν· Λάβετε τοῦτο καὶ διαμερίσατε εἰς ἑαυτούς· 18 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπὸ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως οὗ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἔλθῃ. 19 Καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων· Τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. 20 Ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων· Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυννόμενον. 21 Πλὴν ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης. 22 Καὶ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸ ὡρισμένον πορεύεται· πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ παραδίδοται. 23 Καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συνζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς τὸ τίς ἄρα εἴη ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν.

24 Ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων. 25 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν εὐεργέται καλοῦνται· 26 ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως. ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος, καὶ ὁ ἡγούμενος ὡς ὁ διακονῶν. 27 Τίς γὰρ μείζων, ὁ ἀνακείμενος ἢ ὁ διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; Ἐγὼ δὲ ἐν μέσῳ ὑμῶν εἰμὶ ὡς ὁ διακονῶν. 28 Ὑμεῖς δέ ἐστε οἱ διαμεμενηκότες μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου· 29 κἀγὼ διατίθεμαι ὑμῖν καθὼς διέθετό μοι ὁ

18 Matth. 26, 29. Marc. 14, 25.
19 s. Matth. 26, 26 ss. Marc. 14, 22 ss. 1 Cor. 11, 23-25.
21 ss. Matth. 26, 21 ss. Marc. 14, 18 ss. Io. 13, 21 ss.
24 9, 46.
25 ss. Matth. 20, 25 ss. Marc. 10, 42 ss.

---

20 (Ex. 24, 8.) 22 Ps. 40, 10.

πατήρ μου βασιλείαν, 30 ἵνα ἐσθίητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου ἐν τῇ βασιλείᾳ μου, καὶ καθήσθε ἐπὶ θρόνων κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ. 30 Matth. 19, 28.

31 Εἶπεν δὲ ὁ κύριος· Σίμων, Σίμων, ἰδοὺ ὁ σατανᾶς ἐξῃτήσατο ὑμᾶς τοῦ σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον. 32 Ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλίπῃ ἡ πίστις σου· καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας στήρισον τοὺς ἀδελφούς σου. 33 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Κύριε, μετὰ σοῦ ἕτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι. 34 Ὁ δὲ εἶπεν· Λέγω σοι, Πέτρε, οὐ φωνήσει σήμερον ἀλέκτωρ, ἕως τρὶς ἀπαρνήσῃ μὴ εἰδέναι με. 35 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλλαντίου καὶ πήρας καὶ ὑποδημάτων, μή τινος ὑστερήσατε; Οἱ δὲ εἶπαν· Οὐδενός. 36 Εἶπεν οὖν αὐτοῖς· Ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλλάντιον ἀράτω, ὁμοίως καὶ πήραν, καὶ ὁ μὴ ἔχων πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν. 37 Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἔτι τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ τελεσθῆναι ἐν ἐμοί, τό· Καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη· καὶ γὰρ τὰ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει. 38 Οἱ δὲ εἶπαν· Κύριε, ἰδοὺ μάχαιραι ὧδε δύο. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ἱκανόν ἐστιν. 33 s. Matth. 26, 33-35. Marc. 14, 29-31. Io. 13, 36-38.

39 Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἔθος εἰς τὸ Ὄρος τῶν ἐλαιῶν· ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταί. 40 Γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου εἶπεν αὐτοῖς· Προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν. 41 Καὶ αὐτὸς ἀπεσπάσθη ἀπ' αὐτῶν ὡσεὶ λίθου βολήν, καὶ θεὶς τὰ γόνατα προσηύχετο 42 λέγων· Πάτερ, εἰ βούλει παρένεγκε τοῦτο τὸ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ· πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου ἀλλὰ τὸ σὸν γινέσθω. 43 Ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος 39 Matth. 26, 30. Marc. 14, 26. Io. 18, 1. 40 ss. Matth. 26, 36 ss. Marc. 14, 32 ss.

37 Is. 53, 12.

ἀπ' ἀῤῥαγοῦ ἐνισχύων αὐτόν. 44 Καὶ γενόμενος
ἐν ἀγωνίᾳ ἐκτενέστερον προσηύχετο. καὶ ἐγέ-
νετο ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος κατα-
βαίνοντος ἐπὶ τὴν γῆν. 45 Καὶ ἀναστὰς ἀπὸ
τῆς προσευχῆς, ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς εὗρεν
αὐτοὺς κοιμωμένους ἀπὸ τῆς λύπης. 46 Καὶ εἶπεν
αὐτοῖς· Τί καθεύδετε; ἀναστάντες προσεύχεσθε,
ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν.

47-53 Matth. 26, 47-56. Marc. 14, 43-52. Io. 18, 1-12.

47 Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ ὄχλος, καὶ ὁ
λεγόμενος Ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα προήρχετο
αὐτούς, καὶ ἤγγισεν τῷ Ἰησοῦ φιλῆσαι αὐτόν.
48 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Ἰούδα, φιλήματι τὸν
υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως; 49 Ἰδόντες δὲ οἱ
περὶ αὐτὸν τὸ ἐσόμενον εἶπαν αὐτῷ· Κύριε, εἰ
πατάξομεν ἐν μαχαίρῃ; 50 Καὶ ἐπάταξεν εἷς τις
ἐξ αὐτῶν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως καὶ ἀφεῖλεν
αὐτοῦ τὸ οὖς τὸ δεξιόν. 51 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ
Ἰησοῦς εἶπεν· Ἐᾶτε ἕως τούτου. Καὶ ἁψάμενος
τοῦ ὠτίου αὐτοῦ ἰάσατο αὐτόν. 52 Εἶπεν δὲ ὁ
Ἰησοῦς πρὸς τοὺς παραγενομένους ἐπ' αὐτὸν ἀρχι-
ερεῖς καὶ στρατηγοὺς τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους·
Ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων·
53 Καθ' ἡμέραν ὄντος μου μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ
ἱερῷ οὐκ ἐξετείνατε τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμέ. ἀλλ'
αὕτη ἐστὶν ὑμῶν ἡ ὥρα καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ
σκότους.

54 s. Matth. 26, 57 s. Marc. 14, 53 s. Io. 18, 13 ss.

54 Συλλαβόντες δὲ αὐτὸν ἤγαγον εἰς τὸν οἶκον
τοῦ ἀρχιερέως. ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει μακρόθεν.
55 Ἁψάντων δὲ πῦρ ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς καὶ συν-
καθισάντων ἐκάθητο ὁ Πέτρος ἐν μέσῳ αὐτῶν.

56-62 Matth. 26, 69-75. Marc. 14, 66-72. Io. 18, 25-27.

56 Ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν παιδίσκη τις καθήμενον πρὸς
τὸ φῶς καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ εἶπεν· Καὶ οὗτος
σὺν αὐτῷ ἦν. 57 Ὁ δὲ ἠρνήσατο αὐτὸν λέγων·
Γύναι, οὐκ οἶδα αὐτόν. 58 Καὶ μετὰ βραχὺ

ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν ἔφη· Καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. ὁ δὲ Πέτρος εἶπεν· Ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί. 59 Καὶ διαστάσης ὡσεὶ ὥρας μιᾶς ἄλλος τις διϊσχυρίζετο λέγων· Ἐπ' ἀληθείας καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν· καὶ γὰρ Γαλιλαῖός ἐστιν. 60 Εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος· Ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. καὶ παραχρῆμα, ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ, ἐφώνησεν ἀλέκτωρ. 61 Καὶ στραφεὶς ὁ κύριος ἐνέβλεψεν τῷ Πέτρῳ. καὶ ὑπεμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ λόγου τοῦ κυρίου, ὡς εἶπεν αὐτῷ· Ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι ἀπαρνήσῃ με τρίς. 62 Καὶ ἐξελθὼν ἔξω ἔκλαυσεν πικρῶς.

59 Io. 18, 26.

61 Matth. 26, 34. Marc. 14, 30. Io. 13, 38.

63 Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες αὐτὸν ἐνέπαιζον αὐτῷ δέροντες, 64 καὶ περικαλύψαντες αὐτὸν ἔτυπτον αὐτοῦ τὸ πρόσωπον καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες· Προφήτευσον, τίς ἐστιν ὁ παίσας σε; 65 Καὶ ἕτερα πολλὰ βλασφημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν. 66 Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ, ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμματεῖς, καὶ ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν, λέγοντες· Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, εἰπὸν ἡμῖν. 67 Εἶπεν δὲ αὐτοῖς· Ἐὰν ὑμῖν εἴπω, οὐ μὴ πιστεύσητε· 68 Ἐὰν δὲ καὶ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῆτέ μοι ἢ ἀπολύσητε. 69 Ἀπὸ τοῦ νῦν δὲ ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ. 70 Εἶπαν δὲ πάντες· Σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη· Ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐγώ εἰμι. 71 Οἱ δὲ εἶπαν· Τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτυρίας; αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

63 s. Matth. 26, 67 s. Marc. 14, 65.

66 Matth. 27, 1. Marc. 15, 1. Io. 18, 28.

67 ss. Matth. 26, 63 ss. Marc. 14, 61 ss.

69 Act. 7, 55.

---

69 Ps. 109, 1. (Dan. 7, 13 s.)

CAPUT XXIII.

Christus coram Pilato et Herode interrogatur; poscentibus Iudaeis damnatur; crucem gestat; irridetur. Latro poenitens. Portenta et mors. Iosephus Arimathaeensis; sepultura.

1 ss. 1 Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆθος αὐτῶν ἤγαγον
Matth. αὐτὸν ἐπὶ τὸν Πειλᾶτον. 2 Ἤρξαντο δὲ κατηγορεῖν
27, 2. 11-14. αὐτοῦ λέγοντες· Τοῦτον εὕραμεν διαστρέφοντα
Marc. 15, 1 ss. τὸ ἔθνος ἡμῶν καὶ κωλύοντα φόρους Καίσαρι
Io. 18, 28 ss. διδόναι, καὶ λέγοντα ἑαυτὸν Χριστὸν βασιλέα εἶναι.
2 Matth. 3 Ὁ δὲ Πειλᾶτος ἐπηρώτησεν αὐτὸν λέγων· Σὺ
22, 21. Marc. εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
12, 17. αὐτῷ ἔφη· Σὺ λέγεις. 4 Ὁ δὲ Πειλᾶτος εἶπεν
3 Matth. πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὄχλους· Οὐδὲν εὑ-
27, 11. Marc. ρίσκω αἴτιον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. 5 Οἱ δὲ
15, 2. Io. 18, 33. ἐπίσχυον λέγοντες ὅτι Ἀνασείει τὸν λαὸν διδάσ-
κων καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς
Γαλιλαίας ἕως ὧδε. 6 Πειλᾶτος δὲ ἀκούσας
Γαλιλαίαν ἐπηρώτησεν εἰ ὁ ἄνθρωπος Γαλιλαῖός
ἐστιν. 7 Καὶ ἐπιγνοὺς ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας Ἡρώ-
δου ἐστίν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν πρὸς Ἡρώδην, ὄντα
καὶ αὐτὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις.
8 Ὁ δὲ Ἡρώδης ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν ἐχάρη λίαν·
ἦν γὰρ θέλων ἐξ ἱκανοῦ ἰδεῖν αὐτὸν διὰ τὸ
ἀκούειν πολλὰ περὶ αὐτοῦ, καὶ ἤλπιζέν τι σημεῖον
ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ γινόμενον. 9 Ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν
ἐν λόγοις ἱκανοῖς· αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο
αὐτῷ. 10 Εἱστήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
γραμματεῖς εὐτόνως κατηγοροῦντες αὐτοῦ. 11 Ἐξ-
ουθενήσας δὲ αὐτὸν ὁ Ἡρώδης σὺν τοῖς στρατεύ-
μασιν αὐτοῦ καὶ ἐμπαίξας περιβαλὼν αὐτὸν ἐσθῆτα
λαμπράν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν τῷ Πειλάτῳ. 12 Ἐγέ-
νοντο δὲ φίλοι ὅ τε Ἡρώδης καὶ ὁ Πειλᾶτος ἐν
αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων· προϋπῆρχον γὰρ
ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς αὐτούς.

13 Πειλᾶτος δὲ συγκαλεσάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαὸν **14** εἶπεν πρὸς αὐτούς· Προσηνέγκατέ μοι τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὡς ἀποστρέφοντα τὸν λαόν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας οὐδὲν εὗρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον ὧν κατηγορεῖτε κατ' αὐτοῦ. **15** Ἀλλ' οὐδὲ Ἡρῴδης· ἀνέπεμψα γὰρ ὑμᾶς πρὸς αὐτόν, καὶ ἰδοὺ οὐδὲν ἄξιον θανάτου ἐστὶν πεπραγμένον αὐτῷ. **16** Παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω. **17** Ἀνάγκην δὲ εἶχεν ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἕνα. **18** Ἀνέκραξαν δὲ παμπληθεὶ λέγοντες· Αἶρε τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν τὸν Βαραββᾶν· **19** ὅστις ἦν διὰ στάσιν τινὰ γενομένην ἐν τῇ πόλει καὶ φόνον βεβλημένος εἰς φυλακήν. **20** Πάλιν δὲ ὁ Πειλᾶτος προσεφώνησεν αὐτοῖς, θέλων ἀπολῦσαι τὸν Ἰησοῦν. **21** Οἱ δὲ ἐπεφώνουν λέγοντες· Σταύρου, σταύρου αὐτόν. **22** Ὁ δὲ τρίτον εἶπεν πρὸς αὐτούς· Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν οὗτος; οὐδὲν αἴτιον θανάτου εὗρον ἐν αὐτῷ· παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω. **23** Οἱ δὲ ἐπέκειντο φωναῖς μεγάλαις αἰτούμενοι αὐτὸν σταυρωθῆναι, καὶ κατίσχυον αἱ φωναὶ αὐτῶν. **24** Καὶ Πειλᾶτος ἐπέκρινεν γενέσθαι τὸ αἴτημα αὐτῶν. **25** Ἀπέλυσεν δὲ τὸν διὰ στάσιν καὶ φόνον βεβλημένον εἰς φυλακήν, ὃν ἠτοῦντο, τὸν δὲ Ἰησοῦν παρέδωκεν τῷ θελήματι αὐτῶν.

14 Io. 18, 38; 19, 4. 17 Matth. 27, 15. Marc. 15, 6. Io. 18, 39. 18-25 Matth. 27, 16-26. Marc. 15, 7-15. Io. 18, 40; 19, 4 ss. 22 Matth. 27, 23. Marc. 15, 12.

26 Καὶ ὡς ἀπήγαγον αὐτόν, ἐπιλαβόμενοι Σίμωνά τινα Κυρηναῖον ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν φέρειν ὄπισθεν τοῦ Ἰησοῦ. **27** Ἠκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ καὶ γυναικῶν, αἳ ἐκόπτοντο καὶ ἐθρήνουν αὐτόν. **28** Στραφεὶς δὲ πρὸς αὐτὰς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Θυγατέρες Ἰερουσαλήμ, μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμέ, πλὴν ἐφ' ἑαυτὰς κλαίετε καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα

26 Matth. 27, 32. Marc. 15, 21. Io. 19, 17.

ὑμῶν. 29 Ὅτι ἰδοὺ ἔρχονται ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσιν· Μακάριαι αἱ στεῖραι, καὶ κοιλίαι αἳ οὐκ
30Apoc. 6, 16. ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ οἳ οὐκ ἐθήλασαν. 30 Τότε ἄρξονται λέγειν τοῖς ὄρεσιν· Πέσετε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ τοῖς βουνοῖς· Καλύψατε ἡμᾶς.
31 Ὅτι εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν
32 Matth. 27, 38. Marc. 15, 27. Io. 19, 18. τῷ ξηρῷ τί γένηται; 32 Ἤγοντο δὲ καὶ ἕτεροι δύο κακοῦργοι σὺν αὐτῷ ἀναιρεθῆναι. 33 Καὶ ὅτε
33-38 Matth. 27, 33 ss. Marc. 15, 22 ss. Io. 19, 17 ss. ἦλθον ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον Κρανίον, ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτὸν καὶ τοὺς κακούργους, ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν, ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν. 34 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔλεγεν· Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἴδασιν τί ποιοῦσιν. Διαμεριζόμενοι δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἔβαλον κλῆρους.

35 Καὶ εἱστήκει ὁ λαὸς θεωρῶν. ἐξεμυκτήριζον δὲ αὐτὸν οἱ ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς, λέγοντες· Ἄλλους ἔσωσεν, σωσάτω ἑαυτόν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς ὁ τοῦ θεοῦ ἐκλεκτός. 36 Ἐνέπαιζον δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται προσερχόμενοι, καὶ ὄξος προσφέροντες αὐτῷ 37 καὶ λέγοντες· Εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, σῶσον σεαυτόν. 38 Ἦν δὲ καὶ ἐπιγραφὴ γεγραμμένη ἐπ' αὐτῷ γράμμασιν Ἑλληνικοῖς καὶ Ῥωμαϊκοῖς καὶ Ἑβραϊκοῖς· Οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.
39 Matth. 27, 44. Marc. 15, 32. 39 Εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων ἐβλασφήμει αὐτόν, λέγων· Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς. 40 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος ἐπετίμα αὐτῷ λέγων· Οὐδὲ φοβῇ σὺ τὸν θεόν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ. 41 Καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως, ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν· οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἔπραξεν. 42 Καὶ ἔλεγεν τῷ Ἰησοῦ· Μνήσθητί μου, κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν

30 Is. 2, 19. Osee 10, 8. 34 (Ps. 21, 19.) 35 (Ps. 21, 8.)

τῇ βασιλείᾳ σου. 43 Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ.

44 Ἦν δὲ ὡσεὶ ὥρα ἕκτη καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης, 45 Καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, καὶ ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον. 46 Καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Πάτερ, εἰς χεῖράς σου παρατίθεμαι τὸ πνεῦμά μου. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξέπνευσεν. 47 Ἰδὼν δὲ ὁ ἑκατοντάρχης τὸ γενόμενον ἐδόξασεν τὸν θεὸν λέγων· Ὄντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν. 48 Καὶ πάντες οἱ συνπαραγενόμενοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωροῦντες τὰ γενόμενα, τύπτοντες ἑαυτῶν τὰ στήθη ὑπέστρεφον. 49 Εἱστήκεισαν δὲ πάντες οἱ γνωστοὶ αὐτοῦ ἀπὸ μακρόθεν, καὶ γυναῖκες αἱ συνακολουθήσασαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ὁρῶσαι ταῦτα.

44-49 Matth. 27, 45-56. Marc. 15, 33-41.

49 Io. 19, 25.

50 Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι Ἰωσήφ, βουλευτὴς ὑπάρχων, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος· 51 Οὗτος οὐκ ἦν συνκατατεθειμένος τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν, ἀπὸ Ἀριμαθαίας πόλεως τῶν Ἰουδαίων, ὃς προσεδέχετο καὶ αὐτὸς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ· 52 Οὗτος προσελθὼν τῷ Πειλάτῳ ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, 53 Καὶ καθελὼν ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι, καὶ ἔθηκεν αὐτὸν ἐν μνήματι λαξευτῷ, οὗ οὐκ ἦν οὐδέπω οὐδεὶς κείμενος. 54 Καὶ ἡμέρα ἦν παρασκευῆς, καὶ σάββατον ἐπέφωσκεν.

50-54 Matth. 27, 57-60. Marc. 15, 42-46. Io. 19, 38-42.

55 Κατακολουθήσασαι δὲ αἱ γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν συνεληλυθυῖαι αὐτῷ ἐκ τῆς Γαλιλαίας, ἐθεάσαντο τὸ μνημεῖον καὶ ὡς ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ.

55 Matth. 27, 61. Marc. 15, 47.

46 Ps. 30, 6.

56 Ὑποστρέψασαι δὲ ἡτοίμασαν ἀρώματα καὶ
μύρα· καὶ τὸ μὲν σάββατον ἡσύχασαν κατὰ τὴν
ἐντολήν.

CAPUT XXIV.

Christi resurrectio ab angelis nuntiata et ipsius apparentia confirmata. Iesus reditivus aperit Scripturas duobus discipulis Emmaus proficiscentibus et ipsis undecim ceterisque, in medio eorum apparens, quibus ultima dat mandata, et benedicens in caelum ascendit.

1 ss. Matth. 28, 1 ss. Marc. 16, 1 ss. Io. 20, 1 ss.

1 Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων ὄρθρου βαθέως
ἦλθον ἐπὶ τὸ μνῆμα φέρουσαι ἃ ἡτοίμασαν ἀρώ-
ματα. 2 Εὗρον δὲ τὸν λίθον ἀποκεκυλισμένον
ἀπὸ τοῦ μνημείου. 3 Καὶ εἰσελθοῦσαι οὐχ εὗρον
τὸ σῶμα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. 4 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ
διαπορεῖσθαι αὐτὰς περὶ τούτου, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες
δύο ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν ἐσθῆτι ἀστραπτούσῃ.
5 Ἐμφόβων δὲ γενομένων αὐτῶν καὶ κλινουσῶν τὸ
πρόσωπον εἰς τὴν γῆν, εἶπαν πρὸς αὐτάς· Τί ζητεῖτε
6 s. 18, 32 s. τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν; 6 Οὐκ ἔστιν ὧδε,
ἀλλὰ ἠγέρθη· μνήσθητε ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν ἔτι
7 9, 22. Matth. 16, 21; 17, 22. Marc. 8, 31; 9, 31. ὢν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, 7 Λέγων· Ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν
τοῦ ἀνθρώπου παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων
ἁμαρτωλῶν καὶ σταυρωθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
ἀναστῆναι. 8 Καὶ ἐμνήσθησαν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ.
9 Καὶ ὑποστρέψασαι ἀπὸ τοῦ μνημείου ἀπήγγειλαν
ταῦτα πάντα τοῖς ἕνδεκα καὶ πᾶσιν τοῖς λοιποῖς.
10 Ἦσαν δὲ ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία καὶ Ἰωάννα καὶ
Μαρία ἡ Ἰακώβου καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν αὐταῖς, αἳ
ἔλεγον πρὸς τοὺς ἀποστόλους ταῦτα. 11 Καὶ ἐφά-
νησαν ἐνώπιον αὐτῶν ὡσεὶ λῆρος τὰ ῥήματα
12 Io. 20, 6 ss. ταῦτα, καὶ ἠπίστουν αὐταῖς. 12 Ὁ δὲ Πέτρος
ἀναστὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ παρακύψας

56 Ex. 20, 10. — 5 (Is. 8, 19.)

βλέπει τὰ ὀθόνια κείμενα μόνα, καὶ ἀπῆλθεν πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων τὸ γεγονός.

13 Καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορευόμενοι ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ εἰς κώμην ἀπέχουσαν σταδίους ἑξήκοντα ἀπὸ Ἰερουσαλήμ, ᾗ ὄνομα Ἐμμαούς. 14 Καὶ αὐτοὶ ὡμίλουν πρὸς ἀλλήλους περὶ πάντων τῶν συμβεβηκότων τούτων. 15 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν αὐτοὺς καὶ συνζητεῖν, καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς· 16 Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγνῶναι αὐτόν. 17 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· Τίνες οἱ λόγοι οὗτοι οὓς ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες, καὶ ἐστε σκυθρωποί; 18 Ἀποκριθεὶς δὲ εἷς, ᾧ ὄνομα Κλεόπας, εἶπεν πρὸς αὐτόν· Σὺ μόνος παροικεῖς Ἰερουσαλὴμ καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις; 19 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ποῖα; Οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· Τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναζαρηνοῦ, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον τοῦ θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ· 20 ὅπως τε παρέδωκαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρίμα θανάτου καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. 21 Ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραήλ· ἀλλά γε καὶ σὺν πᾶσιν τούτοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει σήμερον ἀφ' οὗ ταῦτα ἐγένετο. 22 Ἀλλὰ καὶ γυναῖκές τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς, γενόμεναι ὀρθριναὶ ἐπὶ τὸ μνημεῖον, 23 καὶ μὴ εὑροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ ἦλθον λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἳ λέγουσιν αὐτὸν ζῆν. 24 Καὶ ἀπῆλθόν τινες τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ εὗρον οὕτως καθὼς καὶ αἱ γυναῖκες εἶπον, αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον. 25 Καὶ αὐτὸς εἶπεν πρὸς αὐτούς· Ὦ ἀνόητοι

13 ss. Marc. 16, 12 s.

25 ss. (Gen. 3, 15. Is. 50, 6; 53, 1 ss. etc.)

καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεύειν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται. 26 Οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ; 27 Καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ Μωϋσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν διερμήνευεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ αὐτοῦ. 28 Καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπορεύοντο, καὶ αὐτὸς προσεποιήσατο πορρωτέρω πορεύεσθαι. 29 Καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν λέγοντες· Μεῖνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἑσπέραν ἐστὶν καὶ κέκλικεν ἤδη ἡ ἡμέρα. Καὶ εἰσῆλθεν τοῦ μεῖναι σὺν αὐτοῖς. 30 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ' αὐτῶν, λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησεν καὶ κλάσας ἐπεδίδου αὐτοῖς. 31 Αὐτῶν δὲ διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἐπεγνωσαν αὐτόν· καὶ αὐτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν. 32 Καὶ εἶπαν πρὸς ἀλλήλους· Οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς; 33 Καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὑπέστρεψαν εἰς Ἰερουσαλήμ, καὶ εὗρον συνηθροισμένους τοὺς ἕνδεκα καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, 34 λέγοντας ὅτι ἠγέρθη ὁ κύριος ὄντως καὶ ὤφθη Σίμωνι. 35 Καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου.

36 Marc. 16, 14. Io. 20, 19 ss. 36 Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων αὐτὸς ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ λέγει αὐτοῖς· Εἰρήνη ὑμῖν· ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. 37 Πτοηθέντες δὲ καὶ ἔμφοβοι γενόμενοι ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν. 38 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Τί τεταραγμένοι ἐστέ, καὶ διατί διαλογισμοὶ ἀναβαίνουσιν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; 39 Ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου, ὅτι ἐγώ εἰμι αὐτός· ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα. 40 Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν

40 Io. 20, 20.

αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. 41 Ἔτι δὲ ἀπιστούντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ θαυμαζόντων, εἶπεν αὐτοῖς· Ἔχετέ τι βρώσιμον ἐνθάδε; 42 Οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος, καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίου, 43 Καὶ λαβὼν ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν. 44 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· Οὗτοι οἱ λόγοι, οὓς ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὢν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωϋσέως καὶ Προφήταις καὶ Ψαλμοῖς περὶ ἐμοῦ. 45 Τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς γραφάς. 46 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ὅτι οὕτως γέγραπται, καὶ οὕτως ἔδει παθεῖν τὸν Χριστόν, καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, 47 Καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀρξάμενοι ἀπὸ Ἰερουσαλήμ. 48 Ὑμεῖς δέ ἐστε μάρτυρες τούτων. 49 Καὶ ἰδοὺ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρός μου ἐφ' ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει ἕως οὗ ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους.

48 Act. 1, 8.
49 Io. 14, 26.

50 Ἐξήγαγεν δὲ αὐτοὺς ἔξω ἕως εἰς Βηθανίαν, καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ εὐλόγησεν αὐτούς. 51 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτοὺς διέστη ἀπ' αὐτῶν καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν. 52 Καὶ αὐτοὶ προσκυνήσαντες αὐτὸν ὑπέστρεψαν εἰς Ἰερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης, 53 Καὶ ἦσαν διαπαντὸς ἐν τῷ ἱερῷ αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν θεόν.

50 Act. 1, 12.
51 Marc. 16, 19. Act. 1, 9 ss.

46 Ps. 18, 6.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ.

CAPUT I.

Christus Deus Homo. Testimonium Ioannis Baptistae. Primi Iesu discipuli.

1 Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. 2 Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν. 3 Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν. 4 Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων. 5 Καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν. 6 Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης· 7 Οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσιν δι' αὐτοῦ. 8 Οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. 9 Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον, ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. 10 Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω. 11 Εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. 12 Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, 13 Οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς ἀλλ' ἐκ θεοῦ ἐγεννήθησαν. 14 Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας. 15 Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ καὶ κέ-

1 1 Io. 1, 1 s.; 5, 20. (Apoc. 19, 13.) Rom. 9, 5. (Hebr. 1, 8.) 3 Col. 1, 16. Hebr. 1, 2. 5 3, 19. 6 Matth. 3, 1. Marc. 1, 2. Luc. 3, 2. 9 3, 19; 8, 12; 9, 5; 12, 46. 10 Hebr. 11, 3. 12 1 Io. 3, 1. 14 Matth. 1, 16. Luc. 2, 7. Hebr. 2, 14. 15 27, 30.

1 (Prov. 8, 30.)

χαριν λέγων. Οὗτος ἦν ὃν εἶπον· Ὁ ὀπίσω μου
ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν. ὅτι πρῶτός
16 1 Tim. 6, 17. μου ἦν. 16 Καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς
πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος· 17 ὅτι
ὁ νόμος διὰ Μωυσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλή-
18 6, 46. 1 Tim. 6, 16. 1 Io 4, 12. θεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο. 18 Θεὸν οὐδεὶς
ἑώρακεν πώποτε· ὁ μονογενὴς υἱὸς ὁ ὢν εἰς τὸν
κόλπον τοῦ πατρός, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.

19 5, 33. 19 Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου,
ὅτε ἀπέστειλαν οἱ Ἰουδαῖοι ἐξ Ἰεροσολύμων ἱερεῖς
καὶ Λευείτας πρὸς αὐτὸν ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτόν·
Σὺ τίς εἶ; 20 Καὶ ὡμολόγησεν καὶ οὐκ ἠρνήσατο·
καὶ ὡμολόγησεν ὅτι Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ Χριστός.
21 Καὶ ἠρώτησαν αὐτόν· Τί οὖν; Ἠλείας εἶ σύ;
καὶ λέγει· Οὐκ εἰμί. Ὁ προφήτης εἶ σύ; καὶ
ἀπεκρίθη· Οὔ. 22 Εἶπαν οὖν αὐτῷ· Τίς εἶ; ἵνα
ἀπόκρισιν δῶμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς· τί λέγεις
23 Matth. 3, 3. Marc. 1, 3. Luc. 3, 4 περὶ σεαυτοῦ; 23 Ἔφη· Ἐγὼ φωνὴ βοῶντος
ἐν τῇ ἐρήμῳ· Εὐθύνατε τὴν ὁδὸν Κυρίου,
καθὼς εἶπεν Ἡσαΐας ὁ προφήτης. 24 Καὶ οἱ ἀπε-
σταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων. 25 Καὶ ἠρώ-
τησαν αὐτὸν καὶ εἶπαν αὐτῷ· Τί οὖν βαπτίζεις,
εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ Χριστὸς οὐδὲ Ἠλείας οὐδὲ ὁ προ-
26 s. Matth. 3, 11. Marc. 1, 7 s. Luc. 3, 16. Act. 1, 5; 11, 16; 13, 25; 19, 4. φήτης; 26 Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰωάννης λέγων·
Ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι· μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν
ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε· 27 Οὗτός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου
ἐρχόμενος, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, οὗ ἐγὼ
οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ
28 10, 40. ὑποδήματος. 28 Ταῦτα ἐν Βηθανίᾳ ἐγένετο πέραν
τοῦ Ἰορδάνου, ὅπου ἦν Ἰωάννης βαπτίζων.

29 1, 36. 29 Τῇ ἐπαύριον βλέπει τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον
πρὸς αὐτόν, καὶ λέγει· Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ ὁ

23 Is. 40, 3.

αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. 30 Οὗτός ἐστιν περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον· Ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. 31 Κἀγὼ οὐκ ἤδειν αὐτόν, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ Ἰσραήλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν ὕδατι βαπτίζων. 32 Καὶ ἐμαρτύρησεν Ἰωάννης λέγων ὅτι Τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡς περιστερὰν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν. 33 Κἀγὼ οὐκ ἤδειν αὐτόν, ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν· Ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ. 34 Κἀγὼ ἑώρακα, καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

30 1, 15. 27. 32 Matth. 3, 16. Marc. 1, 10. Luc. 3, 22.

35 Τῇ ἐπαύριον πάλιν εἱστήκει ὁ Ἰωάννης καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο. 36 Καὶ ἐμβλέψας τῷ Ἰησοῦ περιπατοῦντι λέγει· Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ. 37 Καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λαλοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ. 38 Στραφεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς καὶ θεασάμενος αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας λέγει αὐτοῖς· Τί ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· Ῥαββεί (ὃ λέγεται μεθερμηνευόμενον Διδάσκαλε), ποῦ μένεις; 39 Λέγει αὐτοῖς· Ἔρχεσθε καὶ ἴδετε. Ἦλθαν καὶ εἶδαν ποῦ μένει, καὶ παρ' αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην· ὥρα ἦν ὡς δεκάτη. 40 Ἦν δὲ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων παρὰ Ἰωάννου καὶ ἀκολουθησάντων αὐτῷ. 41 Εὑρίσκει οὗτος πρῶτον τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον Σίμωνα καὶ λέγει αὐτῷ· Εὑρήκαμεν τὸν Μεσσίαν (ὅ ἐστιν μεθερμηνευόμενον Χριστός). 42 Καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. ἐμβλέψας δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Σὺ εἶ Σίμων ὁ υἱὸς Ἰωνᾶ· σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς (ὃ ἑρμηνεύεται Πέτρος).

36 1, 29. 41 s. Matth. 4, 18.

36 (Ex. 12, 3 s.)

43 Matth. 16, 18 43 Τῇ ἐπαύριον ἠθέλησεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν
Γαλιλαίαν, καὶ εὑρίσκει Φίλιππον. καὶ λέγει αὐτῷ
ὁ Ἰησοῦς· Ἀκολούθει μοι. 44 Ἦν δὲ ὁ Φίλιππος
ἀπὸ Βηθσαιδά, ἐκ τῆς πόλεως Ἀνδρέου καὶ Πέ-
τρου. 45 Εὑρίσκει Φίλιππος τὸν Ναθαναὴλ καὶ
λέγει αὐτῷ· Ὃν ἔγραψεν Μωυσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ
οἱ προφῆται, εὑρήκαμεν, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ
46 7, 41 Ἰωσὴφ τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ. 46 Καὶ εἶπεν αὐτῷ
Ναθαναήλ· Ἐκ Ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι;
λέγει αὐτῷ Φίλιππος· Ἔρχου καὶ ἴδε. 47 Εἶδεν
ὁ Ἰησοῦς τὸν Ναθαναὴλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν
καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ· Ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλείτης,
ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστιν. 48 Λέγει αὐτῷ Ναθαναήλ·
Πόθεν με γινώσκεις; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν
αὐτῷ· Πρὸ τοῦ σε Φίλιππον φωνῆσαι ὄντα ὑπὸ
49 6, 68. Matth. 14, 33. 16, 16 Marc. 8, 29 τὴν συκῆν εἶδόν σε. 49 Ἀπεκρίθη αὐτῷ Να-
θαναὴλ καὶ λέγει· Ῥαββεί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ,
σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ. 50 Ἀπεκρίθη Ἰη-
σοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὅτι εἶπόν σοι· Εἶδόν σε
ὑποκάτω τῆς συκῆς, πιστεύεις; μείζω τούτων ὄψῃ.
51 Καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὄψεσθε
τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγότα καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ
θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν
υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

CAPUT II.

Iesus Canae aquam in vinum convertit, Ierosolymae mercatores de templo eiicit; templum solutum triduo se dicit restituturum. Multi propter signa in eum credunt, quibus se ipse non credebat.

1 Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν
Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ

45 Gen. 49, 10. Deut. 18, 18. Is. 40, 10; 45, 8. Ier. 23, 5. Ez. 34, 23; 37, 24. Dan. 9, 24. 25. 47 (Ps. 31, 2.) 51 (Gen. 28, 12.)

ἐκεῖ. 2 Ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον. 3 Καὶ ὑστερήσαντος οἴνου
λέγει ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτόν· Οἶνον οὐκ
ἔχουσιν. 4 Καὶ λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Τί ἐμοὶ
καὶ σοί, γύναι; οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου. 5 Λέγει
ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις· Ὅ τι ἂν λέγῃ
ὑμῖν, ποιήσατε. 6 Ἦσαν δὲ ἐκεῖ λίθιναι ὑδρίαι 6 Marc.
ἓξ κείμεναι κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν Ἰουδαίων, 7, 3.
χωροῦσαι ἀνὰ μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς. 7 Λέγει
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος.
καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω. 8 Καὶ λέγει αὐτοῖς·
Ἀντλήσατε νῦν καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ. καὶ
ἤνεγκαν. 9 Ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρίκλινος τὸ
ὕδωρ οἶνον γεγενημένον, καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστίν,
οἱ δὲ διάκονοι ᾔδεισαν οἱ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ,
φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος 10 Καὶ λέγει
αὐτῷ· Πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον
τίθησιν, καὶ ὅταν μεθυσθῶσιν, τότε τὸν ἐλάσσω·
σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι. 11 Ταύ-
την ἐποίησεν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν
Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας· καὶ ἐφανέρωσεν τὴν δόξαν
αὐτοῦ, καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

12 Μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς Καφαρναοὺμ αὐτὸς
καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς ἡμέρας.
13 Καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη
εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Ἰησοῦς· 14 Καὶ εὗρεν ἐν τῷ ἱερῷ 14 ss.
τοὺς πωλοῦντας βόας καὶ πρόβατα καὶ περιστερὰς 21, 12 ss.
καὶ τοὺς κερματιστὰς καθημένους. 15 Καὶ ποιήσας Marc. 11,
φραγέλλιον ἐκ σχοινίων πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ 19, 45 s.
ἱεροῦ, τά τε πρόβατα καὶ τοὺς βόας, καὶ τῶν
κολλυβιστῶν ἐξέχεεν τὸ κέρμα καὶ τὰς τραπέζας
ἀνέστρεψεν. 16 Καὶ τοῖς τὰς περιστερὰς πω-
λοῦσιν εἶπεν· Ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν, καὶ μὴ

ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου οἴκου ἐμπορίου.
17 Ἐμνήσθησαν δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι γεγραμμένον ἐστίν· Ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατα-
φάγεταί με. 18 Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι
καὶ εἶπαν αὐτῷ· Τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι
ταῦτα ποιεῖς; 19 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς·
Matth. 26, 61; 27, 40; Marc. 14, 58. 15, 29. Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις
ἐγερῶ αὐτόν. 20 Εἶπαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· Τεσσερά-
κοντα καὶ ἓξ ἔτεσιν οἰκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος,
καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν; 21 Ἐκεῖνος
δὲ ἔλεγεν περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ.
22 Ὅτε οὖν ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, ἐμνήσθησαν οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι τοῦτο ἔλεγεν, καὶ ἐπίστευσαν
τῇ γραφῇ καὶ τῷ λόγῳ ὃν εἶπεν ὁ Ἰησοῦς.

23 Ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐν τῷ
πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ
ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ
ἐποίει. 24 Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν
ἑαυτὸν αὐτοῖς διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας.
25 καὶ ὅτι οὐ χρείαν εἶχεν ἵνα τις μαρτυρήσῃ
περὶ τοῦ ἀνθρώπου· αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκεν τί ἦν
ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

CAPUT III.

Nicodemus recte a Iesu edoctus: de renascendo ex aqua et Spiritu; serpens aeneus; Christus ad salvandum mundum missus. Ioannes Baptista de se et incrementis Iesu disserit ac de fidei in eum necessitate ad salutem.

2 7, 50; 19, 39. 1 Ἦν δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρισαίων, Νικό-
δημος ὄνομα αὐτῷ, ἄρχων τῶν Ἰουδαίων· 2 οὗτος
ἦλθεν πρὸς αὐτὸν νυκτὸς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ῥαββεί,
οἴδαμεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος· οὐδεὶς

17 Ps. 68, 10. 22 Ps. 3, 6; 56, 9.

γὰρ δύναται ταῦτα τὰ σημεῖα ποιεῖν ἃ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ᾖ ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ. 3 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. 4 Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Νικόδημος· Πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὤν; μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν καὶ γεννηθῆναι; 5 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. 6 Τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σάρξ ἐστιν, καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος πνεῦμά ἐστιν. 7 Μὴ θαυμάσῃς ὅτι εἶπόν σοι· Δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν. 8 Τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει· οὕτως ἐστὶν πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύματος. 9 Ἀπεκρίθη Νικόδημος καὶ εἶπεν αὐτῷ· Πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι; 10 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις; 11 Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι ὅτι ὃ οἴδαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε. 12 Εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια, πιστεύσετε; 13 Καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν 13 Eph. οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ. 14 Καὶ καθὼς Μωϋσῆς ὕψωσεν τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, 15 ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. 16 Οὕτως γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσ- 16 1 Io. 4, 9.

4, 9 s.

8 Ps. 134, 7. 13 Prov. 30, 4. 14 Num. 21, 8 s.

μον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται ἀλλ'
17 12, 47. ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. 17 Οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ.
18 5, 24. 18 Ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν οὐ κρίνεται· ὁ δὲ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται, ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ.
19 1, 9. 19 Αὕτη δέ ἐστιν ἡ κρίσις, ὅτι τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς· ἦν γὰρ αὐτῶν πονηρὰ τὰ ἔργα. 20 Πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσσων μισεῖ τὸ φῶς καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ· 21 ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα, ὅτι ἐν θεῷ ἐστιν εἰργασμένα.
22 4, 1. 22 Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰουδαίαν γῆν, καὶ ἐκεῖ διέτριβεν μετ' αὐτῶν καὶ ἐβάπτιζεν. 23 Ἦν δὲ καὶ Ἰωάννης βαπτίζων ἐν Αἰνὼν ἐγγὺς τοῦ Σαλείμ, ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ, καὶ παρεγίνοντο καὶ ἐβαπτίζοντο. 24 Οὔπω γὰρ ἦν βεβλημένος εἰς τὴν φυλακὴν ὁ Ἰωάννης. 25 Ἐγένετο οὖν ζήτησις ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάννου μετὰ Ἰουδαίου περὶ
26 1, 19; 1, 26 ss. καθαρισμοῦ. 26 Καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰωάννην καὶ εἶπον αὐτῷ· Ῥαββεί, ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗτος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν.
27 Ἀπεκρίθη Ἰωάννης καὶ εἶπεν· Οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδέν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδο-
28 1, 20. μένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. 28 Αὐτοὶ ὑμεῖς μοι μαρτυρεῖτε ὅτι εἶπον· Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ Χριστός, ἀλλ' ὅτι ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου.

29 Ὁ ἔχων τὴν νύμφην νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου, ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου· αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ πεπλήρωται. 30 Ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι. 31 Ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος 31 8, 23.
ἐπάνω πάντων ἐστίν. ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς ἐκ τῆς γῆς ἐστὶν καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ· ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστίν. 32 Καὶ ὃ ἑώρακεν καὶ ἤκουσεν, τοῦτο μαρτυρεῖ· καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει. 33 Ὁ λαβὼν 33 Rom.
αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν ἐσφράγισεν ὅτι ὁ θεὸς ἀλη- 3, 4.
θής ἐστιν. 34 Ὃν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεός, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ λαλεῖ· οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδωσιν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα. 35 Ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, 35 5, 20.
καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. 36 Ὁ πι- 36 1 Io.
στεύων εἰς τὸν υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ὁ δὲ 5, 10. 12.
ἀπειθῶν τῷ υἱῷ οὐκ ὄψεται ζωήν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν.

CAPUT IV.

Iesu cum muliere Samaritana colloquium: de aqua viva et adorando Deo in spiritu; Iesus Messias. Iesu cibus ut faciat voluntatem Patris, ut perficiat opus eius: de messe et metente ac seminante. Multi Samaritanorum credunt in eum; filium ministri regii absens sanat.

1 Ὡς οὖν ἔγνω ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἤκουσαν οἱ 1 3, 22.
Φαρισαῖοι ὅτι Ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει ἢ Ἰωάννης 2 (καίτοιγε Ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ ἐβάπτιζεν ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ), 3 ἀφῆκεν τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἀπῆλθεν πάλιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. 4 Ἔδει δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς Σαμαρίας. 5 Ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρίας λεγομένην

5 Gen. 33, 19; 48, 22. Ios. 24, 32.

Συχάρ, πλησίον τοῦ χωρίου ὃ ἔδωκεν Ἰακὼβ
Ἰωσὴφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. 6 Ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ τοῦ
Ἰακώβ. ὁ οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοι-
πορίας ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ· ὥρα ἦν
ὡς ἕκτη. 7 Ἔρχεται γυνὴ ἐκ τῆς Σαμαρίας ἀν-
τλῆσαι ὕδωρ. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Δός μοι πεῖν.
8 Οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν
πόλιν, ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσιν. 9 Λέγει οὖν αὐτῷ
ἡ γυνὴ ἡ Σαμαρῖτις· Πῶς σὺ Ἰουδαῖος ὢν παρ'
ἐμοῦ πεῖν αἰτεῖς γυναικὸς Σαμαρίτιδος οὔσης; οὐ
γὰρ συγχρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρίταις. 10 Ἀπε-
κρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ· Εἰ ἤδεις τὴν
δωρεὰν τοῦ θεοῦ, καὶ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι·
Δός μοι πεῖν, σὺ ἂν ᾔτησας αὐτὸν καὶ ἔδωκεν
ἂν σοι ὕδωρ ζῶν. 11 Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· Κύριε,
οὔτε ἄντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶν βαθύ·
πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; 12 Μὴ σὺ
8, 53 μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν
ἡμῖν τὸ φρέαρ, καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιεν καὶ οἱ
υἱοὶ αὐτοῦ καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ; 13 Ἀπεκρίθη
Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ· Πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ
14 7, 38. ὕδατος τούτου διψήσει πάλιν· 14 Ὃς δ' ἂν πίῃ
ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσει
εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ ἐγὼ δώσω αὐτῷ
γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς
ζωὴν αἰώνιον. 15 Λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυνή·
Κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ μηδὲ
ἔρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν. 16 Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς·
Ὕπαγε φώνησον τὸν ἄνδρα σου καὶ ἐλθὲ ἐνθάδε.
17 Ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ καὶ εἶπεν· Οὐκ ἔχω ἄνδρα.
λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Καλῶς εἶπες ὅτι Ἄνδρα
οὐκ ἔχω· 18 Πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν
ὃν ἔχεις οὐκ ἔστιν σου ἀνήρ· τοῦτο ἀληθὲς εἴρηκας.
19 Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· Κύριε, θεωρῶ ὅτι προ-

φήτης εἶ σύ. 20 Οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει
τούτῳ προσεκύνησαν· καὶ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν
Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος ὅπου προσκυνεῖν δεῖ.
21 Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Γύναι, πίστευέ μοι, ὅτι
ἔρχεται ὥρα ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ οὔτε ἐν
Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρί. 22 Ὑμεῖς
προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε, ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ
οἴδαμεν, ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν.
23 Ἀλλὰ ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ ἀλη-
θινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσιν τῷ πατρὶ ἐν
πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ· καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους
ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν. 24 Πνεῦμα ὁ 24 2 Cor.
θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι 3, 17.
καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. 25 Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή·
Οἶδα ὅτι Μεσσίας ἔρχεται, ὁ λεγόμενος Χριστός·
ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα. 26 Λέγει
αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγώ εἰμι, ὁ λαλῶν σοι. 27 Καὶ ἐπὶ
τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμαζον ὅτι
μετὰ γυναικὸς ἐλάλει· οὐδεὶς μέντοι εἶπεν· Τί ζητεῖς
ἢ τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς; 28 Ἀφῆκεν οὖν τὴν ὑδρίαν
αὐτῆς ἡ γυνὴ καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ λέγει
τοῖς ἀνθρώποις· 29 Δεῦτε ἴδετε ἄνθρωπον ὃς εἶπέν
μοι πάντα ὅσα ἐποίησα· μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός;
30 Καὶ ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἤρχοντο πρὸς
αὐτόν. 31 Ἐν τῷ μεταξὺ ἠρώτων αὐτὸν οἱ μα-
θηταὶ λέγοντες· Ῥαββεί, φάγε. 32 Ὁ δὲ εἶπεν
αὐτοῖς· Ἐγὼ βρῶσιν ἔχω φαγεῖν ἣν ὑμεῖς οὐκ
οἴδατε. 33 Ἔλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀλλήλους·
Μή τις ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν; 34 Λέγει αὐτοῖς ὁ 34 5, 30;
Ἰησοῦς· Ἐμὸν βρῶμά ἐστιν ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα 17, 4.
τοῦ πέμψαντός με καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον. 35 Matth.
35 Οὐχ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἔτι τετράμηνός ἐστιν 9, 37. Lc. 10, 2.

20 Deut. 12, 5. 22 4 Reg. 17, 41.

καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται· ἰδοὺ λέγω ὑμῖν· Ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαί εἰσιν πρὸς θερισμὸν ἤδη. 36 Καὶ ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἵνα καὶ ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων. 37 Ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ἀληθινός· ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων καὶ ἄλλος ὁ θερίζων. 38 Ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε· ἄλλοι κεκοπιάκασιν, καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε. 39 Ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν Σαμαριτῶν διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικὸς μαρτυρούσης· Ὅτι εἶπέν μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. 40 Ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ Σαμαρῖται, ἠρώτων αὐτὸν μεῖναι παρ' αὐτοῖς· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας. 41 Καὶ πολλῷ πλείους ἐπίστευσαν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ. 42 Τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον ὅτι Οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν· αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν, καὶ οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου.

43 Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν
44 καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. 44 Αὐτὸς γὰρ
Matth. 13, 57. Marc. 6, 4. Luc. 4, 24. Ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει. 45 Ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς
45 Matth. 4, 12. Marc. 1, 14. Luc. 4, 14. τὴν Γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ Γαλιλαῖοι, πάντα ἑωρακότες ἃ ἐποίησεν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ· καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν.
46 Ἦλθεν οὖν πάλιν εἰς τὴν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας,
46 2, 1ss. ὅπου ἐποίησεν τὸ ὕδωρ οἶνον. Καὶ ἦν τις
47 ss. (Matth. 8, 5 ss. Luc. 7, 1 ss.) βασιλικός, οὗ ὁ υἱὸς ἠσθένει ἐν Καφαρναούμ.
47 Οὗτος ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ἥκει ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀπῆλθεν πρὸς αὐτόν, καὶ ἠρώτα

37 (Mich. 6, 15.)

αὐτὸν ἵνα καταβῇ καὶ ἰάσηται αὐτοῦ τὸν υἱόν· ἤμελλεν γὰρ ἀποθνήσκειν. 48 Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν· Ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδητε, οὐ μὴ πιστεύσητε. 49 Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλικός· Κύριε, κατάβηθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου. 50 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Πορεύου, ὁ υἱός σου ζῇ. ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ λόγῳ ὃν εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπορεύετο. 51 Ἤδη δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος οἱ δοῦλοι ὑπήντησαν αὐτῷ καὶ ἀπήγγειλαν λέγοντες ὅτι ὁ παῖς αὐτοῦ ζῇ. 52 Ἐπύθετο οὖν τὴν ὥραν παρ' αὐτῶν ἐν ᾗ κομψότερον ἔσχεν. καὶ εἶπον αὐτῷ ὅτι Ἐχθὲς ὥραν ἑβδόμην ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πυρετός. 53 Ἔγνω οὖν ὁ πατὴρ ὅτι ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐν ᾗ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὁ υἱός σου ζῇ· καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη. 54 Τοῦτο πάλιν δεύτερον σημεῖον ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐλθὼν ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

CAPUT V.

Aegrotus triginta et octo annorum ad piscinam sanatur. Christus omnia cum Patre operatur, mortuos vivificat et iudex omnium constitutus est. Huic et Ioannes Baptista et propria opera ac Pater, imo et Moyses ipse testimonium perhibent.

1 Μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα. 2 Ἔστιν δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρα ἡ ἐπιλεγομένη Ἑβραϊστὶ Βηθσαϊδά, πέντε στοὰς ἔχουσα. 3 Ἐν ταύταις κατέκειτο πλῆθος πολὺ τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν. 4 Ἄγγελος γὰρ

1 Lev. 23, 5. Deut. 16, 1. 2 Neh. 3, 1.

Κυρίου κατὰ καιρὸν κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ καὶ ἐτάρασσεν τὸ ὕδωρ· ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος ὑγιὴς ἐγίνετο, ᾧ δήποτε κατείχετο νοσήματι. 5 Ἦν δέ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ αὐτοῦ. 6 Τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς κατακείμενον, καὶ γνοὺς ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ· Θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; 7 Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν· Κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν· ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγώ, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει. 8 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἔγειρε ἆρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει. 9 Καὶ εὐθέως ἐγένετο ὑγιὴς ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἦρεν τὸν κράβαττον αὐτοῦ καὶ περιεπάτει. Ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. 10 Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ· Σάββατόν ἐστιν, οὐκ ἔξεστίν σοι ἆραι τὸν κράβαττον. 11 Ἀπεκρίθη αὐτοῖς· Ὁ ποιήσας με ὑγιῆ, ἐκεῖνός μοι εἶπεν· Ἆρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει. 12 Ἠρώτησαν οὖν αὐτόν· Τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπών σοι· Ἆρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει; 13 Ὁ δὲ ἰαθεὶς οὐκ ᾔδει τίς ἐστιν· ὁ γὰρ Ἰησοῦς ἐξένευσεν ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ. 14 Μετὰ ταῦτα εὑρίσκει αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν σοί τι γένηται. 15 Ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀνήγγειλεν τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ. 16 Καὶ διὰ τοῦτο ἐδίωκον οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Ἰησοῦν, ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν σαββάτῳ. 17 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς· Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι.

---

10 Ex. 20, 10 s. Ier. 17, 24.

18 Διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι
ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον ἔλυεν τὸ σάββατον, ἀλλὰ
καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγεν τὸν θεόν, ἴσον ἑαυτὸν
ποιῶν τῷ θεῷ. 19 Ἀπεκρίνατο οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ
εἶπεν αὐτοῖς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται
ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδέν, ἐὰν μή τι βλέπῃ
τὸν πατέρα ποιοῦντα· ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ,
ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. 20 Ὁ γὰρ πατὴρ 20 3, 35.
φιλεῖ τὸν υἱὸν καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ ἃ αὐτὸς
ποιεῖ, καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα
ὑμεῖς θαυμάζητε. 21 Ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει
τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτως καὶ ὁ υἱὸς οὓς
θέλει ζωοποιεῖ. 22 Οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει 22 Act.
οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκεν τῷ υἱῷ, 17, 31.
23 ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱὸν καθὼς τιμῶσι τὸν 23 1 Io.
πατέρα. ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα 2, 23.
τὸν πέμψαντα αὐτόν. 24 Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὁ 24 3, 18.
τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί (8, 51.)
με ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται,
ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν.
25 Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἔρχεται ὥρα, καὶ
νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς
τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται.
26 Ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ,
οὕτως ἔδωκεν καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ.
27 Καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι
υἱὸς ἀνθρώπου ἐστίν. 28 Μὴ θαυμάζετε τοῦτο,
ὅτι ἔρχεται ὥρα ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις
ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ, 29 Καὶ ἐκπορεύ- 29
σονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν Matth.
ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν 25, 46.
κρίσεως. 30 Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ

29 (Dan. 12, 2.)

οὐδέν· καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ
δικαία ἐστίν, ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν
ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. 31 Ἐὰν ἐγὼ
μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ
32 1, 15. Matth. 3, 17. ἔστιν ἀληθής· 32 ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ
ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία ἣν
33 1, 19 ss. μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ. 33 Ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς
Ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκεν τῇ ἀληθείᾳ. 34 Ἐγὼ
δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω,
ἀλλὰ ταῦτα λέγω ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε. 35 Ἐκεῖνος
ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ φαίνων, ὑμεῖς δὲ
ἠθελήσατε ἀγαλλιαθῆναι πρὸς ὥραν ἐν τῷ φωτὶ
36 10, 25; 14, 11. αὐτοῦ. 36 Ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μείζω
τοῦ Ἰωάννου· τὰ γὰρ ἔργα ἃ ἔδωκέν μοι ὁ πατὴρ
ἵνα τελειώσω αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ,
μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὅτι ὁ πατήρ με ἀπέσταλκεν.
37 Matth. 3, 17; 17, 5. 37 Καὶ ὁ πέμψας με πατήρ, αὐτὸς μεμαρτύρηκεν
περὶ ἐμοῦ· οὔτε φωνὴν αὐτοῦ πώποτε ἀκηκόατε,
οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε. 38 Καὶ τὸν λόγον
αὐτοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ὑμῖν μένοντα, ὅτι ὃν ἀπέστειλεν
ἐκεῖνος, τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε. 39 Ἐραυνᾶτε
τὰς γραφάς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν
αἰώνιον ἔχειν· καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι
περὶ ἐμοῦ. 40 Καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρός με
ἵνα ζωὴν ἔχητε. 41 Δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ
λαμβάνω. 42 Ἀλλὰ ἔγνωκα ὑμᾶς ὅτι τὴν ἀγάπην
τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς. 43 Ἐγὼ ἐλήλυθα
ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, καὶ οὐ λαμβάνετέ
με· ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ,
44 12, 43. ἐκεῖνον λήμψεσθε. 44 Πῶς δύνασθε ὑμεῖς πι-
στεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες· καὶ
τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ οὐ ζητεῖτε;

37 Deut. 4, 12. 39 (Ps. 39, 8.)

45 Μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς
τὸν πατέρα· ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν Μωϋσῆς,
εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε. 46 Εἰ γὰρ ἐπιστεύετε
Μωϋσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ
ἐκεῖνος ἔγραψεν. 47 Εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου γράμμασιν
οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασιν πιστεύσετε;

CAPUT VI.

Quinque virorum millia quinque panibus et duobus piscibus satiati. Iesus super mare ambulat, de pane caelesti docet: Ipse est panis vitae; ipsius caro vere est cibus, sanguisque vere potus. Quo sermone multi ex discipulis eius offensi deserunt eum; Apostoli vero permanent, quorum tamen unum dicit esse diabolum.

1 Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς πέραν τῆς 1-13 Matth. 14, 13-21. Marc. 6, 32-44. Luc. 9, 10-17.
θαλάσσης τῆς Γαλιλαίας, τῆς Τιβεριάδος, 2 καὶ
ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολύς, ὅτι ἐώρων τὰ σημεῖα
ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων. 3 Ἀνῆλθεν δὲ
εἰς τὸ ὄρος ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ. 4 Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα ἡ
ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων. 5 Ἐπάρας οὖν τοὺς ὀφθαλ-
μοὺς ὁ Ἰησοῦς καὶ θεασάμενος ὅτι πολὺς ὄχλος
ἔρχεται πρὸς αὐτόν, λέγει πρὸς Φίλιππον· Πόθεν
ἀγοράσομεν ἄρτους ἵνα φάγωσιν οὗτοι; 6 Τοῦτο
δὲ ἔλεγεν πειράζων αὐτόν· αὐτὸς γὰρ ἤδει τί
ἔμελλεν ποιεῖν. 7 Ἀπεκρίθη αὐτῷ Φίλιππος·
Διακοσίων δηναρίων ἄρτοι οὐκ ἀρκοῦσιν αὐτοῖς,
ἵνα ἕκαστος βραχύ τι λάβῃ. 8 Λέγει αὐτῷ εἷς
ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς Σί-
μωνος Πέτρου· 9 Ἔστιν παιδάριον ἓν ὧδε ὃς
ἔχει πέντε ἄρτους κριθίνους καὶ δύο ὀψάρια·

46 Gen. 3, 15; 22, 18; 49, 10. Deut. 18, 15.

ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστιν εἰς τοσούτους; [10] Εἶπεν δὲ
ὁ Ἰησοῦς· Ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους ἀναπεσεῖν.
ἦν δὲ χόρτος πολὺς ἐν τῷ τόπῳ. ἀνέπεσαν
οὖν οἱ ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν ὡσεὶ πεντακισχίλιοι.
[11] Ἔλαβεν οὖν τοὺς ἄρτους ὁ Ἰησοῦς, καὶ εὐ-
χαριστήσας διέδωκεν τοῖς ἀνακειμένοις, ὁμοίως
καὶ ἐκ τῶν ὀψαρίων ὅσον ἤθελον. [12] Ὡς δὲ ἐν-
επλήσθησαν, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Συναγάγετε
τὰ περισσεύσαντα κλάσματα, ἵνα μή τι ἀπόληται.
[13] Συνήγαγον οὖν, καὶ ἐγέμισαν δώδεκα κοφίνους
κλασμάτων ἐκ τῶν πέντε ἄρτων τῶν κριθίνων,
ἃ ἐπερίσσευσεν τοῖς βεβρωκόσιν.

14 Οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν σημεῖον
ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγον· Ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προ-
15 6, 3. φήτης ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον. [15] Ἰησοῦς οὖν
γνοὺς ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι καὶ ἁρπάζειν αὐτὸν
ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, ἀνεχώρησεν πάλιν
εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος. [16] Ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο,
16-21 Matth. 14, 22-36. Marc. 6, 45-56. κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν,
[17] καὶ ἐμβάντες εἰς τὸ πλοῖον ἤρχοντο πέραν
τῆς θαλάσσης εἰς Καφαρναούμ· καὶ σκοτία ἤδη
ἐγεγόνει, καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς.
[18] Ἥ τε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος διηγεί-
ρετο. [19] Ἐληλακότες οὖν ὡς σταδίους εἴκοσι
πέντε ἢ τριάκοντα θεωροῦσιν τὸν Ἰησοῦν περι-
πατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐγγὺς τοῦ πλοίου
γινόμενον, καὶ ἐφοβήθησαν. [20] Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς·
Ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. [21] Ἤθελον οὖν λαβεῖν
αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ εὐθέως τὸ πλοῖον ἐγένετο
ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἣν ὑπῆγον.

22 Τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος ὁ ἑστηκὼς πέραν
τῆς θαλάσσης εἶδεν ὅτι πλοιάριον ἄλλο οὐκ ἦν

14 Deut. 18, 15.

ἐκεῖ εἰ μὴ ἕν, καὶ ὅτι οὐ συνεισῆλθεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ πλοῖον ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον· 23 Ἄλλα δὲ ἦλθεν πλοῖα ἐκ Τιβεριάδος ἐγγὺς τοῦ τόπου ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρτον εὐχαριστήσαντος τοῦ κυρίου. 24 Ὅτε οὖν εἶδεν ὁ ὄχλος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν αὐτοὶ εἰς τὰ πλοιάρια καὶ ἦλθον εἰς Καφαρναοὺμ ζητοῦντες τὸν Ἰησοῦν. 25 Καὶ εὑρόντες αὐτὸν πέραν τῆς θαλάσσης εἶπον αὐτῷ· Ῥαββεί, πότε ὧδε γέγονας; 26 Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε. 27 Ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν 27 1, 32. Matth. 3, 17; 17, 5. τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρῶσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει· τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ θεός. 28 Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν· Τί ποιῶμεν ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ; 29 Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς 29 1 Io. 3, 23. καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Τοῦτό ἐστιν τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος. 30 Εἶπον οὖν αὐτῷ· Τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι; τί ἐργάζῃ; 31 Οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθώς ἐστιν γεγραμμένον· Ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν. 32 Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν. 33 Ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ θεοῦ ἐστὶν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ. 34 Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν· Κύριε, πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον. 35 Εἶπεν

31 Ex. 16, 14 s. Num. 11, 7. Ps. 77, 24. Sap. 16, 20. **35** Eccli. 24, 29.

δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς· ὁ ἐρχόμενος πρὸς ἐμὲ οὐ μὴ πεινάσῃ, καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ διψήσει πώποτε. 36 Ἀλλ' εἶπον ὑμῖν ὅτι καὶ ἑωράκατέ με καὶ οὐ πιστεύετε. 37 Πᾶν ὃ δίδωσίν μοι ὁ πατὴρ πρὸς ἐμὲ ἥξει, καὶ τὸν ἐρχόμενον πρός με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω. 38 Ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. 39 Τοῦτο δέ ἐστιν τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέν μοι μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀναστήσω αὐτὸ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. 40 Τοῦτο δέ ἐστιν τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν καὶ πιστεύων εἰς αὐτὸν ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. 41 Ἐγόγγυζον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶπεν· Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος
42 Matth. 13, 55. Marc 6, 3. ὁ καταβὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. 42 Καὶ ἔλεγον· Οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσήφ, οὗ ἡμεῖς οἴδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; πῶς οὖν λέγει οὗτος· Ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα; 43 Ἀπεκρίθη οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Μὴ γογγύζετε
44 6, 65. μετ' ἀλλήλων. 44 Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ὁ πέμψας με ἑλκύσῃ αὐτόν, κἀγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. 45 Ἔστιν γεγραμμένον ἐν τοῖς προφήταις· Καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ θεοῦ. πᾶς ὁ ἀκούσας παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μαθὼν ἔρχεται
46 1, 18. Matth. 11, 27. πρός με. 46 Οὐχ ὅτι τὸν πατέρα ἑώρακέν τις, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ θεοῦ, οὗτος ἑώρακεν τὸν πατέρα. 47 Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἔχει ζωὴν αἰώνιον. 48 Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος
49 6, 31. τῆς ζωῆς. 49 Οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα

45 Is. 54, 13. 49 Ex. 16, 13.

ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἀπέθανον· 50 Οὗτός ἐστιν ὁ
ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ
αὐτοῦ φάγῃ καὶ μὴ ἀποθάνῃ. 51 Ἐγώ εἰμι ὁ
ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· ἐάν τις
φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα·
καὶ ὁ ἄρτος δέ, ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μού ἐστιν
ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. 52 Ἐμάχοντο οὖν
πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες· Πῶς δύναται
οὗτος ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα αὐτοῦ φαγεῖν;
53 Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω
ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ
ἀνθρώπου καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε
ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. 54 Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα
καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον, κἀγὼ
ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. 55 Ἡ γὰρ 55 1Cor.
σάρξ μου ἀληθῶς ἐστιν βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου 11, 27.
ἀληθῶς ἐστιν πόσις. 56 Ὁ τρώγων μου τὴν
σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει
κἀγὼ ἐν αὐτῷ. 57 Καθὼς ἀπέστειλέν με ὁ ζῶν
πατὴρ κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα, καὶ ὁ τρώγων με
κἀκεῖνος ζήσεται δι' ἐμέ. 58 Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ 58 6, 33.
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, οὐ καθὼς ἔφαγον οἱ πατέ-
ρες ὑμῶν τὸ μάννα καὶ ἀπέθανον· ὁ τρώγων τοῦ-
τον τὸν ἄρτον ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. 59 Ταῦτα
εἶπεν ἐν συναγωγῇ διδάσκων ἐν Καφαρναούμ.

60 Πολλοὶ οὖν ἀκούσαντες ἐκ τῶν μαθητῶν
αὐτοῦ εἶπον· Σκληρός ἐστιν ὁ λόγος οὗτος, τίς
δύναται αὐτοῦ ἀκούειν; 61 Εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐν
ἑαυτῷ ὅτι γογγύζουσιν περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· Τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει;
62 Ἐὰν οὖν θεωρῆτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον; 63 Τὸ πνεῦμά 63 2Cor.
ἐστιν τὸ ζωοποιοῦν, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν. 3, 6.
τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λελάληκα ὑμῖν, πνεῦμά ἐστιν

καὶ ζωή ἐστιν. 64 Ἀλλ᾽ εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινες οἳ οὐ πιστεύουσιν. Ἤδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ Ἰησοῦς τίνες εἰσὶν οἱ μὴ πιστεύοντες καὶ τίς ἐστιν ὁ
65 6, 44. παραδώσων αὐτόν. 65 Καὶ ἔλεγεν· Διὰ τοῦτο εἴρηκα ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρός μου.
66 Ἐκ τούτου πολλοὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω καὶ οὐκέτι μετ᾽ αὐτοῦ περιεπάτουν.
67 Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τοῖς δώδεκα· Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν; 68 Ἀπεκρίθη αὐτῷ Σίμων Πέτρος· Κύριε, πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; ῥήματα
69 11, 27. (Marc. 1, 24. Luc. 4, 34.) ζωῆς αἰωνίου ἔχεις· 69 καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκαμεν ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. 70 Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Οὐκ ἐγὼ
Matth. 16, 16. Marc. 8, 29 Luc. 9, 20. ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην; καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν. 71 Ἔλεγεν δὲ τὸν Ἰούδαν Σίμωνος Ἰσκαριώτην· οὗτος γὰρ ἤμελλεν παραδιδόναι αὐτόν, εἷς ὢν ἐκ τῶν δώδεκα.

CAPUT VII.

Iesu fratres incredulii; eius quasi occulta profectio ad festum tabernaculorum. Iesus Dei legatus; dat aquam vivam credentibus in ipsum. Varia de ipso turbae iudicia. Synedrii insidiae. Huius ministri Iesum laudantes; Nicodemus eum defendit.

1 5, 18. 1 Καὶ μετὰ ταῦτα περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ· οὐ γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατεῖν, ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι.
2 Ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων ἡ σκηνοπηγία. 3 Εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ· Μετάβηθι ἐντεῦθεν καὶ ὕπαγε εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἵνα καὶ οἱ μαθηταί σου θεωρήσωσιν τὰ ἔργα σου ἃ ποιεῖς. 4 Οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυπτῷ τι ποιεῖ καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παρρησίᾳ εἶναι· εἰ

2 Lev. 23, 34.

ταῦτα ποιεῖς, φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ. 5 Οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν. 6 Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πάρεστιν, ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος πάντοτέ ἐστιν ἕτοιμος. 7 Οὐ δύναται ὁ κόσμος μισεῖν 7 15, 18.
ὑμᾶς· ἐμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ αὐτοῦ ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά ἐστιν. 8 Ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην· ἐγὼ οὐκ ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην, ὅτι ὁ ἐμὸς καιρὸς οὔπω πεπλήρωται. 9 Ταῦτα εἰπὼν αὐτὸς ἔμεινεν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ. 10 Ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἑορτήν, οὐ φανερῶς ἀλλ' ὡς ἐν κρυπτῷ. 11 Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν ἐν τῇ ἑορτῇ καὶ ἔλεγον· Ποῦ ἐστὶν ἐκεῖνος; 12 Καὶ γογγυσμὸς πολὺς περὶ αὐτοῦ ἦν ἐν τῷ ὄχλῳ. οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι ἀγαθός ἐστιν· ἄλλοι δὲ ἔλεγον· Οὔ, ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον. 13 Οὐδεὶς μέντοι παρρη- 13 9, 22.
σίᾳ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων.

14 Ἤδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσούσης ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἐδίδασκεν. 15 Καὶ ἐθαύμαζον οἱ Ἰουδαῖοι, λέγοντες· Πῶς οὗτος γράμματα οἶδεν μὴ μεμαθηκώς; 16 Ἀπεκρίθη αὐτοῖς 16 14, 24.
ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· Ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ ἔστιν ἐμὴ ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με. 17 Ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσεται περὶ τῆς διδαχῆς, πότερον ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστὶν ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ λαλῶ. 18 Ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλῶν τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ· ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτόν, οὗτος ἀληθής ἐστιν, καὶ ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. 19 Οὐ Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον; τί 20 5, 18;
με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι; 20 Ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος καὶ 8, 48;
10, 20.

19 Ex. 24, 3.

εἶπεν· Δαιμόνιον ἔχεις· τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι;
21 Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἓν ἔργον
ἐποίησα καὶ πάντες θαυμάζετε. 22 Διὰ τοῦτο
Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομήν (οὐχ ὅτι
ἐκ τοῦ Μωϋσέως ἐστίν, ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων),
καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνετε ἄνθρωπον. 23 Εἰ
περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ ἵνα
μὴ λυθῇ ὁ νόμος Μωϋσέως, ἐμοὶ χολᾶτε ὅτι ὅλον
ἄνθρωπον ὑγιῆ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ; 24 Μὴ
κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνετε.
25 Ἔλεγον οὖν τινὲς ἐκ τῶν Ἱεροσολυμειτῶν·
Οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι; 26 Καὶ
ἴδε παρρησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσιν.
μήποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες ὅτι οὗτός
ἐστιν ὁ Χριστός; 27 Ἀλλὰ τοῦτον οἴδαμεν πόθεν
ἐστίν· ὁ δὲ Χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώσκει
28 8, 14. πόθεν ἐστίν. 28 Ἔκραξεν οὖν ἐν τῷ ἱερῷ δι-
δάσκων ὁ Ἰησοῦς καὶ λέγων· Κἀμὲ οἴδατε καὶ
οἴδατε πόθεν εἰμί· καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα,
ἀλλ' ἔστιν ἀληθινὸς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ
οἴδατε. 29 Ἐγὼ οἶδα αὐτόν, ὅτι παρ' αὐτοῦ εἰμί,
30 8, 20. κἀκεῖνός με ἀπέστειλεν. 30 Ἐζήτουν οὖν αὐτὸν
πιάσαι, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα,
ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.

31 Ἐκ τοῦ ὄχλου δὲ πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς
αὐτόν, καὶ ἔλεγον· Ὁ Χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μὴ
πλείονα σημεῖα ποιήσει ὧν οὗτος ποιεῖ; 32 Ἤκουσαν
οἱ Φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου γογγύζοντος περὶ αὐτοῦ
ταῦτα· καὶ ἀπέστειλαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρι-
33 s. σαῖοι ὑπηρέτας ἵνα πιάσωσιν αὐτόν. 33 Εἶπεν
12, 35; οὖν ὁ Ἰησοῦς· Ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμί,
13, 33. καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με. 34 Ζητήσετέ

22 Lev. 12, 3. Gen. 17, 10. 24 Deut. 1, 16.

με καὶ οὐχ εὑρήσετε, καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. 35 Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς· Ποῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι, ὅτι οὐχ εὑρήσομεν αὐτόν; μὴ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν Ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι καὶ διδάσκειν τοὺς Ἕλληνας; 36 Τίς ἐστιν οὗτος ὁ λόγος ὃν εἶπεν· Ζητήσετέ με καὶ οὐχ εὑρήσετε, καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;

37 Ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς εἱστήκει ὁ Ἰησοῦς. καὶ ἔκραζεν λέγων· Ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με καὶ πινέτω. 38 Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, 38 Act. 2, 17.
ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος. 39 Τοῦτο δὲ εἶπεν περὶ τοῦ πνεύματος οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν· οὔπω γὰρ ἦν πνεῦμα δεδομένον, ὅτι Ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη. 40 Ἐκ τοῦ ὄχλου οὖν 40 1, 21.
ἀκούσαντες τῶν λόγων τούτων αὐτοῦ ἔλεγον· Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης. 41 Ἄλλοι ἔλεγον· Οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός. οἱ δὲ ἔλεγον· Μὴ γὰρ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ὁ Χριστὸς ἔρχεται; 42 Οὐχὶ ἡ 42 Matth. 2, 6.
γραφὴ εἶπεν ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος Δαυεὶδ καὶ ἀπὸ Βηθλεὲμ τῆς κώμης, ὅπου ἦν Δαυείδ, ὁ Χριστὸς ἔρχεται; 43 Σχίσμα οὖν ἐγένετο ἐν τῷ ὄχλῳ δι' αὐτόν. 44 Τινὲς δὲ ἤθελον ἐξ αὐτῶν 44 7, 30.
πιάσαι αὐτόν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας.

45 Ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐκεῖνοι· Διατί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν; 46 Ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται· Οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος. 47 Ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ Φαρι-

37 Lev. 23, 36. 38 Is. 44, 3; 58, 11. Zach. 14, 8. Ioel 2, 28. 39 Ioel 3, 1. 42 Mich. 5, 2. Ps. 88, 4 s.

σαῖοι· Μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε; [48] Μή τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτὸν ἢ ἐκ τῶν Φαρισαίων; [49] Ἀλλὰ ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον ἐπικατάρατοί εἰσιν. [50] Λέγει Νικόδημος πρὸς αὐτούς, ὁ ἐλθὼν πρὸς αὐτὸν νυκτός, εἷς ὢν ἐξ αὐτῶν· [51] Μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον ἐὰν μὴ ἀκούσῃ πρῶτον παρ' αὐτοῦ καὶ γνῷ τί ποιεῖ; [52] Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπαν αὐτῷ· Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς Γαλιλαίας εἶ; ἐραύνησον καὶ ἴδε ὅτι προφήτης ἐκ τῆς Γαλιλαίας οὐκ ἐγήγερται. [53] Καὶ ἐπορεύθησαν ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

50 s. c. 3, 19, 39.

CAPUT VIII.

Adultera. Christus Pharisaeos confutat, Iudaeos docet ac redarguit: Christus lux mundi; vera libertas; Christus ex Deo processit et venit; Iudaei diaboli progenies; Christus Abrahamo prior.

[1] Ἰησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν· [2] Ὄρθρου δὲ πάλιν παρεγένετο εἰς τὸ ἱερόν, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἤρχετο πρὸς αὐτόν, καὶ καθίσας ἐδίδασκεν αὐτούς. [3] Ἄγουσιν δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι γυναῖκα ἐπὶ μοιχείᾳ κατειλημμένην, καὶ στήσαντες αὐτὴν ἐν μέσῳ [4] λέγουσιν αὐτῷ· Διδάσκαλε, αὕτη ἡ γυνὴ κατείληπται ἐπαυτοφώρῳ μοιχευομένη· [5] Ἐν δὲ τῷ νόμῳ Μωσῆς ἡμῖν ἐνετείλατο τὰς τοιαύτας λιθάζειν· σὺ οὖν τί λέγεις; [6] Τοῦτο δὲ ἔλεγον πειράζοντες αὐτόν, ἵνα ἔχωσιν κατηγορεῖν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς κάτω κύψας τῷ δακτύλῳ κατέγραφεν εἰς τὴν γῆν. [7] Ὡς δὲ ἐπέμενον ἐρωτῶντες αὐτόν, ἀνέκυψεν καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν πρῶτος ἐπ' αὐτῇ τὸν λίθον βαλέτω. [8] Καὶ πάλιν κάτω κύψας

51 Deut. 17, 8; 19, 15 ss. — 5 Lev. 20, 10. 7 Deut. 17, 7.

ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν. 9 Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐξ-
ήρχοντο εἷς καθ' εἷς ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν πρεσ-
βυτέρων, καὶ κατελείφθη μόνος ὁ Ἰησοῦς καὶ ἡ
γυνὴ ἐν μέσῳ οὖσα. 10 Ἀνακύψας δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτῇ· Γύναι, ποῦ εἰσὶν ἐκεῖνοι οἱ κατήγοροί
σου; οὐδείς σε κατέκρινεν; 11 Ἡ δὲ εἶπεν· Οὐ-
δείς, κύριε. εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς· Οὐδὲ ἐγώ σε
κατακρινῶ· πορεύου καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν μηκέτι
ἁμάρτανε.

12 Πάλιν οὖν αὐτοῖς ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς λέγων· 12 9, 5; 12, 46. 1 Io. 1, 5.
Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ
οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἕξει τὸ
φῶς τῆς ζωῆς. 13 Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι·
Σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς· ἡ μαρτυρία σου
οὐκ ἔστιν ἀληθής. 14 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν
αὐτοῖς· Κἂν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθής
ἐστιν ἡ μαρτυρία μου, ὅτι οἶδα πόθεν ἦλθον καὶ
ποῦ ὑπάγω· ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πόθεν ἔρχομαι
ἢ ποῦ ὑπάγω. 15 Ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε, 15 7, 24; 3, 17.
ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα. 16 Καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγώ, 16 16, 32.
ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθής ἐστιν, ὅτι μόνος οὐκ εἰμί,
ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με πατήρ. 17 Καὶ ἐν 17 Matth. 18, 16. 2 Cor. 13, 1. Hebr. 10, 28.
τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται ὅτι δύο ἀν-
θρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστιν. 18 Ἐγώ εἰμι
ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ
ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ. 19 Ἔλεγον οὖν αὐτῷ· 19 14, 7-9.
Ποῦ ἐστὶν ὁ πατήρ σου; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Οὔτε
ἐμὲ οἴδατε οὔτε τὸν πατέρα μου· εἰ ἐμὲ ἤδειτε,
καὶ τὸν πατέρα μου ἤδειτε ἄν. 20 Ταῦτα τὰ 20 7, 30.
ῥήματα ἐλάλησεν ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, διδάσκων
ἐν τῷ ἱερῷ· καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν, ὅτι οὔπω
ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.

17 Deut. 17, 6; 19, 15.

21 7, 33 8. **21** Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἐγὼ ὑπάγω καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε· ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. **22** Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· Μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν, ὅτι λέγει· Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς
23 3, 31. οὐ δύνασθε ἐλθεῖν; **23** Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Ὑμεῖς
1 Io. 4, 5. ἐκ τῶν κάτω ἐστέ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί· ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστέ, ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. **24** Εἶπον οὖν ὑμῖν ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν· ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. **25** Ἔλεγον οὖν αὐτῷ· Σὺ τίς εἶ; εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Τὴν ἀρχὴν ὅ τι καὶ λαλῶ ὑμῖν. **26** Πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν λαλεῖν καὶ κρίνειν· ἀλλ' ὁ πέμψας με ἀληθής ἐστιν, κἀγὼ ἃ ἤκουσα παρ' αὐτοῦ, ταῦτα λαλῶ εἰς τὸν κόσμον. **27** Οὐκ ἔγνωσαν
28 3, 14; x2, 32. ὅτι τὸν πατέρα αὐτοῖς ἔλεγεν. **28** Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέν με ὁ πατήρ, ταῦτα λαλῶ. **29** Καὶ ὁ πέμψας με μετ' ἐμοῦ ἐστίν· οὐκ ἀφῆκέν με μόνον, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε.

30 Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. **31** Ἔλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους· Ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταί μου ἐστέ, **32** καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς. **33** Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ· Σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε·
34 Rom. 6, 15. 16. 2 Petr. 2, 19. πῶς σὺ λέγεις ὅτι Ἐλεύθεροι γενήσεσθε; **34** Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστιν τῆς ἁμαρτίας. **35** Ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα· ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

36 Ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως
ἐλεύθεροι ἔσεσθε. 37 Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ
ἐστε· ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ
ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν. 38 Ἐγὼ ὃ ἑώρακα παρὰ
τῷ πατρί μου λαλῶ· καὶ ὑμεῖς οὖν ἃ ἑωράκατε
παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν ποιεῖτε. 39 Ἀπεκρίθησαν 39 (Matth.
καὶ εἶπαν αὐτῷ· Ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστιν. 3, 9.)
λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ
ἐστε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ ποιεῖτε. 40 Νῦν δὲ
ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν
ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ θεοῦ· τοῦτο
Ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησεν. 41 Ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα
τοῦ πατρὸς ὑμῶν. εἶπαν οὖν αὐτῷ· Ἡμεῖς ἐκ
πορνείας οὐ γεγεννήμεθα· ἕνα πατέρα ἔχομεν
τὸν θεόν. 42 Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Εἰ ὁ 42 16,
θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἂν ἐμέ· ἐγὼ 27 v.
γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἥκω· οὐδὲ γὰρ
ἀπ' ἐμαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλεν.
43 Διατί τὴν λαλιὰν τὴν ἐμὴν οὐ γινώσκετε; ὅτι
οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν. 44 Ὑμεῖς 44 1 Io.
ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὲ καὶ τὰς ἐπι- 3, 8.
θυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. ἐκεῖνος
ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ
ἕστηκεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ· ὅταν λαλῇ
τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ, ὅτι ψεύστης ἐστὶν
καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. 45 Ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν
λέγω, οὐ πιστεύετέ μοι. 46 Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με 46 (1 Io.
περὶ ἁμαρτίας; εἰ ἀλήθειαν λέγω, διατί ὑμεῖς οὐ 3, 5.)
πιστεύετέ μοι; 47 Ὁ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ τὰ ῥήματα τοῦ 47 18, 37.
θεοῦ ἀκούει· διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ 1 Io. 4, 6.
τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ. 48 Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰου- 48 7, 20.
δαῖοι καὶ εἶπαν αὐτῷ· Οὐ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς (Matth.
ὅτι Σαμαρίτης εἶ σὺ καὶ δαιμόνιον ἔχεις; 49 Ἀπ- 10, 25.)
εκρίθη Ἰησοῦς· Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ

τὸν πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς ἀτιμάζετέ με. 50 Ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου· ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ
51 4:11. κρίνων. 51 Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ἐάν τις τὸν ἐμὸν λόγον τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. 52 Εἶπαν οὖν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· Νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις. Ἀβραὰμ ἀπέθανεν καὶ οἱ προφῆται, καὶ σὺ λέγεις· Ἐάν
53 (4, 12.) τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ γεύσηται θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα. 53 Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ, ὅστις ἀπέθανεν; καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον· τίνα σεαυτὸν ποιεῖς; 54 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἐμαυτόν, ἡ δόξα μου οὐδέν ἐστιν· ἔστιν ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων με, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι θεὸς ὑμῶν ἐστίν. 55 Καὶ οὐκ ἐγνώκατε αὐτόν· ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν· καὶ ἐὰν εἴπω ὅτι οὐκ οἶδα αὐτόν, ἔσομαι ὅμοιος ὑμῶν ψεύστης· ἀλλὰ οἶδα αὐτὸν καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ. 56 Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο ἵνα εἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν, καὶ εἶδεν καὶ ἐχάρη. 57 Εἶπαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν· Πεντήκοντα ἔτη οὔπω ἔχεις καὶ Ἀβραὰμ ἑώρακας; 58 Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
59 10,31. πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι ἐγὼ εἰμί. 59 Ἦραν οὖν λίθους ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτόν· Ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ.

CAPUT IX.

Caecigenus sabbato sanatus. Pharisaeorum maligna de sanatione iudicia et machinationes. Sanati professio, qui extra synagogam eiectus, a Christo edoctus credit; Pharisaeorum caecitas.

1 Καὶ παράγων εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς. 2 Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· Ῥαββεί, τίς ἥμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ

γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ; 3 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Οὔτε οὗτος ἥμαρτεν οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ. 4 Ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με ἕως ἡμέρα ἐστίν· ἔρχεται νὺξ ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι. 5 Ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ὦ, φῶς εἰμὶ τοῦ κόσμου. 6 Ταῦτα εἰπὼν ἔπτυσεν χαμαὶ καὶ ἐποίησεν πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος, καὶ ἐπέχρισεν αὐτοῦ τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, 7 καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὕπαγε νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ (ὃ ἑρμηνεύεται Ἀπεσταλμένος). Ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο, καὶ ἦλθεν βλέπων. 8 Οἱ οὖν γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ πρότερον ὅτι προσαίτης ἦν, ἔλεγον· Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαιτῶν; 9 Ἄλλοι ἔλεγον· Ὅτι οὗτός ἐστιν· ἄλλοι δὲ ἔλεγον· Οὐχί, ἀλλὰ ὅμοιος αὐτῷ ἐστίν. ἐκεῖνος δὲ ἔλεγεν· Ὅτι ἐγώ εἰμι. 10 Ἔλεγον οὖν αὐτῷ· Πῶς ἠνεῴχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί; 11 Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος· Ὁ ἄνθρωπος ὁ λεγόμενος Ἰησοῦς πηλὸν ἐποίησεν καὶ ἐπέχρισέν μου τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ εἶπέν μοι· Ὕπαγε εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωὰμ καὶ νίψαι. ἀπελθὼν δὲ καὶ νιψάμενος ἀνέβλεψα. 12 Καὶ εἶπαν αὐτῷ· Ποῦ ἔστιν ἐκεῖνος; λέγει· Οὐκ οἶδα. 13 Ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς Φαρισαίους, τόν ποτε τυφλόν· 14 Ἦν δὲ σάββατον ὅτε τὸν πηλὸν ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀνέῳξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. 15 Πάλιν οὖν ἠρώτων αὐτὸν καὶ οἱ Φαρισαῖοι πῶς ἀνέβλεψεν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Πηλὸν ἐπέθηκέν μου ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἐνιψάμην, καὶ βλέπω. 16 Ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν Φαρισαίων τινές· Οὐκ ἔστιν οὗτος παρὰ θεοῦ ὁ

5 8, 12; 12, 35. 46.

7 Neh. 3, 15.

ἄνθρωπος, ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ. ἄλλοι δὲ ἔλεγον· Πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα
17 (Luc 7, 16). σημεῖα ποιεῖν; καὶ σχίσμα ἦν ἐν αὐτοῖς. 17 Λέγουσιν οὖν τῷ τυφλῷ πάλιν· Σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἤνοιξέν σου τοὺς ὀφθαλμούς; ὁ δὲ εἶπεν· Ὅτι προφήτης ἐστίν. 18 Οὐκ ἐπίστευσαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι τυφλὸς ἦν καὶ ἀνέβλεψεν, ἕως ὅτου ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ τοῦ ἀναβλέψαντος· 19 καὶ ἠρώτησαν αὐτοὺς λέγοντες· Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη; πῶς οὖν ἄρτι βλέπει; 20 Ἀπεκρίθησαν αὐτοῖς οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ εἶπαν· Οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη· 21 πῶς δὲ νῦν βλέπει οὐκ οἴδαμεν, ἢ τίς ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν· αὐτὸν ἐρωτήσατε· ἡλικίαν
22 7, 13; 12, 42. ἔχει, αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λαλήσει. 22 Ταῦτα εἶπον οἱ γονεῖς αὐτοῦ ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους· ἤδη γὰρ συνετέθειντο οἱ Ἰουδαῖοι ἵνα ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ Χριστόν, ἀποσυνάγωγος γένηται. 23 Διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶπον· Ὅτι ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε. 24 Ἐφώνησαν οὖν ἐκ δευτέρου τὸν ἄνθρωπον ὃς ἦν τυφλός, καὶ εἶπαν αὐτῷ· Δὸς δόξαν τῷ θεῷ· ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἁμαρτωλός ἐστιν. 25 Ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος· Εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν οὐκ οἶδα· ἓν οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὢν ἄρτι βλέπω. 26 Εἶπον οὖν αὐτῷ· Τί ἐποίησέν σοι; πῶς ἤνοιξέν σου τοὺς ὀφθαλμούς; 27 Ἀπεκρίθη αὐτοῖς· Εἶπον ὑμῖν ἤδη, καὶ οὐκ ἠκούσατε; τί πάλιν θέλετε ἀκούειν; μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ γενέσθαι; 28 Ἐλοιδόρησαν αὐτὸν καὶ εἶπαν· Σὺ μαθητὴς εἶ ἐκείνου, ἡμεῖς δὲ τοῦ Μωϋσέως ἐσμὲν μαθηταί. 29 Ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι Μωϋσεῖ λελάληκεν ὁ θεός, τοῦτον δὲ

οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν. 30 Ἀπεκρίθη ὁ ἄν-
θρωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἐν γὰρ τούτῳ θαυ-
μαστόν ἐστιν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστίν,
καὶ ἤνοιξέν μου τοὺς ὀφθαλμούς. 31 Οἴδαμεν δὲ
ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ θεὸς οὐκ ἀκούει, ἀλλ' ἐάν τις
θεοσεβὴς ᾖ καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου
ἀκούει. 32 Ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη ὅτι ἤνοιξέν
τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου· 33 Εἰ μὴ
ἦν οὗτος παρὰ θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν.
34 Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπαν αὐτῷ· Ἐν ἁμαρτίαις
σὺ ἐγεννήθης ὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; καὶ
ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω. 35 Ἤκουσεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι
ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω, καὶ εὑρὼν αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ·
Σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ; 36 Ἀπεκρίθη
ἐκεῖνος καὶ εἶπεν· Καὶ τίς ἐστιν, κύριε, ἵνα
πιστεύσω εἰς αὐτόν; 37 Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς·
Καὶ ἑώρακας αὐτόν, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ ἐκεῖνός
ἐστιν. 38 Ὁ δὲ ἔφη· Πιστεύω, κύριε· καὶ προσ-
εκύνησεν αὐτῷ. 39 Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· Εἰς κρίμα
ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ
βλέποντες βλέπωσιν καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ
γένωνται. 40 Καὶ ἤκουσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων οἱ
μετ' αὐτοῦ ὄντες, καὶ εἶπαν αὐτῷ· Μὴ καὶ ἡμεῖς
τυφλοί ἐσμεν; 41 Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Εἰ
τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἴχετε ἁμαρτίαν· νῦν δὲ
λέγετε· Ὅτι βλέπομεν· ἡ ἁμαρτία ὑμῶν μένει.

31 (Prov. 15, 29; 28, 9.)

CAPUT X.

Christus pastor et ianua ovium, alienae in ovile intrantes sunt voces et latrones; pastor bonus et mercenarius; habet et alias oves, non ex hoc ovili, quas adducet, et fiet unum ovile et unus pastor. Animam suam a seipse ponit pro ovibus suis, ut iterum sumat eam. Pater et Filius unum sunt: quod Iudaeis lapidare ipsum volentibus ostendit non esse blasphemiam.

[1] Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν, ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶν καὶ λῃστής· [2] ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας ποιμήν ἐστιν τῶν προβάτων. [3] Τούτῳ ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει, καὶ τὰ ἴδια πρόβατα φωνεῖ κατ' ὄνομα καὶ ἐξάγει αὐτά. [4] Καὶ ὅταν τὰ ἴδια πρόβατα ἐκβάλῃ, ἔμπροσθεν αὐτῶν πορεύεται, καὶ τὰ πρόβατα αὐτῷ ἀκολουθεῖ, ὅτι οἴδασιν τὴν φωνὴν αὐτοῦ· [5] ἀλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι οὐκ οἴδασιν τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν. [6] Ταύτην τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν τίνα ἦν ἃ ἐλάλει αὐτοῖς. [7] Εἶπεν οὖν αὐτοῖς πάλιν ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων. [8] Πάντες ὅσοι ἦλθον κλέπται εἰσὶν καὶ λῃσταί, ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα. [9] Ἐγώ εἰμι ἡ θύρα· δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται καὶ νομὴν εὑρήσει. [10] Ὁ κλέπτης οὐκ ἔρχεται εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ καὶ ἀπολέσῃ· ἐγὼ ἦλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσιν καὶ περισσὸν ἔχωσιν. [11] Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός. ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν

---

11 Is. 40, 11. Ez. 34, 23; 37, 24.

αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων. 12 Ὁ μισθω-
τὸς δὲ καὶ οὐκ ὢν ποιμήν, οὗ οὐκ ἔστιν τὰ
πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον καὶ
ἀφίησιν τὰ πρόβατα καὶ φεύγει, καὶ ὁ λύκος
ἁρπάζει αὐτὰ καὶ σκορπίζει τὰ πρόβατα. 13 Ὁ δὲ
μισθωτὸς φεύγει, ὅτι μισθωτός ἐστιν, καὶ οὐ
μέλει αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων. 14 Ἐγώ εἰμι ὁ
ποιμὴν ὁ καλός, καὶ γινώσκω τὰ ἐμὰ καὶ γι-
νώσκουσί με τὰ ἐμά· 15 καθὼς γινώσκει με ὁ 15 Matth.
πατὴρ κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα, καὶ τὴν ψυχήν 11, 27.
μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων. 16 Καὶ ἄλλα 22.
πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης·
κἀκεῖνα δεῖ με ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκού-
σουσιν, καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν.
17 Διὰ τοῦτό με ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ τίθημι
τὴν ψυχήν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν. 18 Οὐδεὶς
αἴρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτὴν
ἀπ' ἐμαυτοῦ· ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτήν, καὶ
ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν· ταύτην τὴν
ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρός μου.

19 Σχίσμα πάλιν ἐγένετο ἐν τοῖς Ἰουδαίοις 19 (7, 43.)
διὰ τοὺς λόγους τούτους. 20 Ἔλεγον δὲ πολλοὶ 20 7, 20.
ἐξ αὐτῶν· Δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται· τί αὐτοῦ
ἀκούετε; 21 Ἄλλοι ἔλεγον· Ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ 21 (8, 48.)
ἔστιν δαιμονιζομένου· μὴ δαιμόνιον δύναται τυφλῶν 9, 32.
ὀφθαλμοὺς ἀνοῖξαι;

22 Ἐγένετο δὲ τὰ ἐγκαίνια ἐν τοῖς Ἱερο-
σολύμοις, καὶ χειμὼν ἦν, 23 καὶ περιεπάτει ὁ 23 (Act.
Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ ἐν τῇ στοᾷ Σολομῶνος. 3, 11.)
24 Ἐκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἔλεγον
αὐτῷ· Ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; εἰ σὺ
εἶ ὁ Χριστός, εἰπὲ ἡμῖν παρρησίᾳ. 25 Ἀπεκρίθη 25 5, 36.

17 Is. 53, 7. 22 1 Mach. 4, 56. 59.

αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε·
τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός
26(8,47.) μου, ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ· 26 ἀλλὰ ὑμεῖς
οὐ πιστεύετε, ὅτι οὐκ ἐστὲ ἐκ τῶν προβάτων
27 10, τῶν ἐμῶν. 27 Τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς
3 s. μου ἀκούουσιν, κἀγὼ γινώσκω αὐτά, καὶ ἀκολου-
θοῦσίν μοι. 28 κἀγὼ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς,
καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ ἁρ-
πάσει τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου. 29 Ὁ πατήρ
μου ὃ δέδωκέν μοι μεῖζον πάντων ἐστίν, καὶ
οὐδεὶς δύναται ἁρπάζειν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρός
31(8,59.) μου. 30 Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἓν ἐσμεν. 31 Ἐβάστα-
σαν οὖν πάλιν λίθους οἱ Ἰουδαῖοι ἵνα λιθάσωσιν
αὐτόν. 32 Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Πολλὰ
καλὰ ἔργα ἔδειξα ὑμῖν ἐκ τοῦ πατρός μου· διὰ
ποῖον αὐτῶν ἔργον ἐμὲ λιθάζετε; 33 Ἀπεκρίθησαν
αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν
σε ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος
ὢν ποιεῖς σεαυτὸν θεόν. 34 Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ
Ἰησοῦς· Οὐκ ἔστιν γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ
ὑμῶν· Ὅτι Ἐγὼ εἶπα, θεοί ἐστε; 35 Εἰ
ἐκείνους εἶπεν θεούς, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ θεοῦ
ἐγένετο, καὶ οὐ δύναται λυθῆναι ἡ γραφή· 36 Ὃν
ὁ πατὴρ ἡγίασεν καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον,
ὑμεῖς λέγετε· Ὅτι βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον· Υἱὸς
τοῦ θεοῦ εἰμί; 37 Εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός
μου, μὴ πιστεύετέ μοι· 38 Εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ
μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύετε, ἵνα γνῶτε
καὶ πιστεύσητε ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ πατὴρ κἀγὼ ἐν
39 7, 30. τῷ πατρί. 39 Ἐζήτουν οὖν αὐτὸν πιάσαι· καὶ ἐξ-
ῆλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν.

40 Καὶ ἀπῆλθεν πάλιν πέραν τοῦ Ἰορδάνου
εἰς τὸν τόπον ὅπου ἦν Ἰωάννης τὸ πρῶτον βαπτί-

34 Ps. 81, 6.

ζων, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ. 41 Καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν καὶ ἔλεγον· Ὅτι Ἰωάννης μὲν σημεῖον ἐποίησεν οὐδέν, πάντα δὲ ὅσα εἶπεν Ἰωάννης περὶ τούτου, ἀληθῆ ἦν. 42 Καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν ἐκεῖ.

CAPUT XI.

Lazarus quattuor diebus mortuus resuscitatur. Propter quod miraculum cum multi Iudaeorum in Christum crederent, pontifices et Pharisaei de Iesu occidendo deliberant. Caiphas eius anni pontifex prophetat oportere Iesum mori, ne totus populus periret. Christus secedit in civitatem Ephrem.

1 Ἦν δέ τις ἀσθενῶν, Λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας, ἐκ τῆς κώμης Μαρίας καὶ Μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. 1 Luc. 10, 38.
2 Ἦν δὲ Μαρία ἡ ἀλείψασα τὸν κύριον μύρῳ καὶ ἐκμάξασα τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξὶν αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς Λάζαρος ἠσθένει. 2 12, 3. Matth. 26, 6 ss. Luc. 7, 36 ss.
3 Ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ πρὸς αὐτὸν λέγουσαι· Κύριε, ἴδε ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ. 4 Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστιν πρὸς θάνατον ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ δι' αὐτῆς. 5 Ἠγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν Λάζαρον. 6 Ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ, τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας· 7 Ἔπειτα μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς· Ἄγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν. 8 Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί· Ῥαββεί, νῦν ἐζήτουν σε λιθάσαι οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ; 9 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Οὐχὶ δώδεκα ὧραί εἰσιν τῆς ἡμέρας; ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει· 10 Ἐὰν δέ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτί, προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. 11 Ταῦτα εἶπεν, καὶ 8 10, 31.

μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς· Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν
κεκοίμηται· ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν.
12 Εἶπον οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· Κύριε, εἰ κεκοί-
μηται, σωθήσεται. 13 Εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησοῦς περὶ
τοῦ θανάτου αὐτοῦ· ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν ὅτι περὶ
τῆς κοιμήσεως τοῦ ὕπνου λέγει. 14 Τότε οὖν
εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς παρρησίᾳ· Λάζαρος ἀπ-
εθανεν. 15 Καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε,
ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ· ἀλλὰ ἄγωμεν πρὸς αὐτόν.
16 Εἶπεν οὖν Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος τοῖς
συνμαθηταῖς· Ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς ἵνα ἀποθάνωμεν
μετ' αὐτοῦ. 17 Ἐλθὼν οὖν ὁ Ἰησοῦς εὗρεν αὐτὸν
τέσσαρας ἡμέρας ἤδη ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ.
18 Ἦν δὲ ἡ Βηθανία ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων ὡς
ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε. 19 Πολλοὶ δὲ ἐκ τῶν
Ἰουδαίων ἐληλύθεισαν πρὸς τὴν Μάρθαν καὶ
Μαριάμ, ἵνα παραμυθήσωνται αὐτὰς περὶ τοῦ
ἀδελφοῦ αὐτῶν. 20 Ἡ οὖν Μάρθα ὡς ἤκουσεν
ὅτι Ἰησοῦς ἔρχεται, ὑπήντησεν αὐτῷ· Μαρία δὲ
21 11, 32. ἐν τῷ οἴκῳ ἐκαθέζετο. 21 Εἶπεν οὖν ἡ Μάρθα
πρὸς τὸν Ἰησοῦν· Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, ὁ ἀδελφός
μου οὐκ ἂν ἐτεθνήκει. 22 Ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα ὅτι
ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν θεόν, δώσει σοι ὁ θεός.
23 Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός
24 [illegible] σου. 24 Λέγει αὐτῷ ἡ Μάρθα· Οἶδα ὅτι ἀναστή-
Luc. 14, 14. σεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.
25 6, 40. 8, 51. 25 Εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις
καὶ ἡ ζωή· ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ κἂν ἀποθάνῃ
ζήσεται. 26 Καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ
οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. πιστεύεις τοῦτο;
27 [illegible] 27 Λέγει αὐτῷ· Ναί, κύριε, ἐγὼ πεπίστευκα ὅτι
σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ὁ εἰς τὸν κόσμον
ἐρχόμενος. 28 Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἀπῆλθεν καὶ
ἐφώνησεν Μαριὰμ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς λάθρα,

εἰποῦσα· Ὁ διδάσκαλος πάρεστιν καὶ φωνεῖ σε.
29 Ἐκείνη ὡς ἤκουσεν, ἐγείρεται ταχὺ καὶ ἔρχεται
πρὸς αὐτόν· 30 Οὔπω δὲ ἐληλύθει ὁ Ἰησοῦς εἰς
τὴν κώμην, ἀλλ' ἦν ἔτι ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ὑπήν-
τησεν αὐτῷ ἡ Μάρθα. 31 Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι οἱ
ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ παραμυθούμενοι
αὐτήν, ἰδόντες τὴν Μαριὰμ ὅτι ταχέως ἀνέστη
καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ λέγοντες· Ὅτι
ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ. 32 Ἡ οὖν 32 11,21.
Μαριὰμ ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν Ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτὸν
ἔπεσεν αὐτοῦ πρὸς τοὺς πόδας, λέγουσα αὐτῷ·
Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἄν μου ἀπέθανεν ὁ ἀδελ-
φός. 33 Ἰησοῦς οὖν ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν
καὶ τοὺς συνελθόντας αὐτῇ Ἰουδαίους κλαίοντας,
ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι καὶ ἐτάραξεν ἑαυτόν.
34 Καὶ εἶπεν· Ποῦ τεθείκατε αὐτόν; λέγουσιν
αὐτῷ· Κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε. 35 Ἐδάκρυσεν ὁ
Ἰησοῦς. 36 Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· Ἴδε πῶς
ἐφίλει αὐτόν. 37 Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον· Οὐκ 37 9, 6.
ἐδύνατο οὗτος ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ
τυφλοῦ ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ;
38 Ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ
ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον· ἦν δὲ σπήλαιον, καὶ
λίθος ἐπέκειτο ἐπ' αὐτῷ. 39 Λέγει ὁ Ἰησοῦς·
Ἄρατε τὸν λίθον. λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ
τετελευτηκότος Μάρθα· Κύριε, ἤδη ὄζει· τεταρ-
ταῖος γάρ ἐστιν. 40 Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Οὐκ
εἶπόν σοι ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς ὄψῃ τὴν δόξαν τοῦ
θεοῦ; 41 Ἦραν οὖν τὸν λίθον· ὁ δὲ Ἰησοῦς ἦρεν
τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω καὶ εἶπεν· Πάτερ, εὐχαριστῶ
σοι ὅτι ἤκουσάς μου. 42 Ἐγὼ δὲ ἤδειν ὅτι πάντοτέ
μου ἀκούεις, ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα
εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.
43 Καὶ ταῦτα εἰπών, φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασεν·

Λάζαρε, δεῦρο ἔξω. 44 Καὶ ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκὼς δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιεδέδετο. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Λύσατε αὐτὸν καὶ ἄφετε ὑπάγειν.

45 Πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων, οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαριὰμ καὶ θεασάμενοι ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. 46 Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπῆλθον πρὸς τοὺς Φαρισαίους καὶ εἶπαν αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς. 47 Συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι συνέδριον, καὶ ἔλεγον· Τί ποιοῦμεν, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ; 48 Ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτως, πάντες πιστεύσουσιν εἰς αὐτόν, καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ
49 s. τὸ ἔθνος. 49 Εἷς δέ τις ἐξ αὐτῶν Καϊάφας,
18, 14. ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς· Ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν, 50 οὐδὲ λογίζεσθε ὅτι συμφέρει ὑμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀπόληται ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται. 51 Τοῦτο δὲ οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ εἶπεν, ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου ἐπροφήτευσεν ὅτι ἔμελλεν Ἰησοῦς
52 10, 16. ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, 52 καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἕν. 53 Ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας ἐβουλεύσαντο ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν.

54 Ἰησοῦς οὖν οὐκέτι παρρησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς Ἐφραὶμ λεγομένην πόλιν, κἀκεῖ διέτριβεν μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. 55 Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς Ἰερουσόλυμα ἐκ τῆς χώρας πρὸ τοῦ πάσχα, ἵνα ἁγνίσωσιν ἑαυτούς. 56 Ἐζήτουν οὖν τὸν Ἰησοῦν καὶ ἔλεγον μετ' ἀλλήλων ἐν τῷ

ἱερῷ ἑστηκότες· Τί δοκεῖ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν; 57 Δεδώκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἐντολὴν ἵνα ἐάν τις γνῷ ποῦ ἔστιν μηνύσῃ, ὅπως πιάσωσιν αὐτόν.

CAPUT XII.

Christus a Maria ungitur. Lazari resuscitati fama. Triumphalis Iesu asello vecti Hierosolymae ingressio. De grano frumenti mortificando. Vox Patris audita de clarificando nomine suo. De eiiciendo principe huius mundi, et praedicta Iudaeorum excaecatione. In Christo Pater et honoratur, et spernitur.

1 Ὁ οὖν Ἰησοῦς πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα ἦλθεν εἰς Βηθανίαν, ὅπου ἦν Λάζαρος ὁ τεθνηκὼς ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν ὁ Ἰησοῦς. 2 Ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ, καὶ ἡ Μάρθα διηκόνει, ὁ δὲ Λάζαρος εἷς ἦν ἐκ τῶν ἀνακειμένων σὺν αὐτῷ. 3 Ἡ οὖν Μαρία λαβοῦσα λίτραν μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτίμου ἤλειψεν τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐξέμαξεν ταῖς θριξὶν αὐτῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ· ἡ δὲ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὀσμῆς τοῦ μύρου. 4 Λέγει οὖν εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, ὁ μέλλων αὐτὸν παραδιδόναι· 5 Διατί τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπράθη τριακοσίων δηναρίων καὶ ἐδόθη πτωχοῖς; 6 Εἶπεν δὲ τοῦτο οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελεν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτης ἦν καὶ τὸ γλωσσόκομον ἔχων τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν. 7 Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς· Ἄφες αὐτήν· ἵνα εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τηρήσῃ αὐτό· 8 Τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.

1 11, 43. 2 Luc. 10, 40. 3 ss. Matth. 26, 6-12. Marc. 14, 3-8. (Luc. 7, 37 ss.)

9 Ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων ὅτι ἐκεῖ ἐστίν, καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἴδωσιν, ὃν

9 11, 43.

10 (11, 53.) ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. 10 Ἐβουλεύσαντο δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἀποκτείνωσιν. 11 ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπῆγον τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν.

12 ss. Matth. 21, 1 ss. Marc. 11, 1 ss. Luc. 19, 29 ss. 12 Τῇ ἐπαύριον ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτήν, ἀκούσαντες ὅτι ἔρχεται Ἰησοῦς εἰς Ἰεροσόλυμα, 13 ἔλαβον τὰ βαΐα τῶν φοινίκων καὶ ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν αὐτῷ, καὶ ἐκραύγαζον· Ὡσαννά· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ.

14 Matth. 21, 7. Marc. 11, 7. Luc. 19, 35. 14 Εὑρὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὀνάριον ἐκάθισεν ἐπ' αὐτό, καθώς ἐστι γεγραμμένον· 15 Μὴ φοβοῦ, θυγάτερ Σιών· ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου. 16 Ταῦτα οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον, ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη Ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα καὶ ταῦτα ἐποίησαν

17 11, 43. αὐτῷ. 17 Ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ ὅτε τὸν Λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. 18 Διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσαν τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον. 19 Οἱ οὖν Φαρισαῖοι εἶπαν πρὸς ἑαυτούς· Θεωρεῖτε ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν· ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθεν.

20 Ἦσαν δέ τινες Ἕλληνες ἐκ τῶν ἀναβαινόντων ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ. 21 Οὗτοι οὖν προσῆλθον Φιλίππῳ τῷ ἀπὸ Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἠρώτων αὐτὸν λέγοντες· Κύριε, θέλομεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν. 22 Ἔρχεται Φίλιππος καὶ λέγει τῷ Ἀνδρέᾳ, καὶ πάλιν Ἀνδρέας καὶ Φίλιππος λέγουσιν τῷ Ἰησοῦ. 23 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς λέγων·

---

13 Ps. 117, 26. 15 Zach. 9, 9.

Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου. 24 Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ
κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ,
αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν
φέρει. 25 Ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει 25 Matth.
αὐτήν, καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ 10, 39;
κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν. 16, 25.
26 Ἐὰν ἐμοί τις διακονῇ, ἐμοὶ ἀκολουθείτω, καὶ Marc.
ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται· 8, 35.
ἐάν τις ἐμοὶ διακονῇ, τιμήσει αὐτὸν ὁ πατήρ. Luc. 9,
27 Νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται, καὶ τί εἴπω; 24; 17, 33.
πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης. ἀλλὰ
διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην. 28 Πάτερ, 28 (17,
δόξασόν σου τὸ ὄνομα. ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ 4 8.)
οὐρανοῦ· Καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω. 29 Ὁ
οὖν ὄχλος ὁ ἑστὼς καὶ ἀκούσας ἔλεγεν βροντὴν
γεγονέναι· ἄλλοι ἔλεγον· Ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν.
30 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· Οὐ δι' ἐμὲ ἡ
φωνὴ αὕτη γέγονεν ἀλλὰ δι' ὑμᾶς. 31 Νῦν κρίσις 31 16, 11.
ἐστὶν τοῦ κόσμου τούτου· νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσ-
μου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω· 32 Κἀγὼ ἐὰν 32 3, 14.
ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντα ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν.
33 Τοῦτο δὲ ἔλεγεν σημαίνων ποίῳ θανάτῳ 33 18, 32.
ἤμελλεν ἀποθνήσκειν. 34 Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος·
Ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου ὅτι ὁ Χριστὸς
μένει εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ πῶς σὺ λέγεις ὅτι δεῖ
ὑψωθῆναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; τίς ἐστιν
οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου; 35 Εἶπεν οὖν αὐτοῖς 35 7, 33.
ὁ Ἰησοῦς· Ἔτι μικρὸν χρόνον τὸ φῶς ἐν ὑμῖν
ἐστίν. περιπατεῖτε ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ
σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ· καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ
σκοτίᾳ οὐκ οἶδεν ποῦ ὑπάγει. 36 Ἕως τὸ φῶς 36 (Luc.
16, 8.)

34 Ps. 109, 4; 116, 2. Is. 40, 8. Ez. 37, 25. Dan. 7, 14.

ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε. Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἐκρύβη ἀπ' αὐτῶν.

37 Τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος ἔμπροσθεν αὐτῶν, οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτόν· 38 Rom. 10, 16 38 ἵνα ὁ λόγος Ἡσαΐου τοῦ προφήτου πληρωθῇ, ὃν εἶπεν· Κύριε, τίς ἐπίστευσεν τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; καὶ ὁ βραχίων Κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη; 39 Διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο πιστεύειν, ὅτι πάλιν εἶπεν Ἡσαΐας· 40 Matth. 13, 14 s. Marc. 4, 12. Luc. 8, 10. Act. 28, 26 s. Rom. 11, 8. 40 Τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐπώρωσεν αὐτῶν τὴν καρδίαν, ἵνα μὴ ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ νοήσωσιν τῇ καρδίᾳ καὶ στραφῶσιν καὶ ἰάσομαι αὐτούς. 41 Ταῦτα εἶπεν Ἡσαΐας ὅτε εἶδεν τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ 42 9, 22. ἐλάλησεν περὶ αὐτοῦ. 42 Ὅμως μέντοι καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ 43 (5, 44) ἀποσυνάγωγοι γένωνται. 43 Rom. 2, 29. Ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἤπερ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ. 44 Ἰησοῦς δὲ ἔκραξεν καὶ εἶπεν· Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ πιστεύει εἰς ἐμέ, ἀλλὰ εἰς 45 8, 19 τὸν πέμψαντά με. 45 Καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ θεωρεῖ 46 8, 12. τὸν πέμψαντά με. 46 Ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἐν τῇ 47 3, 17 σκοτίᾳ μὴ μείνῃ. 47 Καὶ ἐάν τις μού ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων καὶ μὴ φυλάξῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν· οὐ γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' 48 Marc. 16, 16. ἵνα σώσω τὸν κόσμον. 48 Ὁ ἀθετῶν ἐμὲ καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν· ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτὸν 49 14, 10. ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. 49 Ὅτι ἐγὼ ἐξ ἐμαυτοῦ

38 Is. 53, 1. 40 Is. 6, 9 s. 41 (Is. 6, 1.)

οὐκ ἐλάλησα, ἀλλ' ὁ πέμψας με πατὴρ αὐτός μοι ἐντολὴν δέδωκεν τί εἴπω καὶ τί λαλήσω. 50 Καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιός ἐστιν. ἃ οὖν ἐγὼ λαλῶ, καθὼς εἴρηκέν μοι ὁ πατήρ, οὕτως λαλῶ. 50 (6, 63.)

CAPUT XIII.

Iesus lavat pedes discipulorum, exhortans ut idem invicem faciant; proditorem suum Ioanni indicat; quo egresso dicit se clarificatum. Novum mandatum dilectionis. Petro praedicit trinam sui abnegationem.

1 Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἦλθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα ἵνα μεταβῇ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα, ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς. 2 Καὶ δείπνου γενομένου, τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν ἵνα παραδοῖ αὐτὸν Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτου· 3 εἰδὼς ὅτι πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ πατὴρ εἰς τὰς χεῖρας καὶ ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθεν καὶ πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει, 4 ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου καὶ τίθησιν τὰ ἱμάτια, καὶ λαβὼν λέντιον διέζωσεν ἑαυτόν· 5 εἶτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα, καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ᾧ ἦν διεζωσμένος. 6 Ἔρχεται οὖν πρὸς Σίμωνα Πέτρον, καὶ λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος· Κύριε, σύ μου νίπτεις τοὺς πόδας; 7 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὃ ἐγὼ ποιῶ σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα. 8 Λέγει αὐτῷ Πέτρος· Οὐ μὴ νίψῃς μου τοὺς πόδας εἰς τὸν αἰῶνα. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ. 9 Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος· Κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλήν. 10 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὁ λελουμένος οὐκ ἔχει χρείαν εἰ μὴ

1 Matth. 26, 2. 17. Marc. 14, 1. Lc. 22, 1. 2 13, 27. 3 3, 35. 10 15, 3.

τοὺς πόδας νίψασθαι, ἀλλ' ἔστιν καθαρὸς ὅλος·
11 6, 64 καὶ ὑμεῖς καθαροί ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες. 11 Ἤδει
γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτόν· διὰ τοῦτο εἶπεν·
Οὐχὶ πάντες καθαροί ἐστε. 12 Ὅτε οὖν ἔνιψεν
τοὺς πόδας αὐτῶν καὶ ἔλαβεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ,
ἀναπεσὼν πάλιν εἶπεν αὐτοῖς· Γινώσκετε τί πε-
ποίηκα ὑμῖν; 13 Ὑμεῖς φωνεῖτέ με Ὁ διδάσκαλος
καὶ Ὁ κύριος, καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ. 14 Εἰ
οὖν ἐγὼ ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας ὁ κύριος καὶ ὁ
διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν
τοὺς πόδας. 15 Ὑπόδειγμα γὰρ ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα
καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε.
16 15,20. Matth. 10, 24. Lc. 6,40; 22, 27. 18 (Act. 1, 16.) 16 Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἔστιν δοῦλος μείζων
τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ
πέμψαντος αὐτόν. 17 Εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί
ἐστε ἐὰν ποιῆτε αὐτά. 18 Οὐ περὶ πάντων ὑμῶν
λέγω· ἐγὼ οἶδα τίνας ἐξελεξάμην· ἀλλ' ἵνα ἡ
γραφὴ πληρωθῇ· Ὁ τρώγων μου τὸν ἄρτον
ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ.
19 14,29. 19 Ἀπάρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα ὅταν
γένηται, πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι. 20 Ἀμὴν ἀμὴν
20 Matth. 10, 40. Lc. 9,48; 10, 16. λέγω ὑμῖν· Ὁ λαμβάνων ἄν τινα πέμψω ἐμὲ
λαμβάνει, ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων λαμβάνει τὸν
πέμψαντά με.
21 ss. Matth. 26, 21 ss. Marc. 14, 18 ss. Luc. 22, 21 ss. 21 Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐταράχθη τῷ πνεύ-
ματι καὶ ἐμαρτύρησεν καὶ εἶπεν· Ἀμὴν ἀμὴν
λέγω ὑμῖν· Ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.
22 Ἔβλεπον οὖν εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταί, ἀπο-
ρούμενοι περὶ τίνος λέγει. 23 Ἦν δὲ ἀνακείμενος
εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ
Ἰησοῦ, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς. 24 Νεύει οὖν τούτῳ
Σίμων Πέτρος καὶ λέγει αὐτῷ· Εἰπὲ τίς ἐστιν

18 Ps. 40, 10.

περὶ οὗ λέγει. 25 Ἐπιπεσὼν οὖν ἐκεῖνος ἐπὶ τὸ
στῆθος τοῦ Ἰησοῦ λέγει αὐτῷ· Κύριε, τίς ἐστιν;
26 Ἀποκρίνεται ὁ Ἰησοῦς· Ἐκεῖνός ἐστιν ᾧ ἐγὼ
βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδώσω. Καὶ ἐμβάψας τὸ
ψωμίον δίδωσιν Ἰούδᾳ Σίμωνος Ἰσκαριώτου. 27 Καὶ
μετὰ τὸ ψωμίον, τότε εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ
σατανᾶς. λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὃ ποιεῖς,
ποίησον τάχιον. 28 Τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔγνω τῶν
ἀνακειμένων πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ. 29 Τινὲς γὰρ
ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχεν Ἰούδας, ὅτι
λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἀγόρασον ὧν χρείαν ἔχομεν
εἰς τὴν ἑορτήν, ἢ τοῖς πτωχοῖς ἵνα τι δῷ. 30 Λαβὼν
οὖν τὸ ψωμίον ἐκεῖνος ἐξῆλθεν εὐθύς· ἦν δὲ νύξ.
31 Ὅτε οὖν ἐξῆλθεν, λέγει ὁ Ἰησοῦς· Νῦν ἐδοξάσθη
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ.
32 Εἰ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει
αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ, καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν. 33 Τεκνία, 33 7, 33 s.;
ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμί. ζητήσετέ με, καὶ καθὼς 8, 21 s.
εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ
δύνασθε ἐλθεῖν, καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι. 34 Ἐντολὴν 34
καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς 15, 12, 17.
ἠγάπησα ὑμᾶς ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Matth. 22, 39.
35 Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί
ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις. 36 Λέγει
αὐτῷ Σίμων Πέτρος· Κύριε, ποῦ ὑπάγεις; ἀπ- 37 Matth.
εκρίθη Ἰησοῦς· Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, οὐ δύνασαί 26, 35.
μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, ἀκολουθήσεις δὲ ὕστερον. Marc. 14, 29.
37 Λέγει αὐτῷ Πέτρος· Κύριε, διατί οὐ δύναμαί Luc. 22, 33.
σοι ἀκολουθῆσαι ἄρτι; τὴν ψυχήν μου ὑπὲρ σοῦ
θήσω. 38 Ἀπεκρίθη αὐτῷ Ἰησοῦς· Τὴν ψυχήν 38 Matth.
σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις; ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ 26, 34.
μὴ ἀλέκτωρ φωνήσῃ ἕως οὗ ἀρνήσῃ με τρίς. Marc. 14, 30. Luc. 22, 34.

34 Lev. 19, 18.

CAPUT XIV.

Mansiones caelestes; Christus ad Patrem ascendit. Se dicit esse viam et veritatem et vitam, et Patrem in se videri. Alius Paracletus mittendus. Quae Iesum diligat; pax Christi.

1 14, 27. 1 Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία· πιστεύετε
εἰς τὸν θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε. 2 Ἐν τῇ
οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ πολλαί εἰσιν· εἰ δὲ
μή, εἶπον ἂν ὑμῖν· ὅτι πορεύομαι ἑτοιμάσαι τόπον
3 14, 28. ὑμῖν· 3 καὶ ἐὰν πορευθῶ καὶ ἑτοιμάσω τόπον
13, 36. 17, 24 ὑμῖν, πάλιν ἔρχομαι καὶ παραλήμψομαι ὑμᾶς πρὸς
4 13, 33. ἐμαυτόν, ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, καὶ ὑμεῖς ἦτε. 4 Καὶ
36. ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε.
5 Λέγει αὐτῷ Θωμᾶς· Κύριε, οὐκ οἴδαμεν ποῦ
ὑπάγεις, καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι;
6 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ
ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή· οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν
7 8, 19. πατέρα εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. 7 Εἰ ἐγνώκειτέ με, καὶ
τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν· καὶ ἀπάρτι γινώ-
σκετε αὐτὸν καὶ ἑωράκατε αὐτόν. 8 Λέγει αὐτῷ
Φίλιππος· Κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ
9 12, 45. ἀρκεῖ ἡμῖν. 9 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Τοσούτῳ
χρόνῳ μεθ' ὑμῶν εἰμί, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με,
Φίλιππε; ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακεν τὸν πατέρα·
10 12, 49. πῶς σὺ λέγεις· Δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα; 10 Οὐ
πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν
ἐμοί ἐστιν; τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπ'
ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ· ὁ δὲ πατὴρ ἐν ἐμοὶ μένων,
αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα. 11 Πιστεύετέ μοι ὅτι ἐγὼ
ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί· εἰ δὲ μή,
διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύετε. 12 Ἀμὴν ἀμὴν λέγω
ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ
κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει·

ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα πορεύομαι· 13 Καὶ ὅ 13 16, 23. Matth. 7, 7; 21, 22. Marc. 11, 24.
τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω.
ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ. 14 Ἐάν τι
αἰτήσητέ με ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω.
15 Ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρή- 15 15, 10.
σατε. 16 Κἀγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον 16 15, 26.
παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένῃ μεθ' ὑμῶν εἰς
τὸν αἰῶνα. 17 Τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος
οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ οὐδὲ
γινώσκει αὐτό· ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ'
ὑμῖν μένει καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται. 18 Οὐκ ἀφήσω
ὑμᾶς ὀρφανούς, ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. 19 Ἔτι 19 16, 16.
μικρόν, καὶ ὁ κόσμος με οὐκέτι θεωρεῖ· ὑμεῖς
δὲ θεωρεῖτέ με, ὅτι ἐγὼ ζῶ καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε.
20 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὑμεῖς γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ
ἐν τῷ πατρί μου καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν
ὑμῖν. 21 Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν
αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν
με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρός μου, κἀγὼ
ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν.
22 Λέγει αὐτῷ Ἰούδας, οὐχ ὁ Ἰσκαριώτης· Κύριε,
τί γέγονεν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν
καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ; 23 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν
αὐτῷ· Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει,
καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν
ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιησόμεθα. 24 Ὁ 24 7, 16.
μὴ ἀγαπῶν με τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ· καὶ ὁ λόγος
ὃν ἀκούετε οὐκ ἔστιν ἐμὸς ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με
πατρός. 25 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων·
26 Ὁ δὲ παράκλητος, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὃ πέμψει 26 15, 26; 16, 13.
ὁ πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει
πάντα καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν.
27 Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι
ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν ἐγὼ δίδωμι

ὑμῖν. μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία μηδὲ δει-
28 14, 3; λιάτω. [28] Ἠκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν· Ὑπάγω
10, 29. καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. εἰ ἠγαπᾶτέ με, ἐχάρητε
ἂν ὅτι πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα, ὅτι ὁ πατήρ
29 13, 19 μείζων μού ἐστιν. [29] Καὶ νῦν εἴρηκα ὑμῖν πρὶν
30 12, 31. γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται, πιστεύσητε. [30] Οὐκέτι
πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν· ἔρχεται γὰρ ὁ τοῦ
κόσμου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν.
31 Matth. [31] Ἀλλ' ἵνα γνῷ ὁ κόσμος ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα,
26, 46. Marc. καὶ καθὼς ἐνετείλατό μοι ὁ πατήρ, οὕτως
14, 42. Act. 2, 23. ποιῶ. Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν.

CAPUT XV.

Christus vitis, Pater agricola, discipuli palmites. Praeceptum dilectionis; summa decem. Apostoli amici electi; mundi odium et culpa. Christus mittet Paraclitum a Patre, spiritum veritatis.

[1] Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ πατήρ
μου ὁ γεωργός ἐστιν. [2] Πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ
φέρον καρπόν, αἴρει αὐτό, καὶ πᾶν τὸ καρπὸν
φέρον, καθαίρει αὐτὸ ἵνα καρπὸν πλείονα φέρῃ.
3 13, 10. [3] Ἤδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν
λελάληκα ὑμῖν· [4] μείνατε ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν ὑμῖν.
καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ'
ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ· οὕτως οὐδὲ
ὑμεῖς, ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε. [5] Ἐγώ εἰμι ἡ
ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα. ὁ μένων ἐν ἐμοὶ
κἀγὼ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολύν, ὅτι
χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. [6] Ἐάν μή
τις μείνῃ ἐν ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα καὶ
ἐξηράνθη, καὶ συνάγουσιν αὐτὸ καὶ εἰς τὸ πῦρ
7 14, 13. βάλλουσιν, καὶ καίεται. [7] Ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοὶ
καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὃ ἐὰν θέλητε
αἰτήσεσθε, καὶ γενήσεται ὑμῖν. [8] Ἐν τούτῳ

ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρπὸν πολὺν φέρητε καὶ γένησθε ἐμοὶ μαθηταί. 9 Καθὼς ἠγάπησέν με ὁ πατήρ, κἀγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς· μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ. 10 Ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, 10 14, 15.
μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου, καθὼς κἀγὼ τοῦ πατρός μου τὰς ἐντολὰς τετήρηκα καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ. 11 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ἡ χαρὰ 11 17, 13.
ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν ᾖ καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ.
12 Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλή- 12 13, 34.
λους καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. 13 Μείζονα ταύτης Eph. 5, 2.
ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ 1 Thess. 4, 9.
ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. 14 Ὑμεῖς φίλοι μού ἐστέ, 13 1 Io. 3, 16.
ἐὰν ποιῆτε ἃ ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν. 15 Οὐκέτι 14 8, 31.
λέγω ὑμᾶς δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδεν τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἴρηκα φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου ἐγνώρισα ὑμῖν. 16 Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' 16 14, 13.
ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς, καὶ ἔθηκα ὑμᾶς ἵνα ὑμεῖς Matth. 28, 19.
ὑπάγητε καὶ καρπὸν φέρητε καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ, ἵνα ὅ τι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δῷ ὑμῖν. 17 Ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, 17 13, 34.
ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. 18 Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς 1 Io. 3, 11; 4, 7.
μισεῖ, γινώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν. 18 7, 7.
19 Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει· ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. 20 Μνημονεύετε τοῦ λόγου οὗ 20 13, 16.
ἐγὼ εἶπον ὑμῖν· Οὐκ ἔστιν δοῦλος μείζων τοῦ Matth. 10, 24;
κυρίου αὐτοῦ. εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώ- 24, 9.
ξουσιν· εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν. 21 Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιή- 21 16, 3.
σουσιν ὑμῖν διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οἴδασιν τὸν πέμψαντά με. 22 Εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα 22 9, 41.
αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἴχοσαν· νῦν δὲ πρόφασιν

οὐκ ἔχουσιν περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν. 23 Ὁ ἐμὲ
μισῶν καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ. 24 Εἰ τὰ ἔργα
μὴ ἐποίησα ἐν αὐτοῖς ἃ οὐδεὶς ἄλλος ἐποίησεν,
ἁμαρτίαν οὐκ εἴχοσαν· νῦν δὲ καὶ ἑωράκασιν καὶ
μεμισήκασιν καὶ ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου. 25 Ἀλλ'
ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν γεγραμ-
26b 14, 16, 16, 7 s. Luc. 24, 49. μένος· Ὅτι ἐμίσησάν με δωρεάν. 26 Ὅταν δὲ
ἔλθῃ ὁ παράκλητος ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ
πατρός, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς
27 Act. 5, 32. ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ· 27 Καὶ
ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστέ.

CAPUT XVI.

Praedictas discipulis persecutiones. Mittendi Spiritus Sancti effectus. Similitudo de muliere pariente. A Patre petendum Christi nomine. Fuga discipulorum praenuntiata.

1 9, 22. 1 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε.
2 Ἀποσυναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς· ἀλλ' ἔρχεται
ὥρα ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς δόξῃ λατρείαν
προσφέρειν τῷ θεῷ. 3 Καὶ ταῦτα ποιήσουσιν ὅτι
οὐκ ἔγνωσαν τὸν πατέρα οὐδὲ ἐμέ. 4 Ἀλλὰ ταῦτα
λελάληκα ὑμῖν ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα αὐτῶν μνη-
μονεύητε, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. Ταῦτα δὲ ὑμῖν ἐξ
5 13, 36; 14, 4. ἀρχῆς οὐκ εἶπον, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην. 5 Νῦν δὲ
ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ
ὑμῶν ἐρωτᾷ με· Ποῦ ὑπάγεις; 6 Ἀλλ' ὅτι ταῦτα
λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρ-
δίαν. 7 Ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν· συμ-
φέρει ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω. ἐὰν γὰρ μὴ ἀπέλθω,
ὁ παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς. ἐὰν δὲ
πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς. 8 Καὶ ἐλθὼν

25 Ps. 24, 19; 68, 5.

ἐκεῖνος ἐλέγξει τὸν κόσμον περὶ ἁμαρτίας καὶ
περὶ δικαιοσύνης καὶ περὶ κρίσεως. 9 Περὶ ἁμαρ-
τίας μέν, ὅτι οὐ πιστεύουσιν εἰς ἐμέ· 10 Περὶ
δικαιοσύνης δέ, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα ὑπάγω καὶ
οὐκέτι θεωρεῖτέ με· 11 Περὶ δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ 11 12, 31.
ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκριται. 12 Ἔτι πολλὰ 12 (1 Cor.
ἔχω ὑμῖν λέγειν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι· 3, 1.)
13 Ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, 13 14, 26.
ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν· οὐ γὰρ (1 Io. 2,
λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἀκούσει λαλήσει, 27.)
καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν. 14 Ἐκεῖνος ἐμὲ
δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήμψεται καὶ ἀναγγελεῖ
ὑμῖν. 15 Πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατήρ, ἐμά ἐστιν· 15 17, 10.
διὰ τοῦτο εἶπον ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει καὶ
ἀναγγελεῖ ὑμῖν. 16 Μικρόν, καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ 16 7, 33;
με, καὶ πάλιν μικρόν, καὶ ὄψεσθέ με, ὅτι 13, 33; 14, 19.
ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα. 17 Εἶπον οὖν ἐκ τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους· Τί ἐστιν τοῦτο
ὃ λέγει ἡμῖν· Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ
πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με, καὶ ὅτι ὑπάγω πρὸς
τὸν πατέρα; 18 Ἔλεγον οὖν· Τί ἐστιν τοῦτο, ὃ
λέγει, τὸ μικρόν; οὐκ οἴδαμεν τί λαλεῖ. 19 Ἔγνω
οὖν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτᾶν, καὶ εἶπεν
αὐτοῖς: Περὶ τούτου ζητεῖτε μετ' ἀλλήλων ὅτι
εἶπον· Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν
μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με. 20 Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν
ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς, ὁ δὲ κόσμος
χαρήσεται· ὑμεῖς δὲ λυπηθήσεσθε, ἀλλ' ἡ λύπη
ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται. 21 Ἡ γυνὴ ὅταν τίκτῃ,
λύπην ἔχει, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς· ὅταν δὲ
γεννήσῃ τὸ παιδίον, οὐκέτι μνημονεύει τῆς θλίψεως
διὰ τὴν χαρὰν ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν

20 (Ps. 29, 12.)

κόσμου. 22 Καὶ ὑμεῖς οὖν νῦν μὲν λύπην ἔχετε· πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ' ὑμῶν. 23 Καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἄν τι αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν. 24 Ἕως ἄρτι οὐκ ἠτήσατε οὐδὲν ἐν τῷ ὀνόματί μου· αἰτεῖτε, καὶ λήμψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη. 25 Ταῦτα ἐν παροιμίαις λελάληκα ὑμῖν· ἔρχεται ὥρα ὅτε οὐκέτι ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ παρρησίᾳ περὶ τοῦ πατρὸς ἀπαγγελῶ ὑμῖν. 26 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε, καὶ οὐ λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ ὑμῶν· 27 αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον. 28 Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον· πάλιν ἀφίημι τὸν κόσμον καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα. 29 Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· Ἴδε νῦν παρρησίᾳ λαλεῖς, καὶ παροιμίαν οὐδεμίαν λέγεις. 30 Νῦν οἴδαμεν ὅτι οἶδας πάντα καὶ οὐ χρείαν ἔχεις ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ· ἐν τούτῳ πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθες. 31 Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἄρτι πιστεύετε; 32 Ἰδοὺ ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐλήλυθεν ἵνα σκορπισθῆτε ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια καὶ ἐμὲ μόνον ἀφῆτε· καὶ οὐκ εἰμὶ μόνος, ὅτι ὁ πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστίν. 33 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἔξετε· ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.

23 Matth. 14, 13. 18, 19. Matth. 7, 7. 21, 22. Marc. 11, 24. Luc. 11, 9. Iac. 1, 5. 24 15, 11. 28 8, 42. 30 2, 25.

32 Matth. 26, 31. 56. Marc. 14, 27. Io. 8, 16.

---

22 (Is. 66, 14.)

CAPUT XVII.

Oratio Christi ad Patrem pro utriusque clarificatione, pro discipulis et iis qui per illos in ipsum essent credituri.

1 Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπεν· Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα· δόξασόν σου τὸν υἱόν, ἵνα ὁ υἱός σου δοξάσῃ σέ· 2 καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξ- 2 Matth. 28, 18. (11, 27.)
ουσίαν πάσης σαρκός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ, δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. 3 Αὕτη δέ ἐστιν ἡ Io. 6, 39.
αἰώνιος ζωή, ἵνα γινώσκωσιν σὲ τὸν μόνον ἀληθινὸν θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν.
4 Ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ ἔργον ἐτελείωσα 4 5, 36;
ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω· 5 καὶ νῦν δόξασόν 4, 34.
με σύ, πάτερ, παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ ᾗ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι, παρὰ σοί. 6 Ἐφανέρωσά
σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις οὓς ἔδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου· σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς ἔδωκας,
καὶ τὸν λόγον σου τετήρηκαν. 7 Νῦν ἔγνωκαν
ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι, παρὰ σοῦ εἰσίν·
8 ὅτι τὰ ῥήματα ἃ ἔδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς, 8 17, 25. (16, 30.)
καὶ αὐτοὶ ἔλαβον, καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς ὅτι παρὰ
σοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.
9 Ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ· οὐ περὶ τοῦ κόσμου 9(14,16.)
ἐρωτῶ, ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοί εἰσιν·
10 καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστιν καὶ τὰ σὰ ἐμά, 10 16, 15.
καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς. 11 Καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἐν 11 17, 22.
τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσίν, κἀγὼ
πρὸς σὲ ἔρχομαι. Πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς
ἐν τῷ ὀνόματί σου ᾧ δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν
ἓν καθὼς ἡμεῖς. 12 Ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν, ἐγὼ 12 18, 9;
ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου· οὓς δέδωκάς 13, 18.

12 Ps. 108, 8.

μοι ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο εἰ
μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ.
13 13 11. 13 Νῦν δὲ πρὸς σὲ ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν
τῷ κόσμῳ ἵνα ἔχωσιν τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπλη-
14 15. ρωμένην ἐν ἑαυτοῖς. 14 Ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν
18 8 λόγον σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτούς, ὅτι
οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ
15 τοῦ κόσμου. 15 Οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ
(Matth. 6, 13. τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ
πονηροῦ. 16 Ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσὶν καθὼς
ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. 17 Ἁγίασον αὐτοὺς
ἐν τῇ ἀληθείᾳ· ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστιν.
18 Καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, κἀγὼ ἀπ-
19(Hebr. 2, 11.) έστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον· 19 Καὶ ὑπὲρ αὐτῶν
ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυτόν, ἵνα ὦσιν καὶ αὐτοὶ ἡγιασ-
μένοι ἐν ἀληθείᾳ. 20 Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ
μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ
λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ. 21 Ἵνα πάντες ἓν ὦσιν,
καθὼς σύ, πάτερ, ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ
αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἓν ὦσιν, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ
22 17, 11. ὅτι σύ με ἀπέστειλας. 22 Κἀγὼ τὴν δόξαν ἣν
δέδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς
ἡμεῖς ἓν ἐσμεν. 23 Ἐγὼ ἐν αὐτοῖς καὶ σὺ ἐν ἐμοί,
ἵνα ὦσιν τετελειωμένοι εἰς ἕν, καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ
κόσμος ὅτι σύ με ἀπέστειλας καὶ ἠγάπησας αὐτοὺς
24 (12, καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας. 24 Πάτερ, οὓς δέδωκάς μοι,
26; 14 3.) θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, κἀκεῖνοι ὦσιν μετ' ἐμοῦ,
ἵνα θεωρῶσιν τὴν δόξαν τὴν ἐμήν, ἣν δέδωκάς
μοι ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου.
25 16, 3; 17, 8. 25 Πάτερ δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ
δέ σε ἔγνων, καὶ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σύ με ἀπ-
26 15, 9. έστειλας· 26 Καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου καὶ
γνωρίσω, ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἠγάπησάς με ἐν αὐτοῖς
ᾖ κἀγὼ ἐν αὐτοῖς.

CAPUT XVIII.

Cohors et ministri Iudaeorum ad verbum Iesu in terram cadunt; vulneratur Malchus. Captio Iesu et cognitio apud pontificem. Ter a Petro negatur. Pilatus nullam invenit causam in Christo, cuius regnum non est de hoc mundo. Iudaei Barabbam dimitti volunt, non Iesum.

1 Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐξῆλθεν σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάρρου τοῦ Κεδρών, ὅπου ἦν κῆπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. 2 Ἤιδει δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν τὸν τόπον, ὅτι πολλάκις συνήχθη ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. 3 Ὁ οὖν Ἰούδας λαβὼν τὴν σπεῖραν καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων ὑπηρέτας ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων καὶ ὅπλων. 4 Ἰησοῦς οὖν εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ᾽ αὐτόν, ἐξελθὼν εἶπεν αὐτοῖς· Τίνα ζητεῖτε; 5 Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ· Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἐγώ εἰμι. εἱστήκει δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν μετ᾽ αὐτῶν. 6 Ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς· Ἐγώ εἰμι, ἀπῆλθαν εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἔπεσαν χαμαί. 7 Πάλιν οὖν ἐπηρώτησεν αὐτούς· Τίνα ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον· Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον. 8 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Εἶπον ὑμῖν ὅτι ἐγώ εἰμι· εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν. 9 Ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν· Ὅτι οὓς δέδωκάς μοι, οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα. 10 Σίμων οὖν Πέτρος ἔχων μάχαιραν εἵλκυσεν αὐτὴν καὶ ἔπαισεν τὸν τοῦ ἀρχιερέως δοῦλον καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον τὸ δεξιόν· ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ Μάλχος. 11 Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ· Βάλε τὴν μάχαιραν εἰς τὴν θήκην. τὸ ποτήριον ὃ δέδωκέν μοι ὁ πατήρ, οὐ μὴ πίω αὐτό;

1 ss. Matth. 26, 36 ss. Marc. 14, 32 ss. Luc. 22, 39 ss. 2 (Luc. 21, 37.) 3 Matth. 26, 47. Marc. 14, 43. Lc. 22, 47. 9 17, 12. 10 s. Matth. 26, 51 ss. Marc. 14, 47. Luc. 22, 50 s. 11 Matth. 26, 42.

1 2 Reg. 15, 23.

12 Matth. 26, 57 Marc. 14, 53. Lc. 22, 54. 13 Luc. 3, 2. 14 11, 49 s. 15 Matth. 26, 58. Marc. 14, 54. Lc. 22, 54. 16 Matth. 26, 58. Marc. 14, 54. Lc. 22, 55. 17 Matth. 26, 69. Marc. 14, 69. Lc. 22, 56. 18 20 Matth. 26, 55. 24 Matth. 26, 57. Marc. 14, 53. Lc. 22, 54. 25 ss. Matth. 26, 69 ss. Marc. 14, 67 ss. Luc. 22, 56 ss.

12 Ἡ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χιλίαρχος καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν Ἰουδαίων συνέλαβον τὸν Ἰησοῦν καὶ
ἔδησαν αὐτόν, 13 καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν πρὸς Ἄνναν
πρῶτον· ἦν γὰρ πενθερὸς τοῦ Καϊάφα, ὃς ἦν
ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου. 14 Ἦν δὲ Καϊάφας
ὁ συμβουλεύσας τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι συμφέρει ἕνα
ἄνθρωπον ἀπολέσθαι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ. 15 Ἠκολούθει
δὲ τῷ Ἰησοῦ Σίμων Πέτρος καὶ ἄλλος μαθητής.
ὁ δὲ μαθητὴς ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ
καὶ συνεισῆλθεν τῷ Ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχ-
ιερέως. 16 Ὁ δὲ Πέτρος εἱστήκει πρὸς τῇ θύρᾳ
ἔξω. ἐξῆλθεν οὖν ὁ μαθητὴς ὁ ἄλλος, ὃς ἦν
γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ εἶπεν τῇ θυρωρῷ καὶ
εἰσήγαγεν τὸν Πέτρον. 17 Λέγει οὖν τῷ Πέτρῳ
ἡ παιδίσκη ἡ θυρωρός· Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθη-
τῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; λέγει ἐκεῖνος· Οὐκ
εἰμί. 18 Εἱστήκεισαν δὲ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ ὑπηρέται
ἀνθρακιὰν πεποιηκότες, ὅτι ψῦχος ἦν, καὶ ἐθερμαί-
νοντο· ἦν δὲ καὶ ὁ Πέτρος μετ' αὐτῶν ἑστὼς
καὶ θερμαινόμενος. 19 Ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησεν
τὸν Ἰησοῦν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ περὶ
τῆς διδαχῆς αὐτοῦ. 20 Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς·
Ἐγὼ παρρησίᾳ λελάληκα τῷ κόσμῳ· ἐγὼ πάντοτε
ἐδίδαξα ἐν συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπου πάντες
οἱ Ἰουδαῖοι συνέρχονται, καὶ ἐν κρυπτῷ ἐλάλησα
οὐδέν. 21 Τί με ἐρωτᾷς; ἐρώτησον τοὺς ἀκηκοότας
τί ἐλάλησα αὐτοῖς· ἴδε οὗτοι οἴδασιν ἃ εἶπον ἐγώ.
22 Ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος εἷς παρεστηκὼς τῶν
ὑπηρετῶν ἔδωκεν ῥάπισμα τῷ Ἰησοῦ εἰπών· Οὕτως
ἀποκρίνῃ τῷ ἀρχιερεῖ; 23 Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς·
Εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ·
εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις; 24 Ἀπέστειλεν οὖν αὐ-
τὸν ὁ Ἄννας δεδεμένον πρὸς Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα.
25 Ἦν δὲ Σίμων Πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος.

Εἶπον οὖν αὐτῷ· Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν
αὐτοῦ εἶ; ἠρνήσατο ἐκεῖνος καὶ εἶπεν· Οὐκ εἰμί.
26 Λέγει εἷς ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως, συ-
γγενὴς ὢν οὗ ἀπέκοψεν Πέτρος τὸ ὠτίον· Οὐκ ἐγώ
σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ μετ' αὐτοῦ; 27 Πάλιν οὖν
ἠρνήσατο Πέτρος, καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν.

28 Ἄγουσιν οὖν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα 28 ss. Matth. 27, 2 ss. Marc. 15, 1 ss. Luc. 23, 1 ss. Act. 10, 28; 11, 3.
εἰς τὸ πραιτώριον. ἦν δὲ πρωΐ· καὶ αὐτοὶ οὐκ
εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν,
ἀλλ' ἵνα φάγωσιν τὸ πάσχα. 29 Ἐξῆλθεν οὖν ὁ
Πειλᾶτος ἔξω πρὸς αὐτοὺς καὶ εἶπεν· Τίνα κατη-
γορίαν φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; 30 Ἀπ-
εκρίθησαν καὶ εἶπαν αὐτῷ· Εἰ μὴ ἦν οὗτος κακο-
ποιός, οὐκ ἄν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν. 31 Εἶπεν
οὖν αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος· Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ
κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. εἶπον οὖν
αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· Ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι
οὐδένα. 32 Ἵνα ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ πληρωθῇ, ὃν 32 12, 33. Matth. 20, 19.
εἶπεν σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν.
33 Εἰσῆλθεν οὖν πάλιν εἰς τὸ πραιτώριον ὁ Πει- 33 Matth. 27, 11. Marc. 15, 2. Lc. 23, 3.
λᾶτος καὶ ἐφώνησεν τὸν Ἰησοῦν καὶ εἶπεν αὐτῷ·
Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; 34 Ἀπεκρίθη ὁ
Ἰησοῦς· Ἀπὸ σεαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι
εἶπόν σοι περὶ ἐμοῦ; 35 Ἀπεκρίθη ὁ Πειλᾶτος· Μήτι
ἐγὼ Ἰουδαῖός εἰμι; τὸ ἔθνος τὸ σὸν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς
παρέδωκάν σε ἐμοί· τί ἐποίησας; 36 Ἀπεκρίθη Ἰη-
σοῦς· Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου
τούτου. εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ
ἐμή, οἱ ὑπηρέται ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο, ἵνα μὴ
παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις· νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ
οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν. 37 Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Πειλᾶτος· 37 (8, 40. 47.)
Οὐκοῦν βασιλεὺς εἶ σύ; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· Σὺ λέ-
γεις, ὅτι βασιλεύς εἰμι ἐγώ· ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέν-
νημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα

μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ· πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας
38 19, 4 ἀκούει μου τῆς φωνῆς. 38 Λέγει αὐτῷ ὁ Πειλᾶτος·
Τί ἐστιν ἀλήθεια; Καὶ τοῦτο εἰπὼν πάλιν ἐξῆλθεν
πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἐγὼ οὐδε-
39 s. μίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν. 39 Ἔστιν δὲ συνήθεια
Matth. 27, 15 ss. ὑμῖν ἵνα ἕνα ἀπολύσω ὑμῖν ἐν τῷ πάσχα· βούλεσθε
Marc. 15, 6 ss. οὖν ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων;
Luc. 23, 17 ss. 40 Ἐκραύγασαν οὖν πάλιν πάντες λέγοντες· Μὴ τοῦ-
τον, ἀλλὰ τὸν Βαραββᾶν. ἦν δὲ ὁ Βαραββᾶς λῃστής.

CAPUT XIX.

Ecce homo, damnatio, crucifixio. Titulus et Iesus vestes. Mater et Ioannes. Mors. Percussio lateris. Sepultura.

1 ss. Matth. 27, 26 ss. Marc. 15, 16 ss. 1 Τότε οὖν ἔλαβεν ὁ Πειλᾶτος τὸν Ἰησοῦν καὶ
ἐμαστίγωσεν. 2 Καὶ οἱ στρατιῶται πλέξαντες στέ-
φανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπέθηκαν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ,
καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν περιέβαλον αὐτόν, 3 Καὶ
ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν καὶ ἔλεγον· Χαῖρε ὁ βασι-
λεὺς τῶν Ἰουδαίων· καὶ ἐδίδοσαν αὐτῷ ῥαπίσματα.
4 18, 38. 4 Ἐξῆλθεν οὖν πάλιν ὁ Πειλᾶτος ἔξω καὶ λέγει
αὐτοῖς· Ἴδε ἄγω ὑμῖν αὐτὸν ἔξω, ἵνα γνῶτε ὅτι
οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ. 5 Ἐξῆλθεν
οὖν ὁ Ἰησοῦς ἔξω, φορῶν τὸν ἀκάνθινον στέφανον
καὶ τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον· καὶ λέγει αὐτοῖς·
6 Matth. 27, 23. Ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος. 6 Ὅτε οὖν εἶδον αὐτὸν οἱ
ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται, ἐκραύγασαν λέγοντες·
Σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ
Πειλᾶτος· Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ σταυρώσατε·
7 Matth. 26, 63 ss. ἐγὼ γὰρ οὐχ εὑρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν. 7 Ἀπεκρί-
θησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· Ἡμεῖς νόμον ἔχομεν,
καὶ κατὰ τὸν νόμον ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι υἱὸν

7 Lev. 24, 16.

θεοῦ ἑαυτὸν ἐποίησεν. 8 Ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ Πειλᾶτος τοῦτον τὸν λόγον, μᾶλλον ἐφοβήθη, 9 καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ· Πόθεν εἶ σύ; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ. 10 Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Πειλᾶτος· Ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολῦσαί σε; 11 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Οὐκ εἶχες ἐξουσίαν κατ' ἐμοῦ οὐδεμίαν εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν· διὰ τοῦτο ὁ παραδούς με σοὶ μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει. 12 Ἐκ τούτου ἐζήτει ὁ Πειλᾶτος ἀπολῦσαι αὐτόν· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἐκραύγαζον λέγοντες· Ἐὰν τοῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος· πᾶς ὁ βασιλέα ἑαυτὸν ποιῶν ἀντιλέγει τῷ Καίσαρι. 13 Ὁ οὖν Πειλᾶτος ἀκούσας τούτων τῶν λόγων ἤγαγεν ἔξω τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ βήματος εἰς τόπον λεγόμενον Λιθόστρωτον, Ἑβραϊστὶ δὲ Γαββαθᾶ. 14 Ἦν δὲ παρασκευὴ τοῦ πάσχα, ὥρα ἦν ὡς ἕκτη. καὶ λέγει τοῖς Ἰουδαίοις· Ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν. 15 Οἱ δὲ ἐκραύγαζον· Ἆρον ἆρον, σταύρωσον αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος· Τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω; ἀπεκρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς· Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα. 16 Τότε οὖν παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῇ. Παρέλαβον δὲ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἀπήγαγον. 17 Καὶ βαστάζων ἑαυτῷ τὸν σταυρὸν ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον Κρανίου τόπον, ὃς λέγεται Ἑβραϊστὶ Γολγοθᾶ, 18 ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν, μέσον δὲ τὸν Ἰησοῦν. 19 Ἔγραψεν δὲ καὶ τίτλον ὁ Πειλᾶτος καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ· ἦν δὲ γεγραμμένον· Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. 20 Τοῦτον οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν ὁ τόπος τῆς πόλεως ὅπου ἐσταυρώθη ὁ Ἰησοῦς· καὶ

9 Matth. 27, 14. Marc. 15, 5.

15 (Luc. 23, 18.)

17 Matth. 27, 33. Marc. 15, 22. Lc. 23, 33.

ἦν γεγραμμένον Ἑβραϊστί, Ἑλληνιστί, Ῥωμαϊστί.
21 Ἔλεγον οὖν τῷ Πειλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰου-
δαίων· Μὴ γράφε· Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων,
ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος εἶπεν· Βασιλεύς εἰμι τῶν Ἰουδαίων.
22 Ἀπεκρίθη ὁ Πειλᾶτος· Ὃ γέγραφα, γέγραφα.
23 s. Matth. 27, 35. Marc. 15, 24. Lc. 23, 34. 23 Οἱ οὖν στρατιῶται, ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν Ἰησοῦν,
ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐποίησαν τέσσαρα
μέρη, ἑκάστῳ στρατιώτῃ μέρος, καὶ τὸν χιτῶνα.
ἦν δὲ ὁ χιτὼν ἄραφος, ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντὸς
δι' ὅλου. 24 Εἶπον οὖν πρὸς ἀλλήλους· Μὴ σχίσωμεν
αὐτόν, ἀλλὰ λάχωμεν περὶ αὐτοῦ, τίνος ἔσται·
ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ ἡ λέγουσα· Διεμερίσαντο
τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς καὶ ἐπὶ τὸν ἱμα-
τισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. Οἱ μὲν οὖν
στρατιῶται ταῦτα ἐποίησαν.

25 Matth. 27, 55 s. 25 Εἱστήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ
ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ,
Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ, καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνή.
26 Ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν
παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ·
Γύναι, ἴδε ὁ υἱός σου. 27 Εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ·
Ἴδε ἡ μήτηρ σου. καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας
ἔλαβεν αὐτὴν ὁ μαθητὴς εἰς τὰ ἴδια.

28 Μετὰ τοῦτο εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἤδη πάντα
τετέλεσται, ἵνα τελειωθῇ ἡ γραφή, λέγει· Διψῶ.
29 Matth. 27, 48. Marc. 15, 36. Lc. 23, 36. 29 Σκεῦος οὖν ἔκειτο ὄξους μεστόν· οἱ δὲ πλή-
σαντες σπόγγον ὄξους καὶ ὑσσώπῳ περιθέντες προσ-
ήνεγκαν αὐτοῦ τῷ στόματι. 30 Ὅτε οὖν ἔλαβεν
τὸ ὄξος ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν· Τετέλεσται, καὶ κλίνας
30 Matth. 27, 50. τὴν κεφαλὴν παρέδωκεν τὸ πνεῦμα.

31 Marc. 15, 42. 31 Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἐπεὶ παρασκευὴ ἦν, ἵνα
μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα ἐν τῷ

24 Ps. 21, 19. 28 Ps. 68, 22. 31 Deut. 21, 23.

σαββάτῳ. (ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνου τοῦ σαββάτου) ἠρώτησαν τὸν Πειλᾶτον ἵνα κατεαγῶσιν
αὐτῶν τὰ σκέλη καὶ ἀρθῶσιν. 32 Ἦλθον οὖν οἱ στρατιῶται, καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν τὰ σκέλη
καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συνσταυρωθέντος αὐτῷ· 33 ἐπὶ δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες ὡς εἶδον αὐτὸν ἤδη τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη, 34 ἀλλ' εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξεν,
καὶ εὐθὺς ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ. 35 Καὶ ὁ 35 21,24.
ἑωρακὼς μεμαρτύρηκεν, καὶ ἀληθινὴ αὐτοῦ ἐστὶν
ἡ μαρτυρία· κἀκεῖνος οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει, ἵνα
καὶ ὑμεῖς πιστεύσητε. 36 Ἐγένετο γὰρ ταῦτα ἵνα
ἡ γραφὴ πληρωθῇ· Ὀστοῦν οὐ συντριβήσεται
αὐτοῦ. 37 Καὶ πάλιν ἑτέρα γραφὴ λέγει· Ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.

38 Μετὰ δὲ ταῦτα ἠρώτησεν τὸν Πειλᾶτον 38 ss.
Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, ὢν μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ, Matth.
27, 57 ss.
κεκρυμμένος δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἵνα Marc.
ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐπέτρεψεν ὁ Πει- 15, 42 ss.
Luc. 23,
λᾶτος. ἦλθεν οὖν καὶ ἦρεν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. 50 ss.
39 Ἦλθεν δὲ καὶ Νικόδημος, ὁ ἐλθὼν πρὸς τὸν 39 3, 2.
Ἰησοῦν νυκτὸς τὸ πρῶτον, φέρων μίγμα σμύρνης
καὶ ἀλόης ὡς λίτρας ἑκατόν. 40 Ἔλαβον οὖν τὸ
σῶμα τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἔδησαν αὐτὸ ὀθονίοις μετὰ
τῶν ἀρωμάτων, καθὼς ἔθος ἐστὶν τοῖς Ἰουδαίοις
ἐνταφιάζειν. 41 Ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη κῆπος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον καινόν, ἐν
ᾧ οὐδέπω οὐδεὶς ἐτέθη· 42 ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν
παρασκευὴν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον, ἔθηκαν τὸν Ἰησοῦν.

36 Ex. 12, 46. Num. 9, 12. Ps. 33, 21. 37 Zach. 12, 10.

CAPUT XX.

Christi resurrectio. Petrus et Ioannes. Duo angeli. Iesus et Maria. Discipulis clausis portis apparens dat Spiritum Sanctum, ut peccata remittant et retineant. Iterum Thomae cum reliquis discipulis apparens corpus suum praebet palpandum, beatos dicens qui in ipsum non visum crediderunt: multa Christi signa non sunt in hoc libro scripta.

1 Matth. 28, 1 ss. Marc. 16, 1 ss. Luc. 24, 1 ss.

1 Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων Μαρία ἡ Μαγδα-
ληνὴ ἔρχεται πρωῒ σκοτίας ἔτι οὔσης εἰς τὸ μνη-
μεῖον, καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνη-
μείου. 2 Τρέχει οὖν καὶ ἔρχεται πρὸς Σίμωνα
Πέτρον καὶ πρὸς τὸν ἄλλον μαθητὴν ὃν ἐφίλει
ὁ Ἰησοῦς, καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἦραν τὸν κύριον ἐκ
τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ οἴδαμεν ποῦ ἔθηκαν αὐτόν.
3 Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μαθητής,
καὶ ἤρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον. 4 Ἔτρεχον δὲ οἱ
δύο ὁμοῦ· καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς προέδραμεν τάχιον
τοῦ Πέτρου, καὶ ἦλθεν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον.
5 Καὶ παρακύψας βλέπει κείμενα τὰ ὀθόνια, οὐ
μέντοι εἰσῆλθεν. 6 Ἔρχεται οὖν Σίμων Πέτρος
ἀκολουθῶν αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μνημεῖον,
καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κείμενα. 7 Καὶ τὸ σουδάριον,
ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων
κείμενον, ἀλλὰ χωρὶς ἐντετυλιγμένον εἰς ἕνα τόπον.
8 Τότε οὖν εἰσῆλθεν καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς ὁ ἐλθὼν
πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ εἶδεν καὶ ἐπίστευσεν·
9 Οὐδέπω γὰρ ᾔδεισαν τὴν γραφήν, ὅτι δεῖ αὐτὸν
ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι. 10 Ἀπῆλθον οὖν πάλιν πρὸς
ἑαυτοὺς οἱ μαθηταί. 11 Μαρία δὲ εἱστήκει πρὸς τῷ
μνημείῳ ἔξω κλαίουσα. ὡς οὖν ἔκλαιεν, παρέκυψεν
εἰς τὸ μνημεῖον. 12 Καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλους ἐν
λευκοῖς, καθεζομένους, ἕνα πρὸς τῇ κεφαλῇ καὶ ἕνα
πρὸς τοῖς ποσίν, ὅπου ἔκειτο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.

11 Matth. 28, 1. Marc. 16, 4. Lc. 24, 4.

13 Λέγουσιν αὐτῇ ἐκεῖνοι· Γύναι, τί κλαίεις; λέγει αὐτοῖς· Ὅτι ἦραν τὸν κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ ἔθηκαν αὐτόν. 14 Ταῦτα εἰποῦσα ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ θεωρεῖ τὸν Ἰησοῦν ἑστῶτα, καὶ οὐκ ἤδει ὅτι Ἰησοῦς ἐστίν. 15 Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Γύναι, τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς; ἐκείνη δοκοῦσα ὅτι ὁ κηπουρός ἐστιν, λέγει αὐτῷ· Κύριε, εἰ σὺ ἐβάστασας αὐτόν, εἰπέ μοι ποῦ ἔθηκας αὐτόν, κἀγὼ αὐτὸν ἀρῶ. 16 Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Μαρία. στραφεῖσα ἐκείνη λέγει αὐτῷ· Ῥαββουνί (ὃ λέγεται Διδάσκαλε). 17 Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Μή μου ἅπτου· οὔπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα μου· πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου καὶ εἰπὲ αὐτοῖς· Ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν καὶ θεόν μου καὶ θεὸν ὑμῶν. 18 Ἔρχεται Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἀπαγγέλλουσα τοῖς μαθηταῖς· Ὅτι ἑώρακα τὸν κύριον καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτῇ. 14-18 Marc. 16, 9 sq. 14(21,1.)

19 Οὔσης οὖν ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ σαββάτων, καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς· Εἰρήνη ὑμῖν. 20 Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῖς. ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν κύριον. 21 Εἶπεν οὖν αὐτοῖς πάλιν· Εἰρήνη ὑμῖν· καθὼς ἀπέσταλκέν με ὁ πατήρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς. 22 Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησεν καὶ λέγει αὐτοῖς· Λάβετε πνεῦμα ἅγιον· 23 Ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς, ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται. 19 Marc. 16, 14. Lc. 24, 36. 1 Cor. 15, 5. 20 Luc. 24, 40. 21 17, 18. 22(7,39.) 23 Matth. 16, 19; 18, 18.

24 Θωμᾶς δὲ εἷς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Δίδυμος, οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν ὅτε ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς. 25 Ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταί· Ἑωράκαμεν

25 (Ps. 21, 17.)

τῶν κόμων. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ἐὰν μὴ ἴδω ἐν
ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω
τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τόπον τῶν ἥλων, καὶ
βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ
μὴ πιστεύσω. 26 Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν
ἦσαν ἔσω οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ Θωμᾶς μετ' αὐ-
τῶν. ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων,
καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον καὶ εἶπεν· Εἰρήνη ὑμῖν.
27 Εἶτα λέγει τῷ Θωμᾷ· Φέρε τὸν δάκτυλόν σου
ὧδε καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ φέρε τὴν χεῖρα
σου καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου, καὶ μὴ γίνου
ἄπιστος ἀλλὰ πιστός. 28 Ἀπεκρίθη Θωμᾶς καὶ εἶπεν
29 1.48. 1 Petr. 1, 8 Hebr. 11, 1.) αὐτῷ· Ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου. 29 Λέγει
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὅτι ἑώρακάς με, πεπίστευκας·
μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες.

30 21, 25 **30** Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν
ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ
31 5, 24. 1 Io. 5, 13.) ἔστιν γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ· 31 ταῦτα
δὲ γέγραπται, ἵνα πιστεύσητε ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ
Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες
ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

CAPUT XXI.

Tertia Christi redivivi manifestatio ad lacum Tiberiades. Captura piscium. Petri amor in Christum eiusque confessio. Ter accipit Christi oves pascendas, et de futura passione sua admonetur, frustra de Ioannis morte curiose scrutatus. Non omnia Christi facta scripta sunt.

1 Μετὰ ταῦτα ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ
Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς Τιβε-
ριάδος· ἐφανέρωσεν δὲ οὕτως. 2 Ἦσαν ὁμοῦ
Σίμων Πέτρος καὶ Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος
καὶ Ναθαναὴλ ὁ ἀπὸ Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας καὶ οἱ
τοῦ Ζεβεδαίου καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ

δύο. 3 Λέγει αὐτοῖς Σίμων Πέτρος· Ὑπάγω
ἁλιεύειν. λέγουσιν αὐτῷ· Ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς
σὺν σοί. καὶ ἐξῆλθον καὶ ἐνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον,
καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐπίασαν οὐδέν. 4 Πρωΐας 4(20,14.)
δὲ ἤδη γενομένης ἔστη Ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν·
οὐ μέντοι ἤδεισαν οἱ μαθηταὶ ὅτι Ἰησοῦς ἐστίν.
5 Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Παιδία, μή τι προσ-
φάγιον ἔχετε; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ· Οὔ. 6 Λέγει
αὐτοῖς· Βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου τὸ
δίκτυον, καὶ εὑρήσετε. ἔβαλον οὖν, καὶ οὐκέτι
αὐτὸ ἑλκύσαι ἴσχυον ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἰχθύων.
7 Λέγει οὖν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς 7 13, 23;
τῷ Πέτρῳ· Ὁ κύριός ἐστιν. Σίμων οὖν Πέτρος, 19, 26;
ἀκούσας ὅτι ὁ κύριός ἐστιν, τὸν ἐπενδύτην διεζώ- 20, 2.
σατο (ἦν γὰρ γυμνός) καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν
θάλασσαν. 8 Οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ
ἦλθον (οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλὰ
ὡς ἀπὸ πηχῶν διακοσίων) σύροντες τὸ δίκτυον
τῶν ἰχθύων. 9 Ὡς οὖν ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν,
βλέπουσιν ἀνθρακιὰν κειμένην καὶ ὀψάριον ἐπι-
κείμενον καὶ ἄρτον. 10 Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς·
Ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων ὧν ἐπιάσατε νῦν.
11 Ἀνέβη Σίμων Πέτρος καὶ εἵλκυσεν τὸ δίκτυον
εἰς τὴν γῆν, μεστὸν ἰχθύων μεγάλων ἑκατὸν πεντή-
κοντα τριῶν· καὶ τοσούτων ὄντων οὐκ ἐσχίσθη
τὸ δίκτυον. 12 Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Δεῦτε
ἀριστήσατε. οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα τῶν μαθητῶν
ἐξετάσαι αὐτόν· Σὺ τίς εἶ; εἰδότες ὅτι ὁ κύριός
ἐστιν. 13 Ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς καὶ λαμβάνει τὸν
ἄρτον καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψάριον ὁμοίως.
14 Τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς 14 20,
μαθηταῖς αὐτοῦ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν. 19. 26.

15 Ὅτε οὖν ἠρίστησαν, λέγει τῷ Σίμωνι Πέτρῳ
ὁ Ἰησοῦς· Σίμων Ἰωάννου, ἀγαπᾷς με πλέον τού-

των: λέγει αὐτῷ· Ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. Λέγει αὐτῷ· Βόσκε τὰ ἀρνία μου. 16 Λέγει
αὐτῷ πάλιν δεύτερον· Σίμων Ἰωάννου, ἀγαπᾷς
με; λέγει αὐτῷ· Ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε.
17 (16, 30.) Λέγει αὐτῷ· Ποίμαινε τὰ πρόβατά μου. 17 Λέγει
αὐτῷ τὸ τρίτον· Σίμων Ἰωάννου, φιλεῖς με;
ἐλυπήθη ὁ Πέτρος ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον· Φιλεῖς
με; καὶ εἶπεν αὐτῷ· Κύριε, σὺ πάντα οἶδας,
σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε. Λέγει αὐτῷ· Βόσκε
18 2Petr. 1, 14. τὰ πρόβατά μου. 18 Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτε
ἦς νεώτερος, ἐζώννυες σεαυτὸν καὶ περιεπάτεις
ὅπου ἤθελες· ὅταν δὲ γηράσῃς, ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς
σου, καὶ ἄλλος σε ζώσει καὶ οἴσει ὅπου οὐ θέλεις.
19 12, 33. 19 Τοῦτο δὲ εἶπεν σημαίνων ποίῳ θανάτῳ δοξάσει
13, 36. τὸν θεόν. καὶ τοῦτο εἰπὼν λέγει αὐτῷ· Ἀκολούθει
20 13, 23. 19, 26. 21, 7 μοι. 20 Ἐπιστραφεὶς ὁ Πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν
ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν
ἐν τῷ δείπνῳ ἐπὶ τὸ στῆθος αὐτοῦ καὶ εἶπεν·
Κύριε, τίς ἐστιν ὁ παραδιδούς σε; 21 Τοῦτον οὖν
ἰδὼν ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ· Κύριε, οὗτος δὲ
τί; 22 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐὰν αὐτὸν θέλω
μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ; σύ μοι ἀκολούθει.
23 Ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφοὺς
ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει· καὶ οὐκ
εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ'·
Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ;
24 19,35. 3 Io. 12. 24 Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ
τούτων καὶ γράψας ταῦτα, καὶ οἴδαμεν ὅτι ἀληθής
25 20,30. ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ. 25 Ἔστιν δὲ καὶ ἄλλα
πολλὰ ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφηται
καθ' ἕν, οὐδ' αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρήσειν
τὰ γραφόμενα βιβλία.

ΠΡΑΞΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ.

ΠΡΑΞΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ.

CAPUT I.

Iesu redivivi praecepta, promissio Spiritus Sancti, et in caelum ascensus. Apostoli. Petro monente Iudae proditori suffícitur Mathias.

[1] Τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην περὶ πάντων, ὦ Θεόφιλε, ὧν ἤρξατο Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν, [2] ἄχρι ἧς ἡμέρας ἐντειλάμενος τοῖς ἀποστόλοις διὰ πνεύματος ἁγίου οὓς ἐξελέξατο ἀνελήμφθη· [3] Οἷς καὶ παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις, δι' ἡμερῶν τεσσεράκοντα ὀπτανόμενος αὐτοῖς καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. 1 Luc. 1, 1 ss.

[4] Καὶ συναλιζόμενος παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀπὸ Ἱεροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς ἣν ἠκούσατέ μου· [5] Ὅτι Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας. [6] Οἱ μὲν οὖν συνελθόντες ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες· Κύριε, εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τῷ Ἰσραήλ; [7] Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· Οὐχ ὑμῶν ἐστὶν γνῶναι χρόνους ἢ καιροὺς οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ. [8] Ἀλλὰ λήμψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἔν τε Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρίᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. 4 Luc. 24, 49. Io. 14, 26; 16, 7. 5 Matth. 3, 11 s. Marc. 1, 7 s. Luc. 3, 16 s. Io. 1, 26. 8 2, 2. Luc. 24, 48.

9 Marc. 16, 19. Luc. 24, 51.

9 Καὶ ταῦτα εἰπὼν βλεπόντων αὐτῶν ἐπήρθη, καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. **10** Καὶ ὡς ἀτενίζοντες ἦσαν εἰς τὸν οὐρανὸν πορευομένου αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο παρειστήκεισαν αὐτοῖς ἐν ἐσθήσεσι λευκαῖς, **11** οἳ καὶ εἶπαν· Ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί ἑστήκατε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναλημφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οὕτως ἐλεύσεται ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν.

12 Τότε ὑπέστρεψαν εἰς Ἰερουσαλὴμ ἀπὸ ὄρους τοῦ καλουμένου Ἐλαιῶνος, ὅ ἐστιν ἐγγὺς Ἰερουσαλὴμ σαββάτου ἔχον ὁδόν. **13** Καὶ ὅτε εἰσῆλθον, εἰς τὸ ὑπερῷον ἀνέβησαν οὗ ἦσαν καταμένοντες, ὅ τε Πέτρος καὶ Ἰωάννης καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἀνδρέας, Φίλιππος καὶ Θωμᾶς, Βαρθολομαῖος καὶ Ματθαῖος, Ἰάκωβος Ἁλφαίου καὶ Σίμων ὁ ζηλωτὴς καὶ Ἰούδας Ἰακώβου. **14** Οὗτοι πάντες ἦσαν προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ σὺν γυναιξὶν καὶ Μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ.

13 Matth. 10, 2-4. Marc. 3, 16-19. Luc. 6, 14-16.

15 Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἀναστὰς Πέτρος ἐν μέσῳ τῶν ἀδελφῶν εἶπεν (ἦν τε ὄχλος ὀνομάτων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὡς ἑκατὸν εἴκοσι)· **16** Ἄνδρες ἀδελφοί, ἔδει πληρωθῆναι τὴν γραφὴν ἣν προεῖπεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ στόματος Δαυεὶδ περὶ Ἰούδα τοῦ γενομένου ὁδηγοῦ τοῖς συλλαβοῦσιν Ἰησοῦν· **17** ὅτι κατηριθμημένος ἦν ἐν ἡμῖν καὶ ἔλαχεν τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης. **18** Οὗτος μὲν οὖν ἐκτήσατο χωρίον ἐκ μισθοῦ τῆς ἀδικίας, καὶ πρηνὴς γενόμενος ἐλάκησεν μέσος, καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ. **19** Καὶ γνωστὸν ἐγένετο πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν Ἰερουσαλήμ, ὥστε

16 Io. 13, 18.

18 Matth. 27, 5 ss.

16 Ps. 40, 10.

κληθῆναι τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῇ διαλέκτῳ αὐτῶν Ἀκελδαμάχ, τοῦτ' ἔστιν χωρίον αἵματος. 20 Γέγραπται γὰρ ἐν βίβλῳ Ψαλμῶν· Γενηθήτω ἡ ἔπαυλις αὐτοῦ ἔρημος καὶ μὴ ἔστω ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ, καί· Τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λαβέτω ἕτερος. 21 Δεῖ οὖν τῶν συνελθόντων ἡμῖν ἀνδρῶν ἐν παντὶ χρόνῳ ᾧ εἰσῆλθεν καὶ ἐξῆλθεν ἐφ' ἡμᾶς ὁ κύριος Ἰησοῦς, 22 ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος Ἰωάννου ἕως τῆς ἡμέρας ἧς ἀνελήμφθη ἀφ' ἡμῶν, μάρτυρα τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ σὺν ἡμῖν γενέσθαι ἕνα τούτων.

23 Καὶ ἔστησαν δύο, Ἰωσὴφ τὸν καλούμενον Βαρσαββᾶν, ὃς ἐπεκλήθη Ἰοῦστος, καὶ Ματθίαν, 24 Καὶ προσευξάμενοι εἶπαν· Σὺ κύριε καρδιογνῶστα πάντων, ἀνάδειξον ὃν ἐξελέξω ἐκ τούτων τῶν δύο ἕνα 25 Λαβεῖν τὸν τόπον τῆς διακονίας 25 1, 17.
ταύτης καὶ ἀποστολῆς, ἀφ' ἧς παρέβη Ἰούδας πορευθῆναι εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον. 26 Καὶ ἔδωκαν κλήρους αὐτοῖς, καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ Ματθίαν, καὶ συνκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἑνδεκα ἀποστόλων.

CAPUT II.

Effusio Spiritus Sancti. Linguarum donum. Petri oratio de vaticiniis Ioëlis et Davidis, qua compuncti sunt Iudaei, et audito Petri consilio circiter tria millia ad Christum convertuntur. Credentium communio.

1 Καὶ ἐν τῷ συνπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς ἦσαν πάντες ὁμοῦ ἐπὶ τὸ αὐτό. 2 Καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι· 3 Καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός, ἐκάθισέν τε ἐφ'

20 Ps. 68, 26; 108, 8. — 1 Deut. 16, 9 s.

4 1, 8; 10, 46; 11, 16; 19, 6. Matth. 3, 11. Marc. 1, 8; 16, 17. Luc. 3, 16. Io. 7, 39. 1Cor. 12-14. 5 (10, 35; 13, 26.)

ἕνα ἕκαστον αὐτῶν. 4 Καὶ ἐπλήσθησαν πάντες πνεύματος ἁγίου, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις καθὼς τὸ πνεῦμα ἐδίδου ἀποφθέγγεσθαι αὐτοῖς. 5 Ἦσαν δὲ ἐν Ἰερουσαλὴμ κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι, ἄνδρες εὐλαβεῖς ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν. 6 Γενομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης συνῆλθεν τὸ πλῆθος καὶ συνεχύθη, ὅτι ἤκουον εἷς ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν. 7 Ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ ἐθαύμαζον, λέγοντες· Οὐχὶ ἰδοὺ πάντες οὗτοί εἰσιν οἱ λαλοῦντες Γαλιλαῖοι; 8 Καὶ πῶς ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν ἐν ᾗ ἐγεννήθημεν; 9 Πάρθοι καὶ Μῆδοι καὶ Ἐλαμεῖται, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν Μεσοποταμίαν, Ἰουδαίαν τε καὶ Καππαδοκίαν, Πόντον καὶ τὴν Ἀσίαν, 10 Φρυγίαν τε καὶ Παμφυλίαν, Αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης τῆς κατὰ Κυρήνην, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες Ῥωμαῖοι, Ἰουδαῖοί τε καὶ προσήλυτοι, 11 Κρῆτες καὶ Ἄραβες, ἀκούομεν λαλούντων αὐτῶν ταῖς ἡμετέραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ θεοῦ. 12 Ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ διηπόρουν, ἄλλος πρὸς ἄλλον λέγοντες· Τί θέλει τοῦτο εἶναι; 13 Ἕτεροι δὲ διαχλευάζοντες ἔλεγον ὅτι γλεύκους μεμεστωμένοι εἰσίν.

14 Σταθεὶς δὲ ὁ Πέτρος σὺν τοῖς ἕνδεκα ἐπῆρεν τὴν φωνὴν αὐτοῦ καὶ ἀπεφθέγξατο αὐτοῖς· Ἄνδρες Ἰουδαῖοι καὶ οἱ κατοικοῦντες Ἰερουσαλὴμ πάντες, τοῦτο ὑμῖν γνωστὸν ἔστω, καὶ ἐνωτίσασθε τὰ ῥήματά μου. 15 Οὐ γὰρ ὡς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε οὗτοι μεθύουσιν, ἔστιν γὰρ ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας· 16 Ἀλλὰ τοῦτό ἐστιν τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ προφήτου Ἰωήλ· 17 Καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, λέγει ὁ θεός, ἐκχεῶ

15 (1Thess. 5, 7)

17-21 Is. 44, 3. Ioel 3, 1-5; 2, 28-32.

ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα,
καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ
αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ νεανίσκοι
ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται, καὶ οἱ πρεσβύτε-
ροι ὑμῶν ἐνυπνίοις ἐνυπνιασθήσονται.
18 Καίγε ἐπὶ τοὺς δούλους μου καὶ ἐπὶ
τὰς δούλας μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις
ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου, καὶ προ-
φητεύσουσιν. 19 Καὶ δώσω τέρατα ἐν
τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς
κάτω, αἷμα καὶ πῦρ καὶ ἀτμίδα καπνοῦ.
20 Ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος
καὶ ἡ σελήνη εἰς αἷμα, πρὶν ἐλθεῖν τὴν
ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ.
21 Καὶ ἔσται, πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ 21 Rom.
ὄνομα Κυρίου σωθήσεται. 22 Ἄνδρες Ἰσραη- 10, 13.
λεῖται, ἀκούσατε τοὺς λόγους τούτους· Ἰησοῦν τὸν 22 10,38.
Ναζωραῖον, ἄνδρα ἀποδεδειγμένον ἀπὸ τοῦ θεοῦ εἰς
ὑμᾶς δυνάμεσι καὶ τέρασι καὶ σημείοις, οἷς ἐποίησεν
δι' αὐτοῦ ὁ θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν, καθὼς αὐτοὶ οἴδατε,
23 Τοῦτον τῇ ὡρισμένῃ βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ
θεοῦ ἔκδοτον διὰ χειρὸς ἀνόμων προσπήξαντες
ἀνείλατε· 24 Ὃν ὁ θεὸς ἀνέστησεν λύσας τὰς
ὠδῖνας τοῦ θανάτου, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν κρα-
τεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ. 25 Δαυεὶδ γὰρ λέγει
εἰς αὐτόν· Προορώμην τὸν κύριον ἐνώπιόν
μου διαπαντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μού ἐστίν,
ἵνα μὴ σαλευθῶ. 26 Διὰ τοῦτο ηὐφράνθη
ἡ καρδία μου, καὶ ἠγαλλιάσατο ἡ γλῶσσά
μου, ἔτι δὲ καὶ ἡ σάρξ μου κατασκηνώσει
ἐπ' ἐλπίδι· 27 Ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις 27 13,35.
τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδην, οὐδὲ δώσεις

21 Ioel 2, 32. 25-28 Ps. 15, 8-11.

τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν. 28 Ἐγνώ-
ρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς, πληρώσεις με
εὐφροσύνης μετὰ τοῦ προσώπου σου.
29 Ἄνδρες ἀδελφοί, ἐξὸν εἰπεῖν μετὰ παρρησίας
πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ πατριάρχου Δαυείδ, ὅτι καὶ
ἐτελεύτησεν καὶ ἐτάφη, καὶ τὸ μνῆμα αὐτοῦ ἔστιν
ἐν ἡμῖν ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης. 30 Προφήτης
οὖν ὑπάρχων, καὶ εἰδὼς ὅτι ὅρκῳ ὤμοσεν αὐτῷ
ὁ θεὸς ἐκ καρποῦ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ καθίσαι ἐπὶ
31 s. 4 s. τὸν θρόνον αὐτοῦ, 31 προιδὼν ἐλάλησεν περὶ τῆς
ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, ὅτι οὔτε ἐνκατελείφθη
εἰς ᾅδου οὔτε ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδεν διαφθοράν.
32 3, 15; 5, 30; 10, 39 s 32 Τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ θεός, οὗ πάντες
ἡμεῖς ἐσμὲν μάρτυρες. 33 Τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ θεοῦ
ὑψωθείς τήν τε ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος τοῦ
ἁγίου λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς ἐξέχεεν τοῦτο ὃ
34 s. Matth. 22, 44 Marc 12, 36 Luc 20, 42 s. Hebr. 1, 13. ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε. 34 Οὐ γὰρ Δαυεὶδ
ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανούς· λέγει δὲ αὐτός· Εἶπεν
ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου· Κάθου ἐκ δεξιῶν
μου, 35 ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑπο-
πόδιον τῶν ποδῶν σου. 36 Ἀσφαλῶς οὖν
γινωσκέτω πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ ὅτι καὶ κύριον αὐτὸν
35 1 Cor. 15, 25. καὶ Χριστὸν ἐποίησεν ὁ θεός, τοῦτον τὸν Ἰησοῦν
ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε.

37 (Luc. 3, 10. 10, 14.) 37 Ἀκούσαντες δὲ κατενύγησαν τὴν καρδίαν,
εἶπόν τε πρὸς τὸν Πέτρον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀποστό-
λους· Τί ποιήσωμεν, ἄνδρες ἀδελφοί; 38 Πέτρος
δὲ πρὸς αὐτούς· Μετανοήσατε, φησίν, καὶ βαπτισ-
θήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ
εἰς ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν ὑμῶν, καὶ λήμψεσθε
39 Eph. 2, 13. 17. τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος. 39 Ὑμῖν γάρ
ἐστιν ἡ ἐπαγγελία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν, καὶ

29 3 Reg. 2, 10. 30 Ps. 88, 4 s.; 131, 11. 31 Ps. 15, 10.
34 s. Ps. 109, 1. 39 Is. 57, 19. Ioel 3, 5. (2, 32.)

πᾶσιν τοῖς εἰς μακράν, ὅσους ἂν προσκαλέσηται Κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν. 40 Ἑτέροις τε λόγοις πλείοσιν 40 (Phil. 2, 15.)
διεμαρτύρατο, καὶ παρεκάλει αὐτοὺς λέγων· Σώθητε ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῆς σκολιᾶς ταύτης. 41 Οἱ μὲν οὖν ἀποδεξάμενοι τὸν λόγον αὐτοῦ ἐβαπτίσθησαν, καὶ προσετέθησαν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχαὶ ὡσεὶ τρισχίλιαι. 42 Ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων καὶ τῇ κοινωνίᾳ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς.

43 Ἐγίνετο δὲ πάσῃ ψυχῇ φόβος· πολλά τε τέρατα καὶ σημεῖα διὰ τῶν ἀποστόλων ἐγίνετο ἐν Ἱερουσαλήμ, φόβος τε ἦν μέγας ἐπὶ πάντας. 44 Καὶ πάντες δὲ οἱ πιστεύοντες ἦσαν ἐπὶ τὸ 44 s. 4, 32 ss.
αὐτὸ καὶ εἶχον ἅπαντα κοινά· 45 Καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασκον καὶ διεμέριζον αὐτὰ πᾶσιν, καθότι ἄν τις χρείαν εἶχεν. 46 Καθ' ἡμέραν τε προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἱερῷ, κλῶντές τε κατ' οἶκον ἄρτον, μετελάμβανον τροφῆς ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας, 47 Αἰνοῦντες 47 5, 14.
τὸν θεὸν καὶ ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν. ὁ δὲ κύριος προσετίθει τοὺς σωζομένους καθ' ἡμέραν ἐπὶ τὸ αὐτό.

CAPUT III.

Petrus cum Ioanne sanat mendicum natu claudum et cohortatur stupentem populum ad poenitentiam ac fidem Iesu Christi qui sit Messias a Moyse et prophetis ipsique Abrahae promissus.

1 Πέτρος δὲ καὶ Ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερὸν ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς τὴν ἐνάτην. 2 Καί τις ἀνὴρ χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ 2 (14, 8.)
ὑπάρχων ἐβαστάζετο, ὃν ἐτίθουν καθ' ἡμέραν πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἱεροῦ τὴν λεγομένην Ὡραίαν τοῦ αἰτεῖν ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν εἰσπορευομένων εἰς

τὸ ἱερόν. 3 Ὃς ἰδὼν Πέτρον καὶ Ἰωάννην μέλ-
λοντας εἰσιέναι εἰς τὸ ἱερὸν ἠρώτα ἐλεημοσύνην
4 (1[illegible], 9. λαβεῖν. 4 Ἀτενίσας δὲ Πέτρος εἰς αὐτὸν σὺν τῷ
14, 9.) Ἰωάννῃ εἶπεν· Βλέψον εἰς ἡμᾶς. 5 Ὁ δὲ ἐπεῖχεν
6 (4, 10. αὐτοῖς προσδοκῶν τι παρ' αὐτῶν λαβεῖν. 6 Εἶπεν
9, 34; 14, 1[illegible] δὲ Πέτρος· Ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει
μοι· ὃ δὲ ἔχω, τοῦτό σοι δίδωμι· Ἐν τῷ ὀνόματι
Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου ἔγειρε καὶ περι-
πάτει· 7 Καὶ πιάσας αὐτὸν τῆς δεξιᾶς χειρὸς
ἤγειρεν αὐτόν· παραχρῆμα δὲ ἐστερεώθησαν αἱ
βάσεις αὐτοῦ καὶ τὰ σφυδρά. 8 Καὶ ἐξαλλόμενος
ἔστη, καὶ περιεπάτει, καὶ εἰσῆλθεν σὺν αὐτοῖς
εἰς τὸ ἱερὸν περιπατῶν καὶ ἁλλόμενος καὶ αἰνῶν
τὸν θεόν. 9 Καὶ εἶδεν πᾶς ὁ λαὸς αὐτὸν περι-
πατοῦντα καὶ αἰνοῦντα τὸν θεόν. 10 Ἐπεγίνωσκον
δὲ αὐτόν, ὅτι αὐτὸς ἦν ὁ πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην
καθήμενος ἐπὶ τῇ Ὡραίᾳ πύλῃ τοῦ ἱεροῦ, καὶ
ἐπλήσθησαν θάμβους καὶ ἐκστάσεως ἐπὶ τῷ συμ-
11 (5, 1[illegible] βεβηκότι αὐτῷ. 11 Κρατοῦντος δὲ αὐτοῦ τὸν Πέ-
τρον καὶ τὸν Ἰωάννην, συνέδραμεν πᾶς ὁ λαὸς
πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ τῇ στοᾷ τῇ καλουμένῃ Σολο-
μῶντος ἔκθαμβοι.

12 Ἰδὼν δὲ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν
λαόν· Ἄνδρες Ἰσραηλεῖται, τί θαυμάζετε ἐπὶ
τούτῳ, ἢ ἡμῖν τί ἀτενίζετε ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ
13 Matth. εὐσεβείᾳ πεποιηκόσιν τοῦ περιπατεῖν αὐτόν: 13 Ὁ
22, 32. Marc. θεὸς Ἀβραὰμ καὶ ὁ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ,
12, 26. Luc. ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ἐδόξασεν τὸν παῖδα
20, 37. αὐτοῦ Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς μὲν παρεδώκατε καὶ
14 Matth. ἠρνήσασθε αὐτὸν κατὰ πρόσωπον Πειλάτου, κρί-
27, 20. Marc. ναντος ἐκείνου ἀπολύειν. 14 Ὑμεῖς δὲ τὸν ἅγιον
15, 11. Luc. 23, καὶ δίκαιον ἠρνήσασθε, καὶ ᾐτήσασθε ἄνδρα φονέα
18. Io. 18, 40.

8 (Is. 35, 6.) 13 Ex. 3, 6.

γαρισθῆναι ὑμῖν, 15 Τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς 15 5, 31; ἀπεκτείνατε, ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, οὗ 4, 10. ἡμεῖς μάρτυρές ἐσμεν. 16 Καὶ ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τοῦτον, ὃν θεωρεῖτε καὶ οἴδατε, ἐστερέωσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἡ πίστις ἡ δι' αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὁλοκληρίαν ταύτην ἀπέναντι πάντων ὑμῶν. 17 Καὶ νῦν, ἀδελφοί, οἶδα ὅτι κατὰ ἄγνοιαν ἐπράξατε, ὥσπερ καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν. 18 Ὁ δὲ θεὸς ἃ προκατήγγειλεν διὰ στόματος πάντων τῶν προφητῶν, παθεῖν τὸν Χριστὸν αὐτοῦ, ἐπλήρωσεν οὕτως. 19 Μετανοήσατε οὖν καὶ ἐπιστρέψατε εἰς τὸ ἐξαλειφθῆναι ὑμῶν τὰς ἁμαρτίας, 20 ὅπως ἂν ἔλθωσιν καιροὶ ἀναψύξεως ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου καὶ ἀποστείλῃ τὸν προκεχειρισμένον ὑμῖν Ἰησοῦν Χριστόν, 21 ὃν δεῖ οὐρανὸν 21 (Luc. μὲν δέξασθαι ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως πάν- 1, 70.) των ὧν ἐλάλησεν ὁ θεὸς διὰ στόματος τῶν ἁγίων ἀπ' αἰῶνος αὐτοῦ προφητῶν. 22 Μωϋσῆς μὲν εἶπεν· Ὅτι προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ· αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάντα ὅσα ἂν λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς. 23 Ἔσται δέ, πᾶσα ψυχὴ ἥτις ἂν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκείνου, ἐξολεθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ. 24 Καὶ πάντες δὲ οἱ προφῆται ἀπὸ Σαμουὴλ καὶ τῶν καθεξῆς, ὅσοι ἐλάλησαν, καὶ κατήγγειλαν τὰς ἡμέρας ταύτας. 25 Ὑμεῖς ἐστὲ 25 Gal. οἱ υἱοὶ τῶν προφητῶν καὶ τῆς διαθήκης ἧς διέθετο 3, 8. ὁ θεὸς πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, λέγων πρὸς Ἀβραάμ· Καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου ἐνευλογηθήσονται πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῆς γῆς.

---

22 s. Deut. 18, 15. 18 s. 23 (Gen. 17, 14.) 25 Gen. 12, 3; 22, 18.

26 Ὑμῖν πρῶτον ὁ θεὸς ἀναστήσας τὸν παῖδα
αὐτοῦ ἀπέστειλεν αὐτὸν εὐλογοῦντα ὑμᾶς ἐν τῷ
ἀποστρέφειν ἕκαστον ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν.

CAPUT IV.

Petrus et Ioannes capti et in custodia positi coram synedrio de claudi curatione examinantur. Qui docentes in solo Christo esse salutem et negantes fas esse, hominibus magis obedire quam Deo, dimittuntur cum interdicto. Apostoli orantes signa dati Spiritus Sancti accipiunt. Credentium multitudini omnia erant communia, cuique vendebat et pretium commune faciebat sicut fecit Ioseph Barnabas Levites Cyprius.

1 Λαλούντων δὲ αὐτῶν πρὸς τὸν λαόν, ἐπέστη-
σαν αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ
καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι. 2 Διαπονούμενοι διὰ τὸ δι-
δάσκειν αὐτοὺς τὸν λαὸν καὶ καταγγέλλειν ἐν τῷ
3 5, 18 Ἰησοῦ τὴν ἀνάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν. 3 Καὶ ἐπ-
έβαλον αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ ἔθεντο εἰς τήρησιν
εἰς τὴν αὔριον· ἦν γὰρ ἑσπέρα ἤδη. 4 Πολλοὶ
δὲ τῶν ἀκουσάντων τὸν λόγον ἐπίστευσαν, καὶ
ἐγενήθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν χιλιάδες πέντε.
5 Ἐγένετο δὲ ἐπὶ τὴν αὔριον συναχθῆναι αὐτῶν
τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς
γραμματεῖς ἐν Ἱερουσαλήμ. 6 Καὶ Ἄννας ὁ ἀρχ-
ιερεὺς καὶ Καϊάφας καὶ Ἰωάννης καὶ Ἀλέξανδρος
καὶ ὅσοι ἦσαν ἐκ γένους ἀρχιερατικοῦ· 7 Καὶ
στήσαντες αὐτοὺς ἐν τῷ μέσῳ ἐπυνθάνοντο· Ἐν
ποίᾳ δυνάμει ἢ ἐν ποίῳ ὀνόματι ἐποιήσατε τοῦτο
ὑμεῖς; 8 Τότε Πέτρος πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου
εἶπεν πρὸς αὐτούς· Ἄρχοντες τοῦ λαοῦ καὶ πρεσ-
βύτεροι, 9 Εἰ ἡμεῖς σήμερον ἀνακρινόμεθα ἐπὶ
εὐεργεσίᾳ ἀνθρώπου ἀσθενοῦς, ἐν τίνι οὗτος
10 3,6.15. σέσωσται, 10 Γνωστὸν ἔστω πᾶσιν ὑμῖν καὶ παντὶ
τῷ λαῷ Ἰσραήλ, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ

τοῦ Ναζωραίου, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε, ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἐν τούτῳ οὗτος παρέστηκεν ἐνώπιον ὑμῶν ὑγιής. 11 Οὗτός ἐστιν ὁ λίθος ὁ ἐξουθενηθεὶς ὑφ' ὑμῶν τῶν οἰκοδόμων, ὁ γενόμενος εἰς κεφαλὴν γωνίας, 12 Καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ σωτηρία· οὐδὲ γὰρ ὄνομά ἐστιν ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς.

11 Matth. 21, 42. Marc. 12, 10. Luc. 20, 17. Rom. 9, 33. 1 Petr. 2, 7.

13 Θεωροῦντες δὲ τὴν τοῦ Πέτρου παρρησίαν καὶ Ἰωάννου, καὶ καταλαβόμενοι ὅτι ἄνθρωποι ἀγράμματοί εἰσιν καὶ ἰδιῶται, ἐθαύμαζον, ἐπεγίνωσκόν τε αὐτοὺς ὅτι σὺν τῷ Ἰησοῦ ἦσαν· 14 Τόν τε ἄνθρωπον βλέποντες σὺν αὐτοῖς ἑστῶτα τὸν τεθεραπευμένον, οὐδὲν εἶχον ἀντειπεῖν. 15 Κελεύσαντες δὲ αὐτοὺς ἔξω τοῦ συνεδρίου ἀπελθεῖν, συνέβαλλον πρὸς ἀλλήλους 16 Λέγοντες· Τί ποιήσωμεν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις; ὅτι μὲν γὰρ γνωστὸν σημεῖον γέγονεν δι' αὐτῶν, πᾶσιν τοῖς κατοικοῦσιν Ἰερουσαλὴμ φανερόν, καὶ οὐ δυνάμεθα ἀρνεῖσθαι. 17 Ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπὶ πλεῖον διανεμηθῇ εἰς τὸν λαόν, ἀπειλησώμεθα αὐτοῖς μηκέτι λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ μηδενὶ ἀνθρώπων. 18 Καὶ καλέσαντες αὐτοὺς παρήγγειλαν τὸ καθόλου μὴ φθέγγεσθαι μηδὲ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ. 19 Ὁ δὲ Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἀποκριθέντες εἶπον πρὸς αὐτούς· Εἰ δίκαιόν ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ὑμῶν ἀκούειν μᾶλλον ἢ τοῦ θεοῦ, κρίνατε· 20 Οὐ δυνάμεθα γὰρ ἡμεῖς ἃ εἴδαμεν καὶ ἠκούσαμεν μὴ λαλεῖν. 21 Οἱ δὲ προσαπειλησάμενοι ἀπέλυσαν αὐτούς, μηδὲν εὑρίσκοντες τὸ πῶς κολάσωνται αὐτούς, διὰ τὸν λαόν, ὅτι πάντες ἐδόξαζον τὸν θεὸν ἐπὶ τῷ γεγονότι. 22 Ἐτῶν γὰρ ἦν πλειόνων

12 (5, 31; 10, 43. Matth. 1, 21. Io. 3, 16.) 14 3, 8 s. 15 5, 28. 40. 19 5, 29. 20 (1 Io. 1, 1.)

11 Ps. 117, 22. Is. 28, 16.

τεσσεράκοντα ὁ ἄνθρωπος, ἐφ' ὃν γεγόνει τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἰάσεως.

23 Ἀπολυθέντες δὲ ἦλθον πρὸς τοὺς ἰδίους καὶ ἀπήγγειλαν ὅσα πρὸς αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι εἶπαν. 24 Οἱ δὲ ἀκούσαντες ὁμοθυμαδὸν ἦραν φωνὴν πρὸς τὸν θεὸν καὶ εἶπαν· Δέσποτα, σὺ ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, 25 ὁ τοῦ πατρὸς ἡμῶν διὰ πνεύματος ἁγίου στόματος Δαυεὶδ παιδός σου εἰπών· Ἱνατί ἐφρύαξαν ἔθνη καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά; 26 Παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ. 27 Συνήχθησαν γὰρ ἐπ' ἀληθείας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐπὶ τὸν ἅγιον παῖδά σου Ἰησοῦν, ὃν ἔχρισας, Ἡρῴδης τε καὶ Πόντιος Πειλᾶτος σὺν ἔθνεσιν καὶ λαοῖς Ἰσραήλ, 28 ποιῆσαι ὅσα ἡ χείρ σου καὶ ἡ βουλή σου προώρισεν γενέσθαι. 29 Καὶ τὰ νῦν, Κύριε, ἔπιδε ἐπὶ τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν, καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου μετὰ παρρησίας πάσης λαλεῖν τὸν λόγον σου 30 Ἐν τῷ τὴν χεῖρά σου ἐκτείνειν σε εἰς ἴασιν καὶ σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἁγίου παιδός σου Ἰησοῦ. 31 Καὶ δεηθέντων αὐτῶν ἐσαλεύθη ὁ τόπος ἐν ᾧ ἦσαν συνηγμένοι, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ ἐλάλουν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ μετὰ παρρησίας.

32 2, 44. (Gal. 3, 28. Io. 17, 21 s.) 33 3, 15; 1, 22; 2, 47.

32 Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν καρδία καὶ ψυχὴ μία, καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά. 33 Καὶ δυνάμει μεγάλῃ ἀπεδίδουν

24 Is. 37, 16. Ier. 32, 17. 25 s. Ps. 2, 1 s.

τὸ μαρτύριον οἱ ἀπόστολοι τῆς ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου, χάρις τε μεγάλη ἦν ἐπὶ πάντας αὐτούς. 34 Οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ἦν ἐν αὐτοῖς· ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων 35 Καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν 35 2, 45.
ἀποστόλων· διεδίδετο δὲ ἑκάστῳ καθότι ἄν τις
χρείαν εἶχεν. 36 Ἰωσὴφ δὲ ὁ ἐπικληθεὶς Βαρνάβας 36 (9, 27;
ἀπὸ τῶν ἀποστόλων (ὅ ἐστιν μεθερμηνευόμενον 11, 22
Υἱὸς παρακλήσεως), Λευείτης, Κύπριος τῷ γένει, 1 Cor.
37 Ὑπάρχοντος αὐτῷ ἀγροῦ, πωλήσας ἤνεγκεν τὸ 9, 6. Gal.
χρῆμα καὶ ἔθηκεν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων. 2, 1. 9. 13.)

CAPUT V.

Ananiae et Saphirae propter fraudem in Spiritum Sanctum subita mors. Apostolorum maximeque Petri miracula. Capti ab angelo liberantur; iterum in iudicium vocati Gamalielis consilio caesi dimittuntur, gaudentes quod pro Christi nomine contumeliam passi essent, quem non cessant annuntiantes.

1 Ἀνὴρ δέ τις Ἀνανίας ὀνόματι σὺν Σαπφείρῃ
τῇ γυναικὶ αὐτοῦ ἐπώλησεν κτῆμα, 2 Καὶ ἐνοσφίσατο 24. 35. 37.
ἀπὸ τῆς τιμῆς, συνειδυίης καὶ τῆς γυναικός, καὶ
ἐνέγκας μέρος τι παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων
ἔθηκεν. 3 Εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος· Ἀνανία, διατί ἐπλή- 3 (13, 10.
ρωσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου, ψεύσασθαί Luc. 22,
σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ νοσφίσασθαι ἀπὸ τῆς 3. 31. Io.
τιμῆς τοῦ χωρίου; 4 Οὐχὶ μένον σοὶ ἔμενεν, καὶ 13, 2. 27;
πραθὲν ἐν τῇ σῇ ἐξουσίᾳ ὑπῆρχεν; τί ὅτι ἔθου 8, 44.)
ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸ πρᾶγμα τοῦτο; οὐκ ἐψεύσω
ἀνθρώποις ἀλλὰ τῷ θεῷ. 5 Ἀκούων δὲ ὁ Ἀνανίας
τοὺς λόγους τούτους, πεσὼν ἐξέψυξεν. καὶ ἐγένετο
φόβος μέγας ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας. 6 Ἀνα-
στάντες δὲ οἱ νεώτεροι συνέστειλαν αὐτὸν καὶ
ἐξενέγκαντες ἔθαψαν. 7 Ἐγένετο δὲ ὡς ὡρῶν

τριῶν διάστημα καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ μὴ εἰδυῖα τὸ
γεγονὸς εἰσῆλθεν. 8 Ἀπεκρίθη δὲ πρὸς αὐτὴν Πέ-
τρος· Εἰπέ μοι, εἰ τοσούτου τὸ χωρίον ἀπέδοσθε:
ἡ δὲ εἶπεν· Ναί, τοσούτου. 9 Ὁ δὲ Πέτρος πρὸς
αὐτήν· Τί ὅτι συνεφωνήθη ὑμῖν πειράσαι τὸ πνεῦμα
Κυρίου; ἰδοὺ οἱ πόδες τῶν θαψάντων τὸν ἄνδρα
σου ἐπὶ τῇ θύρᾳ, καὶ ἐξοίσουσίν σε. 10 Ἔπεσεν
δὲ παραχρῆμα πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἐξ-
έψυξεν· εἰσελθόντες δὲ οἱ νεανίσκοι εὗρον αὐτὴν
νεκράν, καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν πρὸς τὸν ἄνδρα
11 [illegible] αὐτῆς. 11 Καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐφ' ὅλην τὴν
[illegible] ἐκκλησίαν καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα.
12 [illegible] 12 Διὰ δὲ τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐγίνετο
[illegible] σημεῖα καὶ τέρατα πολλὰ ἐν τῷ λαῷ· καὶ ἦσαν
[illegible] ὁμοθυμαδὸν πάντες ἐν τῇ στοᾷ Σολομῶντος·
[illegible] 13 Τῶν δὲ λοιπῶν οὐδεὶς ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐτοῖς,
[illegible] ἀλλ' ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς ὁ λαός. 14 Μᾶλλον δὲ
14 2, 47; 11, 21. 24. προσετίθεντο πιστεύοντες τῷ κυρίῳ πλήθη ἀνδρῶν
15 19, 12. τε καὶ γυναικῶν. 15 Ὥστε καὶ εἰς τὰς πλατείας
ἐκφέρειν τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τιθέναι ἐπὶ κλιναρίων
καὶ κραβάττων, ἵνα ἐρχομένου Πέτρου κἂν ἡ σκιὰ
16 8, 7. ἐπισκιάσῃ τινὶ αὐτῶν. 16 Συνήρχετο δὲ καὶ τὸ
πλῆθος τῶν πέριξ πόλεων Ἱερουσαλήμ, φέροντες
ἀσθενεῖς καὶ ὀχλουμένους ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρ-
των, οἵτινες ἐθεραπεύοντο ἅπαντες.

17 Ἀναστὰς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ πάντες οἱ σὺν
αὐτῷ, ἡ οὖσα αἵρεσις τῶν Σαδδουκαίων, ἐπλήσθη-
18 4, 3. σαν ζήλου 18 Καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς
ἀποστόλους καὶ ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τηρήσει δημοσίᾳ.
19 12, 7; 27, 23. 19 Ἄγγελος δὲ Κυρίου διὰ νυκτὸς ἀνοίξας τὰς
θύρας τῆς φυλακῆς ἐξαγαγών τε αὐτοὺς εἶπεν·
20 Πορεύεσθε καὶ σταθέντες λαλεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ
τῷ λαῷ πάντα τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης.
21 Ἀκούσαντες δὲ εἰσῆλθον ὑπὸ τὸν ὄρθρον εἰς

τὸ ἱερὸν καὶ ἐδίδασκον. Παραγενόμενος δὲ ὁ
ἀρχιερεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ συνεκάλεσαν τὸ συν-
έδριον καὶ πᾶσαν τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν Ἰσραήλ,
καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀχθῆναι αὐ-
τούς. 22 Οἱ δὲ παραγενόμενοι ὑπηρέται οὐχ εὗρον
αὐτοὺς ἐν τῇ φυλακῇ, ἀναστρέψαντες δὲ ἀπήγγειλαν
23 λέγοντες ὅτι Τὸ δεσμωτήριον εὕρομεν κεκλεισμέ-
νον ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ καὶ τοὺς φύλακας ἑστῶτας
ἐπὶ τῶν θυρῶν, ἀνοίξαντες δὲ ἔσω οὐδένα εὕρομεν.
24 Ὡς δὲ ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους ὅ τε στρα- 24 4, 1.6.
τηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, διηπόρουν περὶ
αὐτῶν, τί ἂν γένοιτο τοῦτο. 25 Παραγενόμενος
δέ τις ἀπήγγειλεν αὐτοῖς· Ὅτι ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οὓς
ἔθεσθε ἐν τῇ φυλακῇ, εἰσὶν ἐν τῷ ἱερῷ ἑστῶτες
καὶ διδάσκοντες τὸν λαόν.

26 Τότε ἀπελθὼν ὁ στρατηγὸς σὺν τοῖς ὑπ- 26 4, 21.
ηρέταις ἤγαγεν αὐτοὺς οὐ μετὰ βίας· ἐφοβοῦντο
γὰρ τὸν λαόν, μὴ λιθασθῶσιν. 27 Ἀγαγόντες δὲ
αὐτοὺς ἔστησαν ἐν τῷ συνεδρίῳ· καὶ ἐπηρώτησεν
αὐτοὺς ὁ ἀρχιερεὺς 28 λέγων· Παραγγελίᾳ παρ- 28 4, 17s.
ηγγείλαμεν ὑμῖν μὴ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι
τούτῳ· καὶ ἰδοὺ πεπληρώκατε τὴν Ἱερουσαλὴμ
τῆς διδαχῆς ὑμῶν, καὶ βούλεσθε ἐπαγαγεῖν ἐφ'
ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου. 29 Ἀποκριθεὶς 29 4, 19.
δὲ Πέτρος καὶ οἱ ἀπόστολοι εἶπαν· Πειθαρχεῖν
δεῖ θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις. 30 Ὁ θεὸς τῶν 30 8. 3,
πατέρων ἡμῶν ἤγειρεν Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς διεχει- 13. 15.
ρίσασθε κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου· 31 Τοῦτον ὁ 31 3, 33.
θεὸς ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα ὕψωσεν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ 36.
δοῦναι μετάνοιαν τῷ Ἰσραὴλ καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.
32 Καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν μάρτυρες τῶν ῥημάτων τού- 32 1, 8.
των, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ ἔδωκεν ὁ θεὸς 22;10,39.
τοῖς πειθαρχοῦσιν αὐτῷ. 33 Οἱ δὲ ἀκούσαντες δι- Luc. 24, 48 s.
επρίοντο καὶ ἐβουλεύοντο ἀνελεῖν αὐτούς. 34 Ἀναστὰς 34 22, 3.

δέ τις ἐν τῷ συνεδρίῳ Φαρισαῖος ὀνόματι Γαμαλιήλ, νομοδιδάσκαλος τίμιος παντὶ τῷ λαῷ, ἐκέλευσεν
35 4, 15. ἔξω βραχὺ τοὺς ἀνθρώπους ποιῆσαι. 35 Εἶπέν τε πρὸς αὐτούς· Ἄνδρες Ἰσραηλεῖται, προσέχετε ἑαυτοῖς ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις τί μέλλετε πράσσειν. 36 Πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀνέστη Θευδᾶς, λέγων εἶναί τινα ἑαυτόν, ᾧ προσεκλίθη ἀνδρῶν ἀριθμὸς ὡς τετρακοσίων· ὃς ἀνῃρέθη, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ διελύθησαν καὶ
37 Luc. ἐγένοντο εἰς οὐδέν. 37 Μετὰ τοῦτον ἀνέστη Ἰούδας
2, 2. ὁ Γαλιλαῖος ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἀπογραφῆς, καὶ ἀπέστησεν λαὸν ὀπίσω αὐτοῦ· κἀκεῖνος ἀπώλετο, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ διεσκορπίσθησαν. 38 Καὶ τὰ νῦν λέγω ὑμῖν, ἀπόστητε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τούτων καὶ ἄφετε αὐτούς· ὅτι ἐὰν ᾖ ἐξ ἀνθρώπων ἡ βουλὴ αὕτη ἢ τὸ ἔργον τοῦτο, καταλυθήσεται· 39 εἰ δὲ ἐκ θεοῦ ἐστίν, οὐ δυνήσεσθε καταλῦσαι αὐτό, μήποτε καὶ θεομάχοι
40 4, 17 f. εὑρεθῆτε. 40 Ἐπείσθησαν δὲ αὐτῷ, καὶ προσκαλεσάμενοι τοὺς ἀποστόλους, δείραντες παρήγγειλαν μὴ λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἀπέλυσαν αὐτούς. 41 Οἱ μὲν οὖν ἐπορεύοντο χαίροντες ἀπὸ προσώπου τοῦ συνεδρίου, ὅτι κατηξιώ-
42 2, 46. θησαν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος ἀτιμασθῆναι, 42 Πάσάν τε ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ κατ' οἶκον οὐκ ἐπαύοντο διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν.

CAPUT VI.

Septem diaconi electi. Stephanum virtute ac prodigiis clarum nituntur Iudaei falsis testibus opprimere.

1 Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις πληθυνόντων τῶν μαθητῶν ἐγένετο γογγυσμὸς τῶν Ἑλληνιστῶν πρὸς τοὺς Ἑβραίους, ὅτι παρεθεωροῦντο ἐν τῇ

διακονίᾳ τῇ καθημερινῇ αἱ χῆραι αὐτῶν. 2 Προσκαλεσάμενοι δὲ οἱ δώδεκα τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν εἶπαν· Οὐκ ἀρεστόν ἐστιν ἡμᾶς καταλείψαντας τὸν λόγον τοῦ θεοῦ διακονεῖν τραπέζαις. 3 Ἐπισκέψασθε οὖν, ἀδελφοί, ἄνδρας ἐξ ὑμῶν μαρτυρουμένους ἑπτὰ πλήρεις πνεύματος ἁγίου καὶ σοφίας, οὓς καταστήσομεν ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης· 4 ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου προσκαρτερήσομεν. 5 Καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον παντὸς τοῦ πλήθους, καὶ ἐξελέξαντο Στέφανον, ἄνδρα πλήρη πίστεως καὶ πνεύματος ἁγίου, καὶ Φίλιππον καὶ Πρόχορον καὶ Νικάνορα καὶ Τίμωνα καὶ Παρμενᾶν καὶ Νικόλαον προσήλυτον Ἀντιοχέα, 6 οὓς ἔστησαν ἐνώπιον τῶν ἀποστόλων· καὶ προσευξάμενοι ἐπέθηκαν αὐτοῖς τὰς χεῖρας. 7 Καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ηὔξανεν, καὶ ἐπληθύνετο ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἐν Ἰερουσαλὴμ σφόδρα· πολύς τε ὄχλος τῶν ἱερέων ὑπήκουον τῇ πίστει.

8 Στέφανος δὲ πλήρης χάριτος καὶ δυνάμεως ἐποίει τέρατα καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ. 9 Ἀνέστησαν δέ τινες τῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῆς λεγομένης Λιβερτίνων καὶ Κυρηναίων καὶ Ἀλεξανδρέων καὶ τῶν ἀπὸ Κιλικίας καὶ Ἀσίας, συνζητοῦντες τῷ Στεφάνῳ. 10 Καὶ οὐκ ἴσχυον ἀντιστῆναι τῇ σοφίᾳ καὶ τῷ πνεύματι ᾧ ἐλάλει. 11 Τότε ὑπέβαλον ἄνδρας λέγοντας· Ὅτι ἀκηκόαμεν αὐτοῦ λαλοῦντος ῥήματα βλάσφημα εἰς Μωϋσῆν καὶ τὸν θεόν. 12 Συνεκίνησάν τε τὸν λαὸν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ ἐπιστάντες συνήρπασαν αὐτὸν καὶ ἤγαγον εἰς τὸ συνέδριον. 13 Ἔστησάν τε μάρτυρας ψευδεῖς λέγοντας· Ὁ ἄνθρωπος οὗτος οὐ παύεται λαλῶν ῥήματα κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου καὶ τοῦ νόμου. 14 Ἀκηκόαμεν γὰρ αὐτοῦ λέγοντος· Ὅτι Ἰησοῦς ὁ

6 8, 15.
7 17; 13, 3.
7 2, 47; 12, 24; 19, 20
8, 5 ss.; 21, 8.
13 Matth. 26, 59. (Act. 21, 28.)
14 Matth. 26, 61; 27, 40.

Ναζωραῖος οὗτος καταλύσει τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθη ἃ παρέδωκεν ἡμῖν Μωϋσῆς. 15 *Καὶ ἀτενίσαντες εἰς αὐτὸν πάντες οἱ καθεζόμενοι ἐν τῷ συνεδρίῳ εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡσεὶ πρόσωπον ἀγγέλου.*

CAPUT VII.

Stephani oratio de varia contumacia Dei gratia in populum contumacem et perfidum. Qui cum diceret, se Iesum a dextris Dei videre, interpellatus lapidatur, orans pro lapidantibus.

1 *Εἶπεν δὲ ὁ ἀρχιερεύς· Εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει;* 2 *Ὁ δὲ ἔφη· Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατε. Ὁ θεὸς τῆς δόξης ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν Ἀβραὰμ ὄντι ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν Χαρράν,* 3 *καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν· Ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ δεῦρο εἰς τὴν γῆν ἣν ἄν σοι δείξω.* 4 *Τότε ἐξελθὼν ἐκ γῆς Χαλδαίων κατῴκησεν ἐν Χαρράν. κἀκεῖθεν μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ μετῴκισεν αὐτὸν εἰς τὴν γῆν ταύτην εἰς ἣν ὑμεῖς νῦν κατοικεῖτε·* 5 *καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ κληρονομίαν ἐν αὐτῇ οὐδὲ βῆμα ποδός, καὶ ἐπηγγείλατο δοῦναι αὐτῷ εἰς κατάσχεσιν αὐτὴν καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν, οὐκ ὄντος αὐτῷ τέκνου.* 6 *Ἐλάλησεν δὲ αὐτῷ ὁ θεός· Ὅτι ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ πάροικον ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ καὶ κακώσουσιν ἔτη τετρακόσια·* 7 *Καὶ τὸ ἔθνος ᾧ ἐὰν δουλεύσωσιν, κρινῶ ἐγώ, εἶπεν ὁ θεός, καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελεύσονται καὶ λατρεύσουσίν μοι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ.*

---

3 Gen. 12, 1. 4 Gen. 12, 5. 5 Gen. 12, 7. 6 s. Gen. 15, 13 s.

8 Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ διαθήκην περιτομῆς· καὶ οὕτως ἐγέννησεν τὸν Ἰσαὰκ καὶ περιέτεμεν αὐτὸν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ, καὶ Ἰσαὰκ τὸν Ἰακώβ, καὶ Ἰακὼβ τοὺς δώδεκα πατριάρχας. 9 Καὶ οἱ πατριάρχαι ζηλώσαντες τὸν Ἰωσὴφ ἀπέδοντο εἰς Αἴγυπτον· καὶ ἦν ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ, 10 Καὶ ἐξείλατο αὐτὸν ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ χάριν καὶ σοφίαν ἐναντίον Φαραὼ βασιλέως Αἰγύπτου, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἡγούμενον ἐπ' Αἴγυπτον καὶ ἐφ' ὅλον τὸν οἶκον αὐτοῦ. 11 Ἦλθεν δὲ λιμὸς ἐφ' ὅλην τὴν Αἴγυπτον καὶ Χαναὰν καὶ θλῖψις μεγάλη, καὶ οὐχ εὕρισκον χορτάσματα οἱ πατέρες ἡμῶν. 12 Ἀκούσας δὲ Ἰακὼβ ὄντα σιτία εἰς Αἴγυπτον ἐξαπέστειλεν τοὺς πατέρας ἡμῶν πρῶτον· 13 Καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ ἀνεγνωρίσθη Ἰωσὴφ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, καὶ φανερὸν ἐγένετο τῷ Φαραὼ τὸ γένος αὐτοῦ. 14 Ἀποστείλας δὲ Ἰωσὴφ μετεκαλέσατο Ἰακὼβ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν ἐν ψυχαῖς ἑβδομήκοντα πέντε. 15 Καὶ κατέβη Ἰακὼβ εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἐτελεύτησεν αὐτὸς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν, 16 Καὶ μετετέθησαν εἰς Συχὲμ καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ μνήματι ᾧ ὠνήσατο Ἀβραὰμ τιμῆς ἀργυρίου παρὰ τῶν υἱῶν Ἐμμὼρ τοῦ Συχέμ. 17 Καθὼς δὲ ἤγγιζεν ὁ χρόνος τῆς ἐπαγγελίας ἧς ὡμολόγησεν ὁ θεὸς τῷ Ἀβραάμ, ηὔξησεν ὁ λαὸς καὶ ἐπληθύνθη ἐν Αἰγύπτῳ, 18 Ἄχρι οὗ ἀνέστη βασιλεὺς ἕτερος ἐπ' Αἴγυπτον, ὃς οὐκ ᾔδει τὸν Ἰωσήφ. 19 Οὗτος κατασοφισάμενος τὸ γένος ἡμῶν ἐκάκωσεν τοὺς πατέρας ἡμῶν τοῦ ποιεῖν ἔκθετα τὰ βρέφη

8 Gen. 17, 9 s.; 21, 2. 4. Gen. 25, 25. Gen. 29, 32; 35, 22. 9 Gen. 37, 28; 39, 2. 10 Gen. 41, 37. 40. 11 Gen. 41, 54. 12 Gen. 42, 1 s. 13 Gen. 45, 3 s. 14 Gen. 45, 9; 46, 27. Deut. 10, 22. 15 Gen. 46, 5; 49, 32. 16 Gen. 23, 16; 33, 19; 49, 30; 50, 5. 13. Ios. 24, 32. 17 s. Gen. 24, 7. Ex. 1, 7 s. 19 Ex. 1, 10.

20 ss. Hebr. 11, 23 αὐτῶν εἰς τὸ μὴ ζωογονεῖσθαι. 20 Ἐν ᾧ καιρῷ ἐγεννήθη Μωϋσῆς, καὶ ἦν ἀστεῖος τῷ θεῷ· ὃς ἀνετράφη μῆνας τρεῖς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός. 21 Ἐκτεθέντος δὲ αὐτοῦ ἀνείλατο αὐτὸν ἡ θυγάτηρ Φαραὼ καὶ ἀνεθρέψατο αὐτὸν ἑαυτῇ εἰς υἱόν. 22 Καὶ ἐπαιδεύθη Μωϋσῆς πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων· ἦν δὲ δυνατὸς ἐν λόγοις καὶ ἔργοις αὐτοῦ. 23 Ὡς δὲ ἐπλήρουτο αὐτῷ τεσσερακονταέτης χρόνος, ἀνέβη ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐπισκέψασθαι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ. 24 Καὶ ἰδών τινα ἀδικούμενον ἠμύνατο, καὶ ἐποίησεν ἐκδίκησιν τῷ καταπονουμένῳ πατάξας τὸν Αἰγύπτιον. 25 Ἐνόμιζεν δὲ συνιέναι τοὺς ἀδελφοὺς ὅτι ὁ θεὸς διὰ χειρὸς αὐτοῦ δίδωσιν σωτηρίαν αὐτοῖς· οἱ δὲ οὐ συνῆκαν. 26 Τῇ τε ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὤφθη αὐτοῖς μαχομένοις, καὶ συνήλλασσεν αὐτοὺς εἰς εἰρήνην εἰπών· Ἄνδρες, ἀδελφοί ἐστε· ἵνατί ἀδικεῖτε ἀλλήλους; 27 Ὁ δὲ ἀδικῶν τὸν πλησίον ἀπώσατο αὐτὸν εἰπών· Τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡμῶν; 28 Μὴ ἀνελεῖν με σὺ θέλεις, ὃν τρόπον ἀνεῖλες ἐχθὲς τὸν Αἰγύπτιον; 29 Ἔφυγεν δὲ Μωϋσῆς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, καὶ ἐγένετο πάροικος ἐν γῇ Μαδιάμ, οὗ ἐγέννησεν υἱοὺς δύο. 30 Καὶ πληρωθέντων ἐτῶν τεσσεράκοντα ὤφθη αὐτῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ ὄρους Σινᾶ ἄγγελος ἐν πυρὶ φλογὸς βάτου. 31 Ὁ δὲ Μωϋσῆς ἰδὼν ἐθαύμασεν τὸ ὅραμα· προσερχομένου δὲ αὐτοῦ κατανοῆσαι ἐγένετο φωνὴ Κυρίου πρὸς

32 Matth. 22, 32. Luc. 20, 37. αὐτόν· 32 Ἐγὼ ὁ θεὸς τῶν πατέρων σου, ὁ θεὸς Ἀβραὰμ καὶ ὁ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ. Ἔντρομος δὲ γενόμενος Μωϋσῆς οὐκ ἐτόλμα

20 ss. Ex. 2, 2 ss. 24 Ex. 2, 11 s. 26 Ex. 2, 13. 27 s. Ex. 2, 14. 30-34 Ex. 3, 2 ss. 32 Ex. 3, 6.

καταναοῆσαι. 33 Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ κύριος· Λῦσον
τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος
ἐφ' ᾧ ἕστηκας γῆ ἁγία ἐστίν. 34 Ἰδὼν
εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν
Αἰγύπτῳ, καὶ τοῦ στεναγμοῦ αὐτῶν
ἤκουσα, καὶ κατέβην ἐξελέσθαι αὐτούς· καὶ
νῦν δεῦρο ἀποστείλω σε εἰς Αἴγυπτον.
35 Τοῦτον τὸν Μωϋσῆν, ὃν ἠρνήσαντο εἰπόντες· 35 7, 27.
Τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστήν;
τοῦτον ὁ θεὸς ἄρχοντα καὶ λυτρωτὴν ἀπέσταλκεν
σὺν χειρὶ ἀγγέλου τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ ἐν τῇ βάτῳ.
36 Οὗτος ἐξήγαγεν αὐτοὺς ποιήσας τέρατα καὶ σημεῖα ἐν γῇ Αἰγύπτῳ καὶ ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ καὶ
ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσσεράκοντα. 37 Οὗτός ἐστιν 37 3, 22.
ὁ Μωϋσῆς ὁ εἰπὰς τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ· Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει ὁ θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ· αὐτοῦ ἀκούσεσθε.
38 Οὗτός ἐστιν ὁ γενόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ
ἐρήμῳ μετὰ τοῦ ἀγγέλου τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ ἐν
τῷ ὄρει Σινᾶ καὶ τῶν πατέρων ἡμῶν, ὃς ἐδέξατο
λόγια ζῶντα δοῦναι ἡμῖν, 39 Ὧι οὐκ ἠθέλησαν
ὑπήκοοι γενέσθαι οἱ πατέρες ἡμῶν, ἀλλὰ ἀπώσαντο
καὶ ἐστράφησαν ταῖς καρδίαις αὐτῶν εἰς Αἴγυπτον,
40 Εἰπόντες τῷ Ἀαρών· Ποίησον ἡμῖν θεοὺς
οἳ προπορεύσονται ἡμῶν· ὁ γὰρ Μωϋσῆς
οὗτος, ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, οὐκ οἴδαμεν τί γέγονεν αὐτῷ. 41 Καὶ
ἐμοσχοποίησαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις καὶ ἀνήγαγον θυσίαν τῷ εἰδώλῳ, καὶ εὐφραίνοντο ἐν
τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν. 42 Ἔστρεψεν δὲ
ὁ θεὸς καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς λατρεύειν τῇ στρατιᾷ

33 Ex. 3, 5. 34 Ex. 3, 9 s. 36 Ex. 7 ss. 37 Deut. 18, 15.
38 Ex. 19, 3. 40 Ex. 32, 1. 41 Ex. 32, 6. 42 Ier. 19, 13.
42 s. Am. 5, 25 ss.

τοῦ οὐρανοῦ, καθὼς γέγραπται ἐν βίβλῳ τῶν
προφητῶν· Μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσ-
ηνέγκατέ μοι ἔτη τεσσεράκοντα ἐν τῇ
ἐρήμῳ, οἶκος Ἰσραήλ; 43 καὶ ἀνελάβετε
τὴν σκηνὴν τοῦ Μολὸχ καὶ τὸ ἄστρον
τοῦ θεοῦ ὑμῶν Ῥεμφάν, τοὺς τύπους
οὓς ἐποιήσατε προσκυνεῖν αὐτοῖς· καὶ
μετοικιῶ ὑμᾶς ἐπέκεινα Βαβυλῶνος.
44 Ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου ἦν ἐν τοῖς πατράσιν
ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς διετάξατο ὁ λαλῶν
τῷ Μωϋσῇ ποιῆσαι αὐτὴν κατὰ τὸν τύπον ὃν
45 Hebr. 8, 9. ἑωράκει· 45 Ἣν καὶ εἰσήγαγον διαδεξάμενοι οἱ
πατέρες ἡμῶν μετὰ Ἰησοῦ ἐν τῇ κατασχέσει τῶν
ἐθνῶν, ὧν ἐξῶσεν ὁ θεὸς ἀπὸ προσώπου τῶν
πατέρων ἡμῶν, ἕως τῶν ἡμερῶν Δαυείδ. 46 Ὃς
εὗρεν χάριν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ ᾐτήσατο εὑρεῖν
σκήνωμα τῷ θεῷ Ἰακώβ. 47 Σολομὼν δὲ ᾠκο-
48 17, 24. δόμησεν αὐτῷ οἶκον. 48 Ἀλλ' οὐχ ὁ ὕψιστος ἐν
χειροποιήτοις κατοικεῖ, καθὼς ὁ προφήτης λέγει·
49 Ὁ οὐρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑπο-
πόδιον τῶν ποδῶν μου· ποῖον οἶκον οἰκο-
δομήσετέ μοι, λέγει Κύριος, ἢ τίς τό-
πος τῆς καταπαύσεώς μου; 50 Οὐχὶ ἡ
χείρ μου ἐποίησεν ταῦτα πάντα; 51 Σκληρο-
τράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι καρδίαις καὶ τοῖς
ὠσίν, ὑμεῖς ἀεὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε,
ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ ὑμεῖς. 52 Τίνα τῶν
προφητῶν οὐκ ἐδίωξαν οἱ πατέρες ὑμῶν; καὶ
ἀπέκτειναν τοὺς προκαταγγείλαντας περὶ τῆς ἐλεύ-
σεως τοῦ δικαίου, οὗ νῦν ὑμεῖς προδόται καὶ φο-
53 Gal. 3, 19. Hebr. 2, 2. νεῖς ἐγένεσθε· 53 Οἵτινες ἐλάβετε τὸν νόμον εἰς
διαταγὰς ἀγγέλων, καὶ οὐκ ἐφυλάξατε.

44 Ex. 25, 40. 45 Ios. 3, 14. 46 1 Reg. 16, 13. Ps. 131, 5.
47 3 Reg. 6, 1. 1 Par. 17, 12. 49 s. Is. 66, 1 s.

54 Ἀκούοντες δὲ ταῦτα διεπρίοντο ταῖς καρδίαις αὐτῶν καὶ ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας ἐπ᾽ αὐτόν. **55** Ὑπάρχων δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου, ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶδεν δόξαν θεοῦ καὶ Ἰησοῦν ἑστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ. **56** Καὶ εἶπεν· Ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς διηνοιγμένους καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἑστῶτα τοῦ θεοῦ. **57** Κράξαντες δὲ φωνῇ μεγάλῃ συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν, καὶ ὥρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ᾽ αὐτόν, καὶ ἐκβαλόντες ἔξω τῆς πόλεως ἐλιθοβόλουν. **58** Καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέθεντο τὰ ἱμάτια αὐτῶν παρὰ τοὺς πόδας νεανίου καλουμένου Σαύλου. **59** Καὶ ἐλιθοβόλουν τὸν Στέφανον, ἐπικαλούμενον καὶ λέγοντα· Κύριε Ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου. **60** Θεὶς δὲ τὰ γόνατα ἔκραξεν φωνῇ μεγάλῃ· Κύριε, μὴ στήσῃς αὐτοῖς ταύτην τὴν ἁμαρτίαν. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐκοιμήθη. Σαῦλος δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ.

56 Matth. 26, 64.

59 Luc. 23, 46.

60 Luc. 23, 34.

CAPUT VIII.

Saulus devastat Ecclesiam: in persecutione disperguntur omnes praeter Apostolos. Philippus plurimos in Samaria convertit. Missi ab Apostolis Petrus et Ioannes credentibus Samaritanis oratione ac manuum impositione Spiritum Sanctum impetrant. Simon magus pecunia volens dationem Spiritus Sancti emere, dure a Petro corripitur. Philippus ab angelo ad Aethiopem Candaces missus credentem baptizat et a Spiritu raptus evangelizat ab Azoto usque ad Caesaream civitatibus cunctis.

1 Ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διωγμὸς μέγας ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις· πάντες δὲ διεσπάρησαν κατὰ τὰς χώρας τῆς Ἰουδαίας καὶ Σαμαρίας πλὴν τῶν ἀποστόλων. **2** Συνεκόμισαν δὲ τὸν Στέφανον ἄνδρες εὐλαβεῖς καὶ ἐποίησαν κοπετὸν μέγαν ἐπ᾽ αὐτῷ. **3** Σαῦλος δὲ ἐλυμαίνετο τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τοὺς οἴκους εἰσ-

1 14, 6.

3 9, 1 ss.; 22, 4; 26, 9 s. Gal. 1, 13.

πορευόμενος, σύρων τε ἄνδρας καὶ γυναῖκας παρεδίδου εἰς φυλακήν.

4 Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες διῆλθον εὐαγγελι-
5 ζόμενοι τὸν λόγον. 5 Φίλιππος δὲ κατελθὼν εἰς
πόλιν τῆς Σαμαρείας ἐκήρυσσεν αὐτοῖς τὸν Χρι-
στόν. 6 Προσεῖχον δὲ οἱ ὄχλοι τοῖς λεγομένοις
ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἀκούειν αὐ-
7 τοὺς καὶ βλέπειν τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. 7 Πολλοὶ
10, 16 γὰρ τῶν ἐχόντων πνεύματα ἀκάθαρτα, βοῶντα
φωνῇ μεγάλῃ ἐξήρχοντο· πολλοὶ δὲ παραλελυμένοι
καὶ χωλοὶ ἐθεραπεύθησαν· 8 καὶ ἐγένετο χαρὰ
μεγάλη ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ.

9 13, 6. 9 Ἀνὴρ δέ τις ὀνόματι Σίμων προϋπῆρχεν
(19, 19.) ἐν τῇ πόλει μαγεύων καὶ ἐξιστῶν τὸ ἔθνος τῆς
Σαμαρείας, λέγων εἶναί τινα ἑαυτὸν μέγαν· 10 ᾧ
προσεῖχον πάντες ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, λέ-
γοντες· Οὗτός ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ ἡ καλου-
μένη μεγάλη. 11 Προσεῖχον δὲ αὐτῷ διὰ τὸ ἱκανῷ
χρόνῳ ταῖς μαγείαις ἐξεστακέναι αὐτούς. 12 Ὅτε
δὲ ἐπίστευσαν τῷ Φιλίππῳ εὐαγγελιζομένῳ περὶ
τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ὀνόματος Ἰησοῦ
Χριστοῦ, ἐβαπτίζοντο ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες.
13 Ὁ δὲ Σίμων καὶ αὐτὸς ἐπίστευσεν, καὶ βαπ-
τισθεὶς ἦν προσκαρτερῶν τῷ Φιλίππῳ· θεωρῶν
τε σημεῖα καὶ δυνάμεις μεγάλας γινομένας ἐξίστατο.
14 Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις ἀπόστολοι
ὅτι δέδεκται ἡ Σαμαρία τὸν λόγον τοῦ θεοῦ,
ἀπέστειλαν πρὸς αὐτοὺς Πέτρον καὶ Ἰωάννην·
15 οἵτινες καταβάντες προσηύξαντο περὶ αὐτῶν
ὅπως λάβωσιν πνεῦμα ἅγιον. 16 Οὐδέπω γάρ ἦν
ἐπ' οὐδενὶ αὐτῶν ἐπιπεπτωκός, μόνον δὲ βεβαπτι-
σμένοι ὑπῆρχον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.
17 6, 6; 17 Τότε ἐπετίθεσαν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτούς, καὶ
13, 3. ἐλάμβανον πνεῦμα ἅγιον. 18 Ἰδὼν δὲ ὁ Σίμων

ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων δίδοται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα, 19 λέγων· Δότε κἀμοὶ τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα ᾧ ἐὰν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας λαμβάνῃ πνεῦμα ἅγιον. 20 Πέτρος δὲ εἶπεν πρὸς αὐτόν· Τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι. 21 Οὐκ ἔστιν σοι μερὶς οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ· ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐθεῖα ἔναντι τοῦ θεοῦ. 22 Μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς κακίας σου ταύτης, καὶ δεήθητι τοῦ θεοῦ εἰ ἄρα ἀφεθήσεταί σοι ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου. 23 Εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας ὁρῶ σε ὄντα. 24 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Σίμων εἶπεν· Δεήθητε ὑμεῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν κύριον, ὅπως μηδὲν ἐπέλθῃ ἐπ' ἐμὲ ὧν εἰρήκατε.

20 (Matth. 10, 8.)

21 (Col. 1, 12.)

22 (2 Tim. 2, 25.)

25 Οἱ μὲν οὖν διαμαρτυράμενοι καὶ λαλήσαντες τὸν λόγον τοῦ κυρίου ὑπέστρεφον εἰς Ἱεροσόλυμα, πολλάς τε κώμας τῶν Σαμαριτῶν εὐηγγελίζοντο. 26 Ἄγγελος δὲ Κυρίου ἐλάλησεν πρὸς Φίλιππον λέγων· Ἀνάστηθι καὶ πορεύου κατὰ μεσημβρίαν ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Γάζαν· αὕτη ἐστὶν ἔρημος. 27 Καὶ ἀναστὰς ἐπορεύθη. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ Αἰθίοψ εὐνοῦχος δυνάστης Κανδάκης τῆς βασιλίσσης Αἰθιόπων, ὃς ἦν ἐπὶ πάσης τῆς γάζης αὐτῆς, ἐληλύθει προσκυνήσων εἰς Ἱερουσαλήμ, 28 ἦν τε ὑποστρέφων καὶ καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἅρματος αὐτοῦ, καὶ ἀνεγίνωσκεν τὸν προφήτην Ἡσαΐαν. 29 Εἶπεν δὲ τὸ πνεῦμα τῷ Φιλίππῳ· Πρόσελθε καὶ κολλήθητι τῷ ἅρματι τούτῳ. 30 Προσδραμὼν δὲ ὁ Φίλιππος ἤκουσεν αὐτοῦ ἀναγινώσκοντος Ἡσαΐαν τὸν προ-

23 (Is. 58, 6.) 26 Zeph. 2, 4. 27 (Zeph. 3, 10.)

φήτην, καὶ εἶπεν· Ἆρά γε γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις;
31 Ὁ δὲ εἶπεν· Πῶς γὰρ ἂν δυναίμην ἐὰν μή τις
ὁδηγήσῃ με; παρεκάλεσέν τε τὸν Φίλιππον ἀνα-
βάντα καθίσαι σὺν αὐτῷ. 32 Ἡ δὲ περιοχὴ τῆς
γραφῆς ἣν ἀνεγίνωσκεν ἦν αὕτη· Ὡς πρόβατον
ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον
τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ
ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. 33 Ἐν τῇ ταπει-
νώσει ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη· τὴν γενεὰν
αὐτοῦ τίς διηγήσεται; ὅτι αἴρεται ἀπὸ
τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ. 34 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ
εὐνοῦχος τῷ Φιλίππῳ εἶπεν· Δέομαί σου, περὶ
τίνος ὁ προφήτης λέγει τοῦτο; περὶ ἑαυτοῦ ἢ
περὶ ἑτέρου τινός; 35 Ἀνοίξας δὲ ὁ Φίλιππος
τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γραφῆς
36 (10, 47.) ταύτης εὐηγγελίσατο αὐτῷ τὸν Ἰησοῦν. 36 Ὡς δὲ
ἐπορεύοντο κατὰ τὴν ὁδόν, ἦλθον ἐπί τι ὕδωρ,
καὶ φησιν ὁ εὐνοῦχος· Ἰδοὺ ὕδωρ· τί κωλύει με
37 9, 20. Matth. 16, 16. Marc. 16, 16. Io. 6, 69; 11, 27. 1Io. 4, 15. βαπτισθῆναι; 37 Εἶπε δὲ ὁ Φίλιππος· Εἰ πιστεύεις
ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, ἔξεστιν. Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε·
Πιστεύω τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ εἶναι τὸν Ἰησοῦν
Χριστόν. 38 Καὶ ἐκέλευσεν στῆναι τὸ ἅρμα, καὶ
κατέβησαν ἀμφότεροι εἰς τὸ ὕδωρ, ὅ τε Φίλιππος
καὶ ὁ εὐνοῦχος, καὶ ἐβάπτισεν αὐτόν. 39 Ὅτε δὲ
ἀνέβησαν ἐκ τοῦ ὕδατος, πνεῦμα Κυρίου ἥρπασεν
τὸν Φίλιππον, καὶ οὐκ εἶδεν αὐτὸν οὐκέτι ὁ εὐ-
νοῦχος· ἐπορεύετο γὰρ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων.
40 Φίλιππος δὲ εὑρέθη εἰς Ἄζωτον, καὶ διερχόμενος
εὐηγγελίζετο τὰς πόλεις πάσας ἕως τοῦ ἐλθεῖν
αὐτὸν εἰς Καισαρίαν.

32 s. Is. 53, 7 s.

CAPUT IX.

Saulus divina voce convertitur et Damasci ab Anania baptizatur. Insidiantibus Iudaeis fugit Hierosolymam indeque Tarsum. Petrus Lyddae Aeneam sanat, Ioppes Tabitham in vitam revocat.

1 Ὁ δὲ Σαῦλος ἔτι ἐνπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ κυρίου. προσελθὼν τῷ ἀρχιερεῖ 2 ἠτήσατο παρ' αὐτοῦ ἐπιστολὰς εἰς Δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγωγάς, ὅπως ἐάν τινας εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, δεδεμένους ἀγάγῃ εἰς Ἱερουσαλήμ. 3 Ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι ἐγένετο αὐτὸν ἐγγίζειν τῇ Δαμασκῷ, καὶ ἐξαίφνης περιήστραψεν αὐτὸν φῶς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, 4 καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἤκουσεν φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ· Σαοὺλ Σαούλ, τί με διώκεις; 5 Εἶπεν δέ· Τίς εἶ, κύριε; ὁ δέ· Ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς, ὃν σὺ διώκεις· σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν. 6 Τρέμων τε καὶ θαμβῶν εἶπε· Κύριε, τί με θέλεις ποιῆσαι; καὶ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν· Ἀνάστηθι καὶ εἴσελθε εἰς τὴν πόλιν, καὶ λαληθήσεταί σοι ὅ τι σε δεῖ ποιεῖν. 7 Οἱ δὲ ἄνδρες οἱ συνοδεύοντες αὐτῷ εἱστήκεισαν ἐνεοί, ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς, μηδένα δὲ θεωροῦντες. 8 Ἠγέρθη δὲ Σαῦλος ἀπὸ τῆς γῆς· ἀνεῳγμένων δὲ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ οὐδὲν ἔβλεπεν· χειραγωγοῦντες δὲ αὐτὸν εἰσήγαγον εἰς Δαμασκόν. 9 Καὶ ἦν ἡμέρας τρεῖς μὴ βλέπων, καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲ ἔπιεν. 10 Ἦν δέ τις μαθητὴς ἐν Δαμασκῷ ὀνόματι Ἀνανίας, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ἐν ὁράματι ὁ κύριος· Ἀνανία. ὁ δὲ εἶπεν· Ἰδοὺ ἐγώ, κύριε. 11 Ὁ δὲ κύριος πρὸς αὐτόν· Ἀναστὰς πορεύθητι ἐπὶ τὴν ῥύμην τὴν καλουμένην εὐθεῖαν καὶ ζήτησον ἐν οἰκίᾳ Ἰούδα Σαῦλον ὀνόματι Ταρσέα· ἰδοὺ γὰρ προσεύχεται,

1 Gal. 1, 13. 1 ss. 22, 3 ss.; 26, 10 ss. 3 22, 6. 1 Cor. 15, 8. 2 Cor. 12, 2. 5 (5, 39.) 11 21, 39.

12 (10, 3; 16, 9.) [12] καὶ εἶδεν ἄνδρα Ἀνανίαν ὀνόματι εἰσελθόντα καὶ ἐπιθέντα αὐτῷ χεῖρας ὅπως ἀναβλέψῃ. [13] Ἀπεκρίθη δὲ Ἀνανίας· Κύριε, ἤκουσα ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅσα κακὰ τοῖς ἁγίοις σου ἐποίησεν ἐν Ἰερουσαλήμ· [14] καὶ ὧδε ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἀρχιερέων δῆσαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους
15 (Rom. 9, 21 ss.) τὸ ὄνομά σου. [15] Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος· Πορεύου, ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς ἐστίν μοι οὗτος τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν τε καὶ
16 20, 23. βασιλέων υἱῶν τε Ἰσραήλ. [16] Ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν. [17] Ἀπῆλθεν δὲ Ἀνανίας καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἐπιθεὶς ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας εἶπεν· Σαοὺλ ἀδελφέ, ὁ κύριος ἀπέσταλκέν με, Ἰησοῦς ὁ ὀφθείς σοι ἐν τῇ ὁδῷ ᾗ ἤρχου, ὅπως ἀναβλέψῃς καὶ πλησθῇς πνεύματος ἁγίου. [18] Καὶ εὐθέως ἀπέπεσαν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὡς λεπίδες, ἀνέβλεψέν τε, καὶ ἀναστὰς ἐβαπτίσθη. [19] Καὶ λαβὼν τροφὴν ἐνίσχυσεν. Ἐγένετο δὲ μετὰ τῶν ἐν Δαμασκῷ μαθητῶν ἡμέρας τινάς. [20] Καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσσεν τὸν Ἰησοῦν,
21 8, 1ss.; 9, 2. ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. [21] Ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες καὶ ἔλεγον· Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ πορθήσας ἐν Ἰερουσαλὴμ τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα τοῦτο, καὶ ὧδε εἰς τοῦτο ἐληλύθει, ἵνα δεδεμένους αὐτοὺς ἀγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς; [22] Σαῦλος δὲ μᾶλλον ἐνεδυναμοῦτο, καὶ συνέχυννεν τοὺς Ἰουδαίους τοὺς κατοικοῦντας ἐν Δαμασκῷ, συμβιβάζων ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός.

23 ss. 2 Cor. 11, 32 s. [23] Ὡς δὲ ἐπληροῦντο ἡμέραι ἱκαναί, συνεβουλεύσαντο οἱ Ἰουδαῖοι ἀνελεῖν αὐτόν. [24] Ἐγνώσθη δὲ τῷ Σαύλῳ ἡ ἐπιβουλὴ αὐτῶν. παρετηροῦντο δὲ καὶ τὰς πύλας ἡμέρας τε καὶ νυκτός, ὅπως αὐτὸν ἀν-

ἔλωσιν. 25 Λαβόντες δὲ οἱ μαθηταὶ νυκτὸς διὰ
τοῦ τείχους καθῆκαν αὐτὸν χαλάσαντες ἐν σπυρίδι.
26 Παραγενόμενος δὲ εἰς Ἰερουσαλὴμ ἐπεί- 26 Gal.
ραζεν κολλᾶσθαι τοῖς μαθηταῖς· καὶ πάντες ἐφο- 1, 13 s.
βοῦντο αὐτόν, μὴ πιστεύοντες ὅτι ἐστὶν μαθητής.
27 Βαρνάβας δὲ ἐπιλαβόμενος αὐτὸν ἤγαγεν πρὸς 27 4, 36.
τοὺς ἀποστόλους, καὶ διηγήσατο αὐτοῖς πῶς ἐν
τῇ ὁδῷ εἶδεν τὸν κύριον καὶ ὅτι ἐλάλησεν αὐτῷ,
καὶ πῶς ἐν Δαμασκῷ ἐπαρρησιάσατο ἐν τῷ ὀνό-
ματι τοῦ Ἰησοῦ. 28 Καὶ ἦν μετ' αὐτῶν εἰσ-
πορευόμενος καὶ ἐκπορευόμενος εἰς Ἰερουσαλήμ,
παρρησιαζόμενος ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου.
29 Ἐλάλει τε καὶ συνεζήτει πρὸς τοὺς Ἑλληνιστάς·
οἱ δὲ ἐπεχείρουν ἀνελεῖν αὐτόν. 30 Ἐπιγνόντες 30 11, 25.
δὲ οἱ ἀδελφοὶ κατήγαγον αὐτὸν εἰς Καισαρίαν, καὶ
ἐξαπέστειλαν αὐτὸν εἰς Ταρσόν.
31 Ἡ μὲν οὖν ἐκκλησία καθ' ὅλης τῆς Ἰου- 31 (1 Cor.
δαίας καὶ Γαλιλαίας καὶ Σαμαρίας εἶχεν εἰρήνην, 3, 10.
οἰκοδομουμένη καὶ πορευομένη τῷ φόβῳ τοῦ Eph. 2,
κυρίου, καὶ τῇ παρακλήσει τοῦ ἁγίου πνεύματος 20.)
ἐπληθύνετο. 32 Ἐγένετο δὲ Πέτρον διερχόμενον
διὰ πάντων κατελθεῖν καὶ πρὸς τοὺς ἁγίους τοὺς
κατοικοῦντας Λύδδα. 33 Εὗρεν δὲ ἐκεῖ ἄνθρωπόν
τινα ὀνόματι Αἰνέαν ἐξ ἐτῶν ὀκτὼ κατακείμενον
ἐπὶ κραβάττου, ὃς ἦν παραλελυμένος. 34 Καὶ 34 3, 6.
εἶπεν αὐτῷ ὁ Πέτρος· Αἰνέα, ἰᾶταί σε Ἰησοῦς
ὁ Χριστός· ἀνάστηθι καὶ στρῶσον σεαυτῷ. καὶ
εὐθέως ἀνέστη. 35 Καὶ εἶδαν αὐτὸν πάντες οἱ
κατοικοῦντες Λύδδα καὶ τὸν Σαρῶνα, οἵτινες ἐπ-
έστρεψαν ἐπὶ τὸν κύριον.
36 Ἐν Ἰόππῃ δέ τις ἦν μαθήτρια ὀνόματι
Ταβιθά, ἡ διερμηνευομένη λέγεται Δορκάς· αὕτη
ἦν πλήρης ἔργων ἀγαθῶν καὶ ἐλεημοσυνῶν ὧν
ἐποίει. 37 Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις

ἀσθενήσασαν αὐτὴν ἀποθανεῖν· λούσαντες δὲ ἔθηκαν αὐτὴν ἐν ὑπερῴῳ. 38 Ἐγγὺς δὲ οὔσης Λύδδας τῇ Ἰόππῃ οἱ μαθηταὶ ἀκούσαντες ὅτι Πέτρος ἐστὶν ἐν αὐτῇ, ἀπέστειλαν δύο ἄνδρας πρὸς αὐτὸν παρακαλοῦντες· Μὴ ὀκνήσῃς διελθεῖν ἕως ἡμῶν. 39 Ἀναστὰς δὲ Πέτρος συνῆλθεν αὐτοῖς· ὃν παραγενόμενον ἀνήγαγον εἰς τὸ ὑπερῷον, καὶ παρέστησαν αὐτῷ πᾶσαι αἱ χῆραι κλαίουσαι καὶ ἐπιδεικνύμεναι χιτῶνας καὶ ἱμάτια, ὅσα ἐποίει μετ' αὐτῶν οὖσα ἡ Δορκάς. 40 Ἐκβαλὼν δὲ ἔξω πάντας ὁ Πέτρος καὶ θεὶς τὰ γόνατα προσηύξατο, καὶ ἐπιστρέψας πρὸς τὸ σῶμα εἶπεν· Ταβιθά, ἀνάστηθι. ἡ δὲ ἤνοιξεν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς, καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον ἀνεκάθισεν. 41 Δοὺς δὲ αὐτῇ χεῖρα ἀνέστησεν αὐτήν· φωνήσας δὲ τοὺς ἁγίους καὶ τὰς χήρας παρέστησεν αὐτὴν ζῶσαν. 42 Γνωστὸν δὲ ἐγένετο καθ' ὅλης τῆς Ἰόππης, καὶ ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐπὶ τὸν κύριον. 43 Ἐγένετο δὲ αὐτὸν ἡμέρας ἱκανὰς μεῖναι ἐν Ἰόππῃ παρά τινι Σίμωνι βυρσεῖ.

40 Matth. 9, 25. Marc. 5, 41.

43 10, 6.

CAPUT X.

Cornelius centurio iussu Angeli Petrum visione animalium admonitum arcessit Caesaream. Qui ipsos gentiles, super quos cum verbum eius de Christo audientes Spiritus Sanctus descendisset, baptizari iubet.

1 (Matth. 8, 5.) 1 Ἀνὴρ δέ τις ἐν Καισαρίᾳ ὀνόματι Κορνήλιος, ἑκατοντάρχης ἐκ σπείρης τῆς καλουμένης Ἰταλικῆς, 2 εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος τὸν θεὸν σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ποιῶν ἐλεημοσύνας πολλὰς τῷ λαῷ 3 ss. καὶ δεόμενος τοῦ θεοῦ διαπαντός, 3 εἶδεν ἐν (10, 30 ss. (3, 1.) ὁράματι φανερῶς ὡσεὶ περὶ ὥραν ἐνάτην τῆς ἡμέρας, ἄγγελον τοῦ θεοῦ εἰσελθόντα πρὸς αὐτὸν 4 (Apoc. 8, 4.) καὶ εἰπόντα αὐτῷ· Κορνήλιε. 4 Ὁ δὲ ἀτενίσας

αὐτῷ καὶ ἔμφοβος γενόμενος εἶπεν· Τί ἐστιν, κύριε; εἶπεν δὲ αὐτῷ· Αἱ προσευχαί σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ. 5 Καὶ νῦν πέμψον ἄνδρας εἰς Ἰόππην καὶ μετάπεμψαι Σίμωνά τινα ὃς ἐπικαλεῖται Πέτρος· 6 Οὗτος ξενίζεται παρά τινι Σίμωνι βυρσεῖ, ᾧ ἐστὶν οἰκία παρὰ θάλασσαν. 7 Ὡς δὲ ἀπῆλθεν ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν αὐτῷ, φωνήσας δύο τῶν οἰκετῶν καὶ στρατιώτην εὐσεβῆ τῶν προσκαρτερούντων αὐτῷ, 8 Καὶ ἐξηγησάμενος ἅπαντα αὐτοῖς ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὴν Ἰόππην.

5 11, 13. Io. 1, 43. 6 9, 43 (11, 14; 9, 6, 2, 37.)

9 Τῇ δὲ ἐπαύριον ὁδοιπορούντων ἐκείνων καὶ τῇ πόλει ἐγγιζόντων ἀνέβη Πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμα προσεύξασθαι περὶ ὥραν ἕκτην. 10 Ἐγένετο δὲ πρόσπεινος καὶ ἤθελεν γεύσασθαι. παρασκευαζόντων δὲ αὐτῶν ἐγένετο ἐπ' αὐτὸν ἔκστασις, 11 Καὶ θεωρεῖ τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον καὶ καταβαῖνον σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν ἀρχαῖς καθιέμενον ἐπὶ τῆς γῆς, 12 Ἐν ᾧ ὑπῆρχεν πάντα τὰ τετράποδα καὶ ἑρπετὰ τῆς γῆς καὶ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. 13 Καὶ ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτόν· Ἀναστάς, Πέτρε, θῦσον καὶ φάγε. 14 Ὁ δὲ Πέτρος εἶπεν· Μηδαμῶς, κύριε, ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον πᾶν κοινὸν καὶ ἀκάθαρτον. 15 Καὶ φωνὴ πάλιν ἐκ δευτέρου πρὸς αὐτόν· Ἃ ὁ θεὸς ἐκαθάρισεν σὺ μὴ κοίνου. 16 Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς· καὶ εὐθὺς ἀνελήμφθη τὸ σκεῦος εἰς τὸν οὐρανόν.

10 ss. 11, 5 ss. 15 1 Tim. 4, 4 s. Tit. 1, 15. Rom. 14, 14. Matth. 15, 11. Marc.

17 Ὡς δὲ ἐν ἑαυτῷ διηπόρει ὁ Πέτρος τί ἂν εἴη τὸ ὅραμα ὃ εἶδεν, ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οἱ ἀπεσταλμένοι ὑπὸ τοῦ Κορνηλίου διερωτήσαντες τὴν

7, 2. 15. 17 10, 28. 34 s.; 11, 11 ss.

14 Lev. 11, 7; 13, 23.

οἰκίαν τοῦ Σίμωνος ἐπέστησαν ἐπὶ τὸν πυλῶνα.
18 Καὶ φωνήσαντες ἐπυνθάνοντο εἰ Σίμων ὁ ἐπι-
19 (8, 29.) καλούμενος Πέτρος ἐνθάδε ξενίζεται. 19 Τοῦ δὲ
Πέτρου διενθυμουμένου περὶ τοῦ �ράματος εἶπεν
τὸ πνεῦμα αὐτῷ· Ἰδοὺ ἄνδρες τρεῖς ζητοῦσίν σε·
20 ἀλλὰ ἀναστὰς κατάβηθι, καὶ πορεύου σὺν αὐτοῖς
μηδὲν διακρινόμενος, ὅτι ἐγὼ ἀπέσταλκα αὐτούς.
21 Καταβὰς δὲ Πέτρος πρὸς τοὺς ἄνδρας εἶπεν·
Ἰδοὺ ἐγώ εἰμι ὃν ζητεῖτε· τίς ἡ αἰτία δι' ἣν
22 10, 3 ss. πάρεστε; 22 Οἱ δὲ εἶπαν· Κορνήλιος ἑκατοντάρχης,
ἀνὴρ δίκαιος καὶ φοβούμενος τὸν θεόν, μαρτυρού-
μενός τε ὑπὸ ὅλου τοῦ ἔθνους τῶν Ἰουδαίων,
ἐχρηματίσθη ὑπὸ ἀγγέλου ἁγίου μεταπέμψασθαί
σε εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀκοῦσαι ῥήματα παρὰ
23 9, 42. σοῦ. 23 Εἰσκαλεσάμενος οὖν αὐτοὺς ἐξένισεν. Τῇ
δὲ ἐπαύριον ἀναστὰς ἐξῆλθεν σὺν αὐτοῖς, καί τινες
τῶν ἀδελφῶν τῶν ἀπὸ Ἰόππης συνῆλθον αὐτῷ.
24 Τῇ δὲ ἐπαύριον εἰσῆλθεν εἰς τὴν Καισαρίαν·
ὁ δὲ Κορνήλιος ἦν προσδοκῶν αὐτούς, συγκαλεσά-
μενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀναγκαίους
φίλους. 25 Ὡς δὲ ἐγένετο τοῦ εἰσελθεῖν τὸν
Πέτρον, συναντήσας αὐτῷ ὁ Κορνήλιος πεσὼν ἐπὶ
26 14, 15. τοὺς πόδας προσεκύνησεν. 26 Ὁ δὲ Πέτρος ἤγειρεν
αὐτόν, λέγων· Ἀνάστηθι· καὶ ἐγὼ αὐτὸς ἄνθρωπός
εἰμι. 27 Καὶ συνομιλῶν αὐτῷ εἰσῆλθεν, καὶ εὑρίσκει
28 11. συνεληλυθότας πολλούς· 28 ἔφη τε πρὸς αὐτούς·
Ὑμεῖς ἐπίστασθε ὡς ἀθέμιτόν ἐστιν ἀνδρὶ Ἰουδαίῳ
κολλᾶσθαι ἢ προσέρχεσθαι ἀλλοφύλῳ· κἀμοὶ ἔδειξεν
ὁ θεὸς μηδένα κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον λέγειν ἄν-
θρωπον. 29 Διὸ καὶ ἀναντιρρήτως ἦλθον μετα-
πεμφθείς. πυνθάνομαι οὖν, τίνι λόγῳ μετεπέμ-
30 8 ss. ψασθέ με; 30 Καὶ ὁ Κορνήλιος ἔφη· Ἀπὸ τετάρτης
10, 3 ss. ἡμέρας μέχρι ταύτης τῆς ὥρας ἤμην τὴν ἐνάτην
προσευχόμενος ἐν τῷ οἴκῳ μου, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ

ἔστη ἐνώπιόν μου ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ, 31 καὶ φησίν· Κορνήλιε, εἰσηκούσθη σου ἡ προσευχὴ καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἐμνήσθησαν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. 32 Πέμψον οὖν εἰς Ἰόππην καὶ μετακάλεσαι Σίμωνα ὃς ἐπικαλεῖται Πέτρος· οὗτος ξενίζεται ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος βυρσέως παρὰ θάλασσαν. 33 Ἐξαυτῆς οὖν ἔπεμψα πρός σε, σύ τε καλῶς ἐποίησας παραγενόμενος. νῦν οὖν πάντες ἡμεῖς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πάρεσμεν ἀκοῦσαι πάντα τὰ προστεταγμένα σοι ὑπὸ τοῦ κυρίου. 32 11, 13 s.

34 Ἀνοίξας δὲ Πέτρος τὸ στόμα εἶπεν· Ἐπ' ἀληθείας καταλαμβάνομαι ὅτι οὐκ ἔστιν προσωπολήμπτης ὁ θεός, 35 ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην δεκτὸς αὐτῷ ἐστίν. 36 Τὸν λόγον ἀπέστειλεν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ εὐαγγελιζόμενος εἰρήνην διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ· (οὗτός ἐστιν πάντων κύριος.) 37 Ὑμεῖς οἴδατε τὸ γενόμενον ῥῆμα καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας, ἀρξάμενος γὰρ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας μετὰ τὸ βάπτισμα ὃ ἐκήρυξεν Ἰωάννης, 38 Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρέθ· ὡς ἔχρισεν αὐτὸν ὁ θεὸς πνεύματι ἁγίῳ καὶ δυνάμει, ὃς διῆλθεν εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος πάντας τοὺς καταδυναστευομένους ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ὅτι ὁ θεὸς ἦν μετ' αὐτοῦ. 39 Καὶ ἡμεῖς μάρτυρες πάντων ὧν ἐποίησεν ἔν τε τῇ χώρᾳ τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐν Ἰερουσαλήμ, ὃν καὶ ἀνεῖλαν κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου. 40 Τοῦτον ὁ θεὸς ἤγειρεν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐμφανῆ γενέσθαι, 41 οὐ παντὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ μάρτυσιν τοῖς προκεχειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἡμῖν οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ μετὰ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. 42 Καὶ παρήγγειλεν ἡμῖν κηρῦξαι τῷ

34 Rom. 2, 11. Gal. 2, 6. Eph. 6, 9. Col. 3, 25. 1 Petr. 1, 17.

37 Matth. 4, 17. Luc. 4, 14; 23, 5.

39 2, 22. 32; 3, 15; 5, 30.

41 Luc. 24, 42 s. Io. 21, 13.

42 17, 31.

34 Deut. 10, 17. 2 Par. 19, 7. Iob 34, 19. Sap. 6, 8. Eccli. 35, 15. 36 Is. 52, 7. 39 (Deut. 21, 22 s.)

λαῷ καὶ διαμαρτύρασθαι ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ὡρισμένος ὑπὸ τοῦ θεοῦ κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν.
43 3, 24 43 Τούτῳ πάντες οἱ προφῆται μαρτυροῦσιν, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν λαβεῖν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν.

44 Ἔτι λαλοῦντος τοῦ Πέτρου τὰ ῥήματα ταῦτα ἐπέπεσεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον. 45 Καὶ ἐξέστησαν οἱ ἐκ περιτομῆς πιστοὶ ὅσοι συνῆλθαν τῷ Πέτρῳ, ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἡ δωρεὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος
46 2, 4 ἐκκέχυται· 46 ἤκουον γὰρ αὐτῶν λαλούντων γλώσσαις καὶ μεγαλυνόντων τὸν θεόν. τότε ἀπεκρίθη
47 8, 36 Πέτρος· 47 Μήτι τὸ ὕδωρ δύναται κωλῦσαί τις τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλαβον ὡς καὶ ἡμεῖς; 48 Προσέταξέν τε αὐτοὺς βαπτισθῆναι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ. τότε ἠρώτησαν αὐτὸν ἐπιμεῖναι ἡμέρας τινάς.

CAPUT XI.

Petrus Ierosolymae visionem animalium vemque cum Cornelio gestam exponit. Barnabas et Saulus Antiochiae, ubi Christiani primum dicti dissipati. Fame ab Agabo praedicta Barnabas et Saulus ad eleemosynen fratribus ferendam Ierosolymam mittuntur.

1 Ἤκουσαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ οἱ ὄντες κατὰ τὴν Ἰουδαίαν ὅτι καὶ τὰ ἔθνη ἐδέξαντο τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. 2 Ὅτε δὲ ἀνέβη Πέτρος εἰς
3 10, 28 ss. Ἱεροσόλυμα, διεκρίνοντο πρὸς αὐτὸν οἱ ἐκ περιτομῆς, 3 λέγοντες· Ὅτι εἰσῆλθες πρὸς ἄνδρας ἀκροβυστίαν ἔχοντας καὶ συνέφαγες αὐτοῖς. 4 Ἀρξάμενος δὲ Πέτρος ἐξετίθετο αὐτοῖς καθεξῆς λέγων·
5 ss. 5 Ἐγὼ ἤμην ἐν πόλει Ἰόππῃ προσευχόμενος, καὶ
10, 9 ss. εἶδον ἐν ἐκστάσει ὅραμα, καταβαῖνον σκεῦός τι

43 Ier. 31, 34. Mich. 7, 18.

ὡς ὀθόνην μεγάλην τέσσαρσιν ἀρχαῖς καθιεμένην
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἦλθεν ἄχρι ἐμοῦ· 6 εἰς ἣν
ἀτενίσας κατενόουν, καὶ εἶδον τὰ τετράποδα τῆς
γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἑρπετὰ καὶ τὰ πετεινὰ
τοῦ οὐρανοῦ. 7 Ἤκουσα δὲ καὶ φωνῆς λεγούσης
μοι· Ἀναστάς, Πέτρε, θῦσον καὶ φάγε. 8 Εἶπον
δέ· Μηδαμῶς, κύριε· ὅτι κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον
οὐδέποτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα μου. 9 Ἀπεκρίθη
δὲ φωνὴ ἐκ δευτέρου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· Ἃ ὁ θεὸς
ἐκαθάρισεν σὺ μὴ κοίνου. 10 Τοῦτο δὲ ἐγένετο
ἐπὶ τρίς· καὶ ἀνεσπάσθη πάλιν ἅπαντα εἰς τὸν
οὐρανόν. 11 Καὶ ἰδοὺ ἐξαυτῆς τρεῖς ἄνδρες ἐπ-
έστησαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἐν ᾗ ἤμην, ἀπεσταλμένοι
ἀπὸ Καισαρίας πρός με. 12 Εἶπεν δὲ τὸ πνεῦμά 12 10, 19 s.
μοι συνελθεῖν αὐτοῖς μηδὲν διακρίναντα. ἦλθον
δὲ σὺν ἐμοὶ καὶ οἱ ἓξ ἀδελφοὶ οὗτοι, καὶ εἰσ-
ήλθομεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρός. 13 Ἀπήγγειλεν 13 s. 10,
δὲ ἡμῖν πῶς εἶδεν τὸν ἄγγελον ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ 5 s. 32.
σταθέντα καὶ εἰπόντα αὐτῷ· Ἀπόστειλον εἰς Ἰόππην
καὶ μετάπεμψαι Σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον Πέτρον,
14 ὃς λαλήσει ῥήματα πρός σε, ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ 14 (16,
καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου. 15 Ἐν δὲ τῷ ἄρξασθαί με 30 s.)
λαλεῖν ἐπέπεσεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτοὺς
ὥσπερ καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ. 16 Ἐμνήσθην δὲ 16 1, 5;
τοῦ ῥήματος τοῦ κυρίου, ὡς ἔλεγεν· Ἰωάννης μὲν 19, 4. Matth.
ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύ- 3, 11. Marc.
ματι ἁγίῳ. 17 Εἰ οὖν τὴν ἴσην δωρεὰν ἔδωκεν 1, 8.
αὐτοῖς ὁ θεὸς ὡς καὶ ἡμῖν, πιστεύσασιν ἐπὶ τὸν Lc. 3, 16.
κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ἐγὼ τίς ἤμην δυνατὸς 17 15, 8 s.;
κωλῦσαι τὸν θεόν; 18 Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα ἡσύ- 10, 47.
χασαν, καὶ ἐδόξασαν τὸν θεόν, λέγοντες· Ἄρα καὶ
τοῖς ἔθνεσιν ὁ θεὸς τὴν μετάνοιαν ἔδωκεν εἰς ζωήν. 19 8, 1. 4.

19 Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες ἀπὸ τῆς θλίψεως (15, 3;
τῆς γενομένης ἐπὶ Στεφάνῳ διῆλθον ἕως Φοινίκης 13, 1. 4;
6, 5.)

καὶ Κύπριοι καὶ Ἀντιοχεῖς, μηδενὶ λαλοῦντες τὸν
λόγον εἰ μὴ μόνοις Ἰουδαίοις. 20 Ἦσαν δέ τινες
ἐξ αὐτῶν ἄνδρες Κύπριοι καὶ Κυρηναῖοι, οἵτινες
ἐλθόντες εἰς Ἀντιόχειαν ἐλάλουν καὶ πρὸς τοὺς
Ἕλληνας, εὐαγγελιζόμενοι τὸν κύριον Ἰησοῦν. 21 Καὶ
ἦν χεὶρ κυρίου μετ' αὐτῶν, πολύς τε ἀριθμὸς ὁ
22 4, 36; 9, 27. πιστεύσας ἐπέστρεψεν ἐπὶ τὸν κύριον. 22 Ἠκούσθη
δὲ ὁ λόγος εἰς τὰ ὦτα τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν
Ἰερουσαλήμ περὶ αὐτῶν, καὶ ἐξαπέστειλαν Βαρ-
νάβαν ἕως Ἀντιοχείας. 23 Ὃς παραγενόμενος καὶ
ἰδὼν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἐχάρη, καὶ παρεκάλει
πάντας τῇ προθέσει τῆς καρδίας προσμένειν τῷ
κυρίῳ· 24 ὅτι ἦν ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ πλήρης πνεύ-
ματος ἁγίου καὶ πίστεως. καὶ προσετέθη ὄχλος
25 ver. 7 See Gal. 1, 17. ἱκανὸς τῷ κυρίῳ. 25 Ἐξῆλθεν δὲ εἰς Ταρσὸν
ἀναζητῆσαι Σαῦλον, καὶ εὑρὼν ἤγαγεν αὐτὸν εἰς
26 See ver. 22. Ἀντιόχειαν. 26 Ἐγένετο δὲ αὐτοῖς ἐνιαυτὸν ὅλον
συναχθῆναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ διδάξαι ὄχλον
ἱκανόν, χρηματίσαι τε πρώτως ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς
μαθητὰς Χριστιανούς.

27 Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις κατῆλθον ἀπὸ
28 21, 10. Ἰερουσαλὴμ προφῆται εἰς Ἀντιόχειαν· 28 ἀναστὰς
δὲ εἷς ἐξ αὐτῶν ὀνόματι Ἄγαβος ἐσήμαινεν διὰ
τοῦ πνεύματος λιμὸν μεγάλην μέλλειν ἔσεσθαι
ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην· ἥτις ἐγένετο ἐπὶ Κλαυδίου.
29 Rom. 15, 25 s. 1 Cor. 16, 1. 2 Cor. 8, 3 s.; 9, 12. 29 Τῶν δὲ μαθητῶν καθὼς εὐπορεῖτό τις, ὥρισαν
ἕκαστος αὐτῶν εἰς διακονίαν πέμψαι τοῖς κατοικοῦ-
σιν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἀδελφοῖς· 30 ὃ καὶ ἐποίησαν
30 12, 25. ἀποστείλαντες πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους διὰ χειρὸς
Βαρνάβα καὶ Σαύλου.

CAPUT XII.

Herodes Agrippa Iacobum occidit et Petrum in vincula conïicit. Petrus liberatus ab Angelo pulsat fores domus Mariae. Herodes a vermibus consumptus perit.

1 Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέβαλεν Ἡρῴδης
ὁ βασιλεὺς τὰς χεῖρας κακῶσαί τινας τῶν ἀπὸ τῆς
ἐκκλησίας. 2 Ἀνεῖλεν δὲ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν 2 1, 13. (Luc. 5, 10; 8, 51; 9, 28. 54. Marc. 1, 29; 10, 35-41; 13, 3; 14, 33.)
Ἰωάννου μαχαίρῃ.
3 Ἰδὼν δὲ ὅτι ἀρεστόν ἐστιν τοῖς Ἰουδαίοις,
προσέθετο συλλαβεῖν καὶ Πέτρον· ἦσαν δὲ ἡμέραι
τῶν ἀζύμων. 4 Ὃν καὶ πιάσας ἔθετο εἰς φυλακήν,
παραδοὺς τέσσαρσιν τετραδίοις στρατιωτῶν φυ-
λάσσειν αὐτόν, βουλόμενος μετὰ τὸ πάσχα ἀνα-
γαγεῖν αὐτὸν τῷ λαῷ. 5 Ὁ μὲν οὖν Πέτρος
ἐτηρεῖτο ἐν τῇ φυλακῇ· προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενῶς
γινομένη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸν θεὸν ὑπὲρ
αὐτοῦ. 6 Ὅτε δὲ ἤμελλεν προάγειν αὐτὸν ὁ
Ἡρῴδης, τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἦν ὁ Πέτρος κοιμώμενος
μεταξὺ δύο στρατιωτῶν, δεδεμένος ἁλύσεσιν δυσίν,
φύλακές τε πρὸ τῆς θύρας ἐτήρουν τὴν φυλακήν.
7 Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη, καὶ φῶς 7 5, 19; 27, 23.
ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι· πατάξας δὲ τὴν πλευρὰν
τοῦ Πέτρου ἤγειρεν αὐτόν, λέγων· Ἀνάστα ἐν
τάχει. καὶ ἐξέπεσαν αὐτοῦ αἱ ἁλύσεις ἐκ τῶν
χειρῶν. 8 Εἶπεν δὲ ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτόν· Ζῶσαι
καὶ ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά σου. ἐποίησεν δὲ οὕτως.
καὶ λέγει αὐτῷ· Περιβαλοῦ τὸ ἱμάτιόν σου καὶ
ἀκολούθει μοι. 9 Καὶ ἐξελθὼν ἠκολούθει αὐτῷ,
καὶ οὐκ ἤδει ὅτι ἀληθές ἐστιν τὸ γινόμενον διὰ
τοῦ ἀγγέλου, ἐδόκει δὲ ὅραμα βλέπειν. 10 Δι- 10 16, 26.
ελθόντες δὲ πρώτην φυλακὴν καὶ δευτέραν ἦλθαν
ἐπὶ τὴν πύλην τὴν σιδηρᾶν τὴν φέρουσαν εἰς
τὴν πόλιν, ἥτις αὐτομάτη ἠνοίγη αὐτοῖς· καὶ ἐξ-

ελθόντες προῆλθον ῥύμην μίαν. καὶ εὐθέως ἀπέστη
ὁ ἄγγελος ἀπ' αὐτοῦ. 11 Καὶ ὁ Πέτρος ἐν ἑαυτῷ
γενόμενος εἶπεν· Νῦν οἶδα ἀληθῶς ὅτι ἐξαπέ-
στειλεν Κύριος τὸν ἄγγελον αὐτοῦ καὶ ἐξείλατό
με ἐκ χειρὸς Ἡρώδου καὶ πάσης τῆς προσδοκίας
12 13. 5 τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων. 12 Συνιδών τε ἦλθεν ἐπὶ
13. 15. 37. τὴν οἰκίαν τῆς Μαρίας τῆς μητρὸς Ἰωάννου τοῦ ἐπι-
καλουμένου Μάρκου, οὗ ἦσαν ἱκανοὶ συνηθροισμέ-
νοι καὶ προσευχόμενοι. 13 Κρούσαντος δὲ αὐτοῦ
τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος προσῆλθεν παιδίσκη
ὑπακοῦσαι, ὀνόματι Ῥόδη. 14 Καὶ ἐπιγνοῦσα τὴν
φωνὴν τοῦ Πέτρου, ἀπὸ τῆς χαρᾶς οὐκ ἤνοιξεν
τὸν πυλῶνα, εἰσδραμοῦσα δὲ ἀπήγγειλεν ἑστάναι
τὸν Πέτρον πρὸ τοῦ πυλῶνος. 15 Οἱ δὲ πρὸς αὐτὴν
εἶπαν· Μαίνῃ. ἡ δὲ διισχυρίζετο οὕτως ἔχειν. οἱ
δὲ ἔλεγον· Ὁ ἄγγελος αὐτοῦ ἐστίν. 16 Ὁ δὲ
Πέτρος ἐπέμενεν κρούων· ἀνοίξαντες δὲ εἶδαν
αὐτὸν καὶ ἐξέστησαν. 17 Κατασείσας δὲ αὐτοῖς
τῇ χειρὶ σιγᾶν διηγήσατο πῶς ὁ κύριος αὐτὸν
ἐξήγαγεν ἐκ τῆς φυλακῆς, εἶπέν τε· Ἀπαγγείλατε
Ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα. καὶ ἐξελθὼν
ἐπορεύθη εἰς ἕτερον τόπον. 18 Γενομένης δὲ
ἡμέρας ἦν τάραχος οὐκ ὀλίγος ἐν τοῖς στρατιώταις,
τί ἄρα ὁ Πέτρος ἐγένετο. 19 Ἡρώδης δὲ ἐπι-
ζητήσας αὐτὸν καὶ μὴ εὑρών, ἀνακρίνας τοὺς
φύλακας ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι· καὶ κατελθὼν ἀπὸ
τῆς Ἰουδαίας εἰς Καισαρίαν διέτριβεν.

20 Ἦν δὲ θυμομαχῶν Τυρίοις καὶ Σιδωνίοις·
ὁμοθυμαδὸν δὲ παρῆσαν πρὸς αὐτόν, καὶ πεί-
σαντες Βλάστον τὸν ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλέως
ᾐτοῦντο εἰρήνην, διὰ τὸ τρέφεσθαι αὐτῶν τὴν
χώραν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς. 21 Τακτῇ δὲ ἡμέρᾳ
ὁ Ἡρώδης ἐνδυσάμενος ἐσθῆτα βασιλικήν, κα-
θίσας ἐπὶ τοῦ βήματος ἐδημηγόρει πρὸς αὐτούς.

22 Ὁ δὲ ὄχλος ἐπεφώνει· Θεοῦ φωνὴ καὶ οὐκ ἀν-
θρώπου. 23 Παραχρῆμα δὲ ἐπάταξεν αὐτὸν ἄγγελος
Κυρίου ἀνθ' ὧν οὐκ ἔδωκεν τὴν δόξαν τῷ θεῷ· καὶ
γενόμενος σκωληκόβρωτος ἐξέψυξεν. 24 Ὁ δὲ λόγος 24 6, 7;
τοῦ θεοῦ ηὔξανεν καὶ ἐπληθύνετο. 25 Βαρνάβας 19, 20.
δὲ καὶ Σαῦλος ὑπέστρεψαν ἐξ Ἰερουσαλήμ, πληρώ- 25 11,
σαντες τὴν διακονίαν, συνπαραλαβόντες Ἰωάννην 29 s.; 12.
τὸν ἐπικληθέντα Μάρκον. 12; 13, 5; 15, 37.

CAPUT XIII.

Saulus et Barnabas Spiritus Sancti iussu segregantur et ad exteros mittuntur. In insula Cypro excaecato Bariesu mago Sergius Paulus proconsul credit. Antiochiae Pisidiae Paulus et Barnabas a Iudaeis blasphemantibus ad Gentes convertuntur.

1 Ἦσαν δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν οὖσαν ἐκκλη- 1 11, 27;
σίαν προφῆται καὶ διδάσκαλοι, ὅ τε Βαρνάβας καὶ 15, 32.
Συμεὼν ὁ καλούμενος Νίγερ, καὶ Λούκιος ὁ Κυρη- Luc. 3, 1.
ναῖος, Μαναήν τε Ἡρῴδου τοῦ τετράρχου σύν-
τροφος καὶ Σαῦλος. 2 Λειτουργούντων δὲ αὐτῶν 2 10, 19;
τῷ κυρίῳ καὶ νηστευόντων εἶπεν τὸ πνεῦμα τὸ 15, 28;
ἅγιον· Ἀφορίσατε δή μοι τὸν Βαρνάβαν καὶ Σαῦλον 9, 15;
εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτούς. 3 Τότε 14, 26.
νηστεύσαντες καὶ προσευξάμενοι καὶ ἐπιθέντες τὰς 3 6, 6;
χεῖρας αὐτοῖς ἀπέλυσαν. 4 Αὐτοὶ μὲν οὖν ἐκ- 14, 23.
πεμφθέντες ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου κατῆλθον
εἰς Σελευκίαν, ἐκεῖθέν τε ἀπέπλευσαν εἰς Κύπρον.
5 Καὶ γενόμενοι ἐν Σαλαμῖνι κατήγγελλον τὸν 5 12, 12.
λόγον τοῦ θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν Ἰουδαίων·
εἶχον δὲ καὶ Ἰωάννην ὑπηρέτην.

6 Διελθόντες δὲ ὅλην τὴν νῆσον ἄχρι Πάφου 6 8, 9;
εὗρον ἄνδρα τινὰ μάγον ψευδοπροφήτην Ἰουδαῖον, 19, 19.
ᾧ ὄνομα Βαριησοῦ, 7 ὃς ἦν σὺν τῷ ἀνθυπάτῳ
Σεργίῳ Παύλῳ, ἀνδρὶ συνετῷ. οὗτος προσ-

καλεσάμενος Βαρνάβαν καὶ Σαῦλον, ἐπεζήτησεν
ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. 8 Ἀνθίστατο δὲ
αὐτοῖς Ἐλύμας ὁ μάγος (οὕτως γὰρ μεθερμηνεύεται
τὸ ὄνομα αὐτοῦ), ζητῶν διαστρέψαι τὸν ἀνθύπατον
ἀπὸ τῆς πίστεως. 9 Σαῦλος δέ, ὁ καὶ Παῦλος,
πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου ἀτενίσας εἰς αὐτὸν
10 εἶπεν· Ὦ πλήρης παντὸς δόλου καὶ πάσης
ῥαδιουργίας, υἱὲ διαβόλου, ἐχθρὲ πάσης δικαιο-
σύνης, οὐ παύσῃ διαστρέφων τὰς ὁδοὺς Κυρίου
11 12,23; τὰς εὐθείας; 11 καὶ νῦν ἰδοὺ χεὶρ Κυρίου ἐπὶ σέ,
9, 8. καὶ ἔσῃ τυφλός, μὴ βλέπων τὸν ἥλιον ἄχρι καιροῦ.
παραχρῆμα δὲ ἔπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἀχλὺς καὶ σκότος,
καὶ περιάγων ἐζήτει χειραγωγούς. 12 Τότε ἰδὼν
ὁ ἀνθύπατος τὸ γεγονὸς ἐπίστευσεν, ἐκπλησσόμενος
ἐπὶ τῇ διδαχῇ τοῦ κυρίου.

13 (14, 25; 27,5.) 15, 38. **13** Ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ τῆς Πάφου οἱ περὶ
Παῦλον ἦλθον εἰς Πέργην τῆς Παμφυλίας· Ἰωάννης
δὲ ἀποχωρήσας ἀπ' αὐτῶν ὑπέστρεψεν εἰς Ἱερο-
σόλυμα. 14 Αὐτοὶ δὲ διελθόντες ἀπὸ τῆς Πέργης
παρεγένοντο εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας, καὶ
εἰσελθόντες εἰς τὴν συναγωγὴν τῇ ἡμέρᾳ τῶν
15 15, 21. σαββάτων ἐκάθισαν. 15 Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν
τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν ἀπέστειλαν οἱ ἀρχι-
συνάγωγοι πρὸς αὐτοὺς λέγοντες· Ἄνδρες ἀδελφοί,
εἴ τις ἐστὶν ἐν ὑμῖν λόγος παρακλήσεως πρὸς τὸν
λαόν, λέγετε. 16 Ἀναστὰς δὲ Παῦλος καὶ κατα-
σείσας τῇ χειρὶ εἶπεν· Ἄνδρες Ἰσραηλεῖται καὶ οἱ
17 ss. 7, 2 ss. φοβούμενοι τὸν θεόν, ἀκούσατε. 17 Ὁ θεὸς τοῦ
λαοῦ τούτου Ἰσραὴλ ἐξελέξατο τοὺς πατέρας
ἡμῶν, καὶ τὸν λαὸν ὕψωσεν ἐν τῇ παροικίᾳ ἐν
γῇ Αἰγύπτῳ, καὶ μετὰ βραχίονος ὑψηλοῦ ἐξήγαγεν

---

17 Ex. 1, 1; 6, 1. Ex. 13, 21. 22.

αὐτοὺς ἐξ αὐτῆς. 18 Καὶ ὡς τεσσερακονταέτη 18 7, 36.
χρόνον ἐτροποφόρησεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ, 19 Καὶ
καθελὼν ἔθνη ἑπτὰ ἐν γῇ Χαναὰν κατεκληρονόμη-
σεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν, 20 Ὡς ἔτεσιν τετρα-
κοσίοις καὶ πεντήκοντα. καὶ μετὰ ταῦτα ἔδωκεν
κριτὰς ἕως Σαμουὴλ τοῦ προφήτου. 21 Κἀκεῖθεν
ᾐτήσαντο βασιλέα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς τὸν
Σαοὺλ υἱὸν Κείς, ἄνδρα ἐκ φυλῆς Βενιαμείν, ἔτη
τεσσεράκοντα. 22 Καὶ μεταστήσας αὐτὸν ἤγειρεν
αὐτοῖς τὸν Δαυεὶδ εἰς βασιλέα, ᾧ καὶ εἶπεν μαρ-
τυρήσας· Εὗρον Δαυεὶδ τὸν τοῦ Ἰεσσαί,
ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει
πάντα τὰ θελήματά μου. 23 Τούτου ὁ θεὸς
ἀπὸ τοῦ σπέρματος κατ' ἐπαγγελίαν ἤγαγεν τῷ
Ἰσραὴλ σωτῆρα Ἰησοῦν. 24 Προκηρύξαντος Ἰωάννου 24 Matth.
πρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ βάπτισμα μετα- 3, 1.
νοίας παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραήλ. 25 Ὡς δὲ ἐπλήρου Marc.
Ἰωάννης τὸν δρόμον, ἔλεγεν· Τίνα με ὑπονοεῖτε 1, 4.
εἶναι, οὐκ εἰμὶ ἐγώ, ἀλλ' ἰδοὺ ἔρχεται μετ' ἐμὲ 25 Matth.
οὗ οὐκ εἰμὶ ἄξιος τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν λῦσαι. 3, 11.
26 Ἄνδρες ἀδελφοί, υἱοὶ γένους Ἀβραὰμ καὶ οἱ ἐν Marc.
ὑμῖν φοβούμενοι τὸν θεόν, ὑμῖν ὁ λόγος τῆς 1, 7.
σωτηρίας ταύτης ἐξαπεστάλη. 27 Οἱ γὰρ κατοι- 26 s.
κοῦντες ἐν Ἰερουσαλὴμ καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν 28 Matth.
τοῦτον ἀγνοήσαντες, καὶ τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν 27, 20. 23.
τὰς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκομένας κρίναντες Marc.
ἐπλήρωσαν, 28 Καὶ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου εὑ- 15, 13.
ρόντες ᾐτήσαντο Πειλᾶτον ἀναιρεθῆναι αὐτόν. 21. 23.
29 Ὡς δὲ ἐτέλεσαν πάντα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμ- 29 Luc.
μένα, καθελόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου ἔθηκαν εἰς μνη- 23, 53.
μεῖον. 30 Ὁ δὲ θεὸς ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν· 30 Matth.
28. Marc.
16. Luc.
24. Io. 20.

18 Ex. 16, 3. Deut. 1, 31. 19 Deut. 7, 1. Ios. 14, 2.
20 Iud. 2, 16; 3, 9. 21 1 Reg. 8, 5; 9, 16; 10, 1. 21. 22 1 Reg. 13, 14; 16, 1. 13. Ps. 88, 21. (Is. 44, 28.) 23 Is. 11, 1.

31 1, 3; 10, 4. 31 Ὃς ὤφθη ἐπὶ ἡμέρας πλείους τοῖς συναναβᾶσιν
αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς Ἱερουσαλήμ, οἵτινες
νῦν εἰσὶν μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς τὸν λαόν. 32 Καὶ
ἡμεῖς ὑμᾶς εὐαγγελιζόμεθα τὴν πρὸς τοὺς πατέρας
33 Hebr. 1, 5. ἐπαγγελίαν γενομένην, 33 Ὅτι ταύτην ὁ θεὸς ἐκ-
πεπλήρωκεν τοῖς τέκνοις ἡμῶν ἀναστήσας Ἰησοῦν,
ὡς καὶ ἐν τῷ ψαλμῷ γέγραπται τῷ δευτέρῳ· Υἱός
μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε.
34 Ὅτι δὲ ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν μηκέτι
μέλλοντα ὑποστρέφειν εἰς διαφθοράν, οὕτως
εἴρηκεν· Ὅτι δώσω ὑμῖν τὰ ὅσια Δαυεὶδ
35 ss. 2, 27 ss. τὰ πιστά. 35 Διότι καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει· Οὐ
δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν.
36 Δαυεὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας τῇ τοῦ
θεοῦ βουλῇ ἐκοιμήθη καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς
πατέρας αὐτοῦ καὶ εἶδεν διαφθοράν· 37 Ὃν δὲ ὁ
θεὸς ἤγειρεν, οὐκ εἶδεν διαφθοράν. 38 Γνωστὸν
οὖν ἔστω ὑμῖν, ἄνδρες ἀδελφοί, ὅτι διὰ τούτου
ὑμῖν ἄφεσις ἁμαρτιῶν καταγγέλλεται, καὶ ἀπὸ
πάντων ὧν οὐκ ἠδυνήθητε ἐν νόμῳ Μωϋσέως
39 Rom. 8, 3. δικαιωθῆναι, 39 Ἐν τούτῳ πᾶς ὁ πιστεύων δικαι-
οῦται. 40 Βλέπετε οὖν μὴ ἐπέλθῃ ἐφ' ὑμᾶς τὸ
εἰρημένον ἐν τοῖς προφήταις· 41 Ἴδετε, οἱ κατα-
φρονηταί, καὶ θαυμάσατε καὶ ἀφανίσ-
θητε· ὅτι ἔργον ἐργάζομαι ἐγὼ ἐν ταῖς
ἡμέραις ὑμῶν, ἔργον ὃ οὐ μὴ πιστεύσητε,
ἐάν τις ἐκδιηγῆται ὑμῖν.

42 Ἐξιόντων δὲ αὐτῶν παρεκάλουν εἰς τὸ
μεταξὺ σάββατον λαληθῆναι αὐτοῖς τὰ ῥήματα
ταῦτα. 43 Λυθείσης δὲ τῆς συναγωγῆς ἠκολού-
θησαν πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν σεβομένων

33 Ps. 2, 7. 34 Is. 55, 3. 35 Ps. 15, 10. 36 3 Reg. 2, 10. 41 Hab. 1, 5.

προσηλύτων τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρνάβᾳ· οἵτινες προσλαλοῦντες αὐτοῖς ἔπειθον αὐτοὺς προσμένειν τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ. 44 Τῷ δὲ ἐρχομένῳ σαββάτῳ σχεδὸν πᾶσα ἡ πόλις συνήχθη ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. 45 Ἰδόντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς ὄχλους ἐπλήσθησαν ζήλου, καὶ ἀντέλεγον τοῖς ὑπὸ τοῦ Παύλου λεγομένοις βλασφημοῦντες. 46 Παρρησιασάμενοί τε ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας εἶπαν· Ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ· ἐπειδὴ δὲ ἀπωθεῖσθε αὐτὸν καὶ οὐκ ἀξίους κρίνετε ἑαυτοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη. 47 Οὕτως γὰρ ἐντέταλται ἡμῖν ὁ κύριος· Τέθεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν τοῦ εἶναί σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. 48 Ἀκούοντα δὲ τὰ ἔθνη ἔχαιρον καὶ ἐδόξαζον τὸν λόγον τοῦ κυρίου, καὶ ἐπίστευσαν ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον. 49 Διεφέρετο δὲ ὁ λόγος τοῦ κυρίου δι' ὅλης τῆς χώρας. 50 Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι παρώτρυναν τὰς σεβομένας γυναῖκας τὰς εὐσχήμονας καὶ τοὺς πρώτους τῆς πόλεως, καὶ ἐπήγειραν διωγμὸν ἐπὶ τὸν Παῦλον καὶ Βαρνάβαν, καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν. 51 Οἱ δὲ ἐκτιναξάμενοι τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν ἐπ' αὐτοὺς ἦλθον εἰς Ἰκόνιον. 52 Οἵ τε μαθηταὶ ἐπληροῦντο χαρᾶς καὶ πνεύματος ἁγίου.

46 Matth. 10, 6; 21, 43.

47 Luc. 2, 32.

48 (Rom. 8, 29.)

51 Matth. 10, 14. Marc. 6, 11. Luc. 9, 5; 10, 10 s.

47 Is. 49, 6.

CAPUT XIV.

Multis Iudæorum et Græcorum Iconii ad Christum conversis Paulus et Barnabas, tumultu a Iudæis concitato, Lystram fugiunt. Ibi claudo nato sanato pro deis habentur. Sed Iudæi superuenientes concitata turba Paulum lapidant ac pro mortuo relinquunt. Qui resurgens et Barnabas confecto itinere reuertentes, discipulos utique exhortantes ac presbyteros ordinantes Antiochiam redeunt.

1 Ἐγένετο δὲ ἐν Ἰκονίῳ, κατὰ τὸ αὐτὸ εἰσελθεῖν
αὐτοὺς εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων καὶ λαλῆσαι
οὕτως ὥστε πιστεῦσαι Ἰουδαίων τε καὶ Ἑλλήνων
πολὺ πλῆθος. 2 Οἱ δὲ ἀπειθήσαντες Ἰουδαῖοι ἐπ-
ήγειραν καὶ ἐκάκωσαν τὰς ψυχὰς τῶν ἐθνῶν κατὰ
3 5, 12. τῶν ἀδελφῶν. 3 Ἱκανὸν μὲν οὖν χρόνον διέτριψαν
παρρησιαζόμενοι ἐπὶ τῷ κυρίῳ τῷ μαρτυροῦντι
τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, διδόντι σημεῖα καὶ
τέρατα γίνεσθαι διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν. 4 Ἐσχίσθη
δὲ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως, καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν
τοῖς Ἰουδαίοις, οἱ δὲ σὺν τοῖς ἀποστόλοις. 5 Ὡς
δὲ ἐγένετο ὁρμὴ τῶν ἐθνῶν τε καὶ Ἰουδαίων σὺν
τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν ὑβρίσαι καὶ λιθοβολῆσαι
αὐτούς, 6 συνιδόντες κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις
τῆς Λυκαονίας Λύστραν καὶ Δέρβην καὶ τὴν περί-
χωρον, 7 κἀκεῖ εὐαγγελιζόμενοι ἦσαν.

8 3, 2. 8 Καί τις ἀνὴρ ἐν Λύστροις ἀδύνατος τοῖς
ποσὶν ἐκάθητο, χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ,
ὃς οὐδέποτε περιεπάτησεν. 9 Οὗτος ἤκουσεν τοῦ
Παύλου λαλοῦντος· ὃς ἀτενίσας αὐτῷ καὶ ἰδὼν
10 3, 8. ὅτι ἔχει πίστιν τοῦ σωθῆναι, 10 εἶπεν μεγάλῃ
φωνῇ· Ἀνάστηθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου ὀρθός. καὶ
11 28, 6. ἥλατο, καὶ περιεπάτει. 11 Οἱ δὲ ὄχλοι ἰδόντες ὃ
ἐποίησεν Παῦλος, ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν Λυκα-

10 (Is. 35, 6.)

ονιστὶ λέγοντες· Οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις
κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς· 12 Ἐκάλουν τε τὸν Βαρ-
νάβαν Δία, τὸν δὲ Παῦλον Ἑρμῆν, ἐπειδὴ αὐτὸς
ἦν ὁ ἡγούμενος τοῦ λόγου. 13 Ὅ τε ἱερεὺς τοῦ
Διὸς τοῦ ὄντος πρὸ τῆς πόλεως, ταύρους καὶ
στέμματα ἐπὶ τοὺς πυλῶνας ἐνέγκας, σὺν τοῖς
ὄχλοις ἤθελεν θύειν. 14 Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀπό-
στολοι Βαρνάβας καὶ Παῦλος, διαρρήξαντες τὰ
ἱμάτια αὐτῶν ἐξεπήδησαν εἰς τὸν ὄχλον, κράζοντες
15 Καὶ λέγοντες· Ἄνδρες, τί ταῦτα ποιεῖτε; καὶ 15 4, 24.
ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἐσμὲν ὑμῖν ἄνθρωποι, εὐαγγελι- Apoc.
ζόμενοι ὑμᾶς ἀπὸ τούτων τῶν ματαίων ἐπιστρέφειν 14, 7.
ἐπὶ θεὸν ζῶντα, ὃς ἐποίησεν τὸν οὐρανὸν καὶ 15 ss.
τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν 17, 24 ss.
αὐτοῖς· 16 Ὃς ἐν ταῖς παρωχημέναις γενεαῖς εἴασεν
πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν·
17 Καίτοιγε οὐκ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ἀφῆκεν ἀγαθ-
ουργῶν οὐρανόθεν, διδοὺς ὑετοὺς καὶ καιροὺς
καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης
τὰς καρδίας ἡμῶν. 18 Καὶ ταῦτα λέγοντες μόλις
κατέπαυσαν τοὺς ὄχλους τοῦ μὴ θύειν αὐτοῖς.
19 Ἐπῆλθαν δὲ ἀπὸ Ἀντιοχείας καὶ Ἰκονίου Ἰου- 19 2 Cor.
δαῖοι, καὶ πείσαντες τοὺς ὄχλους καὶ λιθάσαντες 11, 25.
τὸν Παῦλον ἔσυρον ἔξω τῆς πόλεως, νομίζοντες 2 Tim.
αὐτὸν τεθνηκέναι. 20 Κυκλωσάντων δὲ τῶν μαθη- 3, 11.
τῶν αὐτόν, ἀναστὰς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. καὶ τῇ
ἐπαύριον ἐξῆλθεν σὺν τῷ Βαρνάβᾳ εἰς Δέρβην.
21 Εὐαγγελισάμενοί τε τὴν πόλιν ἐκείνην καὶ 21 13, 51.
μαθητεύσαντες ἱκανούς, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν Λύ-
στραν καὶ εἰς Ἰκόνιον καὶ εἰς Ἀντιόχειαν, 22 Ἐπι- 22 (Luc.
στηρίζοντες τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν, παρα- 14, 27.)
καλοῦντες ἐμμένειν τῇ πίστει, καὶ ὅτι διὰ πολλῶν

15 Gen. 1, 1. Ps. 145, 6. Ier. 32, 17.

ἀλλήλων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ
23 Tit. 1, 5. θεοῦ. 23 Χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς κατ' ἐκκλη-
σίαν πρεσβυτέρους, προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν
παρέθεντο αὐτοὺς τῷ κυρίῳ, εἰς ὃν πεπιστεύ-
24 s. κεισαν. 24 Καὶ διελθόντες τὴν Πισιδίαν ἦλθον
1 s., 1 s. 27, 5. εἰς τὴν Παμφυλίαν. 25 Καὶ λαλήσαντες ἐν Πέργῃ
τὸν λόγον τοῦ κυρίου κατέβησαν εἰς Ἀτταλίαν.
26 11, 20; 13, 1 s. 26 Κἀκεῖθεν ἀπέπλευσαν εἰς Ἀντιόχειαν, ὅθεν ἦσαν
παραδεδομένοι τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ εἰς τὸ ἔργον
27 1 Cor. 16, 9. ὃ ἐπλήρωσαν. 27 Παραγενόμενοι δὲ καὶ συνα-
γαγόντες τὴν ἐκκλησίαν, ἀνήγγειλαν ὅσα ἐποίησεν
ὁ θεὸς μετ' αὐτῶν, καὶ ὅτι ἤνοιξεν τοῖς ἔθνεσιν
θύραν πίστεως. 28 Διέτριβον δὲ χρόνον οὐκ
ὀλίγον σὺν τοῖς μαθηταῖς.

CAPUT XV.

Antiochiae per Iudaeos oritur scissio de fratrum ex Gentibus circumcisione. De qua quaestione Paulus et Barnabas ad Apostolos referunt, qui suadentibus Petro et Iacobo communi decreto statuunt, Gentes non ligari lege Mosi. Pauli cum Sila secundum iter apostolicum ad exteros.

1 Gal. 2, 12; 5, 2 s. 1 Καί τινες κατελθόντες ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας
ἐδίδασκον τοὺς ἀδελφούς· Ὅτι ἐὰν μὴ περιτμη-
θῆτε τῷ ἔθει τῷ Μωϋσέως, οὐ δύνασθε σωθῆναι.
2 Gal. 2, 1. 2 Γενομένης οὖν στάσεως καὶ ζητήσεως οὐκ ὀλίγης
τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρνάβᾳ πρὸς αὐτούς, ἔταξαν
ἀναβαίνειν Παῦλον καὶ Βαρνάβαν καί τινας ἄλλους
ἐξ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους
εἰς Ἱερουσαλὴμ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. 3 Οἱ
μὲν οὖν προπεμφθέντες ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας δι-
ήρχοντο τὴν Φοινίκην καὶ Σαμάρειαν, ἐκδιηγούμενοι
4 14, 27; 21, 19. τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐποίουν χαρὰν
μεγάλην πᾶσιν τοῖς ἀδελφοῖς. 4 Παραγενόμενοι

δὲ εἰς Ἱεροσόλυμα παρεδέχθησαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἀνήγγειλάν τε ὅσα ὁ θεὸς ἐποίησεν μετ' αὐτῶν. 5 Ἐξανέστησαν δέ τινες τῶν ἀπὸ τῆς αἱρέσεως τῶν Φαρισαίων πεπιστευκότες, λέγοντες· Ὅτι δεῖ περιτέμνειν αὐτοὺς παραγγέλλειν τε τηρεῖν τὸν νόμον Μωϋσέως.

6 Συνήχθησαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰδεῖν περὶ τοῦ λόγου τούτου. 7 Πολλῆς 7 10, 9 ss. 20.
δὲ συνζητήσεως γενομένης ἀναστὰς Πέτρος εἶπεν πρὸς αὐτούς· Ἄνδρες ἀδελφοί, ὑμεῖς ἐπίστασθε ὅτι ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν ἐξελέξατο διὰ τοῦ στόματός μου ἀκοῦσαι τὰ ἔθνη τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου καὶ πιστεῦσαι. 8 Καὶ ὁ καρδιο- 8 10, 45; 11, 15.
γνώστης θεὸς ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς, δοὺς αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καθὼς καὶ ἡμῖν, 9 Καὶ οὐδὲν διέκρινεν μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν, τῇ πίστει καθαρίσας τὰς καρδίας αὐτῶν. 10 Νῦν οὖν τί 10 15, 28. Gal. 5, 1.
πειράζετε τὸν θεόν, ἐπιθεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὃν οὔτε οἱ πατέρες ἡμῶν οὔτε ἡμεῖς ἰσχύσαμεν βαστάσαι; 11 Ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ πιστεύομεν σωθῆναι καθ' ὃν τρόπον κἀκεῖνοι. 12 Ἐσίγησεν δὲ πᾶν τὸ πλῆθος, καὶ ἤκουον Βαρνάβα καὶ Παύλου ἐξηγουμένων ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τοῖς ἔθνεσιν δι' αὐτῶν. 13 Μετὰ δὲ τὸ σιγῆσαι αὐτοὺς ἀπεκρίθη Ἰάκωβος λέγων· Ἄνδρες ἀδελφοί, ἀκούσατέ μου. 14 Συμεὼν ἐξηγή- 14 2 Petr. 1, 1.
σατο καθὼς πρῶτον ὁ θεὸς ἐπεσκέψατο λαβεῖν ἐξ ἐθνῶν λαὸν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. 15 Καὶ τούτῳ συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν, καθὼς γέγραπται· 16 Μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω καὶ

16 s. Am. 9, 11 s.

ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαυεὶδ τὴν
πεπτωκυῖαν, καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς
ἀνοικοδομήσω, καὶ ἀνορθώσω αὐτήν,
17 (Iac. 2, 7.) 17 ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι
τῶν ἀνθρώπων τὸν κύριον, καὶ πάντα
τὰ ἔθνη ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά
μου ἐπ' αὐτούς, λέγει Κύριος ὁ ποιῶν
ταῦτα. 18 Γνωστὸν ἀπ' αἰῶνος τῷ κυρίῳ τὸ
ἔργον αὐτοῦ. 19 Διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν
τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφουσιν ἐπὶ τὸν θεόν,
20 1 Thess. 4, 3. 20 ἀλλὰ ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς τοῦ ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν
21 13, 15. ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων καὶ τῆς πορνείας καὶ
τοῦ πνικτοῦ καὶ τοῦ αἵματος. 21 Μωϋσῆς γὰρ ἐκ
γενεῶν ἀρχαίων κατὰ πόλιν τοὺς κηρύσσοντας
αὐτὸν ἔχει, ἐν ταῖς συναγωγαῖς κατὰ πᾶν σάββατον
ἀναγινωσκόμενος.

22 Τότε ἔδοξε τοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς πρεσ-
βυτέροις σὺν ὅλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐκλεξαμένους ἄνδρας
ἐξ αὐτῶν πέμψαι εἰς Ἀντιόχειαν σὺν τῷ Παύλῳ
καὶ Βαρνάβᾳ, Ἰούδαν τὸν καλούμενον Βαρσαββᾶν
καὶ Σίλαν, ἄνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς,
23 γράψαντες διὰ χειρὸς αὐτῶν· Οἱ ἀπόστολοι καὶ
οἱ πρεσβύτεροι ἀδελφοὶ τοῖς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν
καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν
24 Gal. 1, 7. χαίρειν. 24 Ἐπειδὴ ἠκούσαμεν ὅτι τινὲς ἐξ ἡμῶν
ἐξελθόντες ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις ἀνασκευάζοντες
τὰς ψυχὰς ὑμῶν, οἷς οὐ διεστειλάμεθα· 25 ἔδοξεν
ἡμῖν γενομένοις ὁμοθυμαδὸν ἐκλεξαμένους ἄνδρας
πέμψαι πρὸς ὑμᾶς σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν Βαρ-
νάβᾳ καὶ Παύλῳ, 26 ἀνθρώποις παραδεδωκόσι τὰς
ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ. 27 Ἀπεστάλκαμεν οὖν Ἰούδαν καὶ

---

20 Gen. 9, 4.

Σίλαν, καὶ αὐτοὺς διὰ λόγου ἀπαγγέλλοντας τὰ αὐτά. 28 Ἔδοξεν γὰρ πνεύματι τῷ ἁγίῳ καὶ ἡμῖν, 28 5, 32.
μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος πλὴν τούτων
τῶν ἐπάναγκες· 29 ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων καὶ 29 15, 20;
αἵματος καὶ πνικτοῦ καὶ πορνείας, ἐξ ὧν διατη- 21, 25.
ροῦντες ἑαυτοὺς εὖ πράξετε. Ἔρρωσθε. 30 Οἱ 1 Cor. 8, 1 ss.
μὲν οὖν ἀπολυθέντες κατῆλθον εἰς Ἀντιόχειαν,
καὶ συναγαγόντες τὸ πλῆθος ἐπέδωκαν τὴν ἐπι-
στολήν. 31 Ἀναγνόντες δὲ ἐχάρησαν ἐπὶ τῇ παρα-
κλήσει. 32 Ἰούδας τε καὶ Σίλας, καὶ αὐτοὶ προ-
φῆται ὄντες, διὰ λόγου πολλοῦ παρεκάλεσαν τοὺς
ἀδελφοὺς καὶ ἐπεστήριξαν. 33 Ποιήσαντες δὲ
χρόνον ἀπελύθησαν μετ' εἰρήνης ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν
πρὸς τοὺς ἀποστείλαντας αὐτούς. 34 Ἔδοξεν δὲ
τῷ Σίλᾳ ἐπιμεῖναι αὐτοῦ· μόνος δὲ Ἰούδας ἐπο-
ρεύθη. 35 Παῦλος δὲ καὶ Βαρνάβας διέτριβον ἐν
Ἀντιοχείᾳ, διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι μετὰ
καὶ ἑτέρων πολλῶν τὸν λόγον τοῦ κυρίου.

36 Μετὰ δέ τινας ἡμέρας εἶπεν πρὸς Βαρ-
νάβαν Παῦλος· Ἐπιστρέψαντες δὴ ἐπισκεψώμεθα
τοὺς ἀδελφοὺς κατὰ πᾶσαν πόλιν ἐν αἷς κατηγγεί-
λαμεν τὸν λόγον τοῦ κυρίου, πῶς ἔχουσιν. 37 Βαρ- 37 12, 12.
νάβας δὲ ἐβούλετο συνπαραλαβεῖν καὶ τὸν Ἰωάννην 25. Col.
τὸν καλούμενον Μάρκον· 38 Παῦλος δὲ ἠξίου, τὸν 4, 10.
ἀποστάντα ἀπ' αὐτῶν ἀπὸ Παμφυλίας καὶ μὴ 38 13, 13; 27, 5.
συνελθόντα αὐτοῖς εἰς τὸ ἔργον, μὴ συνπαρα-
λαμβάνειν τοῦτον. 39 Ἐγένετο δὲ παροξυσμός, 39 (Gal.
ὥστε ἀποχωρισθῆναι αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, τόν τε 2, 13.)
Βαρνάβαν παραλαβόντα τὸν Μάρκον ἐκπλεῦσαι
εἰς Κύπρον. 40 Παῦλος δὲ ἐπιλεξάμενος Σίλαν 40 (14,
ἐξῆλθεν, παραδοθεὶς τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ ὑπὸ τῶν 26.)
ἀδελφῶν. 41 Διήρχετο δὲ τὴν Συρίαν καὶ Κιλικίαν 41 18, 18.
ἐπιστηρίζων τὰς ἐκκλησίας. Gal. 1, 21.

CAPUT XVI.

Paulus Lystris assumit Timotheum, quem circumcidit. A Spiritu Sancto ab ingressu Asiae et Bithyniae prohibiti sed visione in Macedoniam invitati, Philippis a Lydia hospitio excipiuntur; sed ejecto spiritu pythone, Paulus et Silas virgis caesi in carcerem mittuntur, ubi terrae motu soluti et apertis foribus, custodem cum domo sua convertunt et baptizant, posteroque die a magistratibus honeste dimittuntur.

1 14, 6. 1 Κατήντησεν δὲ εἰς Δέρβην καὶ Λύστραν.
καὶ ἰδοὺ μαθητής τις ἦν ἐκεῖ ὀνόματι Τιμόθεος,
υἱὸς γυναικὸς Ἰουδαίας πιστῆς, πατρὸς δὲ Ἕλληνος.
2 Ὃς ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν Λύστροις καὶ Ἰκονίῳ
ἀδελφῶν. 3 Τοῦτον ἠθέλησεν ὁ Παῦλος σὺν αὐτῷ
ἐξελθεῖν, καὶ λαβὼν περιέτεμεν αὐτὸν διὰ τοὺς
Ἰουδαίους τοὺς ὄντας ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις·
ᾔδεισαν γὰρ ἅπαντες ὅτι Ἕλλην ὁ πατὴρ αὐτοῦ
4 15, 20. 20 ὑπῆρχεν. 4 Ὡς δὲ διεπορεύοντο τὰς πόλεις, παρ-
εδίδοσαν αὐτοῖς φυλάσσειν τὰ δόγματα τὰ κεκρι-
μένα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ πρεσβυτέρων τῶν
ἐν Ἱεροσολύμοις. 5 Αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι ἐστε-
ρεοῦντο τῇ πίστει καὶ ἐπερίσσευον τῷ ἀριθμῷ
καθ' ἡμέραν.

6 18, 23. 6 Διῆλθον δὲ τὴν Φρυγίαν καὶ Γαλατικὴν
χώραν, κωλυθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος
λαλῆσαι τὸν λόγον ἐν τῇ Ἀσίᾳ· 7 Ἐλθόντες δὲ
κατὰ τὴν Μυσίαν ἐπείραζον εἰς τὴν Βιθυνίαν
πορευθῆναι, καὶ οὐκ εἴασεν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα
8 20, 5 s. Ἰησοῦ· 8 Παρελθόντες δὲ τὴν Μυσίαν κατέβησαν
2 Cor. 2, 12. εἰς Τρῳάδα. 9 Καὶ ὅραμα διὰ νυκτὸς τῷ Παύλῳ
2 Tim. 4, 13. ὤφθη· ἀνὴρ Μακεδών τις ἦν ἑστὼς καὶ παρα-
9 27, 23. καλῶν αὐτὸν καὶ λέγων· Διαβὰς εἰς Μακεδονίαν
βοήθησον ἡμῖν. 10 Ὡς δὲ τὸ ὅραμα εἶδεν, εὐθέως
ἐζητήσαμεν ἐξελθεῖν εἰς Μακεδονίαν, συμβιβάζοντες
ὅτι προσκέκληται ἡμᾶς ὁ θεὸς εὐαγγελίσασθαι

αὐτούς. 11 Ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ Τρῳάδος εὐθυδρομήσαμεν εἰς Σαμοθρᾴκην, τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰς Νέαν πόλιν· 12 κἀκεῖθεν εἰς Φιλίππους, ἥτις ἐστὶν πρώτη τῆς μερίδος Μακεδονίας πόλις, κολωνία. Ἦμεν δὲ ἐν ταύτῃ τῇ πόλει διατρίβοντες ἡμέρας τινάς.

13 Τῇ τε ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐξήλθομεν ἔξω τῆς πύλης παρὰ ποταμὸν οὗ ἐνομίζετο προσευχὴ εἶναι, καὶ καθίσαντες ἐλαλοῦμεν ταῖς συνελθούσαις γυναιξίν. 14 Καί τις γυνὴ ὀνόματι Λυδία, πορφυρόπωλις πόλεως Θυατείρων, σεβομένη τὸν θεόν, ἤκουεν· ἧς ὁ κύριος διήνοιξεν τὴν καρδίαν προσέχειν τοῖς λαλουμένοις ὑπὸ τοῦ Παύλου. 15 Ὡς δὲ ἐβαπτίσθη καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, παρεκάλεσεν λέγουσα· Εἰ κεκρίκατέ με πιστὴν τῷ κυρίῳ εἶναι, εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκόν μου μένετε. καὶ παρεβιάσατο ἡμᾶς.

16 Ἐγένετο δὲ πορευομένων ἡμῶν εἰς τὴν προσευχήν, παιδίσκην τινὰ ἔχουσαν πνεῦμα πύθωνα ὑπαντῆσαι ἡμῖν, ἥτις ἐργασίαν πολλὴν παρεῖχεν τοῖς κυρίοις αὐτῆς μαντευομένη. 17 Αὕτη κατακολουθήσασα τῷ Παύλῳ καὶ ἡμῖν ἔκραζεν λέγουσα· Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσίν, οἵτινες καταγγέλλουσιν ὑμῖν ὁδὸν σωτηρίας. 18 Τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. διαπονηθεὶς δὲ ὁ Παῦλος καὶ ἐπιστρέψας τῷ πνεύματι εἶπεν· Παραγγέλλω σοι ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐξελθεῖν ἀπ' αὐτῆς. καὶ ἐξῆλθεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ.

19 Ἰδόντες δὲ οἱ κύριοι αὐτῆς ὅτι ἐξῆλθεν ἡ ἐλπὶς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενοι τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν εἵλκυσαν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας, 20 Καὶ προσαγαγόντες αὐτοὺς τοῖς στρατηγοῖς εἶπαν· Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐκταράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν, Ἰουδαῖοι ὑπάρχοντες,

12 20, 6. 1 Thess. 2, 2. Phil. 1, 1.

16 16 s. Luc. 4, 33 ss.

17 Matth. 8, 29. Marc. 5, 7. Luc. 8, 28.

18 (5, 16; 8, 7. Marc. 16, 17.)

19 (19, 27.)

20 17, 6; 24, 5.

21 [21] Καὶ καταγγέλλουσιν ἔθη ἃ οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν παραδέχεσθαι οὐδὲ ποιεῖν Ῥωμαίοις οὖσιν. [22] Καὶ
22 2 Cor. 11, 25. Phil. 1, 13. 1 Thess. 2, 2. συνεπέστη ὁ ὄχλος κατ' αὐτῶν, καὶ οἱ στρατηγοὶ περιρήξαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια ἐκέλευον ῥαβδίζειν. [23] Πολλάς τε ἐπιθέντες αὐτοῖς πληγὰς ἔβαλον εἰς φυλακήν, παραγγείλαντες τῷ δεσμοφύλακι ἀσφαλῶς τηρεῖν αὐτούς· [24] ὃς παραγγελίαν τοιαύτην λαβὼν ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐσωτέραν φυλακὴν καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἠσφαλίσατο εἰς τὸ ξύλον.

25 4, 31. [25] Κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον Παῦλος καὶ Σίλας προσευχόμενοι ὕμνουν τὸν θεόν· ἐπηκροῶντο δὲ αὐτῶν οἱ δέσμιοι. [26] Ἄφνω δὲ σεισμὸς ἐγένετο μέγας, ὥστε σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τοῦ δεσμωτηρίου· ἠνεῴχθησάν τε παραχρῆμα αἱ θύραι πᾶσαι, καὶ πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέθη. [27] Ἔξυπνος δὲ γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ καὶ ἰδὼν ἀνεῳγμένας τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, σπασάμενος μάχαιραν ἤμελλεν ἑαυτὸν ἀναιρεῖν, νομίζων ἐκπεφευγέναι τοὺς δεσμίους. [28] Ἐφώνησεν δὲ ὁ Παῦλος φωνῇ μεγάλῃ λέγων· Μηδὲν πράξῃς σεαυτῷ κακόν· ἅπαντες γάρ ἐσμεν ἐνθάδε. [29] Αἰτήσας δὲ φῶτα εἰσεπήδησεν, καὶ ἔντρομος γενόμενος προσέπεσεν
30 2, 37 Luc. 3, 10 88. τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλᾳ. [30] Καὶ προαγαγὼν αὐτοὺς ἔξω ἔφη· Κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν ἵνα σωθῶ;
31 15, 11. Io. 3, 16 36 20, 31. [31] Οἱ δὲ εἶπαν· Πίστευσον ἐπὶ τὸν κύριον Ἰησοῦν, καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου. [32] Καὶ ἐλάλησαν αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ κυρίου σὺν πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. [33] Καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς ἔλουσεν ἀπὸ τῶν πληγῶν· καὶ ἐβαπτίσθη αὐτὸς καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες παραχρῆμα. [34] Ἀναγαγών τε αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ παρέθηκεν τράπεζαν, καὶ ἠγαλλιάσατο πανοικεὶ πεπιστευκὼς τῷ θεῷ.

35 Ἡμέρας δὲ γενομένης ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς ῥαβδούχους λέγοντες· Ἀπόλυσον τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους. 36 Ἀπήγγειλεν δὲ ὁ δεσμοφύλαξ τοὺς λόγους τούτους πρὸς τὸν Παῦλον· Ὅτι ἀπέσταλκαν οἱ στρατηγοὶ ἵνα ἀπολυθῆτε· νῦν οὖν ἐξελθόντες πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ. 37 Ὁ δὲ Παῦλος ἔφη πρὸς αὐτούς· Δείραντες ἡμᾶς δημοσίᾳ ἀκατακρίτους, ἀνθρώπους Ῥωμαίους ὑπάρχοντας, ἔβαλαν εἰς φυλακήν, καὶ νῦν λάθρα ἡμᾶς ἐκβάλλουσιν; Οὐ γάρ· ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἡμᾶς ἐξαγαγέτωσαν. 38 Ἀπήγγειλαν δὲ τοῖς στρατηγοῖς οἱ ῥαβδοῦχοι τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ ἐφοβήθησαν ἀκούσαντες ὅτι Ῥωμαῖοί εἰσιν, 39 Καὶ ἐλθόντες παρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξαγαγόντες ἠρώτων ἐξελθεῖν τῆς πόλεως. 40 Ἐξελθόντες δὲ ἐκ τῆς φυλακῆς εἰσῆλθον πρὸς τὴν Λυδίαν. καὶ ἰδόντες τοὺς ἀδελφοὺς παρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξῆλθαν.

36 Iac. 2, 16.

40 16, 14.

CAPUT XVII.

Paulus Thessalonicae multos conciliat Christo, sed concitata a Iudaeis seditione Berocam mittitur, ubi eadem fere accidunt. Remanent ibi Silas et Timotheus; Paulus autem Athenis, habita in Areopago oratione, Dionysium Areopagitam aliosque convertit.

1 Διοδεύσαντες δὲ τὴν Ἀμφίπολιν καὶ τὴν Ἀπολλωνίαν ἦλθον εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου ἦν συναγωγὴ τῶν Ἰουδαίων. 2 Κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς τῷ Παύλῳ εἰσῆλθεν πρὸς αὐτούς, καὶ ἐπὶ σάββατα τρία διελέγετο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν, 3 Διανοίγων καὶ παρατιθέμενος ὅτι τὸν Χριστὸν ἔδει παθεῖν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός, ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. 4 Καί τινες ἐξ αὐτῶν ἐπείσθησαν καὶ προσεκληρώθησαν τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλᾳ, τῶν τε

1 Thess. 2, 1 s. Phil. 4, 16. 2 Tim. 4, 10.

2 13, 14; 18, 4. (Luc. 4, 16.)

3 Luc. 24, 26 s. Act. 9, 22. 14, 1; 28, 24; 15, 22; 16, 19; 18, 5. 1 Petr. 5, 12.

σεβομένων καὶ Ἑλλήνων πλῆθος πολύ, γυναικῶν τε τῶν πρώτων οὐκ ὀλίγαι. 5 Ζηλώσαντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ προσλαβόμενοι τῶν ἀγοραίων ἄνδρας τινὰς πονηροὺς καὶ ὀχλοποιήσαντες ἐθορύβουν τὴν πόλιν· καὶ ἐπιστάντες τῇ οἰκίᾳ Ἰάσονος ἐζήτουν
6 16, 20. αὐτοὺς προαγαγεῖν εἰς τὸν δῆμον. 6 Μὴ εὑρόντες δὲ αὐτοὺς ἔσυρον Ἰάσονα καὶ τινας ἀδελφοὺς ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας, βοῶντες· Ὅτι οἱ τὴν οἰκουμένην
7 Io. 19, 12. 15. Lc. 23, 2. ἀναστατώσαντες οὗτοι καὶ ἐνθάδε πάρεισιν, 7 οὓς ὑποδέδεκται Ἰάσων· καὶ οὗτοι πάντες ἀπέναντι τῶν δογμάτων Καίσαρος πράσσουσιν, βασιλέα ἕτερον λέγοντες εἶναι, Ἰησοῦν. 8 Ἐτάραξαν δὲ τὸν ὄχλον καὶ τοὺς πολιτάρχας ἀκούοντας ταῦτα· 9 καὶ λαβόντες τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ Ἰάσονος καὶ τῶν λοιπῶν, ἀπέλυσαν αὐτούς.

10 Οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως διὰ νυκτὸς ἐξέπεμψαν τόν τε Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν εἰς Βέροιαν· οἵτινες παραγενόμενοι εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων
11 (Io. 5, 39.) ἀπῆεσαν. 11 Οὗτοι δὲ ἦσαν εὐγενέστεροι τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ, οἵτινες ἐδέξαντο τὸν λόγον μετὰ πάσης προθυμίας, τὸ καθ' ἡμέραν ἀνακρίνοντες
12 13, 50; 16, 13. τὰς γραφάς, εἰ ἔχοι ταῦτα οὕτως. 12 Πολλοὶ μὲν οὖν ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν, καὶ τῶν Ἑλληνίδων γυναικῶν τῶν εὐσχημόνων καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι. 13 Ὡς δὲ ἔγνωσαν οἱ ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης Ἰουδαῖοι ὅτι καὶ ἐν τῇ Βεροίᾳ κατηγγέλη ὑπὸ τοῦ Παύλου ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, ἦλθον κἀκεῖ σαλεύοντες
14 16, 1. 1 Cor. 4, 17. καὶ ταράσσοντες τοὺς ὄχλους. 14 Εὐθέως δὲ τότε τὸν Παῦλον ἐξαπέστειλαν οἱ ἀδελφοὶ πορεύεσθαι ἕως ἐπὶ τὴν θάλασσαν· ὑπέμειναν δὲ ὅ τε Σίλας
15 18, 5. καὶ ὁ Τιμόθεος ἐκεῖ. 15 Οἱ δὲ καθιστάνοντες τὸν Παῦλον ἤγαγον αὐτὸν ἕως Ἀθηνῶν, καὶ λαβόντες

11 (Is. 34, 16.)

ἐντολὴν πρὸς τὸν Σίλαν καὶ Τιμόθεον, ἵνα ὡς τάχιστα ἔλθωσιν πρὸς αὐτόν, ἐξῆεσαν.

16 Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις ἐκδεχομένου αὐτοὺς τοῦ Παύλου, παρωξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, θεωροῦντος κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν. 17 Διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοῖς σεβομένοις καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πρὸς τοὺς παρατυγχάνοντας. 18 Τινὲς δὲ τῶν Ἐπικουρίων καὶ Στοϊκῶν φιλοσόφων συνέβαλλον αὐτῷ, καί τινες ἔλεγον· Τί ἂν θέλοι ὁ σπερμολόγος οὗτος λέγειν; οἱ δέ· Ξένων δαιμονίων δοκεῖ καταγγελεὺς εἶναι· ὅτι τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν ἀνάστασιν εὐηγγελίζετο αὐτοῖς. 19 Ἐπιλαβόμενοί τε αὐτοῦ ἐπὶ τὸν Ἄρειον πάγον ἤγαγον, λέγοντες· Δυνάμεθα γνῶναι τίς ἡ καινὴ αὕτη ἡ ὑπὸ σοῦ λαλουμένη διδαχή; 20 Ξενίζοντα γάρ τινα εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν· βουλόμεθα οὖν γνῶναι τίνα θέλει ταῦτα εἶναι. 21 (Ἀθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι εἰς οὐδὲν ἕτερον ηὐκαίρουν ἢ λέγειν τι ἢ ἀκούειν τι καινότερον.)

22 Σταθεὶς δὲ ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ Ἀρείου πάγου ἔφη· Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ. 23 Διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν εὗρον καὶ βωμὸν ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο· Ἀγνώστῳ θεῷ. Ὃ οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτο ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. 24 Ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς ὑπάρχων κύριος οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, 25 οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρωπίνων θεραπεύεται προσδεόμενός τινος, αὐτὸς διδοὺς πᾶσιν ζωὴν καὶ πνοὴν καὶ τὰ πάντα· 26 ἐποίησέν τε ἐξ ἑνὸς πᾶν ἔθνος ἀν-

16 1 Thess. 3, 1.
18 1 Cor. 4, 12.)
19 Marc. 1, 27.
20 2, 12.
22 (c5, 19.)
24 14, 15; 7, 48 s. Io. 4, 24.

24 Gen. 1, 1. 25 Ps. 49, 8 ss. Is. 42, 5. 26 Gen. 1, 27. Deut. 32, 8.

ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ παν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ὁρίσας προστεταγμένους καιροὺς καὶ τὰς ὁροθεσίας
27 Rom. 1, 19 τῆς κατοικίας αὐτῶν. 27 Ζητεῖν τὸν θεόν, εἰ ἄραγε ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὕροιεν, καίτε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἑνὸς ἑκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα. 28 Ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν, ὡς καί τινες τῶν καθ' ὑμᾶς ποιητῶν εἰρήκασιν· Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν. 29 Γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ θεοῦ οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν, χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ ἢ λίθῳ, χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ
30 14, 16. θεῖον εἶναι ὅμοιον. 30 Τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ θεὸς τὰ νῦν παραγγέλλει τοῖς
31 (2 Cor. 5, 10.) ἀνθρώποις πάντας πανταχοῦ μετανοεῖν, 31 καθότι ἔστησεν ἡμέραν ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὥρισεν, πίστιν παράσχων πᾶσιν ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. 32 Ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν, οἱ μὲν ἐχλεύαζον, οἱ δὲ εἶπαν· Ἀκουσόμεθά σου περὶ τούτου καὶ πάλιν. 33 Οὕτως ὁ Παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ μέσου αὐτῶν. 34 Τινὲς δὲ ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης καὶ γυνὴ ὀνόματι Δάμαρις καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς.

CAPUT XVIII.

Pauli acta Corinthi. Aquila et Priscilla. Crispus archisynagogus et multi Corinthiorum baptizati. Post annum et sex menses Paulus accusatur a Iudaeis apud Gallionem proconsulem; post alios dies multos venit Ephesum et Antiochiam, unde proficiscens per Galatiam et Phrygiam discipulos confirmat. Apollo Alexandrinus primum Ephesi deinde Corinthi fortiter Iudaeos convincit.

2 Rom. 16, 3. 1 Cor. 16, 19. 2 Tim. 4, 19. 1 Μετὰ ταῦτα χωρισθεὶς ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἦλθεν εἰς Κόρινθον· 2 καὶ εὑρών τινα Ἰουδαῖον ὀνόματι

27 Is. 55, 6. 29 Is. 46, 5. Ps. 113b, 4. 31 Ps. 9, 9.

Ἀκύλαν, Ποντικὸν τῷ γένει, προσφάτως ἐληλυθότα
ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, καὶ Πρίσκιλλαν γυναῖκα αὐτοῦ
(διὰ τὸ διατεταχέναι Κλαύδιον χωρίζεσθαι πάντας
τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ τῆς Ῥώμης), προσῆλθεν αὐτοῖς.
3 Καὶ διὰ τὸ ὁμότεχνον εἶναι ἔμενεν παρ' αὐτοῖς 3 20, 34.
καὶ ἠργάζετο· (ἦσαν γὰρ σκηνοποιοὶ τῇ τέχνῃ).
4 Διελέγετο δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ κατὰ πᾶν σάβ-
βατον, ἔπειθέν τε Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνας. 5 Ὡς 5 17, 15;
δὲ κατῆλθον ἀπὸ τῆς Μακεδονίας ὅ τε Σίλας καὶ 18, 28.
ὁ Τιμόθεος, συνείχετο τῷ λόγῳ ὁ Παῦλος, δια-
μαρτυρόμενος τοῖς Ἰουδαίοις εἶναι τὸν Χριστὸν
Ἰησοῦν. 6 Ἀντιτασσομένων δὲ αὐτῶν καὶ βλασφη- 6 20, 26.
μούντων ἐκτιναξάμενος τὰ ἱμάτια εἶπεν πρὸς
αὐτούς· Τὸ αἷμα ὑμῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὑμῶν·
καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὰ ἔθνη πορεύ-
σομαι. 7 Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν εἰσῆλθεν εἰς οἰκίαν 7 Col. 4,
τινὸς ὀνόματι Τίτου Ἰούστου σεβομένου τὸν θεόν, 11.
οὗ ἡ οἰκία ἦν συνομοροῦσα τῇ συναγωγῇ. 8 Κρίσπος 8 1 Cor.
δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσεν τῷ κυρίῳ σὺν 1, 14.
ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τῶν Κορινθίων
ἀκούοντες ἐπίστευον καὶ ἐβαπτίζοντο. 9 Εἶπεν 9 16, 9;
δὲ ὁ κύριος ἐν νυκτὶ δι' ὁράματος τῷ Παύλῳ· 23, 11.
Μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει καὶ μὴ σιωπήσῃς· 10 Διότι
ἐγώ εἰμι μετὰ σοῦ· καὶ οὐδεὶς ἐπιθήσεταί σοι
τοῦ κακῶσαί σε· διότι λαός ἐστίν μοι πολὺς ἐν
τῇ πόλει ταύτῃ. 11 Ἐκάθισεν δὲ ἐνιαυτὸν καὶ
μῆνας ἓξ διδάσκων ἐν αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.
12 Γαλλίωνος δὲ ἀνθυπάτου ὄντος τῆς Ἀχαΐας
κατεπέστησαν ὁμοθυμαδὸν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Παύλῳ
καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸ βῆμα, 13 Λέγοντες· Ὅτι
παρὰ τὸν νόμον οὗτος ἀναπείθει τοὺς ἀνθρώπους
σέβεσθαι τὸν θεόν. 14 Μέλλοντος δὲ τοῦ Παύλου 14 25, 11.

9 s. Is. 41, 10.

ἀνοίγειν τὸ στόμα εἶπεν ὁ Γαλλίων πρὸς τοὺς
Ἰουδαίους· Εἰ μὲν ἦν ἀδίκημά τι ἢ ῥᾳδιούργημα
πονηρόν, ὦ Ἰουδαῖοι, κατὰ λόγον ἂν ἠνεσχόμην
15 ὑμῶν· 15 εἰ δὲ ζητήματά ἐστιν περὶ λόγου καὶ ὀνο-
Matth. μάτων καὶ νόμου τοῦ καθ' ὑμᾶς, ὄψεσθε αὐτοί· κριτὴς
1 Cor. 6, 1. ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι εἶναι. 16 Καὶ ἀπήλασεν αὐ-
τοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος. 17 Ἐπιλαβόμενοι δὲ πάντες
Σωσθένην τὸν ἀρχισυνάγωγον ἔτυπτον ἔμπροσθεν
τοῦ βήματος· καὶ οὐδὲν τούτων τῷ Γαλλίωνι ἔμελεν.

18 21, 24 **18** Ὁ δὲ Παῦλος ἔτι προσμείνας ἡμέρας ἱκανάς,
τοῖς ἀδελφοῖς ἀποταξάμενος ἐξέπλει εἰς τὴν Συρίαν,
καὶ σὺν αὐτῷ Πρίσκιλλα καὶ Ἀκύλας, κειράμενος
ἐν Κεγχρεαῖς τὴν κεφαλήν· εἶχεν γὰρ εὐχήν.
19 Κατήντησεν δὲ εἰς Ἔφεσον, κἀκείνους κατέλιπεν
αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν
διελέγετο τοῖς Ἰουδαίοις. 20 Ἐρωτώντων δὲ αὐτῶν
ἐπὶ πλείονα χρόνον μεῖναι οὐκ ἐπένευσεν, 21 ἀλλὰ
ἀποταξάμενος καὶ εἰπών· Πάλιν ἀνακάμψω πρὸς
ὑμᾶς τοῦ θεοῦ θέλοντος, ἀνήχθη ἀπὸ τῆς Ἐφέσου.
22 Καὶ κατελθὼν εἰς Καισαρίαν, ἀναβὰς καὶ ἀσπα-
σάμενος τὴν ἐκκλησίαν, κατέβη εἰς Ἀντιόχειαν·
23 Καὶ ποιήσας χρόνον τινὰ ἐξῆλθεν, διερχόμενος
καθεξῆς τὴν Γαλατικὴν χώραν καὶ Φρυγίαν, ἐπι-
στηρίζων πάντας τοὺς μαθητάς.

24 1 Cor. **24** Ἰουδαῖος δέ τις Ἀπολλὼς ὀνόματι, Ἀλεξ-
3, 5. ανδρεὺς τῷ γένει, ἀνὴρ λόγιος, κατήντησεν εἰς
25 19, 3 Ἔφεσον, δυνατὸς ὢν ἐν ταῖς γραφαῖς. 25 Οὗτος
ἦν κατηχημένος τὴν ὁδὸν τοῦ κυρίου, καὶ ζέων
τῷ πνεύματι ἐλάλει καὶ ἐδίδασκεν ἀκριβῶς τὰ
περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἐπιστάμενος μόνον τὸ βάπτισμα
Ἰωάννου. 26 Οὗτός τε ἤρξατο παρρησιάζεσθαι ἐν
τῇ συναγωγῇ. ἀκούσαντες δὲ αὐτοῦ Πρίσκιλλα καὶ

18 Num. 6, 18.

Ἀχύλας προσελάβοντο αὐτὸν καὶ ἀκριβέστερον αὐτῷ ἐξέθεντο τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ. 27 Βουλομένου δὲ αὐτοῦ διελθεῖν εἰς τὴν Ἀχαΐαν, προτρεψάμενοι οἱ ἀδελφοὶ ἔγραψαν τοῖς μαθηταῖς ἀποδέξασθαι αὐτόν. ὃς παραγενόμενος συνεβάλετο πολὺ τοῖς πεπιστευκόσιν διὰ τῆς χάριτος. 28 Εὐτόνως γὰρ τοῖς Ἰουδαίοις διακατηλέγχετο δημοσίᾳ, ἐπιδεικνὺς διὰ τῶν γραφῶν εἶναι τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν.

CAPUT XIX.

Pauli acta Ephesi. Discipuli Ioannis Baptistae in Iesu nomine baptizantur, et manuum Pauli impositione Spiritum Sanctum accipiunt. Paulus disputat in schola Tyranni, multa ab eo eduntur signa; exorcistae Iudaei; credentes actus suos confitentur, libri superstitiosi comburuntur; iter Hierosolymitanum suscipitur, Timotheus et Erastus in Macedoniam praemittuntur; seditio Demetrii adversus Paulum aegre sedatur.

1 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν Ἀπολλὼ εἶναι ἐν Κορίνθῳ Παῦλον διελθόντα τὰ ἀνωτερικὰ μέρη ἐλθεῖν εἰς Ἔφεσον καὶ εὑρεῖν τινας μαθητάς· 2 εἶπέν τε πρὸς αὐτούς· Εἰ πνεῦμα ἅγιον ἐλάβετε πιστεύσαντες; οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν· Ἀλλ' οὐδ' εἰ πνεῦμα ἅγιον ἔστιν ἠκούσαμεν. 3 Ὁ δὲ εἶπεν· Εἰς τί οὖν ἐβαπτίσθητε; οἱ δὲ εἶπαν· Εἰς τὸ Ἰωάννου βάπτισμα. 4 Εἶπεν δὲ Παῦλος· Ἰωάννης ἐβάπτισεν βάπτισμα μετανοίας, τῷ λαῷ λέγων εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτὸν ἵνα πιστεύσωσιν, τοῦτ' ἔστιν εἰς τὸν Ἰησοῦν. 5 Ἀκούσαντες δὲ ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ· 6 Καὶ ἐπιθέντος αὐτοῖς τοῦ Παύλου χεῖρας ἦλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτούς, ἐλάλουν τε γλώσσαις καὶ ἐπροφήτευον. 7 Ἦσαν δὲ οἱ πάντες ἄνδρες ὡσεὶ δεκαδύο.

1 18, 24. 4 1, 5; 11, 16; 13, 24. Matth. 3, 11. Marc. 1, 8. Lc. 3, 16. Io. 1, 26. 5 Matth. 28, 19. 6 2, 4; 10, 46.

8 Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν συναγωγὴν ἐπαρρησιάζετο ἐπὶ μῆνας τρεῖς διαλεγόμενος καὶ πείθων

8 14, 3; 8, 12.

τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. 9 Ὡς δέ τινες ἐσκληρύνοντο καὶ ἠπείθουν κακολογοῦντες τὴν ὁδὸν ἐνώπιον τοῦ πλήθους, ἀποστὰς ἀπ' αὐτῶν ἀφώρισεν τοὺς μαθητάς, καθ' ἡμέραν διαλεγόμενος ἐν τῇ σχολῇ Τυράννου τινός. 10 Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ ἔτη δύο, ὥστε πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν Ἀσίαν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ κυρίου, Ἰουδαίους
11 5, 12. τε καὶ Ἕλληνας. 11 Δυνάμεις τε οὐ τὰς τυχούσας
12 5, 15. (Luc. 8, 44.) ἐποίει ὁ θεὸς διὰ τῶν χειρῶν Παύλου. 12 Ὥστε καὶ ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας ἀποφέρεσθαι ἀπὸ τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ σουδάρια ἢ σιμικίνθια καὶ ἀπαλλάσσεσθαι ἀπ' αὐτῶν τὰς νόσους, τά τε πνεύματα τὰ πονηρὰ ἐκπορεύεσθαι.

13 Luc. 9, 49. (Matth. 7, 22.) 13 Ἐπεχείρησαν δέ τινες καὶ τῶν περιερχομένων Ἰουδαίων ἐξορκιστῶν ὀνομάζειν ἐπὶ τοὺς ἔχοντας τὰ πνεύματα τὰ πονηρὰ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, λέγοντες· Ὁρκίζω ὑμᾶς τὸν Ἰησοῦν ὃν Παῦλος κηρύσσει. 14 Ἦσαν δέ τινες Σκευᾶ Ἰουδαίου ἀρχιερέως ἑπτὰ υἱοὶ οἱ τοῦτο ποιοῦντες.
15 Ἀποκριθὲν δὲ τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν εἶπεν αὐτοῖς· Τὸν Ἰησοῦν γινώσκω, καὶ τὸν Παῦλον ἐπίσταμαι· ὑμεῖς δὲ τίνες ἐστέ; 16 Καὶ ἐφαλλόμενος ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἄνθρωπος, ἐν ᾧ ἦν τὸ πνεῦμα τὸ πονηρόν, κατακυριεύσας ἀμφοτέρων ἴσχυσεν κατ' αὐτῶν, ὥστε γυμνοὺς καὶ τετραυ-
17 5, 5, 11. ματισμένους ἐκφυγεῖν ἐκ τοῦ οἴκου ἐκείνου. 17 Τοῦτο δὲ ἐγένετο γνωστὸν πᾶσιν Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησιν τοῖς κατοικοῦσιν τὴν Ἔφεσον, καὶ ἐπέπεσεν φόβος ἐπὶ πάντας αὐτούς, καὶ ἐμεγαλύνετο τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. 18 Πολλοί τε τῶν πεπιστευκότων ἤρχοντο ἐξομολογούμενοι καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν. 19 Ἱκανοὶ δὲ τῶν τὰ περίεργα πραξάντων συνενέγκαντες τὰς βίβλους κατέκαιον ἐνώπιον πάντων· καὶ συνεψήφισαν τὰς τιμὰς αὐτῶν

καὶ εὗρον ἀργυρίου μυριάδας πέντε. 20 Οὕτως κατὰ κράτος ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ηὔξανεν καὶ ἴσχυεν. 20 6, 7; 12, 24.

21 Ὡς δὲ ἐπλη̈ρώθη ταῦτα, ἔθετο ὁ Παῦλος ἐν τῷ πνεύματι, διελθὼν τὴν Μακεδονίαν καὶ Ἀχαΐαν πορεύεσθαι εἰς Ἰερουσάλημ, εἰπών· ὅτι μετὰ τὸ γενέσθαι με ἐκεῖ δεῖ με καὶ Ῥώμην ἰδεῖν. 22 Ἀποστείλας δὲ εἰς τὴν Μακεδονίαν δύο τῶν διακονούντων αὐτῷ, Τιμόθεον καὶ Ἔραστον, αὐτὸς ἐπέσχεν χρόνον εἰς τὴν Ἀσίαν. 21 1 Cor. 16, 5; (18, 21;) 20, 22; 23, 11. Rom. 15, 23. 22 16, 1. Rom. 16, 23.

23 Ἐγένετο δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον τάραχος οὐκ ὀλίγος περὶ τῆς ὁδοῦ. 24 Δημήτριος γάρ τις ὀνόματι, ἀργυροκόπος, ποιῶν ναοὺς ἀργυροῦς Ἀρτέμιδος παρείχετο τοῖς τεχνίταις οὐκ ὀλίγην ἐργασίαν· 25 οὓς συναθροίσας καὶ τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐργάτας εἶπεν· Ἄνδρες, ἐπίστασθε ὅτι ἐκ ταύτης τῆς ἐργασίας ἡ εὐπορία ἡμῖν ἐστίν, 26 καὶ θεωρεῖτε καὶ ἀκούετε ὅτι οὐ μόνον Ἐφέσου ἀλλὰ σχεδὸν πάσης τῆς Ἀσίας ὁ Παῦλος οὗτος πείσας μετέστησεν ἱκανὸν ὄχλον λέγων· Ὅτι οὐκ εἰσὶν θεοὶ οἱ διὰ χειρῶν γινόμενοι. 27 Οὐ μόνον δὲ τοῦτο κινδυνεύει ἡμῖν τὸ μέρος εἰς ἀπελεγμὸν ἐλθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς μεγάλης θεᾶς Ἀρτέμιδος ἱερὸν εἰς οὐδὲν λογισθήσεται, μέλλει τε καὶ καθαιρεῖσθαι τῆς μεγαλειότητος αὐτῆς, ἣν ὅλη ἡ Ἀσία καὶ ἡ οἰκουμένη σέβεται. 28 Ἀκούσαντες δὲ καὶ γενόμενοι πλήρεις θυμοῦ ἔκραζον λέγοντες· Μεγάλη ἡ Ἄρτεμις Ἐφεσίων. 29 Καὶ ἐπλήσθη ἡ πόλις τῆς συγχύσεως· ὥρμησάν τε ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ θέατρον, συναρπάσαντες Γάϊον καὶ Ἀρίσταρχον Μακεδόνας, συνεκδήμους Παύλου. 30 Τοῦ δὲ Παύλου βουλομένου εἰσελθεῖν εἰς τὸν δῆμον, οὐκ εἴων αὐτὸν οἱ μαθηταί. 31 Τινὲς δὲ καὶ τῶν Ἀσιαρχῶν, ὄντες αὐτῷ φίλοι, πέμ- 26 17, 29. 29 Rom. 16, 23. Act. 27, 2.

φαντες πρὸς αὐτὸν παρεκάλουν μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ θέατρον. 32 Ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλο τι ἔκραζον· ἦν γὰρ ἡ ἐκκλησία συγκεχυμένη, καὶ οἱ πλείονες οὐκ ἤδεισαν τίνος ἕνεκα συνεληλύθεισαν. 33 Ἐκ δὲ τοῦ ὄχλου συνεβίβασαν Ἀλέξανδρον, προβαλόντων αὐτὸν τῶν Ἰουδαίων· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος κατασείσας τὴν χεῖρα ἤθελεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δήμῳ. 34 Ἐπιγνόντες δὲ ὅτι Ἰουδαῖός ἐστιν, φωνὴ ἐγένετο μία ἐκ πάντων, ὡς ἐπὶ ὥρας δύο κραζόντων· Μεγάλη ἡ Ἄρτεμις Ἐφεσίων. 35 Καταστείλας δὲ ὁ γραμματεὺς τὸν ὄχλον φησίν· Ἄνδρες Ἐφέσιοι, τίς γάρ ἐστιν ἀνθρώπων ὃς οὐ γινώσκει τὴν Ἐφεσίων πόλιν νεωκόρον οὖσαν τῆς μεγάλης Ἀρτέμιδος καὶ τοῦ διοπετοῦς; 36 Ἀναντιρρήτων οὖν ὄντων τούτων δέον ἐστὶν ὑμᾶς κατεσταλμένους ὑπάρχειν καὶ μηδὲν προπετὲς πράσσειν. 37 Ἠγάγετε γὰρ τοὺς ἄνδρας τούτους οὔτε ἱεροσύλους οὔτε βλασφημοῦντας τὴν θεὸν ὑμῶν. 38 Εἰ μὲν οὖν Δημήτριος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τεχνῖται ἔχουσι πρός τινα λόγον, ἀγοραῖοι ἄγονται καὶ ἀνθύπατοί εἰσιν, ἐγκαλείτωσαν ἀλλήλοις. 39 Εἰ δέ τι περὶ ἑτέρων ἐπιζητεῖτε, ἐν τῇ ἐννόμῳ ἐκκλησίᾳ ἐπιλυθήσεται. 40 Καὶ γὰρ κινδυνεύομεν ἐγκαλεῖσθαι στάσεως περὶ τῆς σήμερον, μηδενὸς αἰτίου ὑπάρχοντος (περὶ οὗ δυνησόμεθα ἀποδοῦναι λόγον) τῆς συστροφῆς ταύτης. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπέλυσεν τὴν ἐκκλησίαν.

33 1 Tim. 1, 20. 2 Tim. 4, 14.

CAPUT XX.

Paulus et comites in Macedonia et Graecia. Troade Eutycho vitam reddit. Mileti presbyteris Ephesinis valedicit.

1 1 Tim. 1, 3. 1 Μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι τὸν θόρυβον προσκαλεσάμενος ὁ Παῦλος τοὺς μαθητὰς καὶ παρακαλέσας, ἀσπασάμενος ἐξῆλθεν πορευθῆναι εἰς

Μακεδονίαν. [2] *Διελθὼν δὲ τὰ μέρη ἐκεῖνα καὶ* 2 19, 21.
παρακαλέσας αὐτοὺς λόγῳ πολλῷ, ἦλθεν εἰς τὴν
Ἑλλάδα· [3] *ποιήσας τε μῆνας τρεῖς, γενομένης* 3 15, 41.
αὐτῷ ἐπιβουλῆς ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων μέλλοντι ἀν-
άγεσθαι εἰς τὴν Συρίαν, ἐγένετο γνώμης τοῦ ὑπο-
στρέφειν διὰ Μακεδονίας. [4] *Συνείπετο δὲ αὐτῷ* 4 19, 29;
Σώπατρος Πύρρου Βεροιαῖος, Θεσσαλονικέων δὲ 27, 2
Ἀρίσταρχος καὶ Σέκουνδος, καὶ Γάϊος Δερβαῖος 21, 23.
καὶ Τιμόθεος· Ἀσιανοὶ δὲ Τυχικὸς καὶ Τρόφιμος. 21.2Tim.
[5] *Οὗτοι προελθόντες ἔμενον ἡμᾶς ἐν Τρῳάδι·* 4, 20.
[6] *Ἡμεῖς δὲ ἐξεπλεύσαμεν μετὰ τὰς ἡμέρας τῶν* 29.
ἀζύμων ἀπὸ Φιλίππων, καὶ ἤλθομεν πρὸς αὐτοὺς 5 16, 8.
εἰς τὴν Τρῳάδα ἄχρι ἡμερῶν πέντε, οὗ διετρί- 6 16, 12.
ψαμεν ἡμέρας ἑπτά.

[7] *Ἐν δὲ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων συνηγμένων* 72,42.46.
ἡμῶν κλάσαι ἄρτον ὁ Παῦλος διελέγετο αὐτοῖς,
μέλλων ἐξιέναι τῇ ἐπαύριον, παρέτεινέν τε τὸν
λόγον μέχρι μεσονυκτίου. [8] *Ἦσαν δὲ λαμπάδες*
ἱκαναὶ ἐν τῷ ὑπερῴῳ οὗ ἦμεν συνηγμένοι. [9] *Κάθ-*
εζόμενος δέ τις νεανίας ὀνόματι Εὔτυχος ἐπὶ
τῆς θυρίδος, καταφερόμενος ὕπνῳ βαθεῖ, διαλεγομένου τοῦ Παύλου ἐπὶ πλεῖον, κατενεχθεὶς
ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ τριστέγου κάτω
καὶ ἤρθη νεκρός. [10] *Καταβὰς δὲ ὁ Παῦλος ἐπ-*
έπεσεν αὐτῷ, καὶ συνπεριλαβὼν εἶπεν· Μὴ θορυ-
βεῖσθε· ἡ γὰρ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἐστίν. [11] *Ἀνα-*
βὰς δὲ καὶ κλάσας τὸν ἄρτον καὶ γευσάμενος,
ἐφ' ἱκανόν τε ὁμιλήσας ἄχρι αὐγῆς, οὕτως ἐξῆλθεν.
[12] *Ἤγαγον δὲ τὸν παῖδα ζῶντα, καὶ παρεκλήθησαν*
οὐ μετρίως.

[13] *Ἡμεῖς δὲ προσελθόντες ἐπὶ τὸ πλοῖον*
ἀνήχθημεν ἐπὶ τὴν Ἄσσον, ἐκεῖθεν μέλλοντες
ἀναλαμβάνειν τὸν Παῦλον· οὕτως γὰρ διατεταγ-
μένος ἦν, μέλλων αὐτὸς πεζεύειν. [14] *Ὡς δὲ συν-*

ἐβούλετο ἡμᾶς εἰς τὴν Ἔφεσον, ἀναλαβόντες αὐτὸν
15 2 Tim. 4, 20. ἤλθομεν εἰς Μιτυλήνην· 15 κἀκεῖθεν ἀποπλεύσαντες
τῇ ἐπιούσῃ κατηντήσαμεν ἀντικρὺς Χίου, τῇ δὲ
ἑτέρᾳ παρεβάλομεν εἰς Σάμον, τῇ δὲ ἐχομένῃ
16 18, 1. 21, 19, 1. ἤλθομεν εἰς Μίλητον. 16 κεκρίκει γὰρ ὁ Παῦλος
παραπλεῦσαι τὴν Ἔφεσον, ὅπως μὴ γένηται αὐτῷ
χρονοτριβῆσαι ἐν τῇ Ἀσίᾳ· ἔσπευδεν γάρ, εἰ
δυνατὸν εἴη αὐτῷ, τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς
γενέσθαι εἰς Ἰερουσαλήμ.

17 Tit. 1. 5. 1 Petr. 5, 1 17 Ἀπὸ δὲ τῆς Μιλήτου πέμψας εἰς Ἔφεσον
μετεκαλέσατο τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας.
18 19, 18. 18 Ὡς δὲ παρεγένοντο πρὸς αὐτόν, εἶπεν αὐτοῖς· Ὑμεῖς ἐπίστασθε, ἀπὸ πρώτης
ἡμέρας ἀφ' ἧς ἐπέβην εἰς τὴν Ἀσίαν, πῶς μεθ'
19 20, 31. ὑμῶν τὸν πάντα χρόνον ἐγενόμην, 19 δουλεύων
τῷ κυρίῳ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ δα-
κρύων καὶ πειρασμῶν τῶν συμβάντων μοι ἐν ταῖς
ἐπιβουλαῖς τῶν Ἰουδαίων· 20 ὡς οὐδὲν ὑπεστει-
λάμην τῶν συμφερόντων τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν
21 14, 1. 3, 19. 8, 32 καὶ διδάξαι ὑμᾶς δημοσίᾳ καὶ κατ' οἴκους, 21 δια-
μαρτυρόμενος Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησιν τὴν εἰς
τὸν θεὸν μετάνοιαν καὶ πίστιν εἰς τὸν κύριον
22 18, 21. 19, 21. ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. 22 Καὶ νῦν ἰδοὺ δεδεμένος
ἐγὼ τῷ πνεύματι πορεύομαι εἰς Ἰερουσαλήμ, τὰ
23 9, 16. 21, 4. 11. 33. ἐν αὐτῇ συναντήσοντά μοι μὴ εἰδώς, 23 πλὴν ὅτι
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατὰ πόλιν διαμαρτύρεταί
μοι λέγον ὅτι δεσμὰ καὶ θλίψεις με μένουσιν.
24 21, 13. Phil 2, 17. 2 Tim. 4, 6 8. 2 Cor. 5, 20. 24 Ἀλλ' οὐδενὸς λόγου ἔχω οὐδὲ ποιοῦμαι τὴν
ψυχήν μου τιμίαν ἐμαυτῷ ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον
μου καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου
Ἰησοῦ, διαμαρτύρασθαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς χάριτος
τοῦ θεοῦ. 25 Καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ οἶδα ὅτι οὐκέτι
ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου ὑμεῖς πάντες ἐν οἷς
26 18, 6. διῆλθον κηρύσσων τὴν βασιλείαν. 26 Διότι μαρ-

τύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ ὅτι καθαρός
εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων. 27 Οὐ γὰρ ὑπ-
εστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι πᾶσαν τὴν βουλὴν
τοῦ θεοῦ ὑμῖν. 28 Προσέχετε ἑαυτοῖς καὶ παντὶ 28 1Petr.
τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο 5, 2.
ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ,
ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἰδίου.
29 Ἐγὼ οἶδα ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἄφιξίν
μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς, μὴ φειδόμενοι τοῦ
ποιμνίου. 30 Καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται
ἄνδρες λαλοῦντες διεστραμμένα τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς
μαθητὰς ὀπίσω ἑαυτῶν. 31 Διὸ γρηγορεῖτε, μνημο- 31 19, 8.
νεύοντες ὅτι τριετίαν νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαυ- 10.
σάμην μετὰ δακρύων νουθετῶν ἕνα ἕκαστον.
32 Καὶ τὰ νῦν παρατίθεμαι ὑμᾶς τῷ θεῷ καὶ τῷ 32 (14, 3;
λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, τῷ δυναμένῳ οἰκοδο- 26, 18)
μῆσαι καὶ δοῦναι τὴν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασ-
μένοις πᾶσιν. 33 Ἀργυρίου ἢ χρυσίου ἢ ἱματισμοῦ
οὐδενὸς ἐπεθύμησα· 34 Αὐτοὶ γινώσκετε ὅτι ταῖς 34 18, 3.
χρείαις μου καὶ τοῖς οὖσιν μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν 1 Cor.
αἱ χεῖρες αὗται. 35 Πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν ὅτι 4, 12.
οὕτως κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθε- 1 Thess.
νούντων, μνημονεύειν τε τῶν λόγων τοῦ κυρίου 2, 9.
Ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπεν· Μακάριόν ἐστιν μᾶλλον 2 Thess.
διδόναι ἢ λαμβάνειν. 36 Καὶ ταῦτα εἰπών, θεὶς 3, 7 ss.
τὰ γόνατα αὐτοῦ σὺν πᾶσιν αὐτοῖς προσηύξατο. 36 (21, 5.)
37 Ἱκανὸς δὲ κλαυθμὸς ἐγένετο πάντων· καὶ ἐπι-
πεσόντες ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ Παύλου κατ-
εφίλουν αὐτόν, 38 Ὀδυνώμενοι μάλιστα ἐπὶ τῷ 38 20, 25.
λόγῳ ᾧ εἰρήκει, ὅτι οὐκέτι μέλλουσιν τὸ πρόσ-
ωπον αὐτοῦ θεωρεῖν. προέπεμπον δὲ αὐτὸν εἰς
τὸ πλοῖον.

---

28 Ps. 73, 2.

CAPUT XXI.

Paulus Ierosolymam tendit. Philippus et filiae eius; Agabus praedicit afflictiones Paulo Ierosolymis futuras. Paulus Ierosolymae ex Iacobi consilio canetipeat se cum viris voto obstrictis. Tumultus plebis; Lysiae tribuni intercessio, a quo catenis alligatus Paulus ducitur in castra; impetrat tamen facultatem loquendi ad populum.

1 Ὡς δὲ ἐγένετο ἀναχθῆναι ἡμᾶς ἀποσπασθέν-
τας ἀπ' αὐτῶν, εὐθυδρομήσαντες ἤλθομεν εἰς
τὴν Κῶ, τῇ δὲ ἑξῆς εἰς τὴν Ῥόδον, κἀκεῖθεν εἰς
2 s. Πάταρα. 2 Καὶ εὑρόντες πλοῖον διαπερῶν εἰς
11, 19; 27, 4. 12. Φοινίκην, ἐπιβάντες ἀνήχθημεν. 3 Ἀναφανέντες
δὲ τὴν Κύπρον καὶ καταλιπόντες αὐτὴν εὐώνυμον,
ἐπλέομεν εἰς Συρίαν, καὶ κατήλθομεν εἰς Τύρον·
ἐκεῖσε γὰρ τὸ πλοῖον ἦν ἀποφορτιζόμενον τὸν
4 20, 23. γόμον. 4 Ἀνευρόντες δὲ τοὺς μαθητὰς ἐπεμεί-
ναμεν αὐτοῦ ἡμέρας ἑπτά· οἵτινες τῷ Παύλῳ
ἔλεγον διὰ τοῦ πνεύματος μὴ ἀναβαίνειν εἰς Ἱερο-
5(20,36.) σόλυμα. 5 Ὅτε δὲ ἐγένετο ἡμᾶς ἐξαρτίσαι τὰς
ἡμέρας, ἐξελθόντες ἐπορευόμεθα προπεμπόντων
ἡμᾶς πάντων σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἕως ἔξω
τῆς πόλεως, καὶ θέντες τὰ γόνατα ἐπὶ τὸν αἰγια-
λὸν προσηυξάμεθα. 6 Καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους
ἐπέβημεν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκεῖνοι δὲ ὑπέστρεψαν
εἰς τὰ ἴδια. 7 Ἡμεῖς δὲ τὸν πλοῦν διανύσαντες
ἀπὸ Τύρου κατηντήσαμεν εἰς Πτολεμαΐδα, καὶ
ἀσπασάμενοι τοὺς ἀδελφοὺς ἐμείναμεν ἡμέραν
μίαν παρ' αὐτοῖς.
8 6, 5; 12, 19; 8, 5s. 39s. 8 Τῇ δὲ ἐπαύριον ἐξελθόντες ἤλθομεν εἰς
Καισαρίαν, καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκον Φιλίππου
τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ὄντος ἐκ τῶν ἑπτά, ἐμείναμεν
παρ' αὐτῷ. 9 Τούτῳ δὲ ἦσαν θυγατέρες τέσσαρες
10 11, 28. παρθένοι προφητεύουσαι. 10 Ἐπιμενόντων δὲ ἡμῶν
ἡμέρας πλείους, κατῆλθέν τις ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας

προφήτης ὀνόματι Ἄγαβος· 11 Καὶ ἐλθὼν πρὸς 11
ἡμᾶς καὶ ἄρας τὴν ζώνην τοῦ Παύλου, δήσας 20, 23 s.; 25, 21.
ἑαυτοῦ τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας εἶπεν· Τάδε
λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· Τὸν ἄνδρα οὗ ἐστὶν
ἡ ζώνη αὕτη, οὕτως δήσουσιν ἐν Ἰερουσαλὴμ οἱ
Ἰουδαῖοι καὶ παραδώσουσιν εἰς χεῖρας ἐθνῶν.
12 Ὡς δὲ ἠκούσαμεν ταῦτα, παρεκαλοῦμεν ἡμεῖς
τε καὶ οἱ ἐντόπιοι τοῦ μὴ ἀναβαίνειν αὐτὸν εἰς
Ἰερουσαλήμ. 13 Τότε ἀπεκρίθη ὁ Παῦλος καὶ 13 20, 24.
εἶπεν· Τί ποιεῖτε κλαίοντες καὶ συνθρύπτοντές (Rom. 8, 36.)
μου τὴν καρδίαν; ἐγὼ γὰρ οὐ μόνον δεθῆναι ἀλλὰ
καὶ ἀποθανεῖν εἰς Ἰερουσαλὴμ ἑτοίμως ἔχω ὑπὲρ
τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. 14 Μὴ πειθομένου 14 Luc.
δὲ αὐτοῦ ἡσυχάσαμεν εἰπόντες· Τοῦ κυρίου τὸ 22, 42.
θέλημα γινέσθω. 15 Μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας
ἐπισκευασάμενοι ἀνεβαίνομεν εἰς Ἰερουσόλυμα.
16 Συνῆλθον δὲ καὶ τῶν μαθητῶν ἀπὸ Καισαρίας
σὺν ἡμῖν, ἄγοντες παρ' ᾧ ξενισθῶμεν Μνάσωνί
τινι Κυπρίῳ, ἀρχαίῳ μαθητῇ.

17 Γενομένων δὲ ἡμῶν εἰς Ἰερουσόλυμα, ἀσμέ- 17
νως ἀπεδέξαντο ἡμᾶς οἱ ἀδελφοί. 18 Τῇ δὲ ἐπι- 18 12, 17.
ούσῃ εἰσῄει ὁ Παῦλος σὺν ἡμῖν πρὸς Ἰάκωβον,
πάντες τε παρεγένοντο οἱ πρεσβύτεροι. 19 Καὶ 19
ἀσπασάμενος αὐτοὺς ἐξηγεῖτο καθ' ἓν ἕκαστον ὧν (20, 24.)
ἐποίησεν ὁ θεὸς ἐν τοῖς ἔθνεσιν διὰ τῆς διακονίας
αὐτοῦ. 20 Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐδόξαζον τὸν θεόν,
εἶπάν τε αὐτῷ· Θεωρεῖς, ἀδελφέ, πόσαι μυριάδες
εἰσὶν ἐν τοῖς Ἰουδαίοις τῶν πεπιστευκότων, καὶ
πάντες ζηλωταὶ τοῦ νόμου ὑπάρχουσιν. 21 Κατ- 21 18, 13.
ηχήθησαν δὲ περὶ σοῦ ὅτι ἀποστασίαν διδάσκεις
ἀπὸ Μωϋσέως τοὺς κατὰ τὰ ἔθνη Ἰουδαίους, λέγων
μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα μηδὲ τοῖς ἔθεσιν
περιπατεῖν. 22 Τί οὖν ἐστίν; πάντως δεῖ συν- 22 (1 Cor.
ελθεῖν πλῆθος· ἀκούσονται γὰρ ὅτι ἐλήλυθας. 14, 15.)

23 Τοῦτο οὖν ποίησον ὃ σοι λέγομεν· εἰσὶν ἡμῖν
ἄνδρες τέσσαρες εὐχὴν ἔχοντες ἐφ' ἑαυτῶν·
24 18, 18. 24 τούτους παραλαβὼν ἁγνίσθητι σὺν αὐτοῖς, καὶ
δαπάνησον ἐπ' αὐτοῖς ἵνα ξυρήσονται τὴν κεφαλήν,
καὶ γνῶσονται πάντες ὅτι ὧν κατήχηνται περὶ σοῦ
οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ στοιχεῖς καὶ αὐτὸς φυλάσσων
25 15, 20. τὸν νόμον. 25 Περὶ δὲ τῶν πεπιστευκότων ἐθνῶν
29. ἡμεῖς ἐπεστείλαμεν κρίναντες φυλάσσεσθαι αὐτοὺς
τό τε εἰδωλόθυτον καὶ αἷμα καὶ πνικτὸν καὶ
πορνείαν. 26 Τότε ὁ Παῦλος παραλαβὼν τοὺς
ἄνδρας, τῇ ἐχομένῃ ἡμέρᾳ σὺν αὐτοῖς ἁγνισθεὶς
εἰσῄει εἰς τὸ ἱερόν, διαγγέλλων τὴν ἐκπλήρωσιν
τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγνισμοῦ, ἕως οὗ προσηνέχθη
ὑπὲρ ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν ἡ προσφορά.
27 24, 18. 27 Ὡς δὲ ἔμελλον αἱ ἑπτὰ ἡμέραι συντελεῖσθαι,
οἱ ἀπὸ τῆς Ἀσίας Ἰουδαῖοι θεασάμενοι αὐτὸν ἐν
τῷ ἱερῷ συνέχεον πάντα τὸν ὄχλον, καὶ ἐπέβαλαν
28 24, 5; 19, 26. ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας, 28 κράζοντες· Ἄνδρες
Ἰσραηλεῖται, βοηθεῖτε· οὗτός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος
ὁ κατὰ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ νόμου καὶ τοῦ τόπου
τούτου πάντας πανταχῇ διδάσκων, ἔτι τε καὶ
Ἕλληνας εἰσήγαγεν εἰς τὸ ἱερὸν καὶ κεκοίνωκεν
29 20, 4. 2 Tim. 4, 20. τὸν ἅγιον τόπον τοῦτον. 29 Ἦσαν γὰρ προεωρακότες
Τρόφιμον τὸν Ἐφέσιον ἐν τῇ πόλει σὺν
αὐτῷ, ὃν ἐνόμιζον ὅτι εἰς τὸ ἱερὸν εἰσήγαγεν ὁ
Παῦλος. 30 Ἐκινήθη τε ἡ πόλις ὅλη καὶ ἐγένετο
συνδρομὴ τοῦ λαοῦ· καὶ ἐπιλαβόμενοι τοῦ Παύλου
εἷλκον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἱεροῦ, καὶ εὐθέως ἐκλείσθησαν αἱ θύραι.
31 26, 21. 31 Ζητούντων δὲ αὐτὸν ἀποκτεῖναι ἀνέβη
φάσις τῷ χιλιάρχῳ τῆς σπείρης ὅτι ὅλη συγχύννεται
Ἰερουσαλήμ· 32 ὃς ἐξαυτῆς παραλαβὼν στρατιώτας

---

24 Num. 6, 18. 21. 26 Num. 6, 5 ss.

καὶ ἑκατοντάρχας κατέδραμεν ἐπ' αὐτούς. οἱ δὲ ἰδόντες τὸν χιλίαρχον καὶ τοὺς στρατιώτας ἐπαύσαντο τύπτοντες τὸν Παῦλον. 33 Τότε ἐγγίσας ὁ χιλίαρχος ἐπελάβετο αὐτοῦ καὶ ἐκέλευσεν δεθῆναι ἁλύσεσι δυσί, καὶ ἐπυνθάνετο τίς εἴη καὶ τί ἐστιν πεποιηκώς. 34 Ἄλλοι δὲ ἄλλο τι ἐπεφώνουν ἐν τῷ ὄχλῳ. μὴ δυναμένου δὲ αὐτοῦ γνῶναι τὸ ἀσφαλὲς διὰ τὸν θόρυβον, ἐκέλευσεν ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς τὴν παρεμβολήν. 35 Ὅτε δὲ ἐγένετο ἐπὶ τοὺς ἀναβαθμούς, συνέβη βαστάζεσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν διὰ τὴν βίαν τοῦ ὄχλου· 36 Ἠκολούθει γὰρ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ κράζοντες· 36 22,22. Αἶρε αὐτόν. Lc.23,18. 37 Μέλλων τε εἰσάγεσθαι εἰς τὴν παρεμβολὴν ὁ Παῦλος λέγει τῷ χιλιάρχῳ· Εἰ ἔξεστίν μοι εἰπεῖν τι πρός σε; ὁ δὲ ἔφη· Ἑλληνιστὶ γινώσκεις; 38 Οὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ Αἰγύπτιος ὁ πρὸ 38 τούτων τῶν ἡμερῶν ἀναστατώσας καὶ ἐξαγαγὼν (5, 36 s.) εἰς τὴν ἔρημον τοὺς τετρακισχιλίους ἄνδρας τῶν σικαρίων; 39 Εἶπεν δὲ ὁ Παῦλος· Ἐγὼ ἄνθρωπος 39 22, 3. μέν εἰμι Ἰουδαῖος, Ταρσεὺς τῆς Κιλικίας οὐκ ἀσήμου πόλεως πολίτης· δέομαι δέ σου, ἐπίτρεψόν μοι λαλῆσαι πρὸς τὸν λαόν. 40 Ἐπιτρέψαντος δὲ 40 12,17. αὐτοῦ ὁ Παῦλος ἑστὼς ἐπὶ τῶν ἀναβαθμῶν κατέσεισεν τῇ χειρὶ τῷ λαῷ, πολλῆς δὲ σιγῆς γενομένης προσεφώνησεν τῇ Ἑβραΐδι διαλέκτῳ λέγων·

CAPUT XXII.

Pauli defensio: narratio conversionis et legationis suae ad Gentes. Iudaeorum tumultus; civitatis Romanae professione verbera ac torturam evadit. Sistitur synedrio.

1 Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατέ μου τῆς πρὸς ὑμᾶς νυνὶ ἀπολογίας. 2 Ἀκούσαντες δὲ ὅτι τῇ Ἑβραΐδι διαλέκτῳ προσεφώνει αὐτοῖς,

μᾶλλον παρέσχον ἡσυχίαν. καὶ φησιν· 3 Ἐγώ
3 21. 11 εἰμι ἀνὴρ Ἰουδαῖος, γεγεννημένος ἐν Ταρσῷ τῆς
5). 34. Κιλικίας, ἀνατεθραμμένος δὲ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ,
παρὰ τοὺς πόδας Γαμαλιὴλ πεπαιδευμένος κατὰ
ἀκρίβειαν τοῦ πατρῴου νόμου, ζηλωτὴς ὑπάρχων
τοῦ θεοῦ καθὼς πάντες ὑμεῖς ἐστὲ σήμερον·
4 8. 3; 4 ὃς ταύτην τὴν ὁδὸν ἐδίωξα ἄχρι θανάτου,
26. 9. 38. δεσμεύων καὶ παραδιδοὺς εἰς φυλακὰς ἄνδρας τε
5 9. 1 καὶ γυναῖκας. 5 Ὡς καὶ ὁ ἀρχιερεὺς μαρτυρεῖ μοι
καὶ πᾶν τὸ πρεσβυτέριον, παρ' ὧν καὶ ἐπιστολὰς δεξάμενος πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς εἰς Δαμασκὸν
ἐπορευόμην, ἄξων καὶ τοὺς ἐκεῖσε ὄντας δεδεμέ-
6 ss. νους εἰς Ἰερουσαλὴμ ἵνα τιμωρηθῶσιν. 6 Ἐγένετο
9. 3 ss.; δέ μοι πορευομένῳ καὶ ἐγγίζοντι τῇ Δαμασκῷ περὶ
26. 12 ss. μεσημβρίαν ἐξαίφνης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ περιαστράψαι
1 Cor. φῶς ἱκανὸν περὶ ἐμέ· 7 ἔπεσά τε εἰς τὸ ἔδαφος
15. 8 καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· Σαοὺλ Σαούλ,
τί με διώκεις; 8 Ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην· Τίς εἶ,
κύριε; εἶπέν τε πρὸς ἐμέ· Ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς ὁ
Ναζωραῖος, ὃν σὺ διώκεις. 9 Οἱ δὲ σὺν ἐμοὶ
ὄντες τὸ μὲν φῶς ἐθεάσαντο, τὴν δὲ φωνὴν οὐκ
ἤκουσαν τοῦ λαλοῦντός μοι. 10 Εἶπον δέ· Τί
ποιήσω, κύριε; ὁ δὲ κύριος εἶπεν πρός με·
Ἀναστὰς πορεύου εἰς Δαμασκόν, κἀκεῖ σοι λαλη-
θήσεται περὶ πάντων ὧν τέτακταί σοι ποιῆσαι.
11 Ὡς δὲ οὐκ ἐνέβλεπον ἀπὸ τῆς δόξης τοῦ φωτὸς
ἐκείνου, χειραγωγούμενος ὑπὸ τῶν συνόντων μοι
12 ss. ἦλθον εἰς Δαμασκόν. 12 Ἀνανίας δέ τις, ἀνὴρ
9. 17 ss. εὐλαβὴς κατὰ τὸν νόμον, μαρτυρούμενος ὑπὸ
πάντων τῶν κατοικούντων Ἰουδαίων, 13 ἐλθὼν
πρὸς ἐμὲ καὶ ἐπιστὰς εἶπέν μοι· Σαοὺλ ἀδελφέ,
ἀνάβλεψον. κἀγὼ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀνέβλεψα εἰς
αὐτόν. 14 Ὁ δὲ εἶπεν· Ὁ θεὸς τῶν πατέρων
ἡμῶν προεχειρίσατό σε γνῶναι τὸ θέλημα αὐτοῦ

καὶ ἰδεῖν τὸν δίκαιον καὶ ἀκοῦσαι φωνὴν ἐκ τοῦ
στόματος αὐτοῦ· 15 ὅτι ἔσῃ μάρτυς αὐτῷ πρὸς
πάντας ἀνθρώπους ὧν ἑώρακας καὶ ἤκουσας.
16 Καὶ νῦν τί μέλλεις; Ἀναστὰς βάπτισαι καὶ ἀπό- 16 2, 38.
λουσαι τὰς ἁμαρτίας σου ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα
αὐτοῦ.

17 Ἐγένετο δέ μοι ὑποστρέψαντι εἰς Ἱερου- 17 9, 26.
σαλὴμ καὶ προσευχομένου μου ἐν τῷ ἱερῷ, γε-
νέσθαι με ἐν ἐκστάσει, 18 καὶ ἰδεῖν αὐτὸν λέγοντά
μοι· Σπεῦσον καὶ ἔξελθε ἐν τάχει ἐξ Ἱερουσαλήμ,
διότι οὐ παραδέξονταί σου μαρτυρίαν περὶ ἐμοῦ.
19 Κἀγὼ εἶπον· Κύριε, αὐτοὶ ἐπίστανται ὅτι ἐγὼ 19 8, 3.
ἤμην φυλακίζων καὶ δέρων κατὰ τὰς συναγωγὰς
τοὺς πιστεύοντας ἐπὶ σέ· 20 καὶ ὅτε ἐξεχύννετο 20 7, 57[58].
τὸ αἷμα Στεφάνου τοῦ μάρτυρός σου, καὶ αὐτὸς
ἤμην ἐφεστὼς καὶ συνευδοκῶν καὶ φυλάσσων τὰ
ἱμάτια τῶν ἀναιρούντων αὐτόν. 21 Καὶ εἶπεν 21 9, 15;
πρός με· Πορεύου, ὅτι ἐγὼ εἰς ἔθνη μακρὰν ἐξ- 26, 17.
αποστελῶ σε. Gal. 1, 16.

22 Ἤκουον δὲ αὐτοῦ ἄχρι τούτου τοῦ λόγου, 22 21, 36;
καὶ ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν λέγοντες· Αἶρε 25, 24.
ἀπὸ τῆς γῆς τὸν τοιοῦτον· οὐ γὰρ καθῆκον αὐτὸν
ζῆν. 23 Κραυγαζόντων δὲ αὐτῶν καὶ ῥιπτούντων
τὰ ἱμάτια καὶ κονιορτὸν βαλλόντων εἰς τὸν ἀέρα,
24 ἐκέλευσεν ὁ χιλίαρχος εἰσάγεσθαι αὐτὸν εἰς τὴν
παρεμβολήν, εἶπας μάστιξιν ἀνετάζεσθαι αὐτόν,
ἵνα ἐπιγνῷ δι' ἣν αἰτίαν οὕτως ἐπεφώνουν αὐτῷ.
25 Ὡς δὲ προέτειναν αὐτὸν τοῖς ἱμᾶσιν, εἶπεν πρὸς 25 16, 37;
τὸν ἑστῶτα ἑκατόνταρχον ὁ Παῦλος· Εἰ ἄνθρωπον 23, 27.
Ῥωμαῖον καὶ ἀκατάκριτον ἔξεστιν ὑμῖν μαστίζειν;
26 Ἀκούσας δὲ ὁ ἑκατοντάρχης προσελθὼν τῷ
χιλιάρχῳ ἀπήγγειλεν λέγων· Τί μέλλεις ποιεῖν; ὁ
γὰρ ἄνθρωπος οὗτος Ῥωμαῖός ἐστιν. 27 Προσελθὼν
δὲ ὁ χιλίαρχος εἶπεν αὐτῷ· Λέγε μοι, σὺ Ῥωμαῖος

εἶ; ὁ δὲ ἔφη· Ναί. [28] Ἀπεκρίθη δὲ ὁ χιλίαρχος· Ἐγὼ πολλοῦ κεφαλαίου τὴν πολιτείαν ταύτην ἐκτησάμην. ὁ δὲ Παῦλος ἔφη· Ἐγὼ δὲ καὶ γεγέν-
29 21, 33 νημαι. [29] Εὐθέως οὖν ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ οἱ μέλλοντες αὐτὸν ἀνετάζειν· καὶ ὁ χιλίαρχος δὲ ἐφοβήθη, ἐπιγνοὺς ὅτι Ῥωμαῖός ἐστιν καὶ ὅτι αὐτὸν ἦν δεδεκώς.
30 21, 33 **30** Τῇ δὲ ἐπαύριον βουλόμενος γνῶναι τὸ ἀσφαλές, τὸ τί κατηγορεῖται ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, ἔλυσεν αὐτὸν καὶ ἐκέλευσεν συνελθεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ πᾶν τὸ συνέδριον, καὶ καταγαγὼν τὸν Παῦλον ἔστησεν εἰς αὐτούς.

CAPUT XXIII.

Paulus increpat pontificem, qui ipsum percuti iusserat. Pharisaeorum et Sadducaeorum dissidium. Paulus a Domino confortatur; Iudaeorum coniurationi eripitur Caesaream deductus. Lysiae ad Felicem epistola.

1 28, 17; 24, 10. [1] Ἀτενίσας δὲ τῷ συνεδρίῳ ὁ Παῦλος εἶπεν· Ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ πάσῃ συνειδήσει ἀγαθῇ πεπολίτευμαι τῷ θεῷ ἄχρι ταύτης τῆς ἡμέρας.
2 24, 1. [2] Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Ἀνανίας ἐπέταξεν τοῖς παρεστῶ-
3 Matth. 23, 27.) σιν αὐτῷ τύπτειν αὐτοῦ τὸ στόμα. [3] Τότε ὁ Παῦλος πρὸς αὐτὸν εἶπεν· Τύπτειν σὲ μέλλει ὁ θεός, τοῖχε κεκονιαμένε· καὶ σὺ κάθῃ κρίνων με κατὰ τὸν νόμον, καὶ παρανομῶν κελεύεις με τύπτεσθαι; [4] Οἱ δὲ παρεστῶτες εἶπαν· Τὸν ἀρχιερέα τοῦ θεοῦ λοιδορεῖς; [5] Ἔφη τε ὁ Παῦλος· Οὐκ ἤδειν, ἀδελφοί, ὅτι ἔστιν ἀρχιερεύς. γέγραπται γὰρ ὅτι Ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς.
6 26, 5; 24, 21. (26, 23; 17, 32. 1 Cor. 15, 12.) Phil. 3, 5. [6] Γνοὺς δὲ ὁ Παῦλος ὅτι τὸ ἓν μέρος ἐστὶν Σαδδουκαίων, τὸ δὲ ἕτερον Φαρισαίων, ἔκραξεν ἐν τῷ

3 Lev. 19, 15. 5 Ex. 22, 28.

συνεδρίῳ· Ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ Φαρισαῖός εἰμι, υἱὸς Φαρισαίων· περὶ ἐλπίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι. 7 Τοῦτο δὲ αὐτοῦ εἰπόντος ἐγένετο στάσις τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων, καὶ ἐσχίσθη τὸ πλῆθος. 8 Σαδδουκαῖοι μὲν γὰρ λέγουσιν μὴ εἶναι ἀνάστασιν μήτε ἄγγελον μήτε πνεῦμα, Φαρισαῖοι δὲ ὁμολογοῦσιν τὰ ἀμφότερα. 9 Ἐγένετο δὲ κραυγὴ μεγάλη, καὶ ἀναστάντες τινὲς τῶν Φαρισαίων διεμάχοντο λέγοντες· Οὐδὲν κακὸν εὑρίσκομεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ· εἰ δὲ πνεῦμα ἐλάλησεν αὐτῷ ἢ ἄγγελος; 10 Πολλῆς δὲ γενομένης στάσεως φοβηθεὶς ὁ χιλίαρχος μὴ διασπασθῇ ὁ Παῦλος ὑπ' αὐτῶν, ἐκέλευσεν τὸ στράτευμα καταβὰν ἁρπάσαι αὐτὸν ἐκ μέσου αὐτῶν ἄγειν τε εἰς τὴν παρεμβολήν.

8 Matth. 22, 23. Marc. 12, 18. Lc. 20, 27.

11 Τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐπιστὰς αὐτῷ ὁ κύριος εἶπεν· Θάρσει· ὡς γὰρ διεμαρτύρω τὰ περὶ ἐμοῦ εἰς Ἰερουσαλήμ, οὕτω σε δεῖ καὶ εἰς Ῥώμην μαρτυρῆσαι.

11 18, 9; 19, 21.

12 Γενομένης δὲ ἡμέρας ποιήσαντες τινὲς τῶν Ἰουδαίων συστροφὴν ἀνεθεμάτισαν ἑαυτούς, λέγοντες μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως οὗ ἀποκτείνωσιν τὸν Παῦλον. 13 Ἦσαν δὲ πλείους τεσσεράκοντα οἱ τὴν τὴν συνωμοσίαν ποιησάμενοι· 14 οἵτινες προσελθόντες τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ τοῖς πρεσβυτέροις εἶπαν· Ἀναθέματι ἀνεθεματίσαμεν ἑαυτοὺς μηδενὸς γεύσασθαι ἕως οὗ ἀποκτείνωμεν τὸν Παῦλον. 15 Νῦν οὖν ὑμεῖς ἐμφανίσατε τῷ χιλιάρχῳ σὺν τῷ συνεδρίῳ, ὅπως καταγάγῃ αὐτὸν εἰς ὑμᾶς ὡς μέλλοντας διαγινώσκειν ἀκριβέστερον τὰ περὶ αὐτοῦ· ἡμεῖς δὲ πρὸ τοῦ ἐγγίσαι αὐτὸν ἕτοιμοί ἐσμεν τοῦ ἀνελεῖν αὐτόν. 16 Ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς Παύλου τὴν ἐνέδραν, παραγενόμενος καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν παρεμβολὴν ἀπ-

12 23, 21.

15 23, 20; 25, 3.

ἤγγειλεν τῷ Παύλῳ. 17 Προσκαλεσάμενος δὲ ὁ
Παῦλος ἕνα τῶν ἑκατοντάρχων ἔφη· Τὸν νεανίαν
τοῦτον ἀπάγαγε πρὸς τὸν χιλίαρχον· ἔχει γάρ τι
ἀπαγγεῖλαι αὐτῷ. 18 Ὁ μὲν οὖν παραλαβὼν αὐτὸν
ἤγαγεν πρὸς τὸν χιλίαρχον καί φησιν· Ὁ δέσμιος
Παῦλος προσκαλεσάμενός με ἠρώτησεν τοῦτον τὸν
νεανίσκον ἀγαγεῖν πρὸς σέ, ἔχοντά τι λαλῆσαί σοι.
19 Ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὁ χιλίαρχος
καὶ ἀναχωρήσας κατ' ἰδίαν ἐπυνθάνετο· Τί ἐστιν
20 23, 14 ὃ ἔχεις ἀπαγγεῖλαί μοι; 20 Εἶπεν δὲ ὅτι Οἱ Ἰου-
δαῖοι συνέθεντο τοῦ ἐρωτῆσαί σε ὅπως αὔριον
τὸν Παῦλον καταγάγῃς εἰς τὸ συνέδριον ὡς μελ-
λόντων τι ἀκριβέστερον πυνθάνεσθαι περὶ αὐτοῦ.
21 23, 12. 21 Σὺ οὖν μὴ πεισθῇς αὐτοῖς· ἐνεδρεύουσιν γὰρ
αὐτὸν ἐξ αὐτῶν ἄνδρες πλείους τεσσεράκοντα,
οἵτινες ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς μήτε φαγεῖν μήτε
πιεῖν ἕως οὗ ἀνέλωσιν αὐτόν· καὶ νῦν εἰσὶν ἕτοιμοι
προσδεχόμενοι τὴν ἀπὸ σοῦ ἐπαγγελίαν. 22 Ὁ μὲν
οὖν χιλίαρχος ἀπέλυσε τὸν νεανίσκον, παραγγείλας
μηδενὶ ἐκλαλῆσαι ὅτι ταῦτα ἐνεφάνισας πρός με.
23 13, 10. 23 Καὶ προσκαλεσάμενός δύο τινὰς τῶν ἑκατοντάρ-
χων εἶπεν· Ἑτοιμάσατε στρατιώτας διακοσίους ὅπως
πορευθῶσιν ἕως Καισαρίας, καὶ ἱππεῖς ἑβδομήκοντα
καὶ δεξιολάβους διακοσίους, ἀπὸ τρίτης ὥρας τῆς
νυκτός, 24 κτήνη τε παραστῆσαι, ἵνα ἐπιβιβάσαντες
τὸν Παῦλον διασώσωσι πρὸς Φήλικα τὸν ἡγεμόνα,
25 Γράψας ἐπιστολὴν περιέχουσαν τὸν τύπον τοῦτον·
26 24, 3. 26 Κλαύδιος Λυσίας τῷ κρατίστῳ ἡγεμόνι Φήλικι
27 21, χαίρειν. 27 Τὸν ἄνδρα τοῦτον συλλημφθέντα ὑπὸ
5, 6, 33; τῶν Ἰουδαίων καὶ μέλλοντα ἀναιρεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν
24, 7; ἐπιστὰς σὺν τῷ στρατεύματι ἐξειλάμην, μαθὼν ὅτι
22, 25 ss. Ῥωμαῖός ἐστιν· 28 βουλόμενός τε ἐπιγνῶναι τὴν
28 22, 30. αἰτίαν δι' ἣν ἐνεκάλουν αὐτῷ, κατήγαγον αὐτὸν εἰς
29 25, 18 s. 25; τὸ συνέδριον αὐτῶν. 29 Ὃν εὗρον ἐγκαλούμενον
26, 31.

περὶ ζητημάτων τοῦ νόμου αὐτῶν, μηδὲν δὲ ἄξιον θανάτου ἢ δεσμῶν ἔχοντα ἔγκλημα. 30 Μηνυθείσης 30 24, 8.
δέ μοι ἐπιβουλῆς εἰς τὸν ἄνδρα ἔσεσθαι ἐξ αὐτῶν, ἔπεμψα πρὸς σέ, παραγγείλας καὶ τοῖς κατηγόροις λέγειν αὐτοὺς ἐπὶ σοῦ. Ἔρρωσο.

31 Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται κατὰ τὸ διατεταγμένον αὐτοῖς ἀναλαβόντες τὸν Παῦλον ἤγαγον διὰ νυκτὸς εἰς τὴν Ἀντιπατρίδα. 32 Τῇ δὲ ἐπαύριον ἐάσαντες τοὺς ἱππεῖς ἀπέρχεσθαι σὺν αὐτῷ, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν παρεμβολήν. 33 Οἵτινες εἰσελθόντες εἰς τὴν Καισαρίαν καὶ ἀναδόντες τὴν ἐπιστολὴν τῷ ἡγεμόνι, παρέστησαν καὶ τὸν Παῦλον αὐτῷ. 34 Ἀναγνοὺς δὲ καὶ ἐπερωτήσας ἐκ ποίας ἐπαρχείας ἐστίν, καὶ πυθόμενος ὅτι ἀπὸ Κιλικίας, 35 Διακούσομαί σου, ἔφη, ὅταν καὶ οἱ κατήγοροί 35 24, 1.
σου παραγένωνται· κελεύσας ἐν τῷ πραιτωρίῳ τοῦ Ἡρώδου φυλάσσεσθαι αὐτόν.

CAPUT XXIV.

Adventus accusatorum; Tertullus Iudaeorum orator. Paulus negat crimina, confitetur tamen se Christianum; qui a Felice et Drusilla, uxore eius Iudaea, auditur de fide Christiana, et cum pecuniam non daret, biennio exacto successori Felicis Portio Festo vinctus relinquitur.

1 Μετὰ δὲ πέντε ἡμέρας κατέβη ὁ ἀρχιερεὺς 1 23, 2.
Ἀνανίας μετὰ πρεσβυτέρων τινῶν καὶ ῥήτορος Τερτύλλου τινός, οἵτινες ἐνεφάνισαν τῷ ἡγεμόνι κατὰ τοῦ Παύλου. 2 Κληθέντος δὲ αὐτοῦ ἤρξατο κατηγορεῖν ὁ Τέρτυλλος λέγων· Πολλῆς εἰρήνης τυγχάνοντες διὰ σοῦ καὶ διορθωμάτων γινομένων τῷ ἔθνει τούτῳ διὰ τῆς σῆς προνοίας, 3 Πάντῃ 3 23, 26.
τε καὶ πανταχοῦ ἀποδεχόμεθα, κράτιστε Φῆλιξ, μετὰ πάσης εὐχαριστίας. 4 Ἵνα δὲ μὴ ἐπὶ πλεῖόν σε ἐγκόπτω, παρακαλῶ ἀκοῦσαί σε ἡμῶν συντόμως

τῇ σῇ ἐπιεικείᾳ. 5 Εὑρόντες γὰρ τὸν ἄνδρα τοῦτον
λοιμὸν καὶ κινοῦντα στάσεις πᾶσιν τοῖς Ἰουδαίοις
τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην, πρωτοστάτην τε τῆς
6 21, 28 τῶν Ναζωραίων αἱρέσεως, 6 ὃς καὶ τὸ ἱερὸν
ἐπείρασεν βεβηλῶσαι, ὃν καὶ ἐκρατήσαμεν καὶ
κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον ἠθελήσαμεν κρῖναι.
7 23, 27; 21, 33 7 Παρελθὼν δὲ Λυσίας ὁ χιλίαρχος μετὰ πολλῆς
8 23, 30 βίας ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀπήγαγεν, 8 κελεύσας
τοὺς κατηγόρους αὐτοῦ ἔρχεσθαι ἐπὶ σέ· παρ'
οὗ δυνήσῃ αὐτὸς ἀνακρίνας περὶ πάντων τούτων
ἐπιγνῶναι ὧν ἡμεῖς κατηγοροῦμεν αὐτοῦ. 9 Συν-
επέθεντο δὲ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι φάσκοντες ταῦτα
οὕτως ἔχειν.

10 (21, 12) **10** Ἀπεκρίθη τε ὁ Παῦλος, νεύσαντος αὐτῷ
τοῦ ἡγεμόνος λέγειν· Ἐκ πολλῶν ἐτῶν ὄντα σε
κριτὴν τῷ ἔθνει τούτῳ ἐπιστάμενος, εὐθύμως τὰ
11 21, 15; 18; 20, 27; 29, 30; 23, 12; 32; 24, 1. περὶ ἐμαυτοῦ ἀπολογοῦμαι, 11 δυναμένου σου ἐπι-
γνῶναι ὅτι οὐ πλείους εἰσίν μοι ἡμέραι δώδεκα
ἀφ' ἧς ἀνέβην προσκυνήσων εἰς Ἰερουσαλήμ.
12 Καὶ οὔτε ἐν τῷ ἱερῷ εὗρόν με πρός τινα δια-
λεγόμενον ἢ ἐπίστασιν ποιοῦντα ὄχλου, οὔτε ἐν
ταῖς συναγωγαῖς οὔτε κατὰ τὴν πόλιν, 13 Οὔτε
παραστῆσαί δύνανταί σοι περὶ ὧν νυνὶ κατηγο-
14 24, 5 ρούσίν μου. 14 Ὁμολογῶ δὲ τοῦτό σοι, ὅτι κατὰ
τὴν ὁδὸν ἣν λέγουσιν αἵρεσιν, οὕτως λατρεύω τῷ
πατρῴῳ θεῷ, πιστεύων πᾶσι τοῖς κατὰ τὸν νόμον
15 23, 6 καὶ τοῖς ἐν τοῖς προφήταις γεγραμμένοις, 15 Ἐλ-
πίδα ἔχων εἰς τὸν θεόν, ἣν καὶ αὐτοὶ οὗτοι προσ-
δέχονται, ἀνάστασιν μέλλειν ἔσεσθαι δικαίων τε
καὶ ἀδίκων. 16 Ἐν τούτῳ καὶ αὐτὸς ἀσκῶ ἀπρόσ-
κοπον συνείδησιν ἔχειν πρὸς τὸν θεὸν καὶ τοὺς
17 11, 29; Gal. 2, 10 ἀνθρώπους διαπαντός. 17 Δι' ἐτῶν δὲ πλειόνων
ἐλεημοσύνας ποιήσων εἰς τὸ ἔθνος μου παρεγενόμην
18 21, 26 καὶ προσφοράς· 18 Ἐν αἷς εὗρόν με ἡγνισμένον

ἐν τῷ ἱερῷ, οὐ μετὰ ὄχλου οὐδὲ μετὰ θορύβου,
19 Τινὲς δὲ ἀπὸ τῆς Ἀσίας Ἰουδαῖοι, οὓς ἔδει ἐπὶ
σοῦ παρεῖναι καὶ κατηγορεῖν, εἴ τι ἔχοιεν πρὸς
ἐμέ· 20 Ἢ αὐτοὶ οὗτοι εἰπάτωσαν τί εὗρον ἐν
ἐμοὶ ἀδίκημα στάντος μου ἐπὶ τοῦ συνεδρίου,
21 Ἢ περὶ μιᾶς ταύτης φωνῆς ἧς ἐκέκραξα ἐν 21 23, 6.
αὐτοῖς ἑστώς· Ὅτι περὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ (26, 6; 28, 20.)
κρίνομαι σήμερον ὑφ' ὑμῶν.

22 Ἀνεβάλετο δὲ αὐτοὺς ὁ Φῆλιξ, ἀκριβέστερον 22 (9, 2.)
εἰδὼς τὰ περὶ τῆς ὁδοῦ, εἰπάς· Ὅταν Λυσίας ὁ 23, 26.
χιλίαρχος καταβῇ, διαγνώσομαι τὰ καθ' ὑμᾶς·
23 Διαταξάμενος τῷ ἑκατοντάρχῃ τηρεῖσθαι αὐτὸν 23 27, 3;
ἔχειν τε ἄνεσιν καὶ μηδένα κωλύειν τῶν ἰδίων 28, 16.
αὐτοῦ ὑπηρετεῖν αὐτῷ.

24 Μετὰ δὲ ἡμέρας τινὰς παραγενόμενος ὁ
Φῆλιξ σὺν Δρουσίλλῃ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ οὔσῃ Ἰου-
δαίᾳ μετεπέμψατο τὸν Παῦλον, καὶ ἤκουσεν αὐτοῦ
περὶ τῆς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν πίστεως. 25 Δια- 25 Hebr.
λεγομένου δὲ αὐτοῦ περὶ δικαιοσύνης καὶ ἐγκρα- 10, 27.
τείας καὶ τοῦ κρίματος τοῦ μέλλοντος, ἔμφοβος
γενόμενος ὁ Φῆλιξ ἀπεκρίθη· Τὸ νῦν ἔχον πορεύου,
καιρὸν δὲ μεταλαβὼν μετακαλέσομαί σε· 26 Ἅμα
καὶ ἐλπίζων ὅτι χρήματα δοθήσεται αὐτῷ ὑπὸ
τοῦ Παύλου· διὸ καὶ πυκνότερον αὐτὸν μετα-
πεμπόμενος ὡμίλει αὐτῷ. 27 Διετίας δὲ πληρω- 27 25, 9.
θείσης ἔλαβεν διάδοχον ὁ Φῆλιξ Πόρκιον Φῆστον· 14.
θέλων τε χάριτας καταθέσθαι τοῖς Ἰουδαίοις ὁ
Φῆλιξ κατέλιπε τὸν Παῦλον δεδεμένον.

CAPUT XXV.

Paulus coram Festo prosecutat ad Caesarem. Festus procurator Agrippam regem consulit, coram quo et uxore eius Bernice Paulus adducitur.

1 23, 23 1 Φῆστος οὖν ἐπιβὰς τῇ ἐπαρχείᾳ μετὰ τρεῖς
ἡμέρας ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπὸ Καισαρείας·
2 25, 15. 24, 1. 2 ἐνεφάνισάν τε αὐτῷ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρῶτοι
τῶν Ἰουδαίων κατὰ τοῦ Παύλου, καὶ παρεκάλουν
3 23, 12. 20. αὐτόν, 3 αἰτούμενοι χάριν κατ' αὐτοῦ, ὅπως μετα-
πέμψηται αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ, ἐνέδραν ποιοῦντες
4 21, 31. ἀνελεῖν αὐτὸν κατὰ τὴν ὁδόν. 4 Ὁ μὲν οὖν Φῆστος
ἀπεκρίθη τηρεῖσθαι τὸν Παῦλον εἰς Καισαρίαν,
ἑαυτὸν δὲ μέλλειν ἐν τάχει ἐκπορεύεσθαι. 5 Οἱ
οὖν ἐν ὑμῖν, φησίν, δυνατοὶ συνκαταβάντες, εἴ
τί ἐστιν ἐν τῷ ἀνδρὶ ἄτοπον, κατηγορείτωσαν
6 18, 1. (25, 17. 10. 14.) αὐτοῦ. 6 Διατρίψας δὲ ἐν αὐτοῖς ἡμέρας οὐ
πλείους ὀκτὼ ἢ δέκα, καταβὰς εἰς Καισαρίαν,
τῇ ἐπαύριον καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος ἐκέλευ-
7 25, 18. 24, 5. 8 σεν τὸν Παῦλον ἀχθῆναι. 7 Παραγενομένου δὲ
αὐτοῦ περιέστησαν αὐτὸν οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων
καταβεβηκότες Ἰουδαῖοι, πολλὰ καὶ βαρέα αἰτιώ-
ματα καταφέροντες, ἃ οὐκ ἴσχυον ἀποδεῖξαι,
8 24, 12. (28, 17.) 8 Τοῦ Παύλου ἀπολογουμένου· Ὅτι οὔτε εἰς τὸν
9 24, 27. νόμον τῶν Ἰουδαίων οὔτε εἰς τὸ ἱερὸν οὔτε
εἰς Καίσαρά τι ἥμαρτον. 9 Ὁ Φῆστος δὲ θέ-
λων τοῖς Ἰουδαίοις χάριν καταθέσθαι, ἀποκρι-
θεὶς τῷ Παύλῳ εἶπεν· Θέλεις εἰς Ἱεροσόλυμα
ἀναβὰς ἐκεῖ περὶ τούτων κριθῆναι ἐπ' ἐμοῦ;
10 Εἶπεν δὲ ὁ Παῦλος· Ἐπὶ τοῦ βήματος Καί-
σαρος ἑστώς εἰμι, οὗ με δεῖ κρίνεσθαι· Ἰου-
δαίοις οὐδὲν ἠδίκησα, ὡς καὶ σὺ κάλλιον ἐπι-
11 (18, 14; 23, 9.) 28, 19. γινώσκεις. 11 Εἰ μὲν οὖν ἀδικῶ καὶ ἄξιον θανάτου
πέπραχά τι, οὐ παραιτοῦμαι τὸ ἀποθανεῖν· εἰ δὲ

οὐδέν ἐστιν ὧν οὗτοι κατηγοροῦσίν μου, οὐδείς με δύναται αὐτοῖς χαρίσασθαι. Καίσαρα ἐπικαλοῦμαι. 12 Τότε ὁ Φῆστος συνλαλήσας μετὰ 12 19, 21; τοῦ συμβουλίου ἀπεκρίθη· Καίσαρα ἐπικέκλησαι, 23, 11. ἐπὶ Καίσαρα πορεύσῃ.

13 Ἡμερῶν δὲ διαγενομένων τινῶν Ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς καὶ Βερνίκη κατήντησαν εἰς Καισαρίαν ἀσπασόμενοι τὸν Φῆστον. 14 Ὡς δὲ πλείους ἡμέρας 14 24, 27. διέτριβον ἐκεῖ, ὁ Φῆστος τῷ βασιλεῖ ἀνέθετο τὰ κατὰ τὸν Παῦλον λέγων· Ἀνήρ τίς ἐστιν καταλελειμμένος ὑπὸ Φήλικος δέσμιος, 15 Περὶ οὗ γενο- 15 25, 1s. μένου μου εἰς Ἱεροσόλυμα ἐνεφάνισαν οἱ ἀρχιερεῖς 24. καὶ οἱ πρεσβύτεροι τῶν Ἰουδαίων, αἰτούμενοι κατ' αὐτοῦ καταδίκην. 16 Πρὸς οὓς ἀπεκρίθην· Ὅτι 16 25, 4s. οὐκ ἔστιν ἔθος Ῥωμαίοις χαρίζεσθαί τινα ἄνθρωπον πρὶν ἢ ὁ κατηγορούμενος κατὰ πρόσωπον ἔχοι τοὺς κατηγόρους τόπον τε ἀπολογίας λάβοι περὶ τοῦ ἐγκλήματος. 17 Συνελθόντων οὖν αὐτῶν 17 (25, 6) ἐνθάδε ἀναβολὴν μηδεμίαν ποιησάμενος, τῇ ἑξῆς καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος ἐκέλευσα ἀχθῆναι τὸν ἄνδρα. 18 Περὶ οὗ σταθέντες οἱ κατήγοροι οὐδε- 18 25, 7; μίαν αἰτίαν ἔφερον ὧν ἐγὼ ὑπενόουν πονηρῶν· 23; 29; 26, 3. 19 Ζητήματα δέ τινα περὶ τῆς ἰδίας δεισιδαιμονίας εἶχον πρὸς αὐτὸν καὶ περί τινος Ἰησοῦ τεθνηκότος, ὃν ἔφασκεν ὁ Παῦλος ζῆν. 20 Ἀπο- 20 25, 9. ρούμενος δὲ ἐγὼ τὴν περὶ τούτων ζήτησιν ἔλεγον εἰ βούλοιτο πορεύεσθαι εἰς Ἱεροσόλυμα κἀκεῖ κρίνεσθαι περὶ τούτων. 21 Τοῦ δὲ Παύλου ἐπι- 21 27, 1. καλεσαμένου τηρηθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν τοῦ Σεβαστοῦ διάγνωσιν, ἐκέλευσα τηρεῖσθαι αὐτὸν ἕως οὗ ἀναπέμψω αὐτὸν πρὸς Καίσαρα. 22 Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν Φῆστον ἔφη· Ἐβουλόμην καὶ αὐτὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀκοῦσαι. Ἄυριον, φησίν, ἀκούσῃ αὐτοῦ.

23 Τῇ οὖν ἐπαύριον ἐλθόντος τοῦ Ἀγρίππα
καὶ τῆς Βερνίκης μετὰ πολλῆς φαντασίας, καὶ
εἰσελθόντων εἰς τὸ ἀκροατήριον σύν τε χιλιάρχοις
καὶ ἀνδράσιν τοῖς κατ' ἐξοχὴν τῆς πόλεως, καὶ
21: 1s κελεύσαντος τοῦ Φήστου ἤχθη ὁ Παῦλος. 24 Καί
26: 32 φησιν ὁ Φῆστος· Ἀγρίππα βασιλεῦ καὶ πάντες οἱ
συνπαρόντες ἡμῖν ἄνδρες, θεωρεῖτε τοῦτον περὶ
οὗ ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων ἐνέτυχόν μοι
ἔν τε Ἱεροσολύμοις καὶ ἐνθάδε, ἐπιβοῶντες μὴ
25 23; δεῖν αὐτὸν ζῆν μηκέτι. 25 Ἐγὼ δὲ κατελαβόμην
26: 31; μηδὲν ἄξιον θανάτου αὐτὸν πεπραχέναι, αὐτοῦ δὲ
28: 30 τούτου ἐπικαλεσαμένου τὸν Σεβαστὸν ἔκρινα πέμ-
πειν. 26 Περὶ οὗ ἀσφαλές τι γράψαι τῷ κυρίῳ οὐκ
ἔχω· διὸ προήγαγον αὐτὸν ἐς ὑμῶν καὶ μάλιστα
ἐπὶ σοῦ, βασιλεῦ Ἀγρίππα, ὅπως τῆς ἀνακρίσεως
γενομένης σχῶ τί γράψω. 27 Ἄλογον γάρ μοι
δοκεῖ πέμποντα δέσμιον μὴ καὶ τὰς κατ' αὐτοῦ
αἰτίας σημᾶναι.

CAPUT XXVI.

Pauli ceram Agrippa et Feste defensio. Agrippae propensio ad fidem, qua dicit Feste, potuisse Paulum dimitti, nisi Caesarem appellasset.

1 Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν Παῦλον ἔφη· Ἐπιτρέ-
πεταί σοι ὑπὲρ σεαυτοῦ λέγειν. τότε ὁ Παῦλος
ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἀπελογεῖτο· 2 Περὶ πάντων
ὧν ἐγκαλοῦμαι ὑπὸ Ἰουδαίων, βασιλεῦ Ἀγρίππα,
ἥγημαι ἐμαυτὸν μακάριον ἐπὶ σοῦ μέλλων σήμερον
3 25, 19. ἀπολογεῖσθαι, 3 μάλιστα γνώστην ὄντα σε πάντων
τῶν κατὰ Ἰουδαίους ἐθῶν τε καὶ ζητημάτων· διὸ
δέομαι μακροθύμως ἀκοῦσαί μου. 4 Τὴν μὲν οὖν
βίωσίν μου ἐκ νεότητος τὴν ἀπ' ἀρχῆς γενομένην
ἐν τῷ ἔθνει μου ἐν Ἱεροσολύμοις ἴσασι πάντες

Ἰουδαῖοι, 5 προγινώσκοντές με ἄνωθεν, ἐὰν θέλω- 5 22, 3;
σιν μαρτυρεῖν, ὅτι κατὰ τὴν ἀκριβεστάτην αἵρεσιν 23, 6. Phil. 3, 5.
τῆς ἡμετέρας θρησκείας ἔζησα Φαρισαῖος. 6 Καὶ 6 13,
νῦν ἐπ' ἐλπίδι τῆς εἰς τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐπαγγε- 32ss.; 28, 20.
λίας γενομένης ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἕστηκα κρινόμενος,
7 εἰς ἣν τὸ δωδεκάφυλον ἡμῶν ἐν ἐκτενείᾳ νύκτα 7 24, 15.
καὶ ἡμέραν λατρεῦον ἐλπίζει καταντῆσαι· περὶ
ἧς ἐλπίδος ἐγκαλοῦμαι ὑπὸ Ἰουδαίων, βασιλεῦ.
8 Τί ἄπιστον κρίνεται παρ' ὑμῖν εἰ ὁ θεὸς νεκροὺς
ἐγείρει; 9 Ἐγὼ μὲν οὖν ἔδοξα ἐμαυτῷ πρὸς τὸ 9 8, 3;
ὄνομα Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου δεῖν πολλὰ ἐναντία 9, 1; 22, 4 ss.
πρᾶξαι· 10 ὃ καὶ ἐποίησα ἐν Ἰερουσολύμοις, καὶ 10 8, 3;
πολλοὺς τῶν ἁγίων ἐγὼ ἐν φυλακαῖς κατέκλεισα, 22, 4.
τὴν παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἐξουσίαν λαβών, ἀνα-
ιρουμένων τε αὐτῶν κατήνεγκα ψῆφον. 11 Καὶ
κατὰ πάσας τὰς συναγωγὰς πολλάκις τιμωρῶν
αὐτοὺς ἠνάγκαζον βλασφημεῖν, περισσῶς τε ἐμμαι-
νόμενος αὐτοῖς ἐδίωκον ἕως καὶ εἰς τὰς ἔξω πόλεις.
12 Ἐν οἷς πορευόμενος εἰς τὴν Δαμασκὸν μετ' 12 9, 2ss.;
ἐξουσίας καὶ ἐπιτροπῆς τῆς τῶν ἀρχιερέων, 13 ἡμέ- 22, 5 ss.
ρας μέσης κατὰ τὴν ὁδὸν εἶδον, βασιλεῦ, οὐρα-
νόθεν ὑπὲρ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου περιλάμψαν
με φῶς καὶ τοὺς σὺν ἐμοὶ πορευομένους. 14 Πάν-
των τε καταπεσόντων ἡμῶν εἰς τὴν γῆν ἤκουσα
φωνὴν λέγουσαν πρός με τῇ Ἑβραΐδι διαλέκτῳ·
Σαούλ, Σαούλ, τί με διώκεις; σκληρόν σοι πρὸς
κέντρα λακτίζειν. 15 Ἐγὼ δὲ εἶπα· Τίς εἶ, κύριε;
ὁ δὲ κύριος εἶπεν· Ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς ὃν σὺ διώ-
κεις. 16 Ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ στῆθι ἐπὶ τοὺς πόδας
σου· εἰς τοῦτο γὰρ ὤφθην σοι, προχειρίσασθαί
σε ὑπηρέτην καὶ μάρτυρα ὧν τε εἶδες ὧν τε
ὀφθήσομαί σοι, 17 ἐξαιρούμενός σε ἐκ τοῦ λαοῦ

16 (Ez. 2, 1.) 17 s. Is. 42, 7; 61, 1.

καὶ τῶν ἐθνῶν, εἰς οὓς ἐγὼ ἀποστέλλω σε,
18 (Eph. 1, 18; 2, 2.) Act. 20, 32. 18 ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, τοῦ ἐπιστρέψαι ἀπὸ σκότους εἰς φῶς καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ σατανᾶ ἐπὶ τὸν θεόν, τοῦ λαβεῖν αὐτοὺς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ κλῆρον ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πίστει τῇ εἰς ἐμέ.
19 (Gal. 1, 16.) 20 c. 13. 14. 19 Ὅθεν, βασιλεῦ Ἀγρίππα, οὐκ ἐγενόμην ἀπειθὴς τῇ οὐρανίῳ ὀπτασίᾳ, 20 ἀλλὰ τοῖς ἐν Δαμασκῷ πρῶτον καὶ Ἱεροσολύμοις, εἰς πᾶσάν τε τὴν χώραν τῆς Ἰουδαίας καὶ τοῖς ἔθνεσιν ἀπήγγελλον μετανοεῖν καὶ ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεόν, ἄξια τῆς
21 21, 27 ss. μετανοίας ἔργα πράσσοντας. 21 Ἕνεκα τούτων με Ἰουδαῖοι συλλαβόμενοι ἔντα ἐν τῷ ἱερῷ ἐπειρῶντο
22 24, 14. (Luc. 24, 27.) διαχειρίσασθαι. 22 Ἐπικουρίας οὖν τυχὼν τῆς ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης ἕστηκα μαρτυρόμενος μικρῷ τε καὶ μεγάλῳ, οὐδὲν ἐκτὸς λέγων ὧν τε οἱ προφῆται ἐλάλησαν μελλόντων
23 Luc. 24, 26. 1 Cor. 15, 20. Col. 1, 18. Apoc. 1, 5. γίνεσθαι καὶ Μωϋσῆς, 23 εἰ παθητὸς ὁ Χριστός, εἰ πρῶτος ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν φῶς μέλλει καταγγέλλειν τῷ τε λαῷ καὶ τοῖς ἔθνεσιν.
24 Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἀπολογουμένου, ὁ Φῆστος μεγάλῃ τῇ φωνῇ φησίν· Μαίνῃ, Παῦλε· τὰ πολλά σε γράμματα εἰς μανίαν περιτρέπει. 25 Ὁ δὲ Παῦλος· Οὐ μαίνομαι, φησίν, κράτιστε Φῆστε, ἀλλὰ ἀληθείας καὶ σωφροσύνης ῥήματα ἀπο-
26 Io. 18, 20. φθέγγομαι. 26 Ἐπίσταται γὰρ περὶ τούτων ὁ βασιλεύς, πρὸς ὃν καὶ παρρησιαζόμενος λαλῶ· λανθάνειν γὰρ αὐτόν τι τούτων οὐ πείθομαι οὐδέν· οὐ γάρ ἐστιν ἐν γωνίᾳ πεπραγμένον τοῦτο. 27 Πιστεύεις, βασιλεῦ Ἀγρίππα, τοῖς προφήταις; οἶδα
28 11, 26. ὅτι πιστεύεις. 28 Ὁ δὲ Ἀγρίππας πρὸς τὸν Παῦλον· Ἐν ὀλίγῳ με πείθεις Χριστιανὸν γενέσθαι. 29 Ὁ δὲ Παῦλος· Εὐξαίμην ἂν τῷ θεῷ, καὶ ἐν

18 Is. 35, 5.

ὀλίγῳ καὶ ἐν μεγάλῳ οὐ μόνον σὲ ἀλλὰ καὶ πάντας
τοὺς ἀκούοντάς μου σήμερον γενέσθαι τοιούτους
ὁποῖος κἀγώ εἰμι, παρεκτὸς τῶν δεσμῶν τούτων.
30 Ἀνέστη τε ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἡγεμὼν ἥ τε Βερ-
νίκη καὶ οἱ συνκαθήμενοι αὐτοῖς, 31 Καὶ ἀναχωρή- 31 23, 9.
σαντες ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους λέγοντες· Ὅτι οὐδὲν 29;25,25.
θανάτου ἢ δεσμῶν ἄξιόν τι πράσσει ὁ ἄνθρωπος
οὗτος. 32 Ἀγρίππας δὲ τῷ Φήστῳ ἔφη· Ἀπολε- 32 25,11;
λύσθαι ἐδύνατο ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἰ μὴ ἐπεκέ- 28, 19.
κλητο Καίσαρα.

CAPUT XXVII.

Navigatio Pauli Romam versus. Tempestas; fortitudo Pauli, cui de omnium salute revelatur; naufragio ad Melitam insulam facto omnes incolumes evadunt.

1 Ὡς δὲ ἐκρίθη τοῦ ἀποπλεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν 1 25,
Ἰταλίαν, παρεδίδουν τόν τε Παῦλον καί τινας 12. 21.
ἑτέρους δεσμώτας ἑκατοντάρχῃ ὀνόματι Ἰουλίῳ
σπείρης Σεβαστῆς. 2 Ἐπιβάντες δὲ πλοίῳ Ἀδρα- 2 19, 29;
μυττηνῷ μέλλοντες πλεῖν εἰς τοὺς κατὰ τὴν Ἀσίαν 20, 4.
2 Cor.
τόπους ἀνήχθημεν, ὄντος σὺν ἡμῖν Ἀριστάρχου 11, 25.
Col.4,10.
Μακεδόνος Θεσσαλονικέως. 3 Τῇ τε ἑτέρᾳ κατ- Philem.
ἤχθημεν εἰς Σιδῶνα· φιλανθρώπως τε ὁ Ἰούλιος 24.
3 24, 23;
τῷ Παύλῳ χρησάμενος ἐπέτρεψεν πρὸς τοὺς 28, 16.
φίλους πορευθέντι ἐπιμελείας τυχεῖν. 4 Κἀκεῖθεν 4 21, 3.
ἀναχθέντες ὑπεπλεύσαμεν τὴν Κύπρον διὰ τὸ
τοὺς ἀνέμους εἶναι ἐναντίους, 5 Τό τε πέλαγος 5 6, 9;
τὸ κατὰ τὴν Κιλικίαν καὶ Παμφυλίαν διαπλεύ- 15, 23;
13, 13;
σαντες κατήλθαμεν εἰς Λύστραν τῆς Λυκίας. 14, 24.
6 Κἀκεῖ εὑρὼν ὁ ἑκατοντάρχης πλοῖον Ἀλεξαν- 6 28, 11.
δρινὸν πλέον εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐνεβίβασεν ἡμᾶς
εἰς αὐτό. 7 Ἐν ἱκαναῖς δὲ ἡμέραις βραδυπλοοῦντες
καὶ μόλις γενόμενοι κατὰ τὴν Κνίδον, μὴ προσ-

εὼντος ἡμᾶς τοῦ ἀνέμου, ὑπεπλεύσαμεν τὴν Κρήτην
κατὰ Σαλμώνην· 8 Μόλις τε παραλεγόμενοι αὐτὴν
ἤλθομεν εἰς τόπον τινὰ καλούμενον Καλοὺς λιμένας,
9 ᾧ ἐγγὺς ἦν πόλις Λασσαία. 9 Ἱκανοῦ δὲ χρόνου
διαγενομένου καὶ ὄντος ἤδη ἐπισφαλοῦς τοῦ πλοὸς
διὰ τὸ καὶ τὴν νηστείαν ἤδη παρεληλυθέναι, παρῄνει
ὁ Παῦλος 10 λέγων αὐτοῖς· Ἄνδρες, θεωρῶ ὅτι
μετὰ ὕβρεως καὶ πολλῆς ζημίας οὐ μόνον τοῦ
φορτίου καὶ τοῦ πλοίου ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν
μέλλειν ἔσεσθαι τὸν πλοῦν. 11 Ὁ δὲ ἑκατοντάρχης
τῷ κυβερνήτῃ καὶ τῷ ναυκλήρῳ μᾶλλον ἐπείθετο
12 ἢ τοῖς ὑπὸ Παύλου λεγομένοις. 12 Ἀνευθέτου δὲ
τοῦ λιμένος ὑπάρχοντος πρὸς παραχειμασίαν, οἱ
πλείονες ἔθεντο βουλὴν ἀναχθῆναι ἐκεῖθεν, εἴπως
δύναιντο καταντήσαντες εἰς Φοίνικα παραχειμάσαι,
λιμένα τῆς Κρήτης βλέποντα κατὰ λίβα καὶ κατὰ
χῶρον. 13 Ὑποπνεύσαντος δὲ νότου δόξαντες τῆς
προθέσεως κεκρατηκέναι, ἄραντες ἆσσον παρε-
λέγοντο τὴν Κρήτην. 14 Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἔβαλεν
κατ' αὐτῆς ἄνεμος τυφωνικὸς ὁ καλούμενος Εὐρα-
κύλων· 15 συναρπασθέντος δὲ τοῦ πλοίου καὶ μὴ
δυναμένου ἀντοφθαλμεῖν τῷ ἀνέμῳ ἐπιδόντες
ἐφερόμεθα. 16 Νησίον δέ τι ὑποδραμόντες καλού-
μενον Καῦδα ἰσχύσαμεν μόλις περικρατεῖς γενέσθαι
τῆς σκάφης. 17 Ἣν ἄραντες βοηθείαις ἐχρῶντο,
ὑποζωννύντες τὸ πλοῖον· φοβούμενοί τε μὴ εἰς
τὴν Σύρτιν ἐκπέσωσιν, χαλάσαντες τὸ σκεῦος οὕ-
τως ἐφέροντο. 18 Σφοδρῶς δὲ χειμαζομένων ἡμῶν
τῇ ἐξῆς ἐκβολὴν ἐποιοῦντο· 19 καὶ τῇ τρίτῃ αὐτό-
χειρες τὴν σκευὴν τοῦ πλοίου ἔρριψαν. 20 Μήτε
δὲ ἡλίου μήτε ἄστρων ἐπιφαινόντων ἐπὶ πλείονας
ἡμέρας, χειμῶνός τε οὐκ ὀλίγου ἐπικειμένου, λοιπὸν

9 2 Cor. 11, 25 s.

12 21, 3. 15, 36 11, 1

---

9 Lev. 16, 29; 23, 27 ss. 15 (Ps. 106, 25 ss.)

περιῃρεῖτο ἐλπὶς πᾶσα τοῦ σώζεσθαι ἡμᾶς. 21 Πολ- 21 27, 10.
λῆς τε ἀσιτίας ὑπαρχούσης, τότε σταθεὶς ὁ Παῦ-
λος ἐν μέσῳ αὐτῶν εἶπεν· Ἔδει μέν, ὦ ἄνδρες,
πειθαρχήσαντάς μοι μὴ ἀνάγεσθαι ἀπὸ τῆς Κρή-
της κερδῆσαί τε τὴν ὕβριν ταύτην καὶ τὴν ζημίαν.
22 Καὶ τὰ νῦν παραινῶ ὑμᾶς εὐθυμεῖν· ἀποβολὴ
γὰρ ψυχῆς οὐδεμία ἔσται ἐξ ὑμῶν πλὴν τοῦ
πλοίου. 23 Παρέστη γάρ μοι ταύτῃ τῇ νυκτὶ τοῦ 23 5, 19;
θεοῦ οὗ εἰμὶ ἐγώ, ᾧ καὶ λατρεύω, ἄγγελος 8, 26;
24 λέγων· Μὴ φοβοῦ, Παῦλε· Καίσαρί σε δεῖ 10, 3;
παραστῆναι, καὶ ἰδοὺ κεχάρισταί σοι ὁ θεὸς πάντας 12, 7. 23.
τοὺς πλέοντας μετὰ σοῦ. 25 Διὸ εὐθυμεῖτε, ἄνδρες· 24 18, 9;
πιστεύω γὰρ τῷ θεῷ ὅτι οὕτως ἔσται καθ' ὃν 23, 11;
τρόπον λελάληταί μοι. 26 Εἰς νῆσον δέ τινα δεῖ 9, 15.
ἡμᾶς ἐκπεσεῖν. 27 Ὡς δὲ τεσσαρεσκαιδεκάτη νὺξ 26 28, 1.
ἐγένετο διαφερομένων ἡμῶν ἐν τῷ Ἀδρίᾳ, κατὰ
μέσον τῆς νυκτὸς ὑπενόουν οἱ ναῦται προσάγειν
τινὰ αὐτοῖς χώραν. 28 Καὶ βολίσαντες εὗρον ὀρ-
γυιὰς εἴκοσι, βραχὺ δὲ διαστήσαντες καὶ πάλιν
βολίσαντες εὗρον ὀργυιὰς δεκαπέντε· 29 φοβούμενοί
δὲ μήπου κατὰ τραχεῖς τόπους ἐκπέσωμεν, ἐκ
πρύμνης ῥίψαντες ἀγκύρας τέσσαρας ηὔχοντο
ἡμέραν γενέσθαι. 30 Τῶν δὲ ναυτῶν ζητούντων
φυγεῖν ἐκ τοῦ πλοίου καὶ χαλασάντων τὴν σκάφην
εἰς τὴν θάλασσαν προφάσει ὡς ἐκ πρῴρας ἀγκύρας
μελλόντων ἐκτείνειν, 31 εἶπεν ὁ Παῦλος τῷ ἑκατοντ-
άρχῃ καὶ τοῖς στρατιώταις· Ἐὰν μὴ οὗτοι μείνω-
σιν ἐν τῷ πλοίῳ, ὑμεῖς σωθῆναι οὐ δύνασθε.
32 Τότε ἀπέκοψαν οἱ στρατιῶται τὰ σχοινία τῆς
σκάφης καὶ εἴασαν αὐτὴν ἐκπεσεῖν. 33 Ἄχρι δὲ 33 27, 27.
οὗ ἡμέρα ἤμελλεν γίνεσθαι, παρεκάλει ὁ Παῦλος
ἅπαντας μεταλαβεῖν τροφῆς λέγων· Τεσσαρεσκαι-

33 (Ps. 101, 5.)

δεκάτην σήμερον ἡμέραν προσδοκῶντες ἄσιτοι
34 Luc. διατελεῖτε, μηδὲν προσλαμβάνομενοι. 34 Διὸ παρα-
21, 18 Matth. καλῶ ὑμᾶς μεταλαβεῖν τροφῆς· τοῦτο γὰρ πρὸς
10, 30. τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὑπάρχει· οὐδενὸς γὰρ
35 Matth. ὑμῶν θρὶξ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἀπολεῖται. 35 Εἴπας
14, 19. Marc. 6. δὲ ταῦτα καὶ λαβὼν ἄρτον εὐχαρίστησεν τῷ θεῷ
41. Luc. ἐνώπιον πάντων, καὶ κλάσας ἤρξατο ἐσθίειν.
9, 16. Io. 6, 11. 36 Εὔθυμοι δὲ γενόμενοι πάντες καὶ αὐτοὶ προσ-
1 Tim. ελάβοντο τροφῆς. 37 Ἤμεθα δὲ αἱ πᾶσαι ψυχαὶ
4, 4 ἐν τῷ πλοίῳ διακόσαι ἑβδομήκοντα ἕξ. 38 Κορεσ-
38 27, 18 s. θέντες δὲ τροφῆς ἐκούφιζον τὸ πλοῖον ἐκβαλλόμενοι τὸν σῖτον εἰς τὴν θάλασσαν. 39 Ὅτε δὲ ἡμέρα ἐγένετο, τὴν γῆν οὐκ ἐπεγίνωσκον· κόλπον δέ τινα κατενόουν ἔχοντα αἰγιαλόν, εἰς ὃν ἐβουλεύοντο εἰ δύναιντο ἐξῶσαι τὸ πλοῖον. 40 Καὶ τὰς ἀγκύρας περιελόντες εἴων εἰς τὴν θάλασσαν, ἅμα ἀνέντες τὰς ζευκτηρίας τῶν πηδαλίων· καὶ ἐπάραντες τὸν ἀρτέμωνα τῇ πνεούσῃ κατεῖχον εἰς τὸν
41 2 Cor. αἰγιαλόν. 41 Περιπεσόντες δὲ εἰς τόπον διθάλασσον
11, 25. ἐπέκειλαν τὴν ναῦν· καὶ ἡ μὲν πρῷρα ἐρείσασα ἔμεινεν ἀσάλευτος, ἡ δὲ πρύμνα ἐλύετο ὑπὸ τῆς βίας τῶν κυμάτων. 42 Τῶν δὲ στρατιωτῶν βουλὴ ἐγένετο ἵνα τοὺς δεσμώτας ἀποκτείνωσιν, μή τις ἐκκολυμβήσας διαφύγῃ. 43 Ὁ δὲ ἑκατοντάρχης, βουλόμενος διασῶσαι τὸν Παῦλον ἐκώλυσεν αὐτοὺς τοῦ βουλήματος, ἐκέλευσέν τε τοὺς δυναμένους κολυμβᾶν ἀπορρίψαντας πρώτους ἐπὶ τὴν γῆν
44 27, 22 ss. 34. ἐξιέναι, 44 καὶ τοὺς λοιποὺς οὓς μὲν ἐπὶ σανίσιν, οὓς δὲ ἐπί τινων τῶν ἀπὸ τοῦ πλοίου. καὶ οὕτως ἐγένετο πάντας διασωθῆναι ἐπὶ τὴν γῆν.

34 1 Reg. 14, 45. 2 Reg. 14, 11.

CAPUT XXVIII.

Naufragi apud Melitenses. Vipera a Paulo de manu excussa; aegroti ab eo sanati. Iter eius Italicum. Paulus in libera custodia per biennium praedicat regnum Dei et fidem in Iesum Christum omnibus qui ad eum ingrediebantur sine prohibitione.

[1] Καὶ διασωθέντες τότε ἐπέγνωμεν ὅτι Μελίτη 1 27, 26.
ἡ νῆσος καλεῖται. [2] Οἵ τε βάρβαροι παρεῖχαν οὐ 39.
τὴν τυχοῦσαν φιλανθρωπίαν ἡμῖν· ἅψαντες γὰρ
πυρὰν προσελάβοντο πάντας ἡμᾶς διὰ τὸν ὑετὸν
τὸν ἐφεστῶτα καὶ διὰ τὸ ψῦχος. [3] Συστρέψαντος
δὲ τοῦ Παύλου φρυγάνων τι πλῆθος καὶ ἐπιθέντος
ἐπὶ τὴν πυράν, ἔχιδνα ἀπὸ τῆς θέρμης ἐξελθοῦσα
καθῆψεν τῆς χειρὸς αὐτοῦ. [4] Ὡς δὲ εἶδον οἱ 4 (Luc.
βάρβαροι κρεμάμενον τὸ θηρίον ἐκ τῆς χειρὸς 13, 2.)
αὐτοῦ, πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον· Πάντως φονεύς
ἐστιν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὃν διασωθέντα ἐκ τῆς
θαλάσσης ἡ δίκη ζῆν οὐκ εἴασεν. [5] Ὁ μὲν οὖν 5 Marc.
ἀποτινάξας τὸ θηρίον εἰς τὸ πῦρ ἔπαθεν οὐδὲν 16, 18.
κακόν· [6] Οἱ δὲ προσεδόκων αὐτὸν μέλλειν πίμ-
πρασθαι ἢ καταπίπτειν ἄφνω νεκρόν. ἐπὶ πολὺ
δὲ αὐτῶν προσδοκώντων καὶ θεωρούντων μηδὲν
ἄτοπον εἰς αὐτὸν γινόμενον, μεταβαλλόμενοι ἔλεγον
αὐτὸν εἶναι θεόν.

[7] Ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον ὑπῆρχεν
χωρία τῷ πρώτῳ τῆς νήσου ὀνόματι Ποπλίῳ, ὃς
ἀναδεξάμενος ἡμᾶς τρεῖς ἡμέρας φιλοφρόνως
ἐξένισεν. [8] Ἐγένετο δὲ τὸν πατέρα τοῦ Ποπλίου 8 Iac. 5,
πυρετοῖς καὶ δυσεντερίῳ συνεχόμενον κατακεῖσθαι· 14 s.
πρὸς ὃν ὁ Παῦλος εἰσελθὼν καὶ προσευξάμενος, Marc.
ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἰάσατο αὐτόν. [9] Τούτου 16, 18.
δὲ γενομένου, καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἐν τῇ νήσῳ ἔχοντες

4 (Deut. 32; 24. Iob 20, 16.)

ἀσθενείας προσήρχοντο καὶ ἐθεραπεύοντο· 10 Οἳ
καὶ πολλαῖς τιμαῖς ἐτίμησαν ἡμᾶς καὶ ἀναγομένοις
ἐπέθεντο τὰ πρὸς τὰς χρείας.

11 27, 6 **11** Μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας ἀνήχθημεν ἐν πλοίῳ
παρακεχειμακότι ἐν τῇ νήσῳ, Ἀλεξανδρινῷ, παρα-
σήμῳ Διοσκούροις. 12 Καὶ κατιχθέντες εἰς Συρα-
κούσας ἐπεμείναμεν ἡμέρας τρεῖς. 13 Ὅθεν περι-
ελθόντες κατηντήσαμεν εἰς Ῥήγιον· καὶ μετὰ μίαν
ἡμέραν ἐπιγενομένου νότου δευτεραῖοι ἤλθομεν
εἰς Ποτιόλους· 14 οὗ εὑρόντες ἀδελφοὺς παρεκλή-
θημεν παρ' αὐτοῖς ἐπιμεῖναι ἡμέρας ἑπτά· καὶ
οὕτως εἰς τὴν Ῥώμην ἤλθαμεν. 15 Κἀκεῖθεν οἱ
ἀδελφοὶ ἀκούσαντες τὰ περὶ ἡμῶν ἦλθαν εἰς
ἀπάντησιν ἡμῖν ἄχρι Ἀππίου φόρου καὶ Τριῶν
ταβερνῶν· οὓς ἰδὼν ὁ Παῦλος εὐχαριστήσας τῷ
Θεῷ ἔλαβε θάρσος.

16 24, 23; 27, 3; 28, 16 **16** Ὅτε δὲ εἰσήλθαμεν εἰς Ῥώμην, ἐπετράπη
τῷ Παύλῳ μένειν καθ' ἑαυτὸν σὺν τῷ φυλάσσοντι
17 25, 1 αὐτὸν στρατιώτῃ. 17 Ἐγένετο δὲ μετὰ ἡμέρας
24, 12; 25, 8 τρεῖς συνκαλέσασθαι αὐτὸν τοὺς ὄντας τῶν Ἰου-
δαίων πρώτους· συνελθόντων δὲ αὐτῶν ἔλεγεν
πρὸς αὐτούς· Ἐγώ, ἄνδρες ἀδελφοί, οὐδὲν ἐναν-
τίον ποιήσας τῷ λαῷ ἢ τοῖς ἔθεσι τοῖς πατρῴοις,
δέσμιος ἐξ Ἱεροσολύμων παρεδόθην εἰς τὰς χεῖρας
18 25, 25. τῶν Ῥωμαίων, 18 Οἵτινες ἀνακρίναντές με ἐβού-
λοντο ἀπολῦσαι διὰ τὸ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου
19 25, 11 8. ὑπάρχειν ἐν ἐμοί· 19 Ἀντιλεγόντων δὲ τῶν Ἰου-
δαίων ἠναγκάσθην ἐπικαλέσασθαι Καίσαρα, οὐχ
20 26, 6s. ὡς τοῦ ἔθνους μου ἔχων τι κατηγορεῖν. 20 Διὰ
ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν παρεκάλεσα ὑμᾶς ἰδεῖν καὶ
προσλαλῆσαι· ἕνεκεν γὰρ τῆς ἐλπίδος τοῦ Ἰσραὴλ
τὴν ἅλυσιν ταύτην περίκειμαι. 21 Οἱ δὲ πρὸς αὐ-
τὸν εἶπαν· Ἡμεῖς οὔτε γράμματα περὶ σοῦ ἐδεξά-
μεθα ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, οὔτε παραγενόμενός τις

τῶν ἀδελφῶν ἀπήγγειλεν ἢ ἐλάλησέν τι περὶ σοῦ πονηρόν. 22 Ἀξιοῦμεν δὲ παρὰ σοῦ ἀκοῦσαι ἃ 22 24, 5. 14.
φρονεῖς· περὶ μὲν γὰρ τῆς αἱρέσεως ταύτης γνωστόν ἐστιν ἡμῖν ὅτι πανταχοῦ ἀντιλέγεται. 23 Ταξάμενοι δὲ αὐτῷ ἡμέραν ἦλθον πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ξενίαν πλείονες, οἷς ἐξετίθετο διαμαρτυρόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, πείθων τε αὐτοὺς περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἀπό τε τοῦ νόμου Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν, ἀπὸ πρωῒ ἕως ἑσπέρας. 24 Καὶ οἱ μὲν ἐπείθοντο τοῖς λεγομένοις, οἱ δὲ ἠπίστουν. 25 Ἀσύμφωνοι δὲ ὄντες πρὸς ἀλλήλους ἀπελύοντο εἰπόντος τοῦ Παύλου ῥῆμα ἕν· Ὅτι καλῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐλάλησεν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν 26 λέγον· Πορεύθητι πρὸς 26 s. Matth. 13, 14 s. Marc. 4, 12. Lc. 8, 10. Io. 12, 40. Rom 11, 8.
τὸν λαὸν τοῦτον καὶ εἰπόν· Ἀκοῇ ἀκούσετε καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε καὶ οὐ μὴ ἴδητε· 27 Ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶν βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν· μήποτε ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσιν καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσιν καὶ ἐπιστρέψωσιν, καὶ ἰάσομαι αὐτούς. 28 Γνωστὸν οὖν 28 13, 38. 46.
ἔστω ὑμῖν ὅτι τοῖς ἔθνεσιν ἀπεστάλη τοῦτο τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ· αὐτοὶ καὶ ἀκούσονται. 29 Καὶ ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος ἀπῆλθον οἱ Ἰουδαῖοι, πολλὴν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς συζήτησιν.

30 Ἔμεινεν δὲ διετίαν ὅλην ἐν ἰδίῳ μισθώ- 30 28, 16.
ματι· καὶ ἀπεδέχετο πάντας τοὺς εἰσπορευομένους πρὸς αὐτόν, 31 κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάσης παρρησίας ἀκωλύτως.

---

26 s. Is. 6, 9 s. **28** Ps. 97, 3.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΑΥΛΟΥ.

ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Η ΠΡΟΣ

ΡΩΜΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPUT I.

De munere suo evangelico. Laus Romanae Ecclesiae et desiderium eam visendi. Et Gentes et Iudaei Dei irae obnoxii. Ethnici primum, ex creaturis Deum cognoscentes, quia non Deum sed creaturae imagines coluerunt, in abominanda, quae hic recensentur scelera inciderunt.

1 Παῦλος δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κλητὸς ἀπό- 1 1 Cor. 1, 1 etc.
στολος ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ, 2 ὃ Act. 13, 2.
προεπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς
ἁγίαις, 3 περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ γενομένου ἐκ 3 2 Tim. 2, 8.
σπέρματος Δαυεὶδ κατὰ σάρκα, 4 τοῦ ὁρισθέντος
υἱοῦ θεοῦ ἐν δυνάμει κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης ἐξ
ἀναστάσεως νεκρῶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου
ἡμῶν, 5 δι' οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολὴν
εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν ὑπὲρ
τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, 6 Ἐν οἷς ἐστὲ καὶ ὑμεῖς 6 s. 1 Cor. 1, 2 s.
κλητοὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ· 7 πᾶσιν τοῖς οὖσιν ἐν 1 Thess. 1, 1 etc.
Ῥώμῃ ἀγαπητοῖς θεοῦ, κλητοῖς ἁγίοις. χάρις ὑμῖν
καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου
Ἰησοῦ Χριστοῦ.

8 Πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου διὰ 8 1 Cor. 1, 4. 1 Thess. 1, 2.
Ἰησοῦ Χριστοῦ περὶ πάντων ὑμῶν, ὅτι ἡ πίστις
ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. 9 Μάρτυς 9 Phil. 1, 8.

γάρ μου ἐστὶν ὁ θεός, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί
μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀδια-
10 Eph 1, 16. λείπτως μνείαν ὑμῶν ποιοῦμαι 10 Πάντοτε ἐπὶ
τῶν προσευχῶν μου δεόμενος, εἴπως ἤδη ποτὲ
εὐοδωθήσομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ ἐλθεῖν
11 15, 22. 32. πρὸς ὑμᾶς. 11 Ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι
μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικὸν εἰς τὸ στηριχ-
θῆναι ὑμᾶς, 12 Τοῦτο δέ ἐστιν συνπαρακληθῆναι
ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως, ὑμῶν τε
13 15, 22. καὶ ἐμοῦ. 13 Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί,
ὅτι πολλάκις προεθέμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς (καὶ
ἐκωλύθην ἄχρι τοῦ δεῦρο) ἵνα τινὰ καρπὸν σχῶ
καὶ ἐν ὑμῖν καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν.
14 Ἕλλησίν τε καὶ βαρβάροις, σοφοῖς τε καὶ ἀνοή-
τοις ὀφειλέτης εἰμί· 15 Οὕτως τὸ κατ' ἐμὲ πρόθυμον
16 2, 1 Cor. 1, 24. καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν Ῥώμῃ εὐαγγελίσασθαι. 16 Οὐ
γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον· δύναμις γὰρ
θεοῦ ἐστὶν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι,
17 3, 21 s. Gal. 3, 11. Hebr. 10, 38. Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἕλληνι. 17 Δικαιοσύνη γὰρ
θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν,
καθὼς γέγραπται· Ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως
ζήσεται.

18 Eph 5, 6. **18** Ἀποκαλύπτεται γὰρ ὀργὴ θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ
ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων τῶν
τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων· 19 Διότι τὸ
γνωστὸν τοῦ θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς· ὁ
θεὸς γὰρ αὐτοῖς ἐφανέρωσεν. 20 Τὰ γὰρ ἀόρατα
αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασιν νοούμενα
καθορᾶται, ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης,
21 Eph 4, 17. εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους. 21 Διότι γνόντες
τὸν θεὸν οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξασαν ἢ ηὐχαρίστησαν,
ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν,

---

17 Hab. 2, 4.

καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία. 22 Φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν, 23 Καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν. 24 Διὸ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν αὐτοῖς· 25 Οἵτινες μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει, καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ὅς ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν. 26 Διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας· αἵ τε γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν, 27 Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἄρσενες ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσιν τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι καὶ τὴν ἀντιμισθίαν ἣν ἔδει τῆς πλάνης αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες. 28 Καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα, 29 Πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ πονηρίᾳ πορνείᾳ πλεονεξίᾳ κακίᾳ, μεστοὺς φθόνου φόνου ἔριδος δόλου κακοηθείας, ψιθυριστάς, 30 Καταλάλους, θεοστυγεῖς, ὑβριστάς, ὑπερηφάνους, ἀλαζόνας, ἐφευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, 31 Ἀσυνέτους, ἀσυνθέτους, ἀστόργους, ἀσπόνδους, ἀνελεήμονας· 32 Οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ θεοῦ ἐπιγνόντες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες ἄξιοι θανάτου εἰσίν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσιν τοῖς πράσσουσιν.

22 1 Cor. 1, 20.
25 9, 5. 2 Cor. 11, 31.
29 ss. Gal. 5, 19 ss. 1 Cor. 6, 9 ss. 2 Cor. 12, 20. Eph. 5, 3 ss. 2 Tim. 3, 2 ss.

22 Ier. 10, 14. 23 Ps. 105, 20.

CAPUT II.

Imminet cunctis Dei iudicium. Iudaei frustra lege gloriantur et circumcisione, neglecta lege servanda, contra Gentes ea quae legis sunt, naturaliter facientes, pro circumcisis habendae sunt illosque iudicaturae.

1 14, 10. 1 Διὸ ἀναπολόγητος εἶ, ὦ ἄνθρωπε πᾶς ὁ
Matth. κρίνων· ἐν ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν
7, 2. κατακρίνεις· τὰ γὰρ αὐτὰ πράσσεις ὁ κρίνων.
2 Οἴδαμεν γὰρ ὅτι τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ ἐστιν κατὰ
ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας. 3 Λο-
γίζῃ δὲ τοῦτο, ὦ ἄνθρωπε ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα
πράσσοντας καὶ ποιῶν αὐτά, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ
4 2 Petr. κρίμα τοῦ θεοῦ; 4 Ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος
3, 15. αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας κατα-
φρονεῖς, ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ θεοῦ εἰς
μετάνοιάν σε ἄγει; 5 Κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά
σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίζεις σεαυτῷ
ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως δικαιο-
6 Matth. κρισίας τοῦ θεοῦ, 6 Ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ
16, 27. κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· 7 Τοῖς μὲν καθ᾽ ὑπο-
μονὴν ἔργου ἀγαθοῦ δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθαρ-
σίαν ζητοῦσιν, ζωὴν αἰώνιον· 8 Τοῖς δὲ ἐξ ἐρι-
θείας καὶ ἀπειθοῦσιν τῇ ἀληθείᾳ, πειθομένοις δὲ
9 1, 16. τῇ ἀδικίᾳ, ὀργὴ καὶ θυμός. 9 Θλίψις καὶ στενο-
χωρία ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργα-
ζομένου τὸ κακόν, Ἰουδαίου τε πρῶτον καὶ Ἕλληνος·
10 Δόξα δὲ καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργα-
ζομένῳ τὸ ἀγαθόν, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἕλληνι·
11 Act. 11 Οὐ γάρ ἐστιν προσωπολημψία παρὰ τῷ θεῷ.
10, 34. Gal. 2, 6. 12 Ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπο-
Eph. 6, 9. λοῦνται· καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου
Col. 3, 25. 1 Petr. 1, 17.

6 Ps. 61, 13. 11 Deut. 10, 17. 2 Par. 19, 7. Iob 34, 19. Sap. 6, 8. Eccli. 35, 15.

κριθήσονται· 13 Οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ νόμου δικαιωθήσονται. 14 Ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῶσιν, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες ἑαυτοῖς εἰσὶν νόμος, 15 οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συνμαρτυρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων ἢ καὶ ἀπολογουμένων, 16 Ἐν ἡμέρᾳ ὅτε κρινεῖ ὁ θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. 17 Εἰ δὲ σὺ Ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ καὶ ἐπαναπαύῃ νόμῳ καὶ καυχᾶσαι ἐν θεῷ 18 καὶ γινώσκεις τὸ θέλημα καὶ δοκιμάζεις τὰ διαφέροντα κατηχούμενος ἐκ τοῦ νόμου, 19 Πέποιθάς τε σεαυτὸν ὁδηγὸν εἶναι τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν σκότει, 20 Παιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσκαλον νηπίων, ἔχοντα τὴν μόρφωσιν τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀληθείας ἐν τῷ νόμῳ· 21 Ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον σεαυτὸν οὐ διδάσκεις; ὁ κηρύσσων μὴ κλέπτειν κλέπτεις; 22 Ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν μοιχεύεις; ὁ βδελυσσόμενος τὰ εἴδωλα ἱεροσυλεῖς; 23 Ὃς ἐν νόμῳ καυχᾶσαι, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν θεὸν ἀτιμάζεις; 24 Τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ θεοῦ δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν, καθὼς γέγραπται. 25 Περιτομὴ μὲν γὰρ ὠφελεῖ ἐὰν νόμον πράσσῃς· ἐὰν δὲ παραβάτης νόμου ᾖς, ἡ περιτομή σου ἀκροβυστία γέγονεν. 26 Ἐὰν οὖν ἡ ἀκροβυστία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου φυλάσσῃ, οὐχ ἡ ἀκροβυστία αὐτοῦ εἰς περιτομὴν λογισθήσεται; 27 Καὶ κρινεῖ ἡ ἐκ φύσεως ἀκροβυστία τὸν νόμον τελοῦσα σὲ τὸν διὰ γράμματος καὶ περιτομῆς παραβάτην νόμου. 28 Οὐ γὰρ ὁ

13 Matth. 7, 21. Iac. 1, 22.
15 Hebr. 8, 10. Rom. 9, 1.
16 16, 25.
18 Phil. 1, 10.
19 Matth. 15, 14.
25 1 Cor. 7, 19.

24 Is. 52, 5. Ez. 36, 20.

ἐν τῷ φανερῷ Ἰουδαῖός ἐστιν, οὐδὲ ἡ ἐν τῷ φανερῷ ἐν σαρκὶ περιτομή· 29 ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰουδαῖος, καὶ περιτομὴ καρδίας ἐν πνεύματι οὐ γράμματι, οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων ἀλλ' ἐκ τοῦ θεοῦ.

CAPUT III.

Valent Dei dicta Iudaeos convicta. Omnes pariter sontes Dei gratia servat fide habita Christo expiatori. Legem fides non destruit.

1 Τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ Ἰουδαίου; ἢ τίς ἡ
2 9, 4 ὠφέλεια τῆς περιτομῆς; 2 Πολὺ κατὰ πάντα τρόπον. πρῶτον μὲν γὰρ ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια
3 2 Tim. τοῦ θεοῦ. 3 Τί γὰρ εἰ ἠπίστησάν τινες; μὴ ἡ
2, 13. ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ θεοῦ καταργήσει;
4 Ps. 116, 3, 33. 4 Μὴ γένοιτο· γινέσθω δὲ ὁ θεὸς ἀληθής, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης, καθάπερ γέγραπται· Ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου
5 6, 19. Gal. 3, 15. καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε. 5 Εἰ δὲ ἡ ἀδικία ἡμῶν θεοῦ δικαιοσύνην συνίστησιν, τί ἐροῦμεν; μὴ ἄδικος ὁ θεὸς ὁ ἐπιφέρων τὴν ὀργήν; (Κατὰ ἄνθρωπον λέγω.) 6 Μὴ γένοιτο· ἐπεὶ πῶς
κρινεῖ ὁ θεὸς τὸν κόσμον; 7 Εἰ γὰρ ἡ ἀλήθεια τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἐμῷ ψεύσματι ἐπερίσσευσεν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ, τί ἔτι κἀγὼ ὡς ἁμαρτωλὸς κρίνομαι;
8 6, 1. 8 Καὶ μή (καθὼς βλασφημούμεθα καὶ καθώς φασίν τινες ἡμᾶς λέγειν), ὅτι Ποιήσωμεν τὰ κακὰ ἵνα ἔλθῃ τὰ ἀγαθά· ὧν τὸ κρίμα ἔνδικόν ἐστιν.
9 11, 32. Gal. 3, 22. 9 Τί οὖν; προεχόμεθα; οὐ πάντως· προῃτιασάμεθα γὰρ Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας πάντας ὑφ' ἁμαρτίαν εἶναι, 10 καθὼς γέγραπται· Ὅτι οὐκ ἔστιν
δίκαιος οὐδὲ εἷς, 11 Οὐκ ἔστιν συνίων,

---

4 Ps. 115, 11; 50, 6. 10 ss. Ps. 13, 1-3; 52, 3 s.

οὐκ ἔστιν ἐκζητῶν τὸν θεόν· 12 Πάντες
ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρεώθησαν· οὐκ ἔστιν
ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός.
13 Τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν,
ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν· ἰὸς
ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν· 14 Ὧν τὸ
στόμα ἀρᾶς καὶ πικρίας γέμει· 15 Ὀξεῖς
οἱ πόδες αὐτῶν ἐκχέαι αἷμα· 16 Σύν-
τριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς
αὐτῶν· 17 Καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν.
18 Οὐκ ἔστιν φόβος θεοῦ ἀπέναντι τῶν
ὀφθαλμῶν αὐτῶν. 19 Οἴδαμεν δὲ ὅτι ὅσα ὁ
νόμος λέγει τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ· ἵνα πᾶν
στόμα φραγῇ καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος
τῷ θεῷ· 20 Διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθή- 20 Gal. 2, 16.
σεται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ· διὰ γὰρ Rom. 7, 7.
νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας.

21 Νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη θεοῦ 21 1, 17.
πεφανέρωται, μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ
τῶν προφητῶν, 22 Δικαιοσύνη δὲ θεοῦ διὰ πίστεως 22 10, 12.
Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς πάντας καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς
πιστεύοντας· οὐ γάρ ἐστιν διαστολή. 23 Πάντες
γὰρ ἥμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ,
24 Δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι διὰ τῆς
ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, 25 Ὃν προ- 25 1 Io.
ἔθετο ὁ θεὸς ἱλαστήριον διὰ πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ 2, 2.
αἵματι, εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, διὰ
τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων
26 Ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ, πρὸς τὴν ἔνδειξιν τῆς
δικαιοσύνης αὐτοῦ ἐν τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ εἶναι
αὐτὸν δίκαιον καὶ δικαιοῦντα τὸν ἐκ πίστεως Ἰησοῦ. 27 2, 17.
27 Ποῦ οὖν ἡ καύχησις; ἐξεκλείσθη. διὰ ποίου 23; 4, 2.
1 Cor. 1, 29. 31.
Eph. 2, 9.

13 Ps. 5, 11. Ps. 139, 4. 14 Ps. 9, 7. 15 ss. Is. 59, 7 s. Prov. 1, 16. 18 Ps. 35, 2. 20 Ps. 142, 2.

νόμου: τῶν ἔργων: οὐχί, ἀλλὰ διὰ νόμου πίστεως.
28 Gal. 2, 16 28 Λογιζόμεθα γὰρ δικαιοῦσθαι πίστει ἄνθρωπον
29 Eph 4, 6 χωρὶς ἔργων νόμου. 29 Ἢ Ἰουδαίων ὁ θεὸς μόνον:
30 Gal. 3, 8. οὐχὶ καὶ ἐθνῶν; ναὶ καὶ ἐθνῶν, 30 εἴπερ εἷς ὁ
31 6, 15. θεός, ὃς δικαιώσει περιτομὴν ἐκ πίστεως καὶ ἀκρο-
7, 7. 12 βυστίαν διὰ τῆς πίστεως. 31 Νόμον οὖν καταργοῦ-
μεν διὰ τῆς πίστεως; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ νόμον
ἱστάνομεν.

CAPUT IV.

Ipse Abraham non ex Legis operibus sed ex fide iustus. Gratia Dei erga Abrahami nepotum universum.

1 Τί οὖν ἐροῦμεν εὑρηκέναι Ἀβραὰμ τὸν προ-
2 3, 20. 27. πάτορα ἡμῶν κατὰ σάρκα; 2 Εἰ γὰρ Ἀβραὰμ ἐξ
ἔργων ἐδικαιώθη, ἔχει καύχημα, ἀλλ' οὐ πρὸς
3 Gal 3, 6 Jac 2, 23 θεόν· 3 Τί γὰρ ἡ γραφὴ λέγει; Ἐπίστευσεν
δὲ Ἀβραὰμ τῷ θεῷ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ
4 11, 6 εἰς δικαιοσύνην. 4 Τῷ δὲ ἐργαζομένῳ ὁ
μισθὸς οὐ λογίζεται κατὰ χάριν ἀλλὰ κατὰ ὀφει-
5 3, 28 λημα· 5 Τῷ δὲ μὴ ἐργαζομένῳ, πιστεύοντι δὲ
ἐπὶ τὸν δικαιοῦντα τὸν ἀσεβῆ, λογίζεται ἡ πίστις
αὐτοῦ εἰς δικαιοσύνην. 6 Καθάπερ καὶ Δαυεὶδ
λέγει τὸν μακαρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου ᾧ ὁ θεὸς
λογίζεται δικαιοσύνην χωρὶς ἔργων· 7 Μακάριοι
ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι καὶ ὧν ἐπεκα-
λύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι· 8 Μακάριος ἀνὴρ
ᾧ οὐ μὴ λογίσηται Κύριος ἁμαρτίαν.
9 4, 3. 9 Ὁ μακαρισμὸς οὖν οὗτος ἐπὶ τὴν περιτομὴν ἢ
καὶ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν; λέγομεν γάρ ὅτι ἐλο-
γίσθη τῷ Ἀβραὰμ ἡ πίστις εἰς δικαιο-
σύνην. 10 Πῶς οὖν ἐλογίσθη; ἐν περιτομῇ ὄντι
ἢ ἐν ἀκροβυστίᾳ; οὐκ ἐν περιτομῇ ἀλλ' ἐν ἀκρο-

29 Mal. 2, 10. — 3 Gen. 15, 6. 7 s. Ps. 31, 1 s.

βυστίᾳ. 11 Καὶ σημεῖον ἔλαβεν περιτομῆς, σφρα- 11 Gal.
γῖδα τῆς δικαιοσύνης τῆς πίστεως τῆς ἐν τῇ ἀκρο- 3, 7 ss.
βυστίᾳ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πατέρα πάντων τῶν
πιστευόντων δι' ἀκροβυστίας, εἰς τὸ λογισθῆναι
καὶ αὐτοῖς δικαιοσύνην, 12 Καὶ πατέρα περι-
τομῆς τοῖς οὐκ ἐκ περιτομῆς μόνον ἀλλὰ καὶ τοῖς
στοιχοῦσιν τοῖς ἴχνεσιν τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ
πίστεως τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ. 13 Οὐ γὰρ
διὰ νόμου ἡ ἐπαγγελία τῷ Ἀβραὰμ ἢ τῷ σπέρ-
ματι αὐτοῦ, τὸ κληρονόμον αὐτὸν εἶναι κόσμου,
ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης πίστεως. 14 Εἰ γὰρ οἱ ἐκ 14 Gal.
νόμου κληρονόμοι, κεκένωται ἡ πίστις καὶ κατ- 3, 18.
ήργηται ἡ ἐπαγγελία. 15 Ὁ γὰρ νόμος ὀργὴν
κατεργάζεται· οὗ γὰρ οὐκ ἔστιν νόμος, οὐδὲ
παράβασις. 16 Διὰ τοῦτο ἐκ πίστεως, ἵνα κατὰ 16 Gal.
χάριν, εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν παντὶ 3, 9.
τῷ σπέρματι, οὐ τῷ ἐκ τοῦ νόμου μόνον ἀλλὰ
καὶ τῷ ἐκ πίστεως Ἀβραάμ, ὅς ἐστιν πατὴρ πάν-
των ἡμῶν, 17 (Καθὼς γέγραπται· Ὅτι πατέρα
πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε,) κατέναντι οὗ
ἐπίστευσεν θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος τοὺς νεκροὺς
καὶ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα· 18 Ὃς παρ'
ἐλπίδα ἐπ' ἐλπίδι ἐπίστευσεν, εἰς τὸ γενέσθαι
αὐτὸν πατέρα πολλῶν ἐθνῶν κατὰ τὸ εἰρη-
μένον· Οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου. 19 Καὶ
μὴ ἀσθενήσας τῇ πίστει κατενόησεν τὸ ἑαυτοῦ
σῶμα νενεκρωμένον, ἑκατονταέτης που ὑπάρχων,
καὶ τὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας Σάρρας· 20 Εἰς δὲ 20 (Io.
τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ θεοῦ οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, 9, 24.)
ἀλλ' ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει, δοὺς δόξαν τῷ θεῷ,
21 Καὶ πληροφορηθεὶς ὅτι ὃ ἐπήγγελται δυνατός
ἐστιν καὶ ποιῆσαι. 22 Διὸ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ

11 Gen. 17, 10. 11. 13 Gen. 22, 17 etc. 17 Gen. 17, 4.
18 Gen. 15, 5. 19 Gen. 17, 17. 22 Gen. 15, 6.

εἰς δικαιοσύνην. 23 Οὐκ ἐγράφη δὲ δι' αὐτὸν μόνον ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ, 24 Ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς, οἷς μέλλει λογίζεσθαι τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα Ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν. 25 Ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν.

CAPUT V.

Salus inchoata ex fide. Christus pro nobis et mortuus est et vivit. Ut per Adam mors, ita per Christum vita.

1 Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως εἰρήνην ἔχωμεν πρὸς τὸν θεὸν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. 2 Δι' οὗ καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν τῇ πίστει εἰς τὴν χάριν ταύτην ἐν ᾗ ἑστήκαμεν, καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ θεοῦ. 3 Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες ὅτι ἡ θλῖψις ὑπομονὴν κατεργάζεται. 4 Ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμήν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα. 5 Ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει, ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν. 6 Εἰς τί γὰρ Χριστός, ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν ἔτι κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανεν; 7 Μόλις γὰρ ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθανεῖται· ὑπὲρ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τις καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν. 8 Συνίστησιν δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ θεὸς ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανεν. 9 Πολλῷ οὖν μᾶλλον δικαιωθέντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς. 10 Εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθη-

2 Eph. 2, 18; 3, 12. 1 Petr. 5, 12. Iac. 1, 3.

6 Hebr. 9, 14. 1 Petr. 3, 18.

---

25 Is. 53, 5. 12. — 5 Ps. 21, 6; 24, 20.

σώμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ. 11 Οὐ μόνον δέ, 11 1 Cor.
ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν τῷ θεῷ διὰ τοῦ κυρίου 1, 30 s.
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ νῦν τὴν καταλλαγὴν 2 Cor.
ἐλάβομεν. 5, 18 s.

12 Διὰ τοῦτο ὥσπερ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ 12 1 Cor.
ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν, καὶ διὰ τῆς 15, 21.
ἁμαρτίας ὁ θάνατος, καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀν-
θρώπους ὁ θάνατος διῆλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρ-
τον· 13 ἄχρι γὰρ νόμου ἁμαρτία ἦν ἐν κόσμῳ· 13 4, 15.
ἁμαρτία δὲ οὐκ ἐλλογεῖται μὴ ὄντος νόμου· 14 Ἀλλὰ 14 1 Cor.
ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωϋσέως 15, 45.
καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι
τῆς παραβάσεως Ἀδάμ, ὅς ἐστιν τύπος τοῦ μέλ-
λοντος. 15 Ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ παράπτωμα, οὕτως
καὶ τὸ χάρισμα· εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώ-
ματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῷ μᾶλλον ἡ χάρις
τοῦ θεοῦ καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι τῇ τοῦ ἑνὸς
ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς πολλοὺς ἐπε-
ρίσσευσεν. 16 Καὶ οὐχ ὡς δι' ἑνὸς ἁμαρτήσαντος
τὸ δώρημα· τὸ μὲν γὰρ κρίμα ἐξ ἑνὸς εἰς κατά-
κριμα, τὸ δὲ χάρισμα ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων
εἰς δικαίωμα. 17 Εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώ-
ματι ὁ θάνατος ἐβασίλευσεν διὰ τοῦ ἑνός, πολλῷ
μᾶλλον οἱ τὴν περισσείαν τῆς χάριτος καὶ τῆς
δωρεᾶς τῆς δικαιοσύνης λαμβάνοντες ἐν ζωῇ βασι-
λεύσουσιν διὰ τοῦ ἑνὸς Ἰησοῦ Χριστοῦ. 18 Ἄρα 18 1 Cor.
οὖν ὡς δι' ἑνὸς παραπτώματος εἰς πάντας ἀνθρώ- 15, 22.
πους εἰς κατάκριμα, οὕτως καὶ δι' ἑνὸς δικαιώ-
ματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς δικαίωσιν ζωῆς.
19 Ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου
ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί, οὕτως καὶ
διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἑνὸς δίκαιοι κατασταθήσονται
οἱ πολλοί. 20 Νόμος δὲ παρεισῆλθεν ἵνα πλεονάσῃ 20 Gal.
τὸ παράπτωμα· οὗ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, 3, 19.

ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις. 21 Ἵνα ὥσπερ ἐβασί-
λευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θανάτῳ, οὕτως καὶ ἡ
χάρις βασιλεύσῃ διὰ δικαιοσύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον
διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

CAPUT VI.

Baptismus est similitudo mortis ac resurrectionis Christi. Baptizatis ergo nobis in morte Christi et per Christum novam vitam sanctificationis nactis a peccato abstinendum; vindicatis in veram libertatem serviendum Deo.

1 Τί οὖν ἐροῦμεν; ἐπιμένωμεν τῇ ἁμαρτίᾳ,
ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ; 2 Μὴ γένοιτο. οἵτινες
ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν
3 s. Gal. 3, 27. αὐτῇ; 3 Ἢ ἀγνοεῖτε ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς
Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσ-
4 Col. 2, 12. — Eph. 4, 23. Hebr. 12, 1. 1 Petr. 2, 1; 4, 2. θημεν; 4 Συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσ-
ματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη
Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρός,
οὕτως καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν.
5 Phil. 3, 10. 5 Εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ
θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα·
6 Eph. 4, 22. 6 Τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος
συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρ-
τίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ. 7 Ὁ
γὰρ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας.
8 2 Tim. 2, 11. 8 Εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν Χριστῷ, πιστεύομεν ὅτι
καὶ συνζήσομεν αὐτῷ, 9 Εἰδότες ὅτι Χριστὸς ἐγερ-
θεὶς ἐκ νεκρῶν οὐκέτι ἀποθνήσκει, θάνατος αὐτοῦ
οὐκέτι κυριεύει. 10 Ὃ γὰρ ἀπέθανεν, τῇ ἁμαρτίᾳ
ἀπέθανεν ἐφάπαξ· ὃ δὲ ζῇ, ζῇ τῷ θεῷ. 11 Οὕτως
καὶ ὑμεῖς λογίζεσθε ἑαυτοὺς νεκροὺς μὲν εἶναι
τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ θεῷ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ
τῷ κυρίῳ ἡμῶν. 12 Μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία
ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι εἰς τὸ ὑπακούειν ταῖς

ἐπιθυμίαις αὐτοῦ, 13 Μηδὲ παριστάνετε τὰ μέλη 13 6, 19.
ὑμῶν ὅπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀλλὰ παραστήσατε
ἑαυτοὺς τῷ θεῷ ὡσεὶ ἐκ νεκρῶν ζῶντας καὶ τὰ
μέλη ὑμῶν ὅπλα δικαιοσύνης τῷ θεῷ. 14 Ἁμαρτία 14 Gal.
γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει· οὐ γάρ ἐστε ὑπὸ νόμον 5, 18.
ἀλλὰ ὑπὸ χάριν.

15 Τί οὖν; ἁμαρτήσωμεν, ὅτι οὐκ ἐσμὲν ὑπὸ
νόμον ἀλλὰ ὑπὸ χάριν; μὴ γένοιτο. 16 Οὐκ οἴδατε 16
ὅτι ᾧ παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοήν, Io. 8, 34.
δοῦλοί ἐστε ᾧ ὑπακούετε, ἤτοι ἁμαρτίας εἰς θάνα- 2 Petr. 2, 19.
τον ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην; 17 Χάρις δὲ τῷ
θεῷ ὅτι ἦτε δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ὑπηκούσατε δὲ
ἐκ καρδίας εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον διδαχῆς.
18 Ἐλευθερωθέντες δὲ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἐδου- 18 1 Cor.
λώθητε τῇ δικαιοσύνῃ. 19 Ἀνθρώπινον λέγω διὰ 7, 22.
τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς ὑμῶν· ὥσπερ γὰρ 19 6, 13.
παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ
καὶ τῇ ἀνομίᾳ εἰς τὴν ἀνομίαν, οὕτως νῦν παρα-
στήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ εἰς
ἁγιασμόν. 20 Ὅτε γὰρ δοῦλοι ἦτε τῆς ἁμαρτίας,
ἐλεύθεροι ἦτε τῇ δικαιοσύνῃ. 21 Τίνα οὖν καρπὸν 21 8, 6.
εἴχετε τότε ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; τὸ γὰρ Phil. 3, 19.
τέλος ἐκείνων θάνατος. 22 Νυνὶ δὲ ἐλευθερωθέντες 22 1 Petr.
ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δουλωθέντες δὲ τῷ θεῷ, ἔχετε 1, 9.
τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέλος ζωὴν
αἰώνιον. 23 Τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος·
τὸ δὲ χάρισμα τοῦ θεοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐν Χριστῷ
Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

CAPUT VII.

Mortui peccato mortui sumus etiam litteris legis, ut serviamus Deo in novitate spiritus. Lege enim mortua Christo obstricti sumus. Lex sancta ex imbecillitate hominum mors facta. Caro rationi repugnans. Homo peccati servus liberatur gratia Dei per Dominum nostrum Iesum Christum.

1 Ἢ ἀγνοεῖτε, ἀδελφοί (γινώσκουσιν γὰρ νόμον
λαλῶ), ὅτι ὁ νόμος κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου ἐφ'
2 1 Cor. ὅσον χρόνον ζῇ; 2 Ἡ γὰρ ὕπανδρος γυνὴ τῷ
7 ζῶντι ἀνδρὶ δέδεται νόμῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ
ἀνήρ, κατήργηται ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ ἀνδρός.
3 Matth. 3 Ἄρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς μοιχαλὶς χρημα-
5, 32; 19, 9. τίσει ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ
Marc. 10, 11 s. ὁ ἀνήρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νόμου, τοῦ μὴ
Lc. 16, 18. εἶναι αὐτὴν μοιχαλίδα γενομένην ἀνδρὶ ἑτέρῳ.
4 Ὥστε, ἀδελφοί μου, καὶ ὑμεῖς ἐθανατώθητε
τῷ νόμῳ διὰ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ
γενέσθαι ὑμᾶς ἑτέρῳ, τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντι,
5 6, 21. ἵνα καρποφορήσωμεν τῷ θεῷ. 5 Ὅτε γὰρ ἦμεν
ἐν τῇ σαρκί, τὰ παθήματα τῶν ἁμαρτιῶν τὰ διὰ
τοῦ νόμου ἐνηργεῖτο ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν εἰς
6 2 Cor. τὸ καρποφορῆσαι τῷ θανάτῳ· 6 Νυνὶ δὲ κατ-
3, 6. ηργήθημεν ἀπὸ τοῦ νόμου, ἀποθανόντες ἐν ᾧ
κατειχόμεθα, ὥστε δουλεύειν ἡμᾶς ἐν καινότητι
πνεύματος καὶ οὐ παλαιότητι γράμματος.

7 Τί οὖν ἐροῦμεν; ὁ νόμος ἁμαρτία; μὴ γέ-
νοιτο· ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνων εἰ μὴ διὰ
νόμου· τήν τε γὰρ ἐπιθυμίαν οὐκ ᾔδειν εἰ μὴ ὁ
8 4, 15 νόμος ἔλεγεν· Οὐκ ἐπιθυμήσεις. 8 Ἀφορμὴν δὲ
(Io. 18, 22.) λαβοῦσα ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς κατειργάσατο
ἐν ἐμοὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν· χωρὶς γὰρ νόμου ἁμαρ-
τία νεκρά. 9 Ἐγὼ δὲ ἔζων χωρὶς νόμου ποτέ·

7 Ex. 20, 17. Deut. 5, 21.

ἐλθούσης δὲ τῆς ἐντολῆς ἡ ἁμαρτία ἀνέζησεν,
10 ἐγὼ δὲ ἀπέθανον· καὶ εὑρέθη μοι ἡ ἐντολὴ
ἡ εἰς ζωήν, αὕτη εἰς θάνατον. 11 ἡ γὰρ ἁμαρτία
ἀφορμὴν λαβοῦσα διὰ τῆς ἐντολῆς ἐξηπάτησέν
με καὶ δι' αὐτῆς ἀπέκτεινεν. 12 Ὥστε ὁ μὲν νόμος 12 1 Tim.
ἅγιος, καὶ ἡ ἐντολὴ ἁγία καὶ δικαία καὶ ἀγαθή. 1, 8.
13 Τὸ οὖν ἀγαθὸν ἐμοὶ ἐγένετο θάνατος; μὴ γέ-
νοιτο· ἀλλὰ ἡ ἁμαρτία, ἵνα φανῇ ἁμαρτία, διὰ
τοῦ ἀγαθοῦ μοι κατεργαζομένη θάνατον· ἵνα
γένηται καθ' ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸς ἡ ἁμαρτία
διὰ τῆς ἐντολῆς. 14 Οἴδαμεν γὰρ ὅτι ὁ νόμος 14 8, 3.
πνευματικός ἐστιν· ἐγὼ δὲ σάρκινός εἰμι, πεπρα-
μένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν. 15 Ὃ γὰρ κατεργάζομαι 15 7, 19.
οὐ γινώσκω· οὐ γὰρ ὃ θέλω, τοῦτο πράσσω, ἀλλ'
ὃ μισῶ, τοῦτο ποιῶ. 16 Εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, τοῦτο
ποιῶ, σύνφημι τῷ νόμῳ ὅτι καλός. 17 Νυνὶ δὲ 17 7, 20.
οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ ἀλλὰ ἡ οἰκοῦσα ἐν
ἐμοὶ ἁμαρτία. 18 Οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοί,
τοῦτ' ἔστιν ἐν τῇ σαρκί μου, ἀγαθόν. τὸ γὰρ
θέλειν παράκειταί μοι, τὸ δὲ κατεργάζεσθαι τὸ
καλὸν οὐχ εὑρίσκω. 19 Οὐ γὰρ ὃ θέλω ποιῶ
ἀγαθόν, ἀλλὰ ὃ οὐ θέλω κακόν, τοῦτο πράσσω.
20 Εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, τοῦτο ποιῶ, οὐκέτι ἐγὼ κατ-
εργάζομαι αὐτὸ ἀλλὰ ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία.
21 Εὑρίσκω ἄρα τὸν νόμον τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποιεῖν
τὸ καλόν, ὅτι ἐμοὶ τὸ κακὸν παράκειται· 22 Συν-
ήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω
ἄνθρωπον· 23 Βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς 23 Gal.
μέλεσίν μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός 5, 17.
μου καὶ αἰχμαλωτίζοντά με ἐν τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρ-
τίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσίν μου. 24 Ταλαίπωρος
ἐγὼ ἄνθρωπος, τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος

10 Lev. 18, 5. 14 (Ps. 50, 7. 3 Reg. 21, 20. 25. Deut. 32, 30.) 18 (Gen. 6, 5; 8, 21.)

25 1 Cor. 15, 57. τοῦ θανάτου τούτου; 25 Ἡ χάρις τοῦ θεοῦ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. ἄρα οὖν αὐτὸς ἐγὼ τῷ μὲν νοὶ δουλεύω νόμῳ θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ νόμῳ ἁμαρτίας.

CAPUT VIII.

Caro et lex peccati et mortis. Spiritus Christi liberans et vivificans. Filii Dei omne malum ieve. Creatura gemens. Spiritus preces regens. Nihil nos separat a charitate Christi.

1 Οὐδὲν ἄρα νῦν κατάκριμα τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν. 2 Ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἠλευθέρωσέν με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ 3 Phil. 2, 7. τοῦ θανάτου. 3 Τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου, ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκός, ὁ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινεν τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί, 4 ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα. 5 Οἱ γὰρ κατὰ σάρκα ὄντες τὰ τῆς σαρκὸς φρονοῦσιν, οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα τὰ τοῦ πνεύματος. 6 Τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς θάνατος, τὸ δὲ φρόνημα τοῦ πνεύματος ζωὴ καὶ εἰρήνη. 7 Διότι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς ἔχθρα εἰς θεόν· τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται· οὐδὲ γὰρ δύναται· 8 Οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες θεῷ 9 1 Cor. 3, 16. ἀρέσαι οὐ δύνανται. 9 Ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ ἀλλὰ ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δέ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. 10 Εἰ δὲ Χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν διὰ ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα 11 1 Cor. 6, 14. 2 Cor. 4, 14. ζωὴ διὰ δικαιοσύνην. 11 Εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας Ἰησοῦν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσει

καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος
αὐτοῦ πνεύματος ἐν ὑμῖν.

12 Ἄρα οὖν, ἀδελφοί, ὀφειλέται ἐσμὲν οὐ
τῇ σαρκὶ τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν. 13 Εἰ γὰρ κατὰ
σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν· εἰ δὲ πνεύματι
τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε.
14 Ὅσοι γὰρ πνεύματι θεοῦ ἄγονται, οὗτοι υἱοί 14 Gal.
εἰσιν θεοῦ. 15 Οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας 5, 18.
πάλιν εἰς φόβον, ἀλλὰ ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας, 15 2 Tim.
ἐν ᾧ κράζομεν· Ἀββᾶ (ὁ πατήρ). 16 Αὐτὸ τὸ 1, 7. — Gal. 4, 5ss.
πνεῦμα συνμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν ὅτι ἐσμὲν
τέκνα θεοῦ. 17 Εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι· 17 Gal.
κληρονόμοι μὲν θεοῦ, συνκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ, 4, 7.
εἴπερ συνπάσχομεν ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν.

18 Λογίζομαι γὰρ ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα
τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀπο-
καλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς. 19 Ἡ γὰρ ἀποκαραδοκία
τῆς κτίσεως τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ θεοῦ
ἀπεκδέχεται. 20 Τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπ-
ετάγη, οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα, ἐπ'
ἐλπίδι· 21 ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται
ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν
τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ. 22 Οἴδαμεν γὰρ
ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συνστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι
τοῦ νῦν. 23 Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν 23 2 Cor.
ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες ἡμεῖς· καὶ αὐτοὶ 5, 2.
ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι,
τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν. 24 Τῇ γὰρ
ἐλπίδι ἐσώθημεν· ἐλπὶς δὲ βλεπομένη οὐκ ἔστιν
ἐλπίς· ὃ γὰρ βλέπει τις, τί ἐλπίζει; 25 Εἰ δὲ ὃ
οὐ βλέπομεν ἐλπίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχό-
μεθα. 26 Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα συναντι-
λαμβάνεται τῇ ἀσθενείᾳ ἡμῶν· τὸ γὰρ τί προσ-
ευξώμεθα καθὸ δεῖ οὐκ οἴδαμεν, ἀλλὰ αὐτὸ τὸ

πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις. 27 Ὁ δὲ ἐραυνῶν τὰς καρδίας οἶδεν τί τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ὅτι κατὰ θεὸν ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἁγίων. 28 Οἴδαμεν δὲ ὅτι τοῖς ἀγαπῶσιν τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσιν. 29 Ὅτι οὓς προέγνω, καὶ προώρισεν συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς. 30 Οὓς δὲ προώρισεν, τούτους καὶ ἐκάλεσεν· καὶ οὓς ἐκάλεσεν, τούτους καὶ ἐδικαίωσεν· οὓς δὲ ἐδικαίωσεν, τούτους καὶ ἐδόξασεν. 31 Τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα; εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν; 32 Ὃς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται; 33 Τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν
34 1 Petr. 3, 22. θεοῦ; θεὸς ὁ δικαιῶν. 34 Τίς ὁ κατακρίνων; Χριστὸς Ἰησοῦς ὁ ἀποθανών, μᾶλλον δὲ καὶ ἐγερθείς, ὅς ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, ὃς καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν. 35 Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλῖψις; ἢ στενοχωρία; ἢ διωγμός; ἢ λιμός; ἢ γυμνότης; ἢ κίνδυνος; ἢ
36 2 Cor. 4, 11. μάχαιρα; 36 Καθὼς γέγραπται· Ὅτι ἕνεκεν σοῦ θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς. 37 Ἀλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. 38 Πέπεισμαι γὰρ ὅτι οὔτε θάνατος οὔτε ζωή, οὔτε ἄγγελοι οὔτε ἀρχαί, οὔτε ἐνεστῶτα οὔτε μέλλοντα, οὔτε δυνάμεις, 39 Οὔτε ὕψωμα οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

---

33 s. Is. 50, 8. 36 Ps. 43, 22.

CAPUT IX.

De Israele dolor. Dei promissa stant. Vera proles Abrahae. Libera Dei gratia. Pharao; figuli imago. Israelitae quasi ex operibus legis non ex fide iustitiam quaerentes, quia Christum reiecerunt, iustitiam non invenerunt; Gentes ex fide Christi iustificati.

1 Ἀλήθειαν λέγω ἐν Χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, 1 1 Tim.
συνμαρτυρούσης μοι τῆς συνειδήσεώς μου ἐν πνεύ- 2, 7.
ματι ἁγίῳ, 2 ὅτι λύπη μοί ἐστιν μεγάλη καὶ
ἀδιάλειπτος ὀδύνη τῇ καρδίᾳ μου. 3 Ηὐχόμην 3 Act.
γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ 9, 2.
ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν μου κατὰ 1 Cor.
σάρκα, 4 Οἵτινές εἰσιν Ἰσραηλῖται, ὧν ἡ υἱοθεσία 15, 9.
καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ διαθήκη καὶ ἡ νομοθεσία καὶ
ἡ λατρεία καὶ αἱ ἐπαγγελίαι, 5 Ὧν οἱ πατέρες, 5 1, 25.
καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ
πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.
6 Οὐχ οἷον δὲ ὅτι ἐκπέπτωκεν ὁ λόγος τοῦ
θεοῦ. οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραήλ, οὗτοι Ἰσραήλ·
7 οὐδ' ὅτι εἰσὶν σπέρμα Ἀβραάμ, πάντες τέκνα, 7 Hebr.
ἀλλ' Ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα· 11, 18.
8 Τοῦτ' ἔστιν, οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρκός, ταῦτα 8 Gal.
τέκνα τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας 4, 28.
λογίζεται εἰς σπέρμα. 9 Ἐπαγγελίας γὰρ ὁ λόγος
οὗτος· Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐλεύσομαι
καὶ ἔσται τῇ Σάρρᾳ υἱός. 10 Οὐ μόνον δέ,
ἀλλὰ καὶ Ῥεβέκκα ἐξ ἑνὸς κοίτην ἔχουσα, Ἰσαὰκ
τοῦ πατρὸς ἡμῶν. 11 Μήπω γὰρ γεννηθέντων
μηδὲ πραξάντων τι ἀγαθὸν ἢ κακόν, ἵνα ἡ κατ'
ἐκλογὴν πρόθεσις τοῦ θεοῦ μένῃ, 12 Οὐκ ἐξ ἔργων
ἀλλ' ἐκ τοῦ καλοῦντος ἐρρέθη αὐτῇ· Ὅτι ὁ μείζων

7 Gen. 21, 12. 9 Gen. 18, 10. 10 Gen. 25, 21. 24.
12 Gen. 25, 23.

δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι. 13 Καθὼς γέγραπται· Τὸν Ἰακὼβ ἠγάπησα, τὸν δὲ Ἠσαῦ ἐμίσησα.

14 Τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ θεῷ; μὴ γένοιτο. 15 Τῷ Μωυσεῖ γὰρ λέγει· Ἐλεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτειρήσω ὃν ἂν οἰκτείρω. 16 Ἄρα οὖν οὐ τοῦ θέλοντος οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεῶντος θεοῦ. 17 Λέγει γὰρ ἡ γραφὴ τῷ Φαραώ· Ὅτι εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξήγειρά σε, ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου, καὶ ὅπως διαγγελῇ τὸ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῇ. 18 Ἄρα οὖν ὃν θέλει ἐλεεῖ, ὃν δὲ θέλει σκληρύνει.

19 Ἐρεῖς οὖν μοι· Τί ἔτι μέμφεται; τῷ γὰρ βουλήματι αὐτοῦ τίς ἀνθέστηκεν; 20 Ὦ ἄνθρωπε, μενοῦνγε σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ θεῷ; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι· Τί με ἐποίησας οὕτως; 21 Ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι ὃ μὲν εἰς τιμὴν σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν; 22 Εἰ δὲ θέλων ὁ θεὸς ἐνδείξασθαι τὴν ὀργὴν καὶ γνωρίσαι τὸ δυνατὸν αὐτοῦ ἤνεγκεν ἐν πολλῇ μακροθυμίᾳ σκεύη ὀργῆς κατηρτισμένα εἰς ἀπώλειαν, 23 ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ ἐπὶ σκεύη ἐλέους, ἃ προητοίμασεν εἰς δόξαν, 24 Οὓς καὶ ἐκάλεσεν ἡμᾶς
25 1 Pet. 2, 10. οὐ μόνον ἐξ Ἰουδαίων ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐθνῶν, 25 Ὡς καὶ ἐν τῷ Ὡσηὲ λέγει· Καλέσω τὸν οὐ λαόν μου λαόν μου, καὶ τὴν οὐκ ἠγαπημένην ἠγαπημένην. 26 Καὶ ἔσται ἐν τῷ τόπῳ οὗ ἐρρέθη αὐτοῖς· Οὐ λαός μου ὑμεῖς, ἐκεῖ κληθήσονται υἱοὶ θεοῦ ζῶντος. 27 Ἡσαΐας

13 Mal. 1, 2 s. 15 Ex. 33, 19. 17 Ex. 9, 16. 18 Ex. 7, 3. 20 Sap. 15, 7. Is. 45, 9; 29, 16. Ier. 18, 6. 25 Osee 2, 23(25)b. 26 Osee 1, 10b. 27 s. Is. 10, 22 s.

δὲ κράζει ὑπὲρ τοῦ Ἰσραήλ· Ἐὰν ᾖ ὁ ἀριθμὸς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ κατάλειμμα σωθήσεται. 28 Λόγον γὰρ συντελῶν καὶ συντέμνων ἐν δικαιοσύνῃ, ὅτι λόγον συντετμημένον ποιήσει Κύριος ἐπὶ τῆς γῆς. 29 Καὶ καθὼς προείρηκεν Ἡσαΐας· Εἰ μὴ Κύριος σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα, ὡς Σόδομα ἂν ἐγενήθημεν καὶ ὡς Γόμορρα ἂν ὡμοιώθημεν.

30 Τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην κατέλαβεν δικαιοσύνην, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως· 31 Ἰσραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασεν. 32 Διατί; ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως ἀλλ' ὡς ἐξ ἔργων· προσέκοψαν τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμματος, 33 καθὼς γέγραπται· Ἰδοὺ τίθημι ἐν Σιὼν λίθον προσκόμματος καὶ πέτραν σκανδάλου, καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ καταισχυνθήσεται. 32 s. Rom. 10, 11. 1 Petr. 2, 7.

CAPUT X.

Iudaei negantes Christo fidem iustitiam Dei ignorabant, suam quaerentes statuere. Finis enim legis Christus, cuius fide omnes servantur et Iudaei et Gentes. Verbum Christi autem Israel audivit et contradixit.

1 Ἀδελφοί, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας καὶ ἡ δέησις πρὸς τὸν θεὸν ὑπὲρ αὐτῶν εἰς σωτηρίαν. 2 Μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς ὅτι ζῆλον θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν. 3 Ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην καὶ τὴν ἰδίαν ζητοῦντες στῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπετά- 3 Phil. 3, 9.

29 Is. 1, 9. 32 s. Is. 8, 14; 28, 16.

γησαν. 4 Τέλος γὰρ νόμου Χριστὸς εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι.

5 Gal. 3, 12. 5 Μωϋσῆς γὰρ γράφει ὅτι τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου ὁ ποιήσας ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτῇ. 6 Ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη οὕτως λέγει· Μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου· τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; τοῦτ' ἔστιν Χριστὸν καταγαγεῖν· 7 Ἢ τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον; τοῦτ' ἔστιν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. 8 Ἀλλὰ τί λέγει; Ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά ἐστιν, ἐν τῷ στόματί σου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου· τοῦτ' ἔστιν τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως ὃ κηρύσσομεν. 9 Ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου Κύριον Ἰησοῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ· 10 Καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν.

11 9, 33. 11 Λέγει γὰρ ἡ γραφή· Πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ'
12 3, 22. αὐτῷ οὐ καταισχυνθήσεται. 12 Οὐ γάρ ἐστιν διαστολὴ Ἰουδαίου τε καὶ Ἕλληνος· ὁ γὰρ αὐτὸς κύριος πάντων, πλουτῶν εἰς πάντας τοὺς
13 Act. 2, 21. ἐπικαλουμένους αὐτόν. 13 Πᾶς γὰρ ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα Κυρίου, σωθήσεται.
14 Πῶς οὖν ἐπικαλέσωνται εἰς ὃν οὐκ ἐπίστευσαν; πῶς δὲ πιστεύσωσιν οὗ οὐκ ἤκουσαν; πῶς δὲ ἀκούσωσιν χωρὶς κηρύσσοντος; 15 Πῶς δὲ κηρύξωσιν ἐὰν μὴ ἀποσταλῶσιν; καθὼς γέγραπται· Ὡς ὡραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην, τῶν εὐαγγελιζομένων ἀγαθά.

16 Io. 12, 38. 16 Ἀλλ' οὐ πάντες ὑπήκουσαν τῷ εὐαγγελίῳ. Ἡσαΐας γὰρ λέγει· Κύριε, τίς ἐπίστευσεν

5 Lev. 18, 5. Ez. 20, 11. 6 ss. Deut. 30, 11-14. 11 Is. 28, 16. 13 Ioel 2, 32. 15 Is. 52, 7. Nah. 1, 15. 16 Is. 53, 1.

τῇ ἀκοῇ ἡμῶν: 17 Ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος Χριστοῦ. 18 Ἀλλὰ λέγω· Μὴ οὐκ ἤκουσαν; μενοῦνγε Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. 19 Ἀλλὰ λέγω· Μὴ Ἰσραὴλ οὐκ ἔγνω; πρῶτος Μωϋσῆς λέγει· Ἐγὼ παραζηλώσω ὑμᾶς ἐπ' οὐκ ἔθνει, ἐπ' ἔθνει ἀσυνέτῳ παροργιῶ ὑμᾶς. 20 Ἡσαΐας δὲ ἀποτολμᾷ καὶ λέγει· Εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσιν. 21 Πρὸς δὲ τὸν Ἰσραὴλ λέγει· Ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα.

CAPUT XI.

Iudaeorum pars electi, pars reiecti. Incredulitas Iudaeorum salus Gentium exstitit, sed manet salus et ipsum Israel.

1 Λέγω οὖν· Μὴ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ; μὴ γένοιτο· καὶ γὰρ ἐγὼ Ἰσραηλείτης εἰμί, ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ, φυλῆς Βενιαμείν. 2 Οὐκ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ ὃν προέγνω. ἢ οὐκ οἴδατε ἐν Ἠλείᾳ τί λέγει ἡ γραφή· ὡς ἐντυγχάνει τῷ θεῷ κατὰ τοῦ Ἰσραήλ: 3 Κύριε, τοὺς προφήτας σου ἀπέκτειναν, τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν, κἀγὼ ὑπελείφθην μόνος, καὶ ζητοῦσιν τὴν ψυχήν μου. 4 Ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ ὁ χρηματισμός; Κατέλιπον ἐμαυτῷ ἑπτακισχιλίους ἄνδρας, οἵτινες οὐκ ἔκαμψαν

18 Ps. 18, 5. 19 Deut. 32, 21. 20 s. Is. 65, 1 s. — 1 s. Ps. 93, 14. 3 3 Reg. 19, 10. 4 3 Reg. 19, 18.

γόνυ τῇ Βάαλ. 5 Οὕτως οὖν καὶ ἐν τῷ νῦν
6 4, 4. Gal. 2, 6. καιρῷ λεῖμμα κατ' ἐκλογὴν χάριτος γέγονεν. 6 Εἰ δὲ χάριτι, οὐκέτι ἐξ ἔργων, ἐπεὶ ἡ χάρις οὐκέτι γίνεται χάρις.

7 Τί οὖν; ὃ ἐπιζητεῖ Ἰσραήλ, τοῦτο οὐκ ἐπέτυχεν, ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχεν· οἱ δὲ λοιποὶ ἐπωρώ-
8 Matth. 13, 14. Io. 12, 40. Act. 28, 26. θησαν. 8 Καθὼς γέγραπται· Ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς πνεῦμα κατανύξεως, ὀφθαλμοὺς τοῦ μὴ βλέπειν καὶ ὦτα τοῦ μὴ ἀκούειν, ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας. 9 Καὶ Δαυεὶδ λέγει· Γενηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδα καὶ εἰς θήραν καὶ εἰς σκάνδαλον καὶ εἰς ἀνταπόδομα αὐτοῖς· 10 σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διαπαντὸς σύγκαμψον.

11 10, 19. 11 Λέγω οὖν· Μὴ ἔπταισαν ἵνα πέσωσιν; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ τῷ αὐτῶν παραπτώματι ἡ σωτηρία τοῖς ἔθνεσιν, εἰς τὸ παραζηλῶσαι αὐτούς. 12 Εἰ δὲ τὸ παράπτωμα αὐτῶν πλοῦτος κόσμου καὶ τὸ ἥττημα αὐτῶν πλοῦτος ἐθνῶν, πόσῳ μᾶλλον τὸ
13 15, 16. Gal. 2, 7. Act. 22, 21. πλήρωμα αὐτῶν; 13 Ὑμῖν γὰρ λέγω τοῖς ἔθνεσιν· ἐφ' ὅσον μέν εἰμι ἐγὼ ἐθνῶν ἀπόστολος, τὴν διακονίαν μου δοξάζω, 14 εἴπως παραζηλώσω
11 9, 3. 1 Cor. 9, 22. μου τὴν σάρκα καὶ σώσω τινὰς ἐξ αὐτῶν. 15 Εἰ γὰρ ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν καταλλαγὴ κόσμου, τίς ἡ πρόσλημψις εἰ μὴ ζωὴ ἐκ νεκρῶν; 16 Εἰ δὲ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα· καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι.

17 Εἰ δέ τινες τῶν κλάδων ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ ἀγριέλαιος ὢν ἐνεκεντρίσθης ἐν αὐτοῖς καὶ συν-

---

8 Is. 29, 10. Deut. 29, 4. Is. 6, 9 s. 9 s. Ps. 68, 23 s.
16 Num. 15, 17 ss.

κοινωνὸς τῆς ῥίζης καὶ τῆς πιότητος τῆς ἐλαίας
ἐγένου, 18 Μὴ κατακαυχῶ τῶν κλάδων· εἰ δὲ κατα- 18 (Io.
καυχᾶσαι, οὐ σὺ τὴν ῥίζαν βαστάζεις ἀλλὰ ἡ ῥίζα 4, 22.)
σέ. 19 Ἐρεῖς οὖν· Ἐξεκλάσθησαν κλάδοι ἵνα ἐγὼ
ἐνκεντρισθῶ. 20 Καλῶς· τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθησαν, 20 Hebr.
σὺ δὲ τῇ πίστει ἕστηκας. μὴ ὑψηλοφρύνει, ἀλλὰ 3, 19;
φοβοῦ· 21 Εἰ γὰρ ὁ θεὸς τῶν κατὰ φύσιν κλάδων 4, 2.
οὐκ ἐφείσατο, μήπως οὐδὲ σοῦ φείσεται. 22 Ἴδε 22 Hebr.
οὖν χρηστότητα καὶ ἀποτομίαν θεοῦ· ἐπὶ μὲν 3, 14;
τοὺς πεσόντας ἀποτομίαν, ἐπὶ δὲ σὲ χρηστότητα 10, 29.
θεοῦ, ἐὰν ἐπιμείνῃς τῇ χρηστότητι, ἐπεὶ καὶ σὺ
ἐκκοπήσῃ. 23 Κἀκεῖνοι δέ, ἐὰν μὴ ἐπιμείνωσιν τῇ 23 14, 4.
ἀπιστίᾳ, ἐνκεντρισθήσονται· δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ
θεὸς πάλιν ἐνκεντρίσαι αὐτούς. 24 Εἰ γὰρ σὺ ἐκ
τῆς κατὰ φύσιν ἐξεκόπης ἀγριελαίου καὶ παρὰ
φύσιν ἐνεκεντρίσθης εἰς καλλιέλαιον, πόσῳ μᾶλλον
οὗτοι οἱ κατὰ φύσιν ἐνκεντρισθήσονται τῇ ἰδίᾳ
ἐλαίᾳ; 25 Οὐ γὰρ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, τὸ
μυστήριον τοῦτο, ἵνα μὴ ἦτε παρ' ἑαυτοῖς φρόνιμοι,
ὅτι πώρωσις ἀπὸ μέρους τῷ Ἰσραὴλ γέγονεν ἄχρις
οὗ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ, 26 Καὶ οὕτως
πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται, καθὼς γέγραπται· Ἥξει
ἐκ Σιὼν ὁ ῥυόμενος καὶ ἀποστρέψει ἀσε-
βείας ἀπὸ Ἰακώβ. 27 Καὶ αὕτη αὐτοῖς ἡ
παρ' ἐμοῦ διαθήκη, ὅταν ἀφέλωμαι τὰς
ἁμαρτίας αὐτῶν. 28 Κατὰ μὲν τὸ εὐαγγέλιον
ἐχθροὶ δι' ὑμᾶς, κατὰ δὲ τὴν ἐκλογὴν ἀγαπητοὶ
διὰ τοὺς πατέρας. 29 Ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσ-
ματα καὶ ἡ κλῆσις τοῦ θεοῦ. 30 Ὥσπερ γὰρ καὶ
ὑμεῖς ποτὲ ἠπειθήσατε τῷ θεῷ, νῦν δὲ ἠλεήθητε
τῇ τούτων ἀπειθείᾳ, 31 Οὕτως καὶ οὗτοι νῦν ἠπεί-
θησαν τῷ ὑμετέρῳ ἐλέει ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐλεηθῶσιν.

---

26 s. Is. 59, 20 s.; 27, 9. 27 Ier. 31, 33 s.

32 Gal 3, 22. 32 Συνέκλεισεν γὰρ ὁ θεὸς τοὺς πάντας εἰς ἀπείθειαν ἵνα τοὺς πάντας ἐλεήσῃ.

33 Ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως θεοῦ· ὡς ἀνεξεραύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ
34 1 Cor. 2, 16. ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. 34 Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου; ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο; 35 Ἢ τίς προέδωκεν αὐτῷ, καὶ
36 1 Cor. 8, 6. Col. 1, 16. Rom. 16, 27. ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ; 36 Ὅτι ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

CAPUT XII.

Sancte vivendum gratiaeque deus recte utendum. Amori, modestiae, mansuetudini studendum.

1 Phil. 4, 18 1 Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ θεοῦ, παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν
2 Eph 5, 10. 17. 1 Thess. 4, 3. θυσίαν ζῶσαν ἁγίαν, τῷ θεῷ εὐάρεστον, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν· 2 Καὶ μὴ συνσχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοὸς ὑμῶν, εἰς τὸ δοκιμάζειν
3 1 Cor. 12, 11; 15, 10. 17. Eph. 4, 7 ὑμᾶς τί τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον. 3 Λέγω γὰρ διὰ τῆς χάριτος τῆς δοθείσης μοι παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν, μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἑκάστῳ ὡς ὁ θεὸς ἐμέρισεν μέτρον
4s. 1 Cor. 12, 12-27. Eph. 4, 25. πίστεως. 4 Καθάπερ γὰρ ἐν ἑνὶ σώματι πολλὰ μέλη ἔχομεν, τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει πρᾶξιν, 5 Οὕτως οἱ πολλοὶ ἓν σῶμά ἐσμεν
6 Eph. 4, 11. ἐν Χριστῷ, τὸ δὲ καθ' εἷς ἀλλήλων μέλη. 6 Ἔχοντες δὲ χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν

34 Sap. 9, 13. Is. 40, 13. 35 Iob 41, 2. (Is. 40, 14.)

ἡμῖν διάφορα· εἴτε προφητείαν κατὰ τὴν ἀναλογίαν
τῆς πίστεως, 7 εἴτε διακονίαν ἐν τῇ διακονίᾳ, εἴτε
ὁ διδάσκων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, 8 εἴτε ὁ παρακαλῶν
ἐν τῇ παρακλήσει, ὁ μεταδιδοὺς ἐν ἁπλότητι, ὁ
προϊστάμενος ἐν σπουδῇ, ὁ ἐλεῶν ἐν ἱλαρότητι.

9 Ἡ ἀγάπη ἀνυπόκριτος. ἀποστυγοῦντες τὸ
πονηρόν, κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ· 10 τῇ φιλαδελφίᾳ 10 Eph.
εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι, τῇ τιμῇ ἀλλήλους προ- 4, 3.
ηγούμενοι, 11 τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί, τῷ πνεύματι 1 Petr.
ζέοντες, τῷ κυρίῳ δουλεύοντες, 12 τῇ ἐλπίδι χαίρον- 2, 17.
τες, τῇ θλίψει ὑπομένοντες, τῇ προσευχῇ προσ- 11 14, 18;
καρτεροῦντες, 13 ταῖς χρείαις τῶν ἁγίων κοινω- 16, 18.
νοῦντες, τὴν φιλοξενίαν διώκοντες. 14 Εὐλογεῖτε 12 Col.
τοὺς διώκοντας ὑμᾶς· εὐλογεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε. 4, 2.
15 Χαίρειν μετὰ χαιρόντων, κλαίειν μετὰ κλαιόν- 14 Matth.
των· 16 τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλήλους φρονοῦντες, μὴ τὰ 5, 44.
ὑψηλὰ φρονοῦντες ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπ- 1 Cor.
αγόμενοι. μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυ- 4, 12.
τοῖς· 17 μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες· 15 12, 5.
προνοούμενοι καλὰ ἐνώπιον πάντων ἀν- 16 15, 5.
θρώπων· 18 εἰ δυνατόν, τὸ ἐξ ὑμῶν, μετὰ 17 2 Cor.
πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες· 19 μὴ ἑαυτοὺς 8, 21.
ἐκδικοῦντες, ἀγαπητοί, ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ· 18 Hebr.
γέγραπται γάρ· Ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταπο- 12, 14.
δώσω, λέγει Κύριος. 20 Ἀλλὰ ἐὰν πεινᾷ 19 Matth.
ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόν· ἐὰν διψᾷ, 5, 39.
πότιζε αὐτόν· τοῦτο γὰρ ποιῶν ἄνθρα- Hebr.
κας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν 10, 30.
αὐτοῦ. 21 Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν
τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν.

---

9 Am. 5, 15. 16 Prov. 3, 7. 17 Prov. 3, 4. 19 Eccli. 28, 1-3. Deut. 32, 35. 20 Prov. 25, 21 s.

CAPUT XIII.

Magistratibus parendum, suum cuique tribuendum, dilectio proximi exercenda. Christi virtute induendae.

1 6, 4
1 Petr. 2, 13 s

1 Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω· οὐ γὰρ ἔστιν ἐξουσία εἰ μὴ ὑπὸ θεοῦ, αἱ δὲ οὖσαι ὑπὸ θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν. 2 Ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ τῇ τοῦ θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν· οἱ δὲ ἀνθεστηκότες ἑαυτοῖς κρίμα λήμψονται. 3 Οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶν φόβος τῷ ἀγαθῷ ἔργῳ ἀλλὰ τῷ κακῷ. θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν: τὸ ἀγαθὸν ποίει, καὶ ἕξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς· 4 θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν σοὶ εἰς τὸ ἀγαθόν. ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῇς, φοβοῦ· οὐ γὰρ εἰκῇ τὴν μάχαιραν φορεῖ· θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν, ἔκδικος εἰς ὀργὴν τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι. 5 Διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι, οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν. 6 Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους τελεῖτε· λειτουργοὶ γὰρ θεοῦ εἰσὶν εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες.

7 Matth. 22, 21.

7 Ἀπόδοτε οὖν πᾶσιν τὰς ὀφειλάς· τῷ τὸν φόρον τὸν φόρον, τῷ τὸ τέλος τὸ τέλος, τῷ τὸν φόβον τὸν φόβον, τῷ τὴν τιμὴν τὴν τιμήν.

8 Matth. 22, 37 ss.

8 Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀλλήλους ἀγαπᾶν· ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον, νόμον πεπλήρωκεν.

9 Matth. 22, 39. Marc. 12, 31. Gal. 5, 14. Iac. 2, 8.

9 Τὸ γὰρ Οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐντολή, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.

10 1 Cor. 13, 4.

10 Ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται· πλήρωμα οὖν νόμου ἡ ἀγάπη.

11 1 Thess. 5, 6 ss. Eph. 5, 14.

11 Καὶ τοῦτο εἰδότες τὸν καιρόν, ὅτι ὥρα ἤδη ἡμᾶς ἐξ ὕπνου

9 Ex. 20, 13 ss. Lev. 19, 18.

ἐγερθῆναι· νῦν γὰρ ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν. 12 Ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν. ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους, ἐνδυσώμεθα δὲ τὰ ὅπλα τοῦ φωτός. 13 Ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν, μὴ κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ· 14 Ἀλλὰ ἐνδύσασθε τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίας.

12 Eph. 5, 11.
13 Luc. 21, 34.
14 Gal. 3, 27; 5, 16. 1 Petr. 2, 11.

CAPUT XIV.

Fide imbecilli sustinendi. Cavenda offensio in ciborum ac dierum usu. Non temere iudicandum. Sequenda conscientia.

1 Τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει προσλαμβάνεσθε, μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν. 2 Ὃς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα, ὁ δὲ ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει. 3 Ὁ ἐσθίων τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενείτω· ὁ δὲ μὴ ἐσθίων τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω· ὁ θεὸς γὰρ αὐτὸν προσελάβετο. 4 Σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει ἢ πίπτει· σταθήσεται δέ, δυνατεῖ γὰρ ὁ θεὸς στῆσαι αὐτόν. 5 Ὃς μὲν γὰρ κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ὃς δὲ κρίνει πᾶσαν ἡμέραν· ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ νοῒ πληροφορείσθω. 6 Ὁ φρονῶν τὴν ἡμέραν κυρίῳ φρονεῖ· καὶ ὁ ἐσθίων κυρίῳ ἐσθίει, εὐχαριστεῖ γὰρ τῷ θεῷ· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων κυρίῳ οὐκ ἐσθίει, καὶ εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ. 7 Οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἑαυτῷ ζῇ, καὶ οὐδεὶς ἑαυτῷ ἀποθνήσκει· 8 Ἐάν τε γὰρ ζῶμεν, τῷ κυρίῳ ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τῷ κυρίῳ ἀποθνήσκομεν. ἐάν τε οὖν ζῶμεν ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τοῦ κυρίου ἐσμέν. 9 Εἰς τοῦτο γὰρ Χριστὸς ἀπέθανεν καὶ ἔζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ. 10 Σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν

1 15, 1. 7.
3 15, 7.
4 14, 10. Iac. 4, 12. Rom. 11, 23.
9 2 Cor. 5, 15.
1 Thess. 4, 14.
10 14, 4. 2 Cor. 5, 10.

ἀδελφόν σου; ἢ καὶ σὺ τί ἐξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν
σου; πάντες γὰρ παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ
11 Phil. 2, 10 s. Χριστοῦ. 11 Γέγραπται γάρ· Ζῶ ἐγώ, λέγει
Κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ, καὶ
12 Matth. 12, 36. πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται τῷ θεῷ.
12 Ἄρα οὖν ἕκαστος ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ λόγον δώσει
τῷ θεῷ. 13 Μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν· ἀλλὰ
τοῦτο κρίνατε μᾶλλον, τὸ μὴ τιθέναι πρόσκομμα
τῷ ἀδελφῷ ἢ σκάνδαλον. 14 Οἶδα καὶ πέπεισμαι
ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι' αὐτοῦ, εἰ
μὴ τῷ λογιζομένῳ τι κοινὸν εἶναι, ἐκείνῳ κοινόν.
15 1 Cor. 8, 11. 15 Εἰ γὰρ διὰ βρῶμα ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται,
οὐκέτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς. μὴ τῷ βρώματί
σου ἐκεῖνον ἀπόλλυε, ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανεν.
17 1 Cor. 8, 8. 16 Μὴ βλασφημείσθω οὖν ὑμῶν τὸ ἀγαθόν. 17 Οὐ
γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ βρῶσις καὶ πόσις,
ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι
ἁγίῳ· 18 Ὁ γὰρ ἐν τούτῳ δουλεύων τῷ Χριστῷ,
εὐάρεστος τῷ θεῷ καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις.
19 Ἄρα οὖν τὰ τῆς εἰρήνης διώκωμεν καὶ τὰ τῆς
20 Tit 1, 15. οἰκοδομῆς τῆς εἰς ἀλλήλους. 20 Μὴ ἕνεκεν βρώ-
ματος κατάλυε τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ. πάντα μὲν
καθαρά, ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ διὰ προσ-
21 1 Cor. 8, 13. κόμματος ἐσθίοντι. 21 Καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα
μηδὲ πιεῖν οἶνον μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσ-
κόπτει ἢ σκανδαλίζεται ἢ ἀσθενεῖ. 22 Σὺ πίστιν
ἔχεις; κατὰ σεαυτὸν ἔχε ἐνώπιον τοῦ θεοῦ· μα-
κάριος ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν ἐν ᾧ δοκιμάζει. 23 Ὁ
δὲ διακρινόμενος ἐὰν φάγῃ κατακέκριται, ὅτι
οὐκ ἐκ πίστεως· πᾶν δὲ ὃ οὐκ ἐκ πίστεως,
ἁμαρτία ἐστίν.

11 Is. 45, 23.

CAPUT XV.

Concordiae studendum mutuique amoris officiis. De epistolae severitate. Paulus Romanos visurus. De collecta Hierosolymam perferenda ac periculo imminente.

1 Ὀφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθε- 1 14, 1.
νήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν, καὶ μὴ ἑαυτοῖς
ἀρέσκειν. 2 Ἕκαστος ἡμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω
εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν· 3 Καὶ γὰρ ὁ
Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν, ἀλλὰ καθὼς γέγραπται·
Οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σε ἐπ-
έπεσαν ἐπ' ἐμέ. 4 Ὅσα γὰρ προεγράφη, εἰς
τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν ἐγράφη, ἵνα διὰ τῆς
ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν τὴν
ἐλπίδα ἔχωμεν. 5 Ὁ δὲ θεὸς τῆς ὑπομονῆς καὶ 5 1 Cor.
τῆς παρακλήσεως δῴη ὑμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν 1, 10.
ἀλλήλοις κατὰ Ἰησοῦν Χριστόν, 6 Ἵνα ὁμοθυμαδὸν
ἐν ἑνὶ στόματι δοξάζητε τὸν θεὸν καὶ πατέρα
τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. 7 Διὸ προσ- 7 14, 1.
λαμβάνεσθε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς προσ-
ελάβετο ὑμᾶς εἰς δόξαν τοῦ θεοῦ. 8 Λέγω γὰρ
Χριστὸν Ἰησοῦν διάκονον γεγενῆσθαι περιτομῆς
ὑπὲρ ἀληθείας θεοῦ, εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπ-
αγγελίας τῶν πατέρων, 9 Τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους
δοξάσαι τὸν θεόν, καθὼς γέγραπται· Διὰ τοῦτο
ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ἔθνεσιν, καὶ τῷ
ὀνόματί σου ψαλῶ. 10 Καὶ πάλιν λέγει· Εὐ-
φράνθητε ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.
11 Καὶ πάλιν· Αἰνεῖτε πάντα τὰ ἔθνη τὸν
κύριον, καὶ ἐπαινέσατε αὐτὸν πάντες οἱ
λαοί. 12 Καὶ πάλιν Ἡσαΐας λέγει· Ἔσται ἡ 12 Matth.
ῥίζα τοῦ Ἰεσσαὶ καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρ- 12, 21.

3 Ps. 68, 10. 9 2 Reg. 22, 50. Ps. 17, 50. 10 Deut. 32, 43.
11 Ps. 116, 1. 12 Is. 11, 10.

χειν ἐθνῶν, ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσιν.
13 Ὁ δὲ θεὸς τῆς ἐλπίδος πληρώσαι ὑμᾶς πάσης χαρᾶς καὶ εἰρήνης ἐν τῷ πιστεύειν, εἰς τὸ περισσεύειν ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου.

14 Πέπεισμαι δέ, ἀδελφοί μου, καὶ αὐτὸς ἐγὼ περὶ ὑμῶν, ὅτι καὶ αὐτοὶ μεστοί ἐστε ἀγαθωσύνης, πεπληρωμένοι πάσης γνώσεως, δυνάμενοι καὶ ἀλλήλους νουθετεῖν. 15 Τολμηρότερον δὲ ἔγραψα ὑμῖν ἀδελφοὶ ἀπὸ μέρους, ὡς ἐπαναμιμνήσκων ὑμᾶς, διὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ 16 εἰς τὸ εἶναί με λειτουργὸν Χριστοῦ Ἰησοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ἱερουργοῦντα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἵνα γένηται ἡ προσφορὰ τῶν ἐθνῶν εὐπρόσδεκτος, ἡγιασμένη ἐν πνεύματι ἁγίῳ. 17 Ἔχω οὖν καύχησιν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τὰ πρὸς τὸν θεόν· 18 οὐ γὰρ τολμήσω τι λαλεῖν ὧν οὐ κατειργάσατο Χριστὸς δι' ἐμοῦ εἰς ὑπακοὴν ἐθνῶν, λόγῳ καὶ ἔργῳ, 19 ἐν δυνάμει σημείων καὶ τεράτων, ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου· ὥστε με ἀπὸ Ἰερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ πεπληρωκέναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. 20 Οὕτως δὲ φιλοτιμούμενον εὐαγγελίζεσθαι, οὐχ ὅπου ὠνομάσθη Χριστός, ἵνα μὴ ἐπ' ἀλλότριον θεμέλιον οἰκοδομῶ, 21 ἀλλὰ καθὼς γέγραπται· Οἷς οὐκ ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ, ὄψονται, καὶ οἳ οὐκ ἀκηκόασιν συνήσουσιν.

22 Διὸ καὶ ἐνεκοπτόμην τὰ πολλὰ τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς· 23 νυνὶ δὲ μηκέτι τόπον ἔχων ἐν τοῖς κλίμασι τούτοις, ἐπιποθίαν δὲ ἔχων τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, 24 ὡς ἂν πορεύωμαι εἰς τὴν Σπανίαν· ἐλπίζω γὰρ διαπορευόμενος θεάσασθαι ὑμᾶς καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμ-

23 Act. 19, 21.

---

21 Is. 52, 15.

φθῆναι ἐκεῖ, ἐὰν ὑμῶν πρῶτον ἀπὸ μέρους ἐμπλησθῶ. 25 Νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς Ἰερουσαλὴμ διακονῶν τοῖς ἁγίοις. 26 Ηὐδόκησαν γὰρ Μακεδονία καὶ Ἀχαΐα κοινωνίαν τινὰ ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν Ἰερουσαλήμ. 27 Ηὐδόκησαν γάρ, καὶ ὀφειλέται εἰσὶν αὐτῶν· εἰ γὰρ τοῖς πνευματικοῖς αὐτῶν ἐκοινώνησαν τὰ ἔθνη, ὀφείλουσιν καὶ ἐν τοῖς σαρκικοῖς λειτουργῆσαι αὐτοῖς. 28 Τοῦτο οὖν ἐπιτελέσας καὶ σφραγισάμενος αὐτοῖς τὸν καρπὸν τοῦτον, ἀπελεύσομαι δι' ὑμῶν εἰς Σπανίαν. 29 Οἶδα δὲ ὅτι ἐρχόμενος πρὸς ὑμᾶς ἐν πληρώματι εὐλογίας Χριστοῦ ἐλεύσομαι.

25 Act. 20, 16; 21, 17. 26 1 Cor. 16, 1. 2 Cor. 8, 9. 27 1 Cor. 9, 11.

30 Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ πνεύματος, συναγωνίσασθαί μοι ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν θεόν, 31 ἵνα ῥυσθῶ ἀπὸ τῶν ἀπειθούντων ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ ἡ δωροφορία μου ἡ εἰς Ἰερουσαλὴμ εὐπρόσδεκτος τοῖς ἁγίοις γένηται, 32 ἵνα ἐν χαρᾷ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ συναναπαύσωμαι ὑμῖν. 33 Ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

30 (Col. 4, 12.)

CAPUT XVI.

Phoebe commendatur. Salutationes variae. Vitandi quidam dissensiones et offendicula praeter doctrinam facientes. Laudatio Dei.

1 Συνίστημι δὲ ὑμῖν Φοίβην τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν, οὖσαν διάκονον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Κενχρεαῖς, 2 ἵνα αὐτὴν προσδέξησθε ἐν κυρίῳ ἀξίως τῶν ἁγίων, καὶ παραστῆτε αὐτῇ ἐν ᾧ ἂν ὑμῶν χρήζῃ πράγματι· καὶ γὰρ αὐτὴ προστάτις πολλῶν ἐγενήθη καὶ ἐμοῦ αὐτοῦ. 3 Ἀσπάσασθε Πρίσκαν καὶ Ἀκύλαν τοὺς συνεργούς μου ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, 4 οἵτινες ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου τὸν ἑαυτῶν τράχηλον ὑπέ-

3 Act. 18, 2. 26.

θηκαν, οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος εὐχαριστῶ ἀλλὰ καὶ
5 1 Cor. πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν. 5 Καὶ τὴν κατ'
16, 19. 15. οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν. ἀσπάσασθε Ἐπαινετὸν τὸν
ἀγαπητόν μου, ὅς ἐστιν ἀπαρχὴ τῆς Ἀσίας εἰς
Χριστόν. 6 Ἀσπάσασθε Μαριάμ, ἥτις πολλὰ ἐκο-
πίασεν εἰς ὑμᾶς. 7 Ἀσπάσασθε Ἀνδρόνικον καὶ
Ἰουνίαν τοὺς συγγενεῖς μου καὶ συναιχμαλώτους
μου, οἵτινές εἰσιν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, οἳ
καὶ πρὸ ἐμοῦ γέγοναν ἐν Χριστῷ. 8 Ἀσπάσασθε
Ἀμπλίατον τὸν ἀγαπητόν μου ἐν κυρίῳ. 9 Ἀσπά-
σασθε Οὐρβανὸν τὸν συνεργὸν ἡμῶν ἐν Χριστῷ
καὶ Στάχυν τὸν ἀγαπητόν μου. 10 Ἀσπάσασθε
Ἀπελλῆν τὸν δόκιμον ἐν Χριστῷ. ἀσπάσασθε τοὺς
ἐκ τῶν Ἀριστοβούλου. 11 Ἀσπάσασθε Ἡρωδίωνα
τὸν συγγενῆ μου. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν Ναρ-
κίσσου τοὺς ὄντας ἐν κυρίῳ. 12 Ἀσπάσασθε Τρύ-
φαιναν καὶ Τρυφῶσαν τὰς κοπιώσας ἐν κυρίῳ.
ἀσπάσασθε Περσίδα τὴν ἀγαπητήν, ἥτις πολλὰ
13 (Marc. 15, 21.) ἐκοπίασεν ἐν κυρίῳ. 13 Ἀσπάσασθε Ῥοῦφον τὸν
ἐκλεκτὸν ἐν κυρίῳ καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ
ἐμοῦ. 14 Ἀσπάσασθε Ἀσύγκριτον, Φλέγοντα, Ἑρμῆν,
Πατρόβαν, Ἑρμᾶν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς ἀδελφούς.
15 Ἀσπάσασθε Φιλόλογον καὶ Ἰουλίαν, Νηρέα καὶ
τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ Ὀλυμπᾶν, καὶ τοὺς σὺν
16 1 Cor. αὐτοῖς πάντας ἁγίους. 16 Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν
16, 20. 2 Cor. φιλήματι ἁγίῳ. Ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι
13, 12. 1 Thess. πᾶσαι τοῦ Χριστοῦ.
5, 26. 1 Petr. 17 Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, σκοπεῖν τοὺς
5, 14. τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα παρὰ τὴν διδαχὴν
ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε ποιοῦντας, καὶ ἐκκλίνατε ἀπ'
18 Phil. αὐτῶν. 18 Οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ κυρίῳ ἡμῶν Χριστῷ
3, 19. οὐ δουλεύουσιν ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ, καὶ διὰ
τῆς χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσιν τὰς
καρδίας τῶν ἀκάκων. 19 Ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς

πάντας ἀφίκετο· χαίρω οὖν τὸ ἐφ' ὑμῖν, θέλω
δὲ ὑμᾶς σοφοὺς εἶναι εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀκεραίους
δὲ εἰς τὸ κακόν. 20 Ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης συν-
τρίψει τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν
τάχει. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
μεθ' ὑμῶν.

21 Ἀσπάζονται ὑμᾶς Τιμόθεος ὁ συνεργός μου, 21 Act.
καὶ Λούκιος καὶ Ἰάσων καὶ Σωσίπατρος οἱ συγγε- 16, 1.
νεῖς μου. 22 Ἀσπάζομαι ὑμᾶς ἐγὼ Τέρτιος ὁ γράψας
τὴν ἐπιστολὴν ἐν κυρίῳ. 23 Ἀσπάζεται ὑμᾶς Γάϊος 23 (1 Cor.
ὁ ξένος μου καὶ ὅλης τῆς ἐκκλησίας. ἀσπάζεται 1, 14.
ὑμᾶς Ἔραστος ὁ οἰκονόμος τῆς πόλεως καὶ Κούαρτος 2 Tim.
ὁ ἀδελφός. 24 Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ 4, 20.)
Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

25 Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίξαι κατὰ τὸ 25 Iud.
εὐαγγέλιόν μου καὶ τὸ κήρυγμα Ἰησοῦ Χριστοῦ, 24 s. Eph.
κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσι- 3, 20 s.
γημένου, 26 φανερωθέντος δὲ νῦν διά τε γραφῶν
προφητικῶν κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου θεοῦ εἰς
ὑπακοὴν πίστεως εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος,
27 μόνῳ σοφῷ θεῷ, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ 27 1 Tim.
δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν. 1, 17.
Rom. 11,
36 etc.

ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Η ΠΡΟΣ

ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ.

CAPUT I.

Salutatio. Gratiarum actio pro donis quae Corinthiis per eadem data sunt. Factiones vitandae. Christo adhaerendum. Salus enim per Christum parta non vitiuo humana sapientia aut arte, et contemptibilia electa sunt, ne quis in se glorietur.

1 ss. 2 Cor. 1, 1 s. 1 Act. 18, 17.

[1] Παῦλος κλητὸς ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ Σωσθένης ὁ ἀδελφός, [2] τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ, ἡγιασμένοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, κλητοῖς ἁγίοις, σὺν πᾶσιν τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν παντὶ τόπῳ αὐτῶν καὶ

3 Rom. 1, 7 etc.

ἡμῶν. [3] Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

[4] Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε περὶ ὑμῶν ἐπὶ τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ τῇ δοθείσῃ ὑμῖν ἐν Χριστῷ

5 2 Cor. 8, 7.

Ἰησοῦ, [5] ὅτι ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ, ἐν παντὶ λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει, [6] καθὼς τὸ μαρτύριον τοῦ Χριστοῦ ἐβεβαιώθη ἐν ὑμῖν, [7] ὥστε ὑμᾶς μὴ ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι, ἀπεκδεχομένους τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν

8 ss. 1 Thess. 5, 23 s.

Ἰησοῦ Χριστοῦ, [8] ὃς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς ἕως τέλους ἀνεγκλήτους ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν

Ἰησοῦ Χριστοῦ. 9 Πιστὸς ὁ θεός, δι' οὗ ἐκλήθητε
εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ
κυρίου ἡμῶν.

10 Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ 10 Phil.
ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα 2, 2.
τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ᾖ ἐν ὑμῖν σχίσ-
ματα, ἦτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοὶ
καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ. 11 Ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ
ὑμῶν, ἀδελφοί μου, ὑπὸ τῶν Χλόης, ὅτι ἔριδες
ἐν ὑμῖν εἰσίν. 12 Λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ἕκαστος 12 3, 4.
ὑμῶν λέγει· Ἐγὼ μέν εἰμι Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλώ, Act. 18,
ἐγὼ δὲ Κηφᾶ, ἐγὼ δὲ Χριστοῦ. 13 Μεμέρισται ὁ 24.
Χριστός; μὴ Παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν, ἢ εἰς
τὸ ὄνομα Παύλου ἐβαπτίσθητε; 14 Εὐχαριστῶ τῷ 14 Act.
θεῷ ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα εἰ μὴ Κρίσπον καὶ 18, 8.
Γάϊον· 15 ἵνα μή τις εἴπῃ ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα 23.
ἐβαπτίσθητε. 16 Ἐβάπτισα δὲ καὶ τὸν Στεφανᾶ 16 16, 15.
οἶκον· λοιπὸν οὐκ οἶδα εἴ τινα ἄλλον ἐβάπτισα.

17 Οὐ γὰρ ἀπέστειλέν με Χριστὸς βαπτίζειν 17 2, 1. 4.
ἀλλὰ εὐαγγελίζεσθαι, οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα μὴ 13. 2 Petr.
κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ. 18 Ὁ λόγος γὰρ 18 1, 23s.
ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστίν, Rom. 1,
τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν δύναμις θεοῦ ἐστίν. 16. 2 Cor.
19 Γέγραπται γάρ· Ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν 2, 15.
σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν
ἀθετήσω. 20 Ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεύς; ποῦ
συνζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου; οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ
θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου; 21 Ἐπειδὴ
γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος
διὰ τῆς σοφίας τὸν θεόν, εὐδόκησεν ὁ θεὸς διὰ
τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι τοὺς πιστεύ-
οντας. 22 Ἐπειδὴ καὶ Ἰουδαῖοι σημεῖα αἰτοῦσιν

19 Is. 29, 14. 20 Is. 33, 18; 44, 25.

καὶ Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν· [23] ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, ἔθνεσιν δὲ μωρίαν, [24] αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς, Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησιν, Χριστὸν θεοῦ δύναμιν καὶ θεοῦ σοφίαν· [25] ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστίν, καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστίν. [26] Βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιν ὑμῶν, ἀδελφοί, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς· [27] ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεός, ἵνα καταισχύνῃ τοὺς σοφούς, καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεός, ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά, [28] καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ θεός, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ· [29] ὅπως μὴ καυχήσηται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. [30] Ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστὲ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐγενήθη σοφία ἡμῖν ἀπὸ θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις, [31] ἵνα καθὼς γέγραπται· Ὁ καυχώμενος ἐν Κυρίῳ καυχάσθω.

23s. 1, 18. 29 Eph. 2, 9. 31 2 Cor. 10, 17.

CAPUT II.

Christi doctrina verbis simplex, sed caelesti plena vi et spiritu, deceptique Dei sapientiam mundo absconditam, quae solo Dei Spiritu cognosci et iudicari potest.

[1] Κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἦλθον οὐ καθ' ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ θεοῦ. [2] Οὐ γὰρ ἔκρινα εἰδέναι τι ἐν ὑμῖν εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον. [3] Κἀγὼ ἐν ἀσθενείᾳ καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς· [4] καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς

1 1, 17. 3 Act. 18, 1. 4 2, 13. 2 Petr. 1, 16.

30 Ier. 23, 5. 31 Ier. 9, 23. 24.

σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ
δυνάμεως· 5 ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ 5
ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει θεοῦ. 6 Σοφίαν δὲ 1 Thess.
λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος 1, 5.
τούτου οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου
τῶν καταργουμένων· 7 ἀλλὰ λαλοῦμεν θεοῦ σοφίαν 7 Eph.
ἐν μυστηρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώρισεν 3, 5. 9.
ὁ θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν, 8 ἣν Rom. 16, 25.
οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν·
εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης
ἐσταύρωσαν. 9 ἀλλὰ καθὼς γέγραπται· ἃ ὀφ-
θαλμὸς οὐκ εἶδεν καὶ οὖς οὐκ ἤκουσεν
καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοί-
μασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.
10 Ἡμῖν δὲ ἀπεκάλυψεν ὁ θεὸς διὰ τοῦ πνεύματος
αὐτοῦ· τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐραυνᾷ, καὶ τὰ βάθη
τοῦ θεοῦ. 11 Τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ 11
ἀνθρώπου εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν (Matth.
αὐτῷ; οὕτως καὶ τὰ τοῦ θεοῦ οὐδεὶς ἔγνωκεν εἰ 11, 27.)
μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ. 12 Ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα
τοῦ κόσμου ἐλάβομεν ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ
θεοῦ, ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ χαρισθέντα
ἡμῖν· 13 ἃ καὶ λαλοῦμεν οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀν- 13 1, 17,
θρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς πνεύ- 2, 1. 4.
ματος, πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες. 2 Petr. 1, 16.
14 Ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύ- 14 Io.
ματος τοῦ θεοῦ· μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστίν, καὶ οὐ 14, 17.
δύναται γνῶναι, ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται.
15 Ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει πάντα, αὐτὸς δὲ
ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται. 16 Τίς γὰρ ἔγνω 16 Rom.
νοῦν Κυρίου, ὃς συμβιβάσει αὐτόν; ἡμεῖς 11, 34.
δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν.

9 Is. 64, 4. 16 Sap. 9, 13. Is. 40, 13.

CAPUT III.

Corinthiorum imbecillitas diuersis conspicua. Unus Christus fundamentum. Christiani templum Dei sanctum. Sapientia mundi vana; in hominibus non gloriandum.

1 Hebr. 5, 12-8 1 Petr. 2, 2.

[1] Κἀγώ, ἀδελφοί, οὐκ ἠδυνήθην λαλῆσαι ὑμῖν ὡς πνευματικοῖς ἀλλ' ὡς σαρκίνοις, ὡς νηπίοις ἐν Χριστῷ. [2] Γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρῶμα· οὔπω γὰρ ἐδύνασθε. Ἀλλ' οὐδὲ ἔτι νῦν δύνασθε· [3] ἔτι γὰρ σαρκικοί ἐστε. ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος καὶ ἔρις, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε; [4] ὅταν γὰρ λέγῃ τις· Ἐγὼ μέν εἰμι Παύλου, ἕτερος δέ· Ἐγὼ Ἀπολλώ, οὐκ ἄνθρωποί ἐστε; [5] Τί οὖν ἐστὶν Ἀπολλώς; τί δέ ἐστιν Παῦλος; διάκονοι δι' ὧν ἐπιστεύσατε, καὶ ἑκάστῳ ὡς ὁ κύριος ἔδωκεν. [6] Ἐγὼ ἐφύτευσα, Ἀπολλὼς ἐπότισεν, ἀλλὰ ὁ θεὸς ηὔξανεν· [7] ὥστε οὔτε ὁ φυτεύων ἔστιν τι οὔτε ὁ ποτίζων, ἀλλ' ὁ αὐξάνων θεός.

3 s. 1, 11 ss.; 11, 18. Gal. 5, 20. 2 Cor. 12, 20. 5 7, 17 Rom. 12, 3. 8 Matth. 16, 27 Rom. 2, 6. Gal. 6, 5.

[8] Ὁ φυτεύων δὲ καὶ ὁ ποτίζων ἕν εἰσιν. ἕκαστος δὲ τὸν ἴδιον μισθὸν λήμψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον. [9] Θεοῦ γάρ ἐσμεν συνεργοί· θεοῦ γεώργιον, θεοῦ οἰκοδομή ἐστε.

[10] Κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον τέθεικα, ἄλλος δὲ ἐποικοδομεῖ. ἕκαστος δὲ βλεπέτω, πῶς ἐποικοδομεῖ. 11 Eph. 2, 20. [11] Θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Χριστὸς Ἰησοῦς. [12] Εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον χρυσόν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην, [13] ἑκάστου τὸ ἔργον φανερὸν γενήσεται· ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται, καὶ ἑκάστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστιν, τὸ πῦρ δοκι-

8 Ps. 61, 13. 11 Is. 28, 16.

μάσει. 14 Εἴ τινος τὸ ἔργον μενεῖ ὃ ἐποικοδό-
μησεν, μισθὸν λήμψεται· 15 Εἴ τινος τὸ ἔργον 15 Iud.
κατακαήσεται, ζημιωθήσεται, αὐτὸς δὲ σωθήσεται, 23.
οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός.

16 Οὐκ οἴδατε ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστὲ καὶ τὸ 16 Eph.
πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; 17 Εἴ τις τὸν 2, 21.
ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός· 17 6, 19.
ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε 2 Cor.
ὑμεῖς. 6, 16.

18 Μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω· εἴ τις δοκεῖ
σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς
γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός. 19 Ἡ γὰρ σοφία
τοῦ κόσμου τούτου μωρία παρὰ τῷ θεῷ ἐστίν.
γέγραπται γάρ· Ὁ δρασσόμενος τοὺς σο-
φοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν. 20 Καὶ
πάλιν· Κύριος γινώσκει τοὺς διαλογισ-
μοὺς τῶν σοφῶν, ὅτι εἰσὶν μάταιοι.
21 Ὥστε μηδεὶς καυχάσθω ἐν ἀνθρώποις· πάντα
γὰρ ὑμῶν ἐστίν, 22 Εἴτε Παῦλος εἴτε Ἀπολλὼς
εἴτε Κηφᾶς, εἴτε κόσμος εἴτε ζωὴ εἴτε θάνατος,
εἴτε ἐνεστῶτα εἴτε μέλλοντα· πάντα ὑμῶν, 23 Ὑμεῖς
δὲ Χριστοῦ, Χριστὸς δὲ θεοῦ.

CAPUT IV.

Non temere iudicandum de Dei ministris; de acceptis donis non gloriandum quasi non acceptis. Paulus Corinthios in Christo per Evangelium generavit. Timotheus Pauli praecursor mox Corinthum venturi.

1 Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος ὡς ὑπηρέτας 1 2 Cor.
Χριστοῦ καὶ οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ. 2 Ὧδε 6, 4.
λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις ἵνα πιστός τις 1 Petr. 4, 10.

19 Iob 5, 13. 20 Ps. 93, 11.

εὑρεθῇ. 3 Ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας· ἀλλ' οὐδὲ ἐμαυτὸν ἀνακρίνω· 4 οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ σύνοιδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι· ὁ δὲ
5 Rom. 2, 16. 29. ἀνακρίνων με Κύριός ἐστιν. 5 Ὥστε μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος, ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν· καὶ τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἑκάστῳ ἀπὸ τοῦ θεοῦ.

6 Rom. 12, 3. 6 Ταῦτα δέ, ἀδελφοί, μετεσχημάτισα εἰς ἐμαυτὸν καὶ Ἀπολλῶ δι' ὑμᾶς, ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε τὸ μὴ ὑπὲρ ὃ γέγραπται, ἵνα μὴ εἷς ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς
7 Jo. 3, 27. Jac. 1, 17. φυσιοῦσθε κατὰ τοῦ ἑτέρου. 7 Τίς γάρ σε διακρίνει; τί δὲ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες,
8 Apoc. 3, 17. τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών; 8 Ἤδη κεκορεσμένοι ἐστέ, ἤδη ἐπλουτήσατε· χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύσατε· καὶ ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν
9 Rom. 8, 36. (Hebr. 10, 33.) συνβασιλεύσωμεν. 9 Δοκῶ γὰρ ὅτι ὁ θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν, ὡς ἐπιθανατίους, ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ καὶ
10 3, 18. ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις. 10 Ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστόν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν Χριστῷ· ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί· ὑμεῖς ἔνδοξοι, ἡμεῖς
11 2 Cor. 11, 27 s. δὲ ἄτιμοι. 11 Ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν καὶ διψῶμεν καὶ γυμνιτεύομεν καὶ κολαφιζόμεθα
12 Act. 20, 34 1 Thess. 2, 9. 2 Thess. 3, 8. καὶ ἀστατοῦμεν 12 καὶ κοπιῶμεν ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσίν· λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν, διωκόμενοι ἀνεχόμεθα, 13 βλασφημούμενοι παρακαλοῦμεν· ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν,
14 1 Thess. 2, 11. πάντων περίψημα ἕως ἄρτι. 14 Οὐκ ἐντρέπων ὑμᾶς γράφω ταῦτα, ἀλλ' ὡς τέκνα μου ἀγαπητὰ
15 Gal. 4, 19. νουθετῶ. 15 Ἐὰν γὰρ μυρίους παιδαγωγοὺς ἔχητε ἐν Χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας· ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέν-

νησα. 16 Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, μιμηταί μου γίνεσθε. 16 11, 1. Gal.4,12.
17 Διὰ τοῦτο ἔπεμψα ὑμῖν Τιμόθεον, ὅς ἐστιν 17 16, 10.
τέκνον μου ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν κυρίῳ, ὃς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ὁδούς μου τὰς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ διδάσκω.
18 Ὡς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς ἐφυσιώθησάν τινες· 19 Ἐλεύσομαι δὲ ταχέως πρὸς ὑμᾶς, 19 16, 7. Iac.4,15.
ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ γνώσομαι οὐ τὸν λόγον τῶν πεφυσιωμένων ἀλλὰ τὴν δύναμιν. 20 Οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει.
21 Τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ πνεύματί τε πραΰτητος;

CAPUT V.

Reprehenduntur Corinthii, quod tolerarent virum in incestu publice viventem, quem Apostolus absens tradit satanae.

1 Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία ἥτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὥστε γυναῖκά τινα τοῦ πατρὸς ἔχειν. 2 Καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστέ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἀρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας; 3 Ἐγὼ 3 Col. 2, 5. (2 Cor. 10, 1.)
μὲν γὰρ ἀπὼν τῷ σώματι, παρὼν δὲ τῷ πνεύματι, ἤδη κέκρικα ὡς παρὼν τὸν οὕτως τοῦτο κατεργασάμενον, 4 Ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, συναχθέντων ὑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος σὺν τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ,
5 Παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ εἰς ὄλεθρον 5 1 Tim. 1, 20. 1 Cor. 1, 8.
τῆς σαρκός, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. 6 Οὐ καλὸν τὸ καύχημα ὑμῶν. οὐκ οἴδατε ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ; 7 Ἐκκαθάρατε τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα, καθώς ἐστε ἄζυμοι· 6 Gal. 5, 9. (Matth. 16,6 etc.) 7 Io. 19, 36.

1 Lev. 18, 7. 8; 20, 11. 7 Ex. 12, 15.

8 2 Cor 1, 12. καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ἐτύθη Χριστός. 8 Ὥστε ἑορτάζωμεν μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας.

9 Ἔγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις. 10 Οὐ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου ἢ τοῖς πλεονέκταις καὶ ἅρπαξιν ἢ εἰδωλολάτραις· ἐπεὶ ὠφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν. 11 Νῦν δὲ ἔγραψα ὑμῖν μὴ συναναμίγνυσθαι ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ἢ πόρνος ἢ πλεονέκτης ἢ εἰδωλολάτρης ἢ λοίδορος ἢ μέθυσος ἢ ἅρπαξ, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν. 12 Τί γάρ μοι τοὺς ἔξω κρίνειν; οὐχὶ τοὺς ἔσω ὑμεῖς κρίνετε; 13 Τοὺς δὲ ἔξω ὁ θεὸς κρινεῖ. ἐξάρατε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.

11 2 Thess. 3, 6. 14. 1 Cor 5, 9. 11 1 Io. 3, 21. Tit. 3, 10. 2 Io. 10.

CAPUT VI.

Contra lites, imprimis coram exteris. Ipsorum corporum sanctitas Christianis colenda.

1 Matth. 5, 40. 1 Τολμᾷ τις ὑμῶν πρᾶγμα ἔχων πρὸς τὸν ἕτερον κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ 2 Matth. τῶν ἁγίων; 2 Ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἅγιοι τὸν κόσ- 19, 28. Lc. 22, 30. Apoc. 2, 26 s.; 20, 4. μον κρινοῦσιν; καὶ εἰ ἐν ὑμῖν κρίνεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοί ἐστε κριτηρίων ἐλαχίστων; 3 Οὐκ οἴδατε ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν; μήτιγε βιωτικά; 4 Βιωτικὰ μὲν οὖν κριτήρια ἐὰν ἔχητε, τοὺς ἐξουθενημένους 5 15, 34. ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τούτους καθίζετε. 5 Πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω. οὕτως οὐκ ἔνι ἐν ὑμῖν οὐδεὶς σοφός, ὃς δυνήσεται διακρῖναι ἀνὰ μέσον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ; 6 Ἀλλὰ ἀδελφὸς μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται,

8 Ex. 12, 19. 21. 13 Deut. 17, 7. — 2 Dan. 7, 22.

καὶ τοῦτο ἐπὶ ἀπίστων: 7 Ἤδη μὲν οὖν ὅλως ἥττημα ὑμῖν ἐστὶν ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν. διατί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διατί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε; 8 Ἀλλὰ ὑμεῖς ἀδικεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ τοῦτο ἀδελφούς. 9 Ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι ἄδικοι θεοῦ βασιλείαν οὐ κληρονομήσουσιν; Μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι οὔτε εἰδωλολάτραι οὔτε μοιχοὶ οὔτε μαλακοὶ οὔτε ἀρσενοκοῖται 10 οὔτε κλέπται οὔτε πλεονέκται οὐ μέθυσοι, οὐ λοίδοροι, οὐχ ἅρπαγες βασιλείαν θεοῦ κληρονομήσουσιν. 11 Καὶ ταῦτά τινες ἦτε· ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλὰ ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ ἡμῶν.

7 Matth. 5, 39. Lc. 6, 29. Rom. 12, 17. 19. 1 Thess. 4, 6; 5, 15. 1 Petr. 3, 9. 9 s. Gal. 5, 19 ss. Rom. 1, 29 ss.

12 Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπό τινος. 13 Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν· ὁ δὲ θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει· τὸ δὲ σῶμα οὐ τῇ πορνείᾳ ἀλλὰ τῷ κυρίῳ, καὶ ὁ κύριος τῷ σώματι. 14 Ὁ δὲ θεὸς καὶ τὸν κύριον ἤγειρεν καὶ ἡμᾶς ἐξεγερεῖ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. 15 Οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη Χριστοῦ ἐστίν; ἆρας οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ ποιήσω πόρνης μέλη; μὴ γένοιτο. 16 Ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ ἓν σῶμά ἐστιν; Ἔσονται γάρ, φησίν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. 17 Ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ ἓν πνεῦμά ἐστιν. 18 Φεύγετε τὴν πορνείαν. πᾶν ἁμάρτημα ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν· ὁ δὲ πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει. 19 Ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματός ἐστιν, οὗ ἔχετε ἀπὸ θεοῦ,

12 10, 23. 13 Rom. 8, 11. 2 Cor. 4, 14. 15 12, 27. 16 Matth. 19, 5. Marc. 10, 8. Eph. 5, 31. 19 3, 16s. 2 Cor. 6, 16.

16 Gen. 2, 24.

20 7, 23. 1 Petr. 1, 18. καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν: 20 Ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς·
δοξάσατε δὴ τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν.

CAPUT VII.

De matrimonio eiusque usu et indissolubili vinculo, innuptis commendatur caelibatus. Fidelis cum coniuge infideli. De vocatione, circumcisione, servis. Virginitas commendatur. Nupti et innupti; filia nubilis; uxor mortuo marito libera, ut cui velit in Domino nubat.

1 Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι· Καλὸν ἀνθρώπῳ
γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι· 2 Διὰ δὲ τὰς πορνείας
ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω, καὶ ἑκάστη
3 1 Petr. 3, 7. τὸν ἴδιον ἄνδρα ἐχέτω. 3 Τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν
ὀφειλὴν ἀποδιδότω, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ τῷ
ἀνδρί. 4 Ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξου-
σιάζει ἀλλὰ ὁ ἀνήρ· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ
ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει ἀλλὰ ἡ γυνή. 5 Μὴ
ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μήτι ἂν ἐκ συμφώνου
πρὸς καιρὸν ἵνα σχολάσητε τῇ προσευχῇ· καὶ πάλιν
ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἦτε, ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς
διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν. 6 Τοῦτο δὲ λέγω κατὰ
συγγνώμην, οὐ κατ' ἐπιταγήν. 7 Θέλω γὰρ πάντας
ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν· ἀλλὰ ἕκαστος
ἴδιον ἔχει χάρισμα ἐκ θεοῦ, ὁ μὲν οὕτως, ὁ δὲ
οὕτως. 8 Λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις·
9 1 Tim. 5, 14 Καλὸν αὐτοῖς ἐὰν μείνωσιν ὡς κἀγώ. 9 Εἰ δὲ
οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν· κρεῖττον γάρ
10 Matth. 5, 32; 19, 9. Marc. 10, 9. ἐστιν γαμῆσαι ἢ πυροῦσθαι. 10 Τοῖς δὲ γεγα-
μηκόσιν παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ ἀλλὰ ὁ κύριος,
γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι· 11 Ἐὰν δὲ
11 s. Luc. 16, 18. καὶ χωρισθῇ, μενέτω ἄγαμος ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλα-
γήτω· καὶ ἄνδρα γυναῖκα μὴ ἀφιέναι. 12 Τοῖς

5 Ex. 19, 15.

δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέγω, οὐχ ὁ κύριος· Εἴ τις ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει ἄπιστον, καὶ αὕτη συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτήν· 13 Καὶ γυνὴ εἴτις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον, καὶ οὗτος συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω τὸν ἄνδρα. 14 Ἡγίασται γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικί, καὶ ἡγίασται ἡ γυνὴ ἡ ἄπιστος ἐν τῷ ἀδελφῷ· ἐπεὶ ἄρα τὰ τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτά ἐστιν, νῦν δὲ ἅγιά ἐστιν. 15 Εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω· οὐ δεδούλωται ὁ ἀδελφὸς ἢ ἡ ἀδελφὴ ἐν τοῖς τοιούτοις· ἐν δὲ εἰρήνῃ κέκληκεν ὑμᾶς ὁ θεός. 16 Τί γὰρ οἶδας, γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; ἢ τί οἶδας, ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα σώσεις; 17 Εἰ μὴ ἑκάστῳ ὡς ἐμέρισεν ὁ κύριος, ἕκαστον ὡς κέκληκεν ὁ θεός, οὕτως περιπατείτω. καὶ οὕτως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πάσαις διατάσσομαι. 18 Περιτετμημένος τις ἐκλήθη; μὴ ἐπισπάσθω· ἐν ἀκροβυστίᾳ κέκληταί τις; μὴ περιτεμνέσθω. 19 Ἡ περιτομὴ οὐδέν ἐστιν, καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν θεοῦ. 20 Ἕκαστος ἐν τῇ κλήσει ᾗ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ μενέτω. 21 Δοῦλος ἐκλήθης; μή σοι μελέτω, ἀλλ' εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος γενέσθαι, μᾶλλον χρῆσαι. 22 Ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ κληθεὶς δοῦλος ἀπελεύθερος κυρίου ἐστίν· ὁμοίως ὁ ἐλεύθερος κληθεὶς δοῦλός ἐστιν Χριστοῦ. 23 Τιμῆς ἠγοράσθητε· μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων. 24 Ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἀδελφοί, ἐν τούτῳ μενέτω παρὰ θεῷ. 25 Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι ὡς ἠλεημένος ὑπὸ κυρίου πιστὸς εἶναι. 26 Νομίζω οὖν τοῦτο καλὸν ὑπάρχειν διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην, ὅτι καλὸν ἀνθρώπῳ τὸ οὕτως εἶναι. 27 Δέδεσαι γυναικί; μὴ ζήτει λύσιν· λέλυσαι ἀπὸ γυναικός; μὴ ζήτει γυναῖκα.

14 (Rom. 11, 16.) 15 Eph. 2, 14. 17. 16 1 Petr. 3, 1 s. 17 3, 5. Rom. 12, 3. 19 Gal. 5, 6; 6, 15. 20 7, 24. Eph. 4, 1. 22 Io. 8, 36. Rom. 6, 18. Eph. 6, 6. 23 6, 20. Gal. 5, 1. 1 Petr. 1, 18. 24 7, 20. 26 Matth. 24, 8 ss. 19.

28 Ἐὰν δὲ καὶ γαμήσῃς, οὐχ ἥμαρτες· καὶ ἐὰν
γήμῃ ἡ παρθένος, οὐχ ἥμαρτεν. θλῖψιν δὲ τῇ
σαρκὶ ἕξουσιν οἱ τοιοῦτοι· ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι.
29 Τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοί, ὁ καιρὸς συνεσταλμένος
ἐστίν· τὸ λοιπὸν ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας ὡς
μὴ ἔχοντες ὦσιν, 30 καὶ οἱ κλαίοντες ὡς μὴ
κλαίοντες, καὶ οἱ χαίροντες ὡς μὴ χαίροντες, καὶ
31 1 Jo. 2, 17. Apoc. 21, 1 οἱ ἀγοράζοντες ὡς μὴ κατέχοντες, 31 καὶ οἱ χρώ-
μενοι τὸν κόσμον ὡς μὴ καταχρώμενοι· παράγει
γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου. 32 Θέλω δὲ ὑμᾶς
32 7, 28 ἀμερίμνους εἶναι. ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου,
33 Eph. 5, 29 πῶς ἀρέσῃ τῷ κυρίῳ· 33 ὁ δὲ γαμήσας μεριμνᾷ
τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσῃ τῇ γυναικί, καὶ μεμέ-
34 1 Tim 5, 6. ρισται. 34 καὶ ἡ γυνὴ ἡ ἄγαμος καὶ ἡ παρθένος
μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ᾖ ἁγία τῷ σώματι
καὶ τῷ πνεύματι· ἡ δὲ γαμήσασα μεριμνᾷ τὰ
35 7, 26. 28. 32; 14, 40. Rom. 14, 13. τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσῃ τῷ ἀνδρί. 35 Τοῦτο δὲ
πρὸς τὸ ὑμῶν αὐτῶν συμφέρον λέγω· οὐχ ἵνα
βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω, ἀλλὰ πρὸς τὸ εὔσχημον καὶ
εὐπάρεδρον τῷ κυρίῳ ἀπερισπάστως. 36 Εἰ δέ τις
ἀσχημονεῖν ἐπὶ τὴν παρθένον αὐτοῦ νομίζει, ἐὰν
ᾖ ὑπέρακμος, καὶ οὕτως ὀφείλει γίνεσθαι, ὃ θέλει
37 15, 58 Col. 1, 23. ποιείτω· οὐχ ἁμαρτάνει, γαμείτωσαν. 37 Ὃς δὲ
ἕστηκεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἑδραῖος, μὴ ἔχων
ἀνάγκην, ἐξουσίαν δὲ ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου θελή-
ματος, καὶ τοῦτο κέκρικεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ,
τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ παρθένον, καλῶς ποιεῖ. 38 Ὥστε
καὶ ὁ γαμίζων τὴν παρθένον ἑαυτοῦ καλῶς ποιεῖ,
39 Rom. 7, 2 καὶ ὁ μὴ γαμίζων κρεῖσσον ποιεῖ. 39 Γυνὴ δέδεται
νόμῳ ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς· ἐὰν δὲ
κοιμηθῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἐλευθέρα ἐστὶν ᾧ θέλει
γαμηθῆναι, μόνον ἐν κυρίῳ. 40 Μακαριωτέρα δέ
ἐστιν ἐὰν οὕτως μείνῃ, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην·
δοκῶ δὲ κἀγὼ πνεῦμα θεοῦ ἔχειν.

CAPUT VIII.

Idolothyta non edenda esse vel repugnante conscientia vel cum infirmorum offendiculo.

1 Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων οἴδαμεν ὅτι πάντες γνῶσιν ἔχομεν. ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ. 2 Εἴ τέ τις δοκεῖ ἐγνωκέναι τι, οὐδέπω ἔγνω καθὼς δεῖ γνῶναι. 3 Εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸν θεόν, οὗτος ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ. 4 Περὶ τῆς βρώσεως οὖν τῶν εἰδωλοθύτων οἴδαμεν ὅτι οὐδὲν εἴδωλον ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς εἰ μὴ εἷς. 5 Καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶν λεγόμενοι θεοὶ εἴτε ἐν οὐρανῷ εἴτε ἐπὶ γῆς (ὥσπερ εἰσὶν θεοὶ πολλοὶ καὶ κύριοι πολλοί)· 6 ἀλλ' ἡμῖν εἷς θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν, καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστός, δι' οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ. 7 Ἀλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν ἡ γνῶσις· τινὲς δὲ τῇ συνειδήσει ἕως ἄρτι τοῦ εἰδώλου ὡς εἰδωλόθυτον ἐσθίουσιν, καὶ ἡ συνείδησις αὐτῶν ἀσθενὴς οὖσα μολύνεται. 8 Βρῶμα δὲ ἡμᾶς οὐ παρίστησιν τῷ θεῷ· οὔτε γὰρ ἐὰν φάγωμεν περισσεύομεν, οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν ὑστερούμεθα. 9 Βλέπετε δὲ μήπως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη πρόσκομμα γένηται τοῖς ἀσθενέσιν. 10 Ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σὲ τὸν ἔχοντα γνῶσιν ἐν εἰδωλίῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν; 11 Καὶ ἀπολεῖται ὁ ἀσθενῶν ἐν τῇ σῇ γνώσει ὁ ἀδελφός, δι' ὃν Χριστὸς ἀπέθανεν. 12 Οὕτως δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνετε.

1 10, 25. 27 s.
2 Gal. 6, 3.
3 Gal. 4, 9.
4 10, 20.
6 Rom. 11, 36. Col. 1, 16 s. Io. 1, 3. Eph. 2, 10.
8 (Rom. 14, 17.)
9 (7, 37.) Rom. 14, 13. 20. Gal. 5, 13.
10 10, 14. 21.
11 Rom. 14, 15.

6 Deut. 10, 17. Mal. 2, 10.

13 Rom. 14, 21. 13 Διόπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου,
οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν
ἀδελφόν μου σκανδαλίσω.

CAPUT IX.

Paulus de se suoque Apostolatu ac iure suo. Abstinuit a mercede docendi debita, seque omnibus accommodavit Evangelii causa: corpus suum domando in agone huius vitae coronam incorruptam laturus.

1 9, 19; 15, 8. Act. 9, 3 ss.; 18, 9; 22, 6 ss.; 26, 12 ss. 1 Οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος; οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος;
οὐχὶ Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν ἑόρακα;
οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστὲ ἐν κυρίῳ; 2 Εἰ ἄλλοις
οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλά γε ὑμῖν εἰμί· ἡ γὰρ
2 4, 15. 2 Cor. 3, 2. σφραγίς μου τῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστὲ ἐν κυρίῳ.
3 Ἡ ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιν αὕτη
4 Luc. 10, 7 s. ἐστίν. 4 Μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν φαγεῖν καὶ πεῖν;
5 Μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περι-
άγειν ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, καὶ οἱ ἀδελφοὶ
6 Act. 4, 36. τοῦ κυρίου, καὶ Κηφᾶς; 6 Ἢ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρ-
νάβας οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν μὴ ἐργάζεσθαι; 7 Τίς
στρατεύεται ἰδίοις ὀψωνίοις ποτέ; τίς φυτεύει
ἀμπελῶνα καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει; τίς
ποιμαίνει ποίμνην καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης
οὐκ ἐσθίει; 8 Μὴ κατὰ ἄνθρωπον ταῦτα λαλῶ, ἢ
9 1 Tim. 5, 18. καὶ ὁ νόμος ταῦτα οὐ λέγει; 9 Ἐν γὰρ τῷ Μωϋσέως
νόμῳ γέγραπται· Οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα.
10 Iac. 5, 7. μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ; 10 Ἢ δι' ἡμᾶς πάντως
λέγει; δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγράφη, ὅτι ὀφείλει ἐπ' ἐλπίδι
ὁ ἀροτριῶν ἀροτριᾶν, καὶ ὁ ἀλοῶν ἐπ' ἐλπίδι
11 Rom. 15, 27. τοῦ μετέχειν. 11 Εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ
ἐσπείραμεν, μέγα εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ

9 Deut. 25, 4.

θερίσομεν: 12 Εἰ ἄλλοι τῆς ὑμῶν ἐξουσίας μετ-
ἔχουσιν, οὐ μᾶλλον ἡμεῖς: ἀλλ' οὐκ ἐχρησάμεθα
τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ πάντα στέγομεν ἵνα μή
τινα ἐνκοπὴν δῶμεν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ.
13 Οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι τὰ ἐκ
τοῦ ἱεροῦ ἐσθίουσιν, οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ παρ-
εδρεύοντες τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερίζονται: 14 Οὕ- 14 Matth.
τως καὶ ὁ κύριος διέταξεν τοῖς τὸ εὐαγγέλιον 10, 10.
καταγγέλλουσιν ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν. 15 Ἐγὼ Lc. 10, 7.
δὲ οὐ κέχρημαι οὐδενὶ τούτων. Οὐκ ἔγραψα δὲ
ταῦτα ἵνα οὕτως γένηται ἐν ἐμοί· καλὸν γάρ μοι
μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τις
κενώσει. 16 Ἐὰν γὰρ εὐαγγελίσωμαι, οὐκ ἔστιν
μοι καύχημα· ἀνάγκη γάρ μοι ἐπίκειται· οὐαὶ
γάρ μοί ἐστιν ἐὰν μὴ εὐαγγελίσωμαι. 17 Εἰ γὰρ 17 4, 1.
ἑκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, (Luc. 17,
οἰκονομίαν πεπίστευμαι. 18 Τίς οὖν μού ἐστιν ὁ 10.)
μισθός: ἵνα εὐαγγελιζόμενος ἀδάπανον θήσω τὸ
εὐαγγέλιον, εἰς τὸ μὴ καταχρήσασθαι τῇ ἐξουσίᾳ
μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. 19 Ἐλεύθερος γὰρ ὢν
ἐκ πάντων πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς
πλείονας κερδήσω· 20 Καὶ ἐγενόμην τοῖς Ἰου- 20 Act.
δαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς 16, 3;
ὑπὸ νόμον ὡς ὑπὸ νόμον, μὴ ὢν αὐτὸς ὑπὸ νό- 21, 26.
μον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω· 21 Τοῖς ἀνόμοις 21 Act.
ὡς ἄνομος, μὴ ὢν ἄνομος θεοῦ ἀλλ' ἔννομος 11, 3.
Χριστοῦ, ἵνα κερδάνω τοὺς ἀνόμους. 22 Ἐγενόμην Gal. 2, 3.
τοῖς ἀσθενέσιν ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερ- 22 Rom.
δήσω· τοῖς πᾶσιν γέγονα πάντα, ἵνα πάντως τινὰς 11, 14.
σώσω. 23 Πάντα δὲ ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἵνα
συνκοινωνὸς αὐτοῦ γένωμαι.

24 Οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες
πάντες μὲν τρέχουσιν, εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βρα-

13 Deut. 18, 1 ss. Num. 18, 8. 31.

βεῖον: οὕτως τρέχετε ἵνα καταλάβητε. 25 Πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται. ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἄφθαρτον. 26 Ἐγὼ τοίνυν οὕτως τρέχω ὡς οὐκ ἀδήλως, οὕτως πυκτεύω ὡς οὐκ ἀέρα δέρων· 27 ἀλλ' ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι.

25 2 Tim 4, 8. Iac. 1, 12.

CAPUT X.

Ingratorum Iudaeorum in deserto interitus exemplo sit similibus eorum peccatis. De tentatione humana et Dei in tentationibus auxilio. Fugienda eorum mensa, qui idolothytis vescuntur.

1 Οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν καὶ πάντες διὰ τῆς θαλάσσης διῆλθον, 2 καὶ πάντες εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐβαπτίσθησαν ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ, 3 καὶ πάντες τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευματικὸν ἔφαγον, 4 καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον (ἔπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας, ἡ πέτρα δὲ ἦν ὁ Χριστός). 5 ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ θεός· κατεστρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ.

6 Ταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν ἐγενήθησαν, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς κἀκεῖνοι ἐπεθύμησαν. 7 Μηδὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθε, καθώς τινες αὐτῶν, ὥσπερ γέγραπται· Ἐκάθισεν ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πεῖν, καὶ ἀνέστησαν

1 Ex. 13, 21; 14, 22. Num. 9, 21. 3 Ex. 16, 15. 4 Ex. 17, 6. Num. 20, 11. 5 Num. 14, 30; 26, 64. 65. 6 Num. 11, 4. Ps. 105, 14. 7 Ex. 32, 6.

παίζειν. 8 Μηδὲ πορνεύωμεν, καθώς τινες αὐ-
τῶν ἐπόρνευσαν, καὶ ἔπεσαν μιᾷ ἡμέρᾳ εἰκοσιτρεῖς
χιλιάδες. 9 Μηδὲ ἐκπειράζωμεν τὸν Χριστόν, καθὼς
τινες αὐτῶν ἐξεπείρασαν, καὶ ὑπὸ τῶν ὄφεων
ἀπώλοντο. 10 Μηδὲ γογγύζετε, καθώς τινες αὐτῶν
ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ.
11 Ταῦτα δὲ πάντα τυπικῶς συνέβαινεν ἐκείνοις, 11 Rom.
ἐγράφη δὲ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη 15, 4. Hebr. 9,
τῶν αἰώνων κατήντηκεν. 12 Ὥστε ὁ δοκῶν ἑστάναι 26.
βλεπέτω μὴ πέσῃ. 13 Πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν 13 1, 9.
εἰ μὴ ἀνθρώπινος· πιστὸς δὲ ὁ θεός, ὃς οὐκ ἐάσει
ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε, ἀλλὰ ποιήσει
σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ δύνασθαι
ὑπενεγκεῖν.

14 Διόπερ, ἀγαπητοί μου, φεύγετε ἀπὸ τῆς 14 1 Io.
εἰδωλολατρείας. 15 Ὡς φρονίμοις λέγω· κρίνατε 5, 21.
ὑμεῖς ὃ φημι. 16 Τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας ὃ 16
εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ 11, 24 ss.
ἐστίν; τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ
σώματος τοῦ Χριστοῦ ἐστίν; 17 Ὅτι εἷς ἄρτος, ἓν 17 12, 12.
σῶμα οἱ πολλοί ἐσμεν, οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς Rom. 12, 5.
ἄρτου μετέχομεν. 18 Βλέπετε τὸν Ἰσραὴλ κατὰ
σάρκα· οὐχ οἱ ἐσθίοντες τὰς θυσίας κοινωνοὶ τοῦ
θυσιαστηρίου εἰσίν; 19 Τί οὖν φημί; ὅτι εἰδωλό- 19 8, 4.
θυτόν τι ἐστίν; ἢ ὅτι εἴδωλόν τι ἐστίν; 20 Ἀλλ'
ὅτι ἃ θύουσιν τὰ ἔθνη, δαιμονίοις θύουσιν,
καὶ οὐ θεῷ· οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς τῶν
δαιμονίων γίνεσθαι. 21 Οὐ δύνασθε ποτήριον Κυ-
ρίου πίνειν καὶ ποτήριον δαιμονίων· οὐ δύνασθε
τραπέζης Κυρίου μετέχειν καὶ τραπέζης δαιμονίων.
22 Ἢ παραζηλοῦμεν τὸν κύριον; μὴ ἰσχυρότεροι 22 8, 6, 12.
αὐτοῦ ἐσμέν;

8 Num. 25, 1. 9. 9 Num. 21, 5. 6. 10 Num. 11, 1; 14, 1 s. 37.
18 Lev. 7, 6. 20 Deut. 32, 17. 22 Deut. 32, 21.

23 Πάντα ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει·
24 Phil. 2, 4. πάντα ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομεῖ. 24 Μηδεὶς
τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου. 25 Πᾶν
τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον ἐσθίετε μηδὲν ἀνα-
κρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν· 26 Τοῦ κυρίου
27 Luc. 10, 7. γὰρ ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. 27 Εἴ τις
καλεῖ ὑμᾶς τῶν ἀπίστων καὶ θέλετε πορεύεσθαι,
πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε μηδὲν ἀνακρί-
νοντες διὰ τὴν συνείδησιν. 28 Ἐὰν δέ τις ὑμῖν
εἴπῃ· Τοῦτο ἱερόθυτόν ἐστιν, μὴ ἐσθίετε δι'
ἐκεῖνον τὸν μηνύσαντα καὶ τὴν συνείδησιν. 29 Συν-
ειδησιν δὲ λέγω οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ ἀλλὰ τὴν τοῦ
ἑτέρου. ἵνατί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ
30 1 Tim 4, 4. Rom. 14, 6. ἄλλης συνειδήσεως; 30 Εἰ ἐγὼ χάριτι μετέχω, τί
βλασφημοῦμαι ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εὐχαριστῶ; 31 Εἴτε
31 Col. 3, 17. Matth. 5, 16. οὖν ἐσθίετε εἴτε πίνετε εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα
εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε. 32 Ἀπρόσκοποι γίνεσθε
32 Rom. 14, 13. καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἕλλησιν καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ
33 9, 19. θεοῦ· 33 καθὼς κἀγὼ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ
ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ συμφέρον ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν,
ἵνα σωθῶσιν.

CAPUT XI.

Vine erandum capite aperte, mulieri velato. De sacramenti Eucharistiae a Christo institutione et de scelere ac poena indigne ad illud accedentium.

1 4, 16. 1 Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ.
2 2 Thess. 2, 15. 2 Ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ ὅτι πάντα μου μέμνη-
σθε, καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν, τὰς παραδόσεις
3 Eph. 5, 23. κατέχετε. 3 Θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι ὅτι παντὸς
ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστός ἐστιν, κεφαλὴ δὲ

26 Ps. 23, 1. Eccli. 17, 31. — 3 Gen. 3, 16.

γυναικὸς ὁ ἀνήρ, κεφαλὴ δὲ τοῦ Χριστοῦ ὁ θεός.
4 Πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος ἢ προφητεύων κατὰ
κεφαλῆς ἔχων, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.
5 Πᾶσα δὲ γυνὴ προσευχομένη ἢ προφητεύουσα
ἀκατακαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ, καταισχύνει τὴν κε-
φαλὴν αὐτῆς· ἓν γάρ ἐστιν καὶ τὸ αὐτὸ τῇ ἐξυρη-
μένῃ. 6 Εἰ γὰρ οὐ κατακαλύπτεται γυνή, καὶ
κειράσθω· εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ τὸ κείρασθαι
ἢ ξυρᾶσθαι, κατακαλυπτέσθω. 7 Ἀνὴρ μὲν γὰρ
οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι τὴν κεφαλήν, εἰκὼν
καὶ δόξα θεοῦ ὑπάρχων· ἡ γυνὴ δὲ δόξα ἀνδρός
ἐστιν. 8 Οὐ γάρ ἐστιν ἀνὴρ ἐκ γυναικός, ἀλλὰ
γυνὴ ἐξ ἀνδρός· 9 καὶ γὰρ οὐκ ἐκτίσθη ἀνὴρ
διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα.
10 Διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ
τῆς κεφαλῆς διὰ τοὺς ἀγγέλους. 11 Πλὴν οὔτε
γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς οὔτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικὸς
ἐν κυρίῳ· 12 ὥσπερ γὰρ ἡ γυνὴ ἐκ τοῦ ἀνδρός,
οὕτως καὶ ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς γυναικός· τὰ δὲ
πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ. 13 Ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε·
πρέπον ἐστὶν γυναῖκα ἀκατακάλυπτον τῷ θεῷ
προσεύχεσθαι; 14 Οὐδὲ ἡ φύσις αὐτὴ διδάσκει
ὑμᾶς ὅτι ἀνὴρ μὲν ἐὰν κομᾷ, ἀτιμία αὐτῷ ἐστίν,
15 γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾷ, δόξα αὐτῇ ἐστίν· ὅτι ἡ
κόμη ἀντὶ περιβολαίου δέδοται αὐτῇ. 16 Εἰ δέ τις
δοκεῖ φιλόνεικος εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν
οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ αἱ ἐκκλησίαι τοῦ θεοῦ.

17 Τοῦτο δὲ παραγγέλλων οὐκ ἐπαινῶ ὅτι 17 11, 22.
οὐκ εἰς τὸ κρεῖσσον ἀλλὰ εἰς τὸ ἧσσον συνέρχεσθε.
18 Πρῶτον μὲν γὰρ συνερχομένων ὑμῶν ἐν ἐκκλη- 18 1, 11s.;
σίᾳ ἀκούω σχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν, καὶ μέρος 3, 3.
τι πιστεύω. 19 Δεῖ γὰρ καὶ αἱρέσεις ἐν ὑμῖν εἶναι, 19 Matth.
10, 34;
18, 7.
1 Io. 2, 19.
Lc. 2, 35.

6 (Deut. 21, 12.) 7 Gen. 1, 26. 9 Gen. 2, 18. 23.

ἵνα καὶ οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν. 20 Συνερχομένων οὖν ὑμῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ οὐκ ἔστιν
κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν· 21 ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον
δεῖπνον προλαμβάνει ἐν τῷ φαγεῖν, καὶ ὃς μὲν
22 11, 17. Iac. 2, 6. πεινᾷ, ὃς δὲ μεθύει. 22 μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε
εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ
θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ καταισχύνετε τοὺς μὴ
ἔχοντας; τί εἴπω ὑμῖν; ἐπαινέσω ὑμᾶς; ἐν τούτῳ
23 15, 3. 23 ss. Matth. 26, 26 ss. Marc. 14, 22 ss. Luc. 22 17 ss. οὐκ ἐπαινῶ. 23 Ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ
κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ κύριος Ἰησοῦς
ἐν τῇ νυκτὶ ᾗ παρεδίδετο ἔλαβεν ἄρτον, 24 καὶ
εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ εἶπεν· λάβετε, φάγετε·
τοῦτό μου ἐστὶν τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον·
τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. 25 Ὡσαύτως
καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων· Τοῦτο
τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ
αἵματι· τοῦτο ποιεῖτε, ὁσάκις ἐὰν πίνητε, εἰς τὴν
26 Matth. 26, 64; 24, 42. Io. 14, 3. ἐμὴν ἀνάμνησιν. 26 Ὁσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν
ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ ποτήριον πίνητε, τὸν θάνατον
τοῦ κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἔλθῃ. 27 Ὥστε
27 10, 16. Io. 6, 58. ὃς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον ἢ πίνῃ τὸ ποτήριον τοῦ
κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ
28 2 Cor. 13, 5. Gal. 6, 4. τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου. 28 Δοκιμαζέτω δὲ ἄν-
θρωπος ἑαυτόν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω
καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω· 29 ὁ γὰρ ἐσθίων
καὶ πίνων ἀναξίως, κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει,
μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ κυρίου. 30 Διὰ τοῦτο
ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ κοι-
μῶνται ἱκανοί. 31 Εἰ δὲ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ
ἂν ἐκρινόμεθα. 32 Κρινόμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ κυρίου
παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν.

25 Ex. 24, 8. 31 Ps. 31, 5.

33 Ὥστε, ἀδελφοί μου, συνερχόμενοι εἰς τὸ φαγεῖν ἀλλήλους ἐκδέχεσθε. 34 Εἴ τις πεινᾷ, ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω, ἵνα μὴ εἰς κρίμα συνέρχησθε. Τὰ δὲ λοιπὰ ὡς ἂν ἔλθω διατάξομαι.

CAPUT XII.

Varia eiusdem Spiritus Sancti in Ecclesia charismata, mutua invicem opera indigentia. Sunt quasi membra multa in uno corpore, Christo.

1 Περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν, ἀδελφοί, οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν. 2 Οἴδατε ὅτι ὅτε ἔθνη ἦτε, πρὸς τὰ εἴδωλα τὰ ἄφωνα ὡς ἂν ἤγεσθε ἀπαγόμενοι. 3 Διὸ γνωρίζω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύματι θεοῦ 3 Marc. 9, 39. 1Io. 4, 2s. λαλῶν λέγει· ἀνάθεμα Ἰησοῦς, καὶ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν· κύριος Ἰησοῦς, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. 4 Διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσίν, τὸ δὲ αὐτὸ 4 Rom. 12, 6. πνεῦμα· 5 Καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσίν, καὶ ὁ αὐτὸς κύριος· 6 Καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσίν, ὁ δὲ αὐτὸς θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν. 7 Ἑκάστῳ δὲ δίδοται ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον. 8 ὯΙ μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας, ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσεως κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, 9 Ἑτέρῳ πίστις ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι, ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων ἐν τῷ ἑνὶ πνεύματι, 10 Ἄλλῳ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων, ἄλλῳ δὲ προφητεία, ἄλλῳ δὲ διάκρισις πνευμάτων, ἑτέρῳ γένη γλωσσῶν, ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεία γλωσσῶν. 11 Πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ 11 Rom. 12, 3. 6. Eph. 4, 7. τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται.

12 Καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἕν ἐστιν καὶ 12 12, 27; 6, 15. Rom. 12, μέλη ἔχει πολλά, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος 4 s. πολλὰ ὄντα ἕν ἐστιν σῶμα· οὕτως καὶ ὁ Χριστός.

13 Gal. 3, 28. Io. 7, 37. 39. 13 Καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, εἴτε Ἰουδαῖοι εἴτε Ἕλληνες, εἴτε δοῦλοι εἴτε ἐλεύθεροι, καὶ πάντες ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν. 14 Καὶ γὰρ τὸ σῶμα οὐκ ἔστιν ἓν μέλος ἀλλὰ πολλά. 15 Ἐὰν εἴπῃ ὁ πούς· Ὅτι οὐκ εἰμὶ χείρ, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος· οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος; 16 Καὶ ἐὰν εἴπῃ τὸ οὖς· Ὅτι οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμός, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος· οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος; 17 Εἰ ὅλον τὸ σῶμα ὀφθαλμός, ποῦ ἡ ἀκοή; εἰ ὅλον ἀκοή, ποῦ ἡ ὄσφρησις; 18 Νῦν δὲ ὁ θεὸς ἔθετο τὰ μέλη, ἓν ἕκαστον αὐτῶν ἐν τῷ σώματι καθὼς ἠθέλησεν. 19 Εἰ δὲ ἦν τὰ πάντα ἓν μέλος, ποῦ τὸ σῶμα; 20 Νῦν δὲ πολλὰ μὲν μέλη, ἓν δὲ σῶμα. 21 Οὐ δύναται δὲ ὁ ὀφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ χειρί· Χρείαν σου οὐκ ἔχω· ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσίν· Χρείαν ὑμῶν οὐκ ἔχω. 22 Ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον τὰ δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος ἀσθενέστερα ὑπάρχειν ἀναγκαῖά ἐστιν. 23 Καὶ ἃ δοκοῦμεν ἀτιμότερα εἶναι τοῦ σώματος, τούτοις τιμὴν περισσοτέραν περιτίθεμεν, καὶ τὰ ἀσχήμονα ἡμῶν εὐσχημοσύνην περισσοτέραν ἔχει. 24 Τὰ δὲ εὐσχήμονα ἡμῶν οὐ χρείαν ἔχει· ἀλλὰ ὁ θεὸς συνεκέρασεν τὸ σῶμα, τῷ ὑστερουμένῳ περισσοτέραν δοὺς τιμήν, 25 Ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ σώματι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσιν τὰ μέλη. 26 Καὶ εἴτε πάσχει ἓν μέλος, συνπάσχει πάντα τὰ μέλη· εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συνχαίρει πάντα τὰ μέλη. 27 Ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα Χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους.

27 12, 12; 6, 15. Rom. 12, 4 s.

28 Καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, ἔπειτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήμψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν.

28 12, 9 s. Eph. 4, 11.

29 Μὴ πάντες ἀπόστολοι: μὴ πάντες προφῆται: μὴ πάντες διδάσκαλοι: μὴ πάντες δυνάμεις: 30 Μὴ πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων: μὴ πάντες γλώσσαις λαλοῦσιν: μὴ πάντες διερμηνεύουσιν: 31 Ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα. Καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι. 31 14, 1.

CAPUT XIII.

Charitatis necessitas et praecellentia.

1 Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. 1 Rom. 13, 8 ss.

2 Καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν ὥστε ὄρη μεθιστάναι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδέν εἰμι. 2 14, 3 ss. Matth. 17, 20.

3 Καὶ ἐὰν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθήσομαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. 3 Rom. 12, 20. 1 Io. 3, 16 s.

4 Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται· ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, 5 Οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, 6 Οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συνχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ· 7 Πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. 5 10, 24. Phil. 2, 4.

8 Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει· εἴτε δὲ προφητεῖαι, καταργηθήσονται· εἴτε γλῶσσαι, παύσονται· εἴτε γνῶσις, καταργηθήσεται. 9 Ἐκ μέρους γὰρ γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν. 9 13, 12.

10 Ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. 11 Ὅτε ἤμην νήπιος, ἐλάλουν ὡς νήπιος, ἐφρόνουν ὡς νήπιος, ἐλογιζόμην ὡς νήπιος· ὅτε

4 Prov. 10, 12.

12 s. ὃ δὲ γέγονα ἀνήρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου. 12 Βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην. 13 Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη· τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.

CAPUT XIV.

Donum linguarum prophetiae dono inferius. De donorum gratiae in conventibus sacris usu et abusu. Mulieri tacendum in ecclesia.

1 12; 13; 14, 6. 1 Διώκετε τὴν ἀγάπην, ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικά, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. 2 Ὁ γὰρ λαλῶν γλώσσῃ οὐκ ἀνθρώποις λαλεῖ ἀλλὰ θεῷ· οὐδεὶς γὰρ ἀκούει, πνεύματι δὲ λαλεῖ μυστήρια. 3 Ὁ δὲ προφητεύων ἀνθρώποις λαλεῖ οἰκοδομὴν καὶ παράκλησιν καὶ παραμυθίαν. 4 Ὁ λαλῶν γλώσσῃ ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ· ὁ δὲ προφητεύων ἐκ-
5 14, 1. 13. κλησίαν οἰκοδομεῖ. 5 Θέλω δὲ πάντας ὑμᾶς λαλεῖν γλώσσαις, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε· μείζων γὰρ ὁ προφητεύων ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις, ἐκτὸς εἰ μὴ διερμηνεύῃ, ἵνα ἡ ἐκκλησία οἰκοδομὴν λάβῃ.
6 12, 8. 6 Νῦν δέ, ἀδελφοί, ἐὰν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς γλώσσαις λαλῶν, τί ὑμᾶς ὠφελήσω, ἐὰν μὴ ὑμῖν λαλήσω ἢ ἐν ἀποκαλύψει ἢ ἐν γνώσει ἢ ἐν προφητείᾳ ἢ ἐν διδαχῇ; 7 Ὅμως τὰ ἄψυχα φωνὴν διδόντα, εἴτε αὐλὸς εἴτε κιθάρα, ἐὰν διαστολὴν τοῖς φθόγγοις μὴ δῷ, πῶς γνωσθήσεται τὸ αὐλούμενον ἢ τὸ κιθαριζόμενον; 8 Καὶ γὰρ ἐὰν ἄδηλον φωνὴν σάλπιγξ δῷ, τίς παρασκευάσεται εἰς πόλεμον; 9 Οὕτως καὶ ὑμεῖς διὰ τῆς γλώσσης ἐὰν μὴ

5 Num. 11, 29. 8 (Num. 10, 9.)

εὔσημον λόγον δῶτε, πῶς γνωσθήσεται τὸ λαλούμενον; ἔσεσθε γὰρ εἰς ἀέρα λαλοῦντες. 10 Τοσαῦτα εἰ τύχοι γένη φωνῶν εἰσὶν ἐν κόσμῳ, καὶ οὐδὲν ἄφωνον. 11 Ἐὰν οὖν μὴ εἰδῶ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρος, καὶ ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ βάρβαρος. 12 Οὕτως καὶ ὑμεῖς, ἐπεὶ ζηλωταί ἐστε πνευμάτων, πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖτε ἵνα περισσεύητε. 13 Διὸ ὁ λαλῶν 13 14, 5.
γλώσσῃ προσευχέσθω ἵνα διερμηνεύῃ. 14 Ἐὰν γὰρ προσεύχωμαι γλώσσῃ, τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται, ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστιν. 15 Τί οὖν ἐστίν; 15 Eph.
προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοΐ· ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοΐ. 16 Ἐπεὶ ἐὰν εὐλογῇς πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν 16 14, 23.
τόπον τοῦ ἰδιώτου πῶς ἐρεῖ τὸ ἀμὴν ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ; ἐπειδὴ τί λέγεις οὐκ οἶδεν. 17 Σὺ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστεῖς, ἀλλ' ὁ ἕτερος οὐκ οἰκοδομεῖται. 18 Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ, πάντων ὑμῶν μᾶλλον γλώσσῃ λαλῶ· 19 ἀλλὰ ἐν ἐκκλησίᾳ θέλω πέντε λόγους τῷ νοΐ μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω, ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ.

20 Ἀδελφοί, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν, 20 Eph.
ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσὶν τέλειοι 4, 14. Matth.
γίνεσθε. 21 Ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται, Ὅτι ἐν ἑτερο- 18, 3.
γλώσσοις καὶ ἐν χείλεσιν ἑτέροις λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ' οὕτως εἰσακούσονταί μου, λέγει Κύριος. 22 Ὥστε αἱ γλῶσσαι εἰς σημεῖόν εἰσιν οὐ τοῖς πιστεύουσιν ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις, ἡ δὲ προφητεία οὐ τοῖς ἀπίστοις ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν. 23 Ἐὰν οὖν συνέλθῃ 23 14, 16.
ἡ ἐκκλησία ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ πάντες λαλῶσιν Act. 2, 13.
γλώσσαις, εἰσέλθωσιν δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι, οὐκ

---

16 (2 Esdr. 8, 6.) 21 Is. 28, 11 s.

ἐρωδιὸν ὅτι μαίνεσθε: 24 Ἐὰν δὲ πάντες προφητεύωσιν, εἰσέλθῃ δέ τις ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων· 25 τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερὰ γίνεται, καὶ οὕτως πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προσκυνήσει τῷ θεῷ, ἀπαγγέλλων ὅτι ὄντως ὁ θεὸς ἐν ὑμῖν ἐστίν.

26 Τί οὖν ἐστιν, ἀδελφοί; ὅταν συνέρχησθε, ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, ἑρμηνείαν ἔχει· πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω. 27 Εἴτε γλώσσῃ τις λαλεῖ, κατὰ δύο ἢ τὸ πλεῖστον τρεῖς, καὶ ἀνὰ μέρος, καὶ εἷς διερμηνευέτω· 28 ἐὰν δὲ μὴ ᾖ διερμηνευτής, σιγάτω ἐν ἐκκλησίᾳ, ἑαυτῷ δὲ λαλείτω καὶ τῷ θεῷ. 29 Προφῆται δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν· 30 ἐὰν δὲ ἄλλῳ ἀποκαλυφθῇ καθημένῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω. 31 Δύνασθε γὰρ καθ' ἕνα πάντες προφητεύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσιν καὶ πάντες παρακαλῶνται· 32 καὶ πνεύματα προφητῶν προφήταις ὑποτάσσεται· 33 οὐ γάρ ἐστιν ἀκαταστασίας ὁ θεὸς ἀλλὰ εἰρήνης, ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἁγίων.

34 Αἱ γυναῖκες ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν· οὐ γὰρ ἐπιτρέπεται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλὰ ὑποτάσσεσθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει. 35 Εἰ δέ τι μαθεῖν θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν· αἰσχρὸν γάρ ἐστιν γυναικὶ λαλεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ. 36 Ἢ ἀφ' ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν; ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησεν;

37 Εἴ τις δοκεῖ προφήτης εἶναι ἢ πνευματικός, ἐπιγινωσκέτω ἃ γράφω ὑμῖν, ὅτι Κυρίου ἐστὶν ἐντολή. 38 Εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, ἀγνοεῖται.

24–25 Eph. 4, 12. 26–27 14, 5. 28 14, 2. 33 Rom. 15, 33. 34–1 Tim. 2, 11 s.

25 Zach. 8, 23. Is. 45, 14. (2 Par. 6, 18.) 34 Gen. 3, 16.

39 Ὥστε, ἀδελφοί, ζηλοῦτε τὸ προφητεύειν, καὶ τὸ λαλεῖν γλώσσαις μὴ κωλύετε. 40 Πάντα δὲ εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω. 39 14, 1 ss. 40 Col. 2, 5.

CAPUT XV.

Christi resurrectio fundamentum nostrae fidei. De ordine ac modo resurrectionis mortuorum una cum diversa resuscitatorum gloria, non in anima solum, sed etiam in corpore. Mors in resurrectione absorpta.

1 Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον ὃ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἑστήκατε, 2 Δι' οὗ καὶ σώζεσθε, τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν εἰ κατέχετε, ἐκτὸς εἰ μὴ εἰκῇ ἐπιστεύσατε. 3 Παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις, ὃ καὶ παρέλαβον, ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν κατὰ τὰς γραφάς, 4 Καὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφάς, 5 Καὶ ὅτι ὤφθη Κηφᾷ, εἶτα τοῖς δώδεκα. 6 Ἔπειτα ὤφθη ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ, ἐξ ὧν οἱ πλείονες μένουσιν ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ ἐκοιμήθησαν. 7 Ἔπειτα ὤφθη Ἰακώβῳ, ἔπειτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν. 8 Ἔσχατον δὲ πάντων ὡσπερεὶ τῷ ἐκτρώματι ὤφθη κἀμοί. 9 Ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ. 10 Χάριτι δὲ θεοῦ εἰμὶ ὅ εἰμι, καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλλὰ περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα, οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλὰ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ σὺν ἐμοί. 11 Εἴτε οὖν ἐγὼ εἴτε ἐκεῖνοι, οὕτως κηρύσσομεν καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε. 1 Gal. 1, 11. 3 11, 23. 3 s. Luc. 24, 26 s. 5 Luc. 24,34.36. Io. 20, 19. 8 Act. 9, 3 ss. 9 Eph. 3, 8. Act. 9, 1 ss.

3 s. Is. 53, 5 ss. Ps. 15, 10. 4 Ion. 2, 1.

12 Εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται ὅτι ἐκ νεκρῶν
ἐγήγερται, πῶς λέγουσίν τινες ἐν ὑμῖν ὅτι ἀνάστα-
σις νεκρῶν οὐκ ἔστιν; 13 Εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν
οὐκ ἔστιν, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται. 14 Εἰ δὲ
Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα
ἡμῶν, κενὴ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν· 15 εὑρισκόμεθα
δὲ καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐμαρτυρήσα-
μεν κατὰ τοῦ θεοῦ ὅτι ἤγειρεν τὸν Χριστόν, ὃν
οὐκ ἤγειρεν εἴπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται.
16 Εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ Χριστὸς
ἐγήγερται. 17 Εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, μα-
ταία ἡ πίστις ὑμῶν, ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις
ὑμῶν. 18 Ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν Χριστῷ
ἀπώλοντο. 19 Εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἐν Χριστῷ
ἠλπικότες ἐσμὲν μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀν-
θρώπων ἐσμέν. 20 Νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ
νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων. 21 Ἐπειδὴ
γὰρ δι' ἀνθρώπου θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου
ἀνάστασις νεκρῶν. 22 Ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ
πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτως καὶ ἐν τῷ Χριστῷ
πάντες ζωοποιηθήσονται. 23 Ἕκαστος δὲ ἐν τῷ
ἰδίῳ τάγματι· ἀπαρχὴ Χριστός, ἔπειτα οἱ τοῦ
Χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ· 24 εἶτα τὸ τέλος,
ὅταν παραδιδῷ τὴν βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ πατρί,
ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν
καὶ δύναμιν. 25 Δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν ἄχρις
οὗ θῇ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πό-
δας αὐτοῦ. 26 Ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ
θάνατος· 27 Πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ
τοὺς πόδας αὐτοῦ. ὅταν δὲ εἴπῃ ὅτι πάντα
ὑποτέτακται, δῆλον ὅτι ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος
αὐτῷ τὰ πάντα. 28 Ὅταν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ

20 Col 1, 18. Apoc. 1, 5.
21 s. Rom 5, 12 ss.
23 1 Thess. 4, 15 s.
25 Matth. 22, 44. Hebr. 1, 13; 10, 13.
26 s. Eph. 1, 22. Hebr. 2, 8.

25 Ps. 109, 1. 26 s. Ps. 8, 8.

πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα ᾖ ὁ θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσιν.

29 Ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν; εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ αὐτῶν; 30 Τί καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν πᾶσαν ὥραν; 31 Καθ' ἡμέραν ἀπο- 31 Rom. θνήσκω νὴ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἀδελφοί, ἣν ἔχω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. 32 Εἰ 32 2 Cor. κατὰ ἄνθρωπον ἐθηριομάχησα ἐν Ἐφέσῳ, τί μοι τὸ ὄφελος, εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν. 33 Μὴ πλανᾶσθε· φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι 33 Eph. κακαί. 34 Ἐκνήψατε δικαίως καὶ μὴ ἁμαρτάνετε· 34 ἀγνωσίαν γὰρ θεοῦ τινες ἔχουσιν· πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λαλῶ.

35 Ἀλλὰ ἐρεῖ τις· Πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται; 36 Ἄφρων, σὺ ὃ σπεί- 36 Io. 12, ρεις, οὐ ζωοποιεῖται ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ· 37 Καὶ ὃ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον εἰ τύχοι σίτου ἤ τινος τῶν λοιπῶν. 38 Ὁ δὲ θεὸς δίδωσιν αὐτῷ σῶμα καθὼς ἠθέλησεν, καὶ ἑκάστῳ τῶν σπερμάτων ἴδιον σῶμα. 39 Οὐ πᾶσα σὰρξ ἡ αὐτὴ σάρξ, ἀλλὰ ἄλλη μὲν ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ κτηνῶν, ἄλλη δὲ σὰρξ πτηνῶν, ἄλλη δὲ ἰχθύων. 40 Καὶ σώματα ἐπ- 40 Matth. ουράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια· ἀλλὰ ἑτέρα μὲν ἡ 22, 30. τῶν ἐπουρανίων δόξα, ἑτέρα δὲ ἡ τῶν ἐπιγείων. Act. 12, 7 etc. 41 Ἄλλη δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων· ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ. 42 Οὕτως καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. 42 15, 36. σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ· 50.

32 Sap. 2, 6. Is. 22, 13; 56, 12. 33 Sap. 4, 12. 35 Ez. 37, 3. 38 Gen. 1, 11.

43 Phil. 3, 21. 43 Σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ· σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει· 44 σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν. Εἰ ἔστιν σῶμα ψυχικόν, ἔστιν καὶ πνευματικόν.
45 Rom. 5, 14. 45 Οὕτως καὶ γέγραπται· Ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν, ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν. 46 Ἀλλ' οὐ πρῶτον τὸ πνευματικὸν ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνευματικόν. 47 Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ἐξ οὐρανοῦ. 48 Οἷος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί, καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι· 49 καὶ καθὼς
49 Rom. 8, 29. ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσωμεν
50 6, 9 s. καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου. 50 Τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοί, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύνανται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ.

51 Ἰδοὺ μυστήριον ὑμῖν λέγω· Πάντες μὲν κοιμηθησόμεθα, οὐ πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα,
52 1 Thess. 4, 15 s. Matth. 24, 31. 52 ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι· σαλπίσει γάρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι· καὶ ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα. 53 Δεῖ
53 2 Cor. 5, 3 s. γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν· καὶ
54 s. Hebr. 2, 14. τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν. 54 Ὅταν δὲ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀθανασίαν, τότε γενήσεται ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος· Κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῖκος. 55 Ποῦ σου θάνατε τὸ νῖκος; ποῦ σου θάνατε τὸ κέντρον; 56 Τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου ἡ ἁμαρτία, ἡ δὲ δύναμις
57 Rom. 5, 12 ss. 1 Io. 5, 5. τῆς ἁμαρτίας ὁ νόμος. 57 Τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ διδόντι ἡμῖν τὸ νῖκος διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

45 Gen. 2, 7. 47 Gen. 2, 7. 48 Gen. 3, 19. 22. 54 s. Is. 25, 8. Osee 13, 14.

58 Ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου πάντοτε, εἰδότες ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστιν κενὸς ἐν Κυρίῳ.

CAPUT XVI.

De stipe pro sanctis colligenda. Commendatio Timothei ac familiae Stephanae. Apollos. Salutationes.

1 Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, ὥσπερ διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. **2** Κατὰ μίαν σαββάτου ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθέτω θησαυρίζων ὅ τι ἂν εὐοδῶται, ἵνα μὴ ὅταν ἔλθω τότε λογίαι γίνωνται. **3** Ὅταν δὲ παραγένωμαι, οὓς ἐὰν δοκιμάσητε δι' ἐπιστολῶν, τούτους πέμψω ἀπενεγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν εἰς Ἰερουσαλήμ. **4** Ἐὰν δὲ ἄξιον ᾖ τοῦ κἀμὲ πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύσονται. **5** Ἐλεύσομαι δὲ πρὸς ὑμᾶς ὅταν Μακεδονίαν διέλθω· Μακεδονίαν γὰρ διέρχομαι. **6** Πρὸς ὑμᾶς δὲ τυχὸν παραμενῶ ἢ καὶ παραχειμάσω, ἵνα ὑμεῖς με προπέμψητε οὗ ἐὰν πορεύωμαι. **7** Οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἄρτι ἐν παρόδῳ ἰδεῖν· ἐλπίζω γὰρ χρόνον τινὰ ἐπιμεῖναι πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος ἐπιτρέψῃ. **8** Ἐπιμενῶ δὲ ἐν Ἐφέσῳ ἕως τῆς πεντηκοστῆς. **9** Θύρα γάρ μοι ἀνέῳγεν μεγάλη καὶ ἐνεργής, καὶ ἀντικείμενοι πολλοί.

1 Rom. 15, 26. 5 Act. 19, 21; 20, 2 s. 7 4, 19. 8 Act. 19, 8. 9 2 Cor. 2, 12.

10 Ἐὰν δὲ ἔλθῃ Τιμόθεος, βλέπετε ἵνα ἀφόβως γένηται πρὸς ὑμᾶς· τὸ γὰρ ἔργον Κυρίου ἐργάζεται ὡς κἀγώ. **11** Μή τις οὖν αὐτὸν ἐξουθενήσῃ. προπέμψατε δὲ αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ πρός με· ἐκδέχομαι γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν.

10 4, 17. Act. 19, 22. 11 1 Tim. 4, 12.

12 Περὶ δὲ Ἀπολλὼ τοῦ ἀδελφοῦ, πολλὰ παρεκάλεσα αὐτὸν ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν

12 3, 5. Act. 19, 1.

ἀδελφῶν· καὶ πάντως οὐκ ἦν θέλημα ἵνα νῦν ἔλθῃ, ἐλεύσεται δὲ ὅταν εὐκαιρήσῃ. 13 Γρηγορεῖτε, στήκετε ἐν τῇ πίστει, ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε. 14 Πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω.

15 1, 16. Rom. 16, 5. **15** Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί· οἴδατε τὴν οἰκίαν Στεφανᾶ καὶ Φορτουνάτου καὶ Ἀχαικοῦ, ὅτι ἐστὶν ἀπαρχὴ τῆς Ἀχαΐας, καὶ εἰς διακονίαν τοῖς ἁγίοις ἔταξαν ἑαυτούς· 16 ἵνα καὶ ὑμεῖς ὑποτάσσησθε τοῖς τοιούτοις καὶ παντὶ τῷ συνεργοῦντι 17 2 Cor. 11, 9 καὶ κοπιῶντι. 17 Χαίρω δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ Στεφανᾶ καὶ Φορτουνάτου καὶ Ἀχαικοῦ, ὅτι τὸ ὑμέτερον ὑστέρημα αὐτοὶ ἀνεπλήρωσαν· 18 ἀνέπαυσαν γὰρ τὸ ἐμὸν πνεῦμα καὶ τὸ ὑμῶν. ἐπιγινώσκετε οὖν τοὺς τοιούτους.

19 Act. 18, 2 Rom. 16, 5. **19** Ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τῆς Ἀσίας. ἀσπάζονται ὑμᾶς ἐν Κυρίῳ πολλὰ Ἀκύλας καὶ Πρίσκιλλα σὺν τῇ κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίᾳ. 20 Rom. 16, 16etc. 20 Ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ πάντες. Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ.

21 2 Thess. 3, 17. Col. 4, 18. **21** Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου. 22 Εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ἤτω ἀνάθεμα, μαράν ἀθά. 23 Ἡ χάρις τοῦ κυρίου 23 Rom. 16, 24. Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. 24 Ἡ ἀγάπη μου μετὰ πάντων ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Ἀμήν.

ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
Η ΠΡΟΣ
ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

CAPUT I.

Ex quantis adversitatibus in Asia Deus Apostolum eripuerit. Manifestat cordis ac doctrinae suae sinceritatem; et quod prius ad eos non venerit, se non levem esse ostendit, sed firmam suae praedicationis veritatem.

1 Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφός, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ σὺν τοῖς ἁγίοις πᾶσιν τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ τῇ Ἀχαΐᾳ. 2 Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. 1s. 1Cor. 1, 1ss, etc.

3 Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν καὶ θεὸς πάσης παρακλήσεως, 4 Ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει διὰ τῆς παρακλήσεως ἧς παρακαλούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ, 5 Ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ παθήματα τοῦ Χριστοῦ εἰς ἡμᾶς, οὕτως διὰ τοῦ Χριστοῦ περισσεύει καὶ ἡ παράκλησις ἡμῶν. 6 Εἴτε δὲ θλιβόμεθα ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας, εἴτε παρακαλούμεθα ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρα- 3 Eph. 1, 3. Rom. 15, 5. 1 Petr. 1, 3. 5 Col. 1, 24.

κλήσεως καὶ σωτηρίας τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν· καὶ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν·
7 Phil. 3, 10. 7 εἰδότες ὅτι ὡς κοινωνοί ἐστε τῶν παθημάτων, οὕτως καὶ τῆς παρακλήσεως. 8 Οὐ γὰρ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, περὶ τῆς θλίψεως ἡμῶν τῆς γενομένης ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐβαρήθημεν ὑπὲρ δύναμιν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν. 9 Ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ
10 2 Tim. 4, 18. ἐγείροντι τοὺς νεκρούς· 10 ὃς ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐρρύσατο ἡμᾶς καὶ ῥύεται, εἰς ὃν ἠλπίκαμεν
11 Rom. 15, 30. ὅτι καὶ ἔτι ῥύσεται, 11 συνυπουργούντων καὶ ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δεήσει, ἵνα ἐκ πολλῶν προσώπων τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ
12 1 Cor. 2, 4 s. ὑπὲρ ἡμῶν. 12 Ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστίν, τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐν ἁπλότητι καὶ εἰλικρινείᾳ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ ἀλλ' ἐν χάριτι θεοῦ ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ, περισσοτέρως δὲ πρὸς ὑμᾶς. 13 Οὐ γὰρ ἄλλα γράφομεν ὑμῖν ἀλλ' ἢ ἃ ἀναγινώσκετε ἢ καὶ ἐπιγινώσκετε· ἐλπίζω δὲ ὅτι ἕως τέλους ἐπιγνώ-
14 1 Cor. 1, 8. σεσθε, 14 καθὼς καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους, ὅτι καύχημα ὑμῶν ἐσμὲν καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

15 Καὶ ταύτῃ τῇ πεποιθήσει ἐβουλόμην πρότερον ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, ἵνα δευτέραν χάριν σχῆτε,
16 1 Cor. 16, 5. 16 καὶ δι' ὑμῶν διελθεῖν εἰς Μακεδονίαν, καὶ πάλιν ἀπὸ Μακεδονίας ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὑφ'
17 Matth. 5, 37; Iac. 5, 12. ὑμῶν προπεμφθῆναι εἰς τὴν Ἰουδαίαν. 17 Τοῦτο οὖν βουλόμενος μήτι ἄρα τῇ ἐλαφρίᾳ ἐχρησάμην;
18 1 Cor. 1, 9. ἢ ἃ βουλεύομαι κατὰ σάρκα βουλεύομαι, ἵνα ᾖ παρ' ἐμοὶ τὸ ναὶ ναὶ καὶ τὸ οὒ οὔ; 18 Πιστὸς δὲ ὁ

θεὸς ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἔστιν
ναὶ καὶ οὔ. 19 Ὁ τοῦ θεοῦ γὰρ υἱὸς Ἰησοῦς Χρι-
στός, ὁ ἐν ὑμῖν δι' ἡμῶν κηρυχθείς, δι' ἐμοῦ καὶ
Σιλουανοῦ καὶ Τιμοθέου, οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ,
ἀλλὰ ναὶ ἐν αὐτῷ γέγονεν. 20 Ὅσαι γὰρ ἐπαγγε-
λίαι θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ ναί· διὸ καὶ δι' αὐτοῦ τὸ
ἀμὴν τῷ θεῷ πρὸς δόξαν δι' ἡμῶν. 21 Ὁ δὲ 21 1 Cor.
βεβαιῶν ἡμᾶς σὺν ὑμῖν εἰς Χριστὸν καὶ χρίσας 1, 8.
ἡμᾶς θεός, 22 ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς καὶ δοὺς 22 5, 5.
τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις
ἡμῶν. 23 Ἐγὼ δὲ μάρτυρα τὸν θεὸν ἐπικαλοῦμαι
ἐπὶ τὴν ἐμὴν ψυχήν, ὅτι φειδόμενος ὑμῶν οὐκέτι
ἦλθον εἰς Κόρινθον· 24 οὐχ ὅτι κυριεύομεν ὑμῶν
τῆς πίστεως, ἀλλὰ συνεργοί ἐσμεν τῆς χαρᾶς
ὑμῶν· τῇ γὰρ πίστει ἑστήκατε.

CAPUT II.

Se nondum venisse, ne maior esset causa tristitiae. Fornicarium illum ut in gratiam recipiant, hortatur. Pauli itinera et successus.

1 Ἔκρινα δὲ ἐμαυτῷ τοῦτο, τὸ μὴ πάλιν ἐν
λύπῃ πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν. 2 Εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς,
καὶ τίς ἐστιν ὁ εὐφραίνων με εἰ μὴ ὁ λυπούμενος
ἐξ ἐμοῦ; 3 Καὶ ἔγραψα ὑμῖν τοῦτο αὐτὸ ἵνα μὴ 3 12, 20s.
ἐλθὼν λύπην ἔχω ἀφ' ὧν ἔδει με χαίρειν, πε- Phil. 2,
ποιθὼς ἐπὶ πάντας ὑμᾶς ὅτι ἡ ἐμὴ χαρὰ πάντων 27.
ὑμῶν ἐστίν. 4 Ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως καὶ συν- 4 7, 8.
οχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν διὰ πολλῶν δακρύων,
οὐχ ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἵνα γνῶτε
ἣν ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς.

5 Εἰ δέ τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν,
ἀλλὰ ἀπὸ μέρους, ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ πάντας ὑμᾶς.
6 Ἱκανὸν τῷ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν 6 1 Cor.
πλειόνων, 7 ὥστε τοὐναντίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσα- 5, 3 ss.

σθαι καὶ παρακαλέσαι, μήπως τῇ περισσοτέρᾳ
8 1 Cor. 16, 14. λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. 8 Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς
κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην· 9 εἰς τοῦτο γὰρ καὶ
ἔγραψα, ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ εἰς πάντα
ὑπήκοοί ἐστε. 10 ὯΙ δέ τι χαρίζεσθε, κἀγώ· καὶ
γὰρ ἐγὼ ὃ κεχάρισμαι, εἴ τι κεχάρισμαι, δι' ὑμᾶς
11 11, 3 ἐν προσώπῳ Χριστοῦ, 11 ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶ-
1 Petr 5, 8. μεν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ· οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα
ἀγνοοῦμεν.

12 Act 16, 8 1 Cor 16, 9. Col 4, 3 13 7, 5 88. Tit 1, 4 14 Col. 2, 15. 12 Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρῳάδα εἰς τὸ εὐαγγέ-
λιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ θύρας μοι ἀνεῳγμένης ἐν
κυρίῳ, 13 οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ πνεύματί μου
τῷ μὴ εὑρεῖν με Τίτον τὸν ἀδελφόν μου, ἀλλὰ ἀπο-
ταξάμενος αὐτοῖς ἐξῆλθον εἰς Μακεδονίαν. 14 Τῷ
δὲ θεῷ χάρις τῷ πάντοτε θριαμβεύοντι ἡμᾶς ἐν
τῷ Χριστῷ καὶ τὴν ὀσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ
15 1 Cor 1, 18. φανεροῦντι δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ· 15 ὅτι Χρι-
στοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ θεῷ ἐν τοῖς σῳζομένοις
καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, 16 οἷς μὲν ὀσμὴ ἐκ
θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ ὀσμὴ ἐκ ζωῆς εἰς
ζωήν. καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός; 17 Οὐ γάρ ἐσμεν
ὡς οἱ πολλοὶ καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ,
ἀλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας, ἀλλ' ὡς ἐκ θεοῦ κατ-
έναντι θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν.

CAPUT III.

Ipsi Corinthii commendatio Pauli. Littera et Spiritus. Velum Mosis in Christo sublatum.

1 5, 12. 1 Ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνειν; ἢ μὴ
χρῄζομεν ὥς τινες συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς
2 1 Cor. 9, 2. ὑμᾶς ἢ ἐξ ὑμῶν; 2 Ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς ἐστέ,
ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, γινωσκο-
μένη καὶ ἀναγινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων·

3 Φανερούμενοι ὅτι ἐστὲ ἐπιστολὴ Χριστοῦ διακονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἐγγεγραμμένη οὐ μέλανι ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν πλαξὶν λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶν καρδίαις σαρκίναις.

4 Πεποίθησιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν θεόν· 5 Οὐχ ὅτι ἱκανοί ἐσμεν λογίσασθαί τι ἀφ' ἑαυτῶν ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ θεοῦ, 6 Ὃς καὶ ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης, οὐ γράμματος ἀλλὰ πνεύματος· τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτέννει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. 7 Εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου, ἐν γράμμασιν ἐντετυπωμένη λίθοις, ἐγενήθη ἐν δόξῃ, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον Μωϋσέως διὰ τὴν δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ τὴν καταργουμένην· 8 Πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἡ διακονία τοῦ πνεύματος ἔσται ἐν δόξῃ; 9 Εἰ γὰρ ἡ διακονία τῆς κατακρίσεως δόξα, πολλῷ μᾶλλον περισσεύει ἡ διακονία τῆς δικαιοσύνης ἐν δόξῃ. 10 Καὶ γὰρ οὐ δεδόξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει εἵνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης. 11 Εἰ γὰρ τὸ καταργούμενον διὰ δόξης, πολλῷ μᾶλλον τὸ μένον ἐν δόξῃ. 12 Ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα πολλῇ παρρησίᾳ χρώμεθα, 13 Καὶ οὐ καθάπερ Μωϋσῆς ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ τέλος τοῦ καταργουμένου· 14 Ἀλλ' ἐπωρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν. ἄχρι γὰρ τῆς σήμερον ἡμέρας τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅτι ἐν Χριστῷ καταργεῖται· 15 Ἀλλ' ἕως σήμερον ἡνίκα ἂν ἀναγινώσκηται Μωϋσῆς κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρ-

5 2, 16. 6 1 Cor. 15, 10; 11, 25. Rom. 8, 2. Io. 6, 63. 8 Gal. 3, 14. 13 s. Rom. 11, 7. 25.

3 Ex. 31, 18. 7 Ex. 34, 29 ss. 13 Ex. 34, 33.

δίαν αὐτῶν κεῖται· 16 Ἡνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ
πρὸς Κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα.
17 Gal. 5, 1. 13. 17 Ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν· οὗ δὲ τὸ πνεῦμα
Io. 4, 24. Κυρίου, ἐλευθερία. 18 Ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκα-
λυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτρι-
ζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ
δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ Κυρίου πνεύματος.

CAPUT IV.

Evangelium alteris apertum, alteris tectum. Calamitates omnes victae aeternae spe gloriae.

1 3, 6 1 Διὰ τοῦτο ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύτην,
2 1 Cor. 4, 5. καθὼς ἠλεήθημεν, οὐκ ἐγκακοῦμεν. 2 Ἀλλὰ ἀπει-
πάμεθα τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης, μὴ περιπατοῦν-
τες ἐν πανουργίᾳ μηδὲ δολοῦντες τὸν λόγον τοῦ
θεοῦ, ἀλλὰ τῇ φανερώσει τῆς ἀληθείας συνιστάντες
ἑαυτοὺς πρὸς πᾶσαν συνείδησιν ἀνθρώπων ἐνώπιον
τοῦ θεοῦ. 3 Εἰ δὲ καὶ ἔστιν κεκαλυμμένον τὸ
εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐστὶν κεκα-
4 Col. 1, 15. λυμμένον, 4 Ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου
ἐτύφλωσεν τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων εἰς τὸ μὴ
αὐγάσαι τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης
τοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ. 5 Οὐ γὰρ
ἑαυτοὺς κηρύσσομεν ἀλλὰ Ἰησοῦν Χριστὸν κύριον,
ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ Ἰησοῦν· 6 Ὅτι ὁ
θεὸς ὁ εἰπών· ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν
ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως
τῆς δόξης τοῦ θεοῦ ἐν προσώπῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ.
7 1 Cor. 2, 5. 7 Ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρα-
κίνοις σκεύεσιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ᾖ
τοῦ θεοῦ καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν· 8 Ἐν παντὶ θλιβόμενοι
ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι, ἀπορούμενοι ἀλλ' οὐκ

16 Ex. 34, 34. 18 Ex. 16, 7. 10. — 6 Gen. 1, 3.

ἐξαπορούμενοι, 9 Διωκόμενοι ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι, καταβαλλόμενοι ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι, 10 Πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν φανερωθῇ. 11 Ἀεὶ γὰρ ἡμεῖς οἱ ζῶντες εἰς θάνατον παραδιδόμεθα διὰ Ἰησοῦν, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν. 12 Ὥστε ὁ θάνατος ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖται, ἡ δὲ ζωὴ ἐν ὑμῖν. 13 Ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως, κατὰ τὸ γεγραμμένον· Ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα, καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν, 14 Εἰδότες ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν κύριον Ἰησοῦν καὶ ἡμᾶς σὺν Ἰησοῦ ἐγερεῖ καὶ παραστήσει σὺν ὑμῖν. 15 Τὰ γὰρ πάντα δι' ὑμᾶς, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσασα διὰ τῶν πλειόνων τὴν εὐχαριστίαν περισσεύσῃ εἰς τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.

10 Rom. 8, 11. 11 Rom. 8, 36. 14 1 Cor. 6, 14.

16 Διὸ οὐκ ἐγκακοῦμεν, ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσω ἡμῶν ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ. 17 Τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν. 18 Μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα· τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια.

17 Rom. 8, 18.

CAPUT V.

Vestis nova caelestis terrenae superinduenda. Desiderium vitae aeternae. De expiatione et reconciliatione.

1 Οἴδαμεν γὰρ ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ, οἰκοδομὴν ἐκ θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

---

11 Ps. 43, 23. 13 Ps. 115, 10.

2 Rom. 8, 23. 2 Καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν, τὸ οἰκητήριον
ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες,
3 Apoc. 16, 15. 3 εἴγε καὶ ἐνδυσάμενοι οὐ γυμνοὶ εὑρεθησόμεθα.
4 1 Cor. 15, 53. 4 Καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ σκήνει στενάζομεν
βαρούμενοι, ἐφ' ᾧ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι ἀλλ'
ἐπενδύσασθαι, ἵνα καταποθῇ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς
5 1, 22. Eph. 1, 13 s. ζωῆς. 5 Ὁ δὲ κατεργασάμενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ
τοῦτο θεός, ὁ δοὺς ἡμῖν τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύ-
ματος. 6 Θαρροῦντες οὖν πάντοτε καὶ εἰδότες ὅτι
ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ
κυρίου· 7 (διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ
8 Phil. 1, 23. εἴδους) 8 θαρροῦμεν δὲ καὶ εὐδοκοῦμεν μᾶλλον
ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς
τὸν κύριον. 9 Διὸ καὶ φιλοτιμούμεθα, εἴτε ἐνδη-
μοῦντες εἴτε ἐκδημοῦντες, εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι.
10 Rom. 14, 10. Eph. 6, 8. Io. 5, 29. 10 Τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμ-
προσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται
ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος, πρὸς ἃ ἔπραξεν,
εἴτε ἀγαθὸν εἴτε κακόν.

11 Εἰδότες οὖν τὸν φόβον τοῦ κυρίου ἀνθρώ-
πους πείθομεν, θεῷ δὲ πεφανερώμεθα· ἐλπίζω
δὲ καὶ ἐν ταῖς συνειδήσεσιν ὑμῶν πεφανερῶσθαι.
12 3, 1. 12 Οὐ πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνομεν ὑμῖν, ἀλλὰ ἀφορ-
μὴν διδόντες ὑμῖν καυχήματος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα
ἔχητε πρὸς τοὺς ἐν προσώπῳ καυχωμένους καὶ
οὐκ ἐν καρδίᾳ. 13 Εἴτε γὰρ ἐξέστημεν, θεῷ· εἴτε
σωφρονοῦμεν, ὑμῖν. 14 Ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ
Χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς, κρίναντας τοῦτο, ὅτι εἷς
ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν· ἄρα οἱ πάντες ἀπέ-
θανον· 15 καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν ἵνα οἱ
ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐ-
τῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι. 16 Ὥστε ἡμεῖς
ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἴδαμεν κατὰ σάρκα· εἰ
καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστόν, ἀλλὰ νῦν

οὐκέτι γινώσκομεν. 17 Ὥστε εἴ τις ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονεν καινὰ τὰ πάντα. 18 Τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ Χριστοῦ καὶ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς. 19 Ὡς ὅτι θεὸς ἦν ἐν Χριστῷ κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ, μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν, καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς. 20 Ὑπὲρ Χριστοῦ οὖν πρεσβεύομεν ὡς τοῦ θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν· δεόμεθα ὑπὲρ Χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ θεῷ. 21 Τὸν μὴ γνόντα ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη θεοῦ ἐν αὐτῷ.

17 Gal. 6, 15. Apoc. 21, 5. 20 Eph. 6, 20. 21 1 Petr. 2, 22 ss.

CAPUT VI.

Omni modo ministrantibus Deo tenenda gratia Dei. Christus et Belial. Sancti Dei.

1 Συνεργοῦντες δὲ καὶ παρακαλοῦμεν μὴ εἰς κενὸν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ δέξασθαι ὑμᾶς· 2 λέγει γάρ· Καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι. ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας. 3 Μηδεμίαν ἐν μηδενὶ διδόντες προσκοπήν, ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ διακονία, 4 ἀλλ' ἐν παντὶ συνιστάντες ἑαυτοὺς ὡς θεοῦ διάκονοι, ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις, 5 ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις, 6 ἐν ἁγνότητι, ἐν γνώσει, ἐν μακροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι, ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ, 7 ἐν λόγῳ ἀληθείας, ἐν δυνάμει θεοῦ, διὰ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, 8 διὰ δόξης

3 1 Cor. 10, 32. 4 4, 2. 1 Cor. 4, 1. 5 11, 23 ss. 6 Rom. 12, 9. 7 1 Cor. 2, 4. 2 Cor. 10, 4.

17 Is. 43, 19; 65, 17. — 2 Is. 49, 8.

καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας· ὡς
9 1 Cor. πλάνοι καὶ ἀληθεῖς, 9 ὡς ἀγνοούμενοι καὶ ἐπιγινω-
15, 31. σκόμενοι, ὡς ἀποθνήσκοντες καὶ ἰδοὺ ζῶμεν, ὡς
παιδευόμενοι καὶ μὴ θανατούμενοι, 10 ὡς λυπούμενοι ἀεὶ δὲ χαίροντες, ὡς πτωχοὶ πολλοὺς δὲ
πλουτίζοντες, ὡς μηδὲν ἔχοντες καὶ πάντα κατ-
έχοντες.

11 Τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέῳγεν πρὸς ὑμᾶς, Κορίν-
θιοι, ἡ καρδία ἡμῶν πεπλάτυνται· 12 οὐ στενο-
χωρεῖσθε ἐν ἡμῖν, στενοχωρεῖσθε δὲ ἐν τοῖς
13 1 Cor. σπλάγχνοις ὑμῶν· 13 τὴν δὲ αὐτὴν ἀντιμισθίαν,
4, 14. ὡς τέκνοις λέγω, πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς.

14 Μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις· τίς
γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνομίᾳ; ἢ τίς κοινωνία
15 1 Cor. φωτὶ πρὸς σκότος; 15 Τίς δὲ συμφώνησις Χριστοῦ
10, 20. πρὸς Βελίαρ; ἢ τίς μερὶς πιστῷ μετὰ ἀπίστου;
16 1 Cor. 16 Τίς δὲ συγκατάθεσις ναῷ θεοῦ μετὰ εἰδώλων;
3, 16. 17; 6, 19. Ὑμεῖς γὰρ ναὸς θεοῦ ἐστὲ ζῶντος, καθὼς εἶπεν
Hebr. 8, 10. ὁ θεός· Ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐν-
περιπατήσω, καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεός,
καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι λαός. 17 Διὸ ἐξέλ-
θατε ἐκ μέσου αὐτῶν καὶ ἀφορίσθητε,
λέγει Κύριος, καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἅπτεσθε·
κἀγὼ εἰσδέξομαι ὑμᾶς, 18 Καὶ ἔσομαι
ὑμῖν εἰς πατέρα, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς
υἱοὺς καὶ θυγατέρας, λέγει Κύριος παντο-
κράτωρ.

9 Ps. 117, 17 s. 11 Ps. 118, 32. 16 Lev. 26, 12. 17 Is. 52, 11. Zeph. 3, 19 s. 18 Ier. 31, 9. 33. 2 Reg. 7, 14.

CAPUT VII.

Quantus sit amor Apostoli in Corinthios, quantumque gaudium Titi nuntio de Corinthiis acceperit. Tristitia salutaris ex priore reprehensione.

1 Ταύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀγαπητοί, καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ θεοῦ. 2 Χωρήσατε ἡμᾶς· οὐδένα ἠδικήσα- 2 12, 17.
μεν, οὐδένα ἐφθείραμεν, οὐδένα ἐπλεονεκτήσαμεν.
3 Οὐ πρὸς κατάκρισιν λέγω· προείρηκα γὰρ ὅτι 3 6, 11 s.
ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἐστὲ εἰς τὸ συναποθανεῖν
καὶ συνζῆν. 4 Πολλή μοι παρρησία πρὸς ὑμᾶς, 4 3, 12.
πολλή μοι καύχησις ὑπὲρ ὑμῶν· πεπλήρωμαι τῇ
παρακλήσει, ὑπερπερισσεύομαι τῇ χαρᾷ ἐπὶ πάσῃ
τῇ θλίψει ἡμῶν. 5 Καὶ γὰρ ἐλθόντων ἡμῶν εἰς 5 2, 12 s.
Μακεδονίαν οὐδεμίαν ἔσχηκεν ἄνεσιν ἡ σὰρξ ἡμῶν,
ἀλλ' ἐν παντὶ θλιβόμενοι· ἔξωθεν μάχαι, ἔσωθεν
φόβοι. 6 Ἀλλ' ὁ παρακαλῶν τοὺς ταπεινοὺς παρ-
εκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐν τῇ παρουσίᾳ Τίτου·
7 οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν
τῇ παρακλήσει ᾗ παρεκλήθη ἐφ' ὑμῖν, ἀναγγέλλων
ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἐπιπόθησιν, τὸν ὑμῶν ὀδυρμόν, τὸν
ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ, ὥστε με μᾶλλον χαρῆναι.
8 Ὅτι εἰ καὶ ἐλύπησα ὑμᾶς ἐν τῇ ἐπιστολῇ, οὐ
μεταμέλομαι· εἰ καὶ μετεμελόμην, βλέπω γὰρ ὅτι
ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη, εἰ καὶ πρὸς ὥραν, ἐλύπησεν
ὑμᾶς· 9 νῦν χαίρω, οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε, ἀλλ' ὅτι 9 2, 4.
ἐλυπήθητε εἰς μετάνοιαν· ἐλυπήθητε γὰρ κατὰ
θεόν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιωθῆτε ἐξ ἡμῶν. 10 Ἡ γὰρ 10 1 Petr.
κατὰ θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμετα- 2, 19.
μέλητον ἐργάζεται· ἡ δὲ τοῦ κόσμου λύπη θάνα-
τον κατεργάζεται. 11 Ἰδοὺ γὰρ αὐτὸ τοῦτο τὸ
κατὰ θεὸν λυπηθῆναι πόσην κατειργάσατο ὑμῖν

σπουδήν· ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ
φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλὰ ἐκδίκη-
σιν. ἐν παντὶ συνεστήσατε ἑαυτοὺς ἁγνοὺς εἶναι τῷ
πράγματι. 12 Ἄρα εἰ καὶ ἔγραψα ὑμῖν, οὐχ ἕνεκεν
τοῦ ἀδικήσαντος οὐδὲ ἕνεκεν τοῦ ἀδικηθέντος, ἀλλ'
ἕνεκεν τοῦ φανερωθῆναι τὴν σπουδὴν ὑμῶν τὴν
ὑπὲρ ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. 13 Διὰ
τοῦτο παρακεκλήμεθα. Ἐπὶ δὲ τῇ παρακλήσει ὑμῶν
περισσοτέρως μᾶλλον ἐχάρημεν ἐπὶ τῇ χαρᾷ Τίτου,
ὅτι ἀναπέπαυται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάντων
14 9, 2. ὑμῶν. 14 Ὅτι εἴ τι αὐτῷ ὑπὲρ ὑμῶν κεκαύχημαι,
οὐ κατῃσχύνθην· ἀλλ' ὡς πάντα ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλή-
σαμεν ὑμῖν, οὕτως καὶ ἡ καύχησις ἡμῶν ἡ ἐπὶ
15 (Eph. 6, 5.) Τίτου ἀλήθεια ἐγενήθη. 15 Καὶ τὰ σπλάγχνα αὐ-
τοῦ περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς ἐστὶν ἀναμιμνησκομένου
τὴν πάντων ὑμῶν ὑπακοήν, ὡς μετὰ φόβου καὶ
τρόμου ἐδέξασθε αὐτόν. 16 Χαίρω ὅτι ἐν παντὶ
θαρρῶ ἐν ὑμῖν.

CAPUT VIII.

Macedonum exemplo commendat stipem pro sanctis colligendam. Item commendat Titum collectionis causa cum duobus fratribus.

1 Γνωρίζομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὴν χάριν
τοῦ θεοῦ τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς
Μακεδονίας· 2 Ὅτι ἐν πολλῇ δοκιμῇ θλίψεως ἡ
περισσεία τῆς χαρᾶς αὐτῶν, καὶ ἡ κατὰ βάθους
πτωχεία αὐτῶν ἐπερίσσευσεν εἰς τὸ πλοῦτος τῆς
ἁπλότητος αὐτῶν· 3 Ὅτι κατὰ δύναμιν, μαρτυρῶ,
4 9, 1. καὶ παρὰ δύναμιν αὐθαίρετοι, 4 μετὰ πολλῆς
παρακλήσεως δεόμενοι ἡμῶν τὴν χάριν καὶ τὴν
κοινωνίαν τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους.
5 Rom. 15, 32. 5 Καὶ οὐ καθὼς ἠλπίσαμεν, ἀλλ' ἑαυτοὺς ἔδωκαν
πρῶτον τῷ κυρίῳ καὶ ἡμῖν διὰ θελήματος θεοῦ,

6 Εἰς τὸ παρακαλέσαι ἡμᾶς Τίτον, ἵνα καθὼς προενήρξατο οὕτως καὶ ἐπιτελέσῃ εἰς ὑμᾶς καὶ τὴν χάριν ταύτην. 7 Ἀλλ' ὥσπερ ἐν παντὶ περισσεύετε, πίστει καὶ λόγῳ καὶ γνώσει καὶ πάσῃ σπουδῇ καὶ τῇ ἐξ ὑμῶν ἐν ἡμῖν ἀγάπῃ, ἵνα καὶ ἐν ταύτῃ τῇ χάριτι περισσεύητε. 8 Οὐ κατ' ἐπιταγὴν λέγω, ἀλλὰ διὰ τῆς ἑτέρων σπουδῆς καὶ τὸ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης γνήσιον δοκιμάζων· 9 Γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπτώχευσεν πλούσιος ὤν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε. 10 Καὶ γνώμην ἐν τούτῳ δίδωμι· τοῦτο γὰρ ὑμῖν συμφέρει, οἵτινες οὐ μόνον τὸ ποιῆσαι ἀλλὰ καὶ τὸ θέλειν προενήρξασθε ἀπὸ πέρυσι· 11 Νυνὶ δὲ καὶ τὸ ποιῆσαι ἐπιτελέσατε, ὅπως καθάπερ ἡ προθυμία τοῦ θέλειν, οὕτως καὶ τὸ ἐπιτελέσαι ἐκ τοῦ ἔχειν. 12 Εἰ γὰρ ἡ προθυμία πρόκειται, καθὸ ἐὰν ἔχῃ εὐπρόσδεκτος, οὐ καθὸ οὐκ ἔχει. 13 Οὐ γὰρ ἵνα ἄλλοις ἄνεσις, ὑμῖν δὲ θλῖψις, ἀλλ' ἐξ ἰσότητος· 14 Ἐν τῷ νῦν καιρῷ τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, ὅπως γένηται ἰσότης, 15 Καθὼς γέγραπται· *Ὁ τὸ πολὺ οὐκ ἐπλεόνασεν, καὶ ὁ τὸ ὀλίγον οὐκ ἠλαττόνησεν.*

6 9, 5. 7 1 Cor. 1, 5. 8 1 Cor. 7, 6.

16 Χάρις δὲ τῷ θεῷ τῷ διδόντι τὴν αὐτὴν σπουδὴν ὑπὲρ ὑμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ Τίτου, 17 Ὅτι τὴν μὲν παράκλησιν ἐδέξατο, σπουδαιότερος δὲ ὑπάρχων αὐθαίρετος ἐξῆλθεν πρὸς ὑμᾶς. 18 Συνεπέμψαμεν δὲ μετ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφόν, οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν· 19 Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ χειροτονηθεὶς

14 s. Ex. 16, 18.

ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν συνέκδημος ἡμῶν ἐν τῇ χάριτι
ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν πρὸς τὴν τοῦ
20 6, 3. κυρίου δόξαν καὶ προθυμίαν ἡμῶν. 20 Στελλόμενοι
τοῦτο, μή τις ἡμᾶς μωμήσηται ἐν τῇ ἁδρότητι
21 Rom. ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν· 21 προνοοῦ-
12, 17. μεν γὰρ καλὰ οὐ μόνον ἐνώπιον Κυρίου,
ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων. 22 Συνεπέμ-
ψαμεν δὲ αὐτοῖς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, ὃν ἐδοκι-
μάσαμεν ἐν πολλοῖς πολλάκις σπουδαῖον ὄντα, νυνὶ
δὲ πολὺ σπουδαιότερον πεποιθήσει πολλῇ τῇ εἰς
ὑμᾶς· 23 εἴτε ὑπὲρ Τίτου, κοινωνὸς ἐμὸς καὶ εἰς
ὑμᾶς συνεργός· εἴτε ἀδελφοὶ ἡμῶν, ἀπόστολοι ἐκ-
24 7, 14. κλησιῶν, δόξα Χριστοῦ. 24 Τὴν οὖν ἔνδειξιν τῆς
ἀγάπης ὑμῶν καὶ ἡμῶν καυχήσεως ὑπὲρ ὑμῶν
εἰς αὐτοὺς ἐνδείξασθε εἰς πρόσωπον τῶν ἐκκλησιῶν.

CAPUT IX.

Collectio prompte instituenda. De beneficentiae praemiis.

1 8, 4. 1 Περὶ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς
2 8, 10. ἁγίους περισσόν μοί ἐστιν τὸ γράφειν ὑμῖν. 2 Οἶδα
γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν ἣν ὑπὲρ ὑμῶν καυχῶμαι
Μακεδόσιν, ὅτι Ἀχαΐα παρεσκεύασται ἀπὸ πέρυσι,
3 8, 18ss. καὶ ὁ ὑμῶν ζῆλος ἠρέθισεν τοὺς πλείονας. 3 Ἔπεμψα
δὲ τοὺς ἀδελφούς, ἵνα μὴ τὸ καύχημα ἡμῶν τὸ
ὑπὲρ ὑμῶν κενωθῇ ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ἵνα καθὼς
4 11, 17. ἔλεγον, παρεσκευασμένοι ἦτε· 4 μήπως ἐὰν ἔλ-
θωσιν σὺν ἐμοὶ Μακεδόνες καὶ εὕρωσιν ὑμᾶς
ἀπαρασκευάστους, καταισχυνθῶμεν ἡμεῖς (ἵνα μὴ
5 8, 6. λέγωμεν ὑμεῖς) ἐν τῇ ὑποστάσει ταύτῃ. 5 Ἀναγ-
καῖον οὖν ἡγησάμην παρακαλέσαι τοὺς ἀδελφοὺς
ἵνα προέλθωσιν εἰς ὑμᾶς καὶ προκαταρτίσωσιν

21 Prov. 3, 4.

τὴν προεπηγγελμένην εὐλογίαν ὑμῶν ταύτην ἑτοίμην εἶναι οὕτως ὡς εὐλογίαν καὶ μὴ ὡς πλεονεξίαν.

6 Τοῦτο δέ, ὁ σπείρων φειδομένως φειδομένως καὶ θερίσει, καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει. **7** Ἕκαστος καθὼς προῄρηται τῇ καρδίᾳ, μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης· ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ θεός. **8** Δυνατεῖ δὲ ὁ θεὸς πᾶσαν χάριν περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς, ἵνα ἐν παντὶ πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες περισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν, **9** Καθὼς γέγραπται· Ἐσκόρπισεν, ἔδωκεν τοῖς πένησιν· ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα. **10** Ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ σπείροντι, καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγήσει καὶ πληθυνεῖ τὸν σπόρον ὑμῶν, καὶ αὐξήσει τὰ γενήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν· **11** Ἐν παντὶ πλουτιζόμενοι εἰς πᾶσαν ἁπλότητα, ἥτις κατεργάζεται δι' ἡμῶν εὐχαριστίαν τῷ θεῷ. **12** Ὅτι ἡ διακονία τῆς λειτουργίας ταύτης οὐ μόνον ἐστὶν προσαναπληροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ περισσεύουσα διὰ πολλῶν εὐχαριστιῶν τῷ θεῷ, **13** Διὰ τῆς δοκιμῆς τῆς διακονίας ταύτης δοξάζοντες τὸν θεὸν ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ τῆς ὁμολογίας ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ καὶ ἁπλότητι τῆς κοινωνίας εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας, **14** Καὶ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν, ἐπιποθούντων ὑμᾶς διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τοῦ θεοῦ ἐφ' ὑμῖν. **15** Χάρις τῷ θεῷ ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ.

6 Gal. 6, 7 ss. 8 (1 Tim. 6, 6. Phil. 4, 11.) 8, 2. 11 Phil. 2, 30. 12 1 Cor. 16, 1. 1 Tim. 6, 12 s. 13 8, 16.

7 (Ex. 25, 2.) Prov. 22, 8. Eccli. 35, 11. 9 Ps. 111, 9. 10 Is. 55, 10. Osee 10, 12.

CAPUT X.

Apostoli potestas eadem praesentis et absentis. Vera gloria.

1 Rom. 1 Αὐτὸς δὲ ἐγὼ Παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ
12, 1. Matth. τῆς πραΰτητος καὶ ἐπιεικείας τοῦ Χριστοῦ, ὃς κατὰ
11, 29. πρόσωπον μὲν ταπεινὸς ἐν ὑμῖν, ἀπὼν δὲ θαρρῶ
εἰς ὑμᾶς. 2 Δέομαι δὲ τὸ μὴ παρὼν θαρρῆσαι
τῇ πεποιθήσει ᾗ λογίζομαι τολμῆσαι ἐπί τινας
τοὺς λογιζομένους ἡμᾶς ὡς κατὰ σάρκα περι-
3 1 Tim πατοῦντας. 3 Ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες οὐ
1, 18. 4 Eph κατὰ σάρκα στρατευόμεθα. 4 Τὰ γὰρ ὅπλα τῆς
6, 13 στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ θεῷ
πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων, λογισμοὺς καθαι-
ροῦντες 5 Καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς
γνώσεως τοῦ θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα
εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ. 6 Καὶ ἐν ἑτοίμῳ
ἔχοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοήν, ὅταν πληρωθῇ
ὑμῶν ἡ ὑπακοή. 7 Τὰ κατὰ πρόσωπον βλέπετε.
εἴ τις πέποιθεν ἑαυτῷ Χριστοῦ εἶναι, τοῦτο λογι-
ζέσθω πάλιν ἐφ᾽ ἑαυτοῦ, ὅτι καθὼς αὐτὸς Χριστοῦ,
8 12, 6. οὕτως καὶ ἡμεῖς. 8 Ἐάν τε γὰρ περισσότερόν τι
13, 10. καυχήσωμαι περὶ τῆς ἐξουσίας ἡμῶν, ἧς ἔδωκεν
ὁ κύριος ἡμῖν εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθαί-
ρεσιν ὑμῶν, οὐκ αἰσχυνθήσομαι. 9 Ἵνα μὴ δόξω
10 1 Cor. ὡς ἂν ἐκφοβεῖν ὑμᾶς διὰ τῶν ἐπιστολῶν· 10 Ὅτι
2, 3 s. αἱ μὲν ἐπιστολαί, φησίν, βαρεῖαι καὶ ἰσχυραί,
ἡ δὲ παρουσία τοῦ σώματος ἀσθενὴς καὶ ὁ λόγος
11 12, 30; ἐξουθενημένος· 11 Τοῦτο λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος,
13, 2. 10. ὅτι οἷοί ἐσμεν τῷ λόγῳ δι᾽ ἐπιστολῶν ἀπόντες,
τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ. 12 Οὐ γὰρ τολ-
μῶμεν ἐνκρῖναι ἢ συνκρῖναι ἑαυτούς τισιν τῶν
ἑαυτοὺς συνιστανόντων· ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς
ἑαυτοὺς μετροῦντες καὶ συνκρίνοντες ἑαυτοὺς ἑαυ-

τοῖς οὐ συνιᾶσιν. 13 Ἡμεῖς δὲ οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα 13 Rom. 12, 3. Eph. 4, 7.
καυχησόμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος, οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ θεὸς μέτρου, ἐφικέσθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν. 14 Οὐ γὰρ ὡς μὴ ἐφικνούμενοι εἰς ὑμᾶς ὑπερεκτείνομεν ἑαυτούς· ἄχρι γὰρ καὶ ὑμῶν ἐφθάσαμεν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ· 15 Οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχώμενοι ἐν ἀλλοτρίοις κόποις, ἐλπίδα δὲ ἔχοντες αὐξανομένης τῆς πίστεως ὑμῶν ἐν ὑμῖν μεγαλυνθῆναι κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν εἰς περισσείαν, 16 Εἰς τὰ ὑπερέκεινα ὑμῶν εὐαγγελίσασθαι, οὐκ ἐν ἀλλοτρίῳ κανόνι εἰς τὰ ἕτοιμα καυχήσασθαι. 17 Ὁ δὲ καυχώμενος ἐν Κυ- 17 1 Cor. 1, 31.
ρίῳ καυχάσθω· 18 Οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνιστάνων, ἐκεῖνός ἐστιν δόκιμος, ἀλλ' ὃν ὁ κύριος συνίστησιν.

CAPUT XI.

De Pauli circa Corinthios studiis et non accepta mercede. Adversus pseudoapostolos gloriatur virtutes et aerumnas.

1 Ὄφελον ἀνείχεσθέ μου μικρόν τι ἀφροσύνης· ἀλλὰ καὶ ἀνέχεσθέ μου. 2 Ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς θεοῦ 2 Eph. 5, 26 s.
ζήλῳ· ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ. 3 Φοβοῦμαι δὲ μήπως ὡς ὁ ὄφις Εὔαν ἐξηπάτησεν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, οὕτως φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἁπλότητος τῆς εἰς τὸν Χριστόν. 4 Εἰ μὲν 4 Gal. 1, 6 ss.
γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἄλλον Ἰησοῦν κηρύσσει ὃν οὐκ ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε ὃ οὐκ ἐλάβετε, ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον ὃ οὐκ ἐδέξασθε, καλῶς ἀνείχεσθε. 5 Λογίζομαι γὰρ μηδὲν ὑστερη- 5 12, 11.
κέναι τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων. 6 Εἰ δὲ καὶ ἰδιώ- 6 1 Cor. 2, 1 ss.
της τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει, ἀλλ' ἐν παντὶ

17 Ier. 9, 23. — 3 Gen. 3, 4.

7 12, 13. φανερωθέντες ἐν πᾶσιν εἰς ὑμᾶς. 7 Ἢ ἁμαρτίαν
1 Cor. 9, 12. 18. Phil. 4, 12. ἐποίησα ἐμαυτὸν ταπεινῶν ἵνα ὑμεῖς ὑψωθῆτε, ὅτι δωρεὰν τὸ τοῦ θεοῦ εὐαγγέλιον εὐηγγελισάμην
8 1 Cor. 9, 7. 2 Cor. 12, 13. ὑμῖν; 8 ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα λαβὼν ὀψώνιον πρὸς τὴν ὑμῶν διακονίαν. 9 Καὶ παρὼν πρὸς
9 Phil. 4, 15. Act. 18, 5. 1 Thess. 2, 9. ὑμᾶς καὶ ὑστερηθεὶς οὐ κατενάρκησα οὐδενός· τὸ γὰρ ὑστέρημά μου προσανεπλήρωσαν οἱ ἀδελφοὶ ἐλθόντες ἀπὸ Μακεδονίας· καὶ ἐν παντὶ ἀβαρῆ
10 1 Cor. 9, 15. ἐμαυτὸν ὑμῖν ἐτήρησα καὶ τηρήσω. 10 Ἔστιν ἀλήθεια Χριστοῦ ἐν ἐμοί, ὅτι ἡ καύχησις αὕτη οὐ
11 6, 11 ss. φραγήσεται εἰς ἐμὲ ἐν τοῖς κλίμασιν τῆς Ἀχαΐας. 11 Διατί; ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς; ὁ θεὸς οἶδεν.
12 Ὃ δὲ ποιῶ, καὶ ποιήσω, ἵνα ἐκκόψω τὴν ἀφορμὴν τῶν θελόντων ἀφορμήν, ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται
13 Phil 3, 2. εὑρεθῶσιν καθὼς καὶ ἡμεῖς. 13 Οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους Χριστοῦ. 14 Καὶ οὐ θαῦμα· αὐτὸς γὰρ ὁ σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός. 15 Οὐ μέγα οὖν εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης· ὧν τὸ τέλος ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. 16 Πάλιν λέγω, μή τίς με δόξῃ ἄφρονα εἶναι· εἰ δὲ μήγε, κἂν ὡς ἄφρονα δέξασθέ με, ἵνα κἀγὼ μικρόν τι
17 (9, 4.) καυχήσωμαι. 17 Ὃ λαλῶ, οὐ λαλῶ κατὰ Κύριον, ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ, ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς
18 10, 13; 12, 9. Phil. 3, 4 ss. καυχήσεως. 18 Ἐπεὶ πολλοὶ καυχῶνται κατὰ τὴν σάρκα, κἀγὼ καυχήσομαι. 19 Ἡδέως γὰρ ἀνέχεσθε τῶν ἀφρόνων φρόνιμοι ὄντες. 20 Ἀνέχεσθε γὰρ εἴ τις ὑμᾶς καταδουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει, εἴ τις λαμβάνει, εἴ τις ἐπαίρεται, εἴ τις εἰς πρόσωπον ὑμᾶς δέρει. 21 Κατὰ ἀτιμίαν λέγω, ὡς ὅτι ἡμεῖς ἠσθενήσαμεν· ἐν ᾧ δ' ἂν τις τολμᾷ, (ἐν ἀφροσύνῃ λέγω,) τολμῶ κἀγώ. 22 Ἑβραῖοί εἰσιν, κἀγώ· Ἰσραηλεῖταί εἰσιν, κἀγώ· σπέρμα Ἀβραάμ εἰσιν,

κἀγώ· 23 Διάκονοι Χριστοῦ εἰσίν, (παραφρονῶν λαλῶ) ὑπὲρ ἐγώ· ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν θανάτοις πολλάκις. 24 Ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσσεράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον, 25 Τρὶς ἐραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρὶς ἐναυάγησα, νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεπoίηκα, 26 Ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις λῃστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσσῃ, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις, 27 Ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι· 28 Χωρὶς τῶν παρεκτός, ἡ ἐπίστασίς μου ἡ καθ' ἡμέραν, ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. 29 Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; 30 Εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας μου καυχήσομαι. 31 Ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ οἶδεν, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι οὐ ψεύδομαι. 32 Ἐν Δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχης Ἀρέτα τοῦ βασιλέως ἐφρούρει τὴν πόλιν Δαμασκηνῶν πιάσαι με, 33 Καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ ἐχαλάσθην διὰ τοῦ τείχους καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

25 Act. 16, 22; 14, 19; 27, 41. 26 6, 4ss. 2 Tim. 3, 11. Gal. 2, 4. 30 12, 5. 31 Rom. 1, 25; 9, 5. Gal. 1, 20. 32s. Act. 9, 24 s.

CAPUT XII.

Visa Pauli caelestia. Sudes in carne. Pauli liberalitas in Corinthios. Brevi venturi cura.

1 Καυχᾶσθαι δεῖ, οὐ συμφέρον μέν· ἐλεύσομαι δὲ εἰς ὀπτασίας καὶ ἀποκαλύψεις Κυρίου. 2 Οἶδα ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων, εἴτε ἐν σώματι οὐκ οἶδα, εἴτε ἐκτὸς τοῦ

1 11, 30. 2 Act. 9, 3.

24 Deut. 25, 3.

σώματος οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν, ἁρπαγέντα τὸν τοι-
3 11, 11. οῦτον ἕως τρίτου οὐρανοῦ. 3 Καὶ οἶδα τὸν τοιοῦτον
ἄνθρωπον, εἴτε ἐν σώματι εἴτε χωρὶς τοῦ σώμα-
τος οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν, 4 ὅτι ἡρπάγη εἰς
τὸν παράδεισον καὶ ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα, ἃ
5 12, 9 s.; οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι. 5 Ὑπὲρ τοῦ τοιούτου
11, 30. καυχήσομαι, ὑπὲρ δὲ ἐμαυτοῦ οὐ καυχήσομαι εἰ
μὴ ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου. 6 Ἐὰν γὰρ θελήσω
καυχήσασθαι, οὐκ ἔσομαι ἄφρων· ἀλήθειαν γὰρ
ἐρῶ· φείδομαι δέ, μή τις εἰς ἐμὲ λογίσηται ὑπὲρ
ὃ βλέπει με ἢ ἀκούει τι ἐξ ἐμοῦ. 7 Καὶ τῇ ὑπερ-
βολῇ τῶν ἀποκαλύψεων ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη
μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος σατανᾶ, ἵνα με
κολαφίζῃ. 8 Ὑπὲρ τούτου τρὶς τὸν κύριον παρ-
εκάλεσα ἵνα ἀποστῇ ἀπ' ἐμοῦ· 9 καὶ εἴρηκέν
μοι· Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμις ἐν
ἀσθενείᾳ τελεῖται. Ἥδιστα οὖν μᾶλλον καυχήσομαι
ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ
ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ. 10 Διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθε-
νείαις, ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς, ἐν
στενοχωρίαις, ὑπὲρ Χριστοῦ· ὅταν γὰρ ἀσθενῶ,
τότε δυνατός εἰμι.

11 12, 6; 11 Γέγονα ἄφρων· ὑμεῖς με ἠναγκάσατε. ἐγὼ
11, 5. γὰρ ὤφειλον ὑφ' ὑμῶν συνίστασθαι· οὐδὲν γὰρ
ὑστέρησα τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων, εἰ καὶ οὐδέν
12 1 Cor. εἰμι. 12 Τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατειρ-
9, 2. γάσθη ἐν ὑμῖν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ σημείοις τε καὶ
13 11, 8. τέρασιν καὶ δυνάμεσιν. 13 Τί γάρ ἐστιν ὃ ἡττήθητε
ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας, εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς
ἐγὼ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν; χαρίσασθέ μοι τὴν
14 13, 1; ἀδικίαν ταύτην. 14 Ἰδοὺ τρίτον τοῦτο ἑτοίμως
1, 15; 11, 9 s. ἔχω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐ καταναρκήσω ὑμῶν·
Phil. 4, 17. 1 Cor. οὐ γὰρ ζητῶ τὰ ὑμῶν ἀλλὰ ὑμᾶς. οὐ γὰρ ὀφείλει
4, 15. τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσιν θησαυρίζειν, ἀλλ' οἱ γο-

νεῖς τοῖς τέκνοις. 15 Ἐγὼ δὲ ἥδιστα δαπανήσω καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν· εἰ καὶ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶν ἧσσον ἀγαπῶμαι. 16 Ἔστω δέ, ἐγὼ οὐ κατεβάρησα ὑμᾶς· ἀλλὰ ὑπάρχων πανοῦργος δόλῳ ὑμᾶς ἔλαβον. 17 Μή τινα ὧν ἀπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς, δι' αὐτοῦ ἐπλεονέκτησα ὑμᾶς; 18 Παρεκάλεσα Τίτον καὶ συναπέστειλα τὸν ἀδελφόν· μήτι ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς Τίτος; οὐ τῷ αὐτῷ πνεύματι περιεπατήσαμεν; οὐ τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσιν; 16 2 Thess. 3, 8. 18 7, 6; 8, 6. 18.

19 Πάλαι δοκεῖτε ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα; κατέναντι θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν· τὰ δὲ πάντα, ἀγαπητοί, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν οἰκοδομῆς. 20 Φοβοῦμαι γὰρ μήπως ἐλθὼν οὐχ οἵους θέλω εὕρω ὑμᾶς, κἀγὼ εὑρεθῶ ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε· μήπως ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεῖαι, καταλαλιαί, ψιθυρισμοί, φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι· 21 Μὴ πάλιν ἐλθόντος μου ταπεινώσῃ με ὁ θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ πορνείᾳ καὶ ἀσελγείᾳ ᾗ ἔπραξαν. 19 2, 17. 20 Gal. 5, 20. 1 Cor. 3, 3. Rom. 1, 29 etc. 21 13, 2. 1 Cor. 5, 1. Eph. 4, 19.

CAPUT XIII.

Brevi venturi Corinthum de disciplina severa hortatio. Conclusio.

1 Τρίτον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς· ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆμα. 2 Προείρηκα καὶ προλέγω, ὡς παρὼν τὸ δεύτερον καὶ ἀπὼν νῦν, τοῖς προημαρτηκόσιν καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, ὅτι ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν, οὐ φείσομαι· 3 Ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ, ὃς εἰς ὑμᾶς οὐκ ἀσθενεῖ ἀλλὰ δυνατεῖ ἐν ὑμῖν· 4 Καὶ γὰρ εἰ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως θεοῦ 1 12, 14. Matth. 18, 16. Io. 8, 17. Hebr. 10, 28.

1 Deut. 19, 15.

καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ζήσομεν
σὺν αὐτῷ ἐκ δυνάμεως θεοῦ εἰς ὑμᾶς. 5 Ἑαυτοὺς
πειράζετε εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει, ἑαυτοὺς δοκιμά-
ζετε· ἢ οὐκ ἐπιγινώσκετε ἑαυτοὺς ὅτι Χριστὸς
Ἰησοῦς ἐν ὑμῖν ἐστίν; εἰ μήτι ἀδόκιμοί ἐστε.
6 Ἐλπίζω δὲ ὅτι γνώσεσθε ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν
ἀδόκιμοι. 7 Εὐχόμεθα δὲ πρὸς τὸν θεόν, μὴ ποιῆ-
σαι ὑμᾶς κακὸν μηδέν, οὐχ ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φα-
νῶμεν, ἀλλ' ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιῆτε, ἡμεῖς δὲ
ὡς ἀδόκιμοι ὦμεν. 8 Οὐ γάρ δυνάμεθά τι κατὰ
τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. 9 Χαίρομεν
γὰρ ὅταν ἡμεῖς ἀσθενῶμεν, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ
ἦτε· τοῦτο καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν.
10 10, 8. 10 Διὰ τοῦτο ταῦτα ἀπὼν γράφω, ἵνα παρὼν μὴ
ἀποτόμως χρήσωμαι κατὰ τὴν ἐξουσίαν ἣν ὁ κύριος
ἔδωκέν μοι εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν.
11 Rom. 15, 33. 11 Λοιπόν, ἀδελφοί, χαίρετε, καταρτίζεσθε,
παρακαλεῖσθε, τὸ αὐτὸ φρονεῖτε, εἰρηνεύετε, καὶ
ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν.
12 Rom. 16, 16etc. 12 Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν ἁγίῳ φιλήματι. Ἀσπά-
ζονται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες. 13 Ἡ χάρις τοῦ
κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ καὶ
ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος μετὰ πάντων
ὑμῶν. Ἀμήν.

ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
Η ΠΡΟΣ
ΓΑΛΑΤΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPUT I.

Post gravem salutationem Galatarum carpit levitatem et Evangelii divinam veritatem urget. Pristina Pauli vita.

[1] Παῦλος ἀπόστολος οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ πατρὸς τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, [2] Καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἀδελφοί, ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας. [3] Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, [4] Τοῦ δόντος ἑαυτὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὅπως ἐξέληται ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος πονηροῦ, κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, [5] Ὡι ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

2 Act. 16, 6. 3 Rom. 1, 7 etc. 4 2, 20. Tit. 2, 14. 5 Rom. 16, 27 etc.

[6] Θαυμάζω ὅτι οὕτως ταχέως μετατίθεσθε ἀπὸ τοῦ καλέσαντος ὑμᾶς ἐν χάριτι Χριστοῦ εἰς ἕτερον εὐαγγέλιον, [7] Ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο· εἰ μή τινές εἰσιν οἱ ταράσσοντες ὑμᾶς καὶ θέλοντες μεταστρέψαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. [8] Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω. [9] Ὡς προειρήκαμεν, καὶ ἄρτι πάλιν λέγω· Εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. [10] Ἄρτι γὰρ ἀνθρώπους πείθω

7 5, 10.

ἢ τὸν θεόν; ἢ ζητῶ ἀνθρώποις ἀρέσκειν; εἰ ἔτι
ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην.
11 1 Cor. 15, 1. 11 Γνωρίζω γὰρ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον
τὸ εὐαγγελισθὲν ὑπ' ἐμοῦ ὅτι οὐκ ἔστιν κατὰ
12 Eph. 3, 3. ἄνθρωπον· 12 οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου
παρέλαβον αὐτό, οὔτε ἐδιδάχθην, ἀλλὰ δι' ἀπο-
13 Act. 8, 3; 9, 21. καλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ. 13 Ἠκούσατε γὰρ τὴν
ἐμὴν ἀναστροφήν ποτε ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ, ὅτι
καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ
14 Act. 22, 3. καὶ ἐπόρθουν αὐτήν, 14 καὶ προέκοπτον ἐν τῷ
Ἰουδαϊσμῷ ὑπὲρ πολλοὺς συνηλικιώτας ἐν τῷ γένει
μου, περισσοτέρως ζηλωτὴς ὑπάρχων τῶν πα-
τρικῶν μου παραδόσεων. 15 Ὅτε δὲ εὐδόκησεν
ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου καὶ κα-
λέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ, 16 ἀποκαλύψαι τὸν
υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοί, ἵνα εὐαγγελίζωμαι αὐτὸν ἐν
τοῖς ἔθνεσιν· εὐθέως οὐ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ
αἵματι, 17 οὐδὲ ἀνῆλθον εἰς Ἰεροσόλυμα πρὸς
τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἀποστόλους, ἀλλὰ ἀπῆλθον εἰς
Ἀραβίαν, καὶ πάλιν ὑπέστρεψα εἰς Δαμασκόν.
18 Act. 9, 26 ss. 18 Ἔπειτα μετὰ ἔτη τρία ἀνῆλθον εἰς Ἰεροσόλυμα
ἱστορῆσαι Πέτρον, καὶ ἐπέμεινα πρὸς αὐτὸν ἡμέ-
ρας δεκαπέντε· 19 ἕτερον δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ
εἶδον εἰ μὴ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου.
20 Ἃ δὲ γράφω ὑμῖν, ἰδοὺ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ὅτι
21 Act. 9, 30; 15, 41. οὐ ψεύδομαι. 21 Ἔπειτα ἦλθον εἰς τὰ κλίματα
τῆς Συρίας καὶ τῆς Κιλικίας. 22 Ἤμην δὲ ἀγνο-
ούμενος τῷ προσώπῳ ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Ἰου-
δαίας ταῖς ἐν Χριστῷ· 23 μόνον δὲ ἀκούοντες
ἦσαν· Ὅτι ὁ διώκων ἡμᾶς ποτὲ νῦν εὐαγγελίζεται
τὴν πίστιν ἣν ποτε ἐπόρθει· 24 καὶ ἐδόξαζον ἐν
ἐμοὶ τὸν θεόν.

---

15 Ier. 1, 5.

CAPUT II.

De Apostolorum conventu Hierosolymitano et Paulo a primis Apostolis in societatem recepto. Petrus Antiochiae palam a Paulo reprehensus. De lege et fide.

1 Ἔπειτα διὰ δεκατεσσάρων ἐτῶν πάλιν ἀνέβην εἰς Ἰεροσόλυμα μετὰ Βαρνάβα, συνπαραλαβὼν καὶ Τίτον. 2 Ἀνέβην δὲ κατὰ ἀποκάλυψιν· καὶ ἀνεθέμην αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον ὃ κηρύσσω ἐν τοῖς ἔθνεσιν, κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς δοκοῦσιν, μήπως εἰς κενὸν τρέχω ἢ ἔδραμον. 3 Ἀλλ' οὐδὲ Τίτος ὁ σὺν ἐμοί, Ἕλλην ὤν, ἠναγκάσθη περιτμηθῆναι· 4 διὰ δὲ τοὺς παρεισάκτους ψευδαδέλφους, οἵτινες παρεισῆλθον κατασκοπῆσαι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν ἣν ἔχομεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα ἡμᾶς καταδουλώσουσιν· 5 οἷς οὐδὲ πρὸς ὥραν εἴξαμεν τῇ ὑποταγῇ, ἵνα ἡ ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου διαμείνῃ πρὸς ὑμᾶς. 6 Ἀπὸ δὲ τῶν δοκούντων εἶναί τι, (ὁποῖοί ποτε ἦσαν οὐδέν μοι διαφέρει· πρόσωπον θεὸς ἀνθρώπου οὐ λαμβάνει) ἐμοὶ γὰρ οἱ δοκοῦντες οὐδὲν προσανέθεντο· 7 ἀλλὰ τοὐναντίον ἰδόντες ὅτι πεπίστευμαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀκροβυστίας καθὼς Πέτρος τῆς περιτομῆς 8 (ὁ γὰρ ἐνεργήσας Πέτρῳ εἰς ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς ἐνήργησεν καὶ ἐμοὶ εἰς τὰ ἔθνη) 9 καὶ γνόντες τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι, Ἰάκωβος καὶ Κηφᾶς καὶ Ἰωάννης, οἱ δοκοῦντες στῦλοι εἶναι, δεξιὰς ἔδωκαν ἐμοὶ καὶ Βαρνάβᾳ κοινωνίας, ἵνα ἡμεῖς εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν περιτομήν· 10 μόνον τῶν πτωχῶν ἵνα μνημονεύωμεν, ὃ καὶ ἐσπούδασα αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι.

2 Act. 15, 2; 11, 30. (Phil. 2, 16.)

6 Act. 10, 34. Rom. 2, 11. Eph. 6, 9. Col. 3, 25. 1 Petr. 1, 17.

9 Act. 15, 12 ss.

10 Act. 11, 29 s.

11 Ὅτε δὲ ἦλθεν Κηφᾶς εἰς Ἀντιόχειαν, κατὰ πρόσωπον αὐτῷ ἀντέστην, ὅτι κατεγνωσμένος ἦν.

11 Act. 15, 35.

6 Deut. 10, 17. Iob 34, 19. Sap. 6, 8. Eccli. 35, 15.

12 Act. xi, 3. 12 Πρὸ τοῦ γὰρ ἐλθεῖν τινὰς ἀπὸ Ἰακώβου μετὰ τῶν ἐθνῶν συνήσθιεν· ὅτε δὲ ἦλθον, ὑπέστελλεν καὶ ἀφώριζεν ἑαυτόν, φοβούμενος τοὺς ἐκ περιτομῆς. 13 Καὶ συνυπεκρίθησαν αὐτῷ καὶ οἱ λοιποὶ Ἰουδαῖοι, ὥστε καὶ Βαρνάβας συναπήχθη αὐτῶν τῇ ὑποκρίσει. 14 Ἀλλ' ὅτε εἶδον ὅτι οὐκ ὀρθοποδοῦσιν πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ εὐαγγελίου, εἶπον τῷ Κηφᾷ ἔμπροσθεν πάντων· Εἰ σὺ Ἰουδαῖος ὑπάρχων ἐθνικῶς καὶ οὐκ Ἰουδαϊκῶς ζῇς, πῶς τὰ ἔθνη ἀναγκάζεις ἰουδαΐζειν; 15 Ἡμεῖς φύσει Ἰουδαῖοι καὶ οὐκ ἐξ ἐθνῶν ἁμαρτωλοί· 16 3, 11. Rom. 3, 20. 16 εἰδότες δὲ ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως Χριστοῦ καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου, διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σάρξ. 17 Εἰ δὲ ζητοῦντες δικαιωθῆναι ἐν Χριστῷ εὑρέθημεν καὶ αὐτοὶ ἁμαρτωλοί, ἆρα Χριστὸς ἁμαρτίας διάκονος; μὴ γένοιτο. 18 Εἰ γὰρ ἃ κατέλυσα ταῦτα πάλιν οἰκοδομῶ, παραβάτην ἐμαυτὸν συνιστάνω. 19 Ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον ἵνα θεῷ ζήσω· 20 1, 4 Eph. 5, 2. Tit. 2, 14. Χριστῷ συνεσταύρωμαι. 20 Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός· ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ. 21 Οὐκ ἀθετῶ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ· εἰ γὰρ διὰ νόμου δικαιοσύνη, ἄρα Χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανεν.

16 Ps. 142, 2.

CAPUT III.

Spiritus Sanctus ex fide in Christum datus. Abrahae fides ac filii. Dei promissio, lex, Christus. Lex educator. Qui Christi sunt, et filii Abrahae et heredes.

[1] Ὦ ἀνόητοι Γαλάται, τίς ὑμᾶς ἐβάσκανεν τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι, οἷς κατ' ὀφθαλμοὺς Ἰησοῦς Χριστὸς προεγράφη ἐν ὑμῖν ἐσταυρωμένος; [2] Τοῦτο μόνον θέλω μαθεῖν ἀφ' ὑμῶν· Ἐξ ἔργων νόμου τὸ πνεῦμα ἐλάβετε ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως; [3] Οὕτως ἀνόητοί ἐστε; ἐναρξάμενοι πνεύματι νῦν σαρκὶ ἐπιτελεῖσθε; [4] Τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῇ; εἴγε καὶ εἰκῇ. [5] Ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ πνεῦμα καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις ἐν ὑμῖν, ἐξ ἔργων νόμου ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως; [6] Καθὼς Ἀβραὰμ ἐπίστευσεν τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. [7] Γινώσκετε ἄρα ὅτι οἱ ἐκ πίστεως, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ Ἀβραάμ. [8] Προϊδοῦσα δὲ ἡ γραφὴ ὅτι ἐκ πίστεως δικαιοῖ τὰ ἔθνη ὁ θεός, προευηγγελίσατο τῷ Ἀβραάμ· Ὅτι ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ ἔθνη. [9] Ὥστε οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ Ἀβραάμ. [10] Ὅσοι γὰρ ἐξ ἔργων νόμου εἰσίν, ὑπὸ κατάραν εἰσίν· γέγραπται γὰρ ὅτι Ἐπικατάρατος πᾶς ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶσιν τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου τοῦ ποιῆσαι αὐτά. [11] Ὅτι δὲ ἐν νόμῳ οὐδεὶς δικαιοῦται παρὰ τῷ θεῷ δῆλον, ὅτι ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται. [12] Ὁ δὲ νόμος οὐκ ἔστιν ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὁ ποιήσας αὐτὰ ζήσεται ἐν αὐτοῖς. [13] Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα, ὅτι γέγραπται· Ἐπι-

2 Rom. 10, 17.
6 Rom. 4, 3. Iac. 2, 23.
8 Act. 3, 25.
11 Rom. 1, 17. Hebr. 10, 38.
12 Rom. 10, 5.
13 4, 5.

6 Gen. 15, 6. 8 Gen. 12, 3. Eccli. 44, 20. 10 Deut. 27, 26. 11 Hab. 2, 4. 12 Lev. 18, 5. 13 Deut. 21, 23.

κατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου· 14 ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ Ἀβραὰμ γένηται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως.

15 Rom. 3, 5 etc. Hebr. 9, 17. **15** Ἀδελφοί (κατὰ ἄνθρωπον λέγω) ὅμως ἀνθρώπου κεκυρωμένην διαθήκην οὐδεὶς ἀθετεῖ ἢ ἐπιδιατάσσεται. 16 Τῷ δὲ Ἀβραὰμ ἐρρέθησαν αἱ ἐπαγγελίαι καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ. οὐ λέγει· Καὶ τοῖς σπέρμασιν, ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνός· Καὶ τῷ σπέρματί σου, ὅς ἐστιν Χριστός. 17 Τοῦτο δὲ λέγω· διαθήκην προκεκυρωμένην ὑπὸ τοῦ θεοῦ ὁ μετὰ τετρακόσια καὶ τριάκοντα ἔτη γεγονὼς νόμος οὐκ ἀκυροῖ, εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν 18 Rom. 4, 14. ἐπαγγελίαν. 18 Εἰ γὰρ ἐκ νόμου ἡ κληρονομία, οὐκέτι ἐξ ἐπαγγελίας· τῷ δὲ Ἀβραὰμ δι' ἐπαγγελίας κεχάρισται ὁ θεός.

19 Rom. 5, 20. Hebr. 2, 2. Act. 7, 53. 20 1 Tim. 2, 5. **19** Τί οὖν ὁ νόμος; τῶν παραβάσεων χάριν προσετέθη, ἄχρις οὗ ἔλθῃ τὸ σπέρμα ᾧ ἐπήγγελται, διαταγεὶς δι' ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσίτου. 20 Ὁ δὲ μεσίτης ἑνὸς οὐκ ἔστιν, ὁ δὲ θεὸς εἷς ἐστίν. 21 Ὁ οὖν νόμος κατὰ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ θεοῦ; μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἐδόθη νόμος ὁ δυνάμενος ζωοποιῆσαι, ὄντως ἂν ἐκ νόμου ἦν ἡ δικαιοσύνη· 22 Rom. 3, 9; 11, 32. 23 1 Pet. 1, 5. 22 ἀλλὰ συνέκλεισεν ἡ γραφὴ τὰ πάντα ὑπὸ ἁμαρτίαν ἵνα ἡ ἐπαγγελία ἐκ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ δοθῇ τοῖς πιστεύουσιν. 23 Πρὸ τοῦ δὲ ἐλθεῖν τὴν πίστιν ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμεθα συγκλειόμενοι εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι. 24 Ὥστε ὁ νόμος παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστόν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθῶμεν. 25 Ἐλθούσης δὲ τῆς πίστεως οὐκέτι ὑπὸ παιδαγωγόν ἐσμεν. 26 Πάντες

16 Gen. 13, 15; 17, 8; 22, 18 etc. 17 Ex. 12, 40 s.

γὰρ υἱοὶ θεοῦ ἐστὲ διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· 27 Ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε. 28 Οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστὲ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. 29 Εἰ δὲ ὑμεῖς Χριστοῦ, ἄρα τοῦ Ἀβραὰμ σπέρμα ἐστέ, κατ' ἐπαγγελίαν κληρονόμοι.

27 Rom. 6, 3; 13, 14. 28 s. 1 Cor. 12, 13. Col. 3, 11. 29 Rom. 9, 7 s.

CAPUT IV.

Servi legis, Dei filii. Pristini amoris recordatio. Duo Abrahae filii duo testamenta designantes.

1 Λέγω δέ, ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ κληρονόμος νήπιός ἐστιν, οὐδὲν διαφέρει δούλου, κύριος πάντων ὤν, 2 ἀλλὰ ὑπὸ ἐπιτρόπους ἐστὶν καὶ οἰκονόμους ἄχρι τῆς προθεσμίας τοῦ πατρός. 3 Οὕτως καὶ ἡμεῖς, ὅτε ἦμεν νήπιοι, ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου ἦμεν δεδουλωμένοι· 4 Ὅτε δὲ ἦλθεν τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον, 5 ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν. 6 Ὅτι δέ ἐστε υἱοί, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν, κρᾶζον· Ἀββᾶ ὁ πατήρ. 7 Ὥστε οὐκέτι εἶ δοῦλος ἀλλὰ υἱός· εἰ δὲ υἱός, καὶ κληρονόμος διὰ θεοῦ. 8 Ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες θεὸν ἐδουλεύσατε τοῖς φύσει μὴ οὖσιν θεοῖς· 9 Νῦν δὲ γνόντες θεόν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύειν θέλετε; 10 Ἡμέρας παρατηρεῖσθε καὶ μῆνας καὶ καιροὺς καὶ ἐνιαυτούς· 11 Φοβοῦμαι ὑμᾶς μήπως εἰκῇ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς.

3 Col. 2, 20. 4 Eph. 1, 10. Rom. 1, 3. 5 3, 13. 6 Rom. 8, 15. 7 Rom. 8, 17. 9 4, 3. 10 Col. 2, 16. Rom. 14, 5.

12 Γίνεσθε ὡς ἐγώ, ὅτι κἀγὼ ὡς ὑμεῖς· ἀδελφοί, δέομαι ὑμῶν· οὐδέν με ἠδικήσατε. 13 Οἴδατε δὲ ὅτι δι' ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς εὐηγγελισάμην ὑμῖν τὸ πρότερον. 14 Καὶ τὸν πειρασμὸν ὑμῶν ἐν τῇ σαρκί μου οὐκ ἐξουθενήσατε οὐδὲ ἐξεπτύσατε, ἀλλὰ ὡς ἄγγελον Θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς Χριστὸν Ἰησοῦν. 15 Ποῦ οὖν ὁ μακαρισμὸς ὑμῶν; μαρτυρῶ γὰρ ὑμῖν ὅτι εἰ δυνατὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξορύξαντες ἐδώκατέ μοι. 16 Ὥστε ἐχθρὸς ὑμῶν γέγονα ἀληθεύων ὑμῖν; 17 Ζηλοῦσιν ὑμᾶς οὐ καλῶς, ἀλλὰ ἐκκλεῖσαι ὑμᾶς θέλουσιν, ἵνα αὐτοὺς ζηλοῦτε. 18 Καλὸν δὲ ζηλοῦσθαι ἐν καλῷ πάντοτε, καὶ μὴ μόνον ἐν τῷ παρεῖναί με πρὸς ὑμᾶς.

19 1 Cor. 4, 15. 19 Τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω ἄχρις οὗ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν. 20 Ἤθελον δὲ παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι καὶ ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου, ὅτι ἀποροῦμαι ἐν ὑμῖν.

21 Λέγετέ μοι, οἱ ὑπὸ νόμον θέλοντες εἶναι, τὸν νόμον οὐκ ἀκούετε; 22 Γέγραπται γὰρ ὅτι Ἀβραὰμ δύο υἱοὺς ἔσχεν, ἕνα ἐκ τῆς παιδίσκης

23 Rom. 9, 9. καὶ ἕνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας. 23 Ἀλλ' ὁ μὲν ἐκ τῆς παιδίσκης κατὰ σάρκα γεγέννηται, ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐλευθέρας διὰ τῆς ἐπαγγελίας. 24 Ἅτινά ἐστιν ἀλληγορούμενα· αὗται γάρ εἰσιν δύο διαθῆκαι· μία μὲν ἀπὸ ὄρους Σινᾶ εἰς δουλείαν γεννῶσα, ἥτις ἐστὶν Ἄγαρ· 25 Τὸ γὰρ Σινᾶ ὄρος ἐστὶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, συνστοιχεῖ δὲ τῇ νῦν Ἰερουσαλήμ,

26 Hebr. 12, 22. Apoc. 3, 12. δουλεύει γὰρ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς· 26 Ἡ δὲ ἄνω Ἰερουσαλὴμ ἐλευθέρα ἐστίν, ἥτις ἐστὶν μήτηρ ἡμῶν. 27 Γέγραπται γάρ· Εὐφράνθητι στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα· ῥῆξον καὶ βόησον ἡ οὐκ ὠδίνουσα· ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου

22 Gen. 16, 15; 21, 2. 9. 23 Gen. 17, 16. 27 Is. 54, 1.

μᾶλλον ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα. 28 Ἡμεῖς δέ, ἀδελφοί, κατὰ Ἰσαὰκ ἐπαγγελίας τέκνα ἐσμέν. 29 Ἀλλ' ὥσπερ τότε ὁ κατὰ σάρκα γεννηθεὶς ἐδίωκεν τὸν κατὰ πνεῦμα, οὕτως καὶ νῦν. 30 Ἀλλὰ τί λέγει ἡ γραφή; Ἔκβαλε τὴν παιδίσκην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς· οὐ γὰρ μὴ κληρονομήσει ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευθέρας. 31 Διό, ἀδελφοί, οὐκ ἐσμὲν παιδίσκης τέκνα ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρας· 28 Rom. 9, 7 s.

CAPUT V.

In Christo valet sola fides quae per charitatem operatur. Libertate christiana quomodo utendum. Caro et spiritus sibi invicem adversantes. Qui carnis opera agunt, regnum Dei non consequentur; qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt. Fructus spiritus, in quo et ambulandum.

1 Τῇ ἐλευθερίᾳ ἡμᾶς Χριστὸς ἠλευθέρωσεν· στήκετε οὖν καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε. 2 Ἴδε ἐγὼ Παῦλος λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει. 3 Μαρτύρομαι δὲ πάλιν παντὶ ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ ὅτι ὀφειλέτης ἐστὶν ὅλον τὸν νόμον ποιῆσαι. 4 Κατηργήθητε ἀπὸ Χριστοῦ οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε· τῆς χάριτος ἐξεπέσατε. 5 Ἡμεῖς γὰρ πνεύματι ἐκ πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀπεκδεχόμεθα. 6 Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη. 7 Ἐτρέχετε καλῶς· τίς ὑμᾶς ἐνέκοψεν τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι; 8 Ἡ πεισμονὴ οὐκ ἐκ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς. 9 Μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ. 10 Ἐγὼ πέποιθα εἰς ὑμᾶς ἐν κυρίῳ ὅτι οὐδὲν 2 Act. 15, 1. 3 Iac. 2, 10. 6 6, 15. 1 Cor. 7, 19. 7 3, 1. 9 1 Cor. 5, 6. 10 1, 7.

30 Gen. 21, 10.

ἄλλο φρονήσετε· ὁ δὲ ταράσσων ὑμᾶς βαστάσει
τὸ κρίμα, ὅστις ἐὰν ᾖ. 11 Ἐγὼ δέ, ἀδελφοί, εἰ
περιτομὴν ἔτι κηρύσσω, τί ἔτι διώκομαι; ἄρα
κατήργηται τὸ σκάνδαλον τοῦ σταυροῦ. 12 Ὄφελον
καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς.

13 Ὑμεῖς γὰρ ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε, ἀδελ-
φοί· μόνον μὴ τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῇ
σαρκί, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις.
14 Matth. 22, 39. Rom. 13, 8 ss. et. 14 Ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἑνὶ λόγῳ πληροῦται, ἐν
τῷ· Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σε-
αυτόν. 15 Εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε,
βλέπετε μὴ ὑπ' ἀλλήλων ἀναλωθῆτε.

16 Λέγω δέ· Πνεύματι περιπατεῖτε καὶ ἐπι-
θυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε. 17 Ἡ γὰρ σὰρξ
ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ
τῆς σαρκός· ταῦτα γὰρ ἀλλήλοις ἀντίκειται, ἵνα
18 Rom. 6, 14. 6, 14. μὴ ἃ ἂν θέλητε ταῦτα ποιῆτε. 18 Εἰ δὲ πνεύματι
ἄγεσθε, οὐκ ἐστὲ ὑπὸ νόμον. 19 Φανερὰ δέ ἐστιν
19 ss. Rom. 1, 29 ss. 1 Cor. 6, 9 s. Col. 3, 5 ss. Eph. 5, 5. τὰ ἔργα τῆς σαρκός, ἅτινά ἐστιν πορνεία, ἀκα-
θαρσία, ἀσέλγεια, 20 Εἰδωλολατρεία, φαρμακεία,
ἔχθραι, ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεῖαι, διχοστασίαι,
αἱρέσεις, 21 Φθόνοι, φόνοι, μέθαι, κῶμοι, καὶ τὰ
ὅμοια τούτοις, ἃ προλέγω ὑμῖν καθὼς προεῖπον,
ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες βασιλείαν θεοῦ οὐ
22 Eph. 5, 9. κληρονομήσουσιν. 22 Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματός
ἐστιν ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστό-
της, ἀγαθωσύνη, πίστις, 23 Πραΰτης, ἐγκράτεια·
κατὰ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστιν νόμος. 24 Οἱ δὲ τοῦ
Χριστοῦ τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθή-
μασιν καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. 25 Εἰ ζῶμεν πνεύματι,
πνεύματι καὶ στοιχῶμεν. 26 Μὴ γινώμεθα κενόδοξοι,
ἀλλήλους προκαλούμενοι, ἀλλήλοις φθονοῦντες.

14 Lev. 19, 18.

CAPUT VI.

Iuvandus cum humilitate proximus: nec aliorum laudes curandae. Semper bonum operandum. A seductoribus cavendum. Paulus in solo Christo crucifixo gloriatur, in quo valet tantum nova creatura.

1 Ἀδελφοί. ἐὰν καὶ προλημφθῇ ἄνθρωπος ἔν τινι παραπτώματι, ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πραΰτητος, σκοπῶν σεαυτόν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς. 2 Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσετε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ. 3 Εἰ γὰρ δοκεῖ τις εἶναί τι, μηδὲν ὤν, ἑαυτὸν φρεναπατᾷ. 4 Τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος, καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἕξει, καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον· 5 Ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον βαστάσει.

1 Rom. 15, 1.

4 1 Cor. 11, 28.

5 1 Cor. 3, 8.

6 Κοινωνείτω δὲ ὁ κατηχούμενος τὸν λόγον τῷ κατηχοῦντι ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς. 7 Μὴ πλανᾶσθε· θεὸς οὐ μυκτηρίζεται. ὃ γὰρ ἐὰν σπείρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει· 8 Ὅτι ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα ἑαυτοῦ ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν, ὁ δὲ σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον. 9 Τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐνκακῶμεν· καιρῷ γὰρ ἰδίῳ θερίσομεν μὴ ἐκλυόμενοι. 10 Ἄρα οὖν ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως.

7 Iac. 1, 16 etc. 2 Cor. 9, 6.

9 2 Thess. 3, 13. 2 Cor. 4, 16.

11 Ἴδετε πηλίκοις ὑμῖν γράμμασιν ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί. 12 Ὅσοι θέλουσιν εὐπροσωπῆσαι ἐν σαρκί, οὗτοι ἀναγκάζουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, μόνον ἵνα τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ μὴ διώκωνται. 13 Οὐδὲ γὰρ οἱ περιτεμνόμενοι αὐτοὶ νόμον φυλάσσουσιν, ἀλλὰ θέλουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυχήσωνται. 14 Ἐμοὶ δὲ μὴ

γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρω-
15 5, 6. 1 Cor. 7, 19. 2 Cor. 5, 17. ται κἀγὼ τῷ κόσμῳ. 15 Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ
οὔτε περιτομή τι ἐστὶν οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ
καινὴ κτίσις. 16 Καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχή-
16 Phil. 3, 16. σουσιν, εἰρήνη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεος, καὶ ἐπὶ τὸν
Ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ. 17 Τοῦ λοιποῦ κόπους μοι μη-
δεὶς παρεχέτω· ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ Ἰησοῦ
18 Philem. 25 etc. ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω. 18 Ἡ χάρις τοῦ
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος
ὑμῶν, ἀδελφοί. Ἀμήν.

ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
Η ΠΡΟΣ
ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPUT I.

Beneficia Dei in electos celebrat. Precatur ut perveniant ad intelligendam miram per Christum salutem ipsiusque Christi maiestatem, qui constitutus est caput super omnem Ecclesiam.

1 Παῦλος, ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν Ἐφέσῳ καὶ πιστοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. 2 Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. 1 s. Col. 1, 1 ss.

3 Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ, 4 καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου, εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατενώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ, 5 προορίσας ἡμᾶς εἰς υἱοθεσίαν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς αὐτόν, κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, 6 εἰς ἔπαινον δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ ἠγαπημένῳ, 7 ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτωμάτων, κατὰ τὸ πλοῦτος τῆς χάριτος αὐτοῦ, 8 ἧς ἐπερίσσευσεν εἰς ἡμᾶς ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει, 3 2 Cor. 1, 3. 1 Petr. 1, 3. 4 Col. 1, 22. 7 Col. 1, 14.

9 3, 3. Col. 1, 26. 9 γνωρίσας ἡμῖν τὸ μυστήριον τοῦ θελήματος
αὐτοῦ, κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ, ἣν προέθετο ἐν
10 Gal. 4, 4. Col. 1, 16, 19 s. αὐτῷ 10 εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν, ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ,
τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν αὐτῷ,
11 3, 11. 11 ἐν ᾧ καὶ ἐκληρώθημεν προορισθέντες κατὰ
πρόθεσιν τοῦ τὰ πάντα ἐνεργοῦντος κατὰ τὴν
βουλὴν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, 12 εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς
εἰς ἔπαινον δόξης αὐτοῦ, τοὺς προηλπικότας ἐν
13 4, 30. 2 Cor. 1, 22 etc. τῷ Χριστῷ· 13 ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς, ἀκούσαντες τὸν
λόγον τῆς ἀληθείας, τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας
ὑμῶν, ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε τῷ
πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ, 14 ὅς ἐστιν
ἀρραβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν, εἰς ἀπολύτρωσιν
τῆς περιποιήσεως, εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ.
15 Col. 1, 9 15 Διὰ τοῦτο κἀγώ, ἀκούσας τὴν καθ' ὑμᾶς
πίστιν ἐν τῷ κυρίῳ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀγάπην τὴν
16 1 Thess. 1, 2. Rom. 1, 9 s. εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, 16 οὐ παύομαι εὐχαριστῶν
ὑπὲρ ὑμῶν, μνείαν ὑμῶν ποιούμενος ἐπὶ τῶν
προσευχῶν μου, 17 ἵνα ὁ θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῆς δόξης, δῴη ὑμῖν
πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως ἐν ἐπιγνώσει
18 1 Petr. 1, 13. Col. 1, 27. αὐτοῦ, 18 πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς
καρδίας ὑμῶν, εἰς τὸ εἰδέναι ὑμᾶς τίς ἐστιν ἡ
ἐλπὶς τῆς κλήσεως αὐτοῦ, καὶ τίς ὁ πλοῦτος τῆς
19 3, 7. δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις, 19 καὶ
τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ
εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας κατὰ τὴν ἐνέργειαν
20 2, 6. τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, 20 ἣν ἐνήργησεν
ἐν τῷ Χριστῷ ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν καὶ
καθίσας ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις,
21 Col. 2, 10. 21 ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνά-

20 Ps. 109, 1.

μεως καὶ κυριότητος καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι· 22 Καὶ πάντα ὑπέταξεν 22 1 Cor. 15, 27. Hebr. 2, 8. ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν ἔδωκεν κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ, 23 Ἥτις ἐστὶν τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσιν πληρουμένου. 23 Col. 1, 18.

CAPUT II.

Christus peccatorum salus. Ipsi Gentiles ad pacem Christi vocati.

1 Καὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς τοῖς παραπτώμασιν καὶ ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν, 2 Ἐν αἷς ποτὲ περιεπατήσατε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου, κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, τοῦ πνεύματος τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας, 3 Ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεστράφημέν ποτε ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν, ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν, καὶ ἤμεν τέκνα φύσει ὀργῆς ὡς καὶ οἱ λοιποί· 4 Ὁ δὲ θεός, πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς, 5 Καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασιν συνεζωοποίησεν τῷ Χριστῷ, (χάριτί ἐστε σεσωσμένοι) 6 Καὶ συνήγειρεν καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, 7 Ἵνα ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσιν τοῖς ἐπερχομένοις τὸ ὑπερβάλλον πλοῦτος τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. 8 Τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ πίστεως, καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν· θεοῦ τὸ δῶρον, 9 Οὐκ ἐξ ἔργων, ἵνα μή τις

1 Col. 2, 13. 2 Col. 3, 7. 6. 5 Col. 2, 13. 6 1, 20.

22 Ps. 8, 8.

10 Col. 1, 10. καυχήσηται. 10 Αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς προητοίμασεν ὁ θεὸς ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν.

11 Rom. 2, 26. 11 Διὸ μνημονεύετε ὅτι ποτὲ ὑμεῖς τὰ ἔθνη ἐν σαρκί, οἱ λεγόμενοι ἀκροβυστία ὑπὸ τῆς λεγο-

12 Rom. 9, 4. Hebr. 11, 13. μένης περιτομῆς ἐν σαρκὶ χειροποιήτου· 12 ὅτι ἦτε τῷ καιρῷ ἐκείνῳ χωρὶς Χριστοῦ, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς πολιτείας τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ξένοι τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας, ἐλπίδα μὴ ἔχοντες καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ. 13 Νυνὶ δὲ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ὑμεῖς οἵ ποτε ὄντες μακρὰν ἐγενήθητε ἐγγὺς ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ. 14 Αὐτός γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἓν καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὴν ἔχθραν ἐν

15 Col. 2, 14. τῇ σαρκὶ αὐτοῦ· 15 τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασιν καταργήσας, ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν ἑαυτῷ

16 Col. 1, 20. 22. εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρωπον, ποιῶν εἰρήνην, 16 καὶ ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους ἐν ἑνὶ σώματι τῷ θεῷ διὰ τοῦ σταυροῦ, ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν ἐν αὐτῷ. 17 Καὶ ἐλθὼν εὐηγγελίσατο εἰρήνην ὑμῖν

18 3, 12. Rom. 5, 2. τοῖς μακρὰν καὶ τοῖς ἐγγύς· 18 ὅτι δι' αὐτοῦ ἔχομεν τὴν προσαγωγὴν οἱ ἀμφότεροι ἐν ἑνὶ πνεύματι πρὸς τὸν πατέρα. 19 Ἄρα οὖν οὐκέτι ἐστὲ ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλὰ ἐστὲ συνπολῖται τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ θεοῦ, 20 ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος

21 4, 16. 1 Cor. 3, 16. ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ. 21 Ἐν ᾧ πᾶσα οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη αὔξει εἰς ναὸν ἅγιον

22 1 Petr. 2, 5. ἐν κυρίῳ, 22 ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ θεοῦ ἐν πνεύματι.

13 Is. 57, 19. 17 Is. 57, 19. 20 Is. 28, 16.

CAPUT III.

Mysterium de salute Gentium. Paulus Gentium Apostolus. Ii quorum in animis Christus habitat, ad plenum comprehendere possunt divina mysteria.

1 *Τούτου χάριν ἐγὼ Παῦλος ὁ δέσμιος τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ ὑπὲρ ὑμῶν τῶν ἐθνῶν,* 2 *εἴγε ἠκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς,* 3 *ὅτι κατὰ ἀποκάλυψιν ἐγνωρίσθη μοι τὸ μυστήριον, καθὼς προέγραψα ἐν ὀλίγῳ,* 4 *πρὸς ὃ δύνασθε ἀναγινώσκοντες νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ Χριστοῦ,* 5 *ὃ ἑτέραις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν πνεύματι,* 6 *εἶναι τὰ ἔθνη συνκληρονόμα καὶ σύσσωμα καὶ συμμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου,* 7 *οὗ ἐγενήθην διάκονος κατὰ τὴν δωρεὰν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τῆς δοθείσης μοι κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.* 8 *Ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων ἁγίων ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη, ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι τὸ ἀνεξιχνίαστον πλοῦτος τοῦ Χριστοῦ,* 9 *καὶ φωτίσαι πάντας, τίς ἡ οἰκονομία τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ θεῷ τῷ τὰ πάντα κτίσαντι.* 10 *Ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις διὰ τῆς ἐκκλησίας ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ,* 11 *κατὰ πρόθεσιν τῶν αἰώνων ἣν ἐποίησεν ἐν τῷ Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν,* 12 *ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν παρρησίαν καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐν πεποιθήσει διὰ τῆς πίστεως αὐτοῦ.*

13 *Διὸ αἰτοῦμαι μὴ ἐνκακεῖν ἐν ταῖς θλίψεσίν μου ὑπὲρ ὑμῶν, ἥτις ἐστὶν δόξα ὑμῶν.* 14 *Τούτου*

1 4, 1. 3 1, 9. Gal.1,12. 4 Col. 4,3.Rom. 16, 25. 5 Col. 1, 26. 1 Cor. 2, 7 ss. (Eph. 2, 20;4,11.) 6 Gal. 3, 28 s. 7 1, 19. Col. 1, 23. 25. 8 1 Cor. 15, 9 s. Rom.1,5. Col. 1, 27 s. Rom. 11, 33. 9 1, 18. Col.1,26. 10 1, 21. Col.1,16. Rom.11, 33. 11 1, 11. 2 Tim. 1, 9. 12 2, 18. Rom. 5, 2; 8, 15. 1 Petr. 3, 18. 13 Gal. 6, 9. 14 (Act. 20, 36.)

χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν πατέρα
τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, 15 ἐξ οὗ πᾶσα
16 s. πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται, 16 ἵνα
Col. 1 11. δῷ ὑμῖν κατὰ τὸ πλοῦτος τῆς δόξης αὐτοῦ δυνάμει
2 Cor. 4 16. κραταιωθῆναι διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εἰς τὸν
17 Lc. 24 ἔσω ἄνθρωπον, 17 κατοικῆσαι τὸν Χριστὸν διὰ τῆς
23. πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐν ἀγάπῃ ἐρριζω-
μένοι καὶ τεθεμελιωμένοι, 18 ἵνα ἐξισχύσητε κατα-
λαβέσθαι σὺν πᾶσιν τοῖς ἁγίοις τί τὸ πλάτος καὶ
19 1. 20 μῆκος καὶ ὕψος καὶ βάθος, 19 γνῶναί τε τὴν
ὑπερβάλλουσαν τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ,
ἵνα πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ θεοῦ.
20 s. Rom. 11 **20** Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι
33 ss. ὑπερεκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν, κατὰ
τὴν δύναμιν τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἡμῖν, 21 αὐτῷ
ἡ δόξα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς
πάσας τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων· ἀμήν.

CAPUT IV.

Unitas servanda fidei in varietate munerum gratiae. Ecclesia corpus Christi. Novus homo induendus integris moribus conspicuus.

1 s. 1 Col. 1 10 1 Cor. 7 20. Phil 1, 27. 2 Col. 3 12 ss. 3 Rom 12, 10. 5 1 Cor. 8, 6; 12, 5 s 1 Tim. 2, 5.

4 1 Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν κυ-
ρίῳ, ἀξίως περιπατῆσαι τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθητε,
2 μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πραΰτητος,
μετὰ μακροθυμίας, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ,
3 σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος
ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης. 4 Ἓν σῶμα καὶ ἓν
πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς
κλήσεως ὑμῶν· 5 εἷς κύριος, μία πίστις, ἓν βά-
πτισμα· 6 εἷς θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάν-

6 Mal. 2, 10.

των καὶ διὰ πάντων καὶ ἐν πᾶσιν. 7 Ἑνὶ δὲ ἑκάστῳ 7 Rom. 12, 3. 1 Cor. 12, 11. 2 Cor. 10, 13.
ἡμῶν ἐδόθη χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ. 8 Διὸ λέγει· Ἀναβὰς εἰς ὕψος ᾐχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, ἔδωκεν δόματα τοῖς ἀνθρώποις. 9 Τὸ δὲ ἀνέβη τί ἐστιν εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη πρῶτον εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς; 10 Ὁ καταβάς, αὐτός ἐστιν καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα. 11 Καὶ αὐτὸς ἔδωκεν τοὺς 11 1 Cor. 12, 28.
μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ εὐαγγελιστάς, τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους, 12 Πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, 13 Μέχρι καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, 14 Ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι, κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδείαν τῆς πλάνης. 15 Ἀλη- 15 1, 22; 5, 23. Col. 1, 18.
θεύοντες δὲ ἐν ἀγάπῃ αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ Χριστός, 16 Ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον καὶ συνβιβαζόμενον διὰ πάσης ἁφῆς τῆς ἐπιχορηγίας κατ' ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἑνὸς ἑκάστου μέλους τὴν αὔξησιν τοῦ σώματος ποιεῖται εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ. 16 Col. 2, 19.

17 Τοῦτο οὖν λέγω καὶ μαρτύρομαι ἐν κυρίῳ, 17 Rom. 1, 21.
μηκέτι ὑμᾶς περιπατεῖν καθὼς καὶ τὰ ἔθνη περιπατεῖ ἐν ματαιότητι τοῦ νοὸς αὐτῶν, 18 Ἐσκοτισ- 18 Col. 1, 21.
μένοι τῇ διανοίᾳ ὄντες, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς ζωῆς τοῦ θεοῦ, διὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς, διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν, 19 Οἵτινες

8 Ps. 67, 19.

ἀπηλγηκότες ἑαυτοὺς παρέδωκαν τῇ ἀσελγείᾳ εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρσίας πάσης ἐν πλεονεξίᾳ. 20 Ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν Χριστόν, 21 εἴγε αὐτὸν ἠκούσατε καὶ ἐν αὐτῷ ἐδιδάχθητε καθώς ἐστιν
22 Col. 3, 8 ἀλήθεια ἐν τῷ Ἰησοῦ· 22 ἀποθέσθαι ὑμᾶς κατὰ τὴν προτέραν ἀναστροφὴν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης,
23 Rom. 12, 2 23 ἀνανεοῦσθαι δὲ τῷ πνεύματι τοῦ νοὸς ὑμῶν
24 Col. 3, 10 24 καὶ ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς
25 1 Petr. 2, 1 ἀληθείας. 25 Διὸ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ, ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη. 26 Ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε· ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ
27 Jac. 4, 7 τῷ παροργισμῷ ὑμῶν, 27 μηδὲ δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ. 28 Ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον δὲ κοπιάτω ἐργαζόμενος ταῖς ἰδίαις χερσὶν τὸ ἀγαθόν, ἵνα ἔχῃ μεταδιδόναι τῷ χρείαν ἔχοντι.
29 Πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλὰ εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν
30 1, 13 τῆς χρείας, ἵνα δῷ χάριν τοῖς ἀκούουσιν. 30 Καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ, ἐν ᾧ
31 Col. 3, 8 ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως. 31 Πᾶσα πικρία καὶ θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ κραυγὴ καὶ βλασ-
32 Col. 3, 12 φημία ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ. 32 Γίνεσθε δὲ εἰς ἀλλήλους χρηστοί, εὔσπλαγχνοι, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς καθὼς καὶ ὁ θεὸς ἐν Χριστῷ ἐχαρίσατο ὑμῖν.

25 Zach. 8, 16. 26 Ps. 4, 5.

CAPUT V.

Dilectione Deus imitandus et vitae integritati studendum. Fructus lucis. Prudenter ac pie versandum. Ad uxores et maritos. Mysterium matrimonii.

[1] *Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ θεοῦ, ὡς τέκνα*
ἀγαπητά, [2] *καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς* 2 Io. 13, 34; 15, 12. 1Io 4, 21.
καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ παρέδωκεν
ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν Gal. 2, 20.
τῷ θεῷ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας. [3] *Πορνεία δὲ* 3 Col. 3, 5.
καὶ πᾶσα ἀκαθαρσία ἢ πλεονεξία μηδὲ ὀνομαζέσθω
ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις, [4] *ἢ αἰσχρότης ἢ*
μωρολογία ἢ εὐτραπελία, τὰ οὐκ ἀνήκοντα, ἀλλὰ
μᾶλλον εὐχαριστία. [5] *Τοῦτο γὰρ ἴστε γινώσκοντες,* 5 Gal. 5, 21. 1Cor. 6, 9 s.
ὅτι πᾶς πόρνος ἢ ἀκάθαρτος ἢ πλεονέκτης, ὅ ἐστιν
εἰδωλολάτρης, οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ
τοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ. [6] *Μηδεὶς ὑμᾶς ἀπατάτω* 6 Matth. 24, 4. Marc. 13, 5. Lc. 21, 8. 2 Thess. 2, 3. Col. 3, 6.
κενοῖς λόγοις· διὰ ταῦτα γὰρ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ
θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας. [7] *Μὴ οὖν γίνεσθε*
συνμέτοχοι αὐτῶν. [8] *Ἦτε γάρ ποτε σκότος, νῦν*
δὲ φῶς ἐν κυρίῳ. ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε·
[9] *Ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ φωτὸς ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ* 8 1Thess. 5, 5.
καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ· [10] *δοκιμάζοντες τί* 9 Gal. 5, 22.
ἐστιν εὐάρεστον τῷ κυρίῳ· [11] *Καὶ μὴ συγκοι-*
νωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους, 10 Rom. 12, 2.
μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε. [12] *Τὰ γὰρ κρυφῇ γινό-*
μενα ὑπ' αὐτῶν αἰσχρόν ἐστιν καὶ λέγειν. [13] *Τὰ*
δὲ πάντα ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ φωτὸς φανεροῦται·
πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον φῶς ἐστίν. [14] *Διὸ*
λέγει· Ἔγειρε ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα
ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ
Χριστός.

---

2 Ex. 29, 18 etc. **14** Is. 60, 1? 26, 19?

15 Col. 4, 5. **15** Βλέπετε οὖν πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε, μὴ
ὡς ἄσοφοι ἀλλ' ὡς σοφοί, 16 ἐξαγοραζόμενοι
17 Rom 12, 2. 1 Thess. 4, 3. τὸν καιρόν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσιν. 17 διὰ
τοῦτο μὴ γίνεσθε ἄφρονες, ἀλλὰ συνιέντες τί τὸ
θέλημα τοῦ κυρίου. 18 καὶ μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ,
ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσωτία, ἀλλὰ πληροῦσθε ἐν πνεύματι,
19 s. Col. 3, 16 s. 19 λαλοῦντες ἑαυτοῖς ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ
ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν
ταῖς καρδίαις ὑμῶν τῷ κυρίῳ, 20 εὐχαριστοῦντες
πάντοτε ὑπὲρ πάντων ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ τῷ θεῷ καὶ πατρί, 21 ὑποτασσόμενοι
ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Χριστοῦ.

22 Col. 3, 18. 1 Petr. 3, 1. **22** Αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτασσέσθωσαν ὡς τῷ κυρίῳ, 23 ὅτι ἀνήρ ἐστιν
23 1, 22. 1 Cor. 11, 3. κεφαλὴ τῆς γυναικός, ὡς καὶ ὁ Χριστὸς κεφαλὴ
τῆς ἐκκλησίας, αὐτὸς σωτὴρ τοῦ σώματος. 24 ἀλλὰ
ὡς ἡ ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ Χριστῷ, οὕτως
καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ἐν παντί.

25 Col. 3, 19. 1 Petr. 3, 7. **25** Οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν,
καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν τὴν ἐκκλησίαν
καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, 26 ἵνα αὐτὴν
ἁγιάσῃ καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι,
27 2 Cor. 11, 2. Col. 1, 22. 27 ἵνα παραστήσῃ αὐτὸς ἑαυτῷ ἔνδοξον τὴν ἐκ-
κλησίαν, μὴ ἔχουσαν σπίλον ἢ ῥυτίδα ἤ τι τῶν
τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾖ ἁγία καὶ ἄμωμος. 28 οὕτως
καὶ οἱ ἄνδρες ὀφείλουσιν ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν
γυναῖκας ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. ὁ ἀγαπῶν τὴν
ἑαυτοῦ γυναῖκα ἑαυτὸν ἀγαπᾷ. 29 οὐδεὶς γάρ
ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλὰ ἐκτρέφει
καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς τὴν ἐκ-
κλησίαν, 30 ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ,
ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ.

18 Prov. 23, 31. 22 Gen. 3, 16.

31 Ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. 32 Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν. ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. 33 Πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ' ἕνα ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν· ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα. 31 Matth. 19, 5. Marc. 10, 7. 1 Cor. 6, 16.

CAPUT VI.

Liberis et parentibus. Servis et dominis. Armatura Dei contra spirituales inimicos; militia Christi. Tychicus. Votum.

1 Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν κυρίῳ· τοῦτο γάρ ἐστιν δίκαιον. 2 Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, ἥτις ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη ἐν ἐπαγγελίᾳ· 3 ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς. 4 Καὶ οἱ πατέρες, μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλὰ ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ Κυρίου. 1 Col. 3, 20. 2 s. Matth. 15, 4. Marc. 7, 10. Col. 3, 20. 4 Col. 3, 21.

5 Οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις μετὰ φόβου καὶ τρόμου, ἐν ἁπλότητι τῆς καρδίας ὑμῶν, ὡς τῷ Χριστῷ, 6 μὴ κατ' ὀφθαλμοδουλείαν ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ὡς δοῦλοι Χριστοῦ, ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ἐκ ψυχῆς, 7 μετ' εὐνοίας δουλεύοντες, ὡς τῷ κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις, 8 εἰδότες ὅτι ἕκαστος ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἀγαθόν, τοῦτο κομίσεται παρὰ κυρίου, 9 εἴτε δοῦλος εἴτε ἐλεύθερος. 9 Καὶ οἱ κύριοι, τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτούς, ἀνιέντες τὴν ἀπει- 5 Col. 3, 22. Tit. 2, 9. 1 Petr. 2, 18. (2 Cor. 7, 15. Phil. 2, 12.) 6 ss. Col. 3, 23 ss. 9 Act. 10, 34. Rom. 2, 11. Col. 3, 25; 4, 1. 1 Petr. 1, 17.

31 Gen. 2, 24. — 2 s. Ex. 20, 12. Deut. 5, 16. Eccli. 3, 9. 9 Deut. 10, 17. 2 Par. 19, 7. Iob 34, 19. Sap. 6, 8. Eccli. 35, 15.

λήν. εἰδότες ὅτι καὶ αὐτῶν καὶ ὑμῶν ὁ κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ προσωπολημψία οὐκ ἔστιν παρ' αὐτῷ.

10 Τὸ λοιπὸν ἀδελφοί ἐνδυναμοῦσθε ἐν κυρίῳ καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. 11 Ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου· 12 Ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας, ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. 13 Διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι.

14 ss. 1 Thess. 5, 8. 14 Στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης, 15 Καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης. 16 Ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι·

17 1 Thess. 5, 8. 17 Καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος,

18 Col. 4, 2. ὅ ἐστιν ῥῆμα θεοῦ, 18 Διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεήσεως προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ ἐν πνεύματι, καὶ εἰς αὐτὸ ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει καὶ δεήσει περὶ πάντων τῶν

19 s. Col. 4, 3 s. 2 Thess. 3, 1. ἁγίων, 19 Καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα μοι δοθῇ λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου ἐν παρρησίᾳ, γνωρίσαι τὸ μυστήριον τοῦ εὐαγγελίου, 20 Ὑπὲρ οὗ πρεσβεύω ἐν ἁλύσει, ἵνα ἐν αὐτῷ παρρησιάσωμαι ὡς δεῖ με λαλῆσαι.

---

14 Is. 59, 17; 11, 5. 15 Is. 52, 7. 17 Is. 59, 17; 49, 2.

21 Ἵνα δὲ καὶ ὑμεῖς εἰδῆτε τὰ κατ' ἐμέ, τί 21 s. Col. 4, 7 s.
πράσσω, πάντα γνωρίσει ὑμῖν Τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς
ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος ἐν κυρίῳ, [22] ὃν
ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῶτε τὰ
περὶ ἡμῶν καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν.
23 Εἰρήνη τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἀγάπη μετὰ
πίστεως ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ. [24] Ἡ χάρις μετὰ πάντων τῶν ἀγαπών-
των τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν ἀφθαρ-
σίᾳ. Ἀμήν.

ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
Η ΠΡΟΣ
ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPUT I.

Salutem Philippensium grate et amanter curat. Fructus vinculorum. Paul. Ecclesiae causa praetat vivere quam mori. Pro Christo patiendum.

1 2 Cor. 1, 1 etc. Act. 16, 12 etc. 2 Rom. 1, 7 etc.

1 Παῦλος καὶ Τιμόθεος δοῦλοι Ἰησοῦ Χριστοῦ, πᾶσιν τοῖς ἁγίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τοῖς οὖσιν ἐν Φιλίπποις σὺν ἐπισκόποις καὶ διακόνοις. 2 Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

3s. Rom. 1, 8. 1 Thess. 1, 2 s. Eph. 1, 15 s. 5 1 Cor. 1, 9. 1 Io. 1, 3. 7. 6 1 Cor. 1, 8. 2 Tim. 4, 8. 7 2 Cor. 7, 3. 8 Rom. 1, 9. 2 Cor. 5, 14. 9 Eph. 1, 8.

3 Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου ἐπὶ πάσῃ τῇ μνείᾳ ὑμῶν 4 πάντοτε ἐν πάσῃ δεήσει μου ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, μετὰ χαρᾶς τὴν δέησιν ποιούμενος, 5 ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἄχρι τοῦ νῦν. 6 πεποιθὼς αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθὸν ἐπιτελέσει ἄχρις ἡμέρας Χριστοῦ Ἰησοῦ· 7 καθώς ἐστιν δίκαιον ἐμοὶ τοῦτο φρονεῖν ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς, ἔν τε τοῖς δεσμοῖς μου καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγελίου συγκοινωνούς μου τῆς χάριτος πάντας ὑμᾶς ὄντας. 8 μάρτυς γάρ μου ἐστὶν ὁ θεός, ὡς ἐπιποθῶ πάντας ὑμᾶς ἐν σπλάγχνοις Ἰησοῦ Χριστοῦ. 9 Καὶ τοῦτο προσεύχομαι, ἵνα ἡ ἀγάπη

ὑμῶν ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσεύῃ ἐν ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ αἰσθήσει, 10 Εἰς τὸ δοκιμάζειν 10 Rom. 2, 18; 12, 2.
ὑμᾶς τὰ διαφέροντα, ἵνα ἦτε εἰλικρινεῖς καὶ (Act. 24, 16.)
ἀπρόσκοποι εἰς ἡμέραν Χριστοῦ, 11 Πεπληρωμένοι 11 Eph. 3, 19; 5, 9.
καρπὸν δικαιοσύνης τὸν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς
δόξαν καὶ ἔπαινον θεοῦ.

12 Γινώσκειν δὲ ὑμᾶς βούλομαι, ἀδελφοί, ὅτι 13 4, 22.
τὰ κατ' ἐμὲ μᾶλλον εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου
ἐλήλυθεν, 13 Ὥστε τοὺς δεσμούς μου φανεροὺς
ἐν Χριστῷ γενέσθαι ἐν ὅλῳ τῷ πραιτωρίῳ καὶ
τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, 14 Καὶ τοὺς πλείονας τῶν
ἀδελφῶν ἐν κυρίῳ πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου
περισσοτέρως τολμᾶν ἀφόβως τὸν λόγον τοῦ θεοῦ
λαλεῖν. 15 Τινὲς μὲν καὶ διὰ φθόνον καὶ ἔριν,
τινὲς δὲ καὶ δι' εὐδοκίαν τὸν Χριστὸν κηρύσ-
σουσιν· 16 Οἱ μὲν ἐξ ἀγάπης, εἰδότες ὅτι εἰς ἀπο-
λογίαν τοῦ εὐαγγελίου κεῖμαι, 17 Οἱ δὲ ἐξ ἐρι-
θείας τὸν Χριστὸν καταγγέλλουσιν οὐχ ἁγνῶς,
οἰόμενοι θλῖψιν ἐγείρειν τοῖς δεσμοῖς μου. 18 Τί
γάρ; πλὴν ὅτι παντὶ τρόπῳ, εἴτε προφάσει εἴτε
ἀληθείᾳ, Χριστὸς καταγγέλλεται· καὶ ἐν τούτῳ
χαίρω, ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι. 19 Οἶδα γὰρ ὅτι
τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς σωτηρίαν διὰ
τῆς ὑμῶν δεήσεως καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύματος
Ἰησοῦ Χριστοῦ, 20 Κατὰ τὴν ἀποκαραδοκίαν καὶ 20 Rom. 8, 19. 25; 5, 5. 2 Cor. 10, 8. 1 Cor. 6, 20.
ἐλπίδα μου ὅτι ἐν οὐδενὶ αἰσχυνθήσομαι, ἀλλ' ἐν
πάσῃ παρρησίᾳ ὡς πάντοτε καὶ νῦν μεγαλυν-
θήσεται Χριστὸς ἐν τῷ σώματί μου, εἴτε διὰ
ζωῆς εἴτε διὰ θανάτου.

21 Ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστός, καὶ τὸ ἀπο- 21 Col. 3, 4. Gal. 2, 20.
θανεῖν κέρδος. 22 Εἰ δὲ τὸ ζῆν ἐν σαρκί, τοῦτό
μοι καρπὸς ἔργου, καὶ τί αἱρήσομαι οὐ γνωρίζω. Rom. 14, 7 s.

19 Iob 13, 16.

23 2 Cor. 5, 8. 2 Tim. 4, 6. 23 Συνέχομαι δὲ ἐκ τῶν δύο, τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι· πολλῷ μᾶλλον κρεῖσσον· 24 τὸ δὲ ἐπιμένειν ἐν τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς. 25 Καὶ τοῦτο πεποιθὼς οἶδα, ὅτι μενῶ καὶ παραμενῶ πᾶσιν ὑμῖν εἰς τὴν 26 2 Cor. 1, 14; 5, 12. ὑμῶν προκοπὴν καὶ χαρὰν τῆς πίστεως, 26 ἵνα τὸ καύχημα ὑμῶν περισσεύῃ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐν ἐμοὶ διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν πρὸς ὑμᾶς.

27 Eph. 4, 1. Col. 1, 10. 1 Thess. 2, 12. 27 Μόνον ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ πολιτεύεσθε, ἵνα εἴτε ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ὑμᾶς εἴτε ἀπὼν ἀκούσω τὰ περὶ ὑμῶν, ὅτι στήκετε ἐν ἑνὶ πνεύματι μιᾷ ψυχῇ, συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ 28 1 Petr. 3, 14. εὐαγγελίου, 28 καὶ μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων, ἥτις ἐστὶν αὐτοῖς ἔνδειξις ἀπωλείας, ὑμῶν δὲ σωτηρίας, καὶ τοῦτο ἀπὸ θεοῦ· 29 ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ, οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν, 30 τὸν αὐτὸν ἀγῶνα ἔχοντες οἷον εἴδετε ἐν ἐμοὶ καὶ νῦν ἀκούετε ἐν ἐμοί.

CAPUT II.

Diligendum exemplo Christi. Christi humilitas et gloria. Salus omni cura appetenda. Timothei et Epaphroditi laudes.

2 3, 16. 1 Εἴ τις οὖν παράκλησις ἐν Χριστῷ, εἴ τι παραμύθιον ἀγάπης, εἴ τις κοινωνία πνεύματος, εἴ τινα σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοί, 2 πληρώσατέ μου τὴν χαρὰν ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες, σύνψυχοι, τὸ ἓν φρονοῦντες, 3 μηδὲν κατ' ἐριθείαν μηδὲ κατὰ κενοδοξίαν, ἀλλὰ τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερ- 4 1 Cor. 10, 24. έχοντας ἑαυτῶν, 4 μὴ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστοι σκοποῦντες, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑτέρων ἕκαστοι. 5 Τοῦτο γὰρ φρονεῖτε ἐν ὑμῖν ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ,

6 ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἁρπαγμὸν
ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ· 7 ἀλλὰ ἑαυτὸν ἐκένω- 7 Rom.
σεν μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀν- 8, 3.
θρώπων γενόμενος καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄν-
θρωπος· 8 ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος 8 Hebr.
μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. 9 διὸ καὶ 2, 9.
ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσεν, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ
ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, 10 ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι 10 s.
Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ἐπι- Rom. 14,
γείων καὶ καταχθονίων, 11 καὶ πᾶσα γλῶσσα 11.
ἐξομολογήσηται ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς
δόξαν θεοῦ πατρός.

12 Ὥστε, ἀγαπητοί μου, καθὼς πάντοτε ὑπη-
κούσατε, μὴ ὡς ἐν τῇ παρουσίᾳ μου μόνον, ἀλλὰ
νῦν πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου, μετὰ φόβου
καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε.
13 θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν
καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας. 14 πάντα 14 1 Petr.
ποιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶν καὶ διαλογισμῶν· 15 ἵνα 4, 9.
γένησθε ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι, τέκνα θεοῦ
ἄμωμα μέσον γενεᾶς σκολιᾶς καὶ διεστραμ-
μένης, ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ,
16 λόγον ζωῆς ἐπέχοντες, εἰς καύχημα ἐμοὶ εἰς 16 (Gal.
ἡμέραν Χριστοῦ, ὅτι οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον οὐδὲ 2, 2.)
εἰς κενὸν ἐκοπίασα. 17 ἀλλὰ εἰ καὶ σπένδο- 17 2 Tim.
μαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ τῆς πίστεως 4, 6.
ὑμῶν, χαίρω καὶ συνχαίρω πᾶσιν ὑμῖν· 18 τὸ δὲ 18 3, 1;
αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συνχαίρετέ μοι. 4, 4.

19 Ἐλπίζω δὲ ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ Τιμόθεον ταχέως 19 Act.
πέμψαι ὑμῖν, ἵνα κἀγὼ εὐψυχῶ γνοὺς τὰ περὶ 16, 1.
ὑμῶν. 20 οὐδένα γὰρ ἔχω ἰσόψυχον, ὅστις γνη-
σίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει· 21 οἱ πάντες γὰρ 21 1 Cor.
13, 5.

---

10 s. Is. 45, 23. 15 Deut. 32, 5. 16 Is. 49, 4.

22 1 Tim. 1, 2. τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. 22 Τὴν δὲ δοκιμὴν αὐτοῦ γινώσκετε, ὅτι ὡς πατρὶ τέκνον σὺν ἐμοὶ ἐδούλευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον. 23 Τοῦτον μὲν οὖν ἐλπίζω πέμψαι, ὡς ἂν ἀφίδω τὰ περὶ ἐμέ, ἐξαυτῆς. 24 Πέποιθα δὲ ἐν κυρίῳ ὅτι καὶ αὐτὸς ταχέως ἐλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς.

25 Ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην, Ἐπαφρόδιτον τὸν ἀδελφὸν καὶ συνεργὸν καὶ συνστρατιώτην μου, ὑμῶν δὲ ἀπόστολον καὶ λειτουργὸν τῆς χρείας μου, πέμψαι πρὸς ὑμᾶς, 26 ἐπειδὴ ἐπιποθῶν ἦν πάντας ὑμᾶς καὶ ἀδημονῶν, διότι ἠκούσατε ὅτι ἠσθένησεν. 27 καὶ γὰρ ἠσθένησεν παραπλήσιον θανάτῳ· ἀλλὰ ὁ θεὸς ἐλέησεν αὐτόν, οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον ἀλλὰ καὶ ἐμέ, ἵνα μὴ λύπην ἐπὶ λύπην σχῶ. 28 Σπουδαιοτέρως οὖν ἔπεμψα αὐτόν, ἵνα ἰδόντες αὐτὸν πάλιν χαρῆτε κἀγὼ ἀλυπότερος ὦ. 29 Προσδέχεσθε οὖν αὐτὸν ἐν κυρίῳ μετὰ πάσης χαρᾶς, καὶ τοὺς τοιούτους ἐν-
30 1 Cor. 16, 17. τίμους ἔχετε· 30 ὅτι διὰ τὸ ἔργον Χριστοῦ μέχρι θανάτου ἤγγισεν, παραβολευσάμενος τῇ ψυχῇ, ἵνα ἀναπληρώσῃ τὸ ὑμῶν ὑστέρημα τῆς πρός με λειτουργίας.

CAPUT III.

Contra iudaizantes Pauli adversarios. Severum Pauli studium atque spes caelestis.

1 2, 18; 4, 4. 1 Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί μου, χαίρετε ἐν κυρίῳ. τὰ αὐτὰ γράφειν ὑμῖν ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρόν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές. 2 Βλέπετε τοὺς κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατατομήν. 3 Ἡμεῖς γάρ ἐσμεν ἡ περιτομή, οἱ πνεύματι θεῷ λατρεύοντες καὶ καυχώμενοι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιθότες, 4 καίπερ ἐγὼ ἔχων πεποί-

θησιν καὶ ἐν σαρκί. Εἴ τις δοκεῖ ἄλλος πεποιθέναι ἐν σαρκί, ἐγὼ μᾶλλον, 5 Περιτομῇ ὀκταήμερος, ἐκ γένους Ἰσραήλ, φυλῆς Βενιαμείν, Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων, κατὰ νόμον Φαρισαῖος, 6 Κατὰ ζῆλος διώκων τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ γενόμενος ἄμεμπτος.

5 Rom. 11, 1. Act.23,6.

6 Gal. 1, 13 s.

7 Ἀλλὰ ἅτινα ἦν μοι κέρδη, ταῦτα ἥγημαι διὰ τὸν Χριστὸν ζημίαν. 8 Ἀλλὰ μὲν οὖν καὶ ἡγοῦμαι πάντα ζημίαν εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου μου, δι' ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην, καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα ἵνα Χριστὸν κερδήσω, 9 Καὶ εὑρεθῶ ἐν αὐτῷ μὴ ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ νόμου, ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως Χριστοῦ, τὴν ἐκ θεοῦ δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει, 10 Τοῦ γνῶναι αὐτὸν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ, συνμορφούμενος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, 11 Εἴπως καταντήσω εἰς τὴν ἐξανάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν.

9 Rom. 10, 3 ss.; 3, 21 ss. Gal.2,16.

10 Gal. 6, 17.

12 Οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον ἢ ἤδη τετελείωμαι, διώκω δὲ εἰ καὶ καταλάβω ἐφ' ᾧ καὶ κατελήμφθην ὑπὸ Χριστοῦ Ἰησοῦ. 13 Ἀδελφοί, ἐγὼ ἐμαυτὸν οὐ λογίζομαι κατειληφέναι· ἓν δέ, τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, 14 Κατὰ σκοπὸν διώκω ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. 15 Ὅσοι οὖν τέλειοι, τοῦτο φρονῶμεν· καὶ εἴ τι ἑτέρως φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὁ θεὸς ὑμῖν ἀποκαλύψει· 16 Πλὴν εἰς ὃ ἐφθάσαμεν, τῷ αὐτῷ φρονεῖν, τῷ αὐτῷ στοιχεῖν κανόνι. 17 Συνμιμηταί μου γίνεσθε, ἀδελφοί, καὶ σκοπεῖτε τοὺς οὕτω περιπατοῦντας καθὼς ἔχετε τύπον ἡμᾶς. 18 Πολλοὶ γὰρ περιπατοῦσιν, οὓς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, νῦν δὲ καὶ κλαίων λέγω, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ

16 Gal. 6, 16.

17 4, 9. Gal.4,12.

18 Rom. 16, 17. Gal.6,12.

19 2 Petr. 2, 1. τοῦ Χριστοῦ. 19 Ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια, ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες. 20 Ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, 21 ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα.

CAPUT IV.

Cohortationes. Philippensium munificentia laudatur. Vota et salutationes.

1 1, 8. 1 Thess. 2, 19. 2 2, 2 3 (1, 27.) Apoc. 20, 15. 1 Ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιπόθητοι, χαρὰ καὶ στέφανός μου, οὕτως στήκετε ἐν κυρίῳ, ἀγαπητοί. 2 Εὐοδίαν παρακαλῶ καὶ Συντυχὴν παρακαλῶ τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν κυρίῳ. 3 Ναὶ ἐρωτῶ καὶ σέ, γνήσιε σύνζυγε, συνλαμβάνου αὐταῖς, αἵτινες ἐν τῷ εὐαγγελίῳ συνήθλησάν μοι μετὰ καὶ Κλήμεντος καὶ τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς.

4 2, 18. 3, 1. 1 Thess 5, 16. 4 Χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε. 5 Τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις· ὁ κύριος ἐγγύς. 6 Μηδὲν μεριμνᾶτε, ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωριζέσθω πρὸς τὸν θεόν. 7 Καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

9 3, 17. Rom. 15, 33. 1 Thess. 5, 23. 8 Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἁγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὔφημα, εἴ τις ἀρετὴ καὶ εἴ τις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε. 9 Ἃ καὶ ἐμάθετε καὶ παρελάβετε καὶ

ἠκούσατε καὶ εἴδετε ἐν ἐμοί, ταῦτα πράσσετε· καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν.

10 Ἐχάρην δὲ ἐν κυρίῳ μεγάλως ὅτι ἤδη ποτὲ ἀνεθάλετε τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν· ἐφ' ᾧ καὶ ἐφρονεῖτε, ἠκαιρεῖσθε δέ. **11** Οὐχ ὅτι καθ' ὑστέρησιν λέγω· ἐγὼ γὰρ ἔμαθον ἐν οἷς εἰμὶ αὐτάρκης εἶναι. **12** Οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν· ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσιν μεμύημαι, καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν καὶ ὑστερεῖσθαι· **13** Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με. **14** Πλὴν καλῶς ἐποιήσατε συγκοινωνήσαντές μου τῇ θλίψει. **15** Οἴδατε δὲ καὶ ὑμεῖς, Φιλιππήσιοι, ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐαγγελίου, ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ Μακεδονίας, οὐδεμία μοι ἐκκλησία ἐκοινώνησεν εἰς λόγον δόσεως καὶ λήμψεως εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι, **16** Ὅτι καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ ἅπαξ καὶ δὶς εἰς τὴν χρείαν μοι ἐπέμψατε. **17** Οὐχ ὅτι ἐπιζητῶ τὸ δόμα, ἀλλὰ ἐπιζητῶ τὸν καρπὸν τὸν πλεονάζοντα εἰς λόγον ὑμῶν. **18** Ἀπέχω δὲ πάντα καὶ περισσεύω· πεπλήρωμαι δεξάμενος παρὰ Ἐπαφροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν, ὀσμὴν εὐωδίας, θυσίαν δεκτήν, εὐάρεστον τῷ θεῷ. **19** Ὁ δὲ θεός μου πληρώσει πᾶσαν χρείαν ὑμῶν κατὰ τὸ πλοῦτος αὐτοῦ ἐν δόξῃ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. **20** Τῷ δὲ θεῷ καὶ πατρὶ ἡμῶν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

13 1 Tim. 1, 12.
15 2 Cor. 11, 9. 1 Cor. 9, 15.
18 Rom. 12, 1. Eph. 5, 2.

21 Ἀσπάσασθε πάντα ἅγιον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί. **22** Ἀσπάζονται ὑμᾶς πάντες οἱ ἅγιοι, μάλιστα δὲ οἱ ἐκ τῆς Καίσαρος οἰκίας. **23** Ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν. Ἀμήν.

21 Gal. 1, 2.
22 1, 13.
23 Gal. 6, 18.

ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
Η ΠΡΟΣ
ΚΟΛΟΣΣΑΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPUT I.

Laudat Colossenses cum Epaphra ipsorum doctore, hortans ut proficiant. Christus Dei imago, per quem omnia creata sunt, caput est Ecclesiae, quo omnia pacificata sunt. Paulus Christi minister ad praedicandum mysterium a saeculis absconditum, nunc manifestatum.

1 Eph. 1, 1 etc.

1 Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφός, 2 τοῖς ἐν Κολοσσαῖς ἁγίοις καὶ πιστοῖς ἀδελφοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

3 Phil. 1, 3.

3 Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πάντοτε περὶ ὑμῶν

4ss.Eph. 1, 15 s. Philem. 5.

προσευχόμενοι, 4 ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀγάπην ἣν ἔχετε εἰς πάντας τοὺς ἁγίους 5 διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην

5 Eph. 1, 13. 2 Cor. 6, 7.

ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἣν προηκούσατε ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου 6 τοῦ παρόντος εἰς ὑμᾶς καθὼς καὶ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ ἐστίν, καρποφορούμενον καὶ αὐξανόμενον καθὼς καὶ ἐν ὑμῖν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσατε καὶ ἐπέγνωτε τὴν

7 4, 12

χάριν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ, 7 καθὼς ἐμάθετε ἀπὸ Ἐπαφρᾶ τοῦ ἀγαπητοῦ συνδούλου ἡμῶν, ὅς ἐστιν πιστὸς ὑπὲρ ὑμῶν διάκονος τοῦ Χριστοῦ,

8 Ὁ καὶ δηλώσας ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἀγάπην ἐν πνεύ-
ματι. 9 Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς, ἀφ' ἧς ἡμέρας 9 Eph.
ἠκούσαμεν, οὐ παυόμεθα ὑπὲρ ὑμῶν προσευχόμενοι 1, 8.
καὶ αἰτούμενοι ἵνα πληρωθῆτε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ
θελήματος αὐτοῦ ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ συνέσει πνευ-
ματικῇ, 10 Περιπατῆσαι ἀξίως τοῦ κυρίου εἰς πᾶσαν 10
ἀρέσκειαν, ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ καρποφοροῦντες 1 Thess.
2, 12.
11 Καὶ αὐξανόμενοι τῇ ἐπιγνώσει τοῦ θεοῦ, ἐν Eph. 4, 1.
πάσῃ δυνάμει δυναμούμενοι κατὰ τὸ κράτος τῆς
δόξης αὐτοῦ εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν
μετὰ χαρᾶς 12 Εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ πατρὶ τῷ
ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν
ἁγίων ἐν τῷ φωτί, 13 Ὃς ἐρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς
ἐξουσίας τοῦ σκότους καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασι-
λείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, 14 Ἐν ᾧ ἔχομεν 14 Eph.
τὴν ἀπολύτρωσιν, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν· 1, 7.
15 Ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτό- 15 2 Cor.
τοκος πάσης κτίσεως, 16 Ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη 4, 4.
16 Io. 1, 3.
τὰ πάντα ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ Eph. 1,
ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι εἴτε κυριότητες 21.
εἴτε ἀρχαὶ εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ
εἰς αὐτὸν ἔκτισται· 17 Καὶ αὐτός ἐστιν πρὸ πάν-
των, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκεν. 18 Καὶ 18 Eph.
αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, 1, 22.
1 Cor.
ὅς ἐστιν ἀρχή, πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα 15, 20.
Apoc. 1,
γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων. 19 Ὅτι ἐν αὐτῷ 5.
εὐδόκησεν πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι, 20 Καὶ δι' 19 s. 2, 9.
Eph. 1,
αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτόν, εἰρηνο- 23; 2, 16.
ποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, εἴτε τὰ
ἐπὶ τῆς γῆς εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 21 Καὶ ὑμᾶς 21 Eph.
ποτὲ ὄντας ἀπηλλοτριωμένους καὶ ἐχθροὺς τῇ δια- 4, 18;
2, 16.
νοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς, 22 Νυνὶ δὲ 22 Eph.
ἀποκατήλλαξεν ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ 5, 27;
1, 4.
διὰ τοῦ θανάτου, παραστῆσαι ὑμᾶς ἁγίους καὶ

ἀμώμους καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ,
23 Eph. 3, 7. 23 εἴγε ἐπιμένετε τῇ πίστει τεθεμελιωμένοι καὶ ἑδραῖοι, καὶ μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὐαγγελίου οὗ ἠκούσατε, τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανόν, οὗ ἐγενόμην ἐγὼ Παῦλος διάκονος.

24 Νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασιν ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ἀνταναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ τοῦ σώματος
25 ss. Eph. 3, 2 ss. αὐτοῦ, ὅ ἐστιν ἡ ἐκκλησία, 25 ἧς ἐγενόμην ἐγὼ διάκονος κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι εἰς ὑμᾶς, πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ,
26 Τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, νῦν δὲ ἐφανερώθη
27 Eph. 1, 18. τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, 27 οἷς ἠθέλησεν ὁ θεὸς γνωρίσαι τί τὸ πλοῦτος τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὅ ἐστιν Χριστὸς ἐν ὑμῖν, ἡ ἐλπὶς τῆς δόξης, 28 ὃν ἡμεῖς καταγγέλλομεν νουθετοῦντες πάντα ἄνθρωπον καὶ διδάσκοντες πάντα ἄνθρωπον ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα παραστήσωμεν πάντα
29 1 Tim. 4, 10. ἄνθρωπον τέλειον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· 29 εἰς ὃ καὶ κοπιῶ ἀγωνιζόμενος κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἐμοὶ ἐν δυνάμει.

CAPUT II.

Caveant philosopherum et eorum qui Legem inducere volunt, fallacias, quoniam cum Christo sepulti iidem cum illo reviximus, ut iam a superstitione hominum et decretis Legis recedamus.

1 4, 13. 1 Θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι ἡλίκον ἀγῶνα ἔχω ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῶν ἐν Λαοδικίᾳ καὶ ὅσοι οὐχ
2 1, 27. ἑώρακαν τὸ πρόσωπόν μου ἐν σαρκί, 2 ἵνα παρακληθῶσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν, συμβιβασθέντες ἐν ἀγάπῃ καὶ εἰς πᾶν τὸ πλοῦτος τῆς πληροφορίας

τῆς συνέσεως. εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ
θεοῦ πατρὸς καὶ τοῦ Χριστοῦ, 3 Ἐν ᾧ εἰσὶν
πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ γνώσεως
ἀπόκρυφοι. 4 Τοῦτο δὲ λέγω ἵνα μηδεὶς ὑμᾶς
παραλογίζηται ἐν πιθανολογίᾳ. 5 Εἰ γὰρ καὶ τῇ 5 1 Cor.
σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι σὺν ὑμῖν εἰμί, 5, 3.
χαίρων καὶ βλέπων ὑμῶν τὴν τάξιν καὶ τὸ στε-
ρέωμα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ὑμῶν. 6 Ὡς οὖν
παρελάβετε τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν τὸν κύριον, ἐν
αὐτῷ περιπατεῖτε, 7 Ἐρριζωμένοι καὶ ἐποικοδο-
μούμενοι ἐν αὐτῷ καὶ βεβαιούμενοι τῇ πίστει,
καθὼς ἐδιδάχθητε, περισσεύοντες ἐν αὐτῷ ἐν
εὐχαριστίᾳ. 8 Βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλα-
γωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης κατὰ
τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα
τοῦ κόσμου καὶ οὐ κατὰ Χριστόν· 9 Ὅτι ἐν αὐτῷ 9 1, 19.
κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς,
10 Καὶ ἐστὲ ἐν αὐτῷ πεπληρωμένοι, ὅς ἐστιν ἡ 10 Eph.
κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας, 11 Ἐν ᾧ καὶ 1, 21.
περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ ἐν τῇ ἀπ-
εκδύσει τοῦ σώματος τῆς σαρκός, ἐν τῇ περιτομῇ
τοῦ Χριστοῦ, 12 Συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπ- 12 Rom.
τίσματι, ἐν ᾧ καὶ συνηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως 6, 4. Eph.
τῆς ἐνεργείας τοῦ θεοῦ τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ 1, 19 s.
τῶν νεκρῶν. 13 Καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας ἐν τοῖς 13 Eph.
παραπτώμασιν καὶ τῇ ἀκροβυστίᾳ τῆς σαρκὸς 2, 1. 5.
ὑμῶν, συνεζωοποίησεν σὺν αὐτῷ, χαρισάμενος
ἡμῖν πάντα τὰ παραπτώματα· 14 Ἐξαλείψας τὸ 14 Eph.
καθ' ἡμῶν χειρόγραφον τοῖς δόγμασιν, ὃ ἦν ὑπ- 2, 15.
εναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ ἦρκεν ἐκ τοῦ μέσου
προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ· 15 Ἀπεκδυσάμενος
τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν ἐν παρ-

3 Is. 45, 3. Eccli. 1, 25.

ρησίᾳ θριαμβεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ. 16 Μὴ οὖν
τις ὑμᾶς κρινέτω ἐν βρώσει ἢ ἐν πόσει ἢ ἐν
μέρει ἑορτῆς ἢ νουμηνίας ἢ σαββάτων· 17 Ἅ ἐστιν
17 Hebr. 8, 5; 10, 1. σκιὰ τῶν μελλόντων, τὸ δὲ σῶμα τοῦ Χριστοῦ.
18 Matth. 24, 4. 18 Μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβευέτω θέλων ἐν ταπεινο-
φροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἃ μὴ ἑώρακεν
ἐμβατεύων, εἰκῇ φυσιούμενος ὑπὸ τοῦ νοὸς τῆς
19 Eph 4, 15 s. σαρκὸς αὐτοῦ, 19 καὶ οὐ κρατῶν τὴν κεφαλήν, ἐξ
οὗ πᾶν τὸ σῶμα διὰ τῶν ἁφῶν καὶ συνδέσμων
ἐπιχορηγούμενον καὶ συνβιβαζόμενον αὔξει τὴν
αὔξησιν τοῦ θεοῦ. 20 Εἰ ἀπεθάνετε σὺν Χριστῷ
ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, τί ὡς ζῶντες ἐν
κόσμῳ δογματίζεσθε· 21 Μὴ ἅψῃ μηδὲ γεύσῃ
22 Matth. 15, 9. μηδὲ θίγῃς· 22 Ἅ ἐστιν πάντα εἰς φθορὰν τῇ
ἀποχρήσει, κατὰ τὰ ἐντάλματα καὶ διδα-
σκαλίας τῶν ἀνθρώπων· 23 Ἅτινά ἐστιν λόγον
μὲν ἔχοντα σοφίας ἐν ἐθελοθρησκείᾳ καὶ ταπεινο-
φροσύνῃ καὶ ἀφειδίᾳ σώματος, οὐκ ἐν τιμῇ τινὶ
πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός.

CAPUT III.

Electis Dei caelestia sectanda novusque nova vita homo induendus. Officia coniugum, liberorum, patrum, servorum, dominorum.

1 Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ, τὰ ἄνω
ζητεῖτε, οὗ ὁ Χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ
καθήμενος· 2 Τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ
τῆς γῆς. 3 Ἀπεθάνετε γάρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν
κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ θεῷ· 4 Ὅταν
ὁ Χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ὑμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς
σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ.

---

21 Lev. 5, 2. 22 Is. 29, 13. — 1 Ps. 109, 1.

5 Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακήν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλολατρεία· 6 Δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας. 7 Ἐν οἷς καὶ ὑμεῖς περιεπατήσατέ ποτε, ὅτε ἐζῆτε ἐν τούτοις. 8 Νυνὶ δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργήν, θυμόν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν. 9 Μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους, ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ, 10 Καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν, 11 Ὅπου οὐκ ἔνι Ἕλλην καὶ Ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος καὶ ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσιν Χριστός.

12 Ἐνδύσασθε οὖν ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ θεοῦ, ἅγιοι καὶ ἠγαπημένοι, σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, πραΰτητα, μακροθυμίαν, 13 Ἀνεχόμενοι ἀλλήλων καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, ἐάν τις πρός τινα ἔχῃ μομφήν· καθὼς καὶ ὁ κύριος ἐχαρίσατο ὑμῖν, οὕτως καὶ ὑμεῖς· 14 Ἐπὶ πᾶσιν δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ὅ ἐστιν σύνδεσμος τῆς τελειότητος. 15 Καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ βραβευέτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν ἑνὶ σώματι· καὶ εὐχάριστοι γίνεσθε. 16 Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως, ἐν πάσῃ σοφίᾳ, διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτούς, ψαλμοῖς, ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ἐν τῇ χάριτι ᾄδοντες ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν τῷ θεῷ. 17 Καὶ πᾶν ὅ τι ἂν ποιῆτε ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ καὶ πατρὶ δι' αὐτοῦ.

5 Eph. 5, 3. 6 Eph. 5, 6. Rom. 1, 18. 7 s. Gal. 5, 19. Eph. 2, 3; 4, 31. 8 Rom. 6, 4. Eph. 4, 22 ss. Hebr. 12, 1. 9 Petr. 2, 1; 4, 2. 11 Gal. 3, 28. 12 ss. Eph. 4, 2 ss. 32. 15 Phil. 4, 7. 16 s. Eph. 5, 19 s. 17 1 Cor. 10, 31.

10 Gen. 1, 26 s.

18 Eph. 5, 22. 1 Petr. 3, 1. 19 Eph. 5, 25. 1 Petr. 3, 7. 20 ss. Eph. 6, 1. 4 s. 22 Eph. 6, 5. Tit. 2, 9. 1 Petr. 2, 18. 23 ss. Eph. 6, 7 ss.

18 Αἱ γυναῖκες, ὑποτάσσεσθε τοῖς ἀνδράσιν, ὡς ἀνῆκεν ἐν κυρίῳ. 19 Οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς αὐτάς. 20 Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν κατὰ πάντα· τοῦτο γὰρ εὐάρεστόν ἐστιν ἐν κυρίῳ. 21 Οἱ πατέρες, μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν. 22 Οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλείᾳ, ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ἐν ἁπλότητι καρδίας, φοβούμενοι τὸν κύριον. 23 Ὃ ἐὰν ποιῆτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε ὡς τῷ κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις, 24 εἰδότες ὅτι ἀπὸ κυρίου ἀπολήμψεσθε τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς κληρονομίας· τῷ κυρίῳ Χριστῷ δουλεύετε. 25 Ὁ γὰρ ἀδικῶν κομίσεται ὃ ἠδίκησεν, καὶ οὐκ ἔστιν προσωπολημψία.

CAPUT IV.

Orationi instandum. Prudenter cum infidelibus conversandum. Tychicus et Onesimus a Paulo missi commendantur. Salutationes. Haec epistola et Laodicensium apud utramque Ecclesiam legatur.

1 Οἱ κύριοι, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχεσθε, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανῷ.

2 Luc. 18, 1. 1 Thess. 5, 17. 3 Eph. 6, 19. 2 Thess. 3, 1. 5 Eph. 5, 15 s. 6 Eph. 4, 29.

2 Τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε, γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ· 3 προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ θεὸς ἀνοίξῃ ἡμῖν θύραν τοῦ λόγου λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ, δι' ὃ καὶ δέδεμαι, 4 ἵνα φανερώσω αὐτὸ ὡς δεῖ με λαλῆσαι.

5 Ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἔξω, τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι. 6 Ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι, ἅλατι ἠρτυμένος, εἰδέναι πῶς δεῖ ὑμᾶς ἑνὶ ἑκάστῳ ἀποκρίνεσθαι.

7 s. Eph. 6, 21 s.

7 Τὰ κατ' ἐμὲ πάντα γνωρίσει ὑμῖν Τυχικός, ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος καὶ σύν-

δουλος ἐν κυρίῳ. 8 [a]Ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς
αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῷ τὰ περὶ ὑμῶν καὶ παρα-
καλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν. 9 Σὺν Ὀνησίμῳ τῷ 9 Philem. 10.
πιστῷ καὶ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ, ὅς ἐστιν ἐξ ὑμῶν·
πάντα ὑμῖν γνωρίσουσιν τὰ ὧδε.

10 Ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἀρίσταρχος ὁ συναιχ- 10 Act. 27, 2; 15, 37.
μάλωτός μου, καὶ Μάρκος ὁ ἀνεψιὸς Βαρνάβα,
περὶ οὗ ἐλάβετε ἐντολάς· ἐὰν ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς,
δέξασθε αὐτόν· 11 καὶ Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Ἰοῦστος,
οἱ ὄντες ἐκ περιτομῆς· οὗτοι μόνοι συνεργοὶ εἰς
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, οἵτινες ἐγενήθησάν μοι
παρηγορία. 12 Ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἐπαφρᾶς ὁ ἐξ 12 1, 7 Philem. 23.
ὑμῶν, δοῦλος Χριστοῦ Ἰησοῦ, πάντοτε ἀγωνιζό-
μενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἵνα στῆτε
τέλειοι καὶ πεπληροφορημένοι ἐν παντὶ θελήματι
τοῦ θεοῦ. 13 Μαρτυρῶ γὰρ αὐτῷ ὅτι ἔχει πολὺν 13 2, 1
πόνον ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῶν ἐν Λαοδικίᾳ καὶ τῶν
ἐν Ἱεραπόλει. 14 Ἀσπάζεται ὑμᾶς Λουκᾶς ὁ ἰατρὸς 14 2 Tim. 4, 11. Philem. 24.
ὁ ἀγαπητός, καὶ Δημᾶς. 15 Ἀσπάσασθε τοὺς ἐν
Λαοδικίᾳ ἀδελφοὺς καὶ Νυμφᾶν καὶ τὴν κατ'
οἶκον αὐτοῦ ἐκκλησίαν. 16 Καὶ ὅταν ἀναγνωσθῇ 15 Rom. 16, 5.
παρ' ὑμῖν ἡ ἐπιστολή, ποιήσατε ἵνα καὶ ἐν τῇ
Λαοδικέων ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῇ, καὶ τὴν ἐκ Λαο-
δικίας ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε. 17 Καὶ εἴπατε 17 Philem. 2.
Ἀρχίππῳ· Βλέπε τὴν διακονίαν ἣν παρέλαβες ἐν
κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς.

18 Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου. μνημο- 18 2 Thess 3, 17.
νεύετέ μου τῶν δεσμῶν. ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. Ἀμήν.

ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Η ΠΡΟΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ.

CAPUT I.

Thessalonicenses egregium fidei exemplar facti.

1 Thess. 1, 1 etc; Act. 17, 1.

1 Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος τῇ ἐκκλησίᾳ Θεσσαλονικέων ἐν θεῷ πατρὶ καὶ κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη.

2 Col. 1, 3. 2 Thess. 1, 3 etc.

2 Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ πάντων ὑμῶν, μνείαν ὑμῶν ποιούμενοι ἐπὶ τῶν προσευχῶν ἡμῶν ἀδιαλείπτως, 3 μνημονεύοντες ὑμῶν τοῦ ἔργου τῆς πίστεως καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὑπομονῆς τῆς ἐλπίδος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, 4 εἰδότες, ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ θεοῦ, τὴν ἐκλογὴν ὑμῶν· 5 ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν οὐκ ἐγενήθη εἰς ὑμᾶς ἐν λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν δυνάμει καὶ ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ ἐν πληροφορίᾳ πολλῇ, καθὼς οἴδατε οἷοι ἐγενήθημεν ἐν ὑμῖν δι' ὑμᾶς. 6 Καὶ ὑμεῖς μιμηταὶ ἡμῶν ἐγενήθητε καὶ τοῦ κυρίου, δεξάμενοι τὸν λόγον ἐν θλίψει πολλῇ μετὰ χαρᾶς πνεύματος ἁγίου, 7 ὥστε γενέσθαι ὑμᾶς τύπον πᾶσιν τοῖς πιστεύουσιν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ. 8 Ἀφ' ὑμῶν γὰρ

4 Thess. 2, 13. 5 1 Cor 4, 20.

6 Thess. 5, 7 ff.

ἐξήγγηται ὁ λόγος τοῦ κυρίου οὐ μόνον ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ, ἀλλ' ἐν παντὶ τόπῳ ἡ πίστις ὑμῶν ἡ πρὸς τὸν θεὸν ἐξελήλυθεν, ὥστε μὴ χρείαν ἔχειν ἡμᾶς λαλεῖν τι· 9 Αὐτοὶ γὰρ περὶ ἡμῶν ἀπαγγέλλουσιν ὁποίαν εἴσοδον ἔσχομεν πρὸς ὑμᾶς, καὶ πῶς ἐπεστρέψατε πρὸς τὸν θεὸν ἀπὸ τῶν εἰδώλων δουλεύειν θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ, 10 Καὶ ἀναμένειν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὃν ἤγειρεν ἐκ τῶν νεκρῶν, Ἰησοῦν τὸν ῥυόμενον ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχομένης.

9 Act. 14, 15.

CAPUT II.

Sincera et sancta Pauli institutio. Thessalonicensium fides constans in persecutionibus Gentilium. Visendi eos desiderium.

1 Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, ἀδελφοί, τὴν εἴσοδον ἡμῶν τὴν πρὸς ὑμᾶς, ὅτι οὐ κενὴ γέγονεν, 2 Ἀλλὰ προπαθόντες καὶ ὑβρισθέντες, καθὼς οἴδατε, ἐν Φιλίπποις, ἐπαρρησιασάμεθα ἐν τῷ θεῷ ἡμῶν λαλῆσαι πρὸς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ ἐν πολλῷ ἀγῶνι. 3 Ἡ γὰρ παράκλησις ἡμῶν οὐκ ἐκ πλάνης οὐδὲ ἐξ ἀκαθαρσίας οὐδὲ ἐν δόλῳ, 4 Ἀλλὰ καθὼς δεδοκιμάσμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ πιστευθῆναι τὸ εὐαγγέλιον, οὕτως λαλοῦμεν, οὐχ ὡς ἀνθρώποις ἀρέσκοντες, ἀλλὰ θεῷ τῷ δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν. 5 Οὔτε γάρ ποτε ἐν λόγῳ κολακείας ἐγενήθημεν, καθὼς οἴδατε, οὔτε ἐν προφάσει πλεονεξίας, θεὸς μάρτυς, 6 Οὔτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν, οὔτε ἀφ' ὑμῶν οὔτε ἀπ' ἄλλων, 7 Δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι ὡς Χριστοῦ ἀπόστολοι· ἀλλ' ἐγενήθημεν νήπιοι ἐν μέσῳ ὑμῶν, ὡς ἐὰν τροφὸς θάλπῃ τὰ ἑαυτῆς τέκνα· 8 Οὕτως ὁμειρόμενοι ὑμῶν εὐδοκοῦμεν μεταδοῦναι ὑμῖν οὐ μόνον τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν

2 Act. 16, 12 ss. 19.

4 Gal. 1, 10.

5 Phil. 1, 8.

6 Io. 5, 41. 44.

9 Act. 20, 34. 1 Cor. 4, 12. 2 Thess. 3, 8. ψυχάς, διότι ἀγαπητοὶ ἡμῖν ἐγενήθητε. 9 Μνημονεύετε γάρ, ἀδελφοί, τὸν κόπον ἡμῶν καὶ τὸν μόχθον· νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν, ἐκηρύξαμεν εἰς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ. 10 Ὑμεῖς μάρτυρες καὶ ὁ θεός, ὡς ὁσίως καὶ δικαίως καὶ ἀμέμπτως ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν ἐγενήθημεν. 11 Καθάπερ οἴδατε ὡς ἕνα ἕκαστον ὑμῶν ὡς πατὴρ τέκνα ἑαυτοῦ παρα-

12 Col. 1, 10. Eph. 4, 1. καλοῦντες ὑμᾶς καὶ παραμυθούμενοι, 12 Καὶ μαρτυρόμενοι εἰς τὸ περιπατεῖν ὑμᾶς ἀξίως τοῦ θεοῦ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν.

13 1. 5. 13 Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ ἀδιαλείπτως, ὅτι παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς παρ' ἡμῶν τοῦ θεοῦ ἐδέξασθε οὐ λόγον ἀνθρώπων, ἀλλὰ καθώς ἐστιν ἀληθῶς λόγον θεοῦ, ὃς

14 Act. 17, 5; 8, 1; 12, 1. καὶ ἐνεργεῖται ἐν ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν. 14 Ὑμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε, ἀδελφοί, τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ τῶν οὐσῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὅτι τὰ αὐτὰ ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Ἰου-

15 Act. 2, 22 s.; 3, 15; 7, 52. δαίων, 15 Τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτεινάντων Ἰησοῦν καὶ τοὺς προφήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων, καὶ θεῷ μὴ ἀρεσκόντων, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις

16 Act. 17, 13; 13, 45. Matth. 23, 32 s. ἐναντίων, 16 κωλυόντων ἡμᾶς τοῖς ἔθνεσιν λαλῆσαι ἵνα σωθῶσιν, εἰς τὸ ἀναπληρῶσαι αὐτῶν τὰς ἁμαρτίας πάντοτε· ἔφθασεν δὲ ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος.

17 Ἡμεῖς δέ, ἀδελφοί, ἀπορφανισθέντες ἀφ' ὑμῶν πρὸς καιρὸν ὥρας, προσώπῳ, οὐ καρδίᾳ, περισσοτέρως ἐσπουδάσαμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν ἰδεῖν ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ. 18 Διότι ἠθελήσαμεν ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, ἐγὼ μὲν Παῦλος, καὶ ἅπαξ καὶ

16 (Gen. 15, 16.)

δίς, καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς ὁ σατανᾶς. 19 Τίς γὰρ ἡμῶν ἐλπὶς ἢ χαρὰ ἢ στέφανος καυχήσεως, ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς, ἔμπροσθεν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ; 20 Ὑμεῖς γάρ ἐστε ἡ δόξα ἡμῶν καὶ ἡ χαρά. 19 Phil. 4, 1. 1 Thess. 3, 13.

CAPUT III.

Ne propter suas tribulationes a fide moverentur, Paulus misit Timotheum, quo reverso gaudet nuntiata Thessalonicensium fide ac dilectione. Votum.

1 Διὸ μηκέτι στέγοντες εὐδοκήσαμεν καταλειφθῆναι ἐν Ἀθήναις μόνοι, 2 καὶ ἐπέμψαμεν Τιμόθεον, τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν καὶ διάκονον τοῦ θεοῦ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ στηρίξαι ὑμᾶς καὶ παρακαλέσαι ὑπὲρ τῆς πίστεως ὑμῶν, 3 τὸ μηδένα σαίνεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσιν ταύταις· αὐτοὶ γὰρ οἴδατε ὅτι εἰς τοῦτο κείμεθα. 4 καὶ γὰρ ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦμεν, προελέγομεν ὑμῖν ὅτι μέλλομεν θλίβεσθαι, καθὼς καὶ ἐγένετο καὶ οἴδατε. 5 Διὰ τοῦτο κἀγὼ μηκέτι στέγων ἔπεμψα εἰς τὸ γνῶναι τὴν πίστιν ὑμῶν, μήπως ἐπείρασεν ὑμᾶς ὁ πειράζων καὶ εἰς κενὸν γένηται ὁ κόπος ἡμῶν. 1 Act. 17, 16. 2 Rom. 16, 21. Act. 16, 1.

6 Ἄρτι δὲ ἐλθόντος Τιμοθέου πρὸς ἡμᾶς ἀφ' ὑμῶν καὶ εὐαγγελισαμένου ἡμῖν τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην ὑμῶν, καὶ ὅτι ἔχετε μνείαν ἡμῶν ἀγαθὴν πάντοτε, ἐπιποθοῦντες ἡμᾶς ἰδεῖν καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς, 7 διὰ τοῦτο παρεκλήθημεν, ἀδελφοί, ἐφ' ὑμῖν ἐπὶ πάσῃ τῇ ἀνάγκῃ καὶ θλίψει ἡμῶν διὰ τῆς ὑμῶν πίστεως, 8 ὅτι νῦν ζῶμεν ἐὰν ὑμεῖς στήκετε ἐν κυρίῳ. 9 Τίνα γὰρ εὐχαριστίαν δυνάμεθα τῷ θεῷ ἀνταποδοῦναι περὶ ὑμῶν ἐπὶ πάσῃ τῇ χαρᾷ ᾗ χαίρομεν δι' ὑμᾶς ἔμπροσθεν 6 Act. 18, 5.

τοῦ θεοῦ ἡμῶν. 10 Νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὑπερεκπερισσοῦ δεόμενοι εἰς τὸ ἰδεῖν ὑμῶν τὸ πρόσωπον καὶ καταρτίσαι τὰ ὑστερήματα τῆς πίστεως ὑμῶν: 11 Αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς κατευθύναι τὴν ὁδὸν ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς. 12 Ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος πλεονάσαι καὶ περισσεύσαι τῇ ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας, καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς, 13 Εἰς τὸ στηρίξαι ὑμῶν τὰς καρδίας ἀμέμπτους ἐν ἁγιωσύνῃ ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ· ἀμήν.

CAPUT IV.

Castitas et mutuae dilectionis studendum. De mortuis ac reditu Christi.

1 Λοιπὸν οὖν, ἀδελφοί, ἐρωτῶμεν ὑμᾶς καὶ παρακαλοῦμεν ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ, ἵνα καθὼς παρελάβετε παρ' ἡμῶν τὸ πῶς δεῖ ὑμᾶς περιπατεῖν καὶ ἀρέσκειν θεῷ, καθὼς καὶ περιπατεῖτε ἵνα περισσεύητε μᾶλλον. 2 Οἴδατε γάρ, τίνας παραγγελίας ἐδώκαμεν ὑμῖν διὰ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. 3 Τοῦτο γάρ ἐστιν θέλημα τοῦ θεοῦ, ὁ ἁγιασμὸς ὑμῶν, ἀπέχεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πορνείας, 4 Εἰδέναι ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτᾶσθαι ἐν ἁγιασμῷ καὶ τιμῇ, 5 Μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας, καθάπερ καὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότα τὸν θεόν. 6 Τὸ μὴ ὑπερβαίνειν καὶ πλεονεκτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, διότι ἔκδικος Κύριος περὶ πάντων τούτων, καθὼς καὶ προείπαμεν ὑμῖν καὶ διεμαρτυράμεθα. 7 Οὐ γὰρ ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς

3 (5, 18.) Rom. 12, 2. Eph. 5, 17.

5 Rom. 1, 24. Eph. 2, 12.

5 Ps. 78, 6. 6 Eccli. 5, 3.

ἐπὶ ἀκαθαρσίᾳ ἀλλ' ἐν ἁγιασμῷ. 8 Τοιγαροῦν ὁ ἀθετῶν οὐκ ἄνθρωπον ἀθετεῖ, ἀλλὰ τὸν θεὸν τὸν καὶ δόντα τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον εἰς ὑμᾶς. 8 Luc. 10, 16.

9 Περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας οὐ χρείαν ἔχετε γράφειν ὑμῖν· αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς θεοδίδακτοί ἐστε εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους. 10 Καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ εἰς πάντας τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἐν ὅλῃ τῇ Μακεδονίᾳ. Παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, περισσεύειν μᾶλλον, 11 καὶ φιλοτιμεῖσθαι ἡσυχάζειν καὶ πράσσειν τὰ ἴδια καὶ ἐργάζεσθαι ταῖς χερσὶν ὑμῶν, καθὼς ὑμῖν παρηγγείλαμεν, 12 ἵνα περιπατῆτε εὐσχημόνως πρὸς τοὺς ἔξω καὶ μηδενὸς χρείαν ἔχητε. 9 (5, 1.) Io. 6, 45; 13, 34; 15, 12. 17. 1 Io. 2, 10; 4, 12. 11 2 Thess. 3, 12. Eph. 4, 28. 12 Col. 4, 5.

13 Οὐ θέλομεν δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, περὶ τῶν κοιμωμένων, ἵνα μὴ λυπῆσθε καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα. 14 Εἰ γὰρ πιστεύομεν ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη, οὕτως καὶ ὁ θεὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἄξει σὺν αὐτῷ. 15 Τοῦτο γὰρ ὑμῖν λέγομεν ἐν λόγῳ κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας· 16 ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου καὶ ἐν σάλπιγγι θεοῦ καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται πρῶτον, 17 ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι ἅμα σὺν αὐτοῖς ἁρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου εἰς ἀέρα, καὶ οὕτως πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα. 18 Ὥστε παρακαλεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λόγοις τούτοις. 13 Eph. 2, 12. 14 1 Cor. 6, 14; 15, 23. Rom. 8, 11. 15 s. 1 Cor. 15, 51 s. 23.

---

8 Ez. 36, 27.

CAPUT V.

Dies Domini subito venturus; hoc vigilandum est. Praesides colendi. Admonitiones variae. Vota.

1 Matth. 24, 36. 2 2 Petr. 3, 10. Apoc. 3, 3; 16, 15.

[1] Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν, ἀδελφοί, οὐ χρείαν ἔχετε ὑμῖν γράφεσθαι· [2] αὐτοὶ γὰρ ἀκριβῶς οἴδατε ὅτι ἡμέρα Κυρίου ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ οὕτως ἔρχεται. [3] Ὅταν λέγωσιν· Εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος, ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, καὶ οὐ μὴ ἐκφύγωσιν. [4] Ὑμεῖς δέ, ἀδελφοί, οὐκ ἐστὲ ἐν σκότει, ἵνα ἡ ἡμέρα ὑμᾶς ὡς κλέπτης καταλάβῃ· [5] πάντες γὰρ ὑμεῖς υἱοὶ φωτός ἐστε καὶ υἱοὶ ἡμέρας· οὐκ ἐσμὲν νυκτὸς οὐδὲ σκότους. [6] Ἄρα οὖν μὴ καθεύδωμεν ὡς καὶ οἱ λοιποί, ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν. [7] Οἱ γὰρ καθεύδοντες νυκτὸς καθεύδουσιν, καὶ οἱ μεθυσκόμενοι νυκτὸς μεθύουσιν· [8] ἡμεῖς δὲ ἡμέρας ὄντες νήφωμεν, ἐνδυσάμενοι θώρακα πίστεως καὶ ἀγάπης, καὶ περικεφαλαίαν ἐλπίδα σωτηρίας· [9] ὅτι οὐκ ἔθετο ἡμᾶς ὁ θεὸς εἰς ὀργήν, ἀλλὰ εἰς περιποίησιν σωτηρίας διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, [10] τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα, εἴτε γρηγορῶμεν εἴτε καθεύδωμεν, ἅμα σὺν αὐτῷ ζήσωμεν. [11] Διὸ παρακαλεῖτε ἀλλήλους καὶ οἰκοδομεῖτε εἷς τὸν ἕνα, καθὼς καὶ ποιεῖτε.

5 Eph. 5, 8. 8 Eph. 6, 14. 17. 10 2 Cor. 5, 15 etc.

12 1 Tim. 5, 17. 13 Marc. 9, 50.

[12] Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν καὶ προϊσταμένους ὑμῶν ἐν κυρίῳ καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς, [13] καὶ ἡγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπερεκπερισσοῦ ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν· εἰρηνεύετε ἐν αὐτοῖς. [14] Παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παρα-

---

8 Is. 59, 17.

μυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας. 15 Ὁρᾶτε μή τις κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινὶ ἀποδῷ, ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸν διώκετε εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας. 16 Πάντοτε χαίρετε, 17 ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε, 18 ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε· τοῦτο γὰρ θέλημα θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς. 19 Τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε, 20 προφητείας μὴ ἐξουθενεῖτε· 21 πάντα δὲ δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε. 22 Ἀπὸ παντὸς εἴδους πονηροῦ ἀπέχεσθε. 23 Αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἁγιάσαι ὑμᾶς ὁλοτελεῖς, καὶ ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τηρηθείη. 24 Πιστὸς ὁ καλῶν ὑμᾶς, ὃς καὶ ποιήσει.

25 Ἀδελφοί, προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν. 26 Ἀσπάσασθε τοὺς ἀδελφοὺς πάντας ἐν φιλήματι ἁγίῳ. 27 Ὁρκίζω ὑμᾶς τὸν κύριον ἀναγνωσθῆναι τὴν ἐπιστολὴν πᾶσιν τοῖς ἁγίοις ἀδελφοῖς. 28 Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. Ἀμήν.

15 Rom. 12, 17. 1 Petr 3, 9. 16 Phil. 4, 4. 17 Luc. 18, 1. Col. 4, 2. 23 Hebr. 13, 20 s. 24 1 Cor. 1, 9. 2 Thess. 3, 3. 25 2 Thess. 3, 1. 26 Rom. 16, 16 etc. 28 Phil. 4, 23 etc.

15 Prov. 17, 13. 20, 22. 17 Eccli 18, 22. 22 Iob 1, 1. 8.

ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Η ΠΡΟΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

CAPUT I

Laudat fidem Thessalonicensium et patientiam in persecutionibus, propter quas illos gloriam, adversarios ultionem dicit in die Domini manere.

1 8. 1 Thess 1, 1 etc

1 Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος τῇ ἐκκλησίᾳ Θεσσαλονικέων ἐν θεῷ πατρὶ ἡμῶν καὶ κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ. 2 Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

3 2. 13 1 Thess 1, 2

3 Εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί, καθὼς ἄξιόν ἐστιν, ὅτι ὑπεραυξάνει ἡ πίστις ὑμῶν καὶ πλεονάζει ἡ ἀγάπη ἑνὸς ἑκάστου πάντων ὑμῶν εἰς ἀλλήλους, 4 ὥστε ἡμᾶς αὐτοὺς ἐν ὑμῖν ἐνκαυχᾶσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν καὶ πίστεως ἐν πᾶσιν τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν καὶ ταῖς θλίψεσιν αἷς ἀνέχεσθε, 5 ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ θεοῦ, εἰς τὸ καταξιωθῆναι ὑμᾶς τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ ἧς καὶ πάσχετε· 6 εἴπερ δίκαιον παρὰ θεῷ ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν

7 1 Thess. 3, 13.

ὑμᾶς θλῖψιν 7 καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν μεθ' ἡμῶν ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου Ἰησοῦ ἀπ' οὐρανοῦ μετ' ἀγγέλων δυνάμεως αὐτοῦ,

8 Ἐν πυρὶ φλογὸς διδόντος ἐκδίκησιν τοῖς
μὴ εἰδόσιν θεὸν καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσιν τῷ εὐαγ-
γελίῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· 9 Οἵτινες
δίκην τίσουσιν ὄλεθρον αἰώνιον ἀπὸ προσώπου
τοῦ κυρίου καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος
αὐτοῦ, 10 Ὅταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι ἐν
τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ καὶ θαυμασθῆναι ἐν
πᾶσιν τοῖς πιστεύσασιν, ὅτι ἐπιστεύθη τὸ μαρ-
τύριον ἡμῶν ἐφ' ὑμᾶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.
11 Εἰς ὃ καὶ προσευχόμεθα πάντοτε περὶ ὑμῶν,
ἵνα ὑμᾶς ἀξιώσῃ τῆς κλήσεως ὁ θεὸς ἡμῶν καὶ
πληρώσῃ πᾶσαν εὐδοκίαν ἀγαθωσύνης καὶ ἔργον
πίστεως ἐν δυνάμει, 12 Ὅπως ἐνδοξασθῇ τὸ
ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν ὑμῖν,
καὶ ὑμεῖς ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἡμῶν
καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

CAPUT II.

Christi adventum praecedet discessio et Antichristus. Perseverandum in traditionibus a Paulo acceptis. Pro eorum consolatione ac confirmatione orat.

1 Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὑπὲρ τῆς παρ- 1 Thess
ουσίας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡμῶν 4, 16 s
ἐπισυναγωγῆς ἐπ' αὐτόν, 2 Εἰς τὸ μὴ ταχέως 2 Thess.
σαλευθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ νοὸς μήτε θροεῖσθαι, 5, 2 s
μήτε διὰ πνεύματος μήτε διὰ λόγου μήτε δι' ἐπι- Matth
στολῆς ὡς δι' ἡμῶν, ὡς ὅτι ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα 24, 6.
τοῦ κυρίου. 3 Μή τις ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ κατὰ μη- 3 Eph.
δένα τρόπον· ὅτι ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶ- 5, 6.
τον, καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας,
ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, 4 Ὁ ἀντικείμενος καὶ ὑπερ-

8 Is 66, 15 9 Is 2, 10. 19. 21 10 Is 2, 11 17 etc.
12 Is 24, 15; 66, 5. Mal 1, 11. — 4 Dan. 11, 36. Ez. 28, 2.
Is 14, 14.

αιρόμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεὸν ἢ σέβασμα, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καθίσαι, ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν ὅτι ἐστὶν θεός.
5 Act. 17, 1 5 Οὐ μνημονεύετε ὅτι ἔτι ὢν πρὸς ὑμᾶς ταῦτα ἔλεγον ὑμῖν; 6 Καὶ νῦν τὸ κατέχον οἴδατε, εἰς τὸ ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν ἐν τῷ ἑαυτοῦ καιρῷ. 7 Τὸ γὰρ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας· μόνον ὁ κατέχων ἄρτι ἕως ἐκ μέσου γένηται. 8 Καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ κύριος Ἰησοῦς ἀνελεῖ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ· 9 οὗ ἐστὶν ἡ παρουσία κατ' ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ σημείοις καὶ
10 2 Cor. 2, 15; 4, 3. τέρασιν ψεύδους 10 καὶ ἐν πάσῃ ἀπάτῃ ἀδικίας τοῖς ἀπολλυμένοις, ἀνθ' ὧν τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο εἰς τὸ σωθῆναι αὐτούς. 11 Καὶ
11 Rom. 1, 24. 21. 1 Tim 4, 1. διὰ τοῦτο πέμπει αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐνέργειαν πλάνης εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτοὺς τῷ ψεύδει, 12 ἵνα κρι-
12 Rom. 1, 18 θῶσιν πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ ἀλλ' εὐδοκήσαντες τῇ ἀδικίᾳ.

13 Ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ κυρίου, ὅτι εἵλατο ὑμᾶς ὁ θεὸς ἀπαρχὴν εἰς σωτηρίαν ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος καὶ πίστει ἀληθείας· 14 εἰς ὃ καὶ ἐκάλεσεν ὑμᾶς διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἡμῶν εἰς περιποίησιν δόξης τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. 15 Ἄρα οὖν, ἀδελφοί, στήκετε, καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε εἴτε διὰ λόγου εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν. 16 Αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν, ὁ ἀγαπήσας ἡμᾶς καὶ δοὺς παράκλησιν αἰωνίαν καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι,

8 Is. 11, 4. 13 Deut. 33, 12.

17 Παρακαλέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας καὶ στηρίξαι ἐν παντὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ ἀγαθῷ. 17 1 Thess. 3, 13.

CAPUT III.

Precandum pro Evangelio propagando et clarificando. De dissolutis ac desidibus cavendis. Qui non vult operari nec manducet. Nota genuinae epistolae.

1 Τὸ λοιπὸν προσεύχεσθε, ἀδελφοί, περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ λόγος τοῦ κυρίου τρέχῃ καὶ δοξάζηται καθὼς καὶ πρὸς ὑμᾶς, 2 καὶ ἵνα ῥυσθῶμεν ἀπὸ τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων· οὐ γὰρ πάντων ἡ πίστις. 3 Πιστὸς δέ ἐστιν ὁ κύριος, ὃς στηρίξει ὑμᾶς καὶ φυλάξει ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. 4 Πεποίθαμεν δὲ ἐν κυρίῳ ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι ἃ παραγγέλλομεν, καὶ ποιεῖτε καὶ ποιήσετε. 5 Ὁ δὲ κύριος κατευθύναι ὑμῶν τὰς καρδίας εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ καὶ εἰς τὴν ὑπομονὴν τοῦ Χριστοῦ. 1 1 Thess. 5, 25; Eph. 6, 19. Col. 4, 3 etc. 4 Gal. 5, 10.

6 Παραγγέλλομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος, καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ἣν παρελάβοσαν παρ' ἡμῶν. 7 Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε πῶς δεῖ μιμεῖσθαι ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἠτακτήσαμεν ἐν ὑμῖν, 8 οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρά τινος, ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν· 9 οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἵνα ἑαυτοὺς τύπον δῶμεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς. 10 Καὶ γὰρ ὅτε ἦμεν πρὸς ὑμᾶς, τοῦτο παρηγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω. 11 Ἀκούομεν γάρ τινας περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους ἀλλὰ περιεργαζομένους. 12 Τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν καὶ παρακαλοῦμεν ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι 6 Rom. 16, 17. 1 Cor. 5, 11. 7 1 Thess. 1, 6. 8 Act. 20, 34. 1 Cor. 4, 12. 1 Thess. 2, 9. 9 1 Cor. 9, 4 ss. Phil. 3, 17.

13 Gal 6, 9. τῶν ἑαυτῶν ἄρτων ἐσθίωσιν. 13 Ὑμεῖς δέ, ἀδελφοί,
14 1 Cor. 5, 11. μὴ ἐγκακήσητε καλοποιοῦντες. 14 Εἰ δέ τις οὐχ
ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν διὰ τῆς ἐπιστολῆς, τοῦ-
τον σημειοῦσθε, καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ,
ἵνα ἐντραπῇ· 15 καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ
16 1 Thess. 5, 23 etc. νουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν. 16 Αὐτὸς δὲ ὁ κύριος τῆς
εἰρήνης δώῃ ὑμῖν τὴν εἰρήνην διαπαντὸς ἐν παντὶ
τόπῳ. ὁ κύριος μετὰ πάντων ὑμῶν.

17 Col. 4, 18 etc. 17 Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου, ὅ ἐστιν
σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ· οὕτως γράφω. 18 Ἡ
18 1 Thess. 5, 28 etc. χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάν-
των ὑμῶν. Ἀμήν.

ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
Η ΠΡΟΣ
ΤΙΜΟΘΕΟΝ
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ.

CAPUT I.

Evangelii simplicitas tuenda. Finis praecepti est charitas. Lex non est iusto sed iniustis posita. In Paulo primo voluit Christus omnem patientiam ostendere ad informationem eorum qui crediturі sunt. Bona militia militanda.

1 Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ κατ' ἐπιταγὴν θεοῦ σωτῆρος ἡμῶν καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, 2 Τιμοθέῳ γνησίῳ τέκνῳ ἐν πίστει. Χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

1 Tit. 1, 1 etc. 2 Act. 16, 1.

3 Καθὼς παρεκάλεσά σε προσμεῖναι ἐν Ἐφέσῳ, πορευόμενος εἰς Μακεδονίαν, ἵνα παραγγείλῃς τισὶν μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν, 4 Μηδὲ προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις, αἵτινες ζητήσεις παρέχουσιν μᾶλλον ἢ οἰκοδομίαν θεοῦ τὴν ἐν πίστει. 5 Τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου, 6 Ὧν τινὲς ἀστοχήσαντες ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν, 7 Θέλοντες εἶναι νομοδιδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες μήτε ἃ λέγουσιν μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται. 8 Οἴδαμεν δὲ ὅτι καλὸς ὁ νόμος, ἐάν τις αὐτῷ νομίμως χρῆται,

3 Act. 20, 1. 4 4, 7. 2 Tim. 2, 23. Tit. 1, 14; 3, 9. 5 Rom. 13, 9 s. 1 Petr. 1, 22. 2 Tim. 1, 5. 6 (5, 15.) 7 Rom. 2, 21. 8 Rom. 7, 12. 14.

9 Εἰδὼς τοῦτο ὅτι δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις, ἀσεβέσι καὶ ἁμαρτωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ βεβήλοις, πατρολῴαις καὶ μητρολῴαις, ἀνδροφόνοις, 10 πόρνοις, ἀρσενοκοίταις, ἀνδραποδισταῖς, ψεύσταις, ἐπιόρκοις, καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ ἀντίκειται, 11 κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ μακαρίου θεοῦ, ὃ
12 (Phil. 4, 13.) ἐπιστεύθην ἐγώ. 12 Χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι πιστόν με
13 1 Cor. 15, 9. Gal. 1, 13 etc. ἡγήσατο θέμενος εἰς διακονίαν, 13 τὸ πρότερον ὄντα βλάσφημον καὶ διώκτην καὶ ὑβριστήν· ἀλλὰ ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ· 14 ὑπερεπλεόνασεν δὲ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν μετὰ
15 4, 9 Matth 9, 13. Marc. 2, 17. Luc. 19, 10. πίστεως καὶ ἀγάπης τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. 15 Πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ· 16 ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην,
17 Rom. 16, 27. Iud. 25 etc. ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξηται Χριστὸς Ἰησοῦς τὴν ἅπασαν μακροθυμίαν, πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον. 17 Τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων, ἀφθάρτῳ, ἀοράτῳ, μόνῳ θεῷ, τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν. 18 Ταύτην τὴν παραγγελίαν παρατίθεμαί σοι, τέκνον Τιμόθεε, κατὰ τὰς προαγούσας ἐπὶ σὲ προφητείας, ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν στρατείαν, 19 ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν, ἣν τινες ἀπωσάμενοι περὶ τὴν
20 2 Tim. 2, 17. 1 Cor. 5, 5 πίστιν ἐναυάγησαν· 20 ὧν ἐστὶν Ὑμέναιος καὶ Ἀλέξανδρος, οὓς παρέδωκα τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσιν μὴ βλασφημεῖν.

CAPUT II.

Preces publicae. Deus omnes homines vult salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire. Deus unus et unus mediator. Paulus doctor Gentium. Decor precantium. Mulier in ecclesia.

[1] Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων, [2] ὑπὲρ βασιλέων καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων, ἵνα ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι. [3] Τοῦτο γὰρ καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, [4] ὃς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. [5] Εἷς γὰρ θεός, εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς, [6] ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων, τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίοις· [7] εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κήρυξ καὶ ἀπόστολος (ἀλήθειαν λέγω, οὐ ψεύδομαι) διδάσκαλος ἐθνῶν ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ. [8] Βούλομαι οὖν προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπαίροντας ὁσίους χεῖρας χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ. [9] Ὡσαύτως καὶ γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίῳ, μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτάς, μὴ ἐν πλέγμασιν ἢ χρυσῷ ἢ μαργαρίταις ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ, [10] ἀλλ' ὃ πρέπει γυναιξὶν ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν, δι' ἔργων ἀγαθῶν.

11 Γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πάσῃ ὑποταγῇ· [12] διδάσκειν δὲ γυναικὶ οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρός, ἀλλ' εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ. [13] Ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα Εὔα. [14] Καὶ Ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν

1 Petr. 4, 7. (2 Tim. 3, 1. 9. 3, 7.)
5 Gal. 3, 20.
6 Tit. 1, 3.
7 2 Tim. 2, 14. 1, 11. Rom. 9, 1.
9 1 Petr. 3, 3 ss.
12 1 Cor. 14, 34.
13 1 Cor. 11, 9.

13 Gen. 1, 27; 2, 7. 22. 14 Gen. 3, 6.

παραβάσει γέγονεν. 15 Σωθήσεται δὲ διὰ τῆς
τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ
καὶ ἁγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης.

CAPUT III.

Quales esse debeant episcopi et diaconi et diaconissae. Ecclesia columna et firmamentum veritatis. Mysterium pietatis.

1 1, 15 1 Πιστὸς ὁ λόγος· Εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται,
2 Tit. καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ. 2 Δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον
1, 6 ss. ἀνεπίλημπτον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα, νηφάλιον,
σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικόν, 3 Μὴ
πάροινον, μὴ πλήκτην, ἀλλὰ ἐπιεικῆ, ἄμαχον,
ἀφιλάργυρον, 4 Τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστά-
μενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης
5 5 8 σεμνότητος· 5 Εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προ-
στῆναι οὐκ οἶδεν, πῶς ἐκκλησίας θεοῦ ἐπιμελήσεται;
6 Μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρίμα ἐμ-
7 2 Tim. πέσῃ τοῦ διαβόλου. 7 Δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ μαρτυρίαν
2, 26. καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμὸν
ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου.

8 Διακόνους ὡσαύτως σεμνούς, μὴ διλόγους,
μὴ οἴνῳ πολλῷ προσέχοντας, μὴ αἰσχροκερδεῖς,
9 Ἔχοντας τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν καθαρᾷ
συνειδήσει. 10 Καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶ-
11 Tit. τον, εἶτα διακονείτωσαν ἀνέγκλητοι ὄντες. 11 Γυναῖ-
2, 3. κας ὡσαύτως σεμνάς, μὴ διαβόλους, νηφαλίους,
πιστὰς ἐν πᾶσιν. 12 Διάκονοι ἔστωσαν μιᾶς γυναικὸς
ἄνδρες, τέκνων καλῶς προϊστάμενοι καὶ τῶν ἰδίων
οἴκων. 13 Οἱ γὰρ καλῶς διακονήσαντες βαθμὸν
ἑαυτοῖς καλὸν περιποιοῦνται καὶ πολλὴν παρρησίαν
ἐν πίστει τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

14 Ταῦτά σοι γράφω, ἐλπίζων ἐλθεῖν πρὸς σὲ
τάχιον· 15 Ἐὰν δὲ βραδύνω, ἵνα εἰδῇς πῶς δεῖ

ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία θεοῦ ζῶντος, στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας. 16 Καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶν τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον· ὃς ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήμφθη ἐν δόξῃ.

CAPUT IV.

Doctores falsae doctrinae, praecipue de nuptiis ac cibis venturi. Omnis creatura Dei bona est. Timotheo iuveni dantur praecepta.

1 Τὸ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασιν πλάνοις καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων, 2 ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν, 3 κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ἃ ὁ θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάλημψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς καὶ ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν. 4 Ὅτι πᾶν κτίσμα θεοῦ καλόν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον· 5 ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου θεοῦ καὶ ἐντεύξεως. 6 Ταῦτα ὑποτιθέμενος τοῖς ἀδελφοῖς καλὸς ἔσῃ διάκονος Χριστοῦ Ἰησοῦ, ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας, ᾗ παρηκολούθηκας. 7 Τοὺς δὲ βεβήλους καὶ γραώδεις μύθους παραιτοῦ· γύμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν. 8 Ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος· ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης. 9 Πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος. 10 Εἰς τοῦτο γὰρ κοπιῶμεν καὶ ὀνειδιζόμεθα, ὅτι ἠλπίκαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστιν σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν. 11 Παράγγελλε ταῦτα καὶ δίδασκε.

12 Μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω, ἀλλὰ τύπος γίνου τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀνα-

1 ss. 2 Tim. 3, 1 ss. 1 2 Petr. 3, 3. Iud. 18. 2 Tit. 1, 15. 6 2 Tim. 3, 10. 7 1, 4. 2 Tim. 2, 23. Tit. 3, 9. 8 2 Tim. 1, 1. 9 1, 15. 10 Col. 1, 29. 11 Tit. 2, 15. 12 Tit. 2, 7.

στροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ. 13 Ἕως
ἔρχομαι, πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει,
14 1, 18; 5, 22. 2 Tim. 1, 6. τῇ διδασκαλίᾳ. 14 Μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσ-
ματος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας μετὰ ἐπι-
θέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου. 15 Ταῦτα
μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι, ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερὰ
16 Act. 20, 28. 1 Cor. 9, 27. 22. ᾖ πᾶσιν. 16 Ἔπεχε σεαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ,
ἐπίμενε αὐτοῖς· τοῦτο γὰρ ποιῶν καὶ σεαυτὸν
σώσεις καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου.

CAPUT V.

De admonitionibus. De viduabus eligendis; de presbyteris; de peccantibus.

1 Πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ παρακάλει
ὡς πατέρα, νεωτέρους ὡς ἀδελφούς, 2 Πρεσβυ-
τέρας ὡς μητέρας, νεωτέρας ὡς ἀδελφὰς ἐν πάσῃ
4 2, 3. ἁγνείᾳ. 3 Χήρας τίμα, τὰς ὄντως χήρας. 4 Εἰ
δέ τις χήρα τέκνα ἢ ἔκγονα ἔχει, μανθανέτωσαν
πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν καὶ ἀμοιβὰς ἀπο-
διδόναι τοῖς προγόνοις· τοῦτο γάρ ἐστιν ἀπόδεκτον
ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. 5 Ἡ δὲ ὄντως χήρα καὶ με-
μονωμένη ἤλπικεν ἐπὶ τὸν θεὸν καὶ προσμένει ταῖς
δεήσεσιν καὶ ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας·
6 Ἡ δὲ σπαταλῶσα ζῶσα τέθνηκεν. 7 Καὶ ταῦτα
παράγγελλε ἵνα ἀνεπίλημπτοι ὦσιν. 8 Εἰ δέ τις
τῶν ἰδίων καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ,
τὴν πίστιν ἤρνηται καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων.
9 s. 3, 2. 7. 11. Tit. 1, 6. 9 Χήρα καταλεγέσθω μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξ-
ήκοντα γεγονυῖα, ἑνὸς ἀνδρὸς γυνή, 10 Ἐν ἔργοις
καλοῖς μαρτυρουμένη, εἰ ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἐξενο-
δόχησεν, εἰ ἁγίων πόδας ἔνιψεν, εἰ θλιβομένοις

5 Ier. 49, 11.

ἐπήρκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησεν.
11 Νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ· ὅταν γὰρ καταστρηνιάσωσιν τοῦ Χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσιν,
12 ἔχουσαι κρίμα ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν· 13 ἅμα δὲ καὶ ἀργαὶ μανθάνουσιν περιερχόμεναι τὰς οἰκίας, οὐ μόνον δὲ ἀργαὶ ἀλλὰ καὶ φλύαροι καὶ περίεργοι, λαλοῦσαι τὰ μὴ δέοντα.
14 Βούλομαι οὖν νεωτέρας γαμεῖν, τεκνογονεῖν, οἰκοδεσποτεῖν, μηδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ λοιδορίας χάριν· 15 ἤδη γάρ τινες ἐξετράπησαν ὀπίσω τοῦ σατανᾶ. 16 Εἴ τις πιστὸς ἢ πιστὴ ἔχει χήρας, ἐπαρκείτω αὐταῖς, καὶ μὴ βαρείσθω ἡ ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις ἐπαρκέσῃ.

17 Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ. 18 Λέγει γὰρ ἡ γραφή· Βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώσεις, καί· Ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ. 19 Κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων. 20 Τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσιν. 21 Διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων ἵνα ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προκρίματος, μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόσκλισιν. 22 Χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις· σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει. 23 Μηκέτι ὑδροπότει, ἀλλὰ οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας. 24 Τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσιν, προάγουσαι εἰς κρίσιν, τισὶν δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν· 25 Ὡσαύτως καὶ τὰ ἔργα τὰ καλὰ πρόδηλά ἐστιν, καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα κρυβῆναι οὐ δύναται.

17 1 Thess. 5, 12 s.
18 1 Cor. 9, 9. 14. Matth. 10, 10etc. Lc. 10, 7.
21 2 Tim. 4, 1.
22 3, 10; 4, 14. Act. 6, 6.

18 Deut. 25, 4; 24, 15. 19 Deut. 19, 15.

CAPUT VI.

De servis, de falsa doctrina et avaritia. Virtutes amplectendae et bonum certamen fidei certandum. Divitiae ad bene faciendum admonendi. Profanae vocum novitates et falsi nominis scientia devitanda.

1 Tit. 2, 9. 1 Pet. 2, 18. Eph. 6, 5. Col. 3, 22. Tit. 2, 5. Isa. 52, 5.

2 Philem. 16. 1 Tim. 4, 11 Tit. 2, 15.

1 Ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι, τοὺς ἰδίους δεσπότας πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ καὶ ἡ διδασκαλία βλασφημῆται. 2 Οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότας μὴ καταφρονείτωσαν, ὅτι ἀδελφοί εἰσιν· ἀλλὰ μᾶλλον δουλευέτωσαν, ὅτι πιστοί εἰσι καὶ ἀγαπητοί, οἱ τῆς εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι. Ταῦτα δίδασκε καὶ παρακάλει.

3 1. Gal. 1, 6 ss. 2 Tim. 1, 13. Tit. 1, 1. 2, 1.

3 Εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ καὶ μὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσιν λόγοις τοῖς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῇ κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ, 4 τετύφωται, μηδὲν ἐπιστάμενος, ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας, ἐξ ὧν γίνεται φθόνος, ἔρις, βλασφημίαι, ὑπόνοιαι πονηραί, 5 διαπαρατριβαὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν καὶ ἀπεστερημένων τῆς ἀληθείας, νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν.

4 2 Tim. 2, 14

5 2 Tim. 3, 8.

6 Ἔστιν δὲ πορισμὸς μέγας ἡ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας. 7 Οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα· 8 ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα. 9 Οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβεράς, αἵτινες βυθίζουσιν τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον

10 Luc. 12, 15.

καὶ ἀπώλειαν. 10 Ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία, ἧς τινὲς ὀρεγόμενοι ἀπεπλανήθησαν

7 Iob 1, 21. Eccl. 5, 14. 8 Prov. 27, 26.

θησαν ἀπὸ τῆς πίστεως καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύναις πολλαῖς.

11 Σὺ δέ, ὦ ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, ταῦτα φεῦγε· δίωκε δὲ δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονήν, πραϋπάθειαν. 12 Ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν ἐκλήθης καὶ ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων. 13 Παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τοῦ ζωογονοῦντος τὰ πάντα, καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ Ποντίου Πειλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν, 14 τηρῆσαί σε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον, ἀνεπίλημπτον μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, 15 ἣν καιροῖς ἰδίοις δείξει ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ κύριος τῶν κυριευόντων, 16 ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων οὐδὲ ἰδεῖν δύναται· ᾧ τιμὴ καὶ κράτος αἰώνιον· ἀμήν.

17 Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἠλπικέναι ἐπὶ πλούτου, ἀδηλότητι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ ζῶντι, τῷ παρέχοντι ἡμῖν πάντα πλουσίως εἰς ἀπόλαυσιν, 18 ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς, 19 ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς ὄντως ζωῆς. 20 Ὦ Τιμόθεε, τὴν παραθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, 21 ἣν τινες ἐπαγγελλόμενοι περὶ τὴν πίστιν ἠστόχησαν. Ἡ χάρις μετὰ σοῦ. Ἀμήν.

11 2 Tim. 3, 17. 12 1, 18. 1 Cor. 9, 25. Phil. 3, 13 s. Act. 16, 2. 13 Matth. 27, 11. Io. 18, 33. 37. Rom. 4, 17. 14 Tit. 2, 13. 15 Apoc. 17, 14; 19, 16. 16 2 Tim. 4, 18. Io. 1, 18. 1 Io. 4, 12. 17 Luc. 12, 15. 20 s. 20 2 Tim. 1, 14; 2, 16. 21 2 Tim. 2, 18.

15 Deut. 10, 17. 2 Macc. 13, 4.

ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
Β ΠΡΟΣ
ΤΙΜΟΘΕΟΝ
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

CAPUT I.

Laus et celebratio Timothei. Paulus magister Gentium positus, meritis suis non confusus. Onesiphori domus laudatur.

1 Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, κατ' ἐπαγγελίαν ζωῆς τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, 2 Τιμοθέῳ ἀγαπητῷ τέκνῳ· χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

3 Χάριν ἔχω τῷ θεῷ, ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὡς ἀδιάλειπτον ἔχω τὴν περὶ σοῦ μνείαν ἐν ταῖς δεήσεσίν μου, νυκτὸς καὶ ἡμέρας 4 ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν, μεμνημένος σοῦ τῶν δακρύων, ἵνα χαρᾶς πληρωθῶ 5 ὑπόμνησιν λαμβάνων τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως, ἥτις ἐνῴκησεν πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου Λωΐδι καὶ τῇ μητρί σου Εὐνίκῃ, πέπεισμαι δὲ ὅτι καὶ ἐν σοί. 6 Δι' ἣν αἰτίαν ἀναμιμνήσκω σε ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ὃ ἐστιν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου. 7 Οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ. 8 Μὴ οὖν ἐπαισχυνθῇς

1 s. 2 Cor. 1, 1 s. etc.
3 Act. 24, 14. 16. Rom. 1, 9.
6 1 Tim. 4, 14.
7 Rom. 8, 15.

τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν, μηδὲ ἐμὲ τὸν
δέσμιον αὐτοῦ, ἀλλὰ συνκακοπάθησον τῷ εὐαγ-
γελίῳ κατὰ δύναμιν θεοῦ. 9 Τοῦ σώσαντος ἡμᾶς 9 s. Tit.
καὶ καλέσαντος κλήσει ἁγίᾳ, οὐ κατὰ τὰ ἔργα 1, 2 s.; 3,5. Rom.
ἡμῶν, ἀλλὰ κατ' ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν τὴν 16, 25 s.
δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ πρὸ χρόνων αἰω-
νίων, 10 Φανερωθεῖσαν δὲ νῦν διὰ τῆς ἐπιφανείας
τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καταργήσαντος
μὲν τὸν θάνατον, φωτίσαντος δὲ ζωὴν καὶ ἀφθαρ-
σίαν διὰ τοῦ εὐαγγελίου, 11 Εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ 11 1 Tim.
κήρυξ καὶ ἀπόστολος καὶ διδάσκαλος ἐθνῶν. 12 Δι' 2, 7. Gal. 2, 7.
ἣν αἰτίαν καὶ ταῦτα πάσχω, ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνο- 12 Eph.
μαι· οἶδα γὰρ ᾧ πεπίστευκα, καὶ πέπεισμαι ὅτι 3, 1. 13.
δυνατός ἐστιν τὴν παραθήκην μου φυλάξαι εἰς
ἐκείνην τὴν ἡμέραν. 13 Ὑποτύπωσιν ἔχε ὑγιαινόν- 13 4, 3.
των λόγων, ὧν παρ' ἐμοῦ ἤκουσας ἐν πίστει καὶ
ἀγάπῃ τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. 14 Τὴν καλὴν παρα- 14 1 Tim.
θήκην φύλαξον διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ ἐνοικοῦν- 6, 20. Rom. 8,
τος ἐν ἡμῖν. 11.

15 Οἶδας τοῦτο, ὅτι ἀπεστράφησάν με πάντες 15 4, 10.
οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὧν ἐστὶν Φύγελος καὶ Ἑρμογένης. 16.
16 Δώῃ ἔλεος ὁ κύριος τῷ Ὀνησιφόρου οἴκῳ, ὅτι 16 4, 19.
πολλάκις με ἀνέψυξεν καὶ τὴν ἅλυσίν μου οὐκ ἐπ-
αισχύνθη· 17 Ἀλλὰ γενόμενος ἐν Ῥώμῃ σπουδαίως
ἐζήτησέν με καὶ εὗρεν. 18 Δώῃ αὐτῷ ὁ κύριος
εὑρεῖν ἔλεος παρὰ κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. καὶ
ὅσα ἐν Ἐφέσῳ διηκόνησεν, βέλτιον σὺ γινώσκεις.

CAPUT II.

Corona militum Christi. Boni doctoris mores. Contra Hymenaeum aliosque vana docentes. De magna domo varia habente vasa.

1 Σὺ οὖν, τέκνον μου, ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι
τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, 2 Καὶ ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ

διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς
ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἑτέρους δι-
3 1, 8; δάξαι. 3 Συνκακοπάθησον ὡς καλὸς στρατιώτης
4, 5. Χριστοῦ Ἰησοῦ. 4 Οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκε-
ται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρατο-
λογήσαντι ἀρέσῃ. 5 Ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στε-
φανοῦται ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. 6 Τὸν κοπιῶντα
γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν.
7 Νόει ὃ λέγω· δώσει γάρ σοι ὁ κύριος σύνεσιν
8 1 Cor. ἐν πᾶσιν. 8 Μνημόνευε Ἰησοῦν Χριστὸν ἐγηγερ-
15, 12. Rom. 1, μένον ἐκ νεκρῶν, ἐκ σπέρματος Δαυείδ, κατὰ τὸ
3 etc. εὐαγγέλιόν μου, 9 ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν
9 Act. 28, 30 s. ὡς κακοῦργος· ἀλλὰ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται.
10 Διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω διὰ τοὺς ἐκλεκτούς,
ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσιν τῆς ἐν Χριστῷ Ἰη-
11 1 Tim. σοῦ μετὰ δόξης αἰωνίου. 11 Πιστὸς ὁ λόγος· εἰ γὰρ
4, 9. Rom. 6, 8. συναπεθάνομεν, καὶ συνζήσομεν· 12 εἰ ὑπομένομεν,
12 Matth. καὶ συνβασιλεύσομεν· εἰ ἀρνησόμεθα, κἀκεῖνος ἀρ-
10, 33. Marc. νήσεται ἡμᾶς· 13 εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς
8, 38. Rom. 8, μένει, ἀρνήσασθαι γὰρ ἑαυτὸν οὐ δύναται.
17.
14 Ταῦτα ὑπομίμνησκε, διαμαρτυρόμενος ἐν-
13 Rom. ὠπιον τοῦ κυρίου, μὴ λογομαχεῖν· ἐπ᾽ οὐδὲν χρήσι-
3, 3. 14 (4, 1. μον, ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων. 15 Σπούδασον σεαυτὸν δόκιμον παραστῆσαι τῷ θεῷ, ἐργά-
την ἀνεπαίσχυντον, ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς
16 Tit. 3, 9. ἀληθείας. 16 Τὰς δὲ βεβήλους κενοφωνίας περι-
2 Tim. 3, 13. ἵστασο· ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν ἀσεβείας,
17 1 Tim. 1, 20. 17 καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα νομὴν ἕξει·
ὧν ἐστὶν Ὑμέναιος καὶ Φιλητός, 18 οἵτινες περὶ
18 1 Tim. 6, 21. τὴν ἀλήθειαν ἠστόχησαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν
ἤδη γεγονέναι, καὶ ἀνατρέπουσιν τήν τινων πίστιν.
19 Ὁ μέντοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ θεοῦ ἕστηκεν,

19 Num. 16, 5. (21..26?) Lev. 24, 16.

ἔχων τὴν σφραγῖδα ταύτην· Ἔγνω Κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ, καί· Ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα Κυρίου. 20 Ἐν μεγάλῃ δὲ οἰκίᾳ οὐκ ἔστιν μόνον σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα καὶ ὀστράκινα, καὶ ἃ μὲν εἰς τιμήν, ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν. 21 Ἐὰν οὖν τις ἐκκαθάρῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἔσται σκεῦος εἰς τιμήν, ἡγιασμένον καὶ εὔχρηστον τῷ δεσπότῃ, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἡτοιμασμένον. 22 Τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε, δίωκε δὲ δικαιοσύνην, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην μετὰ τῶν ἐπικαλουμένων τὸν κύριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας. 23 Τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι γεννῶσιν μάχας. 24 Δοῦλον δὲ Κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλὰ ἤπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικόν, ἀνεξίκακον, 25 Ἐν πραΰτητι παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, μήποτε δῴη αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, 26 Καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα.

20 1 Cor. 3, 12. Rom. 9, 21.
21 2 Cor. 6, 17.
22 1 Tim. 6, 11; 4, 12; 1, 5.
23 1 Tim. 1, 4; 4, 7. Tit. 3, 9.
24 Tit. 1, 7. 9.
26 1 Tim. 3, 7.

CAPUT III.

Mali homines et seductores venturi, quibus resistendum virtutibus et tolerantia persecutionum exemplo Pauli. De Scripturae inspiratae utilitate.

1 Τοῦτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί· 2 Ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι, 3 Ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι, 4 Προδόται, προπετεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι, 5 Ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς

1 1 Tim. 4, 1.
2 2 Petr. 3, 3. Iud. 18. 2 ss. Rom. 1, 29 ss.

ἠχμαλωτισμένους· καὶ ταύτους ἀποτρέπου. 6 Ἐκ τούτων
γάρ εἰσιν οἱ ἐνδύνοντες εἰς τὰς οἰκίας καὶ αἰχμα-
λωτίζοντες γυναικάρια σεσωρευμένα ἁμαρτίαις,
7 1 Tim. 2, 4. ἀγόμενα ἐπιθυμίαις ποικίλαις, 7 πάντοτε μανθά-
νοντα καὶ μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν
8 1 Tim. 6, 5. δυνάμενα. 8 Ὃν τρόπον δὲ Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς
ἀντέστησαν Μωϋσεῖ, οὕτως καὶ οὗτοι ἀνθίστανται
τῇ ἀληθείᾳ, ἄνθρωποι κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν,
9 1 Tim. 5, 24. ἀδόκιμοι περὶ τὴν πίστιν. 9 Ἀλλ' οὐ προκόψουσιν
ἐπὶ πλεῖον· ἡ γὰρ ἄνοια αὐτῶν ἔκδηλος ἔσται
πᾶσιν, ὡς καὶ ἡ ἐκείνων ἐγένετο.

10 1 Tim. 4, 6. **10** Σὺ δὲ παρηκολούθηκάς μου τῇ διδασκαλίᾳ,
τῇ ἀγωγῇ, τῇ προθέσει, τῇ πίστει, τῇ μακροθυμίᾳ,
11 Act. 13, 50; 14, 5. 19. τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ, 11 τοῖς διωγμοῖς, τοῖς
παθήμασιν, οἷά μοι ἐγένετο ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν Ἰκο-
νίῳ, ἐν Λύστροις· οἵους διωγμοὺς ὑπήνεγκα, καὶ
12 Matth. 10, 24. Ioh. 15, 1. ἐκ πάντων με ἐρύσατο ὁ κύριος. 12 Καὶ πάντες
δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ
διωχθήσονται. 13 Πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες
προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώ-
μενοι.

14 2, 2; 1, 13. Act. 16, 1. **14** Σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης,
εἰδὼς παρὰ τίνος ἔμαθες, 15 καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους
τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι
εἰς σωτηρίαν διὰ πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.
16 2 Petr. 1, 20. 16 Πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς
διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγμόν, πρὸς ἐπανόρθωσιν,
17 1 Tim. 6, 11. πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, 17 ἵνα ἄρτιος ᾖ
ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν
ἐξηρτισμένος.

---

8 Ex. 7, 11. 22.

CAPUT IV.

Contra malos standum. Mortem proximam praesentiens de sociis rebusque suis refert. Salutationes.

[1] *Διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ Ἰησοῦ* 1 1 Tim. 5, 21. Tit. 2, 13.
Χριστοῦ τοῦ μέλλοντος κρίνειν ζῶντας καὶ νεκρούς
κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ καὶ τὴν βασιλείαν
αὐτοῦ· [2] *Κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως*
ἀκαίρως, ἔλεγξον, παρακάλεσον, ἐπιτίμησον ἐν
πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ. [3] *Ἔσται γὰρ καιρὸς*
ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται,
ἀλλὰ κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύ-
σουσιν διδασκάλους, κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν, [4] *Καὶ*
ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσιν,
ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται. [5] *Σὺ δὲ νῆφε* 5 2, 3.
ἐν πᾶσιν, κακοπάθησον, ἔργον ποίησον εὐαγγελι-
στοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον.

6 Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς 6 Phil. 2, 17.
ἀναλύσεώς μου ἐφέστηκεν. [7] *Τὸν καλὸν ἀγῶνα* 7 1 Tim. 6, 12.
ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν
τετήρηκα· [8] *Λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιο-* 8 Iac. 1, 12.
σύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ κύριος ἐν
ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτής, οὐ μόνον δὲ
ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν τοῖς ἠγαπηκόσιν τὴν ἐπι-
φάνειαν αὐτοῦ.

9 Σπούδασον ἐλθεῖν πρός με ταχέως. [10] *Δημᾶς* 10 s. Col. 4, 14. 10.
γάρ με ἐγκατέλιπεν ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα, καὶ
ἐπορεύθη εἰς Θεσσαλονίκην, Κρήσκης εἰς Γαλατίαν,
Τίτος εἰς Δαλματίαν· [11] *Λουκᾶς ἐστὶν μόνος μετ'*
ἐμοῦ. Μάρκον ἀναλαβὼν ἄγε μετὰ σεαυτοῦ· ἔστιν
γάρ μοι εὔχρηστος εἰς διακονίαν. [12] *Τυχικὸν δὲ*
ἀπέστειλα εἰς Ἔφεσον. [13] *Τὸν φελόνην, ὃν ἀπ-*
έλιπον ἐν Τρῳάδι παρὰ Κάρπῳ, ἐρχόμενος φέρε,

14 1 Tim. 1, 20. Act 19, 33 καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας. 14 Ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς πολλά μοι κακὰ ἐνεδείξατο· ἀποδώσει αὐτῷ ὁ κύριος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. 15 Ὃν καὶ σὺ φυλάσσου· λίαν γὰρ ἀντέστη τοῖς ἡμετέροις λόγοις.

16 Ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ οὐδείς μοι παρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον· μὴ αὐτοῖς λογισθείη. 17 Ὁ δὲ κύριός μοι παρέστη καὶ ἐνεδυνάμωσέν με, ἵνα δι' ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ καὶ ἀκούσωσιν πάντα τὰ ἔθνη· καὶ 18 3, 11 ἐρύσθην ἐκ στόματος λέοντος. 18 Ῥύσεταί με ὁ κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ, καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

19 1, 10 Act. 18, etc. 19 Ἄσπασαι Πρίσκαν καὶ Ἀκύλαν, καὶ τὸν 20 Rom. 16, 23. Act 21 20. Ὀνησιφόρου οἶκον. 20 Ἔραστος ἔμεινεν ἐν Κορίνθῳ, Τρόφιμον δὲ ἀπέλιπον ἐν Μιλήτῳ ἀσθενοῦντα. 21 Σπούδασον πρὸ χειμῶνος ἐλθεῖν. Ἀσπάζεταί σε Εὔβουλος καὶ Πούδης καὶ Λίνος καὶ 22 Philem. 23. Phil 4, 23. Κλαυδία καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες. 22 Ὁ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς μετὰ τοῦ πνεύματός σου. Ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. Ἀμήν.

---

14 Ps. 27, 4. 17 Dan. 6, 20.

ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
Η ΠΡΟΣ
ΤΙΤΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPUT I.

Ad Titum dilectum filium. Tito Cretae agenda. Quales ordinandi presbyteri et episcopi. Quinam dure increpandi. Cretenses mendaces. Puris pura omnia.

[1] Παῦλος δοῦλος θεοῦ, ἀπόστολος δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ πίστιν ἐκλεκτῶν θεοῦ καὶ ἐπίγνωσιν ἀληθείας τῆς κατ' εὐσέβειαν [2] Ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ ἀψευδὴς θεὸς πρὸ χρόνων αἰωνίων, [3] Ἐφανέρωσεν δὲ καιροῖς ἰδίοις τὸν λόγον αὐτοῦ ἐν κηρύγματι, ὃ ἐπιστεύθην ἐγὼ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, [4] Τίτῳ γνησίῳ τέκνῳ κατὰ κοινὴν πίστιν· χάρις καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.

1 Rom. 1, 1 etc. 2 s. 2 Tim. 1, 9 s. 3 1 Tim. 1, 11. 4 1 Tim. 1, 2. 2 Tim. 1, 2. 2 Io. 3 etc.

[5] Τούτου χάριν ἀπέλιπόν σε ἐν Κρήτῃ, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ, καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγώ σοι διεταξάμην· [6] Εἴ τις ἐστὶν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνήρ, τέκνα ἔχων πιστά, μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας ἢ ἀνυπότακτα. [7] Δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι, ὡς θεοῦ οἰκονόμον· μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, [8] Ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, ὅσιον,

5 Act. 14, 23. 2 Tim. 2, 2. 6 ss. 1 Tim. 3, 2 ss.

ἐγκρατῆ. 9 Ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν
πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν
τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ καὶ τοὺς ἀντιλέγον-
τας ἐλέγχειν. 10 Εἰσὶν γὰρ πολλοὶ καὶ ἀνυπότακτοι
ματαιολόγοι καὶ φρεναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ τῆς
περιτομῆς, 11 οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν· οἵτινες ὅλους
οἴκους ἀνατρέπουσιν, διδάσκοντες ἃ μὴ δεῖ αἰσχροῦ
κέρδους χάριν. 12 Εἶπέν τις ἐξ αὐτῶν, ἴδιος αὐ-
τῶν προφήτης· Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία,
γαστέρες ἀργαί. 13 Ἡ μαρτυρία αὕτη ἐστὶν ἀληθής.
δι' ἣν αἰτίαν ἔλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως, ἵνα ὑγιαί-
νωσιν ἐν τῇ πίστει, 14 μὴ προσέχοντες Ἰουδαϊκοῖς
μύθοις καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων ἀποστρεφομένων
15 Rom. 14,14.20. τὴν ἀλήθειαν. 15 Πάντα καθαρὰ τοῖς καθαροῖς·
τοῖς δὲ μεμιαμμένοις καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρόν,
ἀλλὰ μεμίανται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις.
16 2 Tim. 3, 5. 17. 16 Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρ-
νοῦνται, βδελυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς καὶ πρὸς
πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι.

CAPUT II.

De senibus, anibus, iuvenibus, servis ac de modo docendi. Gratia Dei eruditens nos. Christus dedit semetipsum pro nobis.

1 Σὺ δὲ λάλει ἃ πρέπει τῇ ὑγιαινούσῃ διδα-
σκαλίᾳ· 2 πρεσβύτας νηφαλίους εἶναι, σεμνούς,
σώφρονας, ὑγιαίνοντας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ
3 1 Tim. 2, 9; 3, 11. ὑπομονῇ· 3 πρεσβύτιδας ὡσαύτως ἐν καταστήματι
ἱεροπρεπεῖ, μὴ διαβόλους, μὴ οἴνῳ πολλῷ δεδου-
4 1 Tim. 5, 14. λωμένας, καλοδιδασκάλους, 4 ἵνα σωφρονίζωσιν
τὰς νέας φιλάνδρους εἶναι, φιλοτέκνους, 5 Σώ-
5 1 Petr. 3, 1. φρονας, ἁγνάς, οἰκουρούς, ἀγαθάς, ὑποτασσομένας
τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ
βλασφημῆται. 6 Τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως παρα-

κάλει σωφρονεῖν· 7 Περὶ πάντα σεαυτὸν παρεχό- 7 1 Tim. 4, 12.
μενος τύπον καλῶν ἔργων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ
ἀφθορίαν, σεμνότητα, 8 λόγον ὑγιῆ, ἀκατάγνωστον,
ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῇ, μηδὲν ἔχων λέγειν
περὶ ἡμῶν φαῦλον. 9 Δούλους ἰδίοις δεσπόταις 9 1 Tim. 6, 1.
ὑποτάσσεσθαι, ἐν πᾶσιν εὐαρέστους εἶναι, μὴ ἀντι- Eph. 6, 5.
λέγοντας, 10 Μὴ νοσφιζομένους, ἀλλὰ πᾶσαν πίστιν Col. 3, 22.
ἐνδεικνυμένους ἀγαθήν, ἵνα τὴν διδασκαλίαν τὴν 1 Petr. 2, 18.
τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ κοσμῶσιν ἐν πᾶσιν.

11 Ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ σωτήριος 11 3, 4.
πᾶσιν ἀνθρώποις, 12 Παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνη- 1 Io. 4, 9.
σάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας
σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν
τῷ νῦν αἰῶνι, 13 Προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν
ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου
θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, 14 Ὃς 14 Gal.
ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἵνα λυτρώσηται ἡμᾶς 1, 4.
ἀπὸ πάσης ἀνομίας καὶ καθαρίσῃ ἑαυτῷ 1 Tim. 2, 6.
λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων.
15 Ταῦτα λάλει καὶ παρακάλει καὶ ἔλεγχε μετὰ 15 1 Tim.
πάσης ἐπιταγῆς· μηδείς σου περιφρονείτω. 4, 11 s.

CAPUT III.

Regeneratos Christi quae decent. Stultae quaestiones et contentiones legis et haereticus homo vitandus. Mandata varia.

1 Ὑπομίμνησκε αὐτοὺς ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις 1 s. Rom.
ὑποτάσσεσθαι, πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν 13, 1 ss.
ἑτοίμους εἶναι, 2 Μηδένα βλασφημεῖν, ἀμάχους 2 Tim. 3, 17.
εἶναι, ἐπιεικεῖς, πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πραΰτητα 2 2 Tim.
πρὸς πάντας ἀνθρώπους. 3 Ἦμεν γάρ ποτε καὶ 2, 24 s.
ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες

14 Ez. 37, 23. Ex. 19, 5 etc.

ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, ἐν κακίᾳ καὶ
φθόνῳ διάγοντες, στυγητοί, μισοῦντες ἀλλήλους.
4 2, 11. 4 Ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπ-
5 2 Tim. 1, 9. εφάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, 5 Οὐκ ἐξ ἔργων
τῶν ἐν δικαιοσύνῃ ἃ ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ
τὸ αὐτοῦ ἔλεος ἔσωσεν ἡμᾶς διὰ λουτροῦ παλιν-
γενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου. 6 Οὗ
ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ
τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, 7 Ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου
χάριτι, κληρονόμοι γενηθῶμεν κατ' ἐλπίδα ζωῆς
8 1 Tim. 4, 9. 2, 3. αἰωνίου. 8 Πιστὸς ὁ λόγος, καὶ περὶ τούτων
βούλομαί σε διαβεβαιοῦσθαι, ἵνα φροντίζωσιν
καλῶν ἔργων προΐστασθαι οἱ πεπιστευκότες θεῷ.
Ταῦτά ἐστιν καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις.
9 1 Tim. 1, 4, 4, 7. 2 Tim. 2, 23. 9 Μωρὰς δὲ ζητήσεις καὶ γενεαλογίας καὶ ἔρεις
καὶ μάχας νομικὰς περιΐστασο· εἰσὶν γὰρ ἀνωφε-
λεῖς καὶ μάταιοι. 10 Αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ
μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, 11 Εἰδὼς
ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος καὶ ἁμαρτάνει, ὢν
αὐτοκατάκριτος.

12 2 Tim. 4, 9. 12 Ὅταν πεμψω Ἀρτεμᾶν πρὸς σὲ ἢ Τυχικόν,
σπούδασον ἐλθεῖν πρός με εἰς Νικόπολιν· ἐκεῖ γὰρ
13 Act. 18, 24. κέκρικα παραχειμάσαι. 13 Ζηνᾶν τὸν νομικὸν καὶ
Ἀπολλὼ σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς
λείπῃ. 14 Μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι καλῶν
ἔργων προΐστασθαι εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας, ἵνα
15 2 Thess. 3, 18 etc. μὴ ὦσιν ἄκαρποι. 15 Ἀσπάζονταί σε οἱ μετ' ἐμοῦ
πάντες· ἄσπασαι τοὺς φιλοῦντας ἡμᾶς ἐν πίστει.
Ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
Η ΠΡΟΣ
ΦΙΛΗΜΟΝΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

Philemoni, Appiae, Archippo. Laudat Philemonem et orat ut Onesimo servo fugitivo veniam det. Praenuntiat se rediturum.

1 Παῦλος δέσμιος Χριστοῦ Ἰησοῦ, καὶ Τιμόθεος 1 9. Eph. 3, 1; 4, 1. 2 Tim. 1, 8.
ὁ ἀδελφός, Φιλήμονι τῷ ἀγαπητῷ καὶ συνεργῷ
ἡμῶν, 2 Καὶ Ἀπφίᾳ τῇ ἀδελφῇ, καὶ Ἀρχίππῳ τῷ
συνστρατιώτῃ ἡμῶν, καὶ τῇ κατ' οἶκόν σου ἐκ- 2 Col. 4, 17.
κλησίᾳ. 3 Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς 3 Rom. 1, 7 etc.
ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

4 Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε μνείαν 4 Eph. 1, 15 s. Rom. 1, 8 s.
σου ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, 5 Ἀκούων
σου τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν, ἣν ἔχεις πρὸς 5 Col. 1, 4. 9 ss.
τὸν κύριον Ἰησοῦν καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους,
6 Ὅπως ἡ κοινωνία τῆς πίστεώς σου ἐνεργὴς γένη-
ται ἐν ἐπιγνώσει παντὸς ἀγαθοῦ τοῦ ἐν ὑμῖν εἰς
Χριστὸν Ἰησοῦν. 7 Χαρὰν γὰρ πολλὴν ἔσχον καὶ 7 2 Cor. 7, 4.
παράκλησιν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ σου, ὅτι τὰ σπλάγχνα
τῶν ἁγίων ἀναπέπαυται διὰ σοῦ, ἀδελφέ. 8 Διὸ
πολλὴν ἐν Χριστῷ παρρησίαν ἔχων ἐπιτάσσειν σοι
τὸ ἀνῆκον, 9 Διὰ τὴν ἀγάπην μᾶλλον παρακαλῶ, 9 1.
τοιοῦτος ὢν ὡς Παῦλος πρεσβύτης, νυνὶ δὲ καὶ
δέσμιος Ἰησοῦ Χριστοῦ· 10 Παρακαλῶ σε περὶ τοῦ 10 1 Cor. 4, 15. Col. 4, 9.
ἐμοῦ τέκνου, ὃν ἐγέννησα ἐν τοῖς δεσμοῖς, Ὀνήσι-
μον, 11 Τὸν ποτέ σοι ἄχρηστον, νυνὶ δὲ καὶ σοὶ
καὶ ἐμοὶ εὔχρηστον, 12 Ὃν ἀνέπεμψά σοι· σὺ δὲ

αὐτόν, τοῦτ' ἔστιν τὰ ἐμὰ σπλάγχνα, προσλαβοῦ.
13 Ὃν ἐγὼ ἐβουλόμην πρὸς ἐμαυτὸν κατέχειν, ἵνα
ὑπὲρ σοῦ μοι διακονῇ ἐν τοῖς δεσμοῖς τοῦ εὐαγγε-
λίου· 14 χωρὶς δὲ τῆς σῆς γνώμης οὐδὲν ἠθέλησα
ποιῆσαι, ἵνα μὴ ὡς κατὰ ἀνάγκην τὸ ἀγαθόν σου
ᾖ, ἀλλὰ κατὰ ἑκούσιον. 15 Τάχα γὰρ διὰ τοῦτο
ἐχωρίσθη πρὸς ὥραν, ἵνα αἰώνιον αὐτὸν ἀπέχῃς,
16 οὐκέτι ὡς δοῦλον, ἀλλὰ ὑπὲρ δοῦλον ἀδελφὸν 1 Tim. 6, 2.
ἀγαπητόν, μάλιστα ἐμοί, πόσῳ δὲ μᾶλλον σοὶ καὶ
ἐν σαρκὶ καὶ ἐν κυρίῳ. 17 Εἰ οὖν με ἔχεις κοι-
νωνόν, προσλαβοῦ αὐτὸν ὡς ἐμέ. 18 Εἰ δέ τι
19 ἠδίκησέν σε ἢ ὀφείλει, τοῦτο ἐμοὶ ἐλλόγα. 19 Ἐγὼ 2 Thess. 3, 17.
Παῦλος ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί, ἐγὼ ἀποτίσω· ἵνα
μὴ λέγω σοι ὅτι καὶ σεαυτόν μοι προσοφείλεις.
20 Ναί, ἀδελφέ, ἐγώ σου ὀναίμην ἐν κυρίῳ· ἀνά-
παυσόν μου τὰ σπλάγχνα ἐν Χριστῷ. 21 Πεποιθὼς
τῇ ὑπακοῇ σου ἔγραψά σοι, εἰδὼς ὅτι καὶ ὑπὲρ
ὃ λέγω ποιήσεις.

22 Ἅμα δὲ καὶ ἑτοίμαζέ μοι ξενίαν· ἐλ-
πίζω γὰρ ὅτι διὰ τῶν προσευχῶν ὑμῶν χαρισ-
θήσομαι ὑμῖν.

23 Ἀσπάζεταί σε Ἐπαφρᾶς ὁ συναιχμάλωτός Col. 1, 7.
μου ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, 24 Μᾶρκος, Ἀρίσταρχος, Act. 12, 12; 27, 2. 2 Tim. 4, 10 s. Col. 4, 14.
Δημᾶς, Λουκᾶς, οἱ συνεργοί μου. 25 Ἡ χάρις τοῦ
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος
ὑμῶν. Ἀμήν. 25 Phil. 4, 23 etc.

ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
Η ΠΡΟΣ
ΕΒΡΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPUT I.

Dei Filius, in quo novissime Deus nobis locutus est, summus omnium est, longe maior Angelis, per quos vetus testamentum datum est.

1 Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, 2 Ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, ὃν ἔθηκεν κληρονόμον πάντων, δι' οὗ καὶ ἐποίησεν τοὺς αἰῶνας· 3 Ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καθαρισμὸν τῶν ἁμαρτιῶν ποιησάμενος ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς, 4 Τοσούτῳ κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων ὅσῳ διαφορώτερον παρ' αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα.

2 Rom. 8, 17.

3 8, 1 etc.

5 Τίνι γὰρ εἶπέν ποτε τῶν ἀγγέλων· Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε; καὶ πάλιν· Ἐγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν; 6 Ὅταν δὲ πάλιν εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει· Καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ

5 5, 5.

---

1 Num. 12, 6 s. 3 Ps. 109, 1. Sap. 7, 26. 5 Ps. 2, 7.
2 Reg. 7, 14. 6 Ps. 96, 7.

πάντες ἄγγελοι θεοῦ. 7 Καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους λέγει· Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα· 8 Πρὸς δὲ τὸν υἱόν· Ὁ θρόνος σου ὁ θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· ῥάβδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου. 9 Ἠγάπησας δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν· διὰ τοῦτο ἔχρισέν σε ὁ θεός, ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου. 10 Καί· Σὺ κατ' ἀρχὰς κύριε τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί· 11 Αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις· καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται. 12 Καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἀλλάξεις αὐτούς, καὶ ἀλλαγήσονται· σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσιν. 13 Πρὸς τίνα δὲ τῶν ἀγγέλων εἴρηκέν ποτε· Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου; 14 Οὐχὶ πάντες εἰσὶν λειτουργικὰ πνεύματα, εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν;

13 Matth. 22, 44 etc. 1 Cor. 15, 25.

CAPUT II.

Dei Filio parendum magis quam legi per Angelos traditae. Christus homo factus fratrum causa passus est, ut credentibus in eum salutem ferret.

1 Διὰ τοῦτο δεῖ περισσοτέρως προσέχειν ἡμᾶς τοῖς ἀκουσθεῖσιν, μήποτε παραρυῶμεν. 2 Εἰ γὰρ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος, καὶ πᾶσα παράβασις καὶ παρακοὴ ἔλαβεν ἔνδικον

2 Gal. 3, 19. Act. 7, 53.

7 Ps. 103, 4. 8 s. Ps. 44, 7 s. 10 ss. Ps. 101, 26-28. 13 Ps. 109, 1.

μισθαποδοσίαν· 3 Πῶς ἡμεῖς ἐκφευξόμεθα τηλικαύ- 3 12, 25.
της ἀμελήσαντες σωτηρίας; ἥτις ἀρχὴν λαβοῦσα
λαλεῖσθαι διὰ τοῦ κυρίου, ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων εἰς
ἡμᾶς ἐβεβαιώθη, 4 συνεπιμαρτυροῦντος τοῦ θεοῦ 4 Marc.
σημείοις τε καὶ τέρασιν καὶ ποικίλαις δυνάμεσιν καὶ 16, 20. Rom. 15, 19.
πνεύματος ἁγίου μερισμοῖς κατὰ τὴν αὐτοῦ θέλησιν.

5 Οὐ γὰρ ἀγγέλοις ὑπέταξεν τὴν οἰκουμένην
τὴν μέλλουσαν, περὶ ἧς λαλοῦμεν. 6 Διεμαρτύ-
ρατο δέ που τις λέγων· Τί ἐστιν ἄνθρωπος
ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου
ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν; 7 Ἠλάττωσας αὐ-
τὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους, δόξῃ καὶ
τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν· καὶ κατέστη-
σας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου·
8 πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν 8 Matth.
αὐτοῦ. ἐν τῷ γὰρ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα 28, 18. 1 Cor.
οὐδὲν ἀφῆκεν αὐτῷ ἀνυπότακτον. νῦν δὲ οὔπω 15, 27. Eph. 1, 22.
ὁρῶμεν αὐτῷ τὰ πάντα ὑποτεταγμένα·
9 τὸν δὲ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἠλαττω- 9 Phil.
μένον βλέπομεν Ἰησοῦν διὰ τὸ πάθημα τοῦ 2, 8.
θανάτου δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον,
ὅπως χάριτι θεοῦ ὑπὲρ παντὸς γεύσηται θανάτου.
10 Ἔπρεπεν γὰρ αὐτῷ, δι' ὃν τὰ πάντα καὶ δι' 10 Rom.
οὗ τὰ πάντα, πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα, 11, 36.
τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν διὰ παθημάτων
τελειῶσαι. 11 Ὅ τε γὰρ ἁγιάζων καὶ οἱ ἁγιαζό- 11 Matth.
μενοι ἐξ ἑνὸς πάντες· δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύ- 12, 49; 28, 10 etc.
νεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν, 12 λέγων· Ἀπ-
αγγελῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου,
ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε. 13 Καὶ
πάλιν· Ἐγὼ ἔσομαι πεποιθὼς ἐπ' αὐτῷ.
καὶ πάλιν· Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία ἃ μοι

6 ss. Ps. 8, 5-7. 12 Ps. 21, 23. 13 Ps. 17, 3. 2 Reg. 22, 3. Is. 8, 17 s.

14 1 Cor 15, 26. 54. 2 Tim 1, 10.

ἔδωκεν ὁ θεός. 14 Ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώνηκεν αἵματος καὶ σαρκός, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχεν τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τοῦτ' ἔστιν τὸν διάβολον, 15 καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους, ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας. 16 Οὐ γὰρ δήπου ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεται. 17 Ὅθεν ὤφειλεν κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν θεόν, εἰς τὸ ἱλάσκεσθαι τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ. 18 Ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθείς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι.

CAPUT III.

Christus Mose maior. Moses non impune spretus, multo minus Christus.

1 Ὅθεν, ἀδελφοὶ ἅγιοι, κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι, κατανοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν Ἰησοῦν, 2 πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτόν, ὡς καὶ Μωϋσῆς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. 3 Πλείονος γὰρ οὗτος δόξης παρὰ Μωϋσῆν ἠξίωται καθ' ὅσον πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν. 4 Πᾶς γὰρ οἶκος κατασκευάζεται ὑπό τινος· ὁ δὲ πάντα κατασκευάσας θεός. 5 Καὶ Μωϋσῆς μὲν πιστὸς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ὡς θεράπων, εἰς μαρτύριον τῶν λαληθησομένων, 6 Χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ· οὗ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς, ἐὰν τὴν παρρησίαν καὶ τὸ καύχημα τῆς ἐλπίδος μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν.

6 10, 21 3, 14.

---

14 Osee 13, 14. — 2 Num. 12, 7. 5 Num. 12, 7.

7 Διό, καθὼς λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· Σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, 8 Μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ, 9 Οὗ ἐπείρασάν με οἱ πατέρες ὑμῶν· ἐδοκίμασάν με, καὶ εἶδον τὰ ἔργα μου 10 Τεσσεράκοντα ἔτη· διὸ προσώχθισα τῇ γενεᾷ ταύτῃ καὶ εἶπον· Ἀεὶ πλανῶνται τῇ καρδίᾳ. αὐτοὶ δὲ οὐκ ἔγνωσαν τὰς ὁδούς μου, 11 Ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου· Εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου. 12 Βλέπετε, ἀδελφοί, μήποτε ἔσται ἔν τινι ὑμῶν καρδία πονηρὰ ἀπιστίας ἐν τῷ ἀποστῆναι ἀπὸ θεοῦ ζῶντος. 13 Ἀλλὰ παρακαλεῖτε ἑαυτοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἄχρις οὗ τὸ Σήμερον καλεῖται, ἵνα μὴ σκληρυνθῇ τις ἐξ ὑμῶν ἀπάτῃ τῆς ἁμαρτίας. 14 Μέτοχοι γὰρ τοῦ Χριστοῦ γεγόναμεν, ἐάνπερ τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποστάσεως μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν. 15 Ἐν τῷ λέγεσθαι· Σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ. 16 Τινὲς γὰρ ἀκούσαντες παρεπίκραναν, ἀλλ' οὐ πάντες οἱ ἐξελθόντες ἐξ Αἰγύπτου διὰ Μωϋσέως. 17 Τίσιν δὲ προσώχθισεν τεσσεράκοντα ἔτη; οὐχὶ τοῖς ἁμαρτήσασιν, ὧν τὰ κῶλα ἔπεσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ; 18 Τίσιν δὲ ὤμοσεν μὴ εἰσελεύσεσθαι εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ εἰ μὴ τοῖς ἀπειθήσασιν; 19 Καὶ βλέπομεν ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν δι' ἀπιστίαν.

7 ss. Ps. 94, 8-11. 8 Ex. 17, 7. Num. 14, 22 s. 17 Num. 14, 29. 37.

CAPUT IV.

Requies promissa Iudaeis data per Christum. De verbo Dei vivo et efficaci.

1 3, 11. [1] Φοβηθῶμεν οὖν μήποτε καταλειπομένης ἐπαγγελίας εἰσελθεῖν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, δοκῇ τις ἐξ ὑμῶν ὑστερηκέναι. [2] Καὶ γάρ ἐσμεν εὐηγγελισμένοι, καθάπερ κἀκεῖνοι· ἀλλ' οὐκ ὠφέλησεν ὁ λόγος τῆς ἀκοῆς ἐκείνους μὴ συν-
3 3, 11. κεκερασμένος τῇ πίστει τοῖς ἀκούσασιν. [3] Εἰσερχόμεθα γὰρ εἰς τὴν κατάπαυσιν οἱ πιστεύσαντες, καθὼς εἴρηκεν· Ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου· Εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου, καίτοι τῶν ἔργων ἀπὸ καταβολῆς κόσμου γενηθέντων. [4] Εἴρηκεν γάρ που περὶ τῆς ἑβδόμης οὕτως· Καὶ κατέπαυσεν ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ. [5] Καὶ ἐν τούτῳ πάλιν· Εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου.
6 3, 19. [6] Ἐπεὶ οὖν ἀπολείπεται τινὰς εἰσελθεῖν εἰς αὐτήν, καὶ οἱ πρότερον εὐαγγελισθέντες οὐκ εἰσῆλθον δι'
7 3, 7. 15. ἀπείθειαν, [7] πάλιν τινὰ ὁρίζει ἡμέραν, Σήμερον, ἐν Δαυεὶδ λέγων μετὰ τοσοῦτον χρόνον, καθὼς προείρηται· Σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν. [8] Εἰ γὰρ αὐτοὺς Ἰησοῦς κατέπαυσεν, οὐκ ἂν περὶ ἄλλης ἐλάλει μετὰ ταῦτα ἡμέρας. [9] Ἄρα
10 8. 4, 8. ἀπολείπεται σαββατισμὸς τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ. [10] Ὁ γὰρ εἰσελθὼν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ καὶ αὐτὸς κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ θεός.

---

3 Ps. 94, 11. 4 Gen. 2, 2. 7 Ps. 94, 8. 8 Ios. 22, 4. Deut. 31, 7.

11 Σπουδάσωμεν οὖν εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην
τὴν κατάπαυσιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ αὐτῷ τις ὑπο-
δείγματι πέσῃ τῆς ἀπειθείας. 12 Ζῶν γὰρ ὁ λόγος
τοῦ θεοῦ καὶ ἐνεργής, καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν
μάχαιραν δίστομον, καὶ διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ
ψυχῆς καὶ πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ
κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας· 13 Καὶ
οὐκ ἔστιν κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ
γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ,
πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος.

14 Ἔχοντες οὖν ἀρχιερέα μέγαν, διεληλυθότα 14 3, 1; 8, 1.
τοὺς οὐρανούς, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, κρατῶ-
μεν τῆς ὁμολογίας. 15 Οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα 15 2, 17s.; 5, 2.
μὴ δυνάμενον συνπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν,
πεπειρασμένον δὲ κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα
χωρὶς ἁμαρτίας. 16 Προσερχώμεθα οὖν μετὰ παρ- 16 10, 22.
ρησίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεος
καὶ χάριν εὕρωμεν εἰς εὔκαιρον βοήθειαν.

CAPUT V.

Christus pontifex in aeternum, sacerdos secundum ordinem Melchisedech, cum esset Dei Filius, didicit ex iis quae passus est, obedientiam. Tarditas lectorum taxatur.

1 Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανό- 1 8, 3; 9, 9.
μενος ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν
θεόν, ἵνα προσφέρῃ δῶρά τε καὶ θυσίας ὑπὲρ
ἁμαρτιῶν, 2 Μετριοπαθεῖν δυνάμενος τοῖς ἀγνο- 2 4, 15.
οῦσιν καὶ πλανωμένοις, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς περίκειται
ἀσθένειαν· 3 Καὶ δι' αὐτὴν ὀφείλει, καθὼς περὶ 3 7, 27.
τοῦ λαοῦ, οὕτως καὶ περὶ ἑαυτοῦ προσφέρειν περὶ
ἁμαρτιῶν. 4 Καὶ οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν
τιμήν, ἀλλὰ καλούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καθώσπερ

13 Ps. 33, 16. Eccli. 15, 20. — 4 Ex. 28, 1. 2 Par. 26, 18.

καὶ Ἀαρών. 5 Οὕτως καὶ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν
ἐδόξασεν γενηθῆναι ἀρχιερέα, ἀλλ' ὁ λαλήσας πρὸς
αὐτόν· Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέν-
6 7, 17. νηκά σε· 6 Καθὼς καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει· Σὺ
ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν
7 Luc. 22. Μελχισεδέκ. 7 Ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς
42, 44 Matth. αὐτοῦ δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον
27, 46 etc. σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς
καὶ δακρύων προσενέγκας καὶ εἰσακουσθεὶς ἀπὸ
τῆς εὐλαβείας. 8 Καίπερ ὢν υἱός, ἔμαθεν ἀφ' ὧν
ἔπαθεν τὴν ὑπακοήν. 9 Καὶ τελειωθεὶς ἐγένετο
πᾶσιν τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ αἴτιος σωτηρίας αἰω-
10 5, 6. νίου. 10 Προσαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀρχιερεὺς
κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ.

11 Περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσερμή-
νευτος λέγειν, ἐπεὶ νωθροὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς.
12 ss. 12 Καὶ γὰρ ὀφείλοντες εἶναι διδάσκαλοι διὰ τὸν
Gal. 4, 3 1 Cor. χρόνον, πάλιν χρείαν ἔχετε τοῦ διδάσκειν ὑμᾶς
3, 2. τίνα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ θεοῦ,
καὶ γεγόνατε χρείαν ἔχοντες γάλακτος, οὐ στερεᾶς
τροφῆς. 13 Πᾶς γὰρ ὁ μετέχων γάλακτος ἄπειρος
λόγου δικαιοσύνης, νήπιος γάρ ἐστιν· 14 Τελείων
δέ ἐστιν ἡ στερεὰ τροφή, τῶν διὰ τὴν ἕξιν τὰ
αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἐχόντων πρὸς διάκρισιν
καλοῦ τε καὶ κακοῦ.

CAPUT VI.

Tarditate deposita ad perfecta nitendum. Defectio irreparabilis. Fides et patientia Abrahae.

1 5, 12. 1 Διὸ ἀφέντες τὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ Χριστοῦ
1 Cor. 3, 10. λόγον, ἐπὶ τὴν τελειότητα φερώμεθα, μὴ πάλιν
θεμέλιον καταβαλλόμενοι μετανοίας ἀπὸ νεκρῶν

5 Ps. 2, 7. 6 Ps. 109, 4.

ἔργων, καὶ πίστεως ἐπὶ θεόν, 2 βαπτισμῶν διδαχῆς, ἐπιθέσεώς τε χειρῶν, ἀναστάσεώς τε νεκρῶν, καὶ κρίματος αἰωνίου. 3 Καὶ τοῦτο ποιήσομεν, 3 Iac. 4, 15.
ἐάνπερ ἐπιτρέπῃ ὁ θεός.

4 Ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας γευ- 4 10, 26. Matth. 12, 45. 2 Petr. 2, 10.
σαμένους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου καὶ μετόχους γενηθέντας πνεύματος ἁγίου 5 καὶ καλὸν
γευσαμένους θεοῦ ῥῆμα δυνάμεις τε μέλλοντος
αἰῶνος, 6 καὶ παραπεσόντας, πάλιν ἀνακαινίζειν
εἰς μετάνοιαν, ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν υἱὸν
τοῦ θεοῦ καὶ παραδειγματίζοντας. 7 Γῆ γὰρ ἡ
πιοῦσα τὸν ἐπ' αὐτῆς πολλάκις ἐρχόμενον ὑετὸν
καὶ τίκτουσα βοτάνην εὔθετον ἐκείνοις δι' οὓς καὶ
γεωργεῖται, μεταλαμβάνει εὐλογίας ἀπὸ τοῦ θεοῦ·
8 ἐκφέρουσα δὲ ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀδόκιμος καὶ κατάρας ἐγγύς, ἧς τὸ τέλος εἰς καῦσιν.

9 Πεπείσμεθα δὲ περὶ ὑμῶν, ἀγαπητοί, τὰ
κρείσσονα καὶ ἐχόμενα σωτηρίας, εἰ καὶ οὕτως
λαλοῦμεν. 10 Οὐ γὰρ ἄδικος ὁ θεός, ἐπιλαθέσθαι 10
τοῦ ἔργου ὑμῶν καὶ τῆς ἀγάπης ἧς ἐνεδείξασθε 1 Thess. 1, 3.
εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, διακονήσαντες τοῖς ἁγίοις καὶ
διακονοῦντες. 11 Ἐπιθυμοῦμεν δὲ ἕκαστον ὑμῶν
τὴν αὐτὴν ἐνδείκνυσθαι σπουδὴν πρὸς τὴν πληροφορίαν τῆς ἐλπίδος ἄχρι τέλους, 12 ἵνα μὴ νωθροὶ
γένησθε, μιμηταὶ δὲ τῶν διὰ πίστεως καὶ μακροθυμίας κληρονομούντων τὰς ἐπαγγελίας. 13 Τῷ γὰρ
Ἀβραὰμ ἐπαγγειλάμενος ὁ θεός, ἐπεὶ κατ' οὐδενὸς
εἶχεν μείζονος ὀμόσαι, ὤμοσεν καθ' ἑαυτοῦ,
14 λέγων· Εἰ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε,
καὶ πληθύνων πληθυνῶ σε. 15 Καὶ οὕτως 15 10, 36.
μακροθυμήσας ἐπέτυχεν τῆς ἐπαγγελίας. 16 Ἄνθρωποι γὰρ κατὰ τοῦ μείζονος ὀμνύουσιν, καὶ

8 Gen. 3, 17 s. Is. 5, 2. 4. 6. Osee 10, 8. 13 s. Gen. 22, 16 s. 16 Ex. 22, 11.

πάσης αὐτοῖς ἀντιλογίας πέρας εἰς βεβαίωσιν ὁ
17 11, 9. ὅρκος· 17 ἐν ᾧ περισσότερον βουλόμενος ὁ θεὸς
ἐπιδεῖξαι τοῖς κληρονόμοις τῆς ἐπαγγελίας τὸ ἀμετά-
18 Tit. θετον τῆς βουλῆς αὐτοῦ, ἐμεσίτευσεν ὅρκῳ, 18 ἵνα
1, 2. διὰ δύο πραγμάτων ἀμεταθέτων, ἐν οἷς ἀδύνατον
ψεύσασθαι θεόν, ἰσχυρὰν παράκλησιν ἔχωμεν οἱ
καταφυγόντες κρατῆσαι τῆς προκειμένης ἐλπίδος.
19 ἣν ὡς ἄγκυραν ἔχομεν τῆς ψυχῆς ἀσφαλῆ τε
καὶ βεβαίαν καὶ εἰσερχομένην εἰς τὸ ἐσώ-
20 5, 6. τερον τοῦ καταπετάσματος, 20 ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ
ἡμῶν εἰσῆλθεν Ἰησοῦς, κατὰ τὴν
τάξιν Μελχισεδὲκ ἀρχιερεὺς γενόμενος εἰς
τὸν αἰῶνα.

CAPUT VII.

Melchisedech Abrahame Leviticque maior, et Christus pontifex noster in aeternum secundum ordinem Melchisedech sacerdotio suo praecellenti Leviticum una cum lege evacuat.

1 Οὗτος γὰρ ὁ Μελχισεδέκ, βασιλεὺς Σα-
λήμ, ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου, ὁ
συναντήσας Ἀβραὰμ ὑποστρέφοντι ἀπὸ
τῆς κοπῆς τῶν βασιλέων καὶ εὐλογήσας
αὐτόν, 2 ᾧ καὶ δεκάτην ἀπὸ πάντων ἐμέρισεν
Ἀβραάμ, πρῶτον μὲν ἑρμηνευόμενος βασιλεὺς
δικαιοσύνης, ἔπειτα δὲ καὶ βασιλεὺς Σαλήμ, ὅ
3 5, 6. ἐστιν βασιλεὺς εἰρήνης, 3 ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεα-
λόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς τέλος
ἔχων, ἀφωμοιωμένος δὲ τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ, μένει
4 7, 2. ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές. 4 θεωρεῖτε δὲ πηλίκος
οὗτος, ᾧ καὶ δεκάτην Ἀβραὰμ ἔδωκεν ἐκ τῶν
ἀκροθινίων ὁ πατριάρχης. 5 καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν υἱῶν

---

19 Lev. 16, 2. — 1 ss. Gen. 14, 18 ss. 5 Num. 18, 21 ss. Deut. 18, 3. Ios. 14, 4.

Λευεὶ τὴν ἱερατείαν λαμβάνοντες ἐντολὴν ἔχουσιν ἀποδεκατοῦν τὸν λαὸν κατὰ τὸν νόμον, τοῦτ' ἔστιν τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, καίπερ ἐξεληλυθότας ἐκ τῆς ὀσφύος Ἀβραάμ· 6 Ὁ δὲ μὴ γενεαλογούμενος ἐξ αὐτῶν δεδεκάτωκεν Ἀβραὰμ καὶ τὸν ἔχοντα τὰς ἐπαγγελίας εὐλόγηκεν. 7 Χωρὶς δὲ πάσης ἀντιλογίας τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται. 8 Καὶ ὧδε μὲν δεκάτας ἀποθνήσκοντες ἄνθρωποι λαμβάνουσιν, ἐκεῖ δὲ μαρτυρούμενος ὅτι ζῇ. 9 Καί, ὡς ἔπος εἰπεῖν, δι' Ἀβραὰμ καὶ Λευεὶς ὁ δεκάτας λαμβάνων δεδεκάτωται· 10 Ἔτι γὰρ ἐν τῇ ὀσφύϊ τοῦ πατρὸς ἦν, ὅτε συνήντησεν αὐτῷ Μελχισεδέκ.

11 Εἰ μὲν οὖν τελείωσις διὰ τῆς Λευειτικῆς 11 5, 6.
ἱερωσύνης ἦν (ὁ λαὸς γὰρ ἐπ' αὐτῆς νενομοθέτηται), τίς ἔτι χρεία, κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ ἕτερον ἀνίστασθαι ἱερέα καὶ οὐ κατὰ τὴν τάξιν Ἀαρὼν λέγεσθαι; 12 Μετατιθεμένης γὰρ τῆς ἱερωσύνης ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται. 13 Ἐφ' ὃν γὰρ λέγεται ταῦτα, φυλῆς ἑτέρας μετέσχηκεν, ἀφ' ἧς οὐδεὶς προσέσχηκεν τῷ θυσιαστηρίῳ· 14 Πρόδηλον γὰρ ὅτι ἐξ Ἰούδα ἀνατέταλκεν ὁ κύριος ἡμῶν, εἰς ἣν φυλὴν περὶ ἱερέων οὐδὲν Μωϋσῆς ἐλάλησεν. 15 Καὶ περισσότερον ἔτι 15 5, 6.
κατάδηλόν ἐστιν, εἰ κατὰ τὴν ὁμοιότητα Μελχισεδὲκ ἀνίσταται ἱερεὺς ἕτερος, 16 Ὃς οὐ κατὰ νόμον ἐντολῆς σαρκίνης γέγονεν, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν ζωῆς ἀκαταλύτου. 17 Μαρτυρεῖται γὰρ ὅτι σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. 18 Ἀθέτησις μὲν γὰρ γίνεται προαγούσης ἐντολῆς διὰ τὸ αὐτῆς ἀσθενὲς καὶ ἀνωφελές, 19 Οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος, ἐπεισαγωγὴ δὲ κρείττονος ἐλπίδος, δι' ἧς ἐγγίζομεν τῷ

17 Ps. 109, 4.

θεῷ. 20 Καὶ καθ' ὅσον οὐ χωρὶς ὁρκωμοσίας (οἱ μὲν γὰρ χωρὶς ὁρκωμοσίας εἰσὶν ἱερεῖς γεγονότες. 21 Ὁ δὲ μετὰ ὁρκωμοσίας διὰ τοῦ λέγοντος πρὸς αὐτόν· Ὤμοσεν Κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται· Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα·)
22 8, 6. 22 κατὰ τοσοῦτο κρείττονος διαθήκης γέγονεν ἔγγυος Ἰησοῦς. 23 Καὶ οἱ μὲν πλείονές εἰσιν γεγονότες ἱερεῖς διὰ τὸ θανάτῳ κωλύεσθαι παραμένειν·
24 7, 17. 24 ὁ δὲ διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα,
25 Io. 14, 6. ἀπαράβατον ἔχει τὴν ἱερωσύνην. 25 Ὅθεν καὶ σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται τοὺς προσερχομένους δι' αὐτοῦ τῷ θεῷ, πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν.

26 Τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεύς, ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαντος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος·
27 5, 3; 9, 7. 12 27 ὃς οὐκ ἔχει καθ' ἡμέραν ἀνάγκην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, πρότερον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν θυσίας ἀναφέρειν, ἔπειτα τῶν τοῦ λαοῦ· τοῦτο γὰρ ἐποίησεν ἐφάπαξ, ἑαυτὸν ἀνενέγκας. 28 Ὁ νόμος γὰρ ἀνθρώπους καθίστησιν ἀρχιερεῖς ἔχοντας ἀσθένειαν, ὁ λόγος δὲ τῆς ὁρκωμοσίας τῆς μετὰ τὸν νόμον υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα τετελειωμένον.

CAPUT VIII.

Caelestis pontifex noster, auctor novi cum Deo foederis vetere melioris.

1 Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις· Τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς, 2 Τῶν ἁγίων λειτουργὸς καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς,

---

21 Ps. 109, 4. 27 Lev. 16, 6. — 1 Ps. 109, 1. 2 Num. 24, 6.

ἣν ἔπηξεν ὁ κύριος, καὶ οὐκ ἄνθρωπος. 3 Πᾶς 3 5, 1.
γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ προσφέρειν δῶρά τε καὶ
θυσίας καθίσταται· ὅθεν ἀναγκαῖον ἔχειν τι καὶ
τοῦτον ὃ προσενέγκῃ. 4 Εἰ μὲν οὖν ἦν ἐπὶ γῆς,
οὐδ' ἂν ἦν ἱερεύς, ὄντων τῶν προσφερόντων κατὰ
τὸν νόμον τὰ δῶρα, 5 οἵτινες ὑποδείγματι καὶ 5 10, 1.
σκιᾷ λατρεύουσιν τῶν ἐπουρανίων, καθὼς κεχρη- Act.7,44.
μάτισται Μωϋσῆς μέλλων ἐπιτελεῖν τὴν σκηνή·
Ὅρα, γάρ φησιν, ποιήσεις πάντα κατὰ τὸν
τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει.
6 Νυνὶ δὲ διαφορωτέρας τέτευχεν λειτουργίας, ὅσῳ 6 7, 22.
καὶ κρείττονός ἐστιν διαθήκης μεσίτης, ἥτις ἐπὶ 11.
κρείττοσιν ἐπαγγελίαις νενομοθέτηται.

7 Εἰ γὰρ ἡ πρώτη ἐκείνη ἦν ἄμεμπτος, οὐκ
ἂν δευτέρας ἐζητεῖτο τόπος. 8 Μεμφόμενος γὰρ
αὐτοὺς λέγει· Ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει
Κύριος, καὶ συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον
Ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰούδα διαθήκην
καινήν, 9 Οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν ἐποί-
ησα τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἐπι-
λαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν ἐξαγα-
γεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου· ὅτι αὐτοὶ
οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου, κἀγὼ
ἠμέλησα αὐτῶν, λέγει Κύριος. 10 Ὅτι 10 10, 16.
αὕτη ἡ διαθήκη, ἣν διαθήσομαι τῷ οἴκῳ 2 Cor.
Ἰσραὴλ μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει 6, 16.
Κύριος· Διδοὺς νόμους μου εἰς τὴν διά-
νοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν
ἐπιγράψω αὐτούς, καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς
θεόν, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν.
11 Καὶ οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πο-
λίτην αὐτοῦ καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν

5 Ex. 25, 40. 8 ss. Ier. 31, 31-34.

αὐτοῦ λέγων· Γνῶθι τὸν κύριον· ὅτι
πάντες εἰδήσουσίν με ἀπὸ μικροῦ ἕως
12 10, 17. μεγάλου αὐτῶν· 12 ὅτι ἵλεως ἔσομαι ταῖς
ἀδικίαις αὐτῶν, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐ-
13 8, 8. τῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι. 13 Ἐν τῷ λέγειν
καινὴν πεπαλαίωκεν τὴν πρώτην· τὸ δὲ παλαιού-
μενον καὶ γηράσκον ἐγγὺς ἀφανισμοῦ.

CAPUT IX.

Sanctuarium vetus et caelum sanctuarium Christi. Imperfecta Mosaica et perfecta Christi expiatio, qui novi testamenti mediator est, ut repromissionem accipiant qui vocati sunt aeternae hereditatis.

1 Εἶχε μὲν οὖν καὶ ἡ πρώτη δικαιώματα λα-
τρείας, τό τε ἅγιον κοσμικόν. 2 Σκηνὴ γὰρ κα-
τεσκευάσθη ἡ πρώτη, ἐν ᾗ ἥ τε λυχνία καὶ ἡ τρά-
πεζα καὶ ἡ πρόθεσις τῶν ἄρτων, ἥτις λέγεται
Ἅγια. 3 Μετὰ δὲ τὸ δεύτερον καταπέτασμα σκηνὴ
ἡ λεγομένη Ἅγια ἁγίων. 4 Χρυσοῦν ἔχουσα θυμια-
τήριον καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης περικεκα-
λυμμένην πάντοθεν χρυσίῳ, ἐν ᾗ στάμνος χρυσῆ
ἔχουσα τὸ μάννα καὶ ἡ ῥάβδος Ἀαρὼν ἡ βλαστή-
σασα καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης· 5 ὑπεράνω δὲ
αὐτῆς Χερουβὶν δόξης κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστή-
ριον· περὶ ὧν οὐκ ἔστιν νῦν λέγειν κατὰ μέρος.
6 Τούτων δὲ οὕτως κατεσκευασμένων, εἰς μὲν τὴν
πρώτην σκηνὴν διαπαντὸς εἰσίασιν οἱ ἱερεῖς τὰς
λατρείας ἐπιτελοῦντες. 7 Εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἅπαξ
τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεύς, οὐ χωρὶς αἵμα-
τος, ὃ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν τοῦ λαοῦ
ἀγνοημάτων· 8 τοῦτο δηλοῦντος τοῦ πνεύματος

---

2 ss. Ex. 25 ss.; 26, 1; 36, 8; 40, 3 ss. 4 Lev. 16. Num. 17, 3 Reg. 8, 9. 2 Par. 5, 10. 5 Ez. 10, 4. 7 Ex. 30, 10. Lev. 16, 2 ss.

τοῦ ἁγίου, μήπω πεφανερῶσθαι τὴν τῶν ἁγίων
ὁδόν, ἔτι τῆς πρώτης σκηνῆς ἐχούσης στάσιν,
9 Ἥτις παραβολὴ εἰς τὸν καιρὸν τὸν ἐνεστηκότα, 9 10, 1 s.; 5, 1.
καθ' ἣν δῶρά τε καὶ θυσίαι προσφέρονται μὴ δυνά-
μεναι κατὰ συνείδησιν τελειῶσαι τὸν λατρεύοντα,
10 Μόνον ἐπὶ βρώμασιν καὶ πόμασιν καὶ διαφόροις 10 1 Petr. 3, 21.
βαπτισμοῖς, καὶ δικαιώματα σαρκὸς μέχρι καιροῦ Col. 2, 16.
διορθώσεως ἐπικείμενα.

11 Χριστὸς δὲ παραγενόμενος ἀρχιερεὺς τῶν 11 10, 1.
μελλόντων ἀγαθῶν, διὰ τῆς μείζονος καὶ τελειο-
τέρας σκηνῆς οὐ χειροποιήτου, τοῦτ' ἔστιν οὐ
ταύτης τῆς κτίσεως, 12 Οὐδὲ δι' αἵματος τράγων 12 13, 20.
καὶ μόσχων, διὰ δὲ τοῦ ἰδίου αἵματος εἰσῆλθεν Act. 20, 28. Hebr. 10, 14.
ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια, αἰωνίαν λύτρωσιν εὑράμενος.
13 Εἰ γὰρ τὸ αἷμα τράγων καὶ ταύρων καὶ σποδὸς
δαμάλεως ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους ἁγιάζει
πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα· 14 Πόσῳ μᾶλλον 14 7, 26. 1 Petr. 1, 19.
τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὃς διὰ πνεύματος αἰωνίου Hebr. 10, 2, 22.
ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἄμωμον τῷ θεῷ, καθαριεῖ 1 Thess. 1, 9.
τὴν συνείδησιν ἡμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων εἰς τὸ 1 Io. 1, 7.
λατρεύειν θεῷ ζῶντι. 15 Καὶ διὰ τοῦτο διαθήκης Apoc. 1, 5.
καινῆς μεσίτης ἐστίν, ὅπως θανάτου γενομένου εἰς 15 12, 24.
ἀπολύτρωσιν τῶν ἐπὶ τῇ πρώτῃ διαθήκῃ παρα- 1 Tim. 2, 5. Act. 13, 39.
βάσεων, τὴν ἐπαγγελίαν λάβωσιν οἱ κεκλημένοι
τῆς αἰωνίου κληρονομίας. 16 Ὅπου γὰρ διαθήκη, Rom. 4, 13. Gal. 3, 15.
θάνατον ἀνάγκη φέρεσθαι τοῦ διαθεμένου· 17 Δια- 17 Gal.
θήκη γὰρ ἐπὶ νεκροῖς βεβαία, ἐπεὶ μήποτε ἰσχύει 3, 15.
ὅτε ζῇ ὁ διαθέμενος. 18 Ὅθεν οὐδὲ ἡ πρώτη χωρὶς
αἵματος ἐνκεκαίνισται. 19 Λαληθείσης γὰρ πάσης
ἐντολῆς κατὰ νόμον ὑπὸ Μωϋσέως παντὶ τῷ λαῷ,
λαβὼν τὸ αἷμα τῶν μόσχων καὶ τῶν τράγων μετὰ

---

10 Lev. 11 etc. 13 Lev. 16, 3. 14 s. Num. 19, 9. 17. 18 s. Ex. 24, 3 ss. 19 Lev. 14, 4. Num. 19, 6.

ὕδατος καὶ ἔριον κοκκίνον καὶ ὑσσώπου, αὐτό τε
20 τὸ βιβλίον καὶ πάντα τὸν λαὸν ἐράντισεν, 20 λέγων·
Matth. 26, 28. Τοῦτο τὸ αἷμα τῆς διαθήκης ἧς ἐνετείλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ θεός. 21 Καὶ τὴν σκηνὴν
δὲ καὶ πάντα τὰ σκεύη τῆς λειτουργίας τῷ αἵματι
ὁμοίως ἐράντισεν. 22 Καὶ σχεδὸν ἐν αἵματι πάντα
καθαρίζεται κατὰ τὸν νόμον, καὶ χωρὶς αἱματεκχυσίας οὐ γίνεται ἄφεσις. 23 Ἀνάγκη οὖν τὰ μὲν
ὑποδείγματα τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς τούτοις καθαρίζεσθαι, αὐτὰ δὲ τὰ ἐπουράνια κρείττοσιν θυσίαις
24 10, 1 παρὰ ταύτας. 24 Οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα Ἅγια εἰσῆλθεν Χριστός, ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν, ἀλλ' εἰς
αὐτὸν τὸν οὐρανόν, νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ
τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν· 25 Οὐδ' ἵνα πολλάκις προσφέρῃ ἑαυτόν, ὥσπερ ὁ ἀρχιερεὺς εἰσέρχεται εἰς τὰ
26 1 Cor. 10, 11 Ἅγια κατ' ἐνιαυτὸν ἐν αἵματι ἀλλοτρίῳ· 26 Ἐπεὶ
ἔδει αὐτὸν πολλάκις παθεῖν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου,
νυνὶ δὲ ἅπαξ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων εἰς ἀθέτησιν ἁμαρτίας διὰ τῆς θυσίας αὐτοῦ πεφανέρωται.
27 2 Cor. 5, 10. 27 Καὶ καθ' ὅσον ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ
ἀποθανεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις· 28 Οὕτως καὶ ὁ
28 10, 12. Rom. 5, 9, 6, 10. 1 Petr. 3, 18. Χριστός, ἅπαξ προσενεχθεὶς εἰς τὸ πολλῶν ἀνενεγκεῖν ἁμαρτίας, ἐκ δευτέρου χωρὶς ἁμαρτίας
ὀφθήσεται τοῖς αὐτὸν ἀπεκδεχομένοις εἰς σωτηρίαν.

CAPUT X.

Lex habet umbram futurorum bonorum. Piacula legis imperfecta et verum piaculum Christi, cuius unica hostia universa peccata auferuntur. Defectionis grave crimen. Constantis fidei et patientiae laus.

1 8, 5. Col. 2, 17. Hebr. 9, 9. 25. 1 Σκιὰν γὰρ ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων,

20 Ex. 24, 8. 22 Lev. 17, 11. 27 Gen. 3, 19. Iob 30, 23. 28 Is. 53, 12.

κατ' ἐνιαυτὸν ταῖς αὐταῖς θυσίαις, ἃς προσφέρουσιν εἰς τὸ διηνεκές, οὐδέποτε δύναται τοὺς προσερχομένους τελειῶσαι· 2 Ἐπεὶ οὐκ ἂν ἐπαύσαντο προσφερόμεναι, διὰ τὸ μηδεμίαν ἔχειν ἔτι συνείδησιν ἁμαρτιῶν τοὺς λατρεύοντας ἅπαξ κεκαθαρισμένους; 3 Ἀλλ' ἐν αὐταῖς ἀνάμνησις ἁμαρτιῶν κατ' ἐνιαυτόν· 4 Ἀδύνατον γὰρ αἷμα ταύρων καὶ τράγων ἀφαιρεῖν ἁμαρτίας. 5 Διὸ εἰσερχόμενος εἰς τὸν κόσμον λέγει· Θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι· 6 Ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ εὐδόκησας. 7 Τότε εἶπον· Ἰδοὺ ἥκω, ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ, τοῦ ποιῆσαι, ὁ θεός, τὸ θέλημά σου. 8 Ἀνώτερον λέγων· Ὅτι θυσίας καὶ προσφορὰς καὶ ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἠθέλησας οὐδὲ εὐδόκησας, αἵτινες κατὰ νόμον προσφέρονται, 9 Τότε εἴρηκεν· Ἰδοὺ ἥκω τοῦ ποιῆσαι τὸ θέλημά σου· ἀναιρεῖ τὸ πρῶτον, ἵνα τὸ δεύτερον στήσῃ. 10 Ἐν ᾧ θελήματι ἡγιασμένοι ἐσμὲν διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ σώματος Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐφάπαξ. 11 Καὶ πᾶς μὲν ἱερεὺς ἕστηκεν καθ' ἡμέραν λειτουργῶν καὶ τὰς αὐτὰς πολλάκις προσφέρων θυσίας, αἵτινες οὐδέποτε δύνανται περιελεῖν ἁμαρτίας· 12 Οὗτος δὲ μίαν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσενέγκας θυσίαν, εἰς τὸ διηνεκὲς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, 13 Τὸ λοιπὸν ἐκδεχόμενος ἕως τεθῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ. 14 Μιᾷ γὰρ προσφορᾷ τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεκὲς τοὺς ἁγιαζομένους. 15 Μαρτυρεῖ δὲ ἡμῖν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. μετὰ γὰρ τὸ εἰρηκέναι· 16 Αὕτη ἡ

10 Col. 1, 22. 1 Petr. 2, 24.
12 s. 1 Cor. 15, 25. Hebr. 1, 13; 12, 2 etc.
16 s. 8, 8. 10. 12.

3 Lev. 16, 21. 4 Ps. 49, 13. 5 ss. Ps. 39, 7-9. 7 Ps. 39, 8. 12 s. Ps. 109, 1. 2. 16 s. Ier. 31, 33 s.

διαθήκη ἣν διαθήσομαι πρὸς αὐτοὺς μετὰ
τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει Κύριος· Δώσω
νόμους μου ἐπὶ καρδίας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ
τῶν διανοιῶν αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς·
17 Καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ τῶν
ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθήσομαι ἔτι.
18 Ὅπου δὲ ἄφεσις τούτων, οὐκέτι προσφορὰ
περὶ ἁμαρτίας.

19 Eph. 3, 12. 2 Petr. 1, 11. **19** Ἔχοντες οὖν, ἀδελφοί, παρρησίαν εἰς τὴν
εἴσοδον τῶν ἁγίων ἐν τῷ αἵματι Ἰησοῦ, 20 Ἣν
ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον καὶ ζῶσαν διὰ
τοῦ καταπετάσματος, τοῦτ' ἔστιν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ,
21 4, 14; 3, 6. 21 Καὶ ἱερέα μέγαν ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ,
22 4, 16. (6, 11.) 1 Cor. 6, 11. Eph. 5, 26. 22 Προσερχώμεθα μετὰ ἀληθινῆς καρδίας ἐν πληρο-
φορίᾳ πίστεως, ῥεραντισμένοι τὰς καρδίας ἀπὸ
συνειδήσεως πονηρᾶς, καὶ λελουσμένοι τὸ σῶμα
ὕδατι καθαρῷ. 23 Κατέχωμεν τὴν ὁμολογίαν τῆς
ἐλπίδος ἀκλινῆ (πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγγειλάμενος),
24 13, 1 ss. 24 Καὶ κατανοῶμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης
25 3, 13. 1 Thess. 5, 11. καὶ καλῶν ἔργων, 25 Μὴ ἐγκαταλείποντες τὴν ἐπι-
συναγωγὴν ἑαυτῶν, καθὼς ἔθος τισίν, ἀλλὰ παρα-
καλοῦντες, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ βλέπετε ἐγ-
γίζουσαν τὴν ἡμέραν.

26 6, 4 ss. **26** Ἑκουσίως γὰρ ἁμαρτανόντων ἡμῶν μετὰ
τὸ λαβεῖν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐκέτι περὶ
27 9, 27. ἁμαρτιῶν ἀπολείπεται θυσία, 27 Φοβερὰ δέ τις
ἐκδοχὴ κρίσεως, καὶ πυρὸς ζῆλος ἐσθίειν μέλλον-
28 Matth. 18, 16. Io. 8, 17. 2 Cor. 13, 1. τος τοὺς ὑπεναντίους. 28 Ἀθετήσας τις νόμον
Μωϋσέως χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶν
μάρτυσιν ἀποθνήσκει· 29 Πόσῳ δοκεῖτε χεί-
ρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ
καταπατήσας καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν

---

22 Ez. 36, 25. 28 Deut. 17, 6. 29 Ex. 24, 8.

ἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιάσθη, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας; 30 Οἴδαμεν γὰρ τὸν εἰπόντα· 30 Rom. 12, 19.
Ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω· καὶ πάλιν· Κρινεῖ Κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ. 31 Φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος.

32 Ἀναμιμνήσκεσθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων, 33 Τοῦτο μὲν ὀνειδισμοῖς τε καὶ θλίψεσιν θεατριζόμενοι, τοῦτο δὲ κοινωνοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφομένων γενηθέντες. 34 Καὶ γὰρ τοῖς 34 13, 3.
δεσμίοις συνεπαθήσατε, καὶ τὴν ἁρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε, γινώσκοντες ἔχειν ἑαυτοὺς κρείττονα ὕπαρξιν καὶ μένουσαν. 35 Μὴ ἀποβάλητε οὖν τὴν παρρησίαν ὑμῶν, ἥτις ἔχει μεγάλην μισθαποδοσίαν. 36 Ὑπομονῆς γὰρ ἔχετε χρείαν, ἵνα τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ποιήσαντες κομίσησθε τὴν ἐπαγγελίαν. 37 Ἔτι γὰρ 37 s.
μικρὸν ὅσον ὅσον, ὁ ἐρχόμενος ἥξει καὶ Rom. 1, 17. Gal. 3, 11.
οὐ χρονιεῖ· 38 Ὁ δὲ δίκαιός μου ἐκ πίστεως ζήσεται· καὶ ἐὰν ὑποστείληται, οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῷ. 39 Ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ πίστεως εἰς περιποίησιν ψυχῆς.

CAPUT XI.

Fidei ratio et exempla: Abel, Henoch, Noe, Abraham, Sara; patriarchae, Ioseph, Moyses atque alii.

1 Ἔστιν δὲ πίστις ἐλπιζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων. 2 Ἐν ταύτῃ γὰρ ἐμαρτυρήθησαν οἱ πρεσβύτεροι.

---

30 Deut. 32, 35 s. Ps. 134, 14. 37 s. Is. 26, 20. Hab. 2, 3. 4.

3 Πίστει νοοῦμεν κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶνας ῥήματι θεοῦ, εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων τὰ βλεπόμενα γεγονέναι. 4 *Πίστει πλείονα θυσίαν Ἄβελ παρὰ Κάϊν προσήνεγκεν τῷ θεῷ, δι' ἧς ἐμαρτυρήθη εἶναι δίκαιος, μαρτυροῦντος ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ δι' αὐτῆς ἀποθανὼν ἔτι λαλεῖ.* 5 *Πίστει Ἐνὼχ μετετέθη τοῦ μὴ ἰδεῖν θάνατον, καὶ οὐχ ηὑρίσκετο διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ θεός· πρὸ γὰρ τῆς μεταθέσεως μεμαρτύρηται εὐηρεστηκέναι τῷ θεῷ.* 6 *Χωρὶς δὲ πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι· πιστεύσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ θεῷ, ὅτι ἔστιν, καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται.* 7 *Πίστει χρηματισθεὶς Νῶε περὶ τῶν μηδέπω βλεπομένων, εὐλαβηθεὶς κατεσκεύασεν κιβωτὸν εἰς σωτηρίαν τοῦ οἴκου αὐτοῦ, δι' ἧς κατέκρινεν τὸν κόσμον, καὶ τῆς κατὰ πίστιν δικαιοσύνης ἐγένετο κληρονόμος.*

8 Πίστει ὁ καλούμενος Ἀβραὰμ ὑπήκουσεν ἐξελθεῖν εἰς τόπον, ὃν ἤμελλεν λαμβάνειν εἰς κληρονομίαν, καὶ ἐξῆλθεν μὴ ἐπιστάμενος ποῦ ἔρχεται. 9 *Πίστει παρῴκησεν εἰς γῆν τῆς ἐπαγγελίας ὡς ἀλλοτρίαν, ἐν σκηναῖς κατοικήσας μετὰ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ τῶν συγκληρονόμων τῆς ἐπαγγελίας τῆς αὐτῆς·* 10 *Ἐξεδέχετο γὰρ τὴν τοὺς θεμελίους ἔχουσαν πόλιν, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ θεός.* 11 *Πίστει καὶ αὐτὴ Σάρρα δύναμιν εἰς καταβολὴν σπέρματος ἔλαβεν, καὶ παρὰ καιρὸν ἡλικίας, ἐπεὶ πιστὸν ἡγήσατο τὸν ἐπαγγειλάμενον.* 12 *Διὸ καὶ ἀφ' ἑνὸς ἐγεννήθησαν, καὶ ταῦτα νενεκρωμένου, καθὼς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει*

3 Gen. 1, 3. 4 Gen. 4, 4 ss. 5 Gen. 5, 24. Eccli. 44, 16. 7 Gen. 6, 8 ss. 14. Eccli. 44, 17. 8 Gen. 12, 1 ss. 11 Gen. 17, 19. 12 Gen. 15, 5; 22, 17.

καὶ ὡς ἡ ἄμμος ἡ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης ἡ ἀναρίθμητος. 13 Κατὰ πίστιν ἀπέθανον οὗτοι πάντες, μὴ λαβόντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ πόρρωθεν αὐτὰς ἰδόντες καὶ ἀσπασάμενοι, καὶ ὁμολογήσαντες ὅτι ξένοι καὶ παρεπίδημοί εἰσιν ἐπὶ τῆς γῆς. 14 Οἱ γὰρ τοιαῦτα λέγοντες ἐμφανίζουσιν ὅτι πατρίδα ἐπιζητοῦσιν. 15 Καὶ εἰ μὲν ἐκείνης ἐμνημόνευον ἀφ' ἧς ἐξέβησαν, εἶχον ἂν καιρὸν ἀνακάμψαι· 16 νῦν δὲ κρείττονος ὀρέγονται, τοῦτ' ἔστιν ἐπουρανίου. διὸ οὐκ ἐπαισχύνεται αὐτοὺς ὁ θεὸς θεὸς ἐπικαλεῖσθαι αὐτῶν· ἡτοίμασεν γὰρ αὐτοῖς πόλιν. 17 Πίστει προσενήνοχεν Ἀβραὰμ τὸν Ἰσαὰκ πειραζόμενος, καὶ τὸν μονογενῆ προσέφερεν ὁ τὰς ἐπαγγελίας ἀναδεξάμενος, 18 πρὸς ὃν ἐλαλήθη· Ὅτι ἐν Ἰσαὰκ 18 Rom. κληθήσεταί σοι σπέρμα, 19 λογισάμενος ὅτι 9, 7. καὶ ἐκ νεκρῶν ἐγείρειν δυνατὸς ὁ θεός· ὅθεν αὐτὸν καὶ ἐν παραβολῇ ἐκομίσατο. 20 Πίστει καὶ περὶ μελλόντων εὐλόγησεν Ἰσαὰκ τὸν Ἰακὼβ καὶ τὸν Ἠσαῦ. 21 Πίστει Ἰακὼβ ἀποθνήσκων ἕκαστον τῶν υἱῶν Ἰωσὴφ εὐλόγησεν, καὶ προσεκύνησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ. 22 Πίστει Ἰωσὴφ τελευτῶν περὶ τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐμνημόνευσεν, καὶ περὶ τῶν ὀστέων αὐτοῦ ἐνετείλατο.

23 Πίστει Μωϋσῆς γεννηθεὶς ἐκρύβη τρίμηνον ὑπὸ τῶν πατέρων αὐτοῦ, διότι εἶδον ἀστεῖον τὸ παιδίον, καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸ διάταγμα τοῦ βασιλέως. 24 Πίστει Μωϋσῆς μέγας γενόμενος ἠρνήσατο λέγεσθαι υἱὸς θυγατρὸς Φαραώ, 25 μᾶλ-

---

13 Gen. 23, 4. Ps. 38, 13. 16 Ex. 3, 6. 17 Gen. 22, 1 ss. Eccli. 44, 21. 18 Gen. 21, 12. 20 Gen. 27, 27 s. 39. 21 Gen. 48, 15 ss.; 47, 31. 22 Gen. 50, 23 s. 23 ss. Ex. 2, 2 ss.; 1, 17. 24 Ex. 2, 11.

λον ἑλόμενος συνκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν. 26 Μείζονα πλοῦτον ἡγησάμενος τῶν Αἰγύπτου θησαυρῶν τὸν ὀνειδισμὸν τοῦ Χριστοῦ· ἀπέβλεπεν γὰρ εἰς τὴν μισθαποδοσίαν. 27 Πίστει κατέλιπεν Αἴγυπτον, μὴ φοβηθεὶς τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως· τὸν γὰρ ἀόρατον ὡς ὁρῶν ἐκαρτέρησεν. 28 Πίστει πεποίηκεν τὸ πάσχα καὶ τὴν πρόσχυσιν τοῦ αἵματος, ἵνα μὴ ὁ ὀλοθρεύων τὰ πρωτότοκα θίγῃ αὐτῶν. 29 Πίστει διέβησαν τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ὡς διὰ ξηρᾶς γῆς, ἧς πεῖραν λαβόντες οἱ Αἰγύπτιοι κατεπόθησαν. 30 Πίστει τὰ τείχη Ἰερειχὼ ἔπεσεν,
31 Iac. 2, 25. κυκλωθέντα ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας. 31 Πίστει Ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐ συναπώλετο τοῖς ἀπειθήσασιν, δεξαμένη τοὺς κατασκόπους μετ' εἰρήνης.

32 Καὶ τί ἔτι λέγω; ἐπιλείψει γάρ με διηγούμενον ὁ χρόνος περὶ Γεδεών, Βαράκ, Σαμψών, Ἰεφθάε, Δαυείδ τε καὶ Σαμουήλ, καὶ τῶν προφητῶν, 33 οἳ διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στόματα λεόντων, 34 ἔσβεσαν δύναμιν πυρός, ἔφυγον στόματα μαχαίρης, ἐνεδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἔκλιναν ἀλλοτρίων· 35 Ἔλαβον γυναῖκες ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν· ἄλλοι δὲ ἐτυμπανίσθησαν, οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσιν. 36 Ἕτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πεῖραν ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς· 37 Ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόνῳ

---

26 Ps. 88, 39. 52. **27** Ex. 12, 41. **28** Ex. 12, 11 ss. 21. 28. **29** Ex. 14, 22 ss. **30** Ios. 6, 20. **31** Ios. 2, 1. 3; 6, 17. **32** Iud. 6, 11; 4, 6; 13, 24; 11, 1 etc. **33** s. Dan. 6, 22 s.; 3, 25 ss. **35** s. 3 Reg. 17, 17 ss. 4 Reg. 4, 17 ss. 2 Macc. 6, 18 ss; 7, 1 ss.

μαχαίρης ἀπέθανον, περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, 38 Ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι καὶ ὄρεσιν καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς. 39 Καὶ οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως, οὐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν, 40 Τοῦ θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν τι προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσιν. 40 7, 19; 8, 6.

CAPUT XII.

Christus patientiae dux et exemplum. Castigatione Dei paterna proficit pietas. Sinai et Zion. Novi foederis egregia dignitas.

1 Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς, τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα καὶ τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα, 2 Ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν, ὃς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς ὑπέμεινεν σταυρόν, αἰσχύνης καταφρονήσας, ἐν δεξιᾷ τε τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ κεκάθικεν. 3 Ἀναλογίσασθε γὰρ τὸν τοιαύτην ὑπομεμενηκότα ὑπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς ἑαυτὸν ἀντιλογίαν, ἵνα μὴ κάμητε ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἐκλυόμενοι. 1 Rom. 6, 4. Eph. 4, 22. Col. 3, 8. 1 Petr. 2, 1; 4, 2. 2 3, 1; 8, 1 etc.

4 Οὔπω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι, 5 Καὶ ἐκλέλησθε τῆς παρακλήσεως, ἥτις ὑμῖν ὡς υἱοῖς διαλέγεται· Υἱέ μου, μὴ ὀλιγώρει παιδείας Κυρίου, μηδὲ ἐκλύου ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος· 6 Ὃν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται. 7 Εἰς παιδείαν ὑπομένετε· ὡς υἱοῖς ὑμῖν προσ- 5 Apoc. 3, 19.

2 Ps. 109, 1. 5 s. Prov. 3, 11 s.

φέρεται ὁ θεός· τίς γὰρ υἱὸς ὃν οὐ παιδεύει πατήρ; 8 Εἰ δὲ χωρίς ἐστε παιδείας, ἧς μέτοχοι γεγόνασιν πάντες, ἄρα νόθοι καὶ οὐχ υἱοί ἐστε. 9 Εἶτα τοὺς μὲν τῆς σαρκὸς ἡμῶν πατέρας εἴχομεν παιδευτάς, καὶ ἐνετρεπόμεθα· οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑποταγησόμεθα τῷ πατρὶ τῶν πνευμάτων, καὶ ζήσομεν; 10 Οἱ μὲν γὰρ πρὸς ὀλίγας ἡμέρας κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ἐπαίδευον, ὁ δὲ ἐπὶ τὸ συμφέρον εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἁγιότητος αὐτοῦ.
11 2 Cor. 7, 10. Iac. 3, 18. 11 Πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι ἀλλὰ λύπης· ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσιν δικαιοσύνης. 12 Διὸ τὰς παρειμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε, 13 καὶ τροχιὰς ὀρθὰς ποιήσατε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, ἵνα μὴ τὸ χωλὸν ἐκτραπῇ, ἰαθῇ
14 Rom. 12, 18. δὲ μᾶλλον. 14 Εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἁγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον, 15 ἐπισκοποῦντες μή τις ὑστερῶν ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ, μή τις ῥίζα πικρίας ἄνω φύουσα ἐνοχλῇ καὶ δι' αὐτῆς μιανθῶσιν οἱ πολλοί, 16 μή τις πόρνος ἢ βέβηλος ὡς Ἠσαῦ, ὃς ἀντὶ βρώσεως μιᾶς ἀπέδοτο τὰ πρωτοτόκια αὐτοῦ· 17 ἴστε γὰρ ὅτι καὶ μετέπειτα θέλων κληρονομῆσαι τὴν εὐλογίαν ἀπεδοκιμάσθη· μετανοίας γὰρ τόπον οὐχ εὗρεν, καίπερ μετὰ δακρύων ἐκζητήσας αὐτήν.

18 Οὐ γὰρ προσεληλύθατε ψηλαφωμένῳ ὄρει καὶ κεκαυμένῳ πυρί, καὶ γνόφῳ καὶ ζόφῳ καὶ θυέλλῃ, 19 καὶ σάλπιγγος ἤχῳ καὶ φωνῇ ῥημάτων, ἧς οἱ ἀκούσαντες παρητή-

12 s. Is. 35, 3. Prov. 4, 26. 14 Ps. 33, 15. 15 Deut. 29, 18. 16 Gen. 25, 31 ss. 17 Gen. 27, 30 ss. 38. 18 Ex. 19, 12; 20, 21. 18 s. Deut. 4, 11 s. 19 Ex. 19, 16. 19; 20, 19.

σαντο, μὴ προστεθῆναι αὐτοῖς λόγον· [20] Οὐκ ἔφερον γὰρ τὸ διαστελλόμενον· Κἂν θηρίον θίγῃ τοῦ ὄρους, λιθοβοληθήσεται· [21] Καί, οὕτω φοβερὸν ἦν τὸ φανταζόμενον, Μωϋσῆς εἶπεν· Ἔκφοβός εἰμι καὶ ἔντρομος. [22] Ἀλλὰ προσεληλύθατε Σιὼν ὄρει καὶ πόλει θεοῦ ζῶντος, Ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ, καὶ μυριάσιν, ἀγγέλων [23] Πανηγύρει, καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς, καὶ κριτῇ θεῷ πάντων, καὶ πνεύμασι δικαίων τετελειωμένων, [24] Καὶ διαθήκης νέας μεσίτῃ Ἰησοῦ, καὶ αἵματι ῥαντισμοῦ κρεῖττον λαλοῦντι παρὰ τὸν Ἄβελ. 24 9, 15.

25 Βλέπετε μὴ παραιτήσησθε τὸν λαλοῦντα· εἰ γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ ἐξέφυγον, ἐπὶ γῆς παραιτησάμενοι τὸν χρηματίζοντα, πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς οἱ τὸν ἀπ' οὐρανῶν ἀποστρεφόμενοι· [26] Οὗ ἡ φωνὴ τὴν γῆν ἐσάλευσεν τότε, νῦν δὲ ἐπήγγελται λέγων· Ἔτι ἅπαξ ἐγὼ σείσω οὐ μόνον τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν. [27] Τὸ δὲ ἔτι ἅπαξ δηλοῖ τῶν σαλευομένων τὴν μετάθεσιν ὡς πεποιημένων, ἵνα μείνῃ τὰ μὴ σαλευόμενα. [28] Διὸ βασιλείαν ἀσάλευτον παραλαμβάνοντες ἔχομεν χάριν, δι' ἧς λατρεύωμεν εὐαρέστως τῷ θεῷ, μετὰ εὐλαβείας καὶ αἰδοῦς· [29] Καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον.

CAPUT XIII.

Admonitiones variae. Christus unus et idem. Extranea doctrina cavenda. Piaculum Christi valet; deserenda Iudaeorum ara. Vota et salutationes.

1 Ἡ φιλαδελφία μενέτω. [2] Τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε, διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξενί- 2 Rom. 12, 13. 1 Petr. 4, 9.

20 Ex. 19, 12 s. 21 Deut. 9, 19. 26 Agg. 2, 6 s. 29 Deut. 4, 24. — 2 Gen. 18, 3; 19, 1 s.

3 10, 34. σαντες ἀγγέλους. 3 Μιμνήσκεσθε τῶν δεσμίων ὡς συνδεδεμένοι, τῶν κακουχουμένων ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι. 4 Τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσιν, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος· πόρνους γὰρ καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ θεός. 5 Ἀφιλάργυρος ὁ τρόπος, ἀρκούμενοι τοῖς παροῦσιν· αὐτὸς γὰρ εἴρηκεν· Οὐ μή σε ἀνῶ οὐδ' οὐ μή σε ἐγκαταλίπω· 6 ὥστε θαρροῦντας ἡμᾶς λέγειν· Κύριος ἐμοὶ βοηθός· οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος. 7 Μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς μιμεῖσθε τὴν πίστιν.

8 Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. 9 Διδαχαῖς ποικίλαις καὶ ξέναις μὴ παραφέρεσθε· καλὸν γὰρ χάριτι βεβαιοῦσθαι τὴν καρδίαν, οὐ βρώμασιν, ἐν οἷς οὐκ ὠφελήθησαν οἱ περιπατήσαντες. 10 Ἔχομεν θυσιαστήριον, ἐξ οὗ φαγεῖν οὐκ ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ τῇ σκηνῇ λατρεύοντες. 11 Ὧν γὰρ εἰσφέρεται ζώων τὸ αἷμα περὶ ἁμαρτίας εἰς τὰ ἅγια διὰ τοῦ ἀρχιερέως, τούτων τὰ σώματα κατακαίεται
12 Matth. 27, 32 etc. ἔξω τῆς παρεμβολῆς. 12 Διὸ καὶ Ἰησοῦς, ἵνα ἁγιάσῃ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν λαόν, ἔξω τῆς πύλης ἔπαθεν. 13 Τοίνυν ἐξερχώμεθα πρὸς αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς, τὸν ὀνειδισμὸν αὐτοῦ φέροντες· 14 οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν. 15 Δι' αὐτοῦ οὖν ἀναφέρωμεν θυσίαν αἰνέσεως διαπαντὸς τῷ θεῷ, τοῦτ' ἔστιν καρπὸν χειλέων ὁμολογούντων τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. 16 Τῆς δὲ εὐποιΐας καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ θεός.

5 Ios. 1, 5. Deut. 31, 6. 6 Ps. 117, 6. 11 Lev. 16, 27. 12 Lev. 4, 12; 24, 14. 14 Mich. 2, 10. 15 Ps. 49, 14. 23. Osee 14, 3.

17 Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπείκετε· αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ὡς λόγον ἀποδώσοντες, ἵνα μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιῶσιν, καὶ μὴ στενάζοντες· ἀλυσιτελὲς γὰρ ὑμῖν τοῦτο. 18 Προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν· πεποίθαμεν γὰρ ὅτι καλὴν συνείδησιν ἔχομεν ἐν πᾶσιν καλῶς θέλοντες ἀναστρέφεσθαι. 19 Περισσοτέρως δὲ παρακαλῶ τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα τάχιον ἀποκατασταθῶ ὑμῖν. 20 Ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης, ὁ ἀναγαγὼν ἐκ νεκρῶν τὸν ποιμένα τῶν προβάτων τὸν μέγαν, ἐν αἵματι διαθήκης αἰωνίου, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν, 21 καταρτίσαι ὑμᾶς ἐν παντὶ ἀγαθῷ εἰς τὸ ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ, ποιῶν ἐν ὑμῖν τὸ εὐάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

20 s. 1 Thess. 5, 23.

21 2 Thess. 2, 17.

Rom. 16, 27 etc.

22 Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἀνέχεσθε τοῦ λόγου τῆς παρακλήσεως· καὶ γὰρ διὰ βραχέων ἐπέστειλα ὑμῖν. 23 Γινώσκετε τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν Τιμόθεον ἀπολελυμένον, μεθ' οὗ ἐὰν τάχιον ἔρχηται ὄψομαι ὑμᾶς. 24 Ἀσπάσασθε πάντας τοὺς ἡγουμένους ὑμῶν καὶ πάντας τοὺς ἁγίους. Ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας. 25 Ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

25 Eph. 6, 24 etc.

---

20 Is. 63, 11. Ier. 32, (39) 40.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΚΑΘΟΛΙΚΑΙ.

ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ.

CAPUT I.

Utile temptari; sapientia a Deo cum confidentia postulanda. Opes pereunt. Homo delicti, Deus boni auctor. Simus veloces ad audiendum, tardi autem ad loquendum et ad iram; nec solum auditores verbi sed etiam factores. Lingua domanda. Quaenam sit vera et immaculata religio.

1 Ἰάκωβος θεοῦ καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος, ταῖς δώδεκα φυλαῖς ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ χαίρειν.

2 Πᾶσαν χαρὰν ἡγήσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις, 3 γινώσκοντες ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονήν. 4 Ἡ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα ἦτε τέλειοι καὶ ὁλόκληροι, ἐν μηδενὶ λειπόμενοι. 5 Εἰ δέ τις ὑμῶν λείπεται σοφίας, αἰτείτω παρὰ τοῦ διδόντος θεοῦ πᾶσιν ἁπλῶς καὶ μὴ ὀνειδίζοντος, καὶ δοθήσεται αὐτῷ. 6 Αἰτείτω δὲ ἐν πίστει, μηδὲν διακρινόμενος· ὁ γὰρ διακρινόμενος ἔοικεν κλύδωνι θαλάσσης ἀνεμιζομένῳ καὶ ῥιπιζομένῳ. 7 Μὴ γὰρ οἰέσθω ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅτι λήμψεταί τι παρὰ τοῦ κυρίου. 8 Ἀνὴρ δίψυχος ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. 9 Καυχάσθω δὲ ὁ ἀδελφὸς ὁ ταπεινὸς ἐν τῷ ὕψει

2 s. 1 Petr. 1, 6 s. Rom. 5, 3 s. 6 Matth. 7, 7; 21, 22. Marc. 11, 24. Lc. 11, 9. Io. 14, 13; 16, 23. 24.

αὐτοῦ, 10 Ὁ δὲ πλούσιος ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ,
10 s. 1 Petr. 1, 24. ὅτι ὡς ἄνθος χόρτου παρελεύσεται. 11 Ἀνέτειλεν γὰρ ὁ ἥλιος σὺν τῷ καύσωνι, καὶ ἐξήρανεν τὸν χόρτον, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσεν, καὶ ἡ εὐπρέπεια τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἀπώλετο· οὕτως καὶ ὁ πλούσιος ἐν ταῖς πορείαις αὐτοῦ μαρανθήσεται.

12 5, 11. 2 Tim. 4, 8. 12 Μακάριος ἀνὴρ ὃς ὑπομένει πειρασμόν, ὅτι δόκιμος γενόμενος λήμψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγείλατο ὁ κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.
13 1 Cor. 10, 13. 13 Μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω ὅτι ἀπὸ θεοῦ πειράζομαι· ὁ γὰρ θεὸς ἀπείραστός ἐστιν κακῶν, πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα. 14 Ἕκαστος δὲ πειράζεται ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξελκόμενος καὶ
15 Rom. 6, 23. δελεαζόμενος· 15 εἶτα ἡ ἐπιθυμία συλλαβοῦσα τίκτει ἁμαρτίαν, ἡ δὲ ἁμαρτία ἀποτελεσθεῖσα ἀποκύει θάνατον. 16 Μὴ πλανᾶσθε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. 17 Πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστιν καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων, παρ' ᾧ οὐκ ἔνι παραλλαγὴ ἢ τροπῆς
18 Rom. 8, 23. ἀποσκίασμα. 18 Βουληθεὶς ἀπεκύησεν ἡμᾶς λόγῳ ἀληθείας, εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς ἀπαρχήν τινα τῶν αὐτοῦ κτισμάτων. 19 Ἴστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. ἔστω δὲ πᾶς ἄνθρωπος ταχὺς εἰς τὸ ἀκοῦσαι, βραδὺς εἰς τὸ λαλῆσαι, βραδὺς εἰς ὀργήν· 20 ὀργὴ
21 1 Petr. 2, 1. γὰρ ἀνδρὸς δικαιοσύνην θεοῦ οὐκ ἐργάζεται. 21 Διὸ ἀποθέμενοι πᾶσαν ῥυπαρίαν καὶ περισσείαν κακίας, ἐν πραΰτητι δέξασθε τὸν ἔμφυτον λόγον τὸν δυνάμενον σῶσαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

22 Matth. 7, 21. 24. Rom. 2, 13. 22 Γίνεσθε δὲ ποιηταὶ λόγου, καὶ μὴ ἀκροαταὶ μόνον, παραλογιζόμενοι ἑαυτούς. 23 Ὅτι εἴ τις ἀκροατὴς λόγου ἐστὶν καὶ οὐ ποιητής, οὗτος ἔοικεν

23 Matth. 7, 26.

10 Eccli. 14, 18. 10 s. Is. 40, 6 s. 12 Iob 5, 17. 19 Prov. 17, 27.

ἀνδρὶ κατανοοῦντι τὸ πρόσωπον τῆς γενέσεως αὐτοῦ ἐν ἐσόπτρῳ· 24 κατενόησεν γὰρ ἑαυτὸν καὶ ἀπελήλυθεν, καὶ εὐθέως ἐπελάθετο ὁποῖος ἦν. 25 Ὁ δὲ παρακύψας εἰς νόμον τέλειον τὸν τῆς ἐλευθερίας καὶ παραμείνας, οὐκ ἀκροατὴς ἐπιλησμονῆς γενόμενος ἀλλὰ ποιητὴς ἔργου, οὗτος μακάριος ἐν τῇ ποιήσει αὐτοῦ ἔσται. 26 Εἴ δέ τις δοκεῖ θρῆσκος εἶναι, μὴ χαλιναγωγῶν γλῶσσαν αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀπατῶν καρδίαν αὐτοῦ, τούτου μάταιος ἡ θρησκεία. 27 Θρησκεία καθαρὰ καὶ ἀμίαντος παρὰ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ αὕτη ἐστίν· ἐπισκέπτεσθαι ὀρφανοὺς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν ἀπὸ τοῦ κόσμου.

CAPUT II.

Pauperes divitibus non postponendi. Lex tota explenda. Misericordiae operibus incumbendum. Fides enim sine operibus mortua est; ex operibus iustificatur homo, non ex fide tantum.

1 Ἀδελφοί μου, μὴ ἐν προσωπολημψίαις ἔχετε τὴν πίστιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς δόξης. 2 Ἐὰν γὰρ εἰσέλθῃ εἰς τὴν συναγωγὴν ὑμῶν ἀνὴρ χρυσοδακτύλιος ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ, εἰσέλθῃ δὲ καὶ πτωχὸς ἐν ῥυπαρᾷ ἐσθῆτι, 3 καὶ ἐπιβλέψητε ἐπὶ τὸν φοροῦντα τὴν ἐσθῆτα τὴν λαμπρὰν καὶ εἴπητε· Σὺ κάθου ὧδε καλῶς, καὶ τῷ πτωχῷ εἴπητε· Σὺ στῆθι ἐκεῖ ἢ κάθου ὑπὸ τὸ ὑποπόδιόν μου· 4 οὐ διεκρίθητε ἐν ἑαυτοῖς καὶ ἐγένεσθε κριταὶ διαλογισμῶν πονηρῶν; 5 Ἀκούσατε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί· οὐχ ὁ θεὸς ἐξελέξατο τοὺς πτωχοὺς τῷ κόσμῳ, πλουσίους ἐν πίστει καὶ κληρονόμους τῆς βασιλείας ἧς ἐπηγγείλατο τοῖς

5. 1 Cor. 1, 27 s.

1 Lev. 19, 15. Deut. 1, 17; 16, 19. Prov. 24, 23. Eccli. 42, 1.

ἀγαπῶσιν αὐτόν; [6] Ὑμεῖς δὲ ἠτιμάσατε τὸν πτωχόν. οὐχ οἱ πλούσιοι καταδυναστεύουσιν ὑμῶν, καὶ αὐτοὶ ἕλκουσιν ὑμᾶς εἰς κριτήρια; [7] Οὐκ αὐτοὶ βλασφημοῦσιν τὸ καλὸν ὄνομα τὸ ἐπικληθὲν ἐφ' ὑμᾶς; [8] Εἰ μέντοι νόμον τελεῖτε βασιλικὸν κατὰ τὴν γραφήν· Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν, καλῶς ποιεῖτε· [9] Εἰ δὲ προσωποληπτεῖτε, ἁμαρτίαν ἐργάζεσθε, ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς παραβάται. [10] Ὅστις γὰρ ὅλον τὸν νόμον τηρήσῃ, πταίσῃ δὲ ἐν ἑνί, γέγονεν πάντων ἔνοχος. [11] Ὁ γὰρ εἰπών· Μὴ μοιχεύσῃς, εἶπεν καί· Μὴ φονεύσῃς· εἰ δὲ οὐ μοιχεύσεις, φονεύσεις δέ, γέγονας παραβάτης νόμου. [12] Οὕτως λαλεῖτε καὶ οὕτως ποιεῖτε ὡς διὰ νόμου ἐλευθερίας μέλλοντες κρίνεσθαι. [13] Ἡ γὰρ κρίσις ἀνέλεος τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος· κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως.

8 Matth. 19, 19; 22, 39. Marc. 12, 31. Rom. 13, 9. Gal. 5, 14.
9 Iac. 2, 1
10 Matth. 5, 19.

[14] Τί τὸ ὄφελος, ἀδελφοί μου, ἐὰν πίστιν λέγῃ τις ἔχειν, ἔργα δὲ μὴ ἔχῃ; μὴ δύναται ἡ πίστις σῶσαι αὐτόν; [15] Ἐὰν δὲ ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴ γυμνοὶ ὑπάρχωσιν, καὶ λειπόμενοι τῆς ἐφημέρου τροφῆς, [16] εἴπῃ δέ τις αὐτοῖς ἐξ ὑμῶν· Ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ, θερμαίνεσθε καὶ χορτάζεσθε, μὴ δῶτε δὲ αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τοῦ σώματος· τί τὸ ὄφελος; [17] Οὕτως καὶ ἡ πίστις, ἐὰν μὴ ἔχῃ ἔργα, νεκρά ἐστιν καθ' ἑαυτήν. [18] Ἀλλ' ἐρεῖ τις· Σὺ πίστιν ἔχεις, κἀγὼ ἔργα ἔχω· δεῖξόν μοι τὴν πίστιν σου χωρὶς τῶν ἔργων, κἀγώ σοι δείξω ἐκ τῶν ἔργων μου τὴν πίστιν μου. [19] Σὺ πιστεύεις ὅτι εἷς ἐστιν ὁ θεός· καλῶς ποιεῖς· καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσιν, καὶ φρίσσουσιν. [20] Θέλεις δὲ γνῶναι, ὦ ἄνθρωπε

14 τί τὸ ὄφελος, ἀδελφοί μου, ἐὰν πίστιν λέγῃ τις ἔχειν, ἔργα δὲ μὴ ἔχῃ; μὴ δύναται ἡ πίστις σῶσαι αὐτόν;
15 1 Io. 3, 17.
17 2, 26. (Matth. 7, 20.)
19 1 Cor. 8, 4.

8 Lev. 19, 18. 9 Lev. 19, 15. 11 Ex. 20, 13 ss.

κενέ, ὅτι ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστιν: 21 Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ἡμῶν οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἀνενέγκας Ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον; 22 Βλέπεις ὅτι ἡ πίστις συνήργει τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἔργων ἡ πίστις ἐτελειώθη; 23 Καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα· Ἐπίστευσεν δὲ Ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, καὶ φίλος θεοῦ ἐκλήθη. 24 Ὁρᾶτε ὅτι ἐξ ἔργων δικαιοῦται ἄνθρωπος, καὶ οὐκ ἐκ πίστεως μόνον; 25 Ὁμοίως δὲ καὶ Ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ὑποδεξαμένη τοὺς ἀγγέλους καὶ ἑτέρᾳ ὁδῷ ἐκβαλοῦσα; 26 Ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρόν ἐστιν, οὕτως καὶ ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστιν.

21 Hebr. 11, 17. 23 Rom. 4, 3. Gal. 3, 6. 24 Rom. 3, 28. 25 Hebr. 11, 31.

CAPUT III.

Linguam difficillimum est recte gubernare, maximorum malorum effectricem. Quaenam sit vera sapientia desursum descendens.

1 Μὴ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε, ἀδελφοί μου, εἰδότες ὅτι μεῖζον κρίμα λημψόμεθα. 2 Πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες· εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνήρ, δυνατὸς χαλιναγωγῆσαι καὶ ὅλον τὸ σῶμα.

1 Matth. 23, 8. 1s.(Rom. 2, 19 ss.) 2 Rom. 3, 23.

3 Εἰ δὲ τῶν ἵππων τοὺς χαλινοὺς εἰς τὰ στόματα βάλλομεν πρὸς τὸ πείθεσθαι αὐτοὺς ἡμῖν, καὶ ὅλον τὸ σῶμα αὐτῶν μετάγομεν. 4 Ἰδοὺ καὶ τὰ πλοῖα, τηλικαῦτα ὄντα καὶ ὑπὸ ἀνέμων σκληρῶν ἐλαυνόμενα, μετάγεται ὑπὸ ἐλαχίστου πηδαλίου ὅπου ἂν ἡ ὁρμὴ τοῦ εὐθύνοντος βούληται. 5 Οὕτως καὶ ἡ γλῶσσα μικρὸν μέλος ἐστὶν καὶ μεγάλα αὐχεῖ.

---

21 Gen. 22, 9. 23 Ios. 2, 1. 4. 15; 6, 17. 25 Ios. 2, 1. 4. 15; 6, 17.

ἰδοὺ ἡλίκον πῦρ ἡλίκην ὕλην ἀνάπτει· 6 Καὶ ἡ γλῶσσα πῦρ, ὁ κόσμος τῆς ἀδικίας. ἡ γλῶσσα καθίσταται ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, ἡ σπιλοῦσα ὅλον τὸ σῶμα καὶ φλογίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως καὶ φλογιζομένη ὑπὸ τῆς γεέννης. 7 Πᾶσα γὰρ φύσις θηρίων τε καὶ πετεινῶν ἑρπετῶν τε καὶ ἐναλίων δαμάζεται καὶ δεδάμασται τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ· 8 τὴν δὲ γλῶσσαν οὐδεὶς δαμάσαι δύναται ἀνθρώπων· ἀκατάστατον κακόν, μεστὴ ἰοῦ θανατηφόρου. 9 Ἐν αὐτῇ εὐλογοῦμεν τὸν θεὸν καὶ πατέρα, καὶ ἐν αὐτῇ καταρώμεθα τοὺς ἀνθρώπους τοὺς καθ' ὁμοίωσιν θεοῦ γεγονότας· 10 ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος ἐξέρχεται εὐλογία καὶ κατάρα. οὐ χρή, ἀδελφοί μου, ταῦτα οὕτως γίνεσθαι. 11 Μήτι ἡ πηγὴ ἐκ τῆς αὐτῆς ὀπῆς βρύει τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρόν; 12 Μὴ δύναται, ἀδελφοί μου, συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι ἢ ἄμπελος σῦκα; οὔτε ἁλυκὸν γλυκὺ ποιῆσαι ὕδωρ.

13 Τίς σοφὸς καὶ ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν; δειξάτω ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πραΰτητι σοφίας. 14 Εἰ δὲ ζῆλον πικρὸν ἔχετε καὶ ἐριθείαν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μὴ κατακαυχᾶσθε
15 1, 17. καὶ ψεύδεσθε κατὰ τῆς ἀληθείας. 15 Οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ σοφία ἄνωθεν κατερχομένη, ἀλλὰ ἐπίγειος,
16 1 Cor. 3, 3. 2 Cor. 12, 20. ψυχική, δαιμονιώδης. 16 Ὅπου γὰρ ζῆλος καὶ ἐριθεία, ἐκεῖ ἀκαταστασία καὶ πᾶν φαῦλον πρᾶγμα. 17 Ἡ δὲ ἄνωθεν σοφία πρῶτον μὲν ἁγνή ἐστιν, ἔπειτα εἰρηνική, ἐπιεικής, εὐπειθής, μεστὴ ἐλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος, ἀνυπόκριτος. 18 Καρπὸς δὲ δικαιοσύνης ἐν εἰρήνῃ σπείρεται τοῖς ποιοῦσιν εἰρήνην.

---

8 Ps. 139, 4.

CAPUT IV.

Fugienda vana libido. Adversus obtrectationem et fiduciam sui.

[1] Πόθεν πόλεμοι καὶ πόθεν μάχαι ἐν ὑμῖν; οὐκ ἐντεῦθεν, ἐκ τῶν ἡδονῶν ὑμῶν τῶν στρατευομένων ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν; [2] Ἐπιθυμεῖτε, καὶ οὐκ ἔχετε· φονεύετε καὶ ζηλοῦτε, καὶ οὐ δύνασθε ἐπιτυχεῖν· μάχεσθε καὶ πολεμεῖτε, καὶ οὐκ ἔχετε διὰ τὸ μὴ αἰτεῖσθαι ὑμᾶς· [3] αἰτεῖτε, καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε, ἵνα ἐν ταῖς ἡδοναῖς ὑμῶν δαπανήσητε. [4] Μοιχαλίδες, οὐκ οἴδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἐχθρὰ τοῦ θεοῦ ἐστίν; ὃς ἐὰν οὖν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ θεοῦ καθίσταται. [5] Ἢ δοκεῖτε ὅτι κενῶς ἡ γραφὴ λέγει· Πρὸς φθόνον ἐπιποθεῖ τὸ πνεῦμα ὃ κατῴκησεν ἐν ἡμῖν; [6] Μείζονα δὲ δίδωσιν χάριν. διὸ λέγει· Ὁ θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσιν χάριν. [7] Ὑποτάγητε οὖν τῷ θεῷ, ἀντίστητε δὲ τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν. [8] Ἐγγίσατε τῷ θεῷ, καὶ ἐγγιεῖ ὑμῖν. καθαρίσατε χεῖρας, ἁμαρτωλοί, καὶ ἁγνίσατε καρδίας, δίψυχοι. [9] Ταλαιπωρήσατε καὶ πενθήσατε καὶ κλαύσατε· ὁ γέλως ὑμῶν εἰς πένθος μεταστραφήτω καὶ ἡ χαρὰ εἰς κατήφειαν. [10] Ταπεινώθητε ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ὑψώσει ὑμᾶς.

1 Petr. 2, 11. Rom. 7, 23. 3 Matth. 7, 7. 4 Rom. 8, 7. 5 (Gal. 5, 17.) 6 1 Petr. 5, 5. 7 1 Petr. 5, 6 ss. 10 1 Petr. 5, 6.

11 Μὴ καταλαλεῖτε ἀλλήλων, ἀδελφοί. ὁ καταλαλῶν ἀδελφοῦ ἢ κρίνων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καταλαλεῖ νόμου καὶ κρίνει νόμον· εἰ δὲ νόμον κρίνεις, οὐκ εἶ ποιητὴς νόμου ἀλλὰ κριτής. [12] Εἷς ἐστὶν ὁ νομοθέτης καὶ κριτής, ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι· σὺ δὲ τίς εἶ, ὁ κρίνων τὸν πλησίον;

12 Rom. 2, 1.

6 Prov. 3, 34. 8 Zach. 1, 3.

13 Rom. 14, 4.

13 Ἄγε νῦν οἱ λέγοντες· Σήμερον ἢ αὔριον πορευσώμεθα εἰς τήνδε τὴν πόλιν, καὶ ποιήσομεν ἐκεῖ ἐνιαυτὸν καὶ ἐμπορευσώμεθα καὶ κερδήσομεν· 14 οἵτινες οὐκ ἐπίστασθε τὸ τῆς αὔριον. ποία γὰρ ἡ ζωὴ ὑμῶν; ἀτμὶς γάρ ἐστιν ἡ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα καὶ ἀφανιζομένη· 15 ἀντὶ τοῦ λέγειν ὑμᾶς· Ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ καὶ ζήσομεν, καὶ ποιήσομεν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο. 16 Νῦν δὲ καυχᾶσθε ἐν ταῖς ἀλαζονείαις ὑμῶν· πᾶσα καύχησις τοιαύτη
17 Luc. 12, 47. πονηρά ἐστιν. 17 Εἰδότι οὖν καλὸν ποιεῖν καὶ μὴ ποιοῦντι, ἁμαρτία αὐτῷ ἐστίν.

CAPUT V.

Adversus divites pauperum oppressores. Cohortatio miserorum ad patientiam. Non iurandum. De unctione aegrotorum. Peccata invicem confitenda. Efficacia orationis iusti. Errantes ad veritatem reducendi.

1 Ἄγε νῦν οἱ πλούσιοι, κλαύσατε ὀλολύζοντες ἐπὶ ταῖς ταλαιπωρίαις ὑμῶν ταῖς ἐπερχομέναις. 2 Ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπεν, καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόβρωτα γέγονεν· 3 ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ ἄργυρος κατίωται, καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἰς μαρτύριον ὑμῖν ἔσται καὶ φάγεται τὰς σάρκας ὑμῶν ὡς πῦρ· ἐθησαυρίσατε ἐν ἐσχάταις ἡμέραις. 4 Ἰδοὺ ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμησάντων τὰς χώρας ὑμῶν ὁ ἀπεστερημένος ἀφ' ὑμῶν, κράζει, καὶ αἱ βοαὶ τῶν θερισάντων εἰς τὰ ὦτα Κυρίου σαβαὼθ εἰσελήλυθαν. 5 Ἐτρυφήσατε ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐσπαταλήσατε, ἐθρέψατε τὰς καρδίας ὑμῶν ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς. 6 Κατεδικάσατε, ἐφονεύσατε τὸν δίκαιον· οὐκ ἀντιτάσσεται ὑμῖν.

3 (Ps. 21, 10.) 4 (Lev. 19, 13. Gen. 4, 10. Is. 5, 9. Ier. 12, 3.) 5

7 *Μακροθυμήσατε οὖν, ἀδελφοί, ἕως τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου. ἰδοὺ ὁ γεωργὸς ἐκδέχεται τὸν τίμιον καρπὸν τῆς γῆς, μακροθυμῶν ἐπ' αὐτῷ ἕως λάβῃ πρόϊμον καὶ ὄψιμον.* **8** *Μακροθυμήσατε καὶ ὑμεῖς, στηρίξατε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ κυρίου ἤγγικεν.* **9** *Μὴ στενάζετε, ἀδελφοί, κατ' ἀλλήλων, ἵνα μὴ κριθῆτε· ἰδοὺ ὁ κριτὴς πρὸ τῶν θυρῶν ἕστηκεν.* **10** *Ὑπόδειγμα λάβετε, ἀδελφοί, τῆς κακοπαθείας καὶ τῆς μακροθυμίας τοὺς προφήτας, οἳ ἐλάλησαν ἐν τῷ ὀνόματι Κυρίου.* **11** *Ἰδοὺ μακαρίζομεν τοὺς ὑπομείναντας· τὴν ὑπομονὴν Ἰὼβ ἠκούσατε, καὶ τὸ τέλος Κυρίου εἴδετε, ὅτι πολύσπλαγχνός ἐστιν ὁ κύριος καὶ οἰκτίρμων.*

12 *Πρὸ πάντων δέ, ἀδελφοί μου, μὴ ὀμνύετε, μήτε τὸν οὐρανὸν μήτε τὴν γῆν μήτε ἄλλον τινὰ ὅρκον· ἤτω δὲ ὑμῶν τὸ Ναί ναί, καὶ τὸ Οὒ οὔ, ἵνα μὴ ὑπὸ κρίσιν πέσητε.*

13 *Κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσευχέσθω· εὐθυμεῖ τις; ψαλλέτω.* **14** *Ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτόν, ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου.* **15** *Καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα, καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ κύριος· κἂν ἁμαρτίας ᾖ πεποιηκώς, ἀφεθήσεται αὐτῷ.* **16** *Ἐξομολογεῖσθε οὖν ἀλλήλοις τὰς ἁμαρτίας, καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθῆτε· πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη.* **17** *Ἠλείας ἄνθρωπος ἦν ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν, καὶ προσευχῇ προσηύξατο τοῦ μὴ βρέξαι, καὶ οὐκ ἔβρεξεν ἐπὶ τῆς γῆς ἐνιαυτοὺς τρεῖς καὶ μῆνας ἕξ·*

12 Matth. 5, 34 ss.; 23, 16.

1 Thess. 4, 15 ss. 2 Thess. 2, 1 s.

16 Io. 9, 31.

17 Luc. 4, 25.

---

7 (Deut. 11, 14.) 11 Iob 1, 21. 22. Ps. 102, 8. 17 s. 3 Reg. c. 17 et 18.

18 Καὶ πάλιν προσηύξατο, καὶ ὁ οὐρανὸς ὑετὸν ἔδωκεν,
καὶ ἡ γῆ ἐβλάστησεν τὸν καρπὸν αὐτῆς.
19Matth. 18, 15. 19 Ἀδελφοί μου, ἐάν τις ἐν ὑμῖν πλανηθῇ
ἀπὸ τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτόν,
20 1Petr 4, 8. 20 γινωσκέτω ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρτωλὸν ἐκ
πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ σώσει ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ θανάτου,
καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν.

20 Prov. 10, 12.

ΠΕΤΡΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΠΡΩΤΗ.

CAPUT I.

Salus nostra Christus. Adversa fidem probant. Prophetae de nostra salute vaticinati. Redemptis care regeneratisque verbo Dei sancte vivendum.

[1] *Πέτρος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις διασπορᾶς Πόντου, Γαλατίας, Καππαδοκίας, Ἀσίας καὶ Βιθυνίας,* [2] *κατὰ πρόγνωσιν θεοῦ πατρός, ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, εἰς ὑπακοὴν καὶ ῥαντισμὸν αἵματος Ἰησοῦ Χριστοῦ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη.*

3 Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου 3 2 Cor. 1, 3. Eph. 1, 3. Tit. 3, 5. 7.
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ζῶσαν δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν, [4] *Εἰς κληρονομίαν ἄφθαρτον καὶ ἀμίαντον καὶ ἀμάραντον, τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς εἰς ὑμᾶς,* [5] *Τοὺς ἐν δυνάμει* 5 Rom. 8, 18.
θεοῦ φρουρουμένους διὰ πίστεως εἰς σωτηρίαν ἑτοίμην ἀποκαλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἐσχάτῳ. [6] *Ἐν* 6 s. Iac. 1, 2 s.
ᾧ ἀγαλλιᾶσθε, ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστίν, λυπηθέντες ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς, [7] *Ἵνα τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως πολυτιμότερον χρυσίου τοῦ ἀπολλυμένου, διὰ πυρὸς δὲ δοκιμαζομένου, εὑρεθῇ εἰς ἔπαινον καὶ δόξαν καὶ τιμὴν ἐν ἀποκαλύψει*

Ἰησοῦ Χριστοῦ. 8 Ὃν οὐκ ἰδόντες ἀγαπᾶτε, εἰς ὃν ἄρτι μὴ ὁρῶντες, πιστεύοντες δέ, ἀγαλλιᾶσθε χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ καὶ δεδοξασμένῃ, 9 κομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως ὑμῶν, σωτηρίαν ψυχῶν. 10 Περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν καὶ ἐξηραύνησαν προφῆται οἱ περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς χάριτος προφητεύσαντες, 11 ἐρευνῶντες εἰς τίνα ἢ ποῖον καιρὸν ἐδήλου τὸ ἐν αὐτοῖς πνεῦμα Χριστοῦ, προμαρτυρόμενον τὰ εἰς Χριστὸν παθήματα καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δόξας· 12 οἷς ἀπεκαλύφθη ὅτι οὐχ ἑαυτοῖς, ὑμῖν δὲ διηκόνουν αὐτά, ἃ νῦν ἀνηγγέλη ὑμῖν διὰ τῶν εὐαγγελισαμένων ὑμᾶς πνεύματι ἁγίῳ ἀποσταλέντι ἀπ' οὐρανοῦ, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι.

13 Διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας ὑμῶν, νήφοντες τελείως ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ Χριστοῦ.
14 Rom. 12, 2. 14 Ὡς τέκνα ὑπακοῆς, μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις. 15 ἀλλὰ κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον καὶ αὐτοὶ ἅγιοι
16 Matth. 5, 48. ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε. 16 διότι γέγραπται· Ἅγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι. 17 Καὶ
17 Rom. 2, 11. Gal. 2, 6. εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσωπολήμπτως κρίνοντα κατὰ τὸ ἑκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε· 18 εἰδότες ὅτι οὐ φθαρτοῖς, ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ, ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατρο-
19 1 Cor. 6, 20; 7, 23. Hebr. 9, 14. 1 Io. 1, 7. Apoc. 1, 5. παραδότου, 19 ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ, 20 προεγνωσμένου μὲν πρὸ καταβολῆς κόσμου, φανερωθέντος δὲ ἐπ' ἐσχά-

16 Lev. 11, 44 s.; 19, 2; 20, 7. 26. 17 Deut. 10, 17. Ps. 88, 27. 18 Is. 52, 3.

του τῶν χρόνων δι' ὑμᾶς, 21 Τοὺς δι' αὐτοῦ πιστοὺς
εἰς θεὸν τὸν ἐγείραντα αὐτὸν ἐκ νεκρῶν καὶ δόξαν
αὐτῷ δόντα, ὥστε τὴν πίστιν ὑμῶν καὶ ἐλπίδα
εἶναι εἰς θεόν. 22 Τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἡγνικότες ἐν
τῇ ὑπακοῇ τῆς ἀληθείας εἰς φιλαδελφίαν ἀνυπό-
κριτον, ἐκ καρδίας ἀλλήλους ἀγαπήσατε ἐκτενῶς,
23 Ἀναγεγεννημένοι οὐκ ἐκ σπορᾶς φθαρτῆς ἀλλὰ
ἀφθάρτου, διὰ λόγου ζῶντος θεοῦ καὶ μένοντος·
24 Διότι πᾶσα σὰρξ ὡς χόρτος, καὶ πᾶσα 24 Iac.
δόξα αὐτῆς ὡς ἄνθος χόρτου· ἐξηράνθη ὁ 1, 10 s.
χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσεν·
25 Τὸ δὲ ῥῆμα Κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα.
τοῦτο δέ ἐστιν τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν εἰς ὑμᾶς.

CAPUT II.

Lapides vivi. Gens Dei sancta. Vita pura Gentium causa. Parendum praepositis. Patiendum ad exemplum Christi.

1 Ἀποθέμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν καὶ πάντα 1 Iac.
δόλον καὶ ὑποκρίσεις καὶ φθόνους καὶ πάσας κατα- 1, 21. Rom.
λαλιάς, 2 Ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη τὸ λογικὸν ἄδολον 6, 4.
γάλα ἐπιποθήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξηθῆτε εἰς Eph. 4, 22. Col.
σωτηρίαν, 3 Εἴπερ ἐγεύσασθε ὅτι χρηστὸς 3, 8. Hebr.
ὁ κύριος. 4 Πρὸς ὃν προσερχόμενοι, λίθον 12, 1.
ζῶντα, ὑπὸ ἀνθρώπων μὲν ἀποδεδοκιμασμένον,
παρὰ δὲ θεῷ ἐκλεκτὸν, ἔντιμον, 5 Καὶ 5 Eph.
αὐτοὶ ὡς λίθοι ζῶντες ἐποικοδομεῖσθε, οἶκος πνευ- 2, 22. Rom.
ματικός, εἰς ἱεράτευμα ἅγιον, ἀνενέγκαι πνευ- 12, 1.
ματικὰς θυσίας εὐπροσδέκτους τῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ
Χριστοῦ. 6 Διότι περιέχει ἡ γραφή· Ἰδοὺ τί- 6 Rom.
θημι ἐν Σιὼν λίθον ἀκρογωνιαῖον ἐκ- 9, 33.
λεκτὸν ἔντιμον, καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ

---

23 Ier. 23, 36. 24 s. Is. 40, 6 ss. Eccli. 14, 18. — 3 Ps. 33, 9.
4 Ps. 117, 22. Is. 28, 16. 6 Is. 28, 16.

7 Matth. 21, 42. Act. 4, 11. οὐ μὴ καταισχυνθῇ. 7 Ὑμῖν οὖν ἡ τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν· ἀπειθοῦσιν δὲ λίθος ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη
8 Rom. 9, 32 s. εἰς κεφαλὴν γωνίας, 8 καὶ λίθος προσκόμματος καὶ πέτρα σκανδάλου, οἳ προσκόπτουσιν τῷ λόγῳ ἀπειθοῦντες, εἰς ὃ καὶ ἐτέθησαν. 9 Ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτόν, βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περι-
ποίησιν, ὅπως τὰς ἀρετὰς ἐξαγγείλητε τοῦ ἐκ σκότους ὑμᾶς καλέσαντος εἰς τὸ θαυμαστὸν
10 Rom. 9, 25 s. αὐτοῦ φῶς· 10 οἵ ποτε οὐ λαός, νῦν δὲ λαὸς θεοῦ, οἱ οὐκ ἠλεημένοι, νῦν δὲ ἐλεηθέντες.

11 Iac. 4, 1. Rom. 7, 23; 13, 14. Gal. 5, 16. 12 3, 16. 2. 11 Ἀγαπητοί, παρακαλῶ ὡς παροίκους καὶ παρεπιδήμους ἀπέχεσθαι τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, αἵτινες στρατεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς, 12 τὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἔχοντες καλήν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν, ἐκ τῶν καλῶν ἔργων ἐποπτεύοντες δοξάσωσιν τὸν θεὸν ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς.

13 Rom. 13, 1 ss. 13 Ὑποτάγητε οὖν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν κύριον· εἴτε βασιλεῖ ὡς ὑπερέχοντι, 14 εἴτε ἡγεμόσιν ὡς δι' αὐτοῦ πεμπομένοις εἰς ἐκδίκησιν κακοποιῶν, ἔπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν· 15 ὅτι οὕτως ἐστὶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ἀγαθοποιοῦντας φιμοῦν
16 Gal. 5, 13. τὴν τῶν ἀφρόνων ἀνθρώπων ἀγνωσίαν· 16 ὡς ἐλεύθεροι, καὶ μὴ ὡς ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλ' ὡς δοῦλοι θεοῦ. 17 πάντας τιμήσατε, τὴν ἀδελφότητα ἀγαπᾶτε, τὸν θεὸν φοβεῖσθε, τὸν βασιλέα τιμᾶτε.

18 Eph. 6, 5. Col. 3, 22. Tit. 2, 9. 18 Οἱ οἰκέται, ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ φόβῳ τοῖς δεσπόταις, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπι-

7 Ps. 117, 22. Is. 8, 14. 9 Ex. 19, 6. Is. 43, 20 s. 10 Osee 2, 24. 11 (Ps. 38, 13.) 12 Is. 10, 3. 17 Prov. 24, 21.

εικέσιν ἀλλὰ καὶ τοῖς σκολιοῖς. 19 Τοῦτο γὰρ χάρις, εἰ διὰ συνείδησιν θεοῦ ὑποφέρει τις λύπας πάσχων ἀδίκως. 20 Ποῖον γὰρ κλέος, εἰ ἁμαρτάνοντες καὶ κολαφιζόμενοι ὑπομενεῖτε; ἀλλ' εἰ ἀγαθοποιοῦντες καὶ πάσχοντες ὑπομενεῖτε, τοῦτο χάρις παρὰ θεῷ.

21 Εἰς τοῦτο γὰρ ἐκλήθητε, ὅτι καὶ Χριστὸς 21 3, 18; 4, 1.
ἔπαθεν ὑπὲρ ὑμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμὸν
ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ· 22 Ὃς
ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη
δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ· 23 Ὃς λοιδο-
ρούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπείλει,
παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως· 24 Ὃς τὰς 24 1 Io. 3, 5. Col. 1, 22.
ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεγκεν ἐν τῷ
σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον, ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις
ἀπογενόμενοι τῇ δικαιοσύνῃ ζήσωμεν· οὗ τῷ
μώλωπι ἰάθητε. 25 Ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα
πλανώμενα, ἀλλ' ἐπεστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν
ποιμένα καὶ ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ὑμῶν.

CAPUT III.

De uxorum et maritorum mutua conversatione. Commendantur virtutes dilectionis, temperantiae, patientiae. Christi passio et descensus ad inferos. Vis baptismi.

1 Ὁμοίως αἱ γυναῖκες, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις 1 Eph. 5, 22. Col. 3, 18.
ἀνδράσιν, ἵνα καὶ εἴ τινες ἀπειθοῦσιν τῷ λόγῳ,
διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀναστροφῆς ἄνευ λόγου
κερδηθήσονται, 2 ἐποπτεύσαντες τὴν ἐν φόβῳ
ἁγνὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν. 3 Ὧν ἔστω οὐχ ὁ ἔξωθεν 3 1 Tim. 2, 9 s.
ἐμπλοκῆς ἢ περιθέσεως χρυσίων ἢ ἐνδύσεως ἱμα-
τίων κόσμος, 4 ἀλλ' ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄν- 4 Eph. 3, 16.
θρωπος ἐν τῷ ἀφθάρτῳ τοῦ ἡσυχίου καὶ πραέως
πνεύματος, ὅ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πολυτελές.

---

22 ss. Is. 53, 4 ss. 24 Is. 53, 5. 25 Is. 53, 6.

5 Οὕτως γάρ ποτε καὶ αἱ ἅγιαι γυναῖκες αἱ ἐλπίζουσαι εἰς θεὸν ἐκόσμουν ἑαυτάς, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, 6 ὡς Σάρρα ὑπήκουεν τῷ Ἀβραάμ, κύριον αὐτὸν καλοῦσα· ἧς ἐγενήθητε τέκνα ἀγαθοποιοῦσαι καὶ μὴ φοβούμεναι μηδεμίαν πτόησιν.

7 Οἱ ἄνδρες ὁμοίως, συνοικοῦντες κατὰ γνῶσιν ὡς ἀσθενεστέρῳ σκεύει τῷ γυναικείῳ, ἀπονέμοντες τιμὴν ὡς καὶ συγκληρονόμοις χάριτος ζωῆς, εἰς τὸ μὴ ἐγκόπτεσθαι τὰς προσευχὰς ὑμῶν.

8 Τὸ δὲ τέλος πάντες ὁμόφρονες, συμπαθεῖς, φιλάδελφοι, εὔσπλαγχνοι, ταπεινόφρονες, 9 μὴ ἀποδιδόντες κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἢ λοιδορίαν ἀντὶ λοιδορίας, τοὐναντίον δὲ εὐλογοῦντες, ὅτι εἰς τοῦτο ἐκλήθητε, ἵνα εὐλογίαν κληρονομήσητε. 10 Ὁ γὰρ θέλων ζωὴν ἀγαπᾶν καὶ ἰδεῖν ἡμέρας ἀγαθὰς παυσάτω τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ ἀπὸ κακοῦ καὶ χείλη αὐτοῦ τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον· 11 ἐκκλινάτω ἀπὸ κακοῦ καὶ ποιησάτω ἀγαθόν, ζητησάτω εἰρήνην καὶ διωξάτω αὐτήν· 12 ὅτι ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν, πρόσωπον δὲ Κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά. 13 Καὶ τίς ὁ κακώσων ὑμᾶς, ἐὰν τοῦ ἀγαθοῦ ζηλωταὶ γένησθε; 14 Ἀλλ᾽ εἰ καὶ πάσχοιτε διὰ δικαιοσύνην, μακάριοι. Τὸν δὲ φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, μηδὲ ταραχθῆτε. 15 Κύριον δὲ τὸν Χριστὸν ἁγιάσατε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἕτοιμοι ἀεὶ πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος, 16 ἀλλὰ μετὰ πραΰτητος καὶ φόβου, συνείδησιν ἔχοντες ἀγαθήν, ἵνα ἐν ᾧ κατα-

7 1 Cor. 7, 3. Eph. 5, 25. 9 Rom. 12, 17. 1 Thess. 5, 15. 11 Hebr. 12, 14. 14 2, 20. Matth. 5, 10. 16 2, 12.

6 Gen. 18, 12. Prov. 3, 25. 9 Prov. 17, 13. 10 ss. Ps. 33, 13-16. 11 Is. 1, 16. 14 s. Is. 8, 12 s.

λαλεῖσθε καταισχυνθῶσιν οἱ ἐπηρεάζοντες ὑμῶν τὴν ἀγαθὴν ἐν Χριστῷ ἀναστροφήν. 17 Κρεῖττον γὰρ ἀγαθοποιοῦντας, εἰ θέλοι τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, πάσχειν ἢ κακοποιοῦντας. 18 Ὅτι καὶ Χριστὸς ἅπαξ περὶ ἁμαρτιῶν ἀπέθανεν, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων, ἵνα ὑμᾶς προσαγάγῃ τῷ θεῷ, θανατωθεὶς μὲν σαρκί, ζωοποιηθεὶς δὲ πνεύματι· 19 Ἐν ᾧ καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασιν πορευθεὶς ἐκήρυξεν, 20 Ἀπειθήσασίν ποτε, ὅτε ἀπεξεδέχετο ἡ τοῦ θεοῦ μακροθυμία ἐν ἡμέραις Νῶε, κατασκευαζομένης κιβωτοῦ, εἰς ἣν ὀλίγοι, τοῦτ' ἔστιν ὀκτὼ ψυχαί, διεσώθησαν δι' ὕδατος. 21 Ὃ καὶ ὑμᾶς ἀντίτυπον νῦν σώζει βάπτισμα, οὐ σαρκὸς ἀπόθεσις ῥύπου, ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς θεόν, δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, 22 Ὅς ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, πορευθεὶς εἰς οὐρανόν, ὑποταγέντων αὐτῷ ἀγγέλων καὶ ἐξουσιῶν καὶ δυνάμεων.

17 2, 20.
18 2, 21; 4, 1. Rom. 5, 6. Hebr. 9, 28.
19 1 Tim. 3, 16. Eph. 4, 9.
20 Matth. 24, 37 ss. Luc. 17, 26.
22 Eph. 1, 20. Hebr. 12, 2.

CAPUT IV.

Praeteritis peccatis devitatis Deo nova vita dicanda et fratribus. Gaudendum calamitatum probatione, si propter Christum pati oportet.

1 Χριστοῦ οὖν παθόντος σαρκί, καὶ ὑμεῖς τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ὁπλίσασθε, ὅτι ὁ παθὼν σαρκὶ πέπαυται ἁμαρτίας, 2 Εἰς τὸ μηκέτι ἀνθρώπων ἐπιθυμίαις ἀλλὰ θελήματι θεοῦ τὸν ἐπίλοιπον ἐν σαρκὶ βιῶσαι χρόνον. 3 Ἀρκετὸς γὰρ ὁ παρεληλυθὼς χρόνος τὸ βούλημα τῶν ἐθνῶν κατειργάσθαι, πεπορευμένους ἐν ἀσελγείαις, ἐπιθυμίαις, οἰνοφλυγίαις, κώμοις, πότοις καὶ ἀθεμίτοις εἰδωλο-

1 3, 18; 2, 21. 24. 1 s. Rom. 6, 6 s. 2 Eph. 4, 23.

20 Gen. 7, 7. 13. 22 Ps. 109, 1.

λατρείαις. 4 Ἐν ᾧ ξενίζονται, μὴ συντρεχόντων ὑμῶν εἰς τὴν αὐτὴν τῆς ἀσωτίας ἀνάχυσιν, βλασφημοῦντες· 5 Οἳ ἀποδώσουσιν λόγον τῷ
6 3, 13. ἑτοίμως ἔχοντι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. 6 Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ νεκροῖς εὐηγγελίσθη, ἵνα κριθῶσι μὲν κατὰ ἀνθρώπους σαρκί, ζῶσι δὲ κατὰ θεὸν πνεύματι.

7 Iac. 5, 8. 7 Πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγικεν. σωφρονήσατε
8 Iac. 5, 20. οὖν καὶ νήψατε εἰς προσευχάς· 8 Πρὸ πάντων
9 Rom. 12, 13. Hebr. 13, 2. δὲ τὴν εἰς ἑαυτοὺς ἀγάπην ἐκτενῆ ἔχοντες, ὅτι ἀγάπη καλύπτει πλῆθος ἁμαρτιῶν. 9 Φιλόξενοι εἰς ἀλλήλους ἄνευ γογγυσμοῦ· 10 Ἕκαστος
1 Pet. 2, 5. Phil. 2, 14. καθὼς ἔλαβεν χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακονοῦντες ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος
10 Rom. 12, 6. 1 Cor. 4, 2. θεοῦ. 11 Εἴ τις λαλεῖ, ὡς λόγια θεοῦ· εἴ τις διακονεῖ, ὡς ἐξ ἰσχύος ἧς χορηγεῖ ὁ θεός· ἵνα ἐν πᾶσιν δοξάζηται ὁ θεὸς διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ,
11 5, 11. Col. 3, 17. ᾧ ἐστὶν ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

12 Ἀγαπητοί, μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυρώσει πρὸς πειρασμὸν ὑμῖν γινομένῃ, ὡς ξένου ὑμῖν
13 Rom. 8, 17. 2 Cor. 1, 7. συμβαίνοντος· 13 Ἀλλὰ καθὸ κοινωνεῖτε τοῖς τοῦ Χριστοῦ παθήμασιν χαίρετε, ἵνα καὶ ἐν τῇ ἀποκαλύψει τῆς δόξης αὐτοῦ χαρῆτε ἀγαλλιώμενοι.
14 3, 14. Matth. 5, 10. 14 Εἰ ὀνειδίζεσθε ἐν ὀνόματι Χριστοῦ, μακάριοι, ὅτι τὸ τῆς δόξης καὶ δυνάμεως καὶ τὸ τοῦ θεοῦ πνεῦμα ἐφ' ὑμᾶς ἀναπαύεται.
15 2, 20. 15 Μὴ γάρ τις ὑμῶν πασχέτω ὡς φονεὺς ἢ κλέπτης ἢ κακοποιὸς ἢ ὡς ἀλλοτριοεπίσκοπος· 16 Εἰ δὲ ὡς Χριστιανός, μὴ αἰσχυνέσθω, δοξαζέτω δὲ τὸν θεὸν ἐν τῷ ὀνόματι τούτῳ. 17 Ὅτι ὁ καιρὸς τοῦ ἄρξασθαι τὸ κρίμα ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ·

8 Prov. 10, 12. 14 Ps. 88, 52. Is. 11, 2. 17 Ez. 9, 6.

εἰ δὲ πρῶτον ἀφ' ἡμῶν, τί τὸ τέλος τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ θεοῦ εὐαγγελίῳ; 18 Καὶ εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ ἁμαρτωλὸς ποῦ φανεῖται; 19 Ὥστε καὶ οἱ πάσχοντες κατὰ 19 3, 17.
τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, πιστῷ κτιστῇ παρατιθέσθωσαν τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐν ἀγαθοποιΐᾳ.

CAPUT V.

Presbyterorum ceterorumque officia. De humilitate invicem insinuanda. Diabolo resistendum. Vota et salutationes.

1 Πρεσβυτέρους οὖν τοὺς ἐν ὑμῖν παρακαλῶ, ὁ συνπρεσβύτερος καὶ μάρτυς τῶν τοῦ Χριστοῦ παθημάτων, ὁ καὶ τῆς μελλούσης ἀποκαλύπτεσθαι δόξης κοινωνός· 2 Ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον 2 Act.
τοῦ θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς ἀλλ' 20, 28.
ἑκουσίως κατὰ θεόν, μηδὲ αἰσχροκερδῶς ἀλλὰ 11.
προθύμως, 3 Μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου· 4 Καὶ φανερωθέντος τοῦ ἀρχιποίμενος κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον.

5 Ὁμοίως νεώτεροι ὑποτάγητε πρεσβυτέροις. 5 Rom.
Πάντες δὲ ἀλλήλοις τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγκομβώ- 12, 10.
σασθε, ὅτι ὁ θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσ- Eph. 5, 21. Iac.
σεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσιν χάριν. 6 Ταπεινώθητε οὖν ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ θεοῦ, 4, 6.
ἵνα ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ ἐπισκοπῆς, 7 Πᾶσαν 6 Iac.
τὴν μέριμναν ὑμῶν ἐπιρίψαντες ἐπ' αὐ- 4, 10.
τόν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ὑμῶν. 8 Νήψατε, γρη- 7 Matth.
γορήσατε· ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος ὡς λέων 6, 25.
ὠρυόμενος περιπατεῖ, ζητῶν τίνα καταπίῃ· 9 Ὧι Luc. 12, 22.
ἀντίστητε στερεοὶ τῇ πίστει, εἰδότες τὰ αὐτὰ τῶν 9 Iac. 4, 7.

18 Prov. 11, 31. — 5 Prov. 3, 34. 7 Ps. 54, 23.

παθημάτων τῇ ἐν κόσμῳ ὑμῶν ἀδελφότητι ἐπιτελεῖσθαι.

10 Hebr. 13, 21. **10** Ὁ δὲ θεὸς πάσης χάριτος, ὁ καλέσας ὑμᾶς εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὀλίγον παθόντας αὐτὸς καταρτίσει, στηρίξει, σθε-
11 4, 11. νώσει. 11 Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν. 12 Διὰ Σιλουανοῦ ὑμῖν τοῦ πιστοῦ ἀδελφοῦ, ὡς λογίζομαι, δι' ὀλίγων ἔγραψα, παρακαλῶν καὶ ἐπιμαρτυρῶν ταύτην εἶναι ἀληθῆ χάριν τοῦ θεοῦ, εἰς ἣν ἑστήκατε. 13 Ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ ἐν Βαβυλῶνι συνεκλεκτὴ καὶ Μάρκος
14 Rom. 16, 16. 2 Cor. 13, 12. ὁ υἱός μου. 14 Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγάπης. Εἰρήνη ὑμῖν πᾶσιν τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Ἀμήν.

ΠΕΤΡΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

CAPUT I.

Augenda virtutis studia. Petrus brevi moriturus, testis transfigurationis Christi, quem et vox Patris et Prophetae commendarunt.

1 Συμεὼν Πέτρος δοῦλος καὶ ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῖς ἰσότιμον ἡμῖν λαχοῦσιν πίστιν ἐν δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. 2 Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη ἐν ἐπιγνώσει τοῦ θεοῦ καὶ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν· 3 Ὡς πάντα ἡμῖν τῆς θείας δυνάμεως αὐτοῦ τὰ πρὸς ζωὴν καὶ εὐσέβειαν δεδωρημένης διὰ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ καλέσαντος ἡμᾶς ἰδίᾳ δόξῃ καὶ ἀρετῇ, 4 Δι' ὧν τὰ μέγιστα καὶ τίμια ἡμῖν ἐπαγγέλματα δεδώρηται, ἵνα διὰ τούτων γένησθε θείας κοινωνοὶ φύσεως, ἀποφυγόντες τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς. 5 Καὶ αὐτοὶ δὲ σπουδὴν πᾶσαν παρεισενέγκαντες ἐπιχορηγήσατε ἐν τῇ πίστει ὑμῶν τὴν ἀρετήν, ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν γνῶσιν, 6 Ἐν δὲ τῇ γνώσει τὴν ἐγκράτειαν, ἐν δὲ τῇ ἐγκρατείᾳ τὴν ὑπομονήν, ἐν δὲ τῇ ὑπομονῇ τὴν εὐσέβειαν, 7 Ἐν δὲ τῇ εὐσεβείᾳ τὴν φιλαδελφίαν, ἐν δὲ τῇ φιλαδελφίᾳ τὴν ἀγάπην. 8 Ταῦτα γὰρ ὑμῖν ὑπάρχοντα καὶ πλεονάζοντα οὐκ ἀργοὺς οὐδὲ ἀκάρπους καθίστησιν εἰς τὴν τοῦ κυρίου

1 Act. 15, 14.

2 1 Petr. 1, 2. Iud. 2.

ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπίγνωσιν· 9 Ὧι γὰρ μὴ πάρεστιν ταῦτα, τυφλός ἐστιν, μυωπάζων, λήθην λαβὼν τοῦ καθαρισμοῦ τῶν πάλαι αὐτοῦ ἁμαρτημάτων. 10 Διὸ μᾶλλον, ἀδελφοί, σπουδάσατε ἵνα διὰ τῶν καλῶν ἔργων βεβαίαν ὑμῶν τὴν κλῆσιν καὶ ἐκλογὴν ποιεῖσθε· ταῦτα γὰρ ποιοῦντες οὐ μὴ πταίσητέ ποτε. 11 Οὕτως γὰρ πλουσίως ἐπιχορηγηθήσεται ὑμῖν ἡ εἴσοδος εἰς τὴν αἰώνιον βασιλείαν τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ.

12 Διὸ μελλήσω ὑμᾶς ἀεὶ ὑπομιμνήσκειν περὶ τούτων, καίπερ εἰδότας καὶ ἐστηριγμένους ἐν τῇ παρούσῃ ἀληθείᾳ. 13 Δίκαιον δὲ ἡγοῦμαι, ἐφ' ὅσον εἰμὶ ἐν τούτῳ τῷ σκηνώματι, διεγείρειν ὑμᾶς ἐν ὑπομνήσει, 14 εἰδὼς ὅτι ταχινή ἐστιν ἡ ἀπόθεσις τοῦ σκηνώματός μου, καθὼς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐδήλωσέν μοι. 15 Σπουδάσω δὲ καὶ ἑκάστοτε ἔχειν ὑμᾶς μετὰ τὴν ἐμὴν ἔξοδον τὴν τούτων μνήμην ποιεῖσθαι. 16 Οὐ γὰρ σεσοφισμένοις μύθοις ἐξακολουθήσαντες ἐγνωρίσαμεν ὑμῖν τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δύναμιν καὶ παρουσίαν, ἀλλ' ἐπόπται γενηθέντες τῆς ἐκείνου μεγαλειότητος. 17 Λαβὼν γὰρ παρὰ θεοῦ πατρὸς τιμὴν καὶ δόξαν, φωνῆς ἐνεχθείσης αὐτῷ τοιᾶσδε ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης· Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, εἰς ὃν ἐγὼ εὐδόκησα. 18 Καὶ ταύτην τὴν φωνὴν ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐξ οὐρανοῦ ἐνεχθεῖσαν σὺν αὐτῷ ὄντες ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ. 19 Καὶ ἔχομεν βεβαιότερον τὸν προφητικὸν λόγον, ᾧ καλῶς ποιεῖτε προσέχοντες ὡς λύχνῳ φαίνοντι ἐν αὐχμηρῷ τόπῳ, ἕως οὗ ἡμέρα διαυγάσῃ καὶ φωσφόρος ἀνατείλῃ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν· 20 Τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες, ὅτι πᾶσα προφητεία γραφῆς ἰδίας ἐπιλύσεως οὐ γίνεται.

12 Iud. 5.
13 3, 1.
14 Io. 21, 19.
16 1 Cor. 1, 17.
17 Matth. 3, 17; 17, 5. Marc. 9, 7. Luc. 9, 35.
18 Matth. 17, 1. Marc. 9, 2. Luc. 9, 28.
20 2 Tim. 3, 16.

21 *Οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέχθη ποτὲ προφητεία, ἀλλὰ ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν ἅγιοι θεοῦ ἄνθρωποι.*

CAPUT II.

Falsi doctores venturi. Exempla poenae quae manet effrenatos seductores.

1 *Ἐγένοντο δὲ καὶ ψευδοπροφῆται ἐν τῷ λαῷ,* 1 Matth. 24, 4. Iud. 4.
ὡς καὶ ἐν ὑμῖν ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οἵτινες παρεισάξουσιν αἱρέσεις ἀπωλείας, καὶ τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην ἀρνούμενοι, ἐπάγοντες ἑαυτοῖς ταχινὴν ἀπώλειαν. 2 *Καὶ πολλοὶ ἐξακολουθήσουσιν αὐτῶν ταῖς ἀσελγείαις, δι' οὓς ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας βλασφημηθήσεται·* 3 *Καὶ ἐν πλεονεξίᾳ πλαστοῖς λόγοις ὑμᾶς ἐμπορεύσονται· οἷς τὸ κρίμα ἔκπαλαι οὐκ ἀργεῖ, καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν οὐ νυστάζει.*

4 *Εἰ γὰρ ὁ θεὸς ἀγγέλων ἁμαρτησάντων οὐκ* 4 Iud. 6.
ἐφείσατο, ἀλλὰ σειραῖς ζόφου ταρταρώσας παρέδωκεν εἰς κρίσιν κολαζομένους τηρεῖν. 5 *Καὶ* 5 3, 6. 1 Petr. 3, 20.
ἀρχαίου κόσμου οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ ὄγδοον Νῶε δικαιοσύνης κήρυκα ἐφύλαξεν, κατακλυσμὸν κόσμῳ ἀσεβῶν ἐπάξας, 6 *Καὶ πόλεις Σοδόμων καὶ Γο-* 6 s. Iud. 7.
μόρρας τεφρώσας καταστροφῇ κατέκρινεν, ὑπόδειγμα μελλόντων ἀσεβεῖν τεθεικώς, 7 *Καὶ δίκαιον Λὼτ καταπονούμενον ὑπὸ τῆς τῶν ἀθέσμων ἐν ἀσελγείᾳ ἀναστροφῆς ἐρρύσατο·* 8 *Βλέμματι γὰρ καὶ ἀκοῇ δίκαιος, ἐνκατοικῶν ἐν αὐτοῖς, ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ψυχὴν δικαίαν ἀνόμοις ἔργοις ἐβασάνιζεν·* 9 *Οἶδεν Κύριος εὐσεβεῖς ἐκ πειρασμοῦ ῥύεσθαι, ἀδίκους δὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως κολαζομένους*

2 Is. 52, 5. 4 Iob 4, 18. 5 Gen. 7 s. 6 s. Gen. 19, 25.

10 ss. Iud 8 ss. τρεῖν. 10 Μάλιστα δὲ τοὺς ὀπίσω σαρκὸς ἐν ἐπιθυμίᾳ μιασμοῦ πορευομένους καὶ κυριότητος καταφρονοῦντας. Τολμηταί, αὐθάδεις, δόξας οὐ τρέμουσιν βλασφημοῦντες· 11 ὅπου ἄγγελοι ἰσχύι καὶ δυνάμει μείζονες ὄντες, οὐ φέρουσιν κατ' αὐτῶν παρὰ Κυρίῳ βλάσφημον κρίσιν. 12 Οὗτοι δέ, ὡς ἄλογα ζῶα γεγεννημένα φυσικὰ εἰς ἅλωσιν καὶ φθοράν, ἐν οἷς ἀγνοοῦσιν βλασφημοῦντες ἐν τῇ 13 Iud. 12. φθορᾷ αὐτῶν καὶ φθαρήσονται, 13 κομιούμενοι μισθὸν ἀδικίας, ἡδονὴν ἡγούμενοι τὴν ἐν ἡμέρᾳ τρυφήν, σπίλοι καὶ μῶμοι ἐντρυφῶντες ἐν ταῖς ἀγάπαις αὐτῶν συνευωχούμενοι ὑμῖν, 14 ὀφθαλμοὺς ἔχοντες μεστοὺς μοιχαλίδος καὶ ἀκατα-παύστους ἁμαρτίας, δελεάζοντες ψυχὰς ἀστηρίκτους, καρδίαν γεγυμνασμένην πλεονεξίας ἔχοντες, κα-τάρας τέκνα· 15 s. Iud. 11. 15 καταλείποντες εὐθείαν ὁδὸν ἐπλανήθησαν, ἐξακολουθήσαντες τῇ ὁδῷ τοῦ Βαλαὰμ τοῦ Βοσόρ, ὃς μισθὸν ἀδικίας ἠγάπησεν, 16 ἔλεγξιν δὲ ἔσχεν ἰδίας παρανομίας· ὑποζύγιον ἄφωνον ἐν ἀνθρώπου φωνῇ φθεγξάμενον ἐκώλυσεν 17 Iud. 12, 13. τὴν τοῦ προφήτου παραφρονίαν. 17 Οὗτοί εἰσιν πηγαὶ ἄνυδροι καὶ ὁμίχλαι ὑπὸ λαίλαπος ἐλαυνό-18 Iud. 16. μεναι, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους τετήρηται. 18 Ὑπέρ-ογκα γὰρ ματαιότητος φθεγγόμενοι, δελεάζουσιν ἐν ἐπιθυμίαις σαρκὸς ἀσελγείαις τοὺς ὀλίγως ἀποφεύγοντας, τοὺς ἐν πλάνῃ ἀναστρεφομένους, 19 Io. 8, 34. Rom. 6, 16. 20. 19 ἐλευθερίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς· ᾧ γάρ τις ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται. 20 Εἰ γὰρ ἀποφυγόντες τὰ μιά-20 1, 2; 3, 18. Hebr. 6, 4. σματα τοῦ κόσμου ἐν ἐπιγνώσει τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ, τούτοις δὲ πάλιν Matth. 12, 45. ἐμπλακέντες ἡττῶνται, γέγονεν αὐτοῖς τὰ ἔσχατα

15 s. Num. 22, 5 ss. 16 Num. 22, 28.

χείρονα τῶν πρώτων. 21 Κρεῖττον γὰρ ἦν αὐτοῖς
μὴ ἐπεγνωκέναι τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης, ἢ ἐπι-
γνοῦσιν ὑποστρέψαι ἐκ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς
ἁγίας ἐντολῆς. 22 Συμβέβηκεν δὲ αὐτοῖς τὸ τῆς
ἀληθοῦς παροιμίας· Κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ
τὸ ἴδιον ἐξέραμα, καί· Ὗς λουσαμένη εἰς
κύλισμα βορβόρου.

CAPUT III.

Incendium mundi et instauratio; reditus Christi subitus. Novi caeli et nova terra. Pauli epistolae laudantur.

1 Ταύτην ἤδη, ἀγαπητοί, δευτέραν ὑμῖν γράφω 1 1, 13.
ἐπιστολήν, ἐν αἷς διεγείρω ὑμῶν ἐν ὑπομνήσει
τὴν εἰλικρινῆ διάνοιαν, 2 Μνησθῆναι τῶν προειρη- 2 Iud. 17.
μένων ῥημάτων ὑπὸ τῶν ἁγίων προφητῶν καὶ
τῆς τῶν ἀποστόλων ὑμῶν ἐντολῆς τοῦ κυρίου καὶ
σωτῆρος· 3 Τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες, ὅτι ἐλεύ- 3 1, 20.
σονται ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐν ἐμπαιγμονῇ Iud. 18.
ἐμπαῖκται, κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας αὐτῶν πο- 1 Tim. 4, 1.
ρευόμενοι 4 Καὶ λέγοντες· Ποῦ ἐστὶν ἡ ἐπαγγε- 2 Tim. 3, 1.
λία τῆς παρουσίας αὐτοῦ; ἀφ' ἧς γὰρ οἱ πατέρες
ἐκοιμήθησαν, πάντα οὕτως διαμένει ἀπ' ἀρχῆς
κτίσεως. 5 Λανθάνει γὰρ αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας,
ὅτι οὐρανοὶ ἦσαν ἔκπαλαι καὶ γῆ ἐξ ὕδατος καὶ
δι' ὕδατος συνεστῶσα τῷ τοῦ θεοῦ λόγῳ, 6 Δι' ὧν
ὁ τότε κόσμος ὕδατι κατακλυσθεὶς ἀπώλετο. 7 Οἱ 7 Iud. 15.
δὲ νῦν οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ τῷ αὐτῷ λόγῳ τεθησαυ-
ρισμένοι εἰσίν, πυρὶ τηρούμενοι εἰς ἡμέραν κρί-
σεως καὶ ἀπωλείας τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων. 8 Ἓν
δὲ τοῦτο μὴ λανθανέτω ὑμᾶς, ἀγαπητοί, ὅτι μία
ἡμέρα παρὰ Κυρίῳ ὡς χίλια ἔτη καὶ χίλια
ἔτη ὡς ἡμέρα μία. 9 Οὐ βραδύνει Κύριος τῆς 9 1 Tim. 2, 4.

22 Prov. 26, 11. — 4 Ez. 12, 27. 6 Gen. 7, 21. 8 Ps. 89, 4.

ἐπαγγελίας, ὥς τινες βραδυτῆτα ἡγοῦνται, ἀλλὰ
μακροθυμεῖ δι' ὑμᾶς, μὴ βουλόμενός τινας ἀπο-
λέσθαι, ἀλλὰ πάντας εἰς μετάνοιαν χωρῆσαι.
10 10 Ἥξει δὲ ἡ ἡμέρα Κυρίου ὡς κλέπτης, ἐν ᾗ
1 Thess. 5, 2. οἱ οὐρανοὶ ῥοιζηδὸν παρελεύσονται, στοιχεῖα δὲ
Apoc. 3, 3; 16, 15. καυσούμενα λυθήσεται, καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ
ἔργα κατακαήσεται. 11 Τούτων οὖν πάντων λυ-
ομένων ποταποὺς δεῖ ὑπάρχειν ὑμᾶς ἐν ἁγίαις ἀνα-
στροφαῖς καὶ εὐσεβείαις, 12 προσδοκῶντας καὶ
σπεύδοντας τὴν παρουσίαν τῆς τοῦ θεοῦ ἡμέρας,
δι' ἣν οὐρανοὶ πυρούμενοι λυθήσονται καὶ στοι-
13 Apoc. 21, 1. χεῖα καυσούμενα τήκεται. 13 Καινοὺς δὲ οὐ-
ρανοὺς καὶ καινὴν γῆν κατὰ τὰ ἐπαγγέλματα
αὐτοῦ προσδοκῶμεν, ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ.
14 Διό, ἀγαπητοί, ταῦτα προσδοκῶντες σπου-
δάσατε ἄσπιλοι καὶ ἀμώμητοι αὐτῷ εὑρεθῆναι ἐν
15 Rom. 2, 4. εἰρήνῃ. 15 Καὶ τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν μακροθυμίαν
σωτηρίαν ἡγεῖσθε, καθὼς καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν
ἀδελφὸς Παῦλος κατὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ σοφίαν
ἔγραψεν ὑμῖν, 16 ὡς καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστο-
λαῖς, λαλῶν ἐν αὐταῖς περὶ τούτων, ἐν αἷς ἐστὶν
δυσνόητά τινα, ἃ οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρε-
βλοῦσιν, ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφάς, πρὸς τὴν
17 Iud. 20 s. ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν. 17 Ὑμεῖς οὖν, ἀγαπητοί,
προγινώσκοντες φυλάσσεσθε ἵνα μὴ τῇ τῶν ἀθέ-
σμων πλάνῃ συναπαχθέντες ἐκπέσητε τοῦ ἰδίου
18 2. 20. Iud. 25. 1 Petr. 5, 11. στηριγμοῦ. 18 Αὐξάνετε δὲ ἐν χάριτι καὶ γνώσει
τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ.
αὐτῷ ἡ δόξα καὶ νῦν καὶ εἰς ἡμέραν αἰῶνος. Ἀμήν.

12 Is. 34, 4. 13 Is. 65, 17; 66, 22.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΠΡΩΤΗ.

CAPUT I.

Testimonium de Christo. Deus lux. Christi sanguis emundat nos ab omni peccato.

1 Ὃ ἦν ἀπ᾽ ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωράκαμεν 1 2, 13.
τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα καὶ αἱ χεῖρες
ἡμῶν ἐψηλάφησαν, περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς· 2 Καὶ 2 Io. 1,
ἡ ζωὴ ἐφανερώθη, καὶ ἑωράκαμεν καὶ μαρτυροῦμεν 1. 2. 14.
καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον,
ἥτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν·
3 Ὃ ἑωράκαμεν καὶ ἀκηκόαμεν, ἀπαγγέλλομεν καὶ
ὑμῖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχητε μεθ᾽ ἡμῶν·
καὶ ἡ κοινωνία δὲ ἡ ἡμετέρα μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ
μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. 4 Καὶ ταῦτα 4 Io. 15,
γράφομεν ὑμῖν ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη. 11;16,24.
2 Io. 12.

5 Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγγελία, ἣν ἀκηκόαμεν 5 2, 25;
ἀπ᾽ αὐτοῦ καὶ ἀναγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι ὁ θεὸς φῶς 3, 11.
ἐστὶν καὶ σκοτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν οὐδεμία. Io. 8, 12.
6 Ἐὰν εἴπωμεν ὅτι κοινωνίαν ἔχομεν μετ᾽ αὐτοῦ,
καὶ ἐν τῷ σκότει περιπατῶμεν, ψευδόμεθα καὶ 7 Eph.
οὐ ποιοῦμεν τὴν ἀλήθειαν· 7 Ἐὰν δὲ ἐν τῷ 5, 8.
φωτὶ περιπατῶμεν ὡς αὐτός ἐστιν ἐν τῷ φωτί, Hebr. 9, 14.
κοινωνίαν ἔχομεν μετ᾽ ἀλλήλων καὶ τὸ αἷμα Ἰησοῦ 1 Petr. 1, 19.
Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης Apoc. 1, 5.

ἁμαρτίας. 8 Ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχο-
μεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν
9 1 Thess. 5, 24. ἐν ἡμῖν. 9 Ἐὰν ὁμολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν,
πιστός ἐστιν καὶ δίκαιος, ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἁμαρ-
10 2, 14 1 Io. 5, 38. τίας καὶ καθαρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας. 10 Ἐὰν
εἴπωμεν ὅτι οὐχ ἡμαρτήκαμεν, ψεύστην ποιοῦμεν
αὐτόν, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν.

CAPUT II.

Christus expiator et patronus noster. Mutuae dilectionis mandatum. Amor mundi. Antichristi. Mendacii summa. Unctio Spiritus Sancti docens veritatem.

1 Io. 14, 10. 1 Τεκνία μου, ταῦτα γράφω ὑμῖν, ἵνα μὴ
ἁμάρτητε. καὶ ἐάν τις ἁμάρτῃ, παράκλητον ἔχομεν
2 4, 1 Io 11 51 s. πρὸς τὸν πατέρα, Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον· 2 καὶ
αὐτὸς ἱλασμός ἐστιν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν,
οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ
3 Io. 13, 10. ὅλου τοῦ κόσμου. 3 Καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι
ἐγνώκαμεν αὐτόν, ἐὰν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν.
4 4, 20 4 Ὁ λέγων ὅτι ἔγνωκα αὐτόν, καὶ τὰς ἐντολὰς
αὐτοῦ μὴ τηρῶν, ψεύστης ἐστίν, καὶ ἐν τούτῳ ἡ
5 4, 12 Io 14, 21 ss. ἀλήθεια οὐκ ἔστιν· 5 ὃς δ' ἂν τηρῇ αὐτοῦ τὸν
λόγον, ἀληθῶς ἐν τούτῳ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ τε-
τελείωται. Ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ ἐσμέν·
6 Io. 13, 15. 6 ὁ λέγων ἐν αὐτῷ μένειν, ὀφείλει, καθὼς ἐκεῖνος
περιεπάτησεν, καὶ αὐτὸς οὕτως περιπατεῖν.
7 2 Io. 5 s. Matth. 5, 43. 7 Ἀγαπητοί, οὐκ ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν,
ἀλλ' ἐντολὴν παλαιάν, ἣν εἴχετε ἀπ' ἀρχῆς· ἡ
ἐντολὴ ἡ παλαιά ἐστιν ὁ λόγος ὃν ἠκούσατε.
8 Io. 13, 34; 15, 12. 8 Πάλιν ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ὅ ἐστιν
ἀληθὲς ἐν αὐτῷ καὶ ἐν ὑμῖν, ὅτι ἡ σκοτία παρά-

8 3 Reg. 8, 46. 2 Par. 6, 36. Prov. 20, 9. Eccl. 7, 21.

γεται καὶ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ἤδη φαίνει. 9 Ὁ λέγων ἐν τῷ φωτὶ εἶναι καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῶν, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν ἕως ἄρτι. 10 Ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ φωτὶ μένει καὶ σκάνδαλον ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν· 11 Ὁ δὲ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν καὶ ἐν τῇ σκοτίᾳ περιπατεῖ, καὶ οὐκ οἶδεν ποῦ ὑπάγει, ὅτι ἡ σκοτία ἐτύφλωσεν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ.

9 4. 20. 10 8.3,14. Io.12,35.

12 Γράφω ὑμῖν, τεκνία, ὅτι ἀφέωνται ὑμῖν αἱ ἁμαρτίαι διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. 13 Γράφω ὑμῖν, πατέρες, ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς. γράφω ὑμῖν, νεανίσκοι, ὅτι νενικήκατε τὸν πονηρόν. 14 Ἔγραψα ὑμῖν, παιδία, ὅτι ἐγνώκατε τὸν πατέρα. ἔγραψα ὑμῖν, πατέρες, ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς. ἔγραψα ὑμῖν, νεανίσκοι, ὅτι ἰσχυροί ἐστε, καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐν ὑμῖν μένει, καὶ νενικήκατε τὸν πονηρόν. 15 Μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ πατρὸς ἐν αὐτῷ· 16 Ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἡ ἀλαζονία τοῦ βίου, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ πατρός, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστίν. 17 Καὶ ὁ κόσμος παράγεται καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ· ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

12 1, 1; 5, 18. 13 1, 1; 5, 18. 14 1, 1; 5, 18. 15 Iac. 4, 4. 16 2, 4, 3. 1 Io. 7. 1 Petr. 4, 7. 17 1 Cor. 11, 19.

18 Παιδία, ἐσχάτη ὥρα ἐστίν, καὶ καθὼς ἠκούσατε ὅτι ἀντίχριστος ἔρχεται, καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν· ὅθεν γινώσκομεν ὅτι ἐσχάτη ὥρα ἐστίν. 19 Ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ' οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν· εἰ γὰρ ἦσαν ἐξ ἡμῶν, μεμενήκεισαν ἂν μεθ' ἡμῶν· ἀλλ' ἵνα φανερωθῶσιν ὅτι οὐκ εἰσὶν πάντες ἐξ ἡμῶν. 20 Καὶ ὑμεῖς χρῖσμα ἔχετε ἀπὸ τοῦ ἁγίου, καὶ οἴδατε πάντα. 21 Οὐκ ἔγραψα ὑμῖν ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ὅτι οἴδατε αὐτήν, καὶ ὅτι πᾶν ψεῦδος ἐκ τῆς ἀλη-

18 2, 22; 4, 3. 2 Io. 7. 1 Petr. 4, 7. 19 1 Cor. 11, 19. 20 2, 27.

22 2, 18. 2 Petr. 2, 1. θεὸς οὐκ ἔστιν. [22] Τίς ἐστιν ὁ ψεύστης εἰ μὴ ὁ ἀρνούμενος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ὁ Χριστός: οὗτός ἐστιν ὁ ἀντίχριστος, ὁ ἀρνούμενος τὸν πα-
23 2 Io. 9. Io. 15, 23. τέρα καὶ τὸν υἱόν. [23] Πᾶς ὁ ἀρνούμενος τὸν υἱόν, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει· ὁ ὁμολογῶν τὸν υἱόν, καὶ
24 τὸν πατέρα ἔχει. [24] Ὑμεῖς ὃ ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς,
25 1, 5. ἐν ὑμῖν μενέτω· ἐὰν ἐν ὑμῖν μείνῃ ὃ ἀπ' ἀρχῆς ἠκούσατε, καὶ ὑμεῖς ἐν τῷ υἱῷ καὶ ἐν τῷ πατρὶ μενεῖτε. [25] Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία ἣν αὐτὸς
27 Io. 14, 26 ἐπηγγείλατο ἡμῖν, τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον. [26] Ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν περὶ τῶν πλανώντων ὑμᾶς. [27] Καὶ ὑμεῖς τὸ χρῖσμα ὃ ἐλάβετε ἀπ' αὐτοῦ, μένει ἐν ὑμῖν, καὶ οὐ χρείαν ἔχετε ἵνα τις διδάσκῃ ὑμᾶς· ἀλλ' ὡς τὸ αὐτοῦ χρῖσμα διδάσκει ὑμᾶς περὶ πάντων, καὶ ἀληθές ἐστιν καὶ οὐκ ἔστιν ψεῦδος, καὶ καθὼς
28 4, 17. ἐδίδαξεν ὑμᾶς, μένετε ἐν αὐτῷ. [28] Καὶ νῦν, τεκνία, μένετε ἐν αὐτῷ, ἵνα ἐὰν φανερωθῇ, ἔχωμεν παρρησίαν καὶ μὴ αἰσχυνθῶμεν ἀπ' αὐτοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ
29 3, 7-9. αὐτοῦ. [29] Ἐὰν εἰδῆτε ὅτι δίκαιός ἐστιν, γινώσκετε ὅτι καὶ πᾶς ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην ἐξ αὐτοῦ γεγέννηται.

CAPUT III.

Dei filii spe beati, sceleris puri, amantes fratrum; mundo invisi. Amor proximi et Dei. Deus maior corde nostro.

1 Io. 17, 25. [1] Ἴδετε ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡμῖν ὁ πατήρ, ἵνα τέκνα θεοῦ κληθῶμεν καὶ ἐσμέν. διὰ τοῦτο ὁ κόσμος οὐ γινώσκει ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἔγνω αὐτόν.
2 Col. 3, 4. [2] Ἀγαπητοί, νῦν τέκνα θεοῦ ἐσμέν, καὶ οὔπω ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα. οἴδαμεν ὅτι ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι ὀψόμεθα αὐτὸν καθώς ἐστιν. [3] Καὶ πᾶς ὁ ἔχων τὴν ἐλπίδα ταύτην ἐπ' αὐτῷ, ἁγνίζει ἑαυτόν, καθὼς ἐκεῖνος ἁγνός ἐστιν.

4 Πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὴν ἀνομίαν 4 5, 17.
ποιεῖ, καὶ ἡ ἁμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία. 5 Καὶ οἴδατε 5 1 Petr.
ὅτι ἐκεῖνος ἐφανερώθη ἵνα τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν 2, 22. 24.
ἄρῃ· καὶ ἁμαρτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. 6 Πᾶς ὁ 6 2, 3.
ἐν αὐτῷ μένων οὐχ ἁμαρτάνει· πᾶς ὁ ἁμαρτάνων 3 Io. 11.
οὐχ ἑώρακεν αὐτὸν οὐδὲ ἔγνωκεν αὐτόν. 7 Τεκνία,
μηδεὶς πλανάτω ὑμᾶς. ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην
δίκαιός ἐστιν, καθὼς ἐκεῖνος δίκαιός ἐστιν· 8 Ὁ 8 Io.
ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν, ὅτι 8, 44.
ἀπ' ἀρχῆς ὁ διάβολος ἁμαρτάνει. εἰς τοῦτο ἐφανε-
ρώθη ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ
διαβόλου. 9 Πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ 9 5, 1. 18.
ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ, ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ
μένει, καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ
γεγέννηται. 10 Ἐν τούτῳ φανερά ἐστιν τὰ τέκνα 10 Io.
τοῦ θεοῦ καὶ τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου· πᾶς ὁ μὴ 8, 47.
ὢν δίκαιος οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ μὴ
ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

11 Ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγγελία, ἣν ἠκούσατε 11 1, 5.
ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους· 12 Οὐ καθὼς Io. 13, 34;
Κάϊν ἐκ τοῦ πονηροῦ ἦν καὶ ἔσφαξεν τὸν ἀδελφὸν 15, 12.
αὐτοῦ. καὶ χάριν τίνος ἔσφαξεν αὐτόν; ὅτι τὰ
ἔργα αὐτοῦ πονηρὰ ἦν, τὰ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ
δίκαια. 13 Μὴ θαυμάζετε, ἀδελφοί, εἰ μισεῖ ὑμᾶς 13 Io.
ὁ κόσμος. 14 Ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι μεταβεβήκαμεν 15, 18 s.
ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν, ὅτι ἀγαπῶμεν τοὺς 14 s.
ἀδελφούς· ὁ μὴ ἀγαπῶν μένει ἐν τῷ θανάτῳ. 2, 10 s.
15 Πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀνθρωποκτόνος 15 Matth.
ἐστίν· καὶ οἴδατε ὅτι πᾶς ἀνθρωποκτόνος οὐκ 5, 21 s.
ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν ἑαυτῷ μένουσαν. 16 Ἐν 16 Io.
τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπην, ὅτι ἐκεῖνος ὑπὲρ 15, 12 s.
ἡμῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκεν· καὶ ἡμεῖς ὀφείλο-

---

5 Is. 53, 9. 12 Gen. 4, 8. 14 s. Lev. 19, 17.

17 Luc. 3, 11. Iac. 2, 15 s. μεν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς θεῖναι. 17 Ὃς
δ' ἂν ἔχῃ τὸν βίον τοῦ κόσμου καὶ θεωρῇ τὸν
ἀδελφὸν αὐτοῦ χρείαν ἔχοντα καὶ κλείσῃ τὰ
σπλάγχνα αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ, πῶς ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ
μένει ἐν αὐτῷ; 18 Τεκνία μου, μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ
μηδὲ τῇ γλώσσῃ, ἀλλ' ἐν ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ.

19 Ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐκ τῆς ἀληθείας
ἐσμέν, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ πείσομεν τὰς καρδίας
ἡμῶν· 20 Ὅτι ἐὰν καταγινώσκῃ ἡμῶν ἡ καρδία,
ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ θεὸς τῆς καρδίας ἡμῶν, καὶ
21 2, 28. γινώσκει πάντα. 21 Ἀγαπητοί, ἐὰν ἡ καρδία ἡμῶν
μὴ καταγινώσκῃ ἡμῶν, παρρησίαν ἔχομεν πρὸς
22 5, 14. Matth. 21, 22. Io. 9, 31. τὸν θεόν, 22 Καὶ ὃ ἐὰν αἰτῶμεν, λαμβάνομεν παρ'
αὐτοῦ, ὅτι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηροῦμεν καὶ τὰ
ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦμεν. 23 Καὶ αὕτη
23 3, 11. Io. 6, 29. 17, 3, 7. 13, 34; 15, 12. ἐστὶν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ, ἵνα πιστεύωμεν τῷ ὀνόματι
τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἀγαπῶμεν ἀλ-
λήλους, καθὼς ἔδωκεν ἐντολὴν ἡμῖν. 24 Καὶ ὁ
24 4, 13. Rom. 8, 9. 2 Cor. 1, 22. τηρῶν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, καὶ
αὐτὸς ἐν αὐτῷ· καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι μένει
ἐν ἡμῖν, ἐκ τοῦ πνεύματος οὗ ἡμῖν ἔδωκεν.

CAPUT IV.

Qui spiritus ex Deo sint, et qui non. Dei amor in nos amore fratrum imitandus. Perfecta charitas foras mittit timorem.

1 2 Io. 7. 2 Petr. 2, 1. 1 Ἀγαπητοί, μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε, ἀλλὰ
δοκιμάζετε τὰ πνεύματα εἰ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστίν·
ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐξεληλύθασιν εἰς τὸν
κόσμον. 2 Ἐν τούτῳ γινώσκετε τὸ πνεῦμα τοῦ
θεοῦ· πᾶν πνεῦμα ὃ ὁμολογεῖ Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν
3 2, 22 σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστίν, 3 Καὶ πᾶν
πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολογεῖ τὸν Ἰησοῦν, ἐκ τοῦ θεοῦ
οὐκ ἔστιν· καὶ τοῦτό ἐστιν τὸ τοῦ ἀντιχρίστου, ὃ

ἀκηκόατε ὅτι ἔρχεται, καὶ νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶν ἤδη. 4 Ὑμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστέ, τεκνία, καὶ νενικήκατε αὐτούς, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ ἐν ὑμῖν ἢ ὁ ἐν τῷ κόσμῳ. 5 Αὐτοὶ ἐκ τοῦ κόσμου εἰσίν· διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ κόσμου λαλοῦσιν, καὶ ὁ κόσμος αὐτῶν ἀκούει. 6 Ἡμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμέν. ὁ γινώσκων τὸν θεὸν ἀκούει ἡμῶν· ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἀκούει ἡμῶν. ἐκ τούτου γινώσκομεν τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης.

5 Jo. 3, 31; 8, 47; 15, 19. 6 Jo. 8, 47.

7 Ἀγαπητοί, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστίν, καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται καὶ γινώσκει τὸν θεόν. 8 Ὁ μὴ ἀγαπῶν οὐκ ἔγνω τὸν θεόν, ὅτι ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστίν. 9 Ἐν τούτῳ ἐφανερώθη ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐν ἡμῖν, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἀπέσταλκεν ὁ θεὸς εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ζήσωμεν δι' αὐτοῦ. 10 Ἐν τούτῳ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, οὐχ ὅτι ἡμεῖς ἠγαπήσαμεν τὸν θεόν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ ἀπέστειλεν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἱλασμὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. 11 Ἀγαπητοί, εἰ οὕτως ὁ θεὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ἀλλήλους ἀγαπᾶν. 12 Θεὸν οὐδεὶς πώποτε τεθέαται· ἐὰν ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν μένει καὶ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ τετελειωμένη ἐστὶν ἐν ἡμῖν. 13 Ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ μένομεν καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν, ὅτι ἐκ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ δέδωκεν ἡμῖν.

7 3, 11. 9 Rom. 5, 8. Jo. 3, 16. 10 2, 2. 11 3, 16. 12 Jo. 1, 18. 1 Tim. 6, 16.

14 Καὶ ἡμεῖς τεθεάμεθα καὶ μαρτυροῦμεν ὅτι ὁ πατὴρ ἀπέσταλκεν τὸν υἱὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου. 15 Ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει καὶ αὐτὸς ἐν τῷ θεῷ. 16 Καὶ ἡμεῖς ἐγνώκαμεν καὶ πεπιστεύκαμεν τὴν ἀγάπην, ἣν ἔχει ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν. Ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστίν, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ θεῷ μένει

14 1, 1. 15 4, 2; 5, 1. 16 Jo. 6, 69.

καὶ ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ. 17 Ἐν τούτῳ τετελείωται
17 2, 28. ἡ ἀγάπη μεθ' ἡμῶν, ἵνα παρρησίαν ἔχωμεν ἐν
τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτι καθὼς ἐκεῖνός ἐστιν,
καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. 18 Φόβος
οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω
βάλλει τὸν φόβον, ὅτι ὁ φόβος κόλασιν ἔχει· ὁ δὲ
φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ. 19 Ἡμεῖς
οὖν ἀγαπῶμεν τὸν θεόν, ὅτι ὁ θεὸς πρῶτος
ἠγάπησεν ἡμᾶς. 20 Ἐάν τις εἴπῃ ὅτι ἀγαπῶ τὸν
θεόν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῇ, ψεύστης ἐστίν·
ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ὃν ἑώρακεν,
τὸν θεὸν ὃν οὐχ ἑώρακεν, πῶς δύναται ἀγαπᾶν;
21 5, 1 s. 21 Καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα
Io. 13, 34; 15, 12. Eph. 5, 2. ὁ ἀγαπῶν τὸν θεὸν ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

CAPUT V.

Fide et obsequio Deum diligi. De tribus Christo testimonium reddentibus, qui unum sunt. Fiducia precandi. Frater peccans non ad mortem. Christus verus Deus et vita aeterna.

1 4, 15. 1 Πᾶς ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστός,
ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται, καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν
γεννήσαντα, ἀγαπᾷ καὶ τὸν γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ.
2 Ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἀγαπῶμεν τὰ τέκνα
τοῦ θεοῦ, ὅταν τὸν θεὸν ἀγαπῶμεν καὶ τὰς ἐν-
3 2, 5. 2 Io. 6. Io. 14, 15. 4 Io. 16, 33. τολὰς αὐτοῦ ποιῶμεν. 3 Αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀγάπη
τοῦ θεοῦ, ἵνα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν· καὶ
αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσίν. 4 Ὅτι πᾶν τὸ
γεγεννημένον ἐκ τοῦ θεοῦ νικᾷ τὸν κόσμον· καὶ
αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη ἡ νικήσασα τὸν κόσμον, ἡ πίστις
5 4, 15. 1 Cor. 15, 57. ἡμῶν. 5 Τίς ἐστιν ὁ νικῶν τὸν κόσμον εἰ μὴ ὁ
πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ;

6 Οὗτός ἐστιν ὁ ἐλθὼν δι' ὕδατος καὶ αἵματος,
Ἰησοῦς Χριστός· οὐκ ἐν τῷ ὕδατι μόνον, ἀλλ' ἐν

τῷ ὕδατι καὶ τῷ αἵματι· καὶ τὸ πνεῦμά ἐστιν τὸ
μαρτυροῦν, ὅτι τὸ πνεῦμά ἐστιν ἡ ἀλήθεια. 7 Ὅτι
τρεῖς εἰσὶν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ
πατήρ, ὁ λόγος καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, καὶ οὗτοι
οἱ τρεῖς ἕν εἰσι· 8 Καὶ τρεῖς εἰσὶν οἱ μαρτυροῦντες
ἐν τῇ γῇ, τὸ πνεῦμα καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ αἷμα,
καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἕν εἰσιν. 9 Εἰ τὴν μαρτυρίαν 9 Io. 5,
τῶν ἀνθρώπων λαμβάνομεν, ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ 36.
μείζων ἐστίν· ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ
θεοῦ, ὅτι μεμαρτύρηκεν περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.
10 Ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἔχει τὴν 10 Io. 3,
μαρτυρίαν τοῦ θεοῦ ἐν ἑαυτῷ· ὁ μὴ πιστεύων τῷ 36.
υἱῷ ψεύστην πεποίηκεν αὐτόν, ὅτι οὐ πεπίστευκεν
εἰς τὴν μαρτυρίαν ἣν μεμαρτύρηκεν ὁ θεὸς περὶ
τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. 11 Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία, 11 2, 25.
ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεός, καὶ αὕτη
ἡ ζωὴ ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἐστίν. 12 Ὁ ἔχων τὸν 12 Io.
υἱὸν ἔχει τὴν ζωήν· ὁ μὴ ἔχων τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ 3, 36.
τὴν ζωὴν οὐκ ἔχει.

13 Ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν, ἵνα εἰδῆτε ὅτι ζωὴν 13 Io.
ἔχετε αἰώνιον, οἱ πιστεύοντες εἰς τὸ ὄνομα τοῦ 20, 31.
υἱοῦ τοῦ θεοῦ. 14 Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ παρρησία ἣν 14 3, 22.
ἔχομεν πρὸς αὐτόν, ὅτι ἐάν τι αἰτώμεθα κατὰ τὸ Io. 14, 13;
θέλημα αὐτοῦ, ἀκούει ἡμῶν. 15 Καὶ ἐὰν οἴδαμεν 16, 23.
ὅτι ἀκούει ἡμῶν ὃ ἂν αἰτώμεθα, οἴδαμεν ὅτι
ἔχομεν τὰ αἰτήματα ἃ ἠτήκαμεν ἀπ' αὐτοῦ.

16 Ἐάν τις ἴδῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἁμαρ-
τάνοντα ἁμαρτίαν μὴ πρὸς θάνατον, αἰτήσει, καὶ
δώσει αὐτῷ ζωήν, τοῖς ἁμαρτάνουσιν μὴ πρὸς
θάνατον. ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον· οὐ περὶ
ἐκείνης λέγω ἵνα ἐρωτήσῃ. 17 Πᾶσα ἀδικία ἁμαρτία
ἐστίν· καὶ ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον. 18 Οἴδα- 18 3, 9.
μεν ὅτι πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ οὐχ
ἁμαρτάνει, ἀλλ' ὁ γεννηθεὶς ἐκ τοῦ θεοῦ τηρεῖ

19 4, 4. αὐτόν. καὶ ὁ πονηρὸς οὐχ ἅπτεται αὐτοῦ. 19 Οἴδα-
μεν ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμέν, καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἐν
20 Luc τῷ πονηρῷ κεῖται. 20 Οἴδαμεν δὲ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ
24, 45 θεοῦ ἥκει, καὶ δέδωκεν ἡμῖν διάνοιαν ἵνα γινώσκο-
μεν τὸν ἀληθινόν θεόν, καὶ ἐσμὲν ἐν τῷ ἀληθινῷ
ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστῷ. οὗτός ἐστιν ὁ
21 1 Cor ἀληθινὸς θεὸς καὶ ζωὴ αἰώνιος. 21 Τεκνία, φυ-
10, 14. λάξατε ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

Laudatur Electa haec cum liberis. In charitate persistendum. Cavendi seductores. In doctrina Christi permanendum. Spes visendi.

1 Ὁ πρεσβύτερος ἐκλεκτῇ κυρίᾳ καὶ τοῖς τέκνοις
αὐτῆς, οὓς ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ, καὶ οὐκ ἐγὼ
μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐγνωκότες τὴν ἀλήθειαν,
2 διὰ τὴν ἀλήθειαν τὴν μένουσαν ἐν ἡμῖν, καὶ
μεθ' ἡμῶν ἔσται εἰς τὸν αἰῶνα. 3 Ἔσται μεθ' 3 1 Tim.
ὑμῶν χάρις, ἔλεος, εἰρήνη παρὰ θεοῦ πατρὸς καὶ 2 Tim.
παρὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ πατρός, ἐν 1, 2. Tit. 1, 4.
ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ.

4 Ἐχάρην λίαν, ὅτι εὕρηκα ἐκ τῶν τέκνων 4 3 Io. 3.
σου περιπατοῦντας ἐν ἀληθείᾳ, καθὼς ἐντολὴν
ἐλάβομεν παρὰ τοῦ πατρός. 5 Καὶ νῦν ἐρωτῶ σε, 5 1 Io. 2, 7.
κυρία, οὐχ ὡς ἐντολὴν καινὴν γράφων σοι, ἀλλὰ Io. 13, 34; 15, 12.
ἣν εἴχαμεν ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους.
6 Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη, ἵνα περιπατῶμεν κατὰ 6 1 Io. 5, 3.
τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολή, καθὼς
ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἐν αὐτῇ περιπατῆτε.
7 Ὅτι πολλοὶ πλάνοι ἐξῆλθον εἰς τὸν κόσμον, οἱ 7 1 Io. 2, 18 s.; 4, 1 s.
μὴ ὁμολογοῦντες Ἰησοῦν Χριστὸν ἐρχόμενον ἐν
σαρκί· οὗτός ἐστιν ὁ πλάνος καὶ ὁ ἀντίχριστος.
8 Βλέπετε ἑαυτούς, ἵνα μὴ ἀπολέσητε ἃ εἰργά-
σασθε, ἀλλὰ μισθὸν πλήρη ἀπολάβητε. 9 Πᾶς ὁ 9 1 Io. 2, 23.

παραβαίνων καὶ μὴ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ Χριστοῦ θεὸν οὐκ ἔχει· ὁ μένων ἐν τῇ διδαχῇ, οὗτος καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν ἔχει. 10 Εἴ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς καὶ ταύτην τὴν διδαχὴν οὐ φέρει, μὴ λαμβάνετε αὐτὸν εἰς οἰκίαν, καὶ χαίρειν αὐτῷ μὴ λέγετε· 11 ὁ γὰρ λέγων αὐτῷ χαίρειν κοινωνεῖ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς πονηροῖς.

12 Πολλὰ ἔχων ὑμῖν γράφειν, οὐκ ἐβουλήθην διὰ χάρτου καὶ μέλανος· ἐλπίζω γὰρ γενέσθαι πρὸς ὑμᾶς καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλῆσαι, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν πεπληρωμένη ᾖ. 13 Ἀσπάζεταί σε τὰ τέκνα τῆς ἀδελφῆς σου τῆς ἐκλεκτῆς.

12 3 Io. 13. 1 Io. 1, 4.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΤΡΙΤΗ.

Gaii hospitalitas laudatur. Diotrephis calumniae et inhumanitas. Demetrio optimum perhibetur testimonium. Spes brevi illum visendi.

[1] Ὁ πρεσβύτερος Γαΐῳ τῷ ἀγαπητῷ, ὃν ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ. 1 Act. 19, 29; 20, 4.

[2] Ἀγαπητέ, περὶ πάντων εὔχομαί σε εὐοδοῦσθαι καὶ ὑγιαίνειν, καθὼς εὐοδοῦταί σου ἡ ψυχή. Rom. 16, 23. 1 Cor. 1, 14.
[3] Ἐχάρην λίαν ἐρχομένων ἀδελφῶν καὶ μαρτυροῦντων σου τῇ ἀληθείᾳ, καθὼς σὺ ἐν ἀληθείᾳ περιπατεῖς. 3 2 Io. 4.
[4] Μειζοτέραν τούτων οὐκ ἔχω χάριν, ἵνα ἀκούω τὰ ἐμὰ τέκνα ἐν ἀληθείᾳ περιπατοῦντα.
[5] Ἀγαπητέ, πιστὸν ποιεῖς ὃ ἐὰν ἐργάσῃ εἰς τοὺς ἀδελφούς, καὶ τοῦτο ξένους, [6] Οἳ ἐμαρτύρησάν σου τῇ ἀγάπῃ ἐνώπιον ἐκκλησίας, οὓς καλῶς ποιήσεις προπέμψας ἀξίως τοῦ θεοῦ. [7] Ὑπὲρ γὰρ τοῦ ὀνόματος ἐξῆλθαν μηδὲν λαμβάνοντες ἀπὸ τῶν ἐθνικῶν. [8] Ἡμεῖς οὖν ὀφείλομεν ὑπολαμβάνειν τοὺς τοιούτους, ἵνα συνεργοὶ γινώμεθα τῇ ἀληθείᾳ.
[9] Ἔγραψα ἂν τῇ ἐκκλησίᾳ· ἀλλ' ὁ φιλοπρωτεύων αὐτῶν Διοτρεφὴς οὐκ ἐπιδέχεται ἡμᾶς. [10] Διὰ τοῦτο, ἐὰν ἔλθω, ὑπομνήσω αὐτοῦ τὰ ἔργα, ἃ ποιεῖ λόγοις πονηροῖς φλυαρῶν ἡμᾶς· καὶ μὴ ἀρκούμενος ἐπὶ τούτοις, οὔτε αὐτὸς ἐπιδέχεται τοὺς ἀδελφούς, καὶ τοὺς βουλομένους κωλύει καὶ ἐκ

τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει. 11 Ἀγαπητέ, μὴ μιμοῦ τὸ
11 1 Io. 3, 10. κακόν, ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν· ὁ ἀγαθοποιῶν ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστίν, ὁ κακοποιῶν οὐχ ἑώρακεν τὸν θεόν.
12 Io. 19, 35; 21, 24. 12 Δημητρίῳ μεμαρτύρηται ὑπὸ πάντων καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας· καὶ ἡμεῖς δὲ μαρτυροῦμεν, καὶ οἶδας ὅτι ἡ μαρτυρία ἡμῶν ἀληθής ἐστιν.

13 s. 2 Io. 12. 13 Πολλὰ εἶχον γράψαι σοι, ἀλλ' οὐ θέλω διὰ μέλανος καὶ καλάμου γράφειν σοι· 14 ἐλπίζω δὲ εὐθέως σε ἰδεῖν, καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλήσομεν.
15 Εἰρήνη σοι. ἀσπάζονταί σε οἱ φίλοι· ἀσπάζου τοὺς φίλους κατ' ὄνομα.

ΙΟΥΔΑ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ.

Adversus impios et effrenate libidinosos, quorum exempla poenae: Iudaei, angeli imperium detrectantes, Sodoma etc. Michael et Satan. Henochi et Apostolorum in eos praedicta. Consulendum deceptis. Deo gloria.

1 Ἰούδας Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος, ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου, τοῖς ἐν θεῷ πατρὶ ἡγαπημένοις καὶ Ἰησοῦ Χριστῷ τετηρημένοις κλητοῖς. 2 Ἔλεος ὑμῖν καὶ 2 2 Petr. 1, 2.
εἰρήνη καὶ ἀγάπη πληθυνθείη. 3 Ἀγαπητοί, πᾶσαν
σπουδὴν ποιούμενος γράφειν ὑμῖν περὶ τῆς κοινῆς
ἡμῶν σωτηρίας, ἀνάγκην ἔσχον γράψαι ὑμῖν παρα-
καλῶν ἐπαγωνίζεσθαι τῇ ἅπαξ παραδοθείσῃ τοῖς
ἁγίοις πίστει. 4 Παρεισέδυσαν γάρ τινες ἄνθρω- 4 2 Petr. 2, 1 ss.
ποι, οἱ πάλαι προγεγραμμένοι εἰς τοῦτο τὸ κρίμα,
ἀσεβεῖς, τὴν τοῦ θεοῦ ἡμῶν χάριν μετατιθέντες
εἰς ἀσέλγειαν καὶ τὸν μόνον δεσπότην καὶ κύριον
ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀρνούμενοι.

5 Ὑπομνῆσαι δὲ ὑμᾶς βούλομαι, εἰδότας ἅπαξ
πάντα, ὅτι Ἰησοῦς λαὸν ἐκ γῆς Αἰγύπτου σώσας,
τὸ δεύτερον τοὺς μὴ πιστεύσαντας ἀπώλεσεν·
6 Ἀγγέλους τε τοὺς μὴ τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν 6 2 Petr. 2, 4.
ἀρχὴν ἀλλὰ ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον οἰκητήριον, εἰς
κρίσιν μεγάλης ἡμέρας δεσμοῖς ἀϊδίοις ὑπὸ ζόφον
τετήρηκεν· 7 Ὡς Σόδομα καὶ Γόμορρα καὶ αἱ περὶ 7 2 Petr. 2, 6.

---

5 Num. 14, 35-37. 7 Gen. 19, 24.

αὐτὰς πόλεις, τὸν ὅμοιον τρόπον τούτοις ἐκπορνεύσασαι καὶ ἀπελθοῦσαι ὀπίσω σαρκὸς ἑτέρας, πρόκεινται δεῖγμα, πυρὸς αἰωνίου δίκην ὑπέχουσαι.

8 2 Petr. 2, 10. 8 Ὁμοίως μέντοι καὶ οὗτοι ἐνυπνιαζόμενοι σάρκα μὲν μιαίνουσιν, κυριότητα δὲ ἀθετοῦσιν, δόξας δὲ

9 2 Petr. 2, 11. βλασφημοῦσιν. 9 Ὁ δὲ Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος, ὅτε τῷ διαβόλῳ διακρινόμενος διελέγετο περὶ τοῦ Μωϋσέως σώματος, οὐκ ἐτόλμησεν κρίσιν ἐπενεγκεῖν βλασφημίας, ἀλλὰ εἶπεν· Ἐπιτιμήσαι σοι Κύ-

10 2 Petr. 2, 12. ριος. 10 Οὗτοι δὲ ὅσα μὲν οὐκ οἴδασιν, βλασφημοῦσιν, ὅσα δὲ φυσικῶς ὡς τὰ ἄλογα ζῶα ἐπί-

11 2 Petr. 2, 15. στανται, ἐν τούτοις φθείρονται. 11 Οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι τῇ ὁδῷ τοῦ Κάϊν ἐπορεύθησαν, καὶ τῇ πλάνῃ τοῦ Βαλαὰμ μισθοῦ ἐξεχύθησαν, καὶ τῇ ἀντιλογίᾳ τοῦ Κορὲ ἀπώλοντο.

12 2 Petr. 2, 13. 17. 12 Οὗτοί εἰσιν οἱ ἐν ταῖς ἀγάπαις αὐτῶν σπιλάδες, συνευωχούμενοι ἀφόβως, ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες, νεφέλαι ἄνυδροι ὑπὸ ἀνέμων παραφερόμεναι, δένδρα φθινοπωρινά, ἄκαρπα, δὶς ἀποθανόντα, ἐκριζωθέντα, 13 κύματα ἄγρια θαλάσσης ἐπαφρίζοντα τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνας, ἀστέρες πλανῆται, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τετήρηται.

14 Apoc. 1, 7. 14 Ἐπροφήτευσεν δὲ καὶ τούτοις ἕβδομος ἀπὸ Ἀδὰμ Ἐνὼχ, λέγων· Ἰδοὺ ἦλθεν Κύριος ἐν ἁγίαις μυριάσιν αὐτοῦ, 15 ποιῆσαι κρίσιν κατὰ πάντων καὶ ἐλέγξαι πάντας τοὺς ἀσεβεῖς περὶ πάντων τῶν ἔργων ἀσεβείας αὐτῶν ὧν ἠσέβησαν, καὶ περὶ πάντων τῶν σκληρῶν ὧν ἐλάλησαν κατ'

16 2 Petr. 2, 18. αὐτοῦ ἁμαρτωλοὶ ἀσεβεῖς. 16 Οὗτοί εἰσιν γογγυσταί, μεμψίμοιροι, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν

9 Dan. 12, 1. Deut. 34, 5. Zach. 3, 2. 11 Gen. 4, 8. Num. 22, 23; 16, 32. 13 Is. 57, 20. 14 Gen. 5, 18. 14 s. (Hen. 1, 9.) 16 Ps. 16, 10.

πορευόμενοι, καὶ τὸ στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπέρογκα, θαυμάζοντες πρόσωπα ὠφελείας χάριν. 17 Ὑμεῖς 17 2 Petr. 3, 2 s.
δέ, ἀγαπητοί, μνήσθητε τῶν ῥημάτων τῶν προ- 1 Tim. 4, 1.
εἰρημένων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τοῦ κυρίου ἡμῶν 2 Tim. 3, 1.
Ἰησοῦ Χριστοῦ, 18 Ὅτι ἔλεγον ὑμῖν, ὅτι ἐπ' ἐσχάτου 18 2 Petr.
χρόνου ἔσονται ἐμπαῖκται, κατὰ τὰς ἑαυτῶν ἐπι- 3, 3;
θυμίας πορευόμενοι τῶν ἀσεβειῶν. 2, 10.

19 Οὗτοί εἰσιν οἱ ἀποδιορίζοντες ἑαυτούς, ψυχικοί, πνεῦμα μὴ ἔχοντες. 20 Ὑμεῖς δέ, ἀγα-
πητοί, ἐποικοδομοῦντες ἑαυτοὺς τῇ ἁγιωτάτῃ ὑμῶν
πίστει ἐν πνεύματι ἁγίῳ προσευχόμενοι, 21 Ἑαυ-
τοὺς ἐν ἀγάπῃ θεοῦ τηρήσατε, προσδεχόμενοι τὸ
ἔλεος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ζωὴν
αἰώνιον. 22 Καὶ οὓς μὲν ἐλέγχετε διακρινομένους· 23 Οὓς δὲ σώζετε ἐκ πυρὸς ἁρπάζοντες· οὓς δὲ ἐλεᾶτε ἐν φόβῳ, μισοῦντες καὶ τὸν ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐσπιλωμένον χιτῶνα.

24 Τῷ δὲ δυναμένῳ φυλάξαι ὑμᾶς ἀπταίστους 24 s.
καὶ στῆσαι κατενώπιον τῆς δόξης αὐτοῦ ἀμώμους Rom. 16, 25 ss.
ἐν ἀγαλλιάσει, 25 Μόνῳ θεῷ σωτῆρι ἡμῶν διὰ 25 1 Tim.
Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν δόξα, μεγαλω- 1, 17. 2 Petr.
σύνη, κράτος καὶ ἐξουσία πρὸ παντὸς τοῦ αἰῶνος 3, 18.
καὶ νῦν καὶ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

---

23 Am. 4, 11. Zach. 3, 2. Is. 64, 6.

ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΙΩΑΝΝΟΥ.

ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ.

CAPUT I.

Ioannes septem Ecclesiis dicit salutem. Patmi divinitus tactus iubetur scribere quae viderit, et quae sint et quae oportcat fieri post haec. Visio filii hominis cum septem candelabris et stellis.

1 Ἀποκάλυψις Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεός, δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει, καὶ ἐσήμανεν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ τῷ δούλῳ αὐτοῦ Ἰωάννῃ, 2 Ὃς ἐμαρτύρησεν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅσα εἶδεν. 3 Μακάριος ὁ ἀναγινώσκων καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς προφητείας καὶ τηροῦντες τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα· ὁ γὰρ καιρὸς ἐγγύς.

1 22, 6.
2 1, 9; 6, 9.
3 22, 10.

4 Ἰωάννης ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τῇ Ἀσίᾳ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, καὶ ἀπὸ τῶν ἑπτὰ πνευμάτων ἃ ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ, 5 Καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ μάρτυς ὁ πιστός, ὁ πρωτότοκος τῶν νεκρῶν καὶ ὁ ἄρχων τῶν βασιλέων τῆς γῆς· τῷ ἀγαπῶντι ἡμᾶς καὶ λούσαντι ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, 6 Καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλείαν, ἱερεῖς τῷ θεῷ καὶ πατρὶ αὐτοῦ· αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν

4 1 Cor. 15, 20. Col. 1, 18. Hebr. 9, 14. 1 Petr. 1, 19. 1 Io. 1, 7.
5 Ps. 88, 28; 51, 4.
6 Ex. 19, 6. Is. 61, 6. Dan. 7, 22. 27.

---

1 Dan. 2, 28 s. 4 Ex. 3, 14. 5 Ps. 88, 28; 51, 4. 6 Ex. 19, 6. Is. 61, 6. Dan. 7, 22. 27.

7 Matth. 24, 30. Iud. 14. αἰώνων· ἀμήν. 7 Ἰδοὺ ἔρχεται μετὰ τῶν νεφελῶν, καὶ ὄψεται αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμὸς καὶ οἵτινες αὐτὸν ἐξεκέντησαν. καὶ κόψονται ἐπ᾽ αὐτὸν πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς· ναί· ἀμήν. 8 Ἐγώ εἰμι τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὦ, ἀρχὴ καὶ τέλος, λέγει Κύριος ὁ θεός, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὁ παντοκράτωρ.

8 1, 4; 21, 6; 22, 13.

9 Ἐγὼ Ἰωάννης, ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν καὶ συνκοινωνὸς ἐν τῇ θλίψει καὶ βασιλείᾳ καὶ ὑπομονῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἐγενόμην ἐν τῇ νήσῳ τῇ καλουμένῃ Πάτμῳ διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ. 10 Ἐγενόμην ἐν πνεύματι ἐν τῇ κυριακῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἤκουσα ὀπίσω μου φωνὴν μεγάλην ὡς σάλπιγγος, 11 λεγούσης· Ὃ βλέπεις, γράψον εἰς βιβλίον καὶ πέμψον ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις, εἰς Ἔφεσον καὶ εἰς Σμύρναν καὶ εἰς Πέργαμον καὶ εἰς Θυάτειρα καὶ εἰς Σάρδεις καὶ εἰς Φιλαδελφίαν καὶ εἰς Λαοδικίαν. 12 Καὶ ἐπέστρεψα βλέπειν τὴν φωνήν, ἥτις ἐλάλει μετ᾽ ἐμοῦ· καὶ ἐπιστρέψας εἶδον ἑπτὰ λυχνίας χρυσᾶς, 13 καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν ὅμοιον υἱῷ ἀνθρώπου, ἐνδεδυμένον ποδήρη καὶ περιεζωσμένον πρὸς τοῖς μαστοῖς ζώνην χρυσῆν· 14 Ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ καὶ αἱ τρίχες λευκαὶ ὡς ἔριον λευκόν, ὡς χιών, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλὸξ πυρός. 15 Καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ, ὡς ἐν καμίνῳ πεπυρωμένῳ, καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ὡς φωνὴ ὑδάτων πολλῶν. 16 Καὶ ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ αὐτοῦ ἀστέρας ἑπτά, καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ

9 2, 5. 2 Thess. 3, 5. Apoc. 1, 2; 6, 9.

10 4, 1 s.

11 2, 1. 8. 12, 18; 3, 1. 7 14.

14 2, 18.

---

7 Dan. 7, 13. Is. 3, 13; 40, 5. Zach. 12, 10 ss. (Gen. 12, 3 etc.) 8 Is. 41, 4; 44, 6; 48, 12. Am. 4, 13 etc. 12 Ex. 37, 23. Zach. 4, 2. 13 Dan. 7, 13; 10, 5. 14 Dan. 7, 9; 10, 6. 15 Dan. 10, 6. Ez. 1, 24. 16 Is. 49, 2. Iud. 5, 31.

ῥομφαία δίστομος ὀξεῖα ἐκπορευομένη, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος φαίνει ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ. 17 Καὶ ὅτε εἶδον αὐτόν, ἔπεσα πρὸς τοὺς 17 2, 8; 22, 13.
πόδας αὐτοῦ ὡς νεκρός. καὶ ἔθηκεν τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ἐπ' ἐμέ, λέγων· Μὴ φοβοῦ, ἐγώ εἰμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος 18 καὶ ὁ ζῶν, καὶ ἐγενόμην νεκρὸς καὶ ἰδοὺ ζῶν εἰμὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, καὶ ἔχω τὰς κλεῖς τοῦ θανάτου καὶ τοῦ ᾅδου. 19 Γράψον οὖν ἃ εἶδες καὶ ἃ εἰσὶν καὶ ἃ μέλλει γίνεσθαι μετὰ ταῦτα. 20 Τὸ μυστήριον τῶν ἑπτὰ ἀστέρων οὓς εἶδες ἐπὶ τῆς δεξιᾶς μου, καὶ τὰς ἑπτὰ λυχνίας τὰς χρυσᾶς· οἱ ἑπτὰ ἀστέρες ἄγγελοι τῶν ἑπτὰ ἐκκλησιῶν εἰσίν, καὶ αἱ λυχνίαι αἱ ἑπτὰ ἑπτὰ ἐκκλησίαι εἰσίν.

CAPUT II.

Epistolae ad Ecclesias Ephesi, Smyrnae, Pergami et Thyatirae. Doctrina Nicolaitarum. Laus eam non admittentibus, minae non poenitentibus, vincenti praemium.

1 Τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Ἐφέσῳ ἐκκλησίας γράψον· 1 Act. 19 s. Apoc. 1, 16. 13.
Τάδε λέγει ὁ κρατῶν τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, ὁ περιπατῶν ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν τῶν χρυσῶν· 2 Οἶδα τὰ ἔργα σου καὶ 2 1 Thess. 1, 3. 1 Io. 4, 1 ss. 2 Cor. 11, 13.
τὸν κόπον καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ ὅτι οὐ δύνῃ βαστάσαι κακούς, καὶ ἐπείρασας τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς ἀποστόλους καὶ οὐκ εἰσίν, καὶ εὗρες αὐτοὺς ψευδεῖς· 3 Καὶ ὑπομονὴν ἔχεις, καὶ ἐβάστασας διὰ τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἐκοπίασας. 4 Ἀλλὰ 4 2, 14. 20.
ἔχω κατὰ σοῦ ὅτι τὴν ἀγάπην σου τὴν πρώτην ἀφῆκες. 5 Μνημόνευε οὖν πόθεν πέπτωκας, καὶ 5 3, 3.
μετανόησον καὶ τὰ πρῶτα ἔργα ποίησον· εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ

17 Is. 41, 4; 44, 2. 6; 48, 12. Dan. 10, 9. 12. 19 Dan. 2, 29.

τοῦ τόπου αὐτῆς, ἐὰν μὴ μετανοήσῃς. 6 Ἀλλὰ τοῦτο ἔχεις, ὅτι μισεῖς τὰ ἔργα τῶν Νικολαϊτῶν, 7 2, 11 etc.; 22, 2. ἃ κἀγὼ μισῶ. 7 Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις· Τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὅ ἐστιν ἐν τῷ παραδείσῳ τοῦ θεοῦ μου.

8 1, 17 s. 8 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σμύρνῃ ἐκκλησίας γράψον· Τάδε λέγει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, 9 2 Cor. 6, 10; 8, 9. ὃς ἐγένετο νεκρὸς καὶ ἔζησεν· 9 Οἶδά σου τὴν θλῖψιν καὶ τὴν πτωχείαν, ἀλλὰ πλούσιος εἶ· καὶ τὴν βλασφημίαν ἐκ τῶν λεγόντων Ἰουδαίους εἶναι ἑαυτούς, καὶ οὐκ εἰσὶν ἀλλὰ συναγωγὴ τοῦ σατανᾶ. 10 Iac. 1, 12. 10 Μηδὲν φοβοῦ ἃ μέλλεις πάσχειν. ἰδοὺ μέλλει βάλλειν ὁ διάβολος ἐξ ὑμῶν εἰς φυλακήν, ἵνα πειρασθῆτε· καὶ ἕξετε θλῖψιν ἡμερῶν δέκα. γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον 11 20, 6. τῆς ζωῆς. 11 Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις· Ὁ νικῶν οὐ μὴ ἀδικηθῇ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου.

12 1, 16. 12 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Περγάμῳ ἐκκλησίας γράψον· Τάδε λέγει ὁ ἔχων τὴν ῥομφαίαν τὴν δίστομον τὴν ὀξεῖαν· 13 Οἶδα ποῦ κατοικεῖς, ὅπου ὁ θρόνος τοῦ σατανᾶ· καὶ κρατεῖς τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου, καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐν αἷς Ἀντίπας ὁ μάρτυς μου ὁ πιστός, ὃς ἀπεκτάνθη παρ' ὑμῖν, ὅπου ὁ σατανᾶς κατοικεῖ. 14 Ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα· ὅτι ἔχεις ἐκεῖ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν Βαλαάμ, ὃς ἐδίδασκεν τῷ Βαλὰκ βαλεῖν σκάνδαλον ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, 15 2, 6. φαγεῖν εἰδωλόθυτα καὶ πορνεῦσαι· 15 Οὕτως ἔχεις καὶ σὺ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν Νικολαϊτῶν ὁμοίως. 16 2, 5; 3, 3. 16 Μετανόησον· εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι ταχύ, καὶ

6 Ps. 138, 21 s. 7 Gen. 2, 9; 3, 3. Ez. 31, 8. 8 Is. 44, 6.
10 Dan. 1, 12. 14 Num. 24, 3; 25, 1 s.; 31, 16.

πολεμήσω μετ' αὐτῶν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ στόματός μου. 17 Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει τοῖς ἐκκλησίαις· Τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ τοῦ μάννα τοῦ κεκρυμμένου, καὶ δώσω αὐτῷ ψῆφον λευκήν, καὶ ἐπὶ τὴν ψῆφον ὄνομα καινὸν γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ ὁ λαμβάνων. 17 2, 7 etc. Io. 6, 31 s. Hebr. 9, 4. Apoc. 3, 12; 14, 1; 19, 12.

18 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Θυατείροις ἐκκλησίας γράψον· Τάδε λέγει ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὡς φλόγα πυρός, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ· 19 Οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν διακονίαν καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ τὰ ἔργα σου τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων. 20 Ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ ὅτι ἀφεῖς τὴν γυναῖκα Ἰεζάβελ, ἡ λέγουσα ἑαυτὴν προφῆτιν, καὶ διδάσκει καὶ πλανᾷ τοὺς ἐμοὺς δούλους πορνεῦσαι καὶ φαγεῖν εἰδωλόθυτα. 21 Καὶ ἔδωκα αὐτῇ χρόνον ἵνα μετανοήσῃ, καὶ οὐ θέλει μετανοῆσαι ἐκ τῆς πορνείας αὐτῆς. 22 Ἰδοὺ βάλλω αὐτὴν εἰς κλίνην, καὶ τοὺς μοιχεύοντας μετ' αὐτῆς εἰς θλῖψιν μεγάλην, ἐὰν μὴ μετανοήσωσιν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν· 23 Καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἀποκτενῶ ἐν θανάτῳ, καὶ γνώσονται πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ ἐραυνῶν νεφροὺς καὶ καρδίας, καὶ δώσω ὑμῖν ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν. 24 Ὑμῖν δὲ λέγω τοῖς λοιποῖς τοῖς ἐν Θυατείροις, ὅσοι οὐκ ἔχουσιν τὴν διδαχὴν ταύτην, οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν τὰ βαθέα τοῦ σατανᾶ, ὡς λέγουσιν· Οὐ βάλλω ἐφ' ὑμᾶς ἄλλο βάρος· 25 Πλὴν ὃ ἔχετε, κρατήσατε ἄχρις οὗ ἂν ἥξω. 26 Καὶ ὁ νικῶν καὶ ὁ τηρῶν ἄχρι τέλους τὰ ἔργα μου, δώσω αὐτῷ ἐξ- 18 1, 14 s.; 19, 12 19 2, etc. Hebr. 6, 10 20 2, 14. 21 17, 2; 18, 9. 25 3, 11.

17 Is. 62, 2. 18 Dan. 10, 6. 20 3 Reg. 16, 31. 4 Reg. 9, 22. 23 1 Reg. 16, 7. 4 Reg. 10, 7. Ier. 11, 20; 17, 10; 20, 12. Ps. 7, 10; 61, 13. 26 s. Ps. 2, 8 s.

27 12, 5. οὐσίαν ἐπὶ τῶν ἐθνῶν. [27] Καὶ ποιμανεῖ
αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ, ὡς τὰ σκεύη
τὰ κεραμικὰ συντρίβεται, ὡς κἀγὼ εἴληφα
28 22, 16. παρὰ τοῦ πατρός μου. [28] Καὶ δώσω αὐτῷ τὸν
29 2, 7 etc. ἀστέρα τὸν πρωϊνόν. [29] Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω
τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

CAPUT III.

Epistolae ad Ecclesias Sardis, Philadelphiae et Laodiciae. Ierusalem nova. Tepidus ad poenitentiam revocatur. Christus ad ostium stans et pulsans. Vincenti praemium.

1 1, 4. 16; 2, 18. etc. [1] Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σάρδεσιν ἐκκλησίας
γράψον· Τάδε λέγει ὁ ἔχων τὰ ἑπτὰ πνεύματα
τοῦ θεοῦ καὶ τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας· Οἶδά σου τὰ
ἔργα, ὅτι ὄνομα ἔχεις ὅτι ζῇς, καὶ νεκρὸς εἶ.
[2] Γίνου γρηγορῶν, καὶ στήριξον τὰ λοιπὰ ἃ ἔμελ-
λον ἀποθανεῖν· οὐ γὰρ εὕρηκά σου τὰ ἔργα πε-
3 16, 15. πληρωμένα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ μου. [3] Μνημόνευε
1 Thess. 5, 2. οὖν πῶς εἴληφας καὶ ἤκουσας, καὶ τήρει καὶ μετα-
2 Petr. 3, 10. νόησον. ἐὰν οὖν μὴ γρηγορήσῃς, ἥξω ἐπὶ σὲ ὡς
Matth. 24, 42 ss. κλέπτης, καὶ οὐ μὴ γνῷς ποίαν ὥραν ἥξω ἐπὶ σέ.
[4] Ἀλλὰ ἔχεις ὀλίγα ὀνόματα ἐν Σάρδεσιν, ἃ οὐκ
5 Matth. 10, 32. Lc. 12, 8. ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν· καὶ περιπατήσουσιν
μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς, ὅτι ἄξιοί εἰσιν. [5] Ὁ νικῶν,
οὕτως περιβαλεῖται ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ οὐ μὴ
ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τῆς βίβλου
τῆς ζωῆς, καὶ ὁμολογήσω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν-
ώπιον τοῦ πατρός μου καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων
αὐτοῦ. [6] Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα
λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

[7] Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Φιλαδελφίᾳ ἐκκλη-
σίας γράψον· Τάδε λέγει ὁ ἅγιος, ὁ ἀληθινός, ὁ

2 Ez. 34, 4. 16. 5 Ps. 68, 29. Ex. 32, 32 s. 7 Is. 22, 22. Iob 12, 14.

ἔχων τὴν κλεῖν τοῦ Δαυείδ, ὁ ἀνοίγων καὶ οὐδεὶς κλείσει, καὶ κλείων καὶ οὐδεὶς ἀνοίγει· 8 Οἶδά σου τὰ ἔργα. ἰδοὺ δέδωκα ἐνώπιόν σου θύραν ἀνεῳγμένην, ἣν οὐδεὶς δύναται κλεῖσαι αὐτήν· ὅτι μικρὰν ἔχεις δύναμιν, καὶ ἐτήρησάς μου τὸν λόγον καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά μου. 9 Ἰδοὺ διδῶ ἐκ τῆς συναγωγῆς τοῦ σατανᾶ τῶν λεγόντων ἑαυτοὺς Ἰουδαίους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσίν, ἀλλὰ ψεύδονται· ἰδοὺ ποιήσω αὐτοὺς ἵνα ἥξουσιν καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιον τῶν ποδῶν σου, καὶ γνῶσιν ὅτι ἐγὼ ἠγάπησά σε. 10 Ὅτι ἐτήρησας τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς μου, κἀγώ σε τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἔρχεσθαι ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης, πειράσαι τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. 11 Ἔρχομαι ταχύ· κράτει ὃ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ τὸν στέφανόν σου. 12 Ὁ νικῶν, ποιήσω αὐτὸν στῦλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ μου, καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἔτι, καὶ γράψω ἐπ' αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ θεοῦ μου, τῆς καινῆς Ἱερουσαλήμ, ἡ καταβαίνουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ καινόν. 13 Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

8 2, 2 etc. 13. 9 2, 9. 11 22, 7; 2, 25. 12 21, 2; 2, 17. Gal. 4, 26.

14 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Λαοδικίᾳ ἐκκλησίας γράψον· Τάδε λέγει ὁ ἀμήν, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινός, ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ θεοῦ· 15 Οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶ οὔτε ζεστός· ὄφελον ψυχρὸς ἦς ἢ ζεστός. 16 Οὕτως ὅτι χλιαρὸς εἶ καὶ οὔτε ψυχρὸς οὔτε ζεστός, μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου. 17 Ὅτι λέγεις ὅτι πλούσιός εἰμι καὶ πεπλούτηκα καὶ οὐδενὸς

14 19, 11. Io. 14, 6. Col. 1, 15.

9 Is. 45, 14; 43, 4. 12 Is. 56, 5. Ez. 48, 35. Is. 62, 2. 14 Prov. 8, 22. 17 Osee 12, 9.

χρείαν ἔχω, καὶ οὐκ οἶδας ὅτι σὺ εἶ ὁ ταλαίπωρος καὶ ὁ ἐλεεινὸς καὶ πτωχὸς καὶ τυφλὸς καὶ γυμνός· 18 Συμβουλεύω σοι ἀγοράσαι παρ' ἐμοῦ χρυσίον πεπυρωμένον ἐκ πυρὸς ἵνα πλουτήσῃς, καὶ ἱμάτια λευκὰ ἵνα περιβάλῃ καὶ μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχύνη τῆς γυμνότητός σου, καὶ κολλούριον ἔγχρισαι τοὺς
19 Hebr. 12, 6 ὀφθαλμούς σου ἵνα βλέπῃς. 19 Ἐγὼ ὅσους ἐὰν φιλῶ ἐλέγχω καὶ παιδεύω· ζήλευε οὖν καὶ μετανόησον. 20 Ἰδοὺ ἕστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω· ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτόν, καὶ δειπνήσω
21 Matth. 19, 28 μετ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ. 21 Ὁ νικῶν, δώσω αὐτῷ καθίσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου, ὡς κἀγὼ ἐνίκησα καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ πατρός
22 2, 7 etc. μου ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ. 22 Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

CAPUT IV.

Apertur theatrum caeleste. Dei thronus cum viginti quattuor senioribus et quattuor animalibus, assidue Deum glorificantibus.

1 1, 10; 11, 19; 22, 6. 1 Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ θύρα ἠνεῳγμένη ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη, ἣν ἤκουσα ὡς σάλπιγγος λαλούσης μετ' ἐμοῦ, λέγων· Ἀνάβα ὧδε, καὶ δείξω σοι ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα. 2 Καὶ εὐθέως ἐγενόμην ἐν πνεύματι· καὶ ἰδοὺ θρόνος ἔκειτο ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου
3 21, 11; 10, 1 καθήμενος. 3 Καὶ ὁ καθήμενος ὅμοιος ὁράσει λίθῳ ἰάσπιδι καὶ σαρδίῳ, καὶ ἶρις κυκλόθεν τοῦ θρόνου
4 11, 16; 3, 4 s. ὅμοιος ὁράσει σμαραγδίνῳ. 4 Καὶ κυκλόθεν τοῦ θρόνου θρόνοι εἴκοσι τέσσαρες, καὶ ἐπὶ τοὺς θρόνους εἴκοσι τέσσαρας πρεσβυτέρους καθημέ-

19 Prov. 3, 12. 20 Cant. 5, 2. — 1 Ex. 19, 16. Dan. 2, 29. 2 s. Ez. 1, 26 ss. 2 Is. 6, 1.

νους, περιβεβλημένους ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ ἐπὶ
τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους χρυσοῦς. 5 Καὶ 5 8, 5;
ἐκ τοῦ θρόνου ἐκπορεύονται ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ 11, 19;
καὶ βρονταί· καὶ ἑπτὰ λαμπάδες πυρὸς καιόμεναι 5, 6.
ἐνώπιον τοῦ θρόνου, ἅ εἰσιν τὰ ἑπτὰ πνεύματα
τοῦ θεοῦ. 6 Καὶ ἐνώπιον τοῦ θρόνου ὡς θάλασσα 6 15, 2.
ὑαλίνη ὁμοία κρυστάλλῳ· καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου
καὶ κύκλῳ τοῦ θρόνου τέσσερα ζῶα γέμοντα ὀφθαλ-
μῶν ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν. 7 Καὶ τὸ ζῶον τὸ
πρῶτον ὅμοιον λέοντι, καὶ τὸ δεύτερον ζῶον ὅμοιον
μόσχῳ, καὶ τὸ τρίτον ζῶον ἔχον τὸ πρόσωπον ὡς
ἀνθρώπου, καὶ τὸ τέταρτον ζῶον ὁμοίῳ ἀετῷ πετο-
μένῳ. 8 Καὶ τὰ τέσσερα ζῶα, ἓν καθ' ἓν αὐτῶν ἔχον 8 1, 8.
ἀνὰ πτέρυγας ἓξ, κυκλόθεν καὶ ἔσωθεν γέμουσιν
ὀφθαλμῶν· καὶ ἀνάπαυσιν οὐκ ἔχουσιν ἡμέρας καὶ
νυκτός, λέγοντες· Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος
ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ἦν καὶ ὁ ὢν καὶ ὁ
ἐρχόμενος. 9 Καὶ ὅταν δώσουσιν τὰ ζῶα δόξαν 9 21, 5;
καὶ τιμὴν καὶ εὐχαριστίαν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῷ 15, 7.
θρόνῳ, τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων,
10 πεσοῦνται οἱ εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι ἐν-
ώπιον τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ προ-
κυνήσουσιν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων,
καὶ βαλοῦσιν τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ
θρόνου, λέγοντες· 11 Ἄξιος εἶ, ὁ κύριος καὶ ὁ θεὸς 11 5, 12 s.;
ἡμῶν, λαβεῖν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν 10, 6.
δύναμιν· ὅτι σὺ ἔκτισας τὰ πάντα, καὶ διὰ τὸ
θέλημά σου ἦσαν καὶ ἐκτίσθησαν.

---

5 Ez. 1, 13. Ex. 19, 16; 25, 37. Zach. 4, 2. 6 Ez. 1, 22; 5, 18. (Ex. 24, 18.) 7 Ez. 1, 10. 8 Is. 6, 2 s. Ez. 1, 18. Is. 6, 3. Am. 3, 13 etc. Ex. 3, 14. 9 Is. 6, 1. Deut. 32, 40.

CAPUT V.

Liber septem sigillorum aperiendus traditur Agno. Agnus caelestibus canticis et ab omni creatura maxime celebratur.

1 Καὶ εἶδον ἐπὶ τὴν δεξιὰν τοῦ καθημένου
ἐπὶ τοῦ θρόνου βιβλίον γεγραμμένον ἔσωθεν καὶ
ὄπισθεν, κατεσφραγισμένον σφραγῖσιν ἑπτά. 2 Καὶ
εἶδον ἄγγελον ἰσχυρὸν κηρύσσοντα ἐν φωνῇ μεγάλῃ·
Τίς ἄξιος ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον καὶ λῦσαι τὰς σφρα-
γῖδας αὐτοῦ; 3 Καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο ἐν τῷ οὐρανῷ
οὐδὲ ἐπὶ τῆς γῆς οὐδὲ ὑποκάτω τῆς γῆς ἀνοῖξαι
τὸ βιβλίον, οὔτε βλέπειν αὐτό. 4 Καὶ ἐγὼ ἔκλαιον
πολύ, ὅτι οὐδεὶς ἄξιος εὑρέθη ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον
5 4, 4. οὔτε βλέπειν αὐτό. 5 Καὶ εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων
λέγει μοι· Μὴ κλαῖε· ἰδοὺ ἐνίκησεν ὁ λέων ὁ ἐκ
τῆς φυλῆς Ἰούδα, ἡ ῥίζα Δαυείδ, ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον
καὶ τὰς ἑπτὰ σφραγῖδας αὐτοῦ.

6 7, 17. 1, 4; 4, 5. 6 Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου
καὶ τῶν τεσσάρων ζώων καὶ ἐν μέσῳ τῶν πρεσ-
βυτέρων ἀρνίον ἑστηκὸς ὡς ἐσφαγμένον, ἔχον
κέρατα ἑπτὰ καὶ ὀφθαλμοὺς ἑπτά, οἵ εἰσιν τὰ
ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ, ἀπεσταλμένα εἰς πᾶσαν
τὴν γῆν. 7 Καὶ ἦλθεν καὶ εἴληφεν ἐκ τῆς δεξιᾶς
τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου.

8 4, 8 ss.; 14, 2 8 Καὶ ὅτε ἔλαβεν τὸ βιβλίον, τὰ τέσσερα ζῶα
καὶ οἱ εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπεσον ἐν-
ώπιον τοῦ ἀρνίου, ἔχοντες ἕκαστος κιθάραν καὶ
φιάλας χρυσᾶς γεμούσας θυμιαμάτων, αἵ εἰσιν αἱ
9 14, 3; 4, 11. 2 Petr. 2, 1. 1 Petr. 1, 18 s. 1 Cor. 6, 20. προσευχαὶ τῶν ἁγίων· 9 Καὶ ᾄδουσιν ᾠδὴν καινήν,
λέγοντες· Ἄξιος εἶ λαβεῖν τὸ βιβλίον καὶ ἀνοῖξαι
τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ, ὅτι ἐσφάγης, καὶ ἠγόρασας

---

1 Ez. 2, 9 s. Is. 29, 11. 5 Gen. 49, 9 s. Is. 11, 1. 10. 6 Is. 53, 7. Zach. 4, 10. 8 Ps. 140, 2. 9 Ps. 143, 9.

τῷ θεῷ ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματί σου ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης καὶ λαοῦ καὶ ἔθνους, 10 Καὶ ἐποίησας 10 1, 6.
αὐτοὺς τῷ θεῷ ἡμῶν βασιλείαν καὶ ἱερεῖς, καὶ
βασιλεύσουσιν ἐπὶ τῆς γῆς. 11 Καὶ εἶδον, καὶ 11 9, 16.
ἤκουσα φωνὴν ἀγγέλων πολλῶν κύκλῳ τοῦ θρόνου
καὶ τῶν ζώων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἦν ὁ
ἀριθμὸς αὐτῶν μυριάδες μυριάδων καὶ χιλιάδες
χιλιάδων, 12 Λέγοντες φωνῇ μεγάλῃ· Ἄξιόν ἐστιν 12 4, 11.
τὸ ἀρνίον τὸ ἐσφαγμένον λαβεῖν τὴν δύναμιν καὶ
πλοῦτον καὶ σοφίαν καὶ ἰσχὺν καὶ τιμὴν καὶ δόξαν
καὶ εὐλογίαν. 13 Καὶ πᾶν κτίσμα ὃ ἐν τῷ οὐρανῷ, 13 5, 3;
καὶ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ τῆς 4, 2 s.; 7, 10.
θαλάσσης ἅ ἐστιν, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς· πάντα ἤκουσα
λέγοντας· Τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ τῷ
ἀρνίῳ ἡ εὐλογία καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα καὶ τὸ
κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. 14 Καὶ τὰ 14 19, 4.
τέσσερα ζῶα ἔλεγον· Ἀμήν, καὶ οἱ πρεσβύτεροι
ἔπεσαν καὶ προσεκύνησαν.

CAPUT VI.

Solvit Agnus sigilla priora sex. Significat primum victoriam Christi, ea quae sequuntur caedes et calamitates, sextum rerum omnium conversionem et futurum iudicium.

1 Καὶ εἶδον ὅτε ἤνοιξεν τὸ ἀρνίον μίαν ἐκ 1 5, 1 ss.
τῶν ἑπτὰ σφραγίδων, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἐκ τῶν
τεσσάρων ζώων λέγοντος ὡς φωνὴ βροντῆς·
Ἔρχου. 2 Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκός, καὶ
ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν ἔχων τόξον, καὶ ἐδόθη
αὐτῷ στέφανος, καὶ ἐξῆλθεν νικῶν καὶ ἵνα νικήσῃ.
3 Καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν σφραγῖδα τὴν δευτέραν,
ἤκουσα τοῦ δευτέρου ζώου λέγοντος· Ἔρχου.

10 Ex. 19, 6. Is. 61, 6. Dan. 7, 22. 27. 11 Dan. 7, 10.
12 Is. 53, 7. 13 Is. 6, 1. — 2 ss. Zach. 1, 8 ss.; 6, 1 ss.

4 Καὶ ἐξῆλθεν ἄλλος ἵππος πυρρός, καὶ τῷ καθημένῳ ἐπ' αὐτὸν ἐδόθη αὐτῷ λαβεῖν τὴν εἰρήνην ἐκ τῆς γῆς, καὶ ἵνα ἀλλήλους σφάξουσιν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ μάχαιρα μεγάλη.

5 Καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν σφραγῖδα τὴν τρίτην, ἤκουσα τοῦ τρίτου ζώου λέγοντος· Ἔρχου. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος μέλας, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν ἔχων ζυγὸν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. 6 Καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων ζώων λέγουσαν· Χοῖνιξ σίτου δηναρίου, καὶ τρεῖς χοίνικες κριθῶν δηναρίου, καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον μὴ ἀδικήσῃς.

7 4, 7. 7 Καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν σφραγῖδα τὴν τετάρτην, ἤκουσα φωνὴν τοῦ τετάρτου ζώου λέγοντος· Ἔρχου.

8 20, 14. 8 Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος χλωρός, καὶ ὁ καθήμενος ἐπάνω αὐτοῦ, ὄνομα αὐτῷ ὁ θάνατος, καὶ ὁ ᾅδης ἠκολούθει μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἐξουσία ἐπὶ τὸ τέταρτον τῆς γῆς, ἀποκτεῖναι ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν θανάτῳ καὶ ὑπὸ τῶν θηρίων τῆς γῆς.

9 20, 4; 1, 9 etc. 9 Καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν πέμπτην σφραγῖδα, εἶδον ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου τὰς ψυχὰς τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τὴν

10 3, 7. μαρτυρίαν, ἣν εἶχον. 10 Καὶ ἔκραξαν φωνῇ μεγάλῃ, λέγοντες· Ἕως πότε, ὁ δεσπότης ὁ ἅγιος καὶ ἀληθινός, οὐ κρίνεις καὶ ἐκδικεῖς τὸ αἷμα ἡμῶν

11 11, 7; 13, 7. ἐκ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς; 11 Καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἑκάστῳ στολὴ λευκή, καὶ ἐρρέθη αὐτοῖς ἵνα ἀναπαύσωνται ἔτι χρόνον μικρόν, ἕως πληρωθῶσιν καὶ οἱ σύνδουλοι αὐτῶν καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν, οἱ μέλλοντες ἀποκτέννεσθαι ὡς καὶ αὐτοί.

12 16, 18. 12 Καὶ εἶδον ὅτε ἤνοιξεν τὴν σφραγῖδα τὴν ἕκτην, καὶ σεισμὸς μέγας ἐγένετο, καὶ ὁ ἥλιος

5 s. Ez. 4, 16; 5, 1. 6 Is. 3, 1. 8 Ez. 14, 21. Prov. 5, 5. Ier. 15, 2 s.
10 Ps. 78, 5. 10. Osee 4, 1. 12 Ioel 2, 10; 3, 4. Ez. 32, 7 s.

ἐγένετο μέλας ὡς σάκκος τρίχινος, καὶ ἡ σελήνη ὅλη ἐγένετο ὡς αἷμα, 13 Καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐ- 13 s. Matth. 24, 29.
ρανοῦ ἔπεσαν εἰς τὴν γῆν, ὡς συκῆ βάλλει τοὺς ὀλύνθους αὐτῆς ὑπὸ ἀνέμου μεγάλου σειομένη· 14 Καὶ ὁ οὐρανὸς ἀπεχωρίσθη ὡς βιβλίον ἑλισσόμενον, καὶ πᾶν ὄρος καὶ νῆσος ἐκ τῶν τόπων αὐτῶν ἐκινήθησαν. 15 Καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ οἱ μεγιστᾶνες καὶ οἱ χιλίαρχοι καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ ἰσχυροὶ καὶ πᾶς δοῦλος καὶ ἐλεύθερος ἔκρυψαν ἑαυτοὺς εἰς τὰ σπήλαια καὶ εἰς τὰς πέτρας τῶν ὀρέων· 16 Καὶ λέγουσιν τοῖς ὄρεσιν καὶ ταῖς 16 9, 6. Lc. 23, 30. Apoc. 4, 2. 9; 5, 1. 13.
πέτραις· Πέσετε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ κρύψατε ἡμᾶς ἀπὸ προσώπου τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ ἀρνίου, 17 Ὅτι ἦλθεν ἡ ἡμέρα ἡ μεγάλη τῆς ὀργῆς αὐτῶν, καὶ τίς δύναται σταθῆναι;

CAPUT VII.

Eximuntur universa miserie centum quadraginta quattuor millia qui recensentur secundum tribus Israel. Innumeri pii iam defuncti ex omnibus gentibus, quorum describitur beatitas, in albis celebrantes Deum et Agnum.

1 Μετὰ τοῦτο εἶδον τέσσαρας ἀγγέλους ἑστῶ- 1 20, 8.
τας ἐπὶ τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς γῆς, κρατοῦντας τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τῆς γῆς, ἵνα μὴ πνέῃ ἄνεμος ἐπὶ τῆς γῆς μήτε ἐπὶ τῆς θαλάσσης μήτε ἐπὶ πᾶν δένδρον. 2 Καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἀναβαίνοντα ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου, ἔχοντα σφραγῖδα θεοῦ ζῶντος· καὶ ἔκραξεν φωνῇ μεγάλῃ τοῖς τέσσαρσιν ἀγγέλοις, οἷς ἐδόθη αὐτοῖς ἀδικῆσαι τὴν

13 s. Is. 34, 4. 15 Is. 24, 21. Ier. 14, 3. Is. 2, 10. 19. 21. 16 Is. 2, 19; 6, 1. Osee 10, 8. 17 Ioel 3, 4. Zeph. 2, 3. Nah. 1, 6. Mal. 3, 2. — 1 Zach. 6, 5. Dan. 7, 2.

3 6, 6; 9, 4; 13, 10. γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, 3 λέγων· Μὴ ἀδικήσητε
τὴν γῆν μήτε τὴν θάλασσαν μήτε τὰ δένδρα,
ἄχρι σφραγίσωμεν τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ ἡμῶν
4 14, 1. ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. 4 Καὶ ἤκουσα τὸν
ἀριθμὸν τῶν ἐσφραγισμένων, ἑκατὸν τεσσεράκοντα
τέσσαρες χιλιάδες ἐσφραγισμένοι ἐκ πάσης φυλῆς
υἱῶν Ἰσραήλ· 5 Ἐκ φυλῆς Ἰούδα δώδεκα χιλιάδες
ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς Ρουβὴν δώδεκα χιλιάδες,
ἐκ φυλῆς Γὰδ δώδεκα χιλιάδες, 6 Ἐκ φυλῆς Ἀσὴρ
δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Νεφθαλεὶμ δώδεκα
χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Μανασσῆ δώδεκα χιλιάδες,
7 Ἐκ φυλῆς Συμεὼν δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς
Λευεὶ δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Ἰσσάχαρ δώδεκα
χιλιάδες, 8 Ἐκ φυλῆς Ζαβουλὼν δώδεκα χιλιάδες,
ἐκ φυλῆς Ἰωσὴφ δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Βενια-
μεὶν δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι.

9 5, 9. 9 Μετὰ ταῦτα εἶδον ὄχλον πολύν, ὃν ἀριθμῆ-
σαι αὐτὸν οὐδεὶς ἐδύνατο, ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ
φυλῶν καὶ λαῶν καὶ γλωσσῶν, ἑστῶτες ἐνώπιον
τοῦ θρόνου καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, περιβεβλη-
μένους στολὰς λευκάς, καὶ φοίνικες ἐν ταῖς χερσὶν
10 5, 13; 12, 10; 19, 1. αὐτῶν· 10 Καὶ κράζουσιν φωνῇ μεγάλῃ λέγοντες·
Ἡ σωτηρία τῷ θεῷ ἡμῶν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῷ
11 5, 11; 11, 16. θρόνῳ καὶ τῷ ἀρνίῳ. 11 Καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι
εἱστήκεισαν κύκλῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν πρεσβυτέ-
ρων καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἔπεσαν ἐνώπιον
τοῦ θρόνου ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ προσεκύνη-
12 5, 12; 4, 9. σαν τῷ θεῷ, 12 λέγοντες· Ἀμήν. ἡ εὐλογία καὶ
ἡ δόξα καὶ ἡ σοφία καὶ ἡ εὐχαριστία καὶ ἡ τιμὴ
καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ ἰσχὺς τῷ θεῷ ἡμῶν εἰς τοὺς
13 7, 9. αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. 13 Καὶ ἀπεκρίθη εἷς
ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέγων μοι· Οὗτοι οἱ περι-

3 Ez. 9, 4. (Ex. 12, 23.) 5 ss. Gen. 49, 8 ss. 9 Dan. 5, 19.
10 Is. 6, 1.

βεβλημένοι τὰς στολὰς τὰς λευκὰς τίνες εἰσὶν καὶ πόθεν ἦλθον; 14 Καὶ εἴρηκα αὐτῷ· Κύριέ μου, σὺ οἶδας. καὶ εἶπέν μοι· Οὗτοί εἰσιν οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης, καὶ ἔπλυναν τὰς στολὰς αὐτῶν καὶ ἐλεύκαναν αὐτὰς ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἀρνίου. 15 Διὰ τοῦτό εἰσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ, καὶ λατρεύουσιν αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ· καὶ ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου σκηνώσει ἐπ' αὐτούς. 16 Οὐ πεινάσουσιν ἔτι, οὐδὲ διψήσουσιν ἔτι, οὐδὲ μὴ πέσῃ ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἥλιος οὐδὲ πᾶν καῦμα, 17 Ὅτι τὸ ἀρνίον τὸ ἀνὰ μέσον τοῦ θρόνου ποιμανεῖ αὐτοὺς καὶ ὁδηγήσει αὐτοὺς ἐπὶ ζωῆς πηγὰς ὑδάτων, καὶ ἐξαλείψει ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

14 (Io. 21, 15.) 1 Cor. 6, 11. 15 22, 3; 11, 19; 14, 15; 21, 3. 16 Is. 49, 10. Ps. 120, 6. 17 Is. 49, 10; 25, 8. Ps. 22, 1 s. 21, 4.

CAPUT VIII.

Sigillum septimum aperitur. Angeli septem cum septem tubis calamitatum, quorum quattuor canentes variae plagae adversus homines consequuntur.

1 Καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν σφραγῖδα τὴν ἑβδόμην, ἐγένετο σιγὴ ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς ἡμιώριον. 2 Καὶ εἶδον τοὺς ἑπτὰ ἀγγέλους, οἳ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἑστήκασιν, καὶ ἐδόθησαν αὐτοῖς ἑπτὰ σάλπιγγες. 3 Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἦλθεν, καὶ ἐστάθη ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου ἔχων λιβανωτὸν χρυσοῦν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ θυμιάματα πολλά, ἵνα δώσει ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων πάντων ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν τὸ ἐνώπιον τοῦ θρόνου. 4 Καὶ ἀνέβη ὁ καπνὸς τῶν θυμιαμάτων ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων ἐκ

1 5, 1. 2 1, 4. Lc. 1, 19. 3 s. 5, 8.

14 Ex. 19, 10. 14. 16 Is. 49, 10. Ps. 120, 6. 17 Is. 49, 10; 25, 8. Ps. 22, 1 s. — 2 Tob. 12, 15. 3 s. Num. 16, 46. Ps. 140, 2. Num. 4, 11.

5 4. 5; 11, 19 χειρὸς τοῦ ἀγγέλου ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. 5 Καὶ εἴληφεν ὁ ἄγγελος τὸν λιβανωτόν, καὶ ἐγέμισεν αὐτὸν ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν γῆν· καὶ ἐγένοντο βρονταὶ καὶ φωναὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ σεισμός.

6 Καὶ οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι οἱ ἔχοντες τὰς ἑπτὰ σάλπιγγας ἡτοίμασαν ἑαυτοὺς ἵνα σαλπίσωσιν. 7 Καὶ ὁ πρῶτος ἐσάλπισεν· καὶ ἐγένετο χάλαζα καὶ πῦρ μεμιγμένα ἐν αἵματι, καὶ ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, καὶ τὸ τρίτον τῆς γῆς κατεκάη, καὶ τὸ τρίτον τῶν δένδρων κατεκάη, καὶ πᾶς χόρτος χλωρὸς κατεκάη.

8 Καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐσάλπισεν· καὶ ὡς ὄρος μέγα πυρὶ καιόμενον ἐβλήθη εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῆς θαλάσσης αἷμα, 9 καὶ ἀπέθανεν τὸ τρίτον τῶν κτισμάτων τῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ, τὰ ἔχοντα ψυχάς, καὶ τὸ τρίτον τῶν πλοίων διεφθάρησαν.

10 9, 1. 10 Καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐσάλπισεν· καὶ ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀστὴρ μέγας καιόμενος ὡς λαμπάς, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ τρίτον τῶν ποταμῶν καὶ ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων. 11 Καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀστέρος λέγεται Ὁ Ἄψινθος· καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῶν ὑδάτων εἰς ἄψινθον, καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀπέθανον ἐκ τῶν ὑδάτων, ὅτι ἐπικράνθησαν.

12 6, 12. 12 Καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐσάλπισεν· καὶ ἐπλήγη τὸ τρίτον τοῦ ἡλίου καὶ τὸ τρίτον τῆς σελήνης καὶ τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων, ἵνα σκοτισθῇ τὸ τρίτον αὐτῶν, καὶ ἡ ἡμέρα μὴ φάνῃ τὸ τρίτον
13 14, 6. αὐτῆς, καὶ ἡ νὺξ ὁμοίως. 13 Καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἀετοῦ πετομένου ἐν μεσουρανήματι, λέγοντος φωνῇ μεγάλῃ· Οὐαί, οὐαί, οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσιν

---

5 Lev. 10, 1; 16, 12. Ez. 10, 2. 7 Ex. 9, 24. Is. 28, 2. 8 Ier. 51, 25. Ex. 7, 20. 10 Is. 14, 12. Dan. 8, 10. 11 Ier 9, 15. 12 Am. 8, 9.

ἐπὶ τῆς γῆς ἐκ τῶν λοιπῶν φωνῶν τῆς σάλπιγγος τῶν τριῶν ἀγγέλων τῶν μελλόντων σαλπίζειν.

CAPUT IX.

Tubae quinta et sexta. Locustae ex abysso, indicantes hostium copias cum rege Abaddon homines cruciaturas. Soluti angeli quattuor cum exercitu equestri tertiam partem hominum perdituro.

1 Καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐσάλπισεν· καὶ εἶδον 1 8, 10; 20, 1.
ἀστέρα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεπτωκότα εἰς τὴν γῆν,
καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἡ κλεὶς τοῦ φρέατος τῆς ἀβύσσου.
2 Καὶ ἤνοιξεν τὸ φρέαρ τῆς ἀβύσσου· καὶ ἀνέβη
καπνὸς ἐκ τοῦ φρέατος ὡς καπνὸς καμίνου μεγά-
λης, καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος καὶ ὁ ἀὴρ ἐκ τοῦ
καπνοῦ τοῦ φρέατος. 3 Καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ ἐξῆλθον
ἀκρίδες εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐταῖς ἐξουσία
ὡς ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ σκορπίοι τῆς γῆς· 4 Καὶ 4 7, 2 s.
ἐρρέθη αὐταῖς ἵνα μὴ ἀδικήσωσι τὸν χόρτον τῆς
γῆς, οὐδὲ πᾶν χλωρὸν οὐδὲ πᾶν δένδρον, εἰ μὴ
τοὺς ἀνθρώπους οἵτινες οὐκ ἔχουσιν τὴν σφραγῖδα
τοῦ θεοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. 5 Καὶ ἐδόθη
αὐταῖς ἵνα μὴ ἀποκτείνωσιν αὐτούς, ἀλλ' ἵνα βα-
σανισθήσονται μῆνας πέντε· καὶ ὁ βασανισμὸς αὐ-
τῶν ὡς βασανισμὸς σκορπίου, ὅταν παίσῃ ἄνθρω-
που. 6 Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ζητήσουσιν 6 6, 16.
οἱ ἄνθρωποι τὸν θάνατον καὶ οὐ μὴ εὑρήσουσιν Luc. 23, 30.
αὐτόν, καὶ ἐπιθυμήσουσιν ἀποθανεῖν καὶ φεύξεται
ὁ θάνατος ἀπ' αὐτῶν. 7 Καὶ τὰ ὁμοιώματα τῶν
ἀκρίδων ὅμοια ἵπποις ἡτοιμασμένοις εἰς πόλεμον,
καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ὡς στέφανοι ὅμοιοι
χρυσῷ, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὡς πρόσωπα

2 Ex. 19, 18. Ioel 2, 10. 3 s. Ex. 10, 12. 6 Iob 3, 21. Ier. 8, 3. Is. 2, 19. Osee 10, 8. 7 Sap. 16, 9. Ioel 2, 4.

ἀνθρώπων. 8 Καὶ εἶχαν τρίχας ὡς τρίχας γυναικῶν, καὶ οἱ ὀδόντες αὐτῶν ὡς λεόντων ἦσαν.
9 Καὶ εἶχον θώρακας ὡς θώρακας σιδηροῦς, καὶ ἡ φωνὴ τῶν πτερύγων αὐτῶν ὡς φωνὴ ἁρμάτων ἵππων πολλῶν τρεχόντων εἰς πόλεμον. 10 Καὶ ἔχουσιν οὐρὰς ὁμοίας σκορπίοις, καὶ κέντρα ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν· ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἀδικῆσαι τοὺς ἀνθρώπους μῆνας πέντε· 11 Ἔχουσιν ἐπ' αὐτῶν βασιλέα τὸν ἄγγελον τῆς ἀβύσσου, ὄνομα αὐτῷ Ἑβραϊστὶ Ἀβαδδών, ἐν δὲ τῇ Ἑλληνικῇ
12 11, 14. ὄνομα ἔχει Ἀπολλύων. 12 Ἡ οὐαὶ ἡ μία ἀπῆλθεν· ἰδοὺ ἔρχονται ἔτι δύο οὐαὶ μετὰ ταῦτα.

13 Καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐσάλπισεν· καὶ ἤκουσα φωνὴν μίαν ἐκ τῶν τεσσάρων κεράτων τοῦ θυσια-
14 7. 1. στηρίου τοῦ χρυσοῦ τοῦ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, 14 λέ-
10. 13. γοντα τῷ ἕκτῳ ἀγγέλῳ, ὁ ἔχων τὴν σάλπιγγα· Λύσον τοὺς τέσσαρας ἀγγέλους τοὺς δεδεμένους
15 20. 7. ἐπὶ τῷ ποταμῷ τῷ μεγάλῳ Εὐφράτῃ. 15 Καὶ
8. 7 88. ἐλύθησαν οἱ τέσσαρες ἄγγελοι οἱ ἡτοιμασμένοι εἰς τὴν ὥραν καὶ ἡμέραν καὶ μῆνα καὶ ἐνιαυτόν, ἵνα
16 7. 4: ἀποκτείνωσιν τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων. 16 Καὶ
5, 11. ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατευμάτων τοῦ ἱππικοῦ δύο μυριάδες μυριάδων· ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν.
17 Καὶ οὕτως εἶδον τοὺς ἵππους ἐν τῇ ὁράσει, καὶ τοὺς καθημένους ἐπ' αὐτῶν, ἔχοντας θώρακας πυρίνους καὶ ὑακινθίνους καὶ θειώδεις· καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν ἵππων ὡς κεφαλαὶ λεόντων, καὶ ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν ἐκπορεύεται πῦρ καὶ καπνὸς καὶ θεῖον. 18 Ἀπὸ τῶν τριῶν πληγῶν τούτων ἀπεκτάνθησαν τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων, ἐκ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ καπνοῦ καὶ τοῦ θείου τοῦ ἐκπορευομένου ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν. 19 Ἡ γὰρ ἐξουσία τῶν

8 Ioel 1, 6. 9 Ioel 2, 5. Ier. 47, 3. 11 Iob 28, 22. 13 Ex. 30, 2. 10. 17 Ioel 2, 3. Iob 41, 10.

ἵππων ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ἐστὶν καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν· αἱ γὰρ οὐραὶ αὐτῶν ὅμοιαι ὄφεσιν, ἔχουσαι κεφαλάς, καὶ ἐν αὐταῖς ἀδικοῦσιν. 20 Καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, οἳ οὐκ ἀπεκτάνθησαν ἐν ταῖς πληγαῖς ταύταις, οὔτε μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἵνα μὴ προσκυνήσουσιν τὰ δαιμόνια καὶ τὰ εἴδωλα τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ ἀργυρᾶ καὶ τὰ χαλκᾶ καὶ τὰ λίθινα καὶ τὰ ξύλινα, ἃ οὔτε βλέπειν δύνανται οὔτε ἀκούειν οὔτε περιπατεῖν, 21 Καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν οὔτε ἐκ τῶν φαρμακειῶν αὐτῶν οὔτε ἐκ τῆς πορνείας αὐτῶν οὔτε ἐκ τῶν κλεμμάτων αὐτῶν.

20 16, 11. 21. 1 Cor. 10, 20 etc. 21 18, 23; 17, 2. 5.

CAPUT X.

Angelus cum libro aperto. Mysterii perfectio instat ad vocem septimi angeli. Ioannes devorat librum angeli, iterum prophetaturus.

1 Καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἰσχυρὸν καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, περιβεβλημένον νεφέλην, καὶ ἡ ἶρις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς στῦλοι πυρός, 2 Καὶ ἔχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ βιβλαρίδιον ἠνεῳγμένον· καὶ ἔθηκεν τὸν πόδα αὐτοῦ τὸν δεξιὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, τὸν δὲ εὐώνυμον ἐπὶ τῆς γῆς, 3 Καὶ ἔκραξεν φωνῇ μεγάλῃ, ὥσπερ λέων μυκᾶται. καὶ ὅτε ἔκραξεν, ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταὶ τὰς ἑαυτῶν φωνάς. 4 Καὶ ὅτε ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταί, ἔμελλον γράφειν· καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν· Σφράγισον ἃ ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταί, καὶ μὴ αὐτὰ

1 5, 2; 4, 3; 1, 15. 2 5, 1. 4 1, 11. 19; 22, 10.

---

20 Ps. 105, 37; 114, 4 ss.; 134, 15 etc. Dan. 5, 4. 23. 21 Is. 47, 9. 12. Mich. 5, 12. Ez. 43, 9 etc. — 2 Ez. 2, 9. 3 Am. 3, 8; 1, 2. Osee 11, 10. 4 Dan. 12, 4. 9; 8, 26.

γράψῃς. 5 Καὶ ὁ ἄγγελος, ὃν εἶδον ἑστῶτα ἐπὶ
τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἦρεν τὴν χεῖρα
6 14, 7. αὐτοῦ τὴν δεξιὰν εἰς τὸν οὐρανόν, 6 καὶ
ὤμοσεν ἐν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων, ὃς ἔκτισεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ
ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ,
7 8, 6 ss καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ· Ὅτι
χρόνος οὐκέτι ἔσται, 7 ἀλλ' ἐν ταῖς ἡμέραις
τῆς φωνῆς τοῦ ἑβδόμου ἀγγέλου, ὅταν μέλλῃ
σαλπίζειν, καὶ ἐτελέσθη τὸ μυστήριον τοῦ θεοῦ, ὡς
εὐηγγέλισεν τοὺς ἑαυτοῦ δούλους τοὺς προφήτας.

8 Καὶ ἡ φωνή, ἣν ἤκουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πάλιν
λαλοῦσαν μετ' ἐμοῦ καὶ λέγουσαν· Ὕπαγε, λάβε τὸ
βιβλίον τὸ ἠνεῳγμένον ἐν τῇ χειρὶ τοῦ ἀγγέλου τοῦ
ἑστῶτος ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. 9 Καὶ
ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἄγγελον, λέγων αὐτῷ δοῦναί μοι
τὸ βιβλίον. καὶ λέγει μοι· Λάβε καὶ κατάφαγε αὐτό,
καὶ πικρανεῖ σου τὴν κοιλίαν, ἀλλ' ἐν τῷ στόματί
σου ἔσται γλυκὺ ὡς μέλι. 10 Καὶ ἔλαβον τὸ βιβλίον
ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ἀγγέλου, καὶ κατέφαγον αὐτό·
καὶ ἦν ἐν τῷ στόματί μου ὡς μέλι γλυκύ· καὶ ὅτε
11 7, 9. ἔφαγον αὐτό, ἐπικράνθη ἡ κοιλία μου. 11 Καὶ λέγει
μοι· Δεῖ σε πάλιν προφητεῦσαι ἐπὶ λαοῖς καὶ ἔθνε-
σιν καὶ γλώσσαις καὶ βασιλεῦσιν πολλοῖς.

CAPUT XI.

Metiendum templum. Duo testes necati a bestia reviviscunt et caelum ascendunt. Tuba septima. Viginti quattuor seniores Deo gratias agunt. Templum Dei in caelo apertum.

1 21, 15. 1 Καὶ ἐδόθη μοι κάλαμος ὅμοιος ῥάβδῳ, λέγων·
Ἔγειρε καὶ μέτρησον τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καὶ τὸ

5 s. Dan. 12, 7. Gen. 14, 22. 6 Deut. 32, 40. Ex. 20, 11. Ps. 145, 6 etc. 7 Am. 3, 7. 8 ss. Ez. 2, 8 s.; 3, 1 ss. 11 Dan. 5, 19. — 1 Ez. 40, 3. 47; 41, 13; 43, 13.

θυσιαστήριον καὶ τοὺς προσκυνοῦντας ἐν αὐτῷ.
2 Καὶ τὴν αὐλὴν τὴν ἔξωθεν τοῦ ναοῦ ἔκβαλε 2 21, 2; 13, 5.
ἔξω καὶ μὴ αὐτὴν μετρήσῃς, ὅτι ἐδόθη τοῖς ἔθνε-
σιν, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν πατήσουσιν μῆνας
τεσσεράκοντα δύο. 3 Καὶ δώσω τοῖς δυσὶν μάρ- 3 12, 6.
τυσίν μου, καὶ προφητεύσουσιν ἡμέρας χιλίας δια-
κοσίας ἑξήκοντα, περιβεβλημένοι σάκκους. 4 Οὗτοί
εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι καὶ αἱ δύο λυχνίαι αἱ ἐν-
ώπιον τοῦ κυρίου τῆς γῆς ἑστῶτες. 5 Καὶ 5 Luc.
εἴ τις αὐτοὺς θέλει ἀδικῆσαι, πῦρ ἐκπορεύεται ἐκ 9, 54.
τοῦ στόματος αὐτῶν καὶ κατεσθίει τοὺς ἐχθροὺς
αὐτῶν· καὶ εἴ τις θελήσῃ αὐτοὺς ἀδικῆσαι, οὕτως
δεῖ αὐτὸν ἀποκτανθῆναι. 6 Οὗτοι ἔχουσιν ἐξουσίαν 6 Luc.
κλεῖσαι τὸν οὐρανόν, ἵνα μὴ ὑετὸς βρέχῃ τὰς ἡμέ- 4, 25. Apoc
ρας τῆς προφητείας αὐτῶν, καὶ ἐξουσίαν ἔχουσιν 19, 3.
ἐπὶ τῶν ὑδάτων στρέφειν αὐτὰ εἰς αἷμα, καὶ
πατάξαι τὴν γῆν ἐν πάσῃ πληγῇ ὁσάκις ἐὰν θελή-
σωσιν. 7 Καὶ ὅταν τελέσωσιν τὴν μαρτυρίαν αὐ- 7 13, 1. 7;
τῶν, τὸ θηρίον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ τῆς ἀβύσσου 17, 8.
ποιήσει μετ' αὐτῶν πόλεμον, καὶ νικήσει αὐτούς,
καὶ ἀποκτενεῖ αὐτούς. 8 Καὶ τὸ πτῶμα αὐτῶν
ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς πόλεως τῆς μεγάλης, ἥτις
καλεῖται πνευματικῶς Σόδομα καὶ Αἴγυπτος, ὅπου
καὶ ὁ κύριος αὐτῶν ἐσταυρώθη. 9 Καὶ βλέπουσιν 9 10, 11.
ἐκ τῶν λαῶν καὶ φυλῶν καὶ γλωσσῶν καὶ ἐθνῶν
τὸ πτῶμα αὐτῶν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἥμισυ, καὶ τὰ
πτώματα αὐτῶν οὐκ ἀφίουσιν τεθῆναι εἰς μνῆμα.
10 Καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς χαίρουσιν ἐπ'
αὐτοῖς, καὶ εὐφραίνονται, καὶ δῶρα πέμψουσιν
ἀλλήλοις, ὅτι οὗτοι οἱ δύο προφῆται ἐβασάνισαν
τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. 11 Καὶ μετὰ τὰς

4 Zach. 4, 3. 11. 14. 5 4 Reg. 1, 10. 6 3 Reg. 17, 1. Ex. 7, 19 s. 7 Dan. 7, 3. 7. 21. 8 Is. 1, 9 s. 10 Esth. 9, 19. 22. 11 Ez. 37, 5. 10.

τρεῖς ἡμέρας καὶ ἥμισυ πνεῦμα ζωῆς ἐκ τοῦ θεοῦ εἰσῆλθεν ἐν αὐτοῖς, καὶ ἔστησαν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ φόβος μέγας ἐπέπεσεν ἐπὶ τοὺς θεωροῦντας αὐτούς. 12 Καὶ ἤκουσαν φωνὴν μεγάλην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγουσαν αὐτοῖς· Ἀνάβητε ὧδε. καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν τῇ νεφέλῃ, καὶ
13 ἐθεώρησαν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν. 13 Καὶ ἐν
6, 12etc.; 16, 18. ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐγένετο σεισμὸς μέγας, καὶ τὸ δέκατον τῆς πόλεως ἔπεσεν, καὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῷ σεισμῷ ὀνόματα ἀνθρώπων χιλιάδες ἑπτά, καὶ οἱ λοιποὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο καὶ ἔδωκαν δόξαν τῷ
14 9, 12. θεῷ τοῦ οὐρανοῦ. 14 Ἡ οὐαὶ ἡ δευτέρα ἀπῆλθεν· ἰδοὺ ἡ οὐαὶ ἡ τρίτη ἔρχεται ταχύ.

15 10, 7; 12, 10. 15 Καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐσάλπισεν· καὶ ἐγένοντο φωναὶ μεγάλαι ἐν τῷ οὐρανῷ λέγοντες· Ἐγένετο ἡ βασιλεία τοῦ κόσμου τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
16 4, 4etc. 16 Καὶ οἱ εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι οἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καθήμενοι ἐπὶ τοὺς θρόνους αὐτῶν, ἔπεσαν ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν καὶ προσεκύνησαν
17 4, 8. τῷ θεῷ, 17 λέγοντες· Εὐχαριστοῦμέν σοι, κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν, ὅτι εἴληφας τὴν δύναμίν σου τὴν μεγάλην καὶ ἐβασι-
18 10, 7; 13, 16; 19, 2. λευσας. 18 Καὶ τὰ ἔθνη ὠργίσθησαν, καὶ ἦλθεν ἡ ὀργή σου καὶ ὁ καιρὸς τῶν νεκρῶν κριθῆναι καὶ δοῦναι τὸν μισθὸν τοῖς δούλοις σου, τοῖς προφήταις καὶ τοῖς ἁγίοις καὶ τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά σου, τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους, καὶ
19 8, 5; 16, 18, 21. διαφθεῖραι τοὺς διαφθείροντας τὴν γῆν. 19 Καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὤφθη

15 Ps. 2, 2. 6. Dan. 2, 44; 7, 27. 18 Ps. 2, 1; 114, 13. 19 Ex. 31, 7 etc.

ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ, καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταὶ καὶ σεισμὸς καὶ χάλαζα μεγάλη.

CAPUT XII.

Mulier Messiam pariens et draco. Draco victus a Michaele persequitur mulierem eiusque semen.

1 Καὶ σημεῖον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ· γυνὴ περιβεβλημένη τὸν ἥλιον, καὶ ἡ σελήνη ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος ἀστέρων δώδεκα· 2 Καὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσα κράζει ὠδίνουσα καὶ βασανιζομένη τεκεῖν. 3 Καὶ ὤφθη ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἰδοὺ δράκων μέγας πυρρός, ἔχων κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ἑπτὰ διαδήματα, 4 Καὶ ἡ οὐρὰ αὐτοῦ σύρει τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν. καὶ ὁ δράκων ἕστηκεν ἐνώπιον τῆς γυναικὸς τῆς μελλούσης τεκεῖν, ἵνα ὅταν τέκῃ, τὸ τέκνον αὐτῆς καταφάγῃ. 5 Καὶ ἔτεκεν υἱὸν ἄρρενα, ὃς μέλλει ποιμαίνειν πάντα τὰ ἔθνη ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ· καὶ ἡρπάσθη τὸ τέκνον αὐτῆς πρὸς τὸν θεὸν καὶ πρὸς τὸν θρόνον αὐτοῦ. 6 Καὶ ἡ γυνὴ ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου ἔχει ἐκεῖ τόπον ἡτοιμασμένον ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἵνα ἐκεῖ τρέφωσιν αὐτὴν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα.

7 Καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ οὐρανῷ· ὁ Μιχαὴλ καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, τοῦ πολεμῆσαι μετὰ τοῦ δράκοντος, καὶ ὁ δράκων ἐπολέμησεν καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, 8 Καὶ οὐκ ἴσχυσαν, οὐδὲ τόπος

1 15, 1. 3 13, 1. 5 2, 27; 19, 15. 6 11, 3. 7 Iud. 9.

2 Mich. 4, 9 s. Is. 26, 17. 3 Ez. 29, 3. Dan. 7, 7. 4 Dan. 8, 10. Is. 14, 12 s. 5 Ps. 2, 9. 6 Dan. 12, 11. 7 Dan. 10, 21; 12, 1.

9 20, 2. εὑρέθη αὐτῶν ἔτι ἐν τῷ οὐρανῷ. 9 Καὶ ἐβλήθη
ὁ δράκων ὁ μέγας, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος, ὁ καλού-
μενος διάβολος καὶ ὁ σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰ-
κουμένην ὅλην, ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, καὶ οἱ ἄγγελοι
10 11, 15; 19, 1. αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ ἐβλήθησαν. 10 Καὶ ἤκουσα
φωνὴν μεγάλην ἐν τῷ οὐρανῷ λέγουσαν· Ἄρτι
ἐγένετο ἡ σωτηρία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ βασιλεία
τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ,
ὅτι ἐβλήθη ὁ κατήγωρ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ὁ
κατηγορῶν αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἡμέρας
11 7, 14; 6, 9. καὶ νυκτός. 11 Καὶ αὐτοὶ ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ
αἷμα τοῦ ἀρνίου καὶ διὰ τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας
αὐτῶν, καὶ οὐκ ἠγάπησαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι
12 18, 20 θανάτου. 12 Διὰ τοῦτο εὐφραίνεσθε, οὐρανοὶ
καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς σκηνοῦντες· οὐαὶ τῇ γῇ καὶ τῇ
θαλάσσῃ, ὅτι κατέβη ὁ διάβολος πρὸς ὑμᾶς, ἔχων
θυμὸν μέγαν, εἰδὼς ὅτι ὀλίγον καιρὸν ἔχει.

13 12, 4. **13** Καὶ ὅτε εἶδεν ὁ δράκων ὅτι ἐβλήθη εἰς
τὴν γῆν, ἐδίωξεν τὴν γυναῖκα ἥτις ἔτεκεν τὸν
ἄρσενα. 14 Καὶ ἐδόθησαν τῇ γυναικὶ δύο πτέρυγες
τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου, ἵνα πέτηται εἰς τὴν ἔρημον
εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, ὅπου τρέφεται ἐκεῖ καιρὸν
καὶ καιροὺς καὶ ἥμισυ καιροῦ ἀπὸ προσ-
15 17, 15. ώπου τοῦ ὄφεως. 15 Καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφις ἐκ τοῦ
στόματος αὐτοῦ ὀπίσω τῆς γυναικὸς ὕδωρ ὡς
ποταμόν, ἵνα αὐτὴν ποταμοφόρητον ποιήσῃ. 16 Καὶ
ἐβοήθησεν ἡ γῇ τῇ γυναικί, καὶ ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ
στόμα αὐτῆς καὶ κατέπιεν τὸν ποταμόν, ὃν ἔβαλεν
17 14, 12; 19, 10. ὁ δράκων ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. 17 Καὶ ὠργίσθη
ὁ δράκων ἐπὶ τῇ γυναικί, καὶ ἀπῆλθεν ποιῆσαι
πόλεμον μετὰ τῶν λοιπῶν τοῦ σπέρματος αὐτῆς,

---

9 Gen. 3, 1. Zach. 3, 1 s. 10 Iob 1, 7 ss.; 2, 2 ss. 12 Ps. 95, 11. 14 Ex. 19, 4. Is. 40, 31. Dan. 7, 25; 12, 7. 17 Gen. 3, 15.

τῶν τηρούντων τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ καὶ ἐχόντων
τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ. 18 Καὶ ἐστάθη ἐπὶ τὴν
ἄμμον τῆς θαλάσσης.

CAPUT XIII.

Monstrum impietatis surgit de mari, Deum blasphemans sanctos debellans; monstrum alterum de terra, suadens cogensque prioris et imaginis eius cultum. Numerus monstri sexcenti sexaginta sex.

1 Καὶ εἶδον ἐκ τῆς θαλάσσης θηρίον ἀναβαῖνον, 1 11, 7; 12, 3; 17, 3.
ἔχον κέρατα δέκα καὶ κεφαλὰς ἑπτά. καὶ ἐπὶ
τῶν κεράτων αὐτοῦ δέκα διαδήματα, καὶ ἐπὶ τὰς
κεφαλὰς αὐτοῦ ὀνόματα βλασφημίας. 2 Καὶ τὸ
θηρίον, ὃ εἶδον, ἦν ὅμοιον παρδάλει, καὶ οἱ πόδες
αὐτοῦ ὡς ἄρκου, καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς στόμα
λέοντος. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ δράκων τὴν δύναμιν
αὐτοῦ καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ ἐξουσίαν μεγάλην.
3 Καὶ μίαν ἐκ τῶν κεφαλῶν αὐτοῦ ὡς ἐσφαγμένην 3 17, 8.
εἰς θάνατον, καὶ ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ
ἐθεραπεύθη. καὶ ἐθαύμασεν ὅλη ἡ γῆ ὀπίσω τοῦ
θηρίου, 4 Καὶ προσεκύνησαν τῷ δράκοντι, ὅτι 4 18, 18.
ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν τῷ θηρίῳ, καὶ προσεκύνησαν
τῷ θηρίῳ, λέγοντες· Τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ, καὶ
τίς δύναται πολεμῆσαι μετ' αὐτοῦ; 5 Καὶ ἐδόθη 5 11, 2.
αὐτῷ στόμα λαλοῦν μεγάλα καὶ βλασφημίας,
καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ποιῆσαι μῆνας τεσσερά-
κοντα δύο. 6 Καὶ ἤνοιξεν τὸ στόμα αὐτοῦ εἰς 6 16, 9; 21, 3.
βλασφημίας πρὸς τὸν θεόν, βλασφημῆσαι τὸ ὄνομα
αὐτοῦ καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἐν τῷ οὐ-
ρανῷ σκηνοῦντας. 7 Καὶ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι 7 11, 7;
πόλεμον μετὰ τῶν ἁγίων καὶ νικῆσαι αὐτούς, καὶ 7, 9; 14, 6.

1 Dan. 7, 3. 7. 19 s. 2 Dan. 7, 4 ss. Osee 13, 7 s. 4 (Ex. 15, 11.) 5 Dan. 7, 8. 11. 25. 7 Dan. 7, 21.

ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ πᾶσαν φυλὴν καὶ λαὸν
8 17, 8. 20, 15; 5, 12. καὶ γλῶσσαν καὶ ἔθνος. 8 Καὶ προσκυνήσουσιν
αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ
γέγραπται τὸ ὄνομα ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ
ἀρνίου τοῦ ἐσφαγμένου ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.
9 2, 7 etc 9 Εἴ τις ἔχει οὖς, ἀκουσάτω. 10 Εἴ τις εἰς
10 Matth. 26, 52. Apoc. 14, 12. αἰχμαλωσίαν, εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπάγει·
εἴ τις ἐν μαχαίρῃ ἀποκτενεῖ, δεῖ αὐτὸν ἐν μαχαίρῃ
ἀποκτανθῆναι. Ὧδέ ἐστιν ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ πίστις
τῶν ἁγίων.

11 Καὶ εἶδον ἄλλο θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς
γῆς, καὶ εἶχεν κέρατα δύο ὅμοια ἀρνίῳ, καὶ ἐλάλει
12 13, 1. 4, 3. ὡς δράκων. 12 Καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πρώτου
θηρίου πᾶσαν ποιεῖ ἐνώπιον αὐτοῦ· καὶ ποιεῖ τὴν
γῆν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας ἵνα προσκυνή-
σουσιν τὸ θηρίον τὸ πρῶτον, οὗ ἐθεραπεύθη ἡ
πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. 13 Καὶ ποιεῖ σημεῖα
μεγάλα, ἵνα καὶ πῦρ ποιῇ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατα-
βαίνειν εἰς τὴν γῆν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων.
14 13, 3. 14 Καὶ πλανᾷ τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς διὰ
τὰ σημεῖα, ἃ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι ἐνώπιον τοῦ
θηρίου, λέγων τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς ποιῆσαι
εἰκόνα τῷ θηρίῳ, ὃ ἔχει τὴν πληγὴν τῆς μαχαίρης
15 14, 9. καὶ ἔζησεν. 15 Καὶ ἐδόθη αὐτῷ δοῦναι πνεῦμα
τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου, ἵνα καὶ λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ
θηρίου, καὶ ποιήσῃ ἵνα ὅσοι ἐὰν μὴ προσκυνή-
16 19, 18. 20, 14. 9, 11. σωσιν τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου ἀποκτανθῶσιν. 16 Καὶ
ποιεῖ πάντας, τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους,
καὶ τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς πτωχούς, καὶ τοὺς
ἐλευθέρους καὶ τοὺς δούλους, ἵνα δῶσιν αὐτοῖς
χάραγμα ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῶν τῆς δεξιᾶς ἢ ἐπὶ
17 15, 2. τὸ μέτωπον αὐτῶν, 17 Καὶ ἵνα μή τις δύνηται

---

8 Dan. 12, 1. 10 Ier. 15, 2. Gen. 9, 6. 15 Dan. 3, 5 s.

ἀγοράσαι ἢ πωλῆσαι, εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα. τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. 18 Ὧδε ἡ σοφία ἐστίν. ὁ ἔχων νοῦν ψη- 18 17, 9.
φισάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ θηρίου· ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώπου ἐστίν· καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ ἑξακόσιοι ἑξήκοντα ἕξ.

CAPUT XIV.

Agnus surgit cum piis signatis. Tres angeli praecones. Evangelium aeternum ubique gentium praedicatum: Babylonis lapsus; calix irae Dei; cruciatus cultorum sectatorumque bestiae. Beati mortui pii. Angeli metentes et vindemiantes terram.

1 Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ τὸ ἀρνίον ἑστὸς ἐπὶ τὸ 1 5, 6; 7, 3 s.
ὄρος Σιών, καὶ μετ' αὐτοῦ ἑκατὸν τεσσεράκοντα τέσσαρες χιλιάδες ἔχουσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γεγραμμένον ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. 2 Καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ 2 1, 15; 19, 6.
οὐρανοῦ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν καὶ ὡς φωνὴν βροντῆς μεγάλης, καὶ ἡ φωνή, ἣν ἤκουσα, ὡς κιθαρῳδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν. 3 Καὶ ᾄδουσιν ὡς ᾠδὴν καινὴν ἐνώπιον τοῦ θρόνου 3 5, 9.
καὶ ἐνώπιον τῶν τεσσάρων ζώων καὶ τῶν πρεσβυτέρων· καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο μαθεῖν τὴν ᾠδήν, εἰ μὴ αἱ ἑκατὸν τεσσεράκοντα τέσσαρες χιλιάδες, οἱ ἠγορασμένοι ἀπὸ τῆς γῆς. 4 Οὗτοί εἰσιν οἳ μετὰ γυναικῶν οὐκ ἐμολύνθησαν· παρθένοι γάρ εἰσιν. οὗτοι οἱ ἀκολουθοῦντες τῷ ἀρνίῳ ὅπου ἂν ὑπάγῃ. οὗτοι ἠγοράσθησαν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀπαρχὴ τῷ θεῷ καὶ τῷ ἀρνίῳ. 5 Καὶ ἐν τῷ στόματι αὐτῶν οὐχ εὑρέθη ψεῦδος· ἄμωμοι γάρ εἰσιν.

6 Καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον πετόμενον ἐν 6 8, 13. 1 Petr. 1, 25. Apoc. 13, 7.
μεσουρανήματι, ἔχοντα εὐαγγέλιον αἰώνιον, εὐ-

2 Ez. 1, 24; 43, 2. 3 Ps. 32, 3; 95, 1. 5 Ps. 31, 2. Zeph. 3, 13. Mal. 2, 6.

ἀγγελίσαι ἐπὶ τοὺς καθημένους ἐπὶ τῆς γῆς καὶ
ἐπὶ πᾶν ἔθνος καὶ φυλὴν καὶ γλῶσσαν καὶ λαόν,
7 15, 4; 16, 6. Act. 14, 15 7 λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ· Φοβήθητε τὸν θεὸν
καὶ δότε αὐτῷ δόξαν, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς κρίσεως
αὐτοῦ, καὶ προσκυνήσατε τῷ ποιήσαντι τὸν οὐρανὸν
καὶ τὴν γῆν καὶ θάλασσαν καὶ πηγὰς ὑδάτων.
8 18, 2 ss.. 17, 4 s. 8 Καὶ ἄλλος δεύτερος ἄγγελος ἠκολούθησεν,
λέγων· Ἔπεσεν, ἔπεσεν Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, ἣ ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας
αὐτῆς πεπότικεν πάντα τὰ ἔθνη.
9 13, 1. 15 88 9 Καὶ ἄλλος ἄγγελος τρίτος ἠκολούθησεν αὐ-
τοῖς, λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ· Εἴ τις προσκυνεῖ
τὸ θηρίον καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ λαμβάνει
χάραγμα ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ ἢ ἐπὶ τὴν χεῖρα
10 16, 19 αὐτοῦ, 10 καὶ αὐτὸς πίεται ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ
τοῦ θεοῦ, τοῦ κεκερασμένου ἀκράτου ἐν τῷ πο-
τηρίῳ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ βασανισθήσεται ἐν
πυρὶ καὶ θείῳ ἐνώπιον ἀγγέλων ἁγίων καὶ ἐνώπιον
τοῦ ἀρνίου. 11 Καὶ ὁ καπνὸς τοῦ βασανισμοῦ αὐ-
τῶν εἰς αἰῶνας αἰώνων ἀναβαίνει, καὶ οὐκ ἔχουσιν
ἀνάπαυσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς οἱ προσκυνοῦντες τὸ
θηρίον καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ εἴ τις λαμβάνει
12 13, 10. 12, 17. τὸ χάραγμα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. 12 Ὧδε ἡ ὑπο-
μονὴ τῶν ἁγίων ἐστίν, οἱ τηροῦντες τὰς ἐντολὰς
13 19, 9. Hebr. 4, 10. τοῦ θεοῦ καὶ τὴν πίστιν Ἰησοῦ. 13 Καὶ ἤκουσα
φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεγούσης· Γράψον· Μακάριοι
οἱ νεκροὶ οἱ ἐν Κυρίῳ ἀποθνήσκοντες. ἀπάρτι ναί
λέγει τὸ πνεῦμα, ἵνα ἀναπαήσονται ἐκ τῶν κόπων
αὐτῶν· τὰ γὰρ ἔργα αὐτῶν ἀκολουθεῖ μετ' αὐτῶν.
14 1, 13. 14 Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ νεφέλη λευκή, καὶ ἐπὶ
τὴν νεφέλην καθήμενον ὅμοιον υἱῷ ἀνθρώπου,

---

7 Deut. 32, 3. Ps. 145, 6. 8 Is. 21, 9. Dan. 4, 27. Ier. 51, 7 s. 10 Is. 51, 17. 21 ss. Ier. 25, 15. Ps. 74, 9. 11 Is. 34, 9 s. 14 Dan. 7, 13. Ez. 1, 26. Ps. 20, 4.

ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ στέφανον χρυσοῦν καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ δρέπανον ὀξύ. 15 Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ, κράζων ἐν φωνῇ μεγάλῃ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῆς νεφέλης· Πέμψον τὸ δρέπανόν σου καὶ θέρισον, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα θερίσαι, ὅτι ἐξηράνθη ὁ θερισμὸς τῆς γῆς. 16 Καὶ ἔβαλεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τὴν νεφέλην τὸ δρέπανον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐθερίσθη ἡ γῆ.

15 Marc. 4, 29. 16 Matth. 13, 39 ss.

17 Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, ἔχων καὶ αὐτὸς δρέπανον ὀξύ. 18 Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου, ἔχων ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ πυρός, καὶ ἐφώνησεν φωνῇ μεγάλῃ τῷ ἔχοντι τὸ δρέπανον τὸ ὀξύ, λέγων· Πέμψον σου τὸ δρέπανον τὸ ὀξὺ καὶ τρύγησον τοὺς βότρυας τῆς ἀμπέλου τῆς γῆς, ὅτι ἤκμασαν αἱ σταφυλαὶ αὐτῆς. 19 Καὶ ἔβαλεν ὁ ἄγγελος τὸ δρέπανον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐτρύγησεν τὴν ἄμπελον τῆς γῆς, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν ληνὸν τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τὸν μέγαν. 20 Καὶ ἐπατήθη ἡ ληνὸς ἔξωθεν τῆς πόλεως, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα ἐκ τῆς ληνοῦ ἄχρι τῶν χαλινῶν τῶν ἵππων, ἀπὸ σταδίων χιλίων ἑξακοσίων.

17 15, 5. 18 8, 3. 19 19, 15.

CAPUT XV.

Victorum bestiae hymnus. Angeli septem cum septem phialis irae Dei.

1 Καὶ εἶδον ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ μέγα καὶ θαυμαστόν, ἀγγέλους ἑπτὰ ἔχοντας πληγὰς ἑπτὰ τὰς ἐσχάτας, ὅτι ἐν αὐταῖς ἐτελέσθη ὁ θυμὸς τοῦ θεοῦ. 2 Καὶ εἶδον ὡς θάλασσαν ὑαλίνην μεμιγμένην πυρί, καὶ τοὺς νικῶντας ἐκ τοῦ θηρίου καὶ

1 12, 1. 3; 17 1. 2 4, 6; 12, 11; 13, 15. 18; 5, 8.

15 Ioel 3, 13. 18 Ier. 2, 21. 19 Ioel 3, 18. Is. 63, 3. 20 Is. 63, 2. — 1 Lev. 26, 21.

ἐκ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἑστῶτας ἐπὶ τὴν θάλασσαν τὴν
3 5, 9. 10, 7 θαλίνην, ἔχοντας κιθάρας τοῦ θεοῦ. 3 Καὶ ᾄδουσιν τὴν ᾠδὴν Μωυσέως τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν ᾠδὴν τοῦ ἀρνίου, λέγοντες· Μεγάλα καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου, κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ· δίκαιαι καὶ ἀληθιναὶ αἱ ὁδοί σου, ὁ βασιλεὺς τῶν αἰώνων· 4 Τίς οὐ μὴ φοβηθῇ, κύριε, καὶ δοξάσῃ τὸ ὄνομά σου; ὅτι μόνος ὅσιος· ὅτι πάντα τὰ ἔθνη ἥξουσιν καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιόν σου, ὅτι τὰ δικαιώματά σου ἐφανερώθησαν.

5 11, 19. 5 Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς
6 10, 8; 1, 13. τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἐν τῷ οὐρανῷ· 6 Καὶ ἐξῆλθον οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι οἱ ἔχοντες τὰς ἑπτὰ πληγὰς ἐκ τοῦ ναοῦ, ἐνδεδυμένοι λίνον καθαρὸν λαμπρὸν καὶ περιεζωσμένοι περὶ τὰ στήθη ζώνας
7 4, 6 ss χρυσᾶς. 7 Καὶ ἓν ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων ἔδωκεν τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις ἑπτὰ φιάλας χρυσᾶς, γεμούσας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. 8 Καὶ ἐγεμίσθη ὁ ναὸς καπνοῦ ἐκ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ καὶ ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναόν, ἄχρι τελεσθῶσιν αἱ ἑπτὰ πληγαὶ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων.

CAPUT XVI.

Septem phialae irae Dei effunduntur, quo totidem in terris plagae fiunt.

1 15, 5 ss. 1 Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ ναοῦ, λεγούσης τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις· Ὑπάγετε καὶ ἐκχέατε τὰς ἑπτὰ φιάλας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ εἰς

3 Ex. 15. Ps. 110, 2; 138, 14. Am. 4, 13 etc. Ps. 144, 17. Deut. 32, 4. 4 Ier. 10, 7. Ps. 85, 9. 6 Ez. 9, 2. 7 Ez. 22, 31. 8 Ex. 40, 34 s. Is. 6, 4. Ez. 10, 4. — 1 Ez. 10, 2. Ex. 7 ss.

τὴν γῆν. 2 Καὶ ἀπῆλθεν ὁ πρῶτος καὶ ἐξέχεεν 2 13, 17. 15 s.; 14, 9.
τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν· καὶ ἐγένετο ἕλκος
κακὸν καὶ πονηρὸν ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἔχον-
τας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου καὶ τοὺς προσκυνοῦν-
τας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ.

3 Καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐξέχεεν τὴν φιάλην 3 8, 8 s.
αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ ἐγένετο αἷμα ὡς
νεκροῦ, καὶ πᾶσα ψυχὴ ζωῆς ἀπέθανεν, τὰ ἐν τῇ
θαλάσσῃ.

4 Καὶ ὁ τρίτος ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς
τοὺς ποταμοὺς καὶ εἰς τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων·
καὶ ἐγένετο αἷμα. 5 Καὶ ἤκουσα τοῦ ἀγγέλου τῶν 5 11, 6; 6, 10.
ὑδάτων λέγοντος· Δίκαιος εἶ, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν, ὁ
ὅσιος, ὅτι ταῦτα ἔκρινας· 6 Ὅτι αἷμα ἁγίων καὶ 6 18, 24.
προφητῶν ἐξέχεαν, καὶ αἷμα αὐτοῖς ἔδωκας πιεῖν·
ἄξιοί εἰσιν. 7 Καὶ ἤκουσα τοῦ θυσιαστηρίου λέ- 7 14, 18;
γοντος· Ναί, κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, 6, 9 s.; 19, 2;
ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις σου. 15, 3.

8 Καὶ ὁ τέταρτος ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ
ἐπὶ τὸν ἥλιον, καὶ ἐδόθη αὐτῷ καυματίσαι τοὺς
ἀνθρώπους ἐν πυρί. 9 Καὶ ἐκαυματίσθησαν οἱ 9 13, 6;
ἄνθρωποι καῦμα μέγα, καὶ ἐβλασφήμησαν τὸ 9, 20 s.
ὄνομα τοῦ θεοῦ τοῦ ἔχοντος ἐξουσίαν ἐπὶ τὰς
πληγὰς ταύτας, καὶ οὐ μετενόησαν δοῦναι αὐτῷ
δόξαν.

10 Καὶ ὁ πέμπτος ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ 10 13, 2.
ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ θηρίου· καὶ ἐγένετο ἡ βασι-
λεία αὐτοῦ ἐσκοτωμένη, καὶ ἐμασῶντο τὰς γλώσσας
αὐτῶν ἐκ τοῦ πόνου, 11 Καὶ ἐβλασφήμησαν τὸν 11 2, 21.
θεὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐκ τῶν πόνων αὐτῶν καὶ ἐκ
τῶν ἑλκῶν αὐτῶν, καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν
ἔργων αὐτῶν.

2 Ex. 9, 9 s. 3 Ex. 7, 17 s. 4 Ex. 7, 19 s. 6 Ps. 78, 2 s.
7 Am. 4, 13 etc. Ps. 18, 10. 10 Ex. 10, 22. Is. 8, 22.

12 9, 14. **12** Καὶ ὁ ἕκτος ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ
ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν μέγαν τὸν Εὐφράτην· καὶ
ἐξηράνθη τὸ ὕδωρ αὐτοῦ, ἵνα ἑτοιμασθῇ ἡ ὁδὸς
13 12, 0; 13, 1 ss. τῶν βασιλέων τῶν ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου. **13** Καὶ
εἶδον ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δράκοντος καὶ ἐκ τοῦ
στόματος τοῦ θηρίου καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ
ψευδοπροφήτου πνεύματα τρία ἀκάθαρτα ὡς
14 13, 13 etc. βάτραχοι· **14** εἰσὶν γὰρ πνεύματα δαιμονίων
ποιοῦντα σημεῖα, ἃ ἐκπορεύεται ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς
τῆς οἰκουμένης ὅλης, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν
15 3, 3 s Matth. 24, 43. Luc. 12, 35 ss. 39. 2 Cor. 5, 3. πόλεμον τῆς ἡμέρας τῆς μεγάλης τοῦ θεοῦ τοῦ
παντοκράτορος. **15** Ἰδοὺ ἔρχομαι ὡς κλέπτης·
μακάριος ὁ γρηγορῶν καὶ τηρῶν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ,
ἵνα μὴ γυμνὸς περιπατῇ καὶ βλέπωσιν τὴν ἀσχημο-
σύνην αὐτοῦ. **16** Καὶ συνήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸν
τόπον τὸν καλούμενον Ἑβραϊστὶ Ἁρμαγεδών.

17 15, 5; 21, 6. **17** Καὶ ὁ ἕβδομος ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ
ἐπὶ τὸν ἀέρα· καὶ ἐξῆλθεν φωνὴ μεγάλη ἐκ τοῦ
18 4, 5; 8, 5; 11, 19. ναοῦ ἀπὸ τοῦ θρόνου, λέγουσα· Γέγονεν. **18** Καὶ
ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταί, καὶ
σεισμὸς ἐγένετο μέγας, οἷος οὐκ ἐγένετο ἀφ' οὗ
ἄνθρωποι ἐγένοντο ἐπὶ τῆς γῆς, τηλικοῦτος σεισμός,
19 14, 8; 17, 5; 18, 5; 14, 10. οὕτω μέγας. **19** Καὶ ἐγένετο ἡ πόλις ἡ μεγάλη
εἰς τρία μέρη, καὶ αἱ πόλεις τῶν ἐθνῶν ἔπεσαν.
καὶ Βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἐμνήσθη ἐνώπιον τοῦ θεοῦ,
δοῦναι αὐτῇ τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς
20 6, 14; 20, 11. ὀργῆς αὐτοῦ. **20** Καὶ πᾶσα νῆσος ἔφυγεν, καὶ ὄρη οὐχ
21 11, 19. εὑρέθησαν. **21** Καὶ χάλαζα μεγάλη ὡς ταλαντιαία
καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους· καὶ
ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸν θεὸν ἐκ τῆς πληγῆς
τῆς χαλάζης, ὅτι μεγάλη ἐστὶν ἡ πληγὴ αὐτῆς σφόδρα.

---

12 Is. 11, 15 s.; 44, 27; 51, 10. Ios. 3, 13. **13** Ex. 8, 6. **14** 3 Reg. 22, 21 s. **16** Zach. 12, 11; 14, 4. Ioel 3, 17. **18** Dan. 12, 1. **19** Is. 30, 25; 51, 22. **21** Ex. 9, 18.

CAPUT XVII.

Meretrix vehens bellua septem capitum et decem cornuum, ebria sanguine martyrum, nomine Babylon.

[1] Καὶ ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας, καὶ ἐλάλησεν μετ' ἐμοῦ, λέγων· Δεῦρο, δείξω σοι τὸ κρίμα τῆς πόρνης τῆς μεγάλης, τῆς καθημένης ἐπὶ ὑδάτων πολλῶν, [2] μεθ' ἧς ἐπόρνευσαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ ἐμεθύσθησαν οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν ἐκ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς. [3] Καὶ ἀπήνεγκέν με εἰς ἔρημον ἐν πνεύματι. καὶ εἶδον γυναῖκα καθημένην ἐπὶ θηρίον κόκκινον, γέμον ὀνομάτων βλασφημίας, ἔχον κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα. [4] Καὶ ἡ γυνὴ ἦν περιβεβλημένη πορφυροῦν καὶ κόκκινον, καὶ κεχρυσωμένη χρυσίῳ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις, ἔχουσα ποτήριον χρυσοῦν ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς, γέμον βδελυγμάτων καὶ τὰ ἀκάθαρτα τῆς πορνείας αὐτῆς, [5] Καὶ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῆς ὄνομα γεγραμμένον· Μυστήριον, Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, ἡ μήτηρ τῶν πορνῶν καὶ τῶν βδελυγμάτων τῆς γῆς. [6] Καὶ εἶδον τὴν γυναῖκα μεθύουσαν ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ἁγίων καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τῶν μαρτύρων Ἰησοῦ. Καὶ ἐθαύμασα ἰδὼν αὐτὴν θαῦμα μέγα.

[7] Καὶ εἶπέν μοι ὁ ἄγγελος· Διατί ἐθαύμασας; ἐγὼ ἐρῶ σοι τὸ μυστήριον τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ θηρίου τοῦ βαστάζοντος αὐτήν, τοῦ ἔχοντος τὰς ἑπτὰ κεφαλὰς καὶ τὰ δέκα κέρατα. [8] Τὸ θηρίον, ὃ εἶδες, ἦν καὶ οὐκ ἔστιν, καὶ μέλλει ἀναβαίνειν ἐκ τῆς ἀβύσσου καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγειν· καὶ

1 15, 1; 21, 9.
2 18, 9.
3 21, 10; 13, 1.
4 18, 16.
5 14, 8 etc.
6 18, 24.
8 13, 1. 3. 12. 8.

---

1 Ier. 51, 13. 2 Nah. 3, 4. Ier. 51, 7. 3 Is. 21, 1. 4 Ez. 28, 13. Ier. 51, 7. 5 Dan. 4, 27.

θαυμάσονται οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐπὶ τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, βλεπόντων τὸ θηρίον, ὅτι
9 13, 18. 1. ἦν καὶ οὐκ ἔστιν, καὶ πάρεστιν. 9 Ὧδε ὁ νοῦς ὁ ἔχων σοφίαν. αἱ ἑπτὰ κεφαλαὶ ἑπτὰ ὄρη εἰσίν, ὅπου ἡ γυνὴ κάθηται ἐπ᾽ αὐτῶν, καὶ βασιλεῖς
10 6, 11. 20, 3. ἑπτά εἰσιν· 10 οἱ πέντε ἔπεσαν, ὁ εἷς ἔστιν, ὁ ἄλλος οὔπω ἦλθεν, καὶ ὅταν ἔλθῃ, ὀλίγον αὐτὸν δεῖ μεῖναι. 11 Καὶ τὸ θηρίον, ὃ ἦν καὶ οὐκ ἔστιν,
12 13, 1 καὶ αὐτὸς ὄγδοός ἐστιν, καὶ ἐκ τῶν ἑπτά ἐστιν, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει. 12 Καὶ τὰ δέκα κέρατα, ἃ εἶδες, δέκα βασιλεῖς εἰσίν, οἵτινες βασιλείαν οὔπω ἔλαβον, ἀλλὰ ἐξουσίαν ὡς βασιλεῖς μίαν ὥραν λαμβάνουσιν μετὰ τοῦ θηρίου. 13 Οὗτοι
14 19, 16 etc. 1 Tim. 6, 15. μίαν γνώμην ἔχουσιν, καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ διδόασιν. 14 Οὗτοι μετὰ τοῦ ἀρνίου πολεμήσουσιν, καὶ τὸ ἀρνίον νικήσει αὐτούς, ὅτι κύριος κυρίων ἐστὶν καὶ βασιλεὺς βασιλέων, καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ κλητοὶ καὶ ἐκλεκτοὶ καὶ πιστοί. 15 Καὶ λέγει μοι· Τὰ ὕδατα
16 18, 10. 8 ἃ εἶδες, οὗ ἡ πόρνη κάθηται, λαοὶ καὶ ὄχλοι εἰσὶν καὶ ἔθνη καὶ γλῶσσαι. 16 Καὶ τὰ δέκα κέρατα, ἃ εἶδες, καὶ τὸ θηρίον, οὗτοι μισήσουσιν τὴν πόρνην, καὶ ἠρημωμένην ποιήσουσιν αὐτὴν καὶ γυμνήν, καὶ τὰς σάρκας αὐτῆς φάγονται, καὶ αὐ-
17 10, 7. τὴν κατακαύσουσιν ἐν πυρί· 17 ὁ γὰρ θεὸς ἔδωκεν εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν ποιῆσαι τὴν γνώμην αὐτοῦ καὶ ποιῆσαι μίαν γνώμην καὶ δοῦναι τὴν βασιλείαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ, ἄχρι
18 14, 8; 16, 19. τελεσθήσονται οἱ λόγοι τοῦ θεοῦ. 18 Καὶ ἡ γυνή, ἣν εἶδες, ἔστιν ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ ἔχουσα βασιλείαν ἐπὶ τῶν βασιλέων τῆς γῆς.

---

12 Dan. 7, 20. 24. 14 Deut. 10, 17. 2 Macc. 13, 4. 15 Is. 8, 7. Ier. 47, 2.

CAPUT XVIII.

Babylonis meretricis magnae lapsus nuntiatur. Pii inde exire iubentur. Lugentes et lactantes de lapsu eius. Execratio angeli.

1 Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον ἄλλον ἄγγελον κατα- 1 10, 1; 20, 1.
βαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔχοντα ἐξουσίαν μεγάλην,
καὶ ἡ γῆ ἐφωτίσθη ἐκ τῆς δόξης αὐτοῦ. 2 Καὶ 2 14, 8.
ἔκραξεν ἐν ἰσχυρᾷ φωνῇ λέγων· Ἔπεσεν,
ἔπεσεν Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, καὶ ἐγένετο
κατοικητήριον δαιμονίων καὶ φυλακὴ παντὸς πνεύ-
ματος ἀκαθάρτου καὶ φυλακὴ παντὸς ὀρνέου ἀκα-
θάρτου καὶ μεμισημένου· 3 Ὅτι ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ 3 14, 8; 17, 2.
θυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πέπωκαν πάντα τὰ
ἔθνη, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς μετ' αὐτῆς ἐπόρνευ-
σαν, καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ
στρήνους αὐτῆς ἐπλούτησαν. 4 Καὶ ἤκουσα ἄλλην
φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγουσαν· Ἐξέλθατε ἐξ
αὐτῆς ὁ λαός μου, ἵνα μὴ συγκοινωνήσητε ταῖς
ἁμαρτίαις αὐτῆς, καὶ ἐκ τῶν πληγῶν αὐτῆς ἵνα
μὴ λάβητε· 5 Ὅτι ἐκολλήθησαν αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι
ἄχρι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐμνημόνευσεν ὁ θεὸς τὰ
ἀδικήματα αὐτῆς. 6 Ἀπόδοτε αὐτῇ ὡς καὶ αὐτὴ
ἀπέδωκεν, καὶ διπλώσατε διπλᾶ κατὰ τὰ ἔργα
αὐτῆς· ἐν τῷ ποτηρίῳ ᾧ ἐκέρασεν, κεράσατε αὐτῇ
διπλοῦν. 7 Ὅσα ἐδόξασεν ἑαυτὴν καὶ ἐστρηνίασεν,
τοσοῦτον δότε αὐτῇ βασανισμὸν καὶ πένθος· ὅτι
ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς λέγει ὅτι Κάθημαι βασίλισσα,
καὶ χήρα οὐκ εἰμί, καὶ πένθος οὐ μὴ ἴδω. 8 Διὰ 8 17, 16.
τοῦτο ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἥξουσιν αἱ πληγαὶ αὐτῆς, θάνα-
τος καὶ πένθος καὶ λιμός, καὶ ἐν πυρὶ κατακαυθή-
σεται· ὅτι ἰσχυρὸς Κύριος ὁ θεὸς ὁ κρίνας αὐτήν.

1 Ez 43, 2. 2 Is. 21, 9. Dan. 4, 27. Ier. 51, 8. Is. 34, 11 ss.; 13, 21 s. Ier. 50, 39; 51, 37. 3 Ier. 25, 15; 51, 7. Nah. 3, 4. 4 Ier. 50, 8; 51, 6. 9. Is. 52, 11; 48, 20. 5 Ier. 51, 9. 6 s. Ier. 50, 15. 29. Ps. 136, 8. 7 s. Is. 47, 7 ss. Zeph. 2, 15. 8 Ier. 50, 32. 34.

9 17, 2. **9** Καὶ κλαύσουσιν καὶ κόψονται ἐπ᾽ αὐτὴν οἱ
βασιλεῖς τῆς γῆς οἱ μετ᾽ αὐτῆς πορνεύσαντες καὶ
στρηνιάσαντες, ὅταν βλέπωσιν τὸν καπνὸν τῆς
10 16, 19. πυρώσεως αὐτῆς, **10** ἀπὸ μακρόθεν ἑστηκότες διὰ
τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, λέγοντες· Οὐαί,
οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη Βαβυλών, ἡ πόλις ἡ ἰσχυρά·
ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἦλθεν ἡ κρίσις σου. **11** Καὶ οἱ ἔμ-
ποροι τῆς γῆς κλαίουσιν καὶ πενθοῦσιν ἐπ᾽ αὐτήν,
ὅτι τὸν γόμον αὐτῶν οὐδεὶς ἀγοράζει οὐκέτι·
12 17, 4 **12** γόμον χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ λίθου τιμίου
καὶ μαργαρίτου καὶ βυσσίνου καὶ πορφύρας καὶ
σηρικοῦ καὶ κοκκίνου, καὶ πᾶν ξύλον θύινον, καὶ
πᾶν σκεῦος ἐλεφάντινον καὶ πᾶν σκεῦος ἐκ ξύλου
τιμιωτάτου καὶ χαλκοῦ καὶ σιδήρου καὶ μαρμάρου,
13 καὶ κιννάμωμον καὶ θυμιάματα καὶ μύρον καὶ
λίβανον καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, καὶ σεμίδαλιν καὶ
σῖτον, καὶ κτήνη καὶ πρόβατα, καὶ ἵππων καὶ
ῥεδῶν, καὶ σωμάτων καὶ ψυχὰς ἀνθρώπων. **14** Καὶ
ἡ ὀπώρα τῆς ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς σου ἀπῆλθεν
ἀπὸ σοῦ, καὶ πάντα τὰ λιπαρὰ καὶ τὰ λαμπρὰ
ἀπώλετο ἀπὸ σοῦ, καὶ οὐκέτι αὐτὰ οὐ μὴ εὑρήσουσιν. **15** Οἱ ἔμποροι τούτων, οἱ πλουτήσαντες
ἀπ᾽ αὐτῆς, ἀπὸ μακρόθεν στήσονται διὰ τὸν φόβον
τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, κλαίοντες καὶ πενθοῦντες,
16 17, 4; 18, 10. 19. **16** λέγοντες· Οὐαί, οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ἡ
περιβεβλημένη βύσσινον καὶ πορφυροῦν καὶ κόκκινον, καὶ κεχρυσωμένη ἐν χρυσίῳ καὶ λίθῳ τιμίῳ
καὶ μαργαρίταις. **17** Ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη ὁ
τοσοῦτος πλοῦτος. καὶ πᾶς κυβερνήτης, καὶ
πᾶς ὁ ἐπὶ τόπον πλέων, καὶ ναῦται καὶ ὅσοι τὴν
θάλασσαν ἐργάζονται, ἀπὸ μακρόθεν ἔστησαν,

---

9 s. Ez. 26, 16; 27, 30. 11 Ez. 27, 36. 12 Ez. 27, 5 ss.
13 Ez. 27, 13. 15 Ez. 27, 30. 35. Ier. 50, 13. 17 Ez. 27, 27.

18 Καὶ ἔκραξαν βλέποντες τὸν καπνὸν τῆς πυρώ- 18 13, 4.
σεως αὐτῆς, λέγοντες· Τίς ὁμοία τῇ πόλει τῇ μεγάλῃ;
19 Καὶ ἔβαλον χοῦν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ 19 18, 10. 16.
ἔκραξαν κλαίοντες καὶ πενθοῦντες, λέγοντες· Οὐαί,
οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ἐν ᾗ ἐπλούτησαν πάντες οἱ
ἔχοντες τὰ πλοῖα ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐκ τῆς τιμιότητος
αὐτῆς, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη. 20 Εὐφραίνου ἐπ' αὐτῇ 20 12, 12;
οὐρανέ, καὶ οἱ ἅγιοι καὶ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ προ- 19, 2.
φῆται, ὅτι ἔκρινεν ὁ θεὸς τὸ κρίμα ὑμῶν ἐξ αὐτῆς.
21 Καὶ ἦρεν εἷς ἄγγελος ἰσχυρὸς λίθον ὡς 21 (5, 2.)
μύλινον μέγαν, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν θάλασσαν,
λέγων· Οὕτως ὁρμήματι βληθήσεται Βαβυλὼν ἡ
μεγάλη πόλις, καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ ἔτι. 22 Καὶ φωνὴ
κιθαρῳδῶν καὶ μουσικῶν καὶ αὐλητῶν καὶ σαλ-
πιστῶν οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ πᾶς τεχνίτης
πάσης τέχνης οὐ μὴ εὑρεθῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ φωνὴ
μύλου οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι, 23 Καὶ φῶς
λύχνου οὐ μὴ φανῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ φωνὴ νυμφίου
καὶ νύμφης οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι· ὅτι οἱ
ἔμποροί σου ἦσαν οἱ μεγιστᾶνες τῆς γῆς, ὅτι ἐν
τῇ φαρμακείᾳ σου ἐπλανήθησαν πάντα τὰ ἔθνη.
24 Καὶ ἐν αὐτῇ αἷμα προφητῶν καὶ ἁγίων εὑρέθη 24 17, 6.
καὶ πάντων τῶν ἐσφαγμένων ἐπὶ τῆς γῆς.

CAPUT XIX.

Hymnus caelestium de Deo iusto iudice. Agni nuptiae parantur. Christus cum suis vincit bestiam eiusque cultores. Epulum avium.

1 Μετὰ ταῦτα ἤκουσα ὡς φωνὴν μεγάλην ὄχλου 1 12, 10.
πολλοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ λεγόντων· Ἀλληλούϊα· ἡ
σωτηρία καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ

18 Is. 34, 10. 19 Ez. 27, 30. 20 Is. 44, 23. Ps. 95, 11.
21 Ier. 51, 63 s. Deut. 13, 16. 22 Ez. 26, 13. Is. 24, 8. Ier. 25, 10.
23 Ier. 16, 9; 7, 34. Is. 23, 8; 47, 9. Nah. 3, 4. 24 Ez. 24, 7 s.
1 Ps. 103, 35.

ἡμῶν. 2 Ὅτι ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις αὐτοῦ.
2 15, 3; 10, 7; 6, 10; 18, 20. ὅτι ἔκρινεν τὴν πόρνην τὴν μεγάλην, ἥτις ἔφθειρεν
τὴν γῆν ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῆς, καὶ ἐξεδίκησεν τὸ
3 18, 9. 18. αἷμα τῶν δούλων αὐτοῦ ἐκ χειρὸς αὐτῆς. 3 Καὶ
δεύτερον εἴρηκαν· Ἀλληλούια. καὶ ὁ καπνὸς αὐτῆς
4 5. 14 4. 4. ἀναβαίνει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. 4 Καὶ
ἔπεσαν οἱ πρεσβύτεροι οἱ εἴκοσι τέσσαρες καὶ τὰ
τέσσερα ζῶα, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ τῷ καθη-
μένῳ ἐπὶ τῷ θρόνῳ, λέγοντες· Ἀμήν· ἀλληλούϊα.
5 Καὶ φωνὴ ἐκ τοῦ θρόνου ἐξῆλθεν, λέγουσα·
Αἰνεῖτε τῷ θεῷ ἡμῶν πάντες οἱ δοῦλοι αὐτοῦ,
καὶ οἱ φοβούμενοι αὐτὸν οἱ μικροὶ καὶ οἱ μεγάλοι.
6 11, 2 11, 15 6 Καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ὄχλου πολλοῦ καὶ
ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν καὶ ὡς φωνὴν βροντῶν
ἰσχυρῶν, λεγόντων· Ἀλληλούια, ὅτι ἐβασίλευσεν
κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ παντοκράτωρ. 7 Χαίρωμεν
καὶ ἀγαλλιῶμεν, καὶ δῶμεν τὴν δόξαν αὐτῷ, ὅτι
ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ ἀρνίου καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ
8 19, 14; 15, 6. ἡτοίμασεν ἑαυτήν. 8 Καὶ ἐδόθη αὐτῇ ἵνα περι-
βάληται βύσσινον λαμπρὸν καθαρόν· τὸ γὰρ βύσσι-
9 14, 13; 20, 6; 21, 5; 22, 6. Matth. 22, 2. νον τὰ δικαιώματα τῶν ἁγίων ἐστίν. 9 Καὶ λέγει
μοι· Γράψον· Μακάριοι οἱ εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ
γάμου τοῦ ἀρνίου κεκλημένοι· καὶ λέγει μοι· Οὗτοι
οἱ λόγοι ἀληθινοὶ τοῦ θεοῦ εἰσίν. 10 Καὶ ἔπεσα
Lc.14,16. 10 22,8s.; 12, 17. ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ προσκυνῆσαι αὐτῷ.
καὶ λέγει μοι· Ὅρα μή· σύνδουλός σου εἰμὶ καὶ
τῶν ἀδελφῶν σου τῶν ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν
Ἰησοῦ· τῷ θεῷ προσκύνησον. ἡ γὰρ μαρτυρία
Ἰησοῦ ἐστὶν τὸ πνεῦμα τῆς προφητείας.
11 6, 2. 11 Καὶ εἶδον τὸν οὐρανὸν ἠνεῳγμένον, καὶ
ἰδοὺ ἵππος λευκός, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν
καλούμενος πιστὸς καὶ ἀληθινός, καὶ ἐν δικαιοσύνῃ

2 Ier. 51, 25. Deut. 32, 43. 3 Is. 34, 10. 4 Ps. 105, 48.
5 Ps. 133, 1; 134, 1. 20; 114, 13. 6 Ez. 1, 24. 7 Ps. 117, 24.

κρίνει καὶ πολεμεῖ. 12 Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς 12 12, 3
φλὸξ πυρός, καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διαδήματα 2, 17.
πολλά, ἔχων ὄνομα γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν
εἰ μὴ αὐτός, 13 Καὶ περιβεβλημένος ἱμάτιον
ῥεραντισμένον αἵματι, καὶ κέκληται τὸ ὄνομα αὐ-
τοῦ· Ὁ Λόγος τοῦ θεοῦ. 14 Καὶ τὰ στρατεύματα 14 19, 8,
τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ἠκολούθει αὐτῷ ἐφ' ἵπποις λευ- 4, 4.
κοῖς, ἐνδεδυμένοι βύσσινον λευκὸν καθαρόν. 15 Καὶ 15 1, 16;
ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύεται ῥομφαία ὀξεῖα, 2, 12;
ἵνα ἐν αὐτῇ πατάξῃ τὰ ἔθνη· καὶ αὐτὸς ποιμα- 12, 5;
νεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ· καὶ αὐτὸς πατεῖ τὴν ληνὸν τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς
τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος, 16 Καὶ ἔχει ἐπὶ τὸ 16 17, 14.
ἱμάτιον καὶ ἐπὶ τὸν μηρὸν αὐτοῦ ὄνομα γεγραμ- 1 Tim.
μένον· Βασιλεὺς βασιλέων καὶ κύριος κυρίων. 6, 15.

17 Καὶ εἶδον ἕνα ἄγγελον ἑστῶτα ἐν τῷ ἡλίῳ,
καὶ ἔκραξεν φωνῇ μεγάλῃ, λέγων πᾶσιν τοῖς
ὀρνέοις τοῖς πετομένοις ἐν μεσουρανήματι· Δεῦτε,
συνάχθητε εἰς τὸ δεῖπνον τὸ μέγα τοῦ θεοῦ,
18 Ἵνα φάγητε σάρκας βασιλέων καὶ σάρκας
χιλιάρχων καὶ σάρκας ἰσχυρῶν, καὶ σάρκας ἵππων
καὶ τῶν καθημένων ἐπ' αὐτῶν, καὶ σάρκας πάντων
ἐλευθέρων τε καὶ δούλων, καὶ μικρῶν καὶ με-
γάλων. 19 Καὶ εἶδον τὸ θηρίον καὶ τοὺς βασιλεῖς 19 13, 1;
τῆς γῆς καὶ τὰ στρατεύματα αὐτῶν συνηγμένα 17, 12;
ποιῆσαι τὸν πόλεμον μετὰ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ 16, 14.
ἵππου καὶ μετὰ τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ. 20 Καὶ 20 16, 13;
ἐπιάσθη τὸ θηρίον, καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ ψευδο- 20, 10.
προφήτης ὁ ποιήσας τὰ σημεῖα ἐνώπιον αὐτοῦ,
ἐν οἷς ἐπλάνησεν τοὺς λαβόντας τὸ χάραγμα τοῦ
θηρίου καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ·
ζῶντες ἐβλήθησαν οἱ δύο εἰς τὴν λίμνην τοῦ

13 Is. 63, 1 ss. 15 Ps. 2, 9. Is. 63, 3. 17 Ez. 39, 4. 17.
18 Ez. 39, 18. 20. Is. 49, 26. 20 Is. 30, 33. Dan. 7, 11.

πυρὸς τῆς καιομένης ἐν θείῳ. [21] Καὶ οἱ λοιποὶ
ἀπεκτάνθησαν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ καθημένου ἐπὶ
τοῦ ἵππου τῇ ἐξελθούσῃ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ,
καὶ πάντα τὰ ὄρνεα ἐχορτάσθησαν ἐκ τῶν σαρκῶν
αὐτῶν.

CAPUT XX.

Draco ligatur et in abyssum mittitur ad mille annos, quibus animae sanctorum imprimis martyrum cum Christo regnabunt. Deinde excitatus a soluto diabolo innumerus exercitus Gog et Magog: bellum adversus civitatem dilectam gerens perdetur, et fiet iudicium extremum mortuorum omnium.

1 18, 1; [1] Καὶ εἶδον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ
9, 1; οὐρανοῦ, ἔχοντα τὴν κλεῖν τῆς ἀβύσσου καὶ ἅλυσιν
1, 18. μεγάλην ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ. [2] Καὶ ἐκράτησεν
2 12, 9. τὸν δράκοντα, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος, ὅς ἐστιν διάβολος
3 17, 10 καὶ ὁ σατανᾶς, καὶ ἔδησεν αὐτὸν χίλια ἔτη. [3] Καὶ
ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἄβυσσον, καὶ ἔκλεισεν καὶ
ἐσφράγισεν ἐπάνω αὐτοῦ, ἵνα μὴ πλανήσῃ ἔτι τὰ
ἔθνη, ἄχρι τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη· καὶ μετὰ ταῦτα
δεῖ αὐτὸν λυθῆναι μικρὸν χρόνον.
4 6, 9; [4] Καὶ εἶδον θρόνους, καὶ ἐκάθισαν ἐπ' αὐτούς,
11, 7; καὶ κρίμα ἐδόθη αὐτοῖς· καὶ τὰς ψυχὰς τῶν πε-
13, 15; πελεκισμένων διὰ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ καὶ διὰ
22, 5. τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ οἵτινες οὐ προσεκύνησαν
τὸ θηρίον οὐδὲ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔλαβον
τὸ χάραγμα ἐπὶ τὸ μέτωπον καὶ ἐπὶ τὴν χεῖρα
αὐτῶν· καὶ ἔζησαν καὶ ἐβασίλευσαν μετὰ τοῦ
Χριστοῦ χίλια ἔτη. [5] Οἱ λοιποὶ τῶν νεκρῶν οὐκ
ἔζησαν ἄχρι τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη. αὕτη ἡ ἀνά-
6 2, 11; στασις ἡ πρώτη. [6] Μακάριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων
1, 6; μέρος ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ πρώτῃ· ἐπὶ τούτων ὁ
5, 10.

---

2 Is. 24, 22. **4** Dan. 7, 9. 18. 22. 27. **5** Is. 26, 14.
6 Is. 61, 6.

δεύτερος θάνατος οὐκ ἔχει ἐξουσίαν, ἀλλ' ἔσονται ἱερεῖς τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ βασιλεύσουσιν μετ' αὐτοῦ χίλια ἔτη.

7 Καὶ ὅταν τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη, λυθήσεται ὁ σατανᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, 8 Καὶ ἐξελεύσεται πλανῆσαι τὰ ἔθνη τὰ ἐν ταῖς τέσσαρσιν γωνίαις τῆς γῆς, τὸν Γὼγ καὶ τὸν Μαγώγ, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον, ὧν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης. 9 Καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς γῆς, καὶ ἐκύκλωσαν τὴν παρεμβολὴν τῶν ἁγίων καὶ τὴν πόλιν τὴν ἠγαπημένην. καὶ κατέβη πῦρ ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατέφαγεν αὐτούς· 10 Καὶ ὁ διάβολος ὁ πλανῶν αὐτοὺς ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς καὶ θείου, ὅπου καὶ τὸ θηρίον καὶ ὁ ψευδοπροφήτης, καὶ βασανισθήσονται ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

7 Ez. 39, 2. 8 Is. 11, 12. Ez. 38, 20; 39, 1. 9 Ez. 38, 8. 12. Deut. 23, 14. Ez. 38, 22; 39, 6. 10 Dan. 7, 9. Is. 6, 1. (Dan. 2, 35.)

11 Καὶ εἶδον θρόνον μέγαν λευκόν, καὶ τὸν καθήμενον ἐπ' αὐτοῦ, οὗ ἀπὸ τοῦ προσώπου ἔφυγεν ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρανός, καὶ τόπος οὐχ εὑρέθη αὐτοῖς. 12 Καὶ εἶδον τοὺς νεκροὺς τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς μικροὺς ἑστῶτας ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ βιβλία ἠνοίχθησαν· καὶ ἄλλο βιβλίον ἠνοίχθη, ὅ ἐστιν τῆς ζωῆς· καὶ ἐκρίθησαν οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. 13 Καὶ ἔδωκεν ἡ θάλασσα τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτῇ, καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ᾅδης ἔδωκαν τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐκρίθησαν ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. 14 Καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ᾅδης ἐβλήθησαν εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός. οὗτος ὁ θάνατος ὁ δεύτερός ἐστιν, ἡ λίμνη τοῦ πυρός.

11 Dan. 7, 9. 12 Dan. 7, 10. Ier. 17, 1. Mal. 3, 16. 13 Is. 26, 19.

15 3, 5; 13, 8; 17, 8; 21, 27; 22, 19. 15 Καὶ εἴ τις οὐχ εὑρέθη ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς γεγραμμένος, ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός.

CAPUT XXI.

Novum caelum, nova terra, nova Ierusalem. Novae nubis, sponsae Agni, splendor caelestis. Duodecim portae, totidem fundamenta muri, ac lumen caeleste.

1 2 Petr. 3, 13. 1 Καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινήν· ὁ γὰρ πρῶτος οὐρανὸς καὶ ἡ πρώτη γῆ ἀπῆλθον,
2 3, 12. Hebr. 12, 22; 11, 10 16. καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι. 2 Καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἰερουσαλὴμ καινὴν εἶδον καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἡτοιμασμένην ὡς
3 Hebr 8, 2; 9, 11. 2 Cor. 6, 16. νύμφην κεκοσμημένην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς. 3 Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ θρόνου λεγούσης· Ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ
4 7, 17. σκηνώσει μετ' αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ λαοὶ αὐτοῦ ἔσονται, καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς μετ' αὐτῶν ἔσται αὐτῶν θεός· 4 Καὶ ἐξαλείψει ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, οὔτε πένθος οὔτε κραυγὴ οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι, ὅτι τὰ πρῶτα
5 4, 2 etc. 2 Cor. 5, 17. Apoc. 22, 6. ἀπῆλθεν. 5 Καὶ εἶπεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τῷ θρόνῳ· Ἰδοὺ καινὰ ποιῶ πάντα. καὶ λέγει μοι· Γράψον, ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοί
6 19, 9; 22, 6; 16, 17, 22, 13 etc. 17. εἰσιν. 6 Καὶ εἶπέν μοι· Γέγοναν. ἐγώ εἰμι τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὦ, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος. ἐγὼ τῷ διψῶντι δώσω ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς δωρεάν· 7 Ὁ νικῶν κληρονομήσει ταῦτα, καὶ ἔσομαι αὐτῷ θεός, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι υἱός.
8 22, 15; 20, 10, 14. 8 Τοῖς δὲ δειλοῖς καὶ ἀπίστοις καὶ ἐβδελυγμένοις καὶ φονεῦσιν καὶ πόρνοις καὶ φαρμακοῖς καὶ

1 Is. 65, 17; 66, 22. 65, 16 ss. 3 Ez. 37, 27. 5 Is. 43, 19. 4 Is. 25, 8; 35, 10; 7 Zach. 8, 8.

εἰδωλολάτραις καὶ πᾶσιν τοῖς ψευδέσιν, τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ πυρὶ καὶ θείῳ, ὅ ἐστιν ὁ θάνατος ὁ δεύτερος.

9 Καὶ ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας τὰς γεμούσας τῶν ἑπτὰ πληγῶν τῶν ἐσχάτων, καὶ ἐλάλησεν μετ' ἐμοῦ, λέγων· Δεῦρο, δείξω σοι τὴν νύμφην τὴν γυναῖκα τοῦ ἀρνίου. 10 Καὶ ἀπήνεγκέν με ἐν πνεύματι ἐπὶ ὄρος μέγα καὶ ὑψηλόν, καὶ ἔδειξέν μοι τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ, 11 ἔχουσαν τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ· ὁ φωστὴρ αὐτῆς ὅμοιος λίθῳ τιμιωτάτῳ, ὡς λίθῳ ἰάσπιδι κρυσταλλίζοντι· 12 ἔχουσα τεῖχος μέγα καὶ ὑψηλόν, ἔχουσα πυλῶνας δώδεκα, καὶ ἐπὶ τοῖς πυλῶσιν ἀγγέλους δώδεκα, καὶ ὀνόματα ἐπιγεγραμμένα, ἃ ἐστιν τῶν δώδεκα φυλῶν υἱῶν Ἰσραήλ· 13 ἀπὸ ἀνατολῆς πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ βορρᾶ πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ νότου πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ δυσμῶν πυλῶνες τρεῖς. 14 Καὶ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἔχον θεμελίους δώδεκα, καὶ ἐπ' αὐτῶν δώδεκα ὀνόματα τῶν δώδεκα ἀποστόλων τοῦ ἀρνίου. 15 Καὶ ὁ λαλῶν μετ' ἐμοῦ εἶχεν μέτρον κάλαμον χρυσοῦν, ἵνα μετρήσῃ τὴν πόλιν καὶ τοὺς πυλῶνας αὐτῆς καὶ τὸ τεῖχος αὐτῆς. 16 Καὶ ἡ πόλις τετράγωνος κεῖται, καὶ τὸ μῆκος αὐτῆς ὅσον καὶ τὸ πλάτος. καὶ ἐμέτρησεν τὴν πόλιν τῷ καλάμῳ ἐπὶ σταδίων δώδεκα χιλιάδων· τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος καὶ τὸ ὕψος αὐτῆς ἴσα ἐστίν. 17 Καὶ ἐμέτρησεν τὸ τεῖχος αὐτῆς ἑκατὸν τεσσαράκοντα τεσσάρων πηχῶν, μέτρον ἀνθρώπου, ὅ ἐστιν ἀγγέλου. 18 Καὶ ἦν ἡ ἐνδόμησις τοῦ

9 17, 1; 15, 1. 6 s.; 19, 7.
10 17, 3. Matth. 27, 53. Apoc. 3, 12.
11 15, 8; 4, 3.
14 Hebr. 11, 10. Eph. 2, 20.
15 11, 1.

10 Ez. 40, 2. 11 Is. 60, 1 s. Ez. 43, 2. 12 ss. Ez. 48, 31 ss.
15 Ez. 40, 3. 48. 16 Ez. 41, 21; 45, 2; 43, 16; 48, 16. 20.
18 Zach. 2, 5.

τείχους αὐτῆς ἴασπις. καὶ ἡ πόλις χρυσίον καθαρὸν
ὁμοιον ὑάλῳ καθαρῷ. 19 Καὶ οἱ θεμέλιοι τοῦ
τείχους τῆς πόλεως παντὶ λίθῳ τιμίῳ κεκοσμημένοι·
ὁ θεμέλιος ὁ πρῶτος ἴασπις, ὁ δεύτερος σάπφειρος,
ὁ τρίτος χαλκηδών, ὁ τέταρτος σμάραγδος, 20 ὁ
πέμπτος σαρδόνυξ, ὁ ἕκτος σάρδιον, ὁ ἕβδομος
χρυσόλιθος, ὁ ὄγδοος βήρυλλος, ὁ ἔνατος τοπάζιον,
ὁ δέκατος χρυσόπρασος, ὁ ἑνδέκατος ὑάκινθος,
21 21, 12, ὁ δωδέκατος ἀμέθυστος. 21 Καὶ οἱ δώδεκα πυ-
22, 2. λῶνες δώδεκα μαργαρῖται· ἀνὰ εἷς ἕκαστος τῶν
πυλώνων ἦν ἐξ ἑνὸς μαργαρίτου· καὶ ἡ πλατεῖα
τῆς πόλεως χρυσίον καθαρὸν ὡς ὕαλος διαυγής.
22 1, 8 etc. 22 Καὶ ναὸν οὐκ εἶδον ἐν αὐτῇ· ὁ γὰρ κύριος
Act 17, ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ ναὸς αὐτῆς ἐστίν, καὶ
24 etc. τὸ ἀρνίον. 23 Καὶ ἡ πόλις οὐ χρείαν ἔχει τοῦ
23 22, 5 ἡλίου οὐδὲ τῆς σελήνης, ἵνα φαίνωσιν αὐτῇ· ἡ
γὰρ δόξα τοῦ θεοῦ ἐφώτισεν αὐτήν, καὶ ὁ λύχνος
αὐτῆς τὸ ἀρνίον. 24 Καὶ περιπατήσουσιν τὰ ἔθνη
διὰ τοῦ φωτὸς αὐτῆς, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς
φέρουσιν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν αὐτῶν εἰς αὐτήν.
25 22, 5. 25 Καὶ οἱ πυλῶνες αὐτῆς οὐ μὴ κλεισθῶσιν ἡμέρας·
νὺξ γὰρ οὐκ ἔσται ἐκεῖ· 26 Καὶ οἴσουσιν τὴν δόξαν
27 13, 8 etc. καὶ τὴν τιμὴν τῶν ἐθνῶν εἰς αὐτήν. 27 Καὶ οὐ
μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν πᾶν κοινὸν καὶ ποιῶν βδέ-
λυγμα καὶ ψεῦδος, εἰ μὴ οἱ γεγραμμένοι ἐν τῷ
βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου.

19 ss. Is. 54, 11 ss. Ex. 28, 17 ss. Ez. 28, 13. **22** Am. 3, 13 etc. **23** Is. 60, 19 s. **24** Is. 60, 3 ss.; 49, 23. Ps. 71, 10. **25** Is. 60, 11. Zach. 14, 7. **26** Is. 60, 5. **27** Is. 52, 1. Ez. 44, 9.

CAPUT XXII.

Flumen arborque vitae. Beatitas aeterna. Ioannes testis fidus. Promissa et comminationes Dei. Verba fida et sancte tuenda. Christi reditus certus.

[1] Καὶ ἔδειξέν μοι ποταμὸν ὕδατος ζωῆς, λαμπρὸν ὡς κρύσταλλον, ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀρνίου. [2] Ἐν μέσῳ τῆς πλατείας 2 2, 7.
αὐτῆς καὶ τοῦ ποταμοῦ ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν ξύλον ζωῆς ποιοῦν καρποὺς δώδεκα, κατὰ μῆνα ἕκαστον ἀποδιδοῦν τὸν καρπὸν αὐτοῦ, καὶ τὰ φύλλα τοῦ ξύλου εἰς θεραπείαν τῶν ἐθνῶν. [3] Καὶ πᾶν κατάθεμα οὐκ ἔσται ἔτι· καὶ ὁ θρόνος τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀρνίου ἐν αὐτῇ ἔσται, καὶ οἱ δοῦλοι αὐτοῦ λατρεύσουσιν αὐτῷ, [4] Καὶ ὄψονται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, 4 7, 3.
καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. [5] Καὶ 5 21, 25.
νὺξ οὐκ ἔσται ἔτι, καὶ οὐκ ἔχουσιν χρείαν λύχνου καὶ φωτὸς ἡλίου, ὅτι κύριος ὁ θεὸς φωτιεῖ ἐπ᾽ αὐτούς, καὶ βασιλεύσουσιν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

6 Καὶ εἶπέν μοι· Οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ 6 21, 5;
ἀληθινοί, καὶ κύριος ὁ θεὸς τῶν πνευμάτων τῶν προφητῶν ἀπέστειλεν τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει. [7] Καὶ 7 3, 11;
ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ. μακάριος ὁ τηρῶν τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου. [8] Κἀγὼ 8 s. 19, 10.
Ἰωάννης ὁ ἀκούων καὶ βλέπων ταῦτα. καὶ ὅτε ἤκουσα καὶ ἔβλεψα, ἔπεσα προσκυνῆσαι ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν τοῦ ἀγγέλου τοῦ δεικνύοντός μοι ταῦτα. [9] Καὶ λέγει μοι· Ὅρα μή· σύνδουλός σου εἰμὶ καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν προφητῶν καὶ τῶν τηρούντων τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τούτου· τῷ θεῷ προσκύνησον. [10] Καὶ λέγει μοι· Μὴ σφραγίσῃς 10 10, 4;
τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου· 1, 3.

1 Ez. 47, 1. Zach. 14, 8. 2 Ez. 47, 7. 12. Gen. 2, 9. 3 Zach. 14, 11. 4 Ps. 16, 15; 41, 3. 5 Dan. 7, 27. Is. 60, 20. 10 Dan. 12, 4.

ὁ καιρὸς γὰρ ἐγγύς ἐστιν. 11 Ὁ ἀδικῶν ἀδικησάτω
ἔτι, καὶ ὁ ῥυπαρὸς ῥυπανθήτω ἔτι· καὶ ὁ δίκαιος
δικαιοσύνην ποιησάτω ἔτι, καὶ ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω
12 22, 7. ἔτι. 12 Ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ, καὶ ὁ μισθός μου
2, 23 μετ' ἐμοῦ, ἀποδοῦναι ἑκάστῳ ὡς τὸ ἔργον
13 1, 8. 17, 21, 6. ἐστὶν αὐτοῦ. 13 Ἐγὼ τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὦ, ὁ πρῶ-
τος καὶ ὁ ἔσχατος, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος. 14 Μακάριοι
14 7, 14; 21, 12. οἱ πλύνοντες τὰς στολὰς αὐτῶν, ἵνα ἔσται ἡ ἐξουσία
αὐτῶν ἐπὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς καὶ τοῖς πυλῶσιν εἰσ-
15 21, 8. Phil. 3, 2 Matth. 7, 6 1 Cor. 6, 9 s. ἐλθωσιν εἰς τὴν πόλιν. 15 Ἔξω οἱ κύνες καὶ οἱ
φαρμακοὶ καὶ οἱ πόρνοι καὶ οἱ φονεῖς καὶ οἱ εἰδωλο-
λάτραι καὶ πᾶς φιλῶν καὶ ποιῶν ψεῦδος.
16 Ἐγὼ Ἰησοῦς ἔπεμψα τὸν ἄγγελόν μου μαρ-
16 1, 1. 11; 3, 22; 5, 5; 2, 28. τυρῆσαι ὑμῖν ταῦτα ἐπὶ ταῖς ἐκκλησίαις. ἐγώ εἰμι ἡ
ῥίζα καὶ τὸ γένος Δαυείδ, ὁ ἀστὴρ ὁ λαμπρὸς καὶ ὁ
πρωϊνός. 17 Καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ νύμφη λέγουσιν·
17 14, 1 19, 10; 21, 9. 6 Io 7, 37 4, 14 Ἔρχου. καὶ ὁ ἀκούων εἰπάτω· Ἔρχου. καὶ ὁ διψῶν
ἐρχέσθω, ὁ θέλων λαβέτω ὕδωρ ζωῆς δωρεάν.
18 Μαρτυρῶ ἐγὼ παντὶ τῷ ἀκούοντι τοὺς λόγους
18 15, 1. 6 ss. τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου· ἐάν τις ἐπιθῇ
ἐπ' αὐτά, ἐπιθήσει ὁ θεὸς ἐπ' αὐτὸν τὰς πληγὰς
19 21, 10 etc. τὰς γεγραμμένας ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. 19 Καὶ ἐάν
τις ἀφέλῃ ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ βιβλίου τῆς προ-
φητείας ταύτης, ἀφελεῖ ὁ θεὸς τὸ μέρος αὐτοῦ
ἀπὸ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καὶ ἐκ τῆς πόλεως τῆς
ἁγίας, τῶν γεγραμμένων ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ.
20 22, 7. 17; 1, 7. 20 Λέγει ὁ μαρτυρῶν ταῦτα· Ναὶ ἔρχομαι ταχύ.
Ἀμήν· ἔρχου, κύριε Ἰησοῦ. 21 Ἡ χάρις τοῦ κυρίου
21 Hebr. 13, 25 etc. Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων τῶν ἁγίων. Ἀμήν.

11 Dan. 12, 10. 12 Ps. 61, 13. Is. 40, 10; 62, 11. 13 Is. 41, 4; 44, 6; 48, 12. 16 Is. 11, 1. 17 Is. 55, 1. 18 Deut. 4, 2. Prov. 30, 6. 19 Deut. 12, 32.

TABULA CODICUM MANUSCRIPTORUM ET VERSIONUM NOVI TESTAMENTI [1].

I. Codices graeci.

1. Evangeliorum unciales.

ℵ Sinaiticus Petropol. saec. IV, Nov. Test. integrum continens.
A Alexandrinus Londin. s. V, Nov. Test. a Matth. 25, 6 continens.
B Vaticanus Rom. s. IV, Nov. Test. exc. Hebr. 9, 14 usque ad 13, 25, 1 et 2 Tim., Tit., Philem., Apoc. continens.
C Ephraemi Syri Paris. rescr. s. V, fragmenta omnium Nov. Test. librorum continens.
D Bezae Cantabrig., graeco-lat., s. VI, Evv. et Act. continens.
E Basil. s. VIII, Evv.
F Boreeli Rheno-Trai. s. IX, Evv.
Fa margo Octateuchi Coisl. s. VII.
G Seidelii Lond. s. IX-X, Evv.
H Seidelii Hamb. s. IX-X, Evv.
I Petrop. rescr. s. V, VI, VII, Evv., Act., Epp. fragm.
Ib Lond. rescr. s. V, Ev. Io. fragm.
K Cyprius Paris. s. IX, Evv.
L Paris. s. VIII, Evv.
M Camp. Paris. s. IX, Evv.
N Lond., Vind., Vat., Patm. s. VI, Evv. fragm.
O Mosqu. s. IX, Ev. Io. fragm.
P Guelferb. rescr. s. VI, Evv. fragm.
Q Guelferb. rescr. s. V, Evv. Luc. et Io. fragm.
R Nitr. Lond. rescr. s. VI, Ev. Luc. fragm.
S Vat. Rom. a. 949, Evv.

---

[1] Conf. post Tischendorfium (Ed. VII Prolegg. Nov. Test. graece mai.) v. Gebhardt, Nov. Test. graece. Adnott. crit.

T^a Borg. Rom. s. V, Evv. Luc., Io. fragm.
T^b Petrop. s. VI, Ev. Io. fragm.
T^c Porfir. Petrop. s. VI, Ev. Matth. fragm.
U Nan. Venet. s. X, Evv.
V Mosqu. s. IX, Evv.
W^a Paris. s. VIII, Ev. Luc. fragm.
W^b Neap. rescr. s. VIII, Evv. Matth., Marc., Luc. fragm.
W^c Sangall. s. IX, Evv. Marc., Luc. fragm.
W^d Cantabr. s. IX, Ev. Marc. fragm.
W^e Oxon. et Atho. s. IX, Ev. Io. fragm.
X Monac. s. IX-X, Evv. fragm.
Y Barb. Rom. s. VIII, Ev. Io. fragm.
Z Dublin. rescr. s. VI, Ev. Matth. fragm.
Γ Oxon. Petrop. s. IX, Evv.
Δ Sangall. gr.-lat. s. IX, Evv.
Θ^a Tischend. Lips. s. VII, Ev. Matth. fragm.
$\Theta^{b\text{-}d}$ Petrop. s. VI et VIII, Evv. fragm.
$\Theta^{e\text{-}h}$ Porfir. s. VI et IX, Evv. fragm.
Λ Oxon. s. IX, Evv. Luc., Io.
Ξ Zacynth. Lond. rescr. s. VII, Ev. Luc. fragm.
Π Smyrn. Petrop. s. IX, Evv.
Σ Rossan. s. VI, Evv. Matth., Marc.
Φ Nobis est archetypus ille, unde codd. minusc. 13, 69, 124, 346 fluxerunt.

Codices litteris *minusculis* scripti numeris 1, 2, 3 etc. notantur. Ex magna eorum quibus evangelia continentur copia eminent:

1 Basil. s. X, Evv., Act., Epp.
13 Paris. s. XII, Evv. (vide Φ).
22 Colb. Paris. s. XI, Evv.
28 Colb. Paris. s. XI, Evv.
33 Colb. Paris. s. XI, Evv., Act., Epp.
69 Leicestr. s. XIV, Nov. Test. (vide Φ).
81 (2^{pe} ap. Ti.) Petrop. s. IX, Evv.
102 (w^{scr}) Cantabr. a. 1316, Nov. Test.
124 Vindob. s. XII, Evv. (vide Φ).
131 Vat. Rom. s. XI, Nov. Test.
157 Urbino-Vat. s. XII, Evv.
209 Venet. s. XI-XII, Nov. Test.
238 Mosqu. s. XI, Evv. Matth., Marc.
346 Mediol. s. XII, Evv. (vide Φ).

Evangelistaria sunt 17^{ev}, 38^{ev}, 48^{ev} etc., Evv.^{11}, i. e. undecim evangelistaria.

2. *Actuum Apostolorum unciales.*

ℵ A B C D vide ad Evv.
E Laud. Oxon., gr.-lat., s. VI.
G Petrop. s. VII, fragm.
H Mutin. s. IX.
I vide ad Evv.
L Angel. Rom. s. IX, Act. Apost., Epp.
P Porfir. Petrop. rescr. s. IX, Act. Apost., Epp., Apoc.

Minusculorum praeter 13 (Evv. 33) et 31 (Evv. 69) laudandus 61 (antea Io.^{11}, p^{scr}) Tischend. Lond. a. 1044, optimae notae.

3. *Epistolarum catholicarum unciales.*

ℵ A B C vide ad Evv.
K Mosqu. s. IX. Epp. cath. et Paul.
L vide ad Act. Apost.
P vide ad Act. Apost.

Minusculi paucis exceptis (ut 61) iidem sunt qui Actus Apost. continent.

4. *Epistolarum Pauli unciales.*

ℵ A B C vide ad Evv.
D Clarom. Paris., gr.-lat., s. VI.
E Sangerm. Petrop. s. IX (codicis D apogr.).
F Augiensis Cantabr. s. IX (codicis G apogr.).
F^a vide ad Evv.
G Borner, Dresd., gr.-lat., s. IX.
H Paris., Mosqu. al. s. VI, fragm.
I vide ad Evv.
K vide ad Epp. cath.
L vide ad Act. Apost.
M Hamb. Lond. s. IX, fragm.
N Petrop. s. IX, fragm.
O Petrop. s. VI, fragm.
O^b Mosqu. s. VI, fragm.
P vide ad Act. Apost.
Q Porfir. s. V, fragm. papyr.

Inter *minusculos* notatu digni praeter 17 (Evv. 33), 37 (Evv. 69), 27 (k^{scr}, Evv. 102): Cantabr. a. 1316, 47 Oxon. s. XI-XII, 67 Vindob. s. XII (67^{**} significat correctiones).

5. *Apocalypseos unciales.*

ℵ A C vide ad Evv., P ad Act. Apost., Q (al. B) Basil. Vat. s. VIII.

Minusculos memoramus: 1 Reuchl. Mayhing. s. XII, 7 Lond. s. XI, 14 (Evv. 69), 38 Vat. s. XIII, 95 Parh. s. XII-XIII.

II. Versiones.

1. *Latinae:* Italae (It) codices (plerique s. V et VI) sunt: a Vercell., a_2 Cur., b Veron., c Colb. Par. s. XII, d (vide D), e Palat. Vind., f Brix., ff^1 Corb. Petrop. s. VIII ff^2 Corb. Par., g^1 et g^2 Sangerm., h Clarom. Vat., i Vindob., j Saret., k Bob. Taur., l Rhed. Vratisl., n Sangall. s. VII et VIII, q Monac., r Dublin., s Ambros. Hi omnes evangelia vel evangeliorum fragmenta (exigua sunt a_2, n, o, p, r, s) continent. Actuum Apost. sunt: d (vide D), e (vide E), g Holm. s. XIII, g_2 fragm. Mediol. s. X-XI, h fragm. Paris., s fragm. Vindob. Epistolarum Pauli sunt: d (e f), g (vide D E F G), gue fragm. Guelferb., r fragm. Monac., r_2 fragm. Monac., r_3 fragm. Gotvic. Ad Epp. cathol. spectant: ff Corb. Petrop. s. X (Ep. Iacobi), q fragm. Monac., s fragm. Vindob. Apocalypseos sunt: g Holm. s. XIII, h fragm. Paris. Ad plerosque Nov. Test. libros spectat: m, i. e. Speculum Augustini quod dicunt.

Vulgatae (Vulg.) codices antiquissimi (s. VI-VIII) sunt: am (Amiatinus) bodl demid em erl for fos fu (Fuldensis) gat harl ing mm mt pe prag reg rus (Rushw.) san taur tol cav; Vulg. Cl. significat editionem Clementis VIII auctoritate editam.

2. *Syriacae*[1] (syrr): syr^a Syriaca vetus a Suretono edita, syr^b Peschittho, syr^c Charclensis (syr^{ct} textum, syr^{cm} marginem, syr^{c*} scripturam asterisco notatam significat),

[1] Cf. *S. P. Tregelles* apud *Hornium*, Introduction IV (ed. 11, 1863), 258 ss. 727 ss.

syr^{d} Evangeliarium Hierosolymitanum, syr^{bodl} epp. 2 Pe., 2 et 3 Io., Iud. e codice Bodleiano.

3. *Aegyptiacae*[1]: sah Sahidica vel Thebaica, basm Basmurica, cop Memphitica (cop^{opt} optimos huius versionis codices significat).

4. *Reliquae*[2]: aeth Aethiopica, arm Armenica, go Gothica Ulfilae.

Patrum nomina, cum pleraque explicatione non egeant, haec fere monenda sunt:

Cl et Cyr Clemens et Cyrillus Alexandrini sunt, Cl^{ro} Cl. Romanus, Cyr^{hi} Cyrillus Hierosolymitanus, Ir^{i} Irenaei interpres, Or^{i} Origenis interpres, Mcion^{tert} Marcion apud Tertullianum, Naas Naasseni in Philosophumenis, Tat^{diat} Tatiani diatessaron (ex commentario Ephraemi).

---

[1] Cf. *J. B. Lightfoot* apud *Scrivenerum*, Introduction (ed. II, 1874) p. 319 ss.

[2] Cf. *Tregelles* apud *Hornium* l. c. p. 299-323; *Smith*, Dictionary s. v. Versions.

TABULA LOCORUM

HAC ALTERA EDITIONE MUTATORUM, AUCTORITATIBUS INSTRUCTA.

Praemonenda. Signa codicum manuscript. vide supra p. 691 ss. (cf. librum meum inscriptum Handbuch der Einleitung ins Neue Testament, Freiburg, Herder, 1893, p. 110 ss.).

Significatio reliquarum abbreviationum, quibus hic et in Adnotationibus criticis usus sum quaeque explicatione egent, haec est.

add = addit, addunt.
al = alii.
Ask = Askew, editor biblicarum scripturarum.
Aug = Augustinus, episcopus Hipponensis, † 430.
Bas = Basilius, episcopus Caesareensis, † 379.
Be = Beza, theologus reform. Genevensis, editor Novi Test. Graeci saec. XVI.
Bed = Beda Venerabilis, episcopus Anglus, † 735.
ben = editio codicis B Benedictina Romae 1869 s.
c. = cum.
Chrom = Chromatius, episcopus Aquileensis, † ca. 407.
Chrys = Chrysostomus, episc. Constantinopol., † 407.
Compl = Complutensis, id est Graecorum Bibliorum prima editio saec. XVI a Cardinali Ximenes comparata.
cop, copt = versio Coptica sive Memphitica Aegypt.
corr = libri correctorii ad Vulgatam versionem Clementinam anni 1592, alibi simpliciter: corrector.
Crt = Cureton, a quo versio Curetonia, vetus Syriaca, nomen invenit.
Cypr = Cyprianus, episcopus Carthaginiensis, † 258.
Ec sive ecl = Eusebii Eclogae.
Elz = Elzeviri, bibliopolae Amstelodamenses, editores Novi Test. Graeci Stephaniani, quam Receptam vocaverunt.
Epiph = Epiphanius, episcopus Cyprius, † 403.
Er = Erasmus Roterodamensis, † 1536.
Eus = Eusebius Pamphili, episcopus Caesareensis Syriae, † 340.
gat = cod. Evv. St. Gatienus Turonum.
Gaud = Gaudentius, saec. IV.
go, got = versio Gothica Ulfilae episcopi.
Griesb = Griesbach.
Hcl = versio Syriaca Thomae Heracleensis, sive Philoxeniana emendata.
Hier = Hieronymus, presbyter doctissimus, † 420.
Hil = Hilarius, episcopus Pictaviensis, † 366.
Hipp = Hippolytus, episcopus Ponticus, fug. 220.
Iren = Irenaeus, episcopus Lugdunensis, † ca. 202.
La = Lachmann.
Latt vel latt = Patres Ecclesiae et scriptores ecclesiastici latini.
Lucif = Lucifer, episcopus Caralitanus, † ca. 370.

lux = cod. Lectionarii Graeci Luxoviensis.
Mcl = Eusebius contra Marcellinum (Epistola).
Meth = Methodius, † 311.
mu = multi.
om = omittit, omittunt.
omn = omnes.
Or sive Orig = Origenes, presbyter Alexandrinus, 185-254.
Pesch, Pst = Peschittho sive simplex, versio Novi Testamenti Syriaca vetustissima.
Petr Alex = Petrus Alexandrinus episcopus, † 311.
pl = plurimi.
pler = plerique.
pm = permulti.
Pr = Eusebii Praeparatio evangelica.
pr = prima manus sive ipse scriptor textus.
praem = praemittit, praemittunt.
Primas = Primasius, episcopus Hadrumetinus, fugit 550.
rel = reliqui.
sah = versio Aegyptiaca Sahidica, alias Thebaica (a sahid = regio occidentalis).
Sch = Schaf, editor versionum Novi Test. orientalium.
ς = Rob. Stephanus (Nov. Test., ed. 1530 regia).
Tert = Tertullianus, presbyter Africanus, † ca. 230.
Ti = Tischendorf.
Tr = Tregelles.
Usc = Uscan vel Oscan, episcopus Armeniacus, editor versionis Novi Test. Armeniacae proximae Vulgatae Latinae.
vid = videtur.
W-H = Westcott-Hort.
Zohr = versio Novi Test. Armeniaca Zohrabi sumptibus monasterii Lazaristarum. Venetiis 1789.

al, mu, pl plerumque ad codices minusculos refertur.

Cum partitio sacri textus in versus Stephaniana nostri aevi inventio sit neque ulla antiqua auctoritate fulta eaque iam a Beza et Elzeviris passim mutata, eius respectu dissensionem inter graecam latinamque lectionem conservari debere non putavi eamque ubi adhuc fuerat sustuli.

Ad notandam primam scripturam asterisco, ab ipsa prima manu profectam correcturam duplo asterisco, ad notandos primum et sequentes correctores litterulis a, b, c, d ad latus litterae codicis appositis utimur.

Evangelium Matthaei.

2, 23: *Ναζαρεθ* Be La Ti Tr c. Bben C E K M U V *Γ Π* al plus 30 (Matth. 21, 11 et ℵ D). It pler Vulg sah copt al . . . *Δ* 1 *ναζαραθ* . . . *ναζαρετ* ς W-H c. ℵ D L S etc.

3, 6: *Ιορδανῃ* sine *ποταμῳ* ς c. C^3 D E K L S U V *Γ Π* al pl It Vulg Hil 497 al . . . *ποταμῳ* ℵ B C^* M *Δ* al plus 36 sah copt syrr omn arm aeth al.

4, 12: *Ακουσας δε ο Ιησους* ς Griesb La c. C** (vid) E K L M P S U V *Γ Δ* 1 al pler It pler Vulg syrr omn arm Hil 620 Gaud . . . om *ο Ιησους* ℵ B C^* 33 k am for copt aeth Orig 3, 502; 4, 161[e]. 398[e]. Eus h e 3, 24 (417) dem 458 Aug.

13: *Ναζαρεθ* ℵ* D E K M U V al pm It pler Vulg copt sah Eus dem Orig Aug ter . . . *ναζαρετ* ς c. $ℵ^2$ L S U al

pl Orig . . . *ναζαραθ* La c. C P Δ . . . *ναζαρα* ℵ^{b} B* Z 33 k Orig.

5, 41: *ετι αλλα δυο* = et alia duo c. D a b c g^{1} h k Vulg Chrom . . . alia duo ff^{1} l am for syr Crt Iren 243 Aug . . . et duo arm . . . om *ετι αλλα* ℵ B L rel f syrr Pesch et Hcl copt got aeth Bas bapt Chrys txt et comm. Recte Vulg. Nam ut pallium plus est tunica. Salvator noster dicit non debere nos indulgentiae nostrae concessionem ad modum mensuramque iniuste a nobis requisiti restringere, sed eam supergredi. Ceterum cf. Adnot. crit. ad Matth. 1, 25.

45: *οτι ς* c. B D Z d . . . *ος* Orig 1, 768 a b c Iren 224. 280, Cypr 209. 248. 260. 310. Hil 295, Lucif 122. Praevalent Origenis, Irenaei, Cypriani, Hilarii, Luciferi auctoritates.

6, 6: *εν τῳ κρυπτῳ* Griesb c. D 1. 13. 124. 282 It Vulg . . . *τῳ εν τ. κρ. ς* c. B Z ℵ.

14: *ο ουρανιος* add *τα παραπτωματα υμων* L Vulg c ff^{1} g$^{1\,et\,2}$ l copt syr hier arm Usc aeth Eus in ps 35^{1} . . . om B D rel syrr Crt Pst et Hcl.

15: *τοις ανθρωποις*. non add *τα παραπτωματα αυτων* ℵ D 1 a c ff^{1} g^{1} h k l syr Pst . . . add *τα παρ. αυτ.* B L 33 rel (b) f syrr Crt et Hcl copt sah arm aeth got — *αφησει* add *υμιν* ℵ D a b c f Vulg Cl.

16: *αμην λεγω υμιν* add *οτι ς* c. L rel c ff^{1} g^{1} Vulg . . . om B D 1 a b f h m arm aeth.

22: *σου* post *οφθαλμος* 1° add B C Z Vulg a b c ff^{1} g$^{1\,et\,2}$ h l aeth Orig Int 11. 100^{c}. 164^{c}, Hil 631^{c} . . . om *σου* ℵ L T 1. 33 rel am f syrr Crt Pst et Hcl copt sah got arm Clem 294 Eus in ps 34^{b} Orig Prov 92.

25: *φαγητε* Ti c. ℵ 1. 4. 22 codd, quos sequitur Hieron, qui in epist. ad Damas. usum se testatur codicum graecorum emendata collatione, sed et veterum. a b ff^{1} k l Vulg sax franc pers^{w} syr Crt aeth al^{p} Clem, qui non accurate inter Matth et Luc distinxit. Athan 280, qui accurate affert 25—30. Hil 631^{e} . . . add *η τι πιητε* B 33 gat lux c f g^{1} h m copt (sah) arm Orig 1, 711^{d} (*μηδε τι πι.* Eus in ps 38^{d}) — *και τι πι.* E rel syrr Pst et Hcl got.

7, 29: *και οι Φαρισαιοι* C 33 Vulg a (b) c (ff^{1}) g$^{1\,et\,(2)}$ h l syrr Crt Pst et Hcl arm Usc Eus D E 27^{b} Hil (640)

. . . om ℵB rel f syr Hier sah copt got arm Zohr aeth Eus DE 444^{e}.

8, 10: *τοις απολ. αυτῳ* C 33 Vulg It syrr Crt Pst et Hcl copt sah arm . . . om *αυτῳ* ℵB rel.

13: *υπαγε, και* Tr [*καὶ*] ς c. CL rel Vulg o fff^{1} syr Hol got arm aeth Orig IV. X. 271^{e}. 278^{d} . . . om *και* ℵ B a b g$^{1.2}$ h k syrr Crt et Pst sah copt Iren 287.

15: *αυτοις* ς ℵ^{b} L M Δ 1. 33 Vulg It syrr Crt et Pst impr cop aeth . . . *αυτῳ* ℵ^{c} B C X (W tol) E F G K S U V Γ syr Pst MS et Hcl got arm Orig 4, 278^{d}.

25: *οι μαθηται αυτου* ς c. C* (vid) Vulg Cl X. 1 syrr Pst et Hcl b g^{1} got aeth . . . *οι μαθηται* solum C^{2} L Δ E F (ap Wetst) K M S W V Γ Λ Eus in ps 619^{b} (unc. incl.) arm . . . om ℵB 33 c spat am for harl emm a o fff^{1} h l cop sah.

— *σωσον* add *ημας* ς c. L X 33 rel *νν* Eus in ps 619^{b} . . . om B C ℵ 1.

27: *οτι* La c. C a b c ff^{1} g^{1} syr Pst copt sah aeth Hil 644 . . . add *και* ℵ B L rel d f syr Hcl got arm am for.

28: *Γερασηνων* La c. D (vid quia d) Orig 4, 40^{d} b c d f ff^{1} g^{1} h l a (g . . . soenorum) sah Hil 645^{a} Vulg . . . *Γαδαρηνων* B C M syr Pst et Hcl (text) (mg *γερασηνων* et *γεργ.*) ℵ* *Γαζαρηνων*, ℵ^{c} *γεργεσ.* Δ graec. *γαραδηνων*, lat Gerasenorum. Orig. 4, 141^{a} dicit: *εν ολιγοις Γαδαρηνων*, ipse vult *γεργεσανων*. Epiph *γαδαρηνων* (Haeres. 65, p. 650) . . . *Γεργεσηνων* ς c (C in mg) (L X) (1) E K S U V copt got arm aeth.

29: *Ιησου υιε* ς c. C^{a} D (ut vid) X rel Vulg Cl a b c d f g^{1} h syrr Pst et Hcl sah got arm aeth Eus D E 133^{b}. 861^{d}? . . . om ℵ B C* L 1. 33 am for tol harl ff^{1} k l m copt Orig 3, 503^{e}, Eus D E 163^{d}. 272^{d} in ps 189^{e}. 345^{b} in Es 401^{b}, Cypr 296.

9, 2: *σοι αι αμαρτιαι σου* ς c. L X rel Vulg a b c d fff^{1} g^{1} h syrr Pst et Hcl copt sah arm got Iren 313 (2^{e}) Orig Int 11, 363^{e}, Hil 646^{b} . . . *σοι αι αμαρτιαι* D (gr.) Δ^{b} for k Iren 313 (1^{e}) Orig (3, 231^{e}) 4, 452^{e} Eus Ec Pr 229, Hil 456^{b} . . . *σου αι αμαρτιαι* B C Δ* 1. 33 aeth (M *αι αμαρτ. σου*) Orig 11, 126^{d}.

5: *σοι αι αμαρτιαι* ς c. Δ 1. 33 S U for b d got . . . tibi peccata tua Vulg a c fff^{1} g$^{1\ et\ 2}$ h l syrr Pst et

Hcl copt sah arm aeth . . . *σου αι αμαρτ.* B C L X D E F G K M V.

9, 10: *ιδου* Ti c. ℵ D Vulg a b c f ff^1 g^1 sah copt aeth Hier . . . *και ιδου* (om syr Pst) ς c. B C unc rel et minusc h k q syr Hcl got arm Eus D E 120^c.

18: *λεγων* sine *οτι* Ti c. ℵ D 1. 13. 33. 124. 127. 262 ut aliqu It pler am fu for sah copt Pst arm aeth Bas 2, 232, Hil 649^b, Chrys . . . ς La add *οτι* c. B C E F G K L S U X Γ Δ Π al pler q got syr Hcl 2 codd Bas.

10, 12: *λεγοντες· ειρηνη τω οικω τουτω* ℵ* et ℵ^{cd} D L 1 Vulg Cl a b c f ff^1 g^1 h arm aeth (dicite eis: pax vobis sah cod Ask) . . . om ℵ^b (vid) ℵ^{ca} B C P X 33 rel am syrr Hcl et Pst copt.

14: *χοντορτ.* add *εκ* La Ti c. ℵ C 33. 157 al It pler Vulg (It Vulg: de) syr Pst arm . . . om ς Tr c. B D P rel.

11, 2: *δυο* ς c. C^2 L rel Vulg ff^1 g^1 Orig 3, (469^b) syr Hcl mg, copt aeth: omisso *duo* habent discipulos a b c f h k syr Crt Hil 662^d . . . *δια* ℵ B C* D P Z Δ 33 syrr Pst et Hcl text got arm; cf. ad Matth 1, 25 adnot. crit.

8: *εισιν* ς La Tr c. ℵ^c rel . . . om Ti c. ℵ* B.

21: *Βηθσαϊδά*, sic La Tr c. ℵ^c C (D) Orig 219^a, —*δάν* ς c. ℵ* B, —da a b c Hil 666 Vulg.

13, 14: *επ αυτοις* ς c. D M Vulg Cl b f ff$^{1\,et\,2}$ g$^{1\,et\,2}$ h syr Pst aeth Iren 266 . . . om *επ*: ℵ B C L X Δ 1. 33 E F G K S U V Γ am harl* syr Hcl arm.

34: *ουκ* ς c. D rel It Vulg syrr Crt et Pst copt (vid) aeth Orig 3, 446^b Orig Int 2, 202^e Eus in ps 462^d. 463^e Tert de Res Carn c. 4 . . . *ουδεν* ℵ B C Δ M f syr Hcl arm Clem 803 Orig 3, 8.

48: *και επι τον αιγ.* La c. ℵ^b C 1 Vulg c ff^1 g^2 Orig Int 3, 359^e . . . *επι τον αιγ. και*: ς c. ℵ$^{*\,et\,c}$ B D P rel b e f ff^2 g^1 h syrr Crt Pst et Hcl copt arm aeth.

52: *εν τη βασ.* La c. D M It Vulg Iren 237 Hil 678 . . . om *εν* B C 1. 33 K c copt arm aeth Orig 3, 459^e. (458^{cb}. 459^b) . . . *εις την βασ.* ς.

57: *πατριδι*, add *αυτου* ς C (vid int) L rel Vulg b c f ff^2 g$^{1\,et\,2}$ h, syrr Crt Pst et Hcl copt arm aeth Orig 3, 462^b. 464 . . . *τη ιδια πατριδι* Z Orig 3, 133^a . . . om *αυτου* ℵ B.

14, 12: *το πτωμα* add *αυτου* ℵ* et ca vel cb D L (a) c d ff[1 et 2] g[2] h Vulg (non am san) syrr Crt et Pst aeth . . . om ℵ[a] B C rel syr Hcl arm a b g[1] k copt (a Tr non La).

15, 30: *χωφους, τυφλους, χωλους, κυλλους*: In collocandis his nominibus manifesto decidit omnium dissensionem testimonium Origenis, qui duobus locis, 3, 507[c] et 509[a], nostram habet collocationem, quam aperte etiam Hieronymus in constituenda Vulgata praetulit. Ponunt: 3214 ς c. P ℵ X E G W V syrr Crt et Pst copt arm; 3421 B; 3124 C K; 1324 L Δ M am fuld syr Hcl; 324 D; 3241 a b; 2341 c; al aliter.

17, 26: *ο δε εφη* ℵ, et (at c) ille dixit a b c Vulg . . . *ειποντος δε* La Tr Ti c. B Orig 3, 587[a] . . . *λεγει αυτῳ* D (add *ο Πετρος* ς c. C) C D ς rel.

19, 24: *των ουρανων* La c. Z a b c Vulg Orig 3, 680[a] Hil 704 . . . *του θεου* B D ς.

20, 7: *μου*, La [*μου*] C D Z al, om B c ς Orig 3, 695[d]. 702[b].

21, 7: *επεκαθι(η L)σαν* (ℵ* *εκαθισαν*) ℵ[c] L Elz (non ς 3) g[1 et 2] Vulg copt *επεκαθισεν* B C X Δ 33. 69 (*η*) N F M S U V syr Hcl sah arm Orig 4, 181[c]. 187[b]. 188[c] . . . *εκαθητο* D, sedebat a b c d. — *επανω αυτον* ℵ[c] (ℵ* *επανω επ' αυτων*) D b c f ff[1 et 2] g[1 et 2] h syrr Pst et Hier. Vulg . . . *αυτων* B C N ς Orig.

24: *αποκριθεις* La c. Z L a b c, add *δε* ℵ B C D rel ς.

28: *τις* C a b c Orig 3, 786[c] Hil 726 . . . om ℵ B Z ς Orig 3, 774[d].

32: *ουδε* La Tr c. B a b Vulg Hil 718 . . . *ου* ς Orig 3, 771[c].

22, 10: *αυτου* D a b c rel exc. f Vulg Iren 279 . . . *εκεινοι* B ς . . . om arm Lucif 147.

23, 4: *δεσμ. γαρ* D K rel e f h Vulg Cl Iren 241, Hil 724[1] ς . . . *δε* ℵ B L Δ 1. 33 M am ff[1 et 2] g[1 et 2] C syr copt sah . . . om D[2] T arm.

24, 17: *ο δε επι* D 33 e (et) a b c rel latt. Syrr Pst et Hcl (copt) aeth Iren 322 Cypr 268 Hil 434[c] . . . *ο επι* B Z L rel ς Orig 3, 255[c].

25, 1: *και της νυμφης* D X* 1* a b c rel latt. Syrr Pst et Hcl* arm Orig Int 3, 880f . . . om B C Z L 33 rel copt sah (ap. Mut.) aeth. (Sponsa non in omnibus exemplaribus invenitur, nominatim non in cod Alexandrino. Syr Hcl mg.)

4: *αυτου* bis post *αγγειοις* et post *λαμπαδων* ς b c . . . neutro loco Z . . . semel post *λαμπαδων* D L 1. 33 rel h (*εαυτων* ℵ B) . . . post *αγγειοις* C X rel (latt) syr Hcl copt aeth Vulg d.

26, 63: *εσωπα. και*, add *αποχρηθεις* ς A C N rel a b c f ff2 h. Syrr Pst et Hcl sah arm . . . om Tr B Z L 1. 33. 69. G Vulg ff1 g1 et 2 l copt aeth Orig 4, 386b Orig Int 3, 910c.

27, 42: *πιστευομεν* La c. A a b c, *πιστευσομεν* B D ς, *πιστευσωμεν* ℵ . . . *αυτω* La c. A D a b c ς, *επ' αυτον* ℵ B.

47: *οτι* A B ς Of . . . om ℵ D L a b c Vulg syr Pst arm aeth.

28, 14: *υπο* (a) La c. B D a b c d . . . *επι* A ς Orig 4, 386c.

18: *της γης* La Tr c. B D copt Eus in ps 328c. 616a. *της* om ℵ ς rel Orig 1, 241d.

19: *πορευ. ουν*, La Tr [*ουν*] c. B Δ 1. 33 Vulg c e f ff1. 2 g1 syrr Pst et Hcl copt arm aeth Cypr 34. 110. 131. 395 . . . om A 69 E F G H K M S U V syr Pst Ms. Iren 208, Hipp c Noet 14 (16), Orig Eus D E 6a. 9c. 24c. 132c. 136c. 445a c. Mcl 3c. 159d in Es 425b in ps 328c. 364c. 461d. 636c. Lucif 17 . . . *νυν* D a b h Hil 42d. 177d. 787a.

Evangelium Marci.

1, 2: *εμπροσθεν σου* ς A Δ rel Vulg A fff1. 2 g1. 2 syr Hcl copt W. got arm Orig 1, 385c; 3, 769c; 4, 125c Eus D E . . . om B D P L K a b c l am fuld tol syr Pst syr Hier copt Sch aeth Iren 187 Orig 4, 15c. 126c.

9: *Ναζαρεθ* Tr c. (Elz) D 1. 69* E F H I K M U V Vulg c copt got: *ναζωρετ* ς B L Δ 33. 691 S I' a b d f Orig 4, 150c . . . *ναζαρατ* A P.

10 fin.: *εις* La et Tr c. B D a, in eo b . . . *επ' αυτον* A P c ς.

44: *μηδενι* La c. ℵ A D a b c, add *μηδεν* B ς.

2, 16: *Δια τι* ℵ D a b c rel Vulg . . . *οτι* B L 33 . . . *τι οτι* A C ς rel.

6, 35: *γινομενης* ℵ D (*γεινομενης* per itacismum), fieret b c d Vulg.

7, 2: *αρτους* (sine *τους*) ς c. A X rel ℵ (*αρτον* c b c ff² l syr Pst) . . . *τους αρτ. εμεμψαντο* (vituperaverunt) ς c F K M N S U 1. 33. 69 D (*κατεγνωσαν*) Vulg a c f ff g² l syr Pst et Hcl arm . . . anacoluthon hab.: ℵ A B C X Δ (spat. vac.) E G H V Γ copt got aeth.

8, 26: *υπαγε εις τον οικον σου*, D 69 Vulg a b f ff g¹·² l (arm) . . . om A B C rel c k *νν*.

— *μηδε εις την κωμην εισελθῃς*, A B C L 1. 33 (69) rel c syrr Pst et Hcl (text) copt got arm aeth, et si (*μηδε εαν* 69) in vicum introieris Vulg (b) (f) ff g¹·² l syr Hcl mg, om D c. k; cf. 11, 32: *ειπωμεν* = *εαν ειπωμεν*.

— *μηδενι ειπῃς εις την κωμην* D i (*μηδε εν τῃ κωμῃ*) 69, *μηδε ειπῃς τινι εν τῃ κωμῃ* A C X Δ (manu rec.) 33 rel syrr Pst et Hcl rel got arm aeth (c h): nemini dixeris Vulg b f ff g¹ ²l syr Hcl mg, nemini dicas a . . . om ℵ B L 1* copt.

28: *ως ενα* D Vulg a b c f ff i l . . . *ενα* (solum) ς A C X N rel h syrr Pst et Hcl got arm . . . *οτι εἷς* ℵ B C L copt.

10, 14: *και* ante *μη* ℵ A C D L ς La, a b c rel latt, syrr Pst et Hcl, got arm aeth . . . om B rel.

14, 20: *την χειρα* La c. A a c, om B D P ς.

25: *γεννηματος* La c. ς et B D . . . *γενηματος* A C.

43: *κ. ευθυς* La et sqq c. K B C . . . *κ. ευθεως* A ς . . . *και* D . . . om a c — itemque

45: *ευθυς*, ubi pariter A ς: *ευθεως* habet; *ευθυς* B C.

53: *και οι γραμματεις και οι πρεσβυτεροι* (om *οι* bis D Orig) La c. A D ac Orig 4, 387ᵇ . . . *οι πρεσβυτεροι και οι γραμματεις* B P ς.

68: *συ τι λεγεις* La c. ℵ B N . . . *τι συ* A ς = *τι* D c, quem a.

72: *ευθυς* La c. ℵ B, *ευθεως* D.

15, 14: *εκραζον* La (clamabant) c. A D a c, *εκραζαν* ℵ B N ς . . . add *λεγοντες* ℵ c.

Evangelium Lucae.

1, 35: *εκ σου* (a La uncinis includitur) La c. Cac Iren 216, Cypr 280, et ante nascetur Hil 138 Tert prax 26 . . . om ABDb ς.

76: *και συ* La c. Aabc ς Iren 186 . . . *και συ δε* BCDd.

2, 2: *Κυρινιου* Babc *Κυρεινου* . . . *Κυρηνιου* A, *Κυρηνιου* ℵCDR rel d ς.

5, 25: *εφ ω κατεχειτο* La c. Babc Vulg ς . . . *εφ ο* ℵAC.

36: *σχισας* ante *επιβαλλει* om La c. ςACRX rel latt syr Hcl got arm aeth Iren 276. Contra: 1. 33 syr Pst (post *ουδεις* copt) ℵBDLΞ.

8, 3: *διηκονουν αυτω* La c. ABabς . . . *αυτοις* Dc.

42: *και εγενετο εν τω πορευεσθαι αυτον* La c. CDP, et factum est (contigit bc) dum iret (add Iesus bc, cum iter faceret d) abcd . . . *εν δε τω υπαγειν* ABς.

49: *απο* La c. AD 1, «a» abd, *παρα* BCPRΞς rel, «ad» cfff Vulg Cl.

— *μηκετι* BD, *μη* APς, noli abc.

9, 0: *Ειπεν δε Ηρωδης* La c. BDabc, *και ειπεν* Aς, et ait Vulg.

10, 34: *και επιβασας* La c. CDabc, *επιβασας δε* ABς.

11, 14: *εκβληθεντος* La c. ACLX 33. 69 Vulg bfil copt MS . . . *εξελθοντος* ℵBRΔς 1 rel *νν*. — *και εκβαλοντος αυτον* (eiecto eo Dd, et cum eiecisset daemonium c, et cum eiceret a muto daem. b).

34: *ολον το σωμα* (totum) La c. Cabc, *και ολον* ABς.

14, 17: *ερχεσθαι* ℵADPRLΔK, ut venirent Vulg (in fin. copt) — *ερχεσθε* BX 33 rel, venite abcefi (ad fin. ver. syr Pst).

19, 26: *γαρ* La et Tr (uncinis inclus) ADRς rel syrr Crt et Hcl got . . . om ℵBLa syr Pst copt aeth.

20, 5: *συνελογιζοντο* La c. ℵCDac Vulg fffi syrr Crt et Pst . . . *συνελογισαντο* ςABQRL rel e copt got (*διελ.*).

20, 14: *διελογισαντο* La c. AacKfff Vulg . . . —*ζοντο* ℵBCDQRLς rel e syrr Crt Pst et Hcl copt.
19: *εζητουν* La c. CDcfffi syrr Crt et Pst copt arm . . . *εζητησαν* ABℵRLς rel ae syr Hcl got.

22, 54: *ηγαγον* add *και εισηγαγον* ABRTL rel c syr Hcl copt sah . . . om ℵD1Γ Vulg abefffil syrr Crt et Pst aeth Eus DE 292d.

24, 21: *αλλα γε και* (om APς) ABℵPDς, sed etiam et d = et (om a) nunc abc.
36: *εγω ειμι, μη φοβεισθε* La (uncinis inclus) c Pc Vulg, syrr Pst et Hcl copt W. arm (aeth) . . . om ABDabς syr Crt copt MS sah.
44: *ουτοι οι λογοι* add *μου* ABDNLX33K copt W et MS Hil 504e . . . om ℵΓΔΛabcς (La uncinis inclusit) syrr Pst et Hcl rel copt Sch Iren 206 Cypr 277.

Evangelium Ioannis.

1, 40: *ην* add *δε* La (uncinis inclus) AΔacef Vulg syrr Pst et Hcl* (aeth) . . . om BℵCPL33 rel for b copt arm Orig 3, 443a ς.
41: *πρωτον* LaTr c. ABℵX 1. 39 M Vulg acfl syrr Pst et Hcl copt arm aeth . . . *πρωτος* Lς rel (n 1. 33).
42: *εμβλεψας δε* La ς XΔ 33 SΛ bc syr Hol* copt (latt) et respiciens d, et cum vid c, et aspexit syrr Crt et Pst (aeth) . . . om *δε* ABℵL 1. 69 rel arm.

2, 16: *και μη ποιειτε* La (uncinis inclus *και*) AX 1. 69 Uabc Vulg Cl syrr Pst et Hcl arm aeth Orig Int 1, 84e; 3, 916a . . . om *και* BPL33 rel cf am copt Orig 4 ter.

4, 30: *και εξηλθον* La (uncinis inclus) c. CDb syrr Crt Pst et Hcl aeth . . . *εξηλθον ουν* ℵς 169 Λ Vulg Cl ef copt sah . . . om ABLΔ 33 rel am acg arm Orig 4, 240d.

5, 2: *Βηθσαϊδα* Bc Tert De bapt. 5 syr Hcl mg graec copt (sah) . . . *βηθζαθα* ℵ, belzatha a; betzetha bff, *βηλζεθα* D; *βηθεσδα* AςCΠΔ rel 1. (69) arm.
4: *Κυριου* Aac, om Cbς, La hab. uncinis inclusum.

17, 11: *και* ante *ημεις* Tr c. BYMSU 69 Vulg fg syr Hcl arm. om *και* ς A B^2 ℵ C D L X Δ 1. 33 rel syr Pst copt sah got aeth.

20, 20: *εδειξεν* (—*ξε* B) A B D — add *αυτοις* a b c ς — *τας χειρας* ℵ D a b c ς, praem *και* A B — *αυτοι* A B ℵ D = *αυτου* b c ς, om a.

21, 3: *και* ante *εξηλθον* La (uncinis includit) c. A P b c f g Vulg syrr Pst et Hcl* copt aeth . . . add *ουν* ℵ L X G . . . non hab. B C D a e rel ς syr Hcl text arm.

— om *ευθυς* post *πλοιον* La et Tr c. ℵ B C* D L X Δ 1. 33. 69 latt syr Pst copt sah arm aeth . . . add *ευθυς* A C^2 P ς rel syr Hcl.

13: *ερχεται* ℵ B C D a b, add *ουν* A ς, tunc c, om *ουν* La Tr Ti.

Actus Apostolorum.

1, 1: *Ιησους* praem *ο* A ℵ E 13. 31. 61 Orig 4, 6^b — om *ο* La Tr c. B D (C n. 1).

7, 6: *ελαλησεν δε αυτω* ℵ H Vulg Cl syr Pst (Abrahamo) aeth — *ουτος* 13, *ουτως* A B C D E ς rel syr Hcl tol — add post *θεος*: *προς αυτον* D d syr Pst Iren 197 — «ad eum ita» sah.

30: *πυρι φλογος* A C E e Vulg syr Pst, *φλογι πυρος* B ℵ D d H 13. 31. 61 syr Hcl copt sah arm aeth.

44: *εν τοις πατρασιν* ς E et pr D Vulg Cl corr am L al arm, om A B ℵ C e et corr D H 13. 31. 61 corr am fuld luxov — penes d.

8, 22: *του θεου* ς 31 H L Vulg syr Pst Iren 99, *του Κυριου* A B ℵ C D E e 13. 61 syr Hcl copt sah arm.

9, 34: *ο χριστος* ς A corr B E H L 31. 61, om B ℵ C 13.

10, 37: (*αρξαμενος*) *γαρ*, La [*γαρ*] A D d e Vulg Iren 196, om B ℵ C E ς Hil 1093^d.

15, 11: *Χριστου* La c. C D d ς Vulg Cl Iren 199 syr Pst copt ed. arm, om A B ℵ E e Vulg H L 61.

17, 4: *των τε σεβομενων και Ελληνων*, *και* La c. A D d 13. 61 Vulg copt, om B E e ς ℵ H L 31 syrr Pst et Hcl sah arm aeth.

20, 18: *ομου οντων αυτων* La c. A D (*ομωσε* pr D, *ομοσε* corr D), simulque cum esset d, *ομοθυμαδον* E, unanim e, om B ℵ C ς H L 13. 31 syrr Pst et Hcl copt sah arm.

21, 21: *τους κατα τα εθνη Ιουδαιους* La c. A D E 13 Vulg copt, *τους κατα εθνη εισιν* pr D, qui in Gentibus sunt d, eorum qui per Gentes sunt e, add *παντας* B ℵ C et corr D H L 31 syrr Pst et Hcl sah arm aeth.

22, 12: *ευλαβης* La Tr c. B ℵ H L 13, *ευσεβης* ς E 31, om A Vulg.

22: *καθηκον* ς et corr D, fas e, fas est Vulg, *καθηκεν* A B ℵ C D* E 13. 31 H L.

23, 12: *τινες των Ιουδαιων συστροφην* ς H sah, *συστροφην τινες των Ιουδαιων* L 31 syr Pst, collegerunt se quidam ex Iudaeis et Lucif 152 Vulg, *συστρ. οι Ιουδαιοι* A B ℵ C E 13. 61 syr Hcl copt arm aeth.

27, 2: *μελλοντες* ς H L 31 Vulg, *μελλοντι* A B ℵ 13. 61 syrr Pst et Hcl copt arm aeth.

8: *Αλασσα* La c. A syr Hcl mg, *Λασσαια* ℵ, *Λαισσα* ℵ^{c}, Thalassa Vulg aeth, *Λασεα* B 13. 31. 61 syrr Pst et Hcl text copt, *Λασαια* ς H L arm.

13: *Ασσον*, *Ἄσσον* ς, *Ὄσσον* La cet, de Asson fuld Vulg Cl, de Asso am, ex Asso copt aeth, «circa» syrr Pst et Hcl, add *προς την χωραν* arm mss.

Epistola beati Pauli ad Romanos.

6, 11: *τῳ κυριῳ ημων* ς ℵ C K L P 17. 27. 47 mg Vulg Cl.

9, 4: *η διαθηκη* La c. B D F G Vulg harl^{2} aeth Cypr 287, *αι διαθηκαι* ℵ C K d f g ς am harl^{1*} tol syrr Pst et Hcl copt got arm Hil 78 Orig Int 4, 610^{a}. 611^{e}. 634^{d}. 639^{a}.

15, 5: *Ιησουν Χριστον* Tr c. A ℵ C* F P 37 Vulg syrr Pst et Hcl arm ed. aeth Orig Int 4, 673^{a}, *Χριστον Ιησουν* ς B corr C D G L 17. 47 m copt arm codd got.

15, 24: *ελευσομαι προς υμας* est lectio ς, non recepta a La Tr Ti W-H.

31: *δωροφορια* La c. B D* F G f, *διακονια* A ℵ C D^{b} ς 17. 37. 47 P L Orig Int 4, administratio g, obsequii mei oblatio Vulg — *εν Ιερ.* B D* F G, *εις*

Iερ. A ℵ C D^{b} ς 17. 37. 47 L P Orig Int 4 — *τοις αγιοις γενηται* A B ℵ C 37 P, *γενηται τοις αγιοις* D F G 17. 47 Lfg.

Epistola beati Pauli ad Corinthios prima.

3, 22 fine: *εστιν* om A B ℵ C D^{1}* F G 17 P aeth, hab. *εστιν* -D^{b} I. 37. 47 Vulg (enim vestra sunt) syrr Pst et Hcl copt arm Orig Int 4 bis, in Prov (Mai 43) Tert.

9, 7: *τις ποιμαινει* La c. B C^{2} (vid) D F G f g Vulg syr Hcl sah got arm, praem *η* A ℵ C* K L P 17. 37. 47 syr Pst copt (aeth).

14, 18: *γλωσσῃ* La Tr c. A ℵ D F G f g 17 Vulg arm, *γλωσσαις* -B 37. 47 K L P syrr Pst et Hcl copt aeth.

16, 15: *Στεφανα και Φορτουνατου και Αχαικου*, vide Adnot. crit. ad vers.

17: *αυτοι* La c. A D F G M Vulg syrr Pst et Hcl, *οὗτοι* B ℵ C 17. 37. 47 K L P copt got arm aeth.

Epistola beati Pauli ad Corinthios secunda.

1, 6: *και σωτηριας* alterum hab. B D G f g ς La Tr, om *και σωτηριας* 2° A C, ponunt tamen ante *της ενεργουμενης*, item om *και σωτ.* 2° ℵ M P, contra hab. «et salute» pr fuld al.

NB. Duplex sensus verborum *παρακαλεισθαι* et *παρακλησις* consolatio consolari et exhortari exhortatio videtur latine duabus enuntiationibus exprimi.

4, 5: *Ιησουν Χριστον κυριον* La c. A ℵ C D f Vulg syr Hcl got (aeth), *Χριστον Ιησουν κυριον* B ς K L 17. 37 syr Pst copt arm, *κυριον Ιησουν Χριστον* G.

7, 12: *ημων την υπερ υμων* ς (non ς 3) Elz 47 Vulg got arm Usc, *υμων την υπ. υμων* ℵ D* F, *ημων την υπ. ημων* G f g, *υμων την υπ. ημων* B C D^{b} 17. 37 K L P ς 3 syrr Pst et Hcl copt arm Zohr aeth.

12, 7: *κολαφιζῃ*, add *ινα μη υπεραιρωμαι* ς B ℵ^{c} (37) 47 K L (P) syrr Pst et Hcl copt got arm (Orig 1, 258^{b}; 3, 200^{d} Cypr 232. 306 Hil 325), om A ℵ* D F G f g 17 Vulg aeth Iren 295. Uncinis includit La, omisi c. Tr.

Epistola beati Pauli ad Galatas.

5, 19: εστιν, add *μοιχεια* ℵ^{c}D(F G)ςK L 37 syr Hcl got arm, *μοιχει* F Gfg Orig 2, 632^{e} Iren 305 Cypr 209. 323. «In latinis codicibus adulterium quoque et impudicitia et homicidia in hoc catalogo vitiorum scripta referuntur, sed sciendum non plus quam quindecim carnis opera nominata.» Hieronymus 7, 510^{a}. Omisi c. LaTr, om A Bℵ C 17. 47 P syr Pst copt aeth Vulg Clem 591 Tert De pud. **17**.

Epistola beati Pauli ad Ephesios.

4, 27: *μηδε* A Bℵ D F G 17. 37. 47 K L P Clem 308, *μητε* ς, neque fg, *μη* Vulg Orig 2, 603^{b} Cypr 102 Clem 371.

Epistola beati Pauli ad Philippenses.

1, 23: *πολλω μαλλον* ς3ℵ* D F G 37 K L P Vulg syrr Pst et Hcl basmur. got arm aeth Orig 2, 820^{a}, *πολλω γαρ μαλλον* A Bℵ^{c}C 17. 47 copt Orig 1, 73, bis Elz.

2, 24: *ταχεως ελευσομαι προς υμας* Aℵ*C P Vulg syr Pst copt, om *προς υμας* ℵ^{c}B D ς, *ταχεως* post *ελευσομαι* F G g.

Epistola beati Pauli ad Colossenses.

3, 11: *δουλος και ελευθερος* La c. A D F G Vulg syr Pst copt got aeth, om Bℵ C syr Hcl sah arm Clem.

17: *κυριου Ιησου Χριστου* ℵ Vulg, Domini nostri Iesu Christi syr Pst copt sah aeth arab B, *κυριου Ιησου* Bℵ D^{c}ς 17. 37. 47 K am syr Hcl got arm Clem 194, *Ιησου Χριστου* A C D* F G g, Christi Iesu f, om Iesu L, *θεου ποιειτε* Orig 1, 764 s.

Epistola beati Pauli ad Thessalonicenses secunda.

3, 16: *τοπω* La c. A D F G fg 17 Vulg got, *τροπω* Bℵ D^{c}Á corr Aς 37. 47 K L P syrr Pst et Hcl copt (aeth), vid Hermas vis. 1, 1.

Epistola beati Pauli ad Timotheum prima.

1, 4: *οικοδομην* D* Iren gr, *οικοδομιαν* ς Elz D^{c} Vulg syrr Pst et Hcl mg got, aedificationem fg Vulg Iren 1, Hil 1070^{a}, *οικονομιαν* ς3 Aℵ F G 17. 37. 47 K L P syr Hcl text copt arm (legem aeth).

6, 20: *καινοφωνιας* F G it g Vulg Hil 1251 Lucif 23. vocum novitates falsae agnitionis Iren 135 arm, *κενοφωνιας* A D ς syrr Pst et Hcl copt aeth Clem 457 Hipp Orig 1, 454^{b}.

Epistola beati Pauli ad Hebraeos.

2, 16: *ου γαρ δη που αγγελων επιλαμβανεται* La c. A B C D H Vulg ς = nusquam enim etc. Vulg.

Epistola beati Iacobi.

1, 26: *ει δε* La c. C 13. 31 Vulg ff (syr Pst) copt, «et» aeth, om A B ℵ K L m syr Hcl arm.

Epistola beati Petri prima.

1, 22: *εκ καρδιας* La Tr c. A B ℵ^{c} Vulg aeth, praem *καθαρας* ς ℵ*C 13. 31 K L syrr Pst et Hcl arm (ex corde puro et perfecto syr Pst, in corde sancto copt), add *αληθινης* ℵ^{c} aeth.

2, 6: *η γραφη* La c. C Vulg, scriptura aeth, *εν γραφη* A B ℵ 13 (*εν τη γραφη* ς 31 K L) syrr Pst et Hcl arm.

3, 3: *εμπλοκης η* La c. C Vulg Cypr 317 (ornamenti aut auri), *εμπλοκης τριχων και* A B ς.

6: *υπηκουεν* La c. B 31 Vulg m syr Pst aeth (copt), *υπηκουσεν* A ℵ C ς 13 Hcl arm.

5, 6: *επισκοπης* La c. A 13 Vulg m syr Hcl* copt arm aeth, om B ℵ 31 K L syr Hcl text Orig 1, 489^{b}.

Epistola beati Petri secunda.

1, 5: *Και αυτοι δε* La c. A Vulg (vos autem) (copt), et vos m, *και αυτο τουτο δε* B C* 31 K L (sah) (aeth), *και αυτο δε τουτο* ℵ C^{2} 13 syrr Bodl et Hcl arm.

10: *ινα δια των καλων εργων . . . ποιεισθε* A ℵ Vulg c. La syrr Bodl et Hcl copt sah arm aeth (*καλ. υμων εργ.* A c. La syr Bodl aeth, om Vulg cet.), om B C ς 31 K L, *δι' αγαθων εργων υμων* 13 — *ποιεισθαι* C ς.

2, 4: *κολαζομενους τηρειν* La c. A ℵ C^{2} Vulg am (pr fuld cruciatos) (syrr Bodl et Hcl*) copt 13 (*τη-*

ρεισθαι), τηρουμενους B (Mai) C* 31 K L syr Hcl text arm, τετηρημενους ς, et manent in cruciatu iudicii aeth.

2, 8: δικαιος La c. B Vulg, ο δικαιος A C ς syr Hcl.
13: αγαπαις La Tr c. A (corr pr) B Vulg syr Bodl et Hcl mg (aeth) (sah), voluptatibus m, απαταις ςA* ℵ C 13. 31 K L syr Hcl text copt arm.

Epistola beati Ioannis prima.

2, 27: το αυτου Tr c. B (Alf.) ℵ C Vulg syr Hcl sah arm (hic spiritus copt, spiritus eius aeth), το αυτο ςA 13. 31 K L, unctio quae est a Deo syr Pst.

3, 10: ο μη ων δικαιος La c. Orig 4, 323[d] Vulg Cypr 305 Lucif 138. 139 m syr Hcl mg sah, ο μη ποιων (add την A C 31 K) δικαιοσυνην A B ℵ C ς 13 L.

4, 19: ουν La c. A 13. 31 Vulg syr Pst, om B ℵ K L syr Hcl copt sah arm, et nos quoque aeth. — αγαπωμεν, τον θεον ℵ 13 Vulg demid syrr Pst et Hcl copt arm, αυτον ς 31 K L, invicem am, om A B (sah) fuld, nos invicem . . . et dominum aeth. ο θεος La c. A 13 Vulg, αυτος B ℵ 31 K L harl syrr Pst et Hcl copt sah arm aeth.

5, 15: απ' La Tr c. B ℵ 13, παρ' ςA 31.
16: εἰδῇ La c. 13 Vulg Hil 538, ιδη A B ℵ, ιδῃ ς 31 K L Clem 464 (per itacismum?).

Epistola beati Iudae.

3: κοινης ημων A B ℵ syrr Bodl et Hcl sah arm Lucif 28, . . . ν C, υμων 31 Vulg (13 n. 1), om ς K L copt aeth (vid Edit. Platt). (Sensus mutari non videtur.)

Apocalypsis beati Ioannis.

1, 5: λουσαντι ς P Q 14. 91. 95 Vulg copt arm (Rieu) aeth, λυσαντι A ℵ C 1. 6. 38 arm (Griesb) syr Primas — απο P Q ς 6. 7. 14. 91. 95 Vulg Primas Compl, εκ A ℵ C 1. 38 Er.

5, 6: και ειδον (om A) και ιδου A ς Vulg Er, vidi enim Iren 256, La και ειδον και, om ℵ 1. 6. 7. 14. 38 P Q 91. 95 copt arm aeth syr Hipp in Dan. (159 Lagarde) Primas.

7, 9: *οχλον πολυν* (magnam Vulg Cypr 272) La c. A h Vulg Cypr 272. 310. *και* (add *ιδου* ς, om C) *οχλος πολυς* ℵ C ς.

14, 7: *και θαλασσαν* La Tr c. A C ς Cypr 264. 312. mare h Vulg fuld. *και την θαλασσαν* ℵ 7. 14. 38 Q 91 Orig 4. 16^{b} Compl, om *την* A C 046 arm Er, *θαλασσας* 1, et mare am Primas.

17, 17: *την γνωμην αυτου και δουναι* La c. A Vulg Primas; praem ante *και δουναι*: *και ποιησαι μιαν γνωμην* ℵ 1 P 95 (add *αυτων*) copt (arm) aeth syr Er, *ποιησαι την γνωμην αυτου και δουναι*, quod placitum est illi: ut dent Vulg Compl, et esse in consensu et metu h (ad sensum).

22, 16: *και ο προϊτος, και* La c. A Vulg ς Er (*ορθρινος*), om ℵ 7. 38 Q 91. 92 syr Compl.

ADNOTATIONES CRITICAE,

MAXIME AD EOS GRAECAE LECTIONIS LOCOS, QUI A LATINA ADHUC QUODAMMODO DISCREPARE VIDENTUR.

Praemonenda: Signa codicum manuscript. vide supra p. 691 ss. (cf. librum meum inscriptum: Handbuch der Einleitung ins Neue Testament, Freiburg, Herder, 1893, p. 110 ss.). Explicationem reliquarum abbreviationum invenies p. 696.

Evangelium Matthaei.

1, 5: Boos 1. 33 cf Luc 3, 32 c. La Tr . . . *Βοες* ℵ B k sah copt . . . *Βοοζ* ς c. E K L M S U V Δ Π al pler. It pler Vulg.

6: *ο βασιλευς* c. C E K L M S U V Δ Π al pler It pler Vulg syr Hcl aeth . . . om ℵ B rel.

NB. *ιωβηδ* — *ωβηδ*; *σολομων* — *σαλομων* etc. diversae sunt eiusdem nominis hebraici pronuntiationes. Similes sunt *αβιας* et *αβια*, *ασαφ* et *ασα*, *αμως* et *αμων*; ita ut vel ipsius LXXae exempla inter se discrepent, cum LXX A Paralip 3, 32 legat *ιωβηδ* et *αμως*, LXX B autem *ωβηδ* et *αμων*, quae eaedem etiam masoreticae textus formae sunt. Sed cum antiquissimam scripturam quaeramus, nolumus quidquam mutare.

18: *του δε Χριστου* D (lat, graec hiat) a b c Vulg Iren 191. 204 . . . *χριστου Ιησου* B Orig 3, 965[d] . . . *Ιησου χριστου* ℵ C P Z ς.

19: *παραδειγματισαι* ℵ* P L ς, traducere a b c, praepalare d . . . *δειγματισαι* B ℵ[a vel b] Z 1.

1, 20: *Μαριαμ* ℵ C D P Z ζ, *Μαριαν* B L 1.
23: *ο θεος* ℵ B D¹ 1. 33 rel . . . La om *ο* c. CX.
24: *διεγερθεις* ζ c. C³ D E K L M S U V Γ Δ Π etc., exurgens It Vulg . . . *εγερθεις* La c. ℵ B C* Z.
— *ο Ιωσηφ* La c. B C D L M rel, *Ιωσηφ* ℵ Z rel.
25: *τον υιον αυτης τον πρωτοτοκον* C D E K L M S U V Γ Δ Π al pler f ff g² q syrr Pst et Hcl arm aeth Athanas 749. 760 Pst 349 Epiph al Aug al. Hieron in Matth: Ex hoc loco quidam perversissime suspicantur, et alios filios habuisse Mariam, dicentes primogenitum non dici, nisi qui habeat et fratres» . . . om *τον* — *αυτης τον πρωτοτοκον* et habent *υιον* solum ℵ B Z 1. 33 a (vid) b c g¹ k sah (*τον νι. αυτης*) copt (*τον υιον*) syr Crt Ambr bis al.

NB. Hieronymus, si ita in graecis, maxime in Adamantii et Pierii exemplaribus invenisset, hoc ex consuetudine sua certe dixisset. Ceterum sah et copt *νν* verae lectionis vestigia conservasse videntur.

2, 13: *φαινεται* ℵ C D E K L M S U V Γ Δ Π etc. . . . *εφανη* B al — *κατ' οναρ τω Ιωσηφ* D a b c ζ, ante *φαιν.* B C, post *τω Ιωσ.* Iren 184.
18: *ηθελεν* ℵ B C E K L M S U V Γ Δ Π al fere omnes ζ . . . *ηθελησεν* La c. D Z al, latini fere omnes: noluit (a c Vulg Hil 613).
21: *ηλθεν* ζ c. D E K L M S U V Γ Δ Π al omn vid It Vulg syrr omnes etc . . . *εισηλθεν* ℵ B C copt.

3, 2: *και λεγων* ζ c. C D E K L M S U V Γ Δ Π a b c Vulg . . . om *και* La c. ℵ B g¹ q Hil 614 sah copt aeth.
3: *Ησαιας* ζ Tr Ti, *ησ.* La, latini Isaias per itacismum neglecto spiritu, cf. Ierosolyma pro Hierosolyma.
6: add *παντες* post *εβαπτ.* C² 33, Hil 497, om rel.
7: *αυτου* post *βαπτισμα* ζ c. ℵ^b C D E K L M S U V Γ Δ Π etc. a b c Vulg Hil 615 (35) . . . om *αυτου* B ℵ* sah Orig 4, 124ª. 126ᵈ. 131ᵉ.
11: *βαπτιζω υμας* ζ c. C D E K L M S U V Γ Δ Π al plur a b c d Hil 258 . . . *υμας βαπτιζω* B 1. 33 etc. Cypr 279.
12: *αποθηκην* sine *αυτου* ℵ C D suppl K M S V Γ Δ al pl a c d f q Vulg sah copt Iren Int 231, Hil 616

. . . *αυτου* add B E L U al b ff^1 g^1 m harl* syrr Crt Pst et Hcl aeth.

3, 14: *ο δε Ιωαννης* ς c. ℵ^b C D suppl P E K L M S U V Γ Δ al vidd omn a b c d g^1 q Vulg *νν* fere omn . . . om *Ιωαννης* ℵ* B sah Eus ps 409^b.

16: La c. B Hippol Theoph *ηνεῳχθησαν*, P ς rel *ανεῳχθ.* — *αυτῳ*, La (*αυτῳ*), ς c. ℵ^b C D suppl P E K L M S U V Γ Δ al vid omn a b c d Vulg *νν* pler . . . om *αυτῳ* ℵ* B Iren 184, Hil 507. 617 tol sah syr Crt — *και ερχομενον* ς c. ℵ^c C D^1 P E K L M S U V Γ Δ al vid omn fff^1 m Vulg for etc. Eus in ps 409 . . . om *και* ℵ* B a b c g^2 h am tol copt Hil 507.

4, 4: *ζησεται* = vivit Hil 619 am Vulg Cl.

16: *σκοτει* ς c. ℵ* C P E K L M S U V Γ Δ al omn Hipp fragm II, 25. 28, Orig 3, 712, Eus D E 438, *σκοτια* B D (*σκοτειᾳ*) Orig 1, 683 (C Δ *σκοτι*), *σκοτῳ* Orig 91.

18: *ο Ιησους* ς c. L Δ E Vulg Cl a c h m arm, om ℵ B C D (P vid) 1. 33 K M S U V b fff^1 g^1 l am for tol harl syrr Pst et Hcl copt aeth, add Dominus noster syr Crt.

18. 19: *αλεεις* B ℵ* C, *αλειεις* ς c. D ℵ^b.

5, 15: *και λαμπει* B D ς = ut luceat a b c d Vulg.

28: *βλεπων* B D ς = *βλεψας* a b c Vulg Iren 242. 247: qui viderit; 5, 32: *ο απολυων* = qui dimiserit; accuratior apud romanos consecutio temporum quam apud graecos; cf. 5, 39: *οστις σε ραπισει* = si quis te percusserit; 5, 41: *οστις αγγαρευσει* = quicumque angariaverit.

44: *και προσευχεσθε υπερ των διωκοντων υμας* habet B ℵ Orig 4, 324^b. 329^{bc}. 351^a, qui vos persequuntur Cypr 248. 260. 319 Lucif 122, *επηρεαζοντων υμας* Orig 1, 768^c, *επηρεαζοντων* (calumniantibus a b d et add *υμας* [vobis c] c. ς Hil 303) *και διωκοντων υμας* D a b c d ς Hil.

45: *πονηρους και αγαθους* B D Z b ς Iren 280. 325, per bonos et malos a c Iren 147 Cypr Hil Lucif.

46: *εαν αγαπησητε . . . εχετε*, *αγαπατε* (diligitis) a b c Vulg . . . habebitis Vulg: versio ad sensum.

6, 21: *οπου εστιν . . . εκει εσται* = ubi est, ibi est Vulg; 6, 22: *εαν η . . . εσται* = si fuerit, erit b Vulg

(si est . . . est a c); 6, 23: *εαν η . . . εσται*, si fuerit b Vulg . . . erit B Vulg ζ Hil 520 (est a b c); cf. ad 5, 44.

6, 22: *σωματος* B ζ = add *σου* a b c Hil 322. 376. 520. 631 — *ουν* B ζ, enim b, om a c 520.

23: *το σκοτος* B c ζ, ipse tenebrae b, tenebrae ipsae Hil 376. 520, tenebrae tuae a.

24. *μαμωνᾳ* B a b, *μαμμωνᾳ* c. ζ Iren 183.

7, 2: *αντιμετρηθησεται* ζ Vulg Cl c. f ff¹ g¹ h l Lucif 122 al PP graeci ut Polycarp et latt (cf. Luc 6, 38). Sensus omisso *αντι* non mutatur.

4: *ερεις* potentialiter dictum = dicis.

6: *εν τοις ποσιν* usu serioris temporis = *τοις ποσιν*.

12: *ουτως* om L Vulg c ff¹ l syr Crt. Contra hab. a b f g¹ ᵉᵗ ² h syrr Pst et Hcl. *ουτως* praecedentem partem periodi recipiens videtur graecae orationi magis accommodatum quam latinae.

19: *εκκοπτεται και . . . βαλλεται*. Praesens pro futuro graecae orationi magis accommodatum videtur. Itaque iam habent «excidetur»: Iren 237 Cypr 314, Lucif 123.

21: Circumlocutiones: «qui facit» pro *ὁ ποιων* et «qui est» pro *ὅ ἐν τοις οὐρ.*) videntur repetitionem praedicati necessariam fecisse, quare eam iam habent Italae a b c.

8, 10: *ουδε* (ne quidem) simplici «non» reddidit iam b c ff¹ h got Hil 641ᵉ.

18: Hic hab. B *οχλον* solum, sed (*πολλους* ℵᶜ) *οχλους* ℵ C L rel cop rel, turbas multas Vulg . . . *πολλους* om B 1 cop.

26: *και λεγει αυτοις* add Vulg Cl cum maxima parte Italae, syr Pst got, arm codd: Iesus.

30: *μακραν* hab. d; non longe Vulg a b c f ff¹ g¹ h l.

34: «rogabant» ad describendam situationem magis aptum quam «rogaverunt» (*παρεκαλεσαν*) habent etiam Italae a b c.

9, 5: *τι* add *γαρ* MSS f g¹ ᵉᵗ ² h rel . . . om *γαρ* K M U Π al Vulg a b c ff¹ q al arm aeth. Videtur insertum *γαρ* graecae orationi magis accommodatum quam latinae.

15: *νυμφωνος*: *οι υιοι του νυμφωνος* sunt iidem *υιοι του νυμφιου*. Quare hic et Luc 5, 34 a Vulg et omnibus

latt, sicut et a magna parte aliarum versionum per «filii sponsi» vertitur, quod explicatius esse videtur.

9, 18: Allocutio *κυριε* (Domine), quam hab. M Vulg Cl f ff^1 h Hil 649^b, videtur cum verbo «princeps» consentanea esse.

28: ℵ$^{*\ et\ b}$ legunt: *οτι δυναμαι υμιν τουτο ποιησαι.* Item addunt «vobis» Vulg, It praeter b d arm . . . om *υμιν* (vobis) rel.

10, 5: *εις πολιν* — in civitates (civitatibus a b) Cypr 154, versio ad sensum.

13: *η οικια* = domus illa (add *εκεινη* M).

14: *εκεινης*: om D Vulg a c ff^1 g$^{1\ et\ 2}$ h l. Contra f (post *οικιας* b).

17: *εις συνεδρια* — in conciliis. Hac hellenistica periodo linguae graecae particulae *εις* et *εν* saepe promiscue usurpabantur itaque vertebantur.

23: *αμην* add *γαρ* MSS rel am fuld syrr Pst et Hcl got Orig 1, 295^c . . . om D M Vulg Cl a b c f ff^1 g$^{1\ et\ 2}$ h copt arm aeth. Particula *γαρ* in graeca oratione saepius interponi solet.

25: *ο δουλος*: *τω δουλω* hab. L Vulg Cl b f ff^1 g^2 . . . Contra am a c g^1 h Orig 4, 424^b. Graeca lingua liberiorem constructionem verborum sinit quam latina.

27: *εις το ους* = in aure a b c d Vulg Hil 179. 656. Cf. Adnot. ad 10, 17 item 10, 28.

28: *εν γεεννη* Orig 1, 296^a; 2, 533^b. 536^c; 4, 321^a, Hil 89 . . . *εις γεενναν* D a b c Vulg Iren 210 Cypr 93. 265. 310 Lucif 243.

30: *υμων δε και*: particulam *και*, quae partim collocatione verborum exprimitur, om etiam Orig 1, 296^b.

42: Superlativus *ελαχιστων* (ex minimis) magis est ex usu latinorum quam graecorum. Itaque habent eum praeter D b c Vulg got etiam Hil 661 Cypr 303 . . . Contra *των μικρων* B C P Z rel.

11, 4: *ακουετε και βλεπετε* = audistis et vidistis. Latini accuratius consecutionem temporum observant quam graeci. Ceterum et Orig 3, 514^c: *ειδετε και ηκουσατε*, qui idem hab *βλεπετε και ακουετε* 4, 110^d.

5: La omnes particulas *και* uncis includit, quia non solum Vulg., sed etiam Orig 1, 110^d et passim codd D Z c et Hil 663 eas omittunt. Ceterum latini asyndeton praeferunt.

11, 11: *αυτου εστιν* ℵ B D (Z vid) rel b . . . *εστιν αυτου* C Vulg It pler.

19: *τεκνων*. Hieron dicit in loc. (7, 72): «In quibusdam Evangelis legitur: Iustificata est sapientia ab operibus eius. Sapientia quippe non quaerit vocis testimonium, sed operum.» Et sic habent *εργων* loco *τεκνων* ℵ B cum verss syrr Pst et Hcl (text) copt arm aeth . . . Contra *τεκνων* rel Orig 4, 48[d], Hil 665 It (b om) Vulg et in marg rec B.

12, 1: *τοις σαββασιν* ℵ C D L rel . . . *σαββατοις* B . . . sabbatis a[2] b c . . . sabbato Vulg Hil 667 . . . *δια των σποριμων* ante sabbatum b c Hil.

6: *μειζον* ℵ B D 1. 33 E G K M S U V ff[1] copt . . *μειζων* ς c. C L Δ rel Vulg a b c d e f g[1 et 2] h. — In vertendo praeferri poterat ea forma, quae maiorem reverentiam habebat. — Iren 237 habet: plus.

8: *εστιν* add *και* ς Vulg f syr Hcl. — *ο υιος του ανθρωπου και του σαββατου* 1. 33 Vulg . . . om *και* ℵ B C D L Δ G K M S U V a b c ff[1. 2] g[1. 2] h syr Crt et Pst copt arm aeth Orig 3, 643[a] Tert De car Chr 15. Haec lectio videtur esse simplicior, altera correctior.

10: *επηρωτησαν* ς c. B D. Impf interrogabant, quod habet b Vulg, videtur ad rem accommodatum.

12: *ποσῳ ουν* = quanto magis.

14: *ελαβον*: De Impf habebant vide ad 12, 10. Sic a b c Vulg.

22: *ωστε τον κωφον*: Perspicuitas orationis desiderabat post *ωστε* c. inf. repetitionem subiecti *τον κωφον*, quam latinum «ita ut» c. coniunct. non requirebat.

25: *ερημουται*: Praesens cum efficacitate pro futuro.

45: Vis adiectivi *πονηρα* cum gravitate postpositi non videbatur simplici positivo «malae» adaequate exprimi posse, sed superlativo «pessimae». Sic a b c d Vulg Hil 674.

47: *σοι λαλησαι* ς C Z rel . . . *λαλησαι σοι* D b c ff[2] g[1] h syr Pst et Hcl . . . te (tantum) Vulg l copt . . . te videre Orig Int 3, 635[b], *σε ιδειν* Eus ad Steph 1, 223 (fortasse Luc spectat).

49: *αυτου* prius ς c. B Z c . . . om D a b Vulg Orig 3, 480[c].

13, 4: *του ουρανου* add Orig 3, 760[b] b Vulg.

13, 14: *Ησαιου η λεγουσα* = dicens, dicentis Vulg a b c d. Sensus idem.
21: *ἢ διωγμου*, latt: et persec. Sensus idem.
23: *ος δη* B ϛ Orig 1, 308 syr Hcl (copt) . . . *τοτε* D a b c h . . . «et» Vulg f ff^{1} g$^{1\,et\,2}$ m syrr Hcl et Pst arm aeth . . . *ος δε Δ*.
28: *ο δε* = et a b c Vulg.
— *ουν* ϛ c. B rel f syr Hcl aeth . . . om D Vulg a b c e ff$^{1\,et\,2}$ g$^{1\,et\,2}$ h syr Pst arm (syr Crt copt).
29: *αυτοις τον σιτον*, «et» sive «etiam» ante *τον σιτον* habent Vulg Cl ff^{1} g^{2} syrr Pst et Hcl copt aeth — *και τον σιτον συν αυτοις* D.
30: *αμφοτερα* ante *συναυξανεσθαι* (crescere) D a b c d Vulg.
— *αυτα* 2° om D It pler Vulg arm . . . hab. f h.
32: *μικροτερον παντων* = minimum omnibus a b c Vulg.
— *των λαχανων*, sc. *παντων*, quod vertit It et Vulg.
34: *παραβολης* B D ϛ, ad sensum vertt. It Vulg parabolis.
46: *εισχεν*, habuit It Vulg Cypr 239. 303.
47: *γενους* = «genere piscium» propter perspicuitatem It (Vulg) Hil 75.
52: *ο δε* ϛ B rel syr Hcl (text) b c ff^{1} g^{1} h arm aeth . . . om D f ff^{2} Vulg syrr Crt et Pst copt.

14, 3: *Φιλιππου* om D Vulg a c e ff^{1} g^{1} h . . . Contra ℵ B gat mm b f ff^{2} g^{2} k Orig 470^{c}.
7: fin. add perspicuitatis causa: ab eo It (hiat a) Vulg aeth.
9: *ορκους* = iuramentum a b Vulg.
12: *πτωμα* ℵ B C D L 1. 33 syrr Crt et Pst copt . . . ϛ *σωμα* c. X rel syr Hcl, latt «corpus» pro utroque.
17: *οι δε λεγουσιν* = responderunt a b c Vulg.
18: *ειπεν* add *αυτοις* P Vulg.
21: *ωσει* B C P rel (*ως* D Π Δ 1. 33) non expresse vertitur nisi per d f syr Hcl arm aeth, sed exprimitur per ambitum verborum («numerus fuit virorum«) vel omittitur a *θ*, ab It Vulg syrr Crt et Pst copt Orig 3, 478^{d}.
23: *τους οχλους*, F a *τον οχλον*, dimissa turba a b c Vulg arm MSS.
26: om *οι μαθηται* 1 (vid), latt praeter d f, Eus D E 92^{c}.

14, 28: *αποκριθεις αυτω* = respondens a c Vulg.
29: *περιεπατησεν επι τα υδατα* = ambulabat super aquam a b c d Vulg . . . Impf videtur rei accommodatum.
34: *γεννησαρετ* ς c. ℵ B C T^{c} 1. 33 S syr Hcl arm . . . *γενησαρετ* f Orig 3, 487^{c}. 502^{b} . . . *γενεσαρετ* Orig 3, 483^{c}. 484^{b} . . . *γεννησαμεθ* La c. P X E G K M U V (copt) . . . *γεννησαρεθ* L Δ F g^{2} aeth . . . *γεννησαρ* D p r a c ff^{1} am syrr Crt et Pst Hil 684^{c} . . . *γενησαρ* (genesar) b c ff^{2} g^{1} Vulg.

15, 1: *τω Ιησου, αυτω* L Orig 3, 487^{c} . . . *προς αυτον* D latt (exc. f) aeth Hil 684^{c} . . . Contra rel codd et *νν* f.
6: *τον λογον* (verbum) B D a b e ff$^{1\,et\,2}$ syrr Crt Pst et Hcl mg copt arm aeth Iren 238 Orig 3, 490^{d} Eus in Es 443^{c} . . . *την εντολην* (mandatum) Orig 3, 490^{b} c f g^{1} Vulg ς L X . . . *τον νομον* C *θ* rel syr Hcl arm MSS Orig Int 3, 641^{d}.
9: *ενταλματα*, et mandata latt exc. d.
10: *τον οχλον*, et convocatis ad se turbis a b c Vulg . . . *των οχλων* Δ.
12: *τον λογον*, audito verbo hoc a c et b^{2} Vulg Cl. Particula *τον* demonstrativam habet vim.
14: *τυφλοι εισιν οδηγοι τυφλων* = caeci sunt et duces caecorum. «Et» videtur perspicuitatis causa interpositum esse.
22: *λεγουσα*, praem *αυτω* ςL X rel fff^{1} syr Hcl . . . praem *οπισω αυτου* D . . . om B C Z 1 (latt) syrr Crt et Pst copt arm aeth Orig 3, 503^{c} . . . add ei c g^{1} Vulg Cl.
31: *και χωλους . . . και τυφλους*. Graeci praeferunt polysyndeton, latini asyndeton.
32: *ημεραι τρεις* B C P, sc. *εισιν* vel *γεγονασιν αυτοις*. Praeferenda tamen lectio Origenis 3, 519^{b}, quam amplectitur Stephanus: *ημερας*.
33: *ποθεν* B P ς, add *ουν* (ergo) D a b c ad sensum — *αρτοι τοσουτοι* = panes tantos a b c. Utrumque transiit in Vulg.
38: *γυναικων και παιδιων* B P ς . . . *παιδ. και γυναικ.* D a b c Vulg.
39: *απολυσας τους οχλους* = dimissa turba a b c Vulg. — *Μαγαδαν* B D, magedan b c Vulg, magedam a, *μαγδαλαν* C, *Μαγδαλα* ς.

16, 1: *προσελθοντες*: add ad eum a b c Hil 688 Vulg.
3: *το μεν πρωσωπον* = faciem ergo. — *ου δυνασθε* = non potestis scire c (cognoscere b, nosse a) a b c Vulg.
5: *οι μαθηται* = discipuli eius.
6: *ο δε Ιησους* = Qui.
9: *των πεντακισχιλιων* = in quinque millia hominum.
11: *πως* = quare — ad sensum.
15: *λεγει αυτοις* add *ο Ιησους* La (*ο Ιησους*) C 33 b c f g^1 Vulg arm Zohr . . . Contra ℵ B D a ff$^{1\,et\,2}$ g^2 am fuld syrr copt arm codd aeth Orig Int 3, 521^e. — Recte La. Videtur enim sensus subiectum requirere.
16: *δε* om a b c Vulg.
18: *δε* om a b c Vulg Cypr 37, 195.
19: *δεδεμενον και εν* b c (Vulg) Cypr, item *λελυμενον και*. Videtur sensus particulam requirere.
20: *τοις μαθηταις*: Articulus videtur apte per pronomen «eius» exprimi. — Notandum est quaedam apographa secundum Origenem 3, 532^{cd} loco *διεστειλατο* habuisse lectionem *επετιμησεν*, quod d vertit per «comminatus est». Hanc lectionem praetulit La c. D et pr B.
— *ο χριστος*, praem *Ιησους* ς c. C rel d f g^2 Vulg syr Hcl copt aeth . . . om ℵ*B L Δ 1 syrr Crt et Pst arm a b c ff^1 g^1 Orig 3, 533 (ℵ^{ca} praem *Ιησους*); *ο χριστος* hebraeis et graecis satis esse potuit, latinis etc. non item. Post *Χριστος* ponit *Ιησους* D fuld c ff^2.
21: *απο των πρεσβυτερων και αρχιερεων και γραμματεων*, pon 1. 3. 2: Δ b c fff^2 g$^{1\,et\,2}$ Vulg Cl am (non fuld) Hil 691 . . . sacerdotibus Iren 210.
22: *ιλεως σοι* B ς Orig 3, 540^a, *ιλεος σοι* pr D — varie vertitur: «propitius tibi» ab Hil 905, «absit a te» ab Hil 691 Vulg; utrumque fere b.
27: *πραξιν* = opera a b c.

17, 2: *φως* B ς Orig 3, 559^b. 563^a. 565^b . . . *χιων* (nix) D a b c Hil 199. 694. 1103. Porro pro *φως* afferuntur syrr Pst et Hcl rel . . . pro *χιων* syr Crt arm MSS aeth et Vulg. Utraque lectio a s. Matthaeo originem habere potest.
7: *και ειπεν* = dixitque eis a b c Vulg.

17, 24: *ελθοντων δε αυτων* B ζ, *και ελθοντων* D a b c Vulg: et cum venisset Iesus Hil 696. — *ειπαν*, add *αυτω* a b c (Vulg).

18, 17: *και* B D ζ Cypr 89, 152 . . . om a b c Vulg (exc. fuld) Lucif 142.

18: *δεδεμενον εν* B a ζ . . . et in bc (om fuld) — *λελυμενον εν* B a ζ . . . et in bc.

26: *ουν* B ζ . . . *δε* D a b c Vulg Lucif 145.

28: *ει τι* pro *ο τι* non est rarum.

29: *ουν* (cf. vers 26) particula transitionis B D ζ . . . et procidens a b c Vulg Lucif.

32: *εκεινην* om a b c Vulg Cypr 211 Lucif 145.

33: *εδει* B (Vulg) ζ Orig 1, 254[d] — oportuit Lucif; *εδει ουν* D, ergo oportuit a b c (Vulg).

19, 13: *επετιμησαν αυτοις* = prohibebant eos a b c Hil 702, increpabant eos (eis) Vulg.

19: *τον πατερα* = patrem tuum, add *σου* a b Vulg ζ — *την μητερα* add *σου* a b (Vulg).

25: *δυναται* B D Z ζ Orig 3, 681[a] = poterit a b c Vulg.

20, 1: *γαρ* om b c Hil 707.

9: *και ελθοντες* Z ζ, *ελθοντες δε* B, *ελθοντες ουν* D a b c Vulg.

10: *ελθοντες δε* Z a c. Vulg ζ, *και ελθοντες* B C D, autem et a b c Vulg. — *και ελαβον* B Z ζ . . . *ελαβον δε* D a b c Vulg.

11: *λαβοντες δε* = et accipientes a b c Vulg.

12: *τον καυσωνα* = aestus b c d Vulg.

14: *θελω δε*, add *και* a b c Vulg Orig 3, 705.

15: *εν τοις εμοις* = de rebus meis a c, om b Vulg.

17: *εν τη οδω και* D ζ, *και εν τη οδω* B Z Orig 3, 709[d]; 4, 300[d]; in via seorsum et a c, secreto et Vulg Hil 708, et b (Vulg).

21: *σου εν* B C Z a, *εν* D b c Vulg ζ.

23: *και εξ* ℵ C D Z ζ Orig 3, 55c[c], *ἢ* a b c Orig 3, 717[a] B L 1. 33 Vulg.

— *εξ*, ad a c, om b — *δουναι*, add *υμιν* a b c Vulg syr Crt.

31: Imperfecta «increpabat» (*επετιμησεν* a b c) et «clamabant» (*εκραξαν* B D Z) apud a b c d Vulg ζ videntur usui linguae latinae et rei narratae magis accommodata esse quam Perfecta.

21, 3: *ευθεως δε* ζ, *ευθυς δε* ℵ B Orig 4, 181[b] — *και ευθεως* D a b c Vulg.

21, 4: *τουτο δε* ℵ C D Z a b c Orig Hil 572; add *ολον* B ς.
5: (*πραΰς*) *και* om D a b fuld.
9: *προαγ. αυτον* B C D Orig 481[c] . . . om b c ς.
12: *κατεστρεψεν* B D ς Orig 4, 187[c] . . . post *περιστερας* a b c Vulg.
20: *η συκη* B ς Orig 3, 758[a] D . . . om a[2] b c Vulg.
24: *αποκριθεις δε*: Hic MSS paene omnes coniunctionem praeferunt, Z L cum versionibus paene omnibus asyndeton. Itaque La om *δε*.
26: *εχουσιν* = habent b, habebant a c f ff[1] g[2] h Vulg 1 syrr Crt et Pst arm codd — Contra b e ff[2] g[1] syr Hcl arm Zoh.
31: *προαγουσιν*, praecedent b, erunt priores Hil 718.
46: *εις προφ.* B Orig 3, 788[b]. 789[a] . . . *ως* D a b c Vulg ς.

22, 24: *τεκνα* . . . b c Vulg «filium» ad perspicuitatem sensus pro «filios».
26: *ομοιως και*, polysyndeton praeferunt graeci, non latini.
31: *υμιν* a maxima parte Italae et Vulg cum *λεγοντος* coniungitur, post *ρηθεν* ponunt B D c ς h fuld for. Sensus hac diversa collocatione mutationem non patitur. Om *υμιν* Δ K 2 syrr Crt et Hcl Iren 232.

23, 14: *και προφασει* om ab Hil 89, *και* om b c (non ς).
26: *και* ante *το εκτος*: *και* in comparationibus apud graecos abundantius usurpari solet; hoc loco in latino post «prius» (*πρωτον*) supervacaneum videtur. *και* om c.
27: *φαινονται* = parent hominibus.
29: *οτι οικοδ.* B D c ς = qui aedif. a b Iren 727.
37: *ορνις*, latine Hil 118 Vulg specialiter: gallina.

24, 6: *δε* B D ς Orig 2, 788[a], autem Cypr 269 a b c d, Vulg autem (enim).
7: *λιμοι και λοιμοι* ς . . . pestilentiae et fames c Vulg.
20: *μηδε* B D Z ς Orig 1, 198, Cypr 269, vel a b c Hil 731 Vulg.
28: et aquilae Iren 244, Hil 732.
31: *μετα σαλπιγγος*: add *και* D a b c Hil 577 — *φωνης μεγαλης*.
37: *αι ημεραι* B D ς Orig 3, 568[ab], *εν ταις ημ.* a b c — ad sensum.
45: *ο κυριος* B D a Hil 734[b], add *αυτου* ς b c — ad sensum.

25, 1: Accuratius Tr: *της νυμφης* D X* 1* latt syrr Pst et Hcl* arm Orig Int 3, 880d. Contra B C Z L.

26: *εσπειρει* = semino. — Aoristus *εσπειρα* de consuesse, solendo seminare pro Praesenti *σπειρω*.

44: *αυτω* post *αποκριθ.* ς f ff² h l (post *αυτοι*) — ad sensum.

26, 9: *εδυνατο* = potuit a b c Vulg.

15: *αυτους* post *ειπεν* D a b c Vulg ex praecedenti — ad sensum.

18: *ο δε*, at ille b c, at Iesus Vulg, Iesus autem a.

20: *μετα των . . . μαθητων* = cum discipulis suis.

22: *λεγειν* Orig 4, 430d. dicere (sine *αυτω*) a b c Vulg.

33: *ει* A B C D a b c . . . *ει και* (etiamsi, et si) ς Orig 4, 412e. 437a Hil 742d.

61: *οικοδομησαι*, reaedificare b c — ad sensum.

62: *τι* = ad ea quae a b c Vulg — ad sensum.

64: *της δυναμεως* Hil 782. 1056. add Dei Hil 39. 40 — de sensu.

75: *οτι* A B ς, om D b c — superfluum est.

27, 8: *εκειθεν* add Haceldama, hoc est a b c d (Vulg) . . . om A B ς.

21: *απολυσω* = dimittam a b c . . . dimitti Vulg. — Sensus idem.

24: *ειμι* A B ς . . . add *εγω* D, a b c Vulg: ego sum.

33: *λεγομενος* post *χρυσιον τοπος*, quod superfluum videtur, om ℵca D a b c Vulg copt sah arm.

36: *εκει* Orig Int 3, 920e, om a b rel (praeter f) Vulg arm Eus D E 505c — ut videtur, eadem de causa.

40: *λεγοντες*, add *ουα* D Δ M a b c ff² g² h l syr Hcl (et mg gr) syr Hier arm Orig Int 3, 921e. 922a Eus D E 498e, in ps 82ab . . . Contra A B ς L rel am ff¹ g¹ syr Pst copt sah aeth Eus D E 477d, in ps 396b, Hil 749b.

— *τον ναον* = templum Dei . . . *οικοδομων* = illud reaedificas (abat. abas) a b c Hil — perspicuitatis causa.

28, 11: *πορευομενων* = quae cum abiissent — ad sensum.

Evangelium Marci.

1, 10: *σχιζομενους* = apertos — ad sensum.

— *καταβαινον εις αυτον* = descendentem et manentem in ipso — ex sensu.

1, 13: *τεσσερακ. ημερας*, add *και τεσσ. νυκτας* Vulg, *και νυκτ. τεσσ.* M, ut Matth. 4, 2.
16: *Σιμωνος* ℵ B L M, *του Σιμ.* A Δ 1. 69 E^2, *αυτου* ς D 33 G I^1 latt syr Pst aeth.
21: *εδιδασκεν*, add *αυτους* D a b (latt) syr Hcl* got arm aeth (populum c) — ad sensum.
38: *εξεληλυθα* = veni — ad sensum.
44: *τω ιερει κατ' εξοχην* = *τω αρχιερει* = principi sacerdotum.
45: *κηρυσσειν πολλα* = praedicare.

2, 2: *μηκετι χωρειν* = non caperet.
15: *και* A B ς . . . *οι και* D Vulg b, qui a c. — Latt aptior constructio relativa.
17: *ου γαρ* C L c ff^2 g^2 Vulg copt e d . . . *ουκ ηλθον* rel. — Ad sensum *γαρ*.
20: *εν εκειναις ταις ημεραις* ς c. E rel Vulg Cl a b c e f copt — ex sensu.
23: *και εγενετο* add *παλιν* (iterum) D a $ff^{1.2}$ $g^{1.2}$ l (praem) 69, formula transitionis. — Factum est autem c.
— *αυτον* = Dominum.
24: *και οι Φαρισ.* A B ς = *οι δε Φαρ.* D a b c e f Vulg.
26: *εξεστιν* A B D ς = licebat a b c d.
— *και τοις* A B ς = *τοις* D, eis (his b) qui a b c d.

3, 2: *αυτον* post *θεραπευσει* A B ς . . . om D a b c.
6: *και εξελθοντες οι Φαρ.* A B P ς . . . *εξελθοντες δε οι Φαρ.* D b c.
10: *εθεραπευσεν* A B D P ς . . . *εθεραπευεν* K a b c e f ff^1 $g^{1.2}$ Vulg syr Pst. Contra ff^2 syr Hcl.
15: *και εχειν εξουσιαν*, haberent a = *και εδωκεν αυτοις εξ.* D b c Vulg.
27: *αυτου* primum om D b c, ita Vulg.

4, 4: *τα πετεινα*, add *του ουρανου* D a ς — perspicuitatis causa.
10: *ηρωτων* = interrogaverunt — secundum usum sermonis latini — c d ς.
— *συν τοις* om D a b c Vulg.
17: *η διωγμου, και διωχθει* D Vulg c $fff^{1.2}$ g^{1} l . . . Contra: rel a b *νν* Orig 1, 308°.
24: *μετρηθησεται* = remetietur d c Cypr 211. 314 . . . demensurabitur b — ex sensu.
26: *βαλη* = mittat a b c, iactet d, iaciat (al iaciet) Vulg. — *επι της γης* = super terram c, in terram b Vulg.

4, 28: *αυτοματη* A B C, *οτι αυτοματη* D = *αυτοματη* (ultro) *γαρ* b c ς Orig 3, 158.

29: *παραδω ο καρπος* = produxerit fructus — ad sensum.

37: *ηδη* om b c Vulg — superfluum videtur.

5, 2: secundum *αυτω* supervacaneum videtur.

13: *επνιγοντο* = suffocati sunt. — Perf secundum usum latinum a b c d.

15: *τον εσχηκοτα τον λεγιωνα* om latt c. D, quia mera explicatio verbi *δαιμονιζομενον*, ideoque superfluum videtur.

22: *εις, τις* D latt (exc b). Sensus non mutatur.

23: *τας χειρας*, 69 c. $g^{1.2}$ Vulg *χειρα* = manum tuam, nulla sensus mutatione.

30: *επιστραφεις εν τω οχλω ελεγεν* = conversus ad turbam aiebat (ait) Vulg a b c — propter permutationem praeposs *εν* et *εις* illo tempore usitatam.

42: (*ην*) *γαρ* A B ς . . . *δε* D a b c Vulg — nulla sensus differentia.

6, 27: *επι* (in) *πιναχι* C c Vulg . . . om A B D a b ς — quia, ut videtur, facile suppleri posset.

31: *υμεις αυτοι κατ' ιδιαν* = seorsum Vulg.

41: *εδιδου* = dabat a, dedit b c Vulg — secundum usum sermonis latini.

43: *κλασματων* sc. *τα λοιπα* = reliquias fragmentorum a Vulg. — *κλασματα* B.

45: *προαγειν* = praecederent eum — ex sensu. *προαγειν αυτον* D Orig 3, 482 s., et praecedere se a b, ut praecederent eum c d.

56: *εις αγρους* (villas) *η εις πολεις* D a b $f ff^2 g^1$ Vulg, inversum rel — utrumque verum.

— *εν ταις αγοραις* A B ς = *εν ταις πλατειαις* D b, in foro et in plateis a, om c.

8, 2: *ηδη* = ecce iam Vulg.

5: *επηρωτα* = interrogabat a, interrogavit b c d Vulg — secundum usum sermonis latini.

12: *αυτου* om D L M *Γ* Vulg b g^2 l.

23: *επιθεις τας χειρας αυτω* = impositis manibus suis . . . *αυτου* habent A *Δ* K f l syrr Pst copt got . . . Contra B C D rel a b c $ff g^1$ i syr Hcl rel (om *Λ*).

26: in fine *εν τη κωμη* (in c) ut superfluum om Vulg rel.

10, 33: et senioribus hab. c Vulg (om limb).
40: dare add vobis c (Vulg).
42: *και προσκαλ.* (convocans a) *αυτους ο Ιησους* B C D a, quos cum advocasset Iesus b c d, *ο δε Ιησους προσκαλ.* (vocans) *αυτους* A Vulg ς.
43: *μεγας εν υμιν* = maior — ad sensum.

11, 2: *εις αυτην* = illuc.
3: *τι ποιειτε τουτο*: quid facitis c h l Vulg aeth.
23: Vulg explicat ἀ per sequens ὃ ἐὰν, id quod sensui respondet, itaque vertit.
26: *αφησει*, add *υμιν* D a b c Cypr 211. 314 — perspicuitatis causa.
31: *και* A B D ς = *οι δε* a b c Vulg.
32: *εφοβουντο* A B ς = *φοβουμεθα* (*φοβουμεν* pr D) D a b c — sublato anacolutho.

12, 5: *πολλους* = multos a, plures b c d Vulg.
7: *εκεινοι δε οι γεωργοι* A B ς, *οι δε γεωργοι* D a b Vulg, vinitores autem illi cum vidissent eum c.
8: *αυτον* post *εξεβαλον*, quod necessarium non videtur, om Vulg ς.
12: *την παραβολην* = parabolam hanc.
14: *δουναι* = dari. — Graeci activum, latini passivum praeferunt.
— *δωμεν η μη δωμεν* A B ς, om D a b c. — Repetitio magis videtur, quam aliquid necessarium.
16: *οι δε ηνεγκαν*, sc. *αυτῳ*.
— *οι δε* La uncinis inclusit, hab: B C c ς, om A D a b.
— *ειπαν* B C D a c, *ειπον* ς, *λεγουσιν* A b d — Praesens historicum pro Perf (Aor).
17: *αποδοτε* A D ς, post *Καισαρος* B C = reddite igitur a b c.
20: *ουν* (i. e. igitur, sed a habet: autem) hab.: D a b c Vulg ς.
21: *και ουδε αυτος*, hic a d, iste Vulg.
29: *ημων* A B D a b ς Hil cod 1001 et 999; tuus c Cypr 199. 213. 264. Hil cod 830. 855. 999. — *Κυριος* A B D c ς Hil 999. 1001; Deus Cypr ter. Hil 830. 855, om a b.
31: *και* (La uncinis inclusit) A c ς Cypr, *δε* post *δευτερα* D, om B b Hil.
32: *εις εστιν, ο* (om ς) *θεος* D a b c ς — ex sententia.

12, 34: *και ο Ιησους ειδων* A B D ϛ a c, videns autem Iesus b Hil 1000 — utraque particula transitionis.

36: *ειπεν* A B D ϛ, dicit c Hil 1001, et post *αγιω* a b, om d. — Praes. histor. de scripto.

40: *και* A B ϛ, *και ορφανων* D a b c.

13, 2: *ταυτας τας μεγαλας οικοδομας* — has structuras magnas a, omnes haec h. o. c[magna aedificia b c.

11: *αγωσιν*: *αγαγωσιν* ϛ c d, adducent a — secundum consecutionem temporum latinam.

23: *υμεις δε*, vos ergo b d, vos autem Cypr 200, videte a, om c.

34: *εκαστῳ το εργον αυτου* = unicuique opus suum a, unicuique operis sui faciundi c, cuiusque operis d (sc. potestatem).

14, 12: *οι μαθ. αυτου* A B ϛ, om *αυτου* D a c — superfluum videtur.

— *ινα* A B a ϛ, *σοι ινα* D c — ex seq. *φαγῃς* ad complendam orationem.

15: *ετοιμον* a La uncinis includitur: hab B D P ϛ, om A — paratum c d, om a. — Videtur esse superfluum post *εστρωμενον*.

21: *ο, οτι ο* ℵ B L copt sah — quod ut explicativum videntur e Vulg syr Pst et Hel ff h aeth tradidisse per «Et» — om *οτι* ϛ A C D P rel a f arm.

25: *του γεννηματος* = hoc genimine.

26: *σκανδαλισθησονται* se *εν σοι* = scandalizati fuerint in te.

31: *εαν* = et si a d, quod si c.

36: *και ελεγεν* = dicens c, dixit d — ex usu latino.

45: *Ραββει* B D Vulg, *ραββει ραββει* A ϛ = *χαιρε* (ave c, habe a) — *ραββι* a c et corr C.

50: *Και*, tunc discipuli eius c, relicto eo a, relinquentes eum c — sensus recte redditur.

51: *και νεανισκος τις* B C a, *και εις τις νεανισκος* A P ϛ, *νεανισκος δε τις* D c.

— *συνηκολουθει* B C, *ηκολουθει* a c ϛ, *ηκολουθησεν* A P.

53: *αρχιερεις* significat «sacerdotes», qui fuerant ante summi sacerdotes.

54: *και ο Πετρος*, Petrus autem c — particulae transitionis permutantur.

58: *οτι . . . οτι*: *οτι* secundum ut explicativum latine omittitur.

14, 59: *ουδε ουτως* A = non c Vulg.
61: *του ευλογητου* = Dei benedicti . . . add *του θεου* A.
62: *ειπεν* A B ζ, ait illi c, *αποκριθεις λεγει* (dixit a d) *αυτω* D a d — *καθημενων* B D ζ Orig 3, 715ª, ante *εκ δεξιων* A c Orig 4, 387°, post *δυναμεως* a = *της δυναμεως*, sc. *του θεου*.
72: *το ρημα ως* A B — *ο* D a c, verbum quod d.

15, 7: *οιτινες* A, qui a c d . . . *πεποιηκεισαν* A B D ζ, fecerat a c d. — Si omnes vincti, et Barabbas ipse.
— *φονον* post *πεποιηκεισαν* (fecerat) D c d.
29: *τον ναον* = templum Dei — *οικοδομων* = reaedificas — ex sensu.
39: *εξ εναντιας αυτου* = ex adverso.
46: *και* A B ζ = *ο δε ιωσεφ* D c Vulg.

16, 1: *αλειψωσιν αυτον*, sc. *τον Ιησουν*.
8: *και*, at illae c.

Evangelium Lucae.

1, 5: *Ελισαβετ* A P d ζ, *ελεισαβετ* B semper, *ελεισαβεθ* D c.
29: *η δε ιδουσα* A ζ, ipsa autem ut vidit a et add eum b, quae cum vidisset c fuld, quae cum audisset Vulg . . . *η δε* solum ℵ B D d.
31: *και ιδου* = ecce.
52: *απο θρονων* A B D ζ = de sede a b c.
54: *ελεους*, misericordiae a b, add suae c — ex sensu.
55: *εις τον αιωνα* A B D ζ, *εως αιωνος* C et A in psalterio, in aeternum a Iren 185, in saecula b c.
68: *τω λαω αυτου* = populo suo a Iren 186 Cypr 288, plebis suae b c — sensus idem.

2, 2: *ηγεμονευοντος* = a praeside a² b c — sensus idem.
18: *περι των . . . προς αυτους* = et de his, quae; «et», quod non habent a b c d, Vulgata tamen habet, videtur perspicuitati sermonis inservire.
21: *και εκληθη*: *και* alterum A B ζ, om D a b c. — Graeco sermoni connexionem arctiorem reddit.
22: *αυτων* A B, *αυτου* D, *αυτης* ζ, eius a b c.
— *παραστησαι* = ut sisterent (offerrent a) eum a b c.
35: *δε* (a La et Tr uncinis includitur): ℵ A D a ζ Orig 2, 622ᵇ et c, om B b Ξ. — Sensus non afficitur.
36: *μετα ανδρος* = cum viro suo c — ex sensu.

2, 38: *Ιερουσαλημ* B b c Iren 187. *εν ιερουσαλημ* A D d ς, istrahel a.
40: *επ'* (super) *αυτο* A B a ς, *εν αυτω* D, cum eo b c d.
41: *κατ' ετος* = per omnes annos a b c, secundum tempus d.
46: *και ακουοντα* A B ς = *ακουοντα* D a b c.

3, 1: *και τετρααρχουντος* A B ς = tetrarcha autem (quaterducatus d) Galilaeae Herode a b c d.
2: Dei a b, Domini c d.
5: *ευθειας* (directa) B D a b c Orig 4, 127ᵉ . . . *ευθειαν* A ς, directum Iren 184 (ex Matth?).
8: *εν εαυτοις* A B D ς Orig 3, 145; 4, 128, *ὁ του* Orig 4, 272, om a b c.
9: *δε και* A B c ς, *δε* D b, quid enim a.

4, 6: *ο διαβολος* om b Vulg.
10: *εντελειται* A, mandabit b, mandavit a c. — Futurum *εντελειται* ex usu aoristico imperfecti hebraico explicatur, quod etiam impertecta praeterita significare potest.
19: *δεκτον* A B D ς Hil 92, add et diem retributionis (redditionis b, redempt. a) a b c. Est Is. 61, 2, ubi post *δεκτον* legitur: *και ημεραν ανταποδοσεως*.
25: *δε* A B ς, om D a b c.
27: *ναιμαν* A et corr D, *ναιμας* d et pr D, naaman b c, neeman B ς Orig, ineman a.
33: *πνευμα*, om a b c d.
— *δαιμονιου ακαθαρτου* A B ς Orig, *δαιμονιον ακαθαρτον* (om c) D a b c d.
38: *συναγωγης*, add *ο Ιησους* A.
40: *δυνοντος* A B Q a ς, *δυσαντος δε* (*δυντος* Orig) *του ηλ.* D Orig 4, 171ᵇ, cum autem sol occidisset b c.
41: *δε και* A B D Q a ς, autem b, etiam c.

5, 1: *γεννησαρετ* A B a b ς, *γεννησαρεδ* D d, *γεννε* . . . . . Q, genesareth c.
2: *απ' αυτων αποβαντες* = descenderant et.
7: *ωστε βυθιζεσθαι αυτα* = ita ut pene mergerentur: post *ωστε* add *παρατι* D (*ηδη* C*) Vulg Cl c e g² syrr Pst et Hcl mg (quam vid) arm . . . non hab. am fuld for.
10: *ομοιως δε και*: *και* om a b c.
16: *εν ταις ερημοις* = in desertis a, in deserto c, in desertum b, in solitudinem Cypr 213.

5, 17: *ην διδασκων*, sc. *καθημενος* = sedebat docens.
25: *αρας* A B ς = *αρας την κλεινην* D b, sustulit grabattum suum . . . et a, tollens grabattum d, sublato grabato c.
35: *και* ante *οταν* (a La uncinis includitur) A B D a ς, om C b c.
36: *σχισει* (scindet) B C D a, *σχιζει* (rumpit b, conscindit c) A b c ς — *συμφωνησει* (*συνφ.* D, conveniet a, add *το* C) A B C D a, *συμφωνει* b c ς — sensus idem.

6, 17: *παραλιου*, maritima a et b?, maritimi c.
26: *παντες* A B P Q a b c ς et post *ανθρωποι* Iren 202, om D — sensus non mutatur.
28: *υμας* primum A D P a b, *υμιν* B c Orig 772ª, *υμιν και* ς.
29: *τω τυπτοντι σε*: *εγω δε λεγω υμιν τω τυπτοντι σε* Orig 1, 711ᵉ, percutienti te a c, et (om d) qui te percusserit (percutit te) b d.
33: *το αυτο* A B P ς, *τουτο* D a, haec b c.
35: *και* primum necessarium non videtur.
37: *και* A B P ς, om D a b c Cypr 313 — necessarium non videtur.
38: *καλον*, add *και* V Vulg Cl syr Pst got . . . om am (latt) syr Hcl rel Clem 954 Eus in ps. 55 Tert adv Man 4, 17.
39: *ειπεν* A B ς et P?, *ελεγεν* D a b c.
43: *καρπον σαπρον* A B ς, *καρπους σαπρους* D a b c Vulg.
45: *θησαυρου της καρδιας αυτου* alterum a La uncinis includitur; hab. enim A c ς, solum thesauro b, om B D a. — *αυτου* post *στομα* om C — necessarium non videtur.

7, 4: *λεγοντες* ℵ B a b c ς, add *αυτω* A C* Vulg.
19: *τινας* A B a ς, om D b c.
31: *ειπεν δε ο Κύριος* ς, om a b c. — Videntur autem haec verba perspicuitatem narrationis iuvare.
37: *και επιγνουσα*: *και* (om ς) *επιγνουσα* A B P ς, *γνουσα* D, ut cognovit b, cum novisset c, cognito eo a.
42: *τις ουν αυτων*: *αυτων* B, *αυτων ειπε* (*ειπεν* P, *επι* A) A P ς, om D a b c.
— *πλειον αγαπησει αυτον* (*αυτ. αγ.* A ς) A B ς, *αυτον πλειον αγαπησει* (diligit d, dilexit b, amavit c) D a b c.

7, 45: *εισηλθον*, intravit b c, intravi a.

8, 10: *ο δε ειπεν* A B D ς, qui (quibus ipse b, ipse itaque c) dixit (add illis c) a b c.
— *τα μυστηρια* A B D ς, mysterium a b c d.
13: *οι δε*, qui autem (vero c) a c, nam qui b.
24: *επιστατα, επιστατα* A B ς, *κυριε κυριε* D, magister a c, praeceptor b.
— *επαυσαντο* A B D a b ς, cessavit c.
27: *εκ της πολεως*, de civitate b c, om a.
— *δαιμονια* A B D ς, daemonium a b c.
33: *εξελθοντα δε*, cum exissent autem c, et cum exissent a, exierunt ergo b.
35: *του* (om B) *Ιησου* A B D P a c ς, eius b.
36: *πως εσωθη ο δαιμονισθεις* = quomodo sanus factus esset a legione.
49: *ερχεται τις παρα* C B P R L Ξ ς rel . . . *απο* A D 1, «a» a b d . . . «ad» c f ff Vulg Cl. Utrumque verum aliquid continet.
— *τον διδασκαλον* A B D P ς, illum a c, aut ante «noli» aut om b.
50: *ακουσας* A B P ς, add *τον λογον* D, cum audisset . . . a, audito hoc verbo (sermone c) b c.
— *απεκριθη αυτω* B et add *λεγων* A D P ς, dixit (ait b) patri puellae a b c.
52: *ου γαρ* B C D a c, *ουκ* A b ς Orig 1, 422[d]. — *απεθανεν*, add puella c.

9, 1: *τους δωδεκα*, add *μαθητας αυτου* B b ς, Apostolis a c, om A D.
4: *και εκειθεν εξερχεσθε*, exite a, proficiscimini b, ne proficiscamini c.
12: *τον οχλον* = turbam a b, turbas c d.
16: *εδιδου*, dabat a, dedit c, distribuit b. — discipulis a b, add suis c. — *τω οχλω* A B ς, *τοις οχλοις* D a c, ante turbas b.
19: *τις των αρχαιων* A B ς, unus de prioribus a b.
25: *απολεσας η ζημιωθεις* A B ς, perdat et detrimentum faciat b, *απολεσαι* (perdere) *η ζημιωθηναι* (damnum facere c, iactum pati d) D c d, perdere aut iacturam faciat a, perdere Cypr 273.
28: *και ιακωβον και ιωαννην* D.
30: *οιτινες* (*οι* C) *ησαν* A B P ς Orig 3, 983[d]; 4, 447, — *ην* (erant b c) *δε* D a b c — sensus idem.

9, 39: *και σπαρασσει* (discarpit a, disrumpit d) *αυτον* (om D) A B D a ς, et elidit (coll. c) et dissipat eum b c. — *απ' αυτου*: ab illo a c, om b.
44: *εις τα ωτα υμων*: in auribus vestris a b c.
53: *πορευομενον* A B D ς, tendens a, pergens c, euntis b.
56: *ο γαρ υιος* (quia filius b, filius a Cypr) a b c ς Cypr 98.
58: *και* om c.
61: *ειπεν δε και ετερος*: dixit autem et (ei c) alius a c, et ait alter b.

10, 11: *εις τους πολας* (add *ημων* A C) A B C D a, in pedibus b c d, om ς.
23: *μαθητας* A B C a b ς, add suos c d — *κατ' ιδιαν* A B ς, om D a b c.
31: *εν* (om B) *τη οδω εκεινη* A B D ς, per viam illam a d, (per) eadem via b, illam viam c.
32: om *ελθων* D d, hab. A B ς.
42: *Μαρια δε* A P ς, *γαρ* B, om D a b c.

11, 8: at (Vulg et) ille si perseveraverit pulsans c.
13: *πνευμα αγιον* A B ς, *αγαθον δομα* (datum) D b c d Orig 1, 213c; 3, 650.
14: *εγενετο* (*εγενε* in lit. A) A B ς, om D b c d — sensus non mutatur.
17: *ειδως* B d ς, *ϊδως* A, videns c, ut vidit b.
34: *του σωματος* A B ς, add *σου* D a b c — ex sensu.
— *οταν* B D, si a c, cum b d — *η* (est) ante *ο οφθαλμος* D d, fuerit a, ante «simplex» c, ante «oculus» b — est a c, erit b.
— *επαν* A B ς, *οταν* D, si a c, cum b d — fuerit a b c d, *εστιν . . . σκοτεινον εστιν* D d.
36: *ως οταν* A B ς = et sicut c Vulg.
— *τη* (*εν τη* B) *αστραπη* A B ς = fulgoris c Vulg — sensus idem.
38: *ιδων εθαυμασεν οτι* A B ς, *ηρξατο διαχρεινομενος* (recogitans a, cogitare d) *εν εαυτω λεγειν* (dicens d) *δια τι* (quare d, quod a) D a d — coepit intra se reputans (secum disputans c) dicere quare b c Vulg. — Eadem sententia diverse exprimitur.
48: *μαρτυρειτε και συνευδοκειτε* A B ς; consentire (om *και*) c; *μη συνευδοκειν* (om *και*) (consentientes) D a b Lucif 133, quod consentitis Vulg. — Sensus cum et sine *και* manet idem.

11, 53: *περι πλειονων*, de pluribus a c, de multis (post «quaerentes») b.
54: *ζητουντες* A C D a b c, *και ζητ.* Vulg ς, om B.

12, 1: *εν οις επισυναχθεισων των μυριαδων του οχλου* A B ς — *πολλων δε οχλων συνπεριεχοντων* (circumstantibus b c, adstantium d) *κυκλω* (ad eum c, om b) D b c, multa autem turba ... tinen ... um in ... t a.
42: *κατασταησει* A B D P Q ς Orig 3, 180[c]; 4, 309[b] = constituit b c d, praeponit Iren. Praesens pro futuro.
43: *αυτου* om c Iren 263.
49: *και τι ... ανηφθη* : *και ειθε δε εκαη* Orig 2, 117[b], *ει ηδη ανηφθη* A B D ς Orig 2, 610[c], si iam accensus est Hil 258, si (nisi c) accendatur b c — sensus idem.
51: *αλλ' η* A B ς, *αλλα* D, sed b c.
56: *της γης και του ουρανου* A B ς, *του ουρανου και της γης* D b c.
58: dum enim vadis b c d, dum es Iren 104.

13, 4: *η* A B D ς, sicut (add et a) a b c.
— *αυτοι* (ipsi) A B a b, et ipsi c, *ουτοι* ς, om D.
6: *ελεγεν δε ταυτην* = dicebat autem et hanc — add «et» ex sensu.
10: *εν μια των συναγωγων*, om *μια* a, synagogarum b, in synagoga a, add eorum c.
34: *ουκ ηθελησατε* A B D a ς, noluisti b c Iren 281 — sensus idem.

14, 10: *σοι* (fin.) A B ς, om D a b c. — Post simul «tibi» iam non requiritur.
12: *σου* post *συγγενεις* om b c.
13: *χωλους* (add et a), *τυφλους*, caecos et claudos Cypr 304.
24: *γαρ*, enim a, autem b c.

15, 1: *παντες* A B D a ς, om b c.
17: *εις εαυτον δε ελθων*: in se autem conversus a b, ipse autem reversus c. — *του πατρος μου* = in domo patris mei — ex sensu.
22: *εις τους ποδας* A B P ς, add *αυτου* D, in pedibus (add eius a b) a b c.
27: *οτι* (primum) A B D P Q a b ς, om c.
28: *παρεκαλει* (rogabat d) A B P d ς = coepit rogare a b c, *ηρξατο* D.

15, 30: *σου τον βιον* A B P ς, *σου* om a b c, substantiam b, add tuam c, omnem facultatem suam a, *τῳ καταφαγοντι παντα* D.

16, 10: *εν πολλῳ*: in multo a, in maius b c — *εν ελαχιστῳ* A B P a ς, *ολιγω* D, modico b c d.

11: *μαμωνα*: *μαμονα* pr D, mammona c — item caput 16, 13.

19: *δε* om D a.

21: *και επιθυμων* (cupebat a) A B D P a ς, cupiens b c. — *απο της τραπεζης του πλουσιου*: add et nemo illi dabat Vulg Cl — ex sensu.

23: *και εν τῳ ᾅδῃ επαρας* A B D ς, et in inferno elevans b, aput infernos et de inferno elevans a, in inferno elevans autem c.

24: *και καταψυξῃ* = ut refrigeret — quod idem valet.

25: *ειπεν δε* A B D ς, add illi a, et dixit illi b c — *σου* prius A B D ς, om a b c Cypr 323 Hil 396.

26: *προς ημας διαπερωσιν* A B ς, *ωδε διαπερασαι* D, huc (hoc a) transmeare a b c.

17, 6: *εχετε* A B ℵ L X Δ 1. 33. 69, *ειχετε* La c. D ς, haberetis c, habueritis a b. — *ελεγετε αν* A B D ς, diceretis b c, dicetis a. — *και υπηκουσεν αν* (obaudisset a d, *αν* om A) A B D a d ς, utique obaudisset b c.

8: *αλλ᾽ ουχι* A B ς, *αλλα* D b c Cypr 319, *ερει* A B D b c d ς, dicit Cypr.

9: *τῳ δουλῳ* A B D a b c, add *εκεινῳ* Vulg ς Cypr.

11: *και αυτος* A B D a ς, om b c.

15: *ιαθη* A B c ς, *εκαθαρισθη* D b, sanus est a — idem valet.

19: *πορευου*, add *οτι* D a b c e f ff arm, om i.

31: *ημερα* A B D ς, hora a b c.

36: *εσονται* ς, om D a b c. — Non necessarium est.

37: *και αποκρ.* = et (om c) respondentes a c, resp. autem b. — *οπου* = ubicumque fuerit a b c.

18, 1: *αυτους* A B Orig 3, 650e, om D ς Orig 1, 213a.

3: *δε* A B D Q, add *τις* a b c ς.

4: *επι χρονον* (add *τινα* D) A B D Q ς, per (add multum b c) tempus a b c, in aliquod temporis d.

20: *μη μοιχευσης* A B P ς, *ου μοιχευσεις* D, secundo loco hab. a b c.

18, 27: *ο δε ειπεν* ℵ B D L Ξ . . dixit autem illis a, ait (et ait c) illis Iesus b c.

19, 2: *αυτος* primum A B Q ς, D a b c Vulg *ουτος*.

26: *γαρ* (uncinis inclus La et Tr) A D R ς rel syrr Crt et Hcl got . . . om ℵ B La syr Pst, copt aeth . . . autem Vulg b c e ff1 Lucif 206.

— *δοθησεται* ℵ B c ς add illi a l, add *και περισσευθησεται* 69 Vulg Cl syr Crt aeth (cf. Matth 25, 29).

30: *πωλον* A B D ς Orig 3, 744[b]; 4, 182[b]. 192[d] = pullum asinae c, asinam cum pullo a.

32: *ειπεν αυτους* add *εστωτα τον πωλον* (stantem pullum Vulg, pullum stantem c, asinam stantem a) a c Vulg Orig 3, 745[a].

39: *απο του οχλου*, de turba a c.

40: *και αποκριθεις ειπεν αυτοις* (om B Orig) A B ς Orig 4, 182[d], *αποκρ. δε λεγει* (dixit) *αυτοις* D d = qui dixit eis a, quibus ipse dixit c.

20, 3: *και* A B Q a ς, *ον* (quod) D d, om ς.

6: *πεπεισμενος γαρ εστιν* ℵ B Q ς, scit enim d, *πεπεισμενοι γαρ εισιν* D, certi sunt enim c, sciunt enim a.

9: *και απεδημησεν*, et ipse a, *αυτος δε* D.

16: *ειπαν*: dixerunt a, add illi c.

30: *ελαβεν ο δευτερος* A P ς, *ο δευτερος* B D, sequens accepit a c — *την γυναικα* (= eam a c) *και ουτος* (ille c, ipse a) *απεθανεν ατεκνος* ℵ P a c ς.

31: *δε και* A B ς, autem et a, et d, et omnes c, om D — *ου* A B ℵ, *ουκ* D, *και ου* a c f Vulg syrr Crt Pst et Hcl got arm . . . Contra: e ff i copt aeth — *τεκνα* A B ς, filios c d, *τεκνον* D a.

21, 16: *και* primum om c Vulg.

20: *υπο στρατοπεδων* A B D a ς Orig 1, 400[e]; 2, 8[c]; 3, 184[c]. 642[d]. 711[a], exercitu c d.

23: *ουαι ταις* B D a c, *ουαι δε ταις* A Vulg ς.

30: cum produxerint (producant b, producunt c) b c d, cum florient a — *ηδη βλεποντες αφ' εαυτων γινωσκετε, οτι* (*διοτι* A) *ηδη εγγυς το θερος εστιν* A B ς — iam ex se fructum, scitis quia (quoniam iam b) prope est aestas b c, *τον καρπον αυτων γεινωσκεται* (scitote) *ηδη* (iam) *οτι εγγυς ηδη το θερος εστιν* D d, a se scitis in proximo esse aestatem a — sensus idem est.

22, 2: *ανελωσιν* (*αναιλωσιν* Λ) *αυτον* A B ς, interficerent illum a, eum interficerent b c, *απολεσωσιν* (perderent) *αυτον* D d — *γαρ* A B a ς, *δε* D b c.
6: *αυτοις* A B C b, ante *ατερ* P c ς, om D a — necessarium non videtur.
45: *τους μαθητας* A B D Q, add *αυτου* a b c ς.
61: *ειπεν αυτῳ*: dixit illi a b, illi dixit c.
67: *πιστευσητε* A B D ς, creditis a b et add mihi c.
70: *ο δε προς αυτους εφη* A B ς, *ο δε ειπεν αυτοις* D, ait (dixit a) autem illis a b, quibus ait c.

23, 3: *αποκριθεις αυτῳ εφη* A B ς, respondens ait (dixit c) b c, *απεκριθη αυτῳ λεγων* (om a) D a.
9: *απεκρινατο αυτῳ* (add *ουδεν* D) A B D ς, respondebat illi a d, ei respondebat b, ei respondit quasi non audiens c.
12: *μετ' αλληλων* om D a c d.
22: *ευρον* A B P a ς, *ευρισκω* D b c.
25: *απελυσεν δε* A B ℵ D P a copt sah . . . add *αυτοις* b c ς 1. 69 syrr Crt Pst et Hcl arm aeth.
48: *τα γενομενα* B D P ς Q, quae facta sunt c, ea (om b) quae fiebant a b, om A.

24, 11: *ηπιστουν* = non credebant (crediderunt).
18: cleophas (cleofas b) a b c.
22: *εξ ημων* A B P c ς, ex nostris a b, om D.
24: *ειδον* = invenerunt (viderunt).
26: *και* A B D P a c ς Iren 205. 262, et ita b.
29: *του μειναι συν αυτοις* A B P ς, *μειναι μετ' αυτων* D, ut maneret cum illis c, ut cum eis maneret a, cum illis et mansit b.
32: *ως ελαλει* (—*ησεν* A) *ημιν* A B D P ς, quomodo c, om ab Orig 3, 274^{b}; 4, 11^{b}. 177^{e} — *εν*: add *ημιν* Orig 4, 11^{b} cod. — *ως* secundum B D Orig 3, 274^{b}; 4, 11^{b}. 177^{e} cum a b, *και ως* A P ς, om c.
36: *αυτος εστη* B a b, *αυτος εσταθη* D, *αυτος ο Ιησους* (Dominus c) *εστη* A c ς, *αυτος εστη ο Ιησους* P.
39: *μου* alterum om c Hil 500. — *με* A B ς, post videte c, om D a b Hil.
42: *και απο μελισσιου κηριου* N X rel ς, piscis assi partem et favum a, partem piscis assam et de fabo b, partem piscis assi et porrexerunt ei et favum mellis c — sensus idem. — om A B D L (vid Orig 3, 477^{e}), habent versiones fere omnes, Iust de res 9.

24, 43: *και λαβων ενωπιον αυτων (παντων* A) *εφαγεν* A B D ζ. et accipiens (om b) manducavit (—cans) coram illis ipsis b) a b. accepit coram illis sumens reliquias dedit eis c — add ad fin.: *και τα επιλοιπα εδωκεν αυτοις* K (Vulg e l) (syrr Crt et Hcl, syr Hier copt W. arm aeth (*και λαβων* syrr Crt et Hcl*, syr Hier). — Contra MSS ff syr Pst copt MS.

44: *ειπεν δε* A B ζ, dixit b, *και ειπεν* D a c — *προς αυτους* ℵ B c, *αυτοις* A D a ς.

50: *εως* a rel . . . om D Vulg b c e f ff1 — *προς* ℵ B C* D La . . . *εις* A C[a] rel ς Vulg b c f ff1.

52: *αυτον* A B ζ, om D a b c.

Evangelium Ioannis.

1, 18: *εκεινος* = ipse.

20: *βλεπει* A B C a, add *ο Ιωαννης* b c ζ Orig 4, 150[a] Cypr 293.

— *ο αιρων* A B ζ Orig 4, 150[c], qui auferet Iren 186, ecce (et ecce Cypr 291) qui tollit a b c Cypr — peccata Cypr.

31: *τω Ισραηλ* A B P c ς Orig 4, 90[a], istraheli b, in istrahel a.

38: *ακολουθουντας* A B P c ς Orig 4, 90[b], sequentes se a b.

39: *ωρα ην* A B C P, *ωρα δε ην* a c ς, erat enim hora b.

45: *ναζαρετ* A B a, *ναζαρεθ* b c ς.

50: *μειζω*: et maiora horum videbitis Iren 238.

2, 8: *και λεγει αυτοις*, add Iesus a b c.

15: *φραγελλιον*, quasi flagellum a b c, *ως φραγ.* Orig 4, 160[a].

3, 2: *αυτον* A B b c ς, *τον Ιησουν* a ς.

3: *γεννηθη*: natus fuerit c, renatus fuerit a b.

4: *γεννηθηναι* alterum: nasci c, renasci a b.

18: *πεπιστευκεν*: crediderit Cypr 278. 315, credidit (credit) Vulg.

25: *ουν* A B a c d ς, autem b.

4, 2: *Ιησους αυτος* B a b ς, *αυτος Ιησ.* A D, Iesus c.

9: *η γυνη*, mulier illa b.

25: *οταν* A B D ζ Orig 4, 8[a]. 23[a]. 236[b]. 237[bd], dum a, cum ergo b c.

4, 28: *τοις ανθρωποις*, illis hominibus c.
29: *ουτος* A B ς Orig 4, 238^{e}. 239^{a}. 241^{e}. 279^{b}, *εκεινος* D, ille d, ipse b c, . . . e a.
32: *ο δε ειπεν αυτοις*: at ille (ille autem c) dixit eis b c, ait illis a.
34: *και* A B D ς Orig 3, 720^{b}; 4 245^{d}, Cypr 322, ut a c, et ut b.
38: *εις τον κοπον* A B D b ς Orig 4, 252^{b}. 258^{e}. 259^{a}. 261^{a}. 262^{e}. 263^{a}; in labore a, in labores c.
40: *ηρωτων* A B D b ς Orig 4, 240^{d}. 264^{ac}, rogaverunt c — *μειναι παρ' αυτοις* (*προς αυτους* C) A B D ς Orig 4, 240^{d}. 264^{a,} = ut aput eos (ibi c) maneret a; b c. — *ινα μεινη παρ' αυτοις*, non *εν τη πολει* Orig 4, 240^{e}; *παρ' αυτοις*, non *εν αυτοις* Heracleon apud Orig 4, 265^{a}.
41: *επιστευσαν*: add *εις αυτον* 69 *Λ* Vulg f syrr Crt Pst et Hcl arm aeth, om Orig 4, 264^{e}.
52: *επυθετο* A B D b ς, interrogabat a c d.

5, 2: *επι* (*εν* A D ℵ^{*a}) *τη προβατικη* (natatoria d) *κολυμβηθρα* A B C D c ς, in inferiorem partem natatoria (—riae b) piscina (—nae b) a b . . . *προβατικη* (—tica) solum ℵ* Vulg, e aeth, *ήτις εστιν η προβατικη* Eus in Onomast.
4: (*αγγελος*) *γαρ* A C ς, autem a b c ff L Vulg arm ed. — *εταρασσε(ν)* A a b ς, —*ετο* C c *II* G I H M U V *Λ** — *ο ουν πρωτος εμβας* A C ς = et quicumque (qui c) prior descendebat (disc. b, descendisset c) in natatoria (piscinam c) a b c — *οιω δηποτουν* La c. A, *ω δηποτε* C ς, quacumque b c, quaecumquae a.
8 ss.: *κραβαττον* (gr.) A C D a b d, *κραββατον* ς.
28: *αυτου* A B D a b c ς Hil 212. 578, *του υιου του ανθρωπου* Orig 2, 720^{e} Iren 308.
45: *ηλπικατε* A B D ς, *ηλπισατε* Orig 4, 360^{a}, sperastis b, speratis a c d Cypr 280.
46: *εμοι* A B D ς Orig 4, 237^{a}, et mihi a b c d Iren 238, Cypr 239, Hil 340.

6, 3: *δε* A B ς, *ουν* D a b c.
4: *εγγυς*, proximum c, in proximo a b.
5: *πολυς οχλος*, multitudo maxima c, magna b, turbae multae a d.
10: *ειπεν*, add *δε* A b ς, *ουν* D c, om ℵ B a Orig 3, 510^{b}.

6, 12: *ινα μη τι απολησται* A B D a b ς, add *εξ αυτων* D, et ante pereat b, om *τι* pereant c.
14: *οι* = illi a b c.
15: *οτι ημελλοσαν ερχεσθαι και αρπαζειν αυτον ινα ποιησωσιν* = quia venturi essent ut raperent et facerent c, rapturi ut fac. a, incipient venire et rapere ut b.
21: *ηθελον* A B D a b ς, voluerunt c.
23: *ηλθεν* = supervenerunt c, et cum supervenissent b.
24: *ενεβησαν* add *και* ς, *αυτοι εις τα πλοιαρια* (*πλοια* A ς) A B ς, ascenderunt (add confestim in a) naviculas a c, *ελαβον εαυτοις πλοιαρια* D b.
41: *ο αρτος*: panis vivus Hil 425.
50: *ινα* B D T ς Orig 4, 177[b], add *εαν* a b c d et corr D — *και* B D T d ς Orig, om a b c.
51: *δε* B T ς Orig 1, 244[de]; 4, 177[c], Cypr 209 ... om D a b c Orig 4, 363[e].
63: *εστιν* prius B D T b ς Orig 1, 243[b], om a c.
68: *απεκριθη*, add *ουν* ς, respondens autem b, *ειπεν δε* D.

7, 3: *ουν* B D a b ς, autem c.
12: *οι μεν* B D T ς, quidam, add enim b c, aliqui d. — *πλανα τον οχλον* B D T ς Orig, populum a b c.
33: *ουν*, add *αυτοις* T ς(c) g sah aeth, om B D rel.
52: *ερευνησον* B* R I T s (*ερευνησον* ς B[2] D L rel Orig 4, 299[d]), add *τας γραφας* a c et post *ιδε* D.

8, 16: *και εαν κρινω δε* (tamen) *εγω* B D T d ς Orig 4, 282[d], 299[e], sed et si iudico ego (ego iudico a) a c, quodsi ego iudico b.
35: *ο* alterum B c ς, Hil 491, *ο δε* D a Cypr 207, nam d.
45: *οτι* Orig 4, 347[b] (bis) 348[abc], om D, si Vulg Cl.
46: *ελεγχει* B ς Orig 4, 348[vel] 349[a], arguet a b c.
49: *ατιμαζετε με* B D b ς Orig 4, 55[8 de], me non honorificatis (—ratis c) a c, speratis me d, inhonoratis (—rastis) me Vulg.
56: *και* A B D a b ς Orig 4, 321[e] Iren 148. 232. 235 Hil 843, om c.

9, 2: *αυτου λεγοντες* A B a b c ς, om D.
5: *οταν*: cum a b c.
15: *και* post *αυτον* A B D ς, om a b c.

9, 16: *οτι* A B D ς, quod sic a b, qui c.
17: *οτι*: quod a c, qui b.
22: *αυτον ομολογηση Χριστον* A B a b c ς, *ομολογηση αυτον χριστον ειναι* D, confessus fuisset christum eum esse d.
25: *απεκριθη* A B D ς, dixit b c, ait a.
28: *ελοιδορησαν* Ab, *και ελ.* B, *οι δε ελ.* Da, *ελ. ουν* c ς.

10, 12: *αυτα* A B a c ς Lucif 189, om D b.
15: *υπερ των προβατων*: ovibus a, add meis (*των*) b c.
16: *εις* A B D ς Orig 4, 395[d], et unus a b c Cypr 153. 196.
18: *εξουσιαν*: add autem a, add enim Hil 559.
25: *ειπον* A B a ς, *λαλω* D b c Vulg, dico d.
31: *παλιν* A B ς, om D a b c Hil 931.

11, 3: *αι αδελφαι* = sorores eius.
4: *ειπεν*: ait illis a c.
27: *ερχομενος* = venisti b c Hil 910, ven . . . . . a.
30: *δε* A B ς, *γαρ* D a b c.
44: *και* A a b c ς Iren 308, *και ευθυς* D, om B C Orig 4, 377[a].
49: *τις* A B D ς Orig 4, 384[d], om a b c . . . *καιαφας* A B ς Orig 3, 784[e]; 4, 384[a], *καιφας* D d, *κηφας* pr D, nomine caiphas a b, caiph. nom. c.
54: *εκειθεν* A B ς Orig 4, 398[e]. 399[d]. 400[d], om D a b c Orig 4, 397[b].

12, 1: *εκ* (a) *νεκρων* A B D a ς, mortuum c, om b Vulg.
2: *εποιησαν ουν* (om Orig) A B b ς Orig 4, 407[e], *και εποιησαν* D c et a.
7: *αφες* = sine b, dimitte c, dimittite a.
9: *και* alterum A B Q ς, om D a b c.
12: *τη επαυριον* (add *ουν* Orig 3, 748) A B D Q ς Orig 3, 748[e]; 4, 182[e], altero die a c, autem b.
19: *ουκ ωφελειτε ουδεν* A B D Q b ς, nihil proficitis (prode facitis d) a d, proficimus c — *ο κοσμος* A B Q ς, *ο κοσμος ολος* D, universus (omnis b) mundus a b c.
25: *φυλαξει* A B D a ς, conservabit Cypr 164. 265, Lucif 242, *φυλασσει* b c Orig 1, 299[e], inveniet Cypr 310.

12, 31: *του κοσμου τουτου* primum A B ς, huius mundi a c, *του κοσμου* D b.

13, 0: *αυτῳ* B b Orig 4, 411[e], add *εκεινος* A D ς, add Petrus a c.

18: *ερχομαι*: levavit e secundum usum indefinitum praeteriti hebraici et aoristi graeci).

23: *δε* A B D a c ς, ergo b, om Orig 4, 437[e]. 438[e].

24: *και λεγει* (dixit b c, dicens a) *αυτῳ· ειπε* (interroga a c, om Orig 4, 438[b]) *τις εστιν* B C a b Orig 4, 437[e]. 438[b]. 440[bc].

26: *το ψωμιον*: bucellam d, panem a b c.

27: *τοτε* A B ς Orig 1, 441[a]; 4, 437[d]. 444, om D a b c Orig 2, 126[e]; 3, 581[d]; 4, 212[a]. 419[d]. 420[e].

33: *οτι* A B a ς Orig 4, 451[d]. 454[c], om D b c.

14, 0: *ουκ εγνωκας με* A B D Q ς Orig 1, 725[e], me non cognovisti Iren 200; non cognovistis (nostis Hil) b c d Hil 939. 940. 941, non me cognovistis a. Post *φιλιππε* interpungunt Orig 1, 725[e], Hil 940. *ο εωρακως εμε* (*τον υιον* Orig 4, 104. 315) *εωρακεν* (—κε D) A B D Q b c ς Orig 1, 725[dde]; 4, 104[a]. 256[a]. 287[d]. 315[b]. 450[e] Hil 939. 941[e], me vidit vidit a Hil 781. 793. 794. 798. 918. 941[e]. 942. 944 etc. Lucif 25 (bis). 255, videt me videt Iren 200, add et a b c Iren Hil Lucif.

10: *πιστευεις* A B D Q a b ς Hil 520. 939, creditis c Hil 941. 942. 1002.

11: *πιστευετε*, praem *ου* U Vulg . . . Contra: Tert adv Prax 24, Hil saepe — *μοι* syrr Crt et Hcl Hil, om Vulg ff g syrr Pst et Hier, Tert adv Prax.

13: *αιτησητε* A D a ς, ab eo (illo c) petieritis b c, *αιτητε* B Q . . . add *τον πατερα* 33. Vulg Cl.

24: *ο λογος* A B ς, et add *ο εμος* D a, sermonem b c — *ον ακουετε* A B D ς, quem audistis b c, om a.

26: *α* (*οσα* Orig 3, 697[b]) *ειπον* A B ς Orig, *α αν ειπω* D a b c.

15, 2: *αιρει* (tollet c) *αυτο* (add pater b c) A B D a b c ς, Hil 76: eradicabitur — *καθαιρει αυτο* (om a) A B a ς, *καθαριει* (mundavit b) *αυτο* D b c, emundabit pater meus Hil — *καρπον πλειονα* (plurimum b c) B a b c Hil, *πλειονα καρπον* A D ς, fructum plus Vulg.

15, 8: *καρπον πολυν* (plurimum b c) A B a b c ς, *πολυν καρπον* D.
15: *λεγω* = dicam Iren 243 Lucif 124 — *α* A B a d ς Iren et corr D, *οσα* D, quaecumque b c.

16, 3: *ποιησουσιν* A B D a b ς Cypr 90. 268. 310, faciunt c Lucif 79, add *υμειν* D a c.
9: *πιστευουσιν* A B D b ς, crediderunt a c.
11: *του κοσμου τουτου* A B D ς Orig 3, 497[d]. 537[a] et add iam b, huius mundi a c.

17, 14: *καθως εγω ουκ ειμι* A B a ς, om D b c.
16: *εγω* A B b ς et aλ, *καγω* D c.
22: *καθως* A B D c ς Hil 954, add et a b.
23: *εμε* A B c ς, *συ* (et tu a b) D a b.

18, 26: *λεγει* A B a b ς, add ei c.

19, 12: *εκ τουτου* (inde) A B b ς, et ex hoc (inde c) a c.
14: *ωρα ην ως* A B a c, quasi b, *δε ωσει* ς.
20: *ελληνιστι* (et graece c) *ρωμαιστι* (et latine) A a b c ς, *ρωμαιστι ελληνιστι* B.
25: *η του κλωπα* A B ς, cleope b, cleophe c, cleophaes a.
28: *ηδη παντα* (*π. η.* ς) *τετελεσται* A B ς, omnia consummata sunt b c Hil 224, perfecta sunt omnia a.
31: *εκεινου* A B a b, *εκεινη* c ς.
36: *συντριβησεται* A B ς Orig 3, 472[c], *συντριβησετε* Orig 4, 176[b], *συντριφετε* Orig 2, 621[c]; 4, 176[b], confringetis b c, confringitis a — *αυτου* A B ς Orig 2, 621[c], *απ'* (ex b) *αυτου* a b c Orig 4, 176[b], om Orig 3, 472[c]. 4, 176[c].

20, 8: *ο αλλος* A B ς, alius c d, ille b, om a.
11: *παρεκυψεν* A B ς, despexit a, prospexit d, inclinavit se et prospexit b c.
17: *και θεον μου* A B D b ς Orig 4, 155[c]. 285[c]. 357[c]. 155[d], et ad D. m. Hil 1086. 1088. 1090. 1091, Deum meum a, ad D. m. Hil 783. 1157, et (et ad c) dominum meum c d.
22: *και* A B d ς, om D b c Cypr 131. 155 — *τουτο* A B D b ς Cypr, haec c.
29: *με* A B C D b c Cypr 287 et add *θωμας*, om *με* a Hil 923.

21, 4: *πρωιας δε ηδη γενομενης* (*γενομενης* AC) A B D P b c ς, sed cum mane factum esset c — sciebant a, cognoverunt b c.
7: *σιμων ουν* et simon a) *Πετρος ακουσας* A B D P a b ς, cum audisset autem simon Petrus c.
12: *των μαθητων* A B D ς ex discipulis eius a, discumbentium c, discentium ante audebat b.
22: *εαν* A B D ς Orig 4, 438[a], sic b c.
23: *εαν* A B D ς Orig, sic a b c.
— *οτι* sec. A B c ς Origenes, om D a b.
25: *τα γραφομενα βιβλια* (add *Αμην* ?) A B C D ς Origenes, eos qui scribendi sunt libros amen c, eos (et a) libros qui scriberentur (scribantur a) a b.

Actus Apostolorum.

1, 13: *και Ιακωβος*, om *και* D d Vulg.
15 *και εν* A B ℵ C Vulg (fuld demid) ς — *εν δε* D E e et corr d, in Vulg (Cl am L [1] al).
16 *εδει* A B ℵ C E e ς Orig 4, 457[ab] et corr D, *δει* D* d Vulg Iren 193 copt arm (ms).
17: *οτι* A B C D E e Vulg (quia) ς Iren 193, qui d Vulg (pr L Cl al).
20: *αυτου* A B C D E e Vulg (L al) ς Iren 193 Hil 2 Eus dem. ev. in ps 698[e] et corr d, eorum (vide ps 70) Vulg et pr d aeth ed. Rom. syr Hcl (mg).

2, 1: *την ημεραν* A B C D E ς, *τας ημερας* Vulg d e syr Pst arm aeth.

3, 12: *ευσεβεια* = potestate. Sensus redditur.
16: *θεωρειτε* = vidistis. Praes. histor.

4, 6: *αρχιερατικου* = pontificali d, sacerdotali e Vulg.
10: *ονοματι* A B D d ς Iren 194 Cypr 291, add *του κυριου* E Vulg, om am.
12: *εν ανθρ.* A B E e ς, om D d Vulg Iren 194 Cypr 292. Sensus idem.
20: *ημεις* = nos e Lucif 199, d habet vos; nos corr L. Necessarium non videtur.

[1] L est codex Limburgensis Vulgatae a Lachmanno collatus.

4, 21 : *παντες εδοξαζον τον θεον* = omnes clarificabant id quod factum fuerat — *επι τῳ γεγονοτι* = in eo quod acciderat. Sensus non mutatur.

5, 2 : *και της γυναικος* A B D E ς, et muliere e, om et d Vulg. Necessarium non videtur.

3 : *επληρωσεν* = tentavit. Sensus redditur.

8 : *ειπε μοι* = dic mihi, mulier (mulier om L al).

15 : *ωστε κατα* (add *τας* ς) *πλατειας* ς et pr D 31 Vulg syrr Pst et Hcl copt sah (Lucif 201) — *και εις* A B ℵ et corr D 13 (*εις* arm), *και εν ταις πλατειαις* E — *εις τας πλατειας* A B et corr D.

— ad fin. : *αυτων* A B ς, add *και ρυσθωσιν απο πασης ασθενειας ης ειχον* E e, add *απηλλασσοντο γαρ απο πασης ασθενειας ως ειχεν εκαστος αυτων* D, add et liverabantur ab omnem valetudinem quem habebant unus quisque eorum d, add et liberabantur ab infirmitate sua Lucif 201 (am L al), add et liberarentur ab infirmitatibus suis Vulg Cl.

23 : E Vulg om *οτι* post *λεγοντες* et ponunt c. ς et Lucif 201 *μεν* post *το* : eodem fere cum effectu.

32 : *τοις πειθαρχουσιν* = omnibus obedientibus.

38 : *και τα νυν* = et nunc itaque Vulg.

41 : *ονοματος*, add *αυτου* ς aeth Orig 1, 276^{e}. 421^{b}, add *του κυριου Ιησου* E e syr Hcl, add *Ιησου* 13 Vulg Cl am, add *του χριστου* fuld tol 31 Eus in Luc 165 — om A B ℵ C D H syr Pst copt sah arm Lucif 201. «Iesu» perspicuitatis causa additum videtur.

42 : *τε* A B C E ς Iren 195, *δε* D de Vulg copt sah Lucif — *κατ' οικον* = circa domos e Vulg, domi d Lucif.

6, 7 : *θεου* A B ℵ C 13. 31 H am L ς syr Pst copt sah arm, *κυριου* D E d e Vulg Cl fuld syr Hcl Orig Int 9, 131^{c}.

12 : *τε* = itaque — explicative.

7, 5 : *και επηγγ.* A B C E e ς fuld copt, *αλλ'* D d Vulg Cl am L al sah Iren 197.

7 : *ειπεν ο θεος* ς D E e (Vulg) syrr Pst et Hcl copt sah arm aeth (Iren), dicit Dominus d Iren 197 Vulg, *ο θεος ειπεν* A B ℵ C.

31 : *εγενετο φωνη Κυριου* A B ℵ 61 am fuld syr Hcl copt arm, et *προς αυτον* ς C (E) H 13. 31 cod Bed

(Vulg Cl) (syr Pst) sah, add *εκ του ουρανου λεγουσα* E e cod Bed om *Κυριος*, *ο κυριος ειπεν αυτῳ λεγων* D d aeth, add dicens arm.

7, 44: *διεταξατο ο λαλων* (*ο* om D) = qui loquebatur d, (illis Deus) loquens Vulg e — explicative.

60: *φωνῃ μεγαλῃ*, add *λεγων* D Vulg Cl L al — explicative.

8, 4: *τον λογον* A B C D d ς, add *του θεου* E e Vulg Cl am L al syr Pst aeth.

9: *προυπηρχεν*, *προυπαρχων* D, qui ante erat (fuerat Vulg) in civitate Iren 99 Vulg, iam pridem erat in ipsa civitate d, ante fuerant in civitate e — *και εξιστων*, *και* om pr D Vulg, seducens Vulg Iren, mentem auferens d, suadens e, *ωστε αποπλαναν* Orig 3, 151ª.

12: *περι της βασιλειας του θεου και του ονοματος Ιησου Χριστου* = de regno Dei et (fuld Vulg Cl al «in») nomine Iesu Christi.

13: *ο δε Σιμων* A B C D E e ς, Simon quoque (*ὅ τε Σιμ.*) d, tunc Simon (*τοτε Σιμ.*) Vulg.

30: *επορευετο γαρ* = ibat autem (enim) Vulg.

9, 6: *και λαληθησεται* = et ibi dicetur Vulg.

9: *και ην* = et erat ibi Vulg Cl.

21: *εληλυθει* A B ℵ C e ς, *εληλυθεν* E 31. 61 Vulg H L (13 —*θη*).

29: *ελαλει τε και συνεζητει προς τους Ελληνιστας* = loquebatur quoque Gentibus et disputabat cum Graecis Vulg, cum Gentibus et cum Graecis aeth. — *Ελληνας* A syr Hcl copt (ut vid), Graecos e.

32: *κατελθειν και προς* = ut deveniret ad Vulg.

34: *σε*, add *ο κυριος* A Vulg Cl L al arm aeth — *χριστος*, praem *ο* ς A corr B E H L 31. 61, om B ℵ C 13.

39: *μετ' αυτων ουσα* A B C E ς, cum esset cum eis e, = illis Vulg.

10, 6: ad fin. add *ουτος λαλησει σοι τι σε δει ποιειν* ς Vulg (praeter L am) 31 marg. manu rec. aeth, etiam copt habet similem sententiam. — Cod D hiat, rel om, etiam d.

11: *καθιεμενον*, add *εκ του ουρανου* Vulg Orig 3, 256ª (1, 216ª. 249ª), *επι της γης* = in terram e Vulg, de caelo in terram Hil 750.

10, 28: *κἀμοι* = sed mihi — ad sensum.
33: *ενωπιον του θεου, ενωπιον σου* pr D d Vulg syr Pst sah arm Usc aeth.
39: *ον και*, om *και* ς 13 fuld Vulg Cl («et» habent L am tol demid) syr Pst (ut vid) copt sah (aeth) Iren 196.
48: *Ιησου* (*του* B) *Χριστου* A B E e, *του κυριου Ιησου Χριστου* D d Vulg (om Domini E), *του Κυριου* ςH L.

11, 3: *οτι* = quare — ad sensum.
25: *εξηλθεν δε εις Ταρσον*, add *ο Βαρναβας* E e ς Vulg Cl — perspicuitatis causa.
26: *εγενετο δε . . . συναχθηναι* (add ibi Vulg Cl) . . . *χρηματισαι τε*, ita ut cognominarentur Vulg — explicative.

12, 4: *ον και* = quem cum Vulg.
6: *τη νυκτι εκεινη* = in (om fuld, hab. am) ipsa nocte Vulg, illa nocte Lucif 135.
19: *διετριβεν* B D E d e ς, *διετριψεν* A, ibique mansit Lucif 136, ibi commoratus est Vulg copt sah.
20 fine: *αυτων την χωραν* (*τας χωρας αυτων* D) = regiones eorum Vulg Lucif 136 — *απο* (*εκ* D e) *της βασιλικης*, de regia Lucif, de regno d, ab illo Vulg.

13, 1: *διδασκαλοι, ὁ τε Βαρναβας* = doctores, in quibus Barnabas Vulg, *εν οις* D, in quo d, add *ην και* corr D.
7: *επεζητησεν* A B E ς, *και* (om corr) *εζητησεν* D d, requirebat e, quaerebat Lucif 209, desiderabat Vulg.
17: *τουτου* A C D E d e ς, om B, Vulg: plebis Israel.
22: *ῳ και ειπεν μαρτυρησας* — cui (et) testimonium perhibens dixit.
27: (*οι αρχοντες*) *αυτων* A B C E e ς, *αυτης* D d Vulg.
28: *ευροντες*, add *εν αυτῳ* D Vulg syr Hcl* copt sah aeth.
30: *εκ νεκρων*, add tertia die Vulg Cl L al.
31: *επι ημερας πλειους* = per (e) dies multos Vulg — *νυν* A C, *αχρι νυν* D d Vulg, om B E e ςH L.
37: *ηγειρεν* = suscitavit a mortuis Vulg Cl.
42: *εις το μεταξυ* (*μεταξυ* A, *εξης* D) *σαββατον* = (in) sequenti sabbato d e Vulg.
48: *εχαιρον* A B C D E ς, gavisae (—si) sunt d e Vulg.

14, 6: *την περιχωρον* A B C ς = universam in circuitu regionem. Vulg. add *extra* D L circum totam regionem d, circatoria tota e.

14: *τον οχλον* = turbam e, turbas d Vulg.

19: *απο Αντ. . . . ιουδαιοι* = quidam ab Ant. . . . Iudaei Vulg.

15, 2: *και ζητησεως* A B ℵ C D H L d 31. 61, *συζητησεως* ς, om E e Vulg copt — *και τινας αλλους εξ αυτων* = et quidam alii ex illis fuld, alii ex aliis (ceteri) Vulg.

4: *ανηγγειλαν τε* A B C D E ς, *τε* ς pr D, autem e, om d, = annuntiantes Vulg.

8: *αυτοις δους* A B ℵ 13. 61, *δους αυτοις* E e Vulg sah, *αυτοις δους αυτοις* C ς Iren 199, *αυτοις δους επ' αυτοις* D d.

32: *τε* A B ℵ C E d H L 13. 31. 61, *δε* D e ς Vulg syr Hcl copt (syr Pst sah arm aeth) Elz.

34: *εποριευθη* = abiit, add Ierusalem (ad sensum) Vulg Cl.

35: *μετα και ετερων πολλων* = cum aliis pluribus Vulg.

41: *τας εκκλησιας* A B C E e ς, add *παραδιδους* (add autem d) *τας εντολας* (mandatum d) *των πρεσβυτερων* D d, praecipiens custodire praecepta Apostolorum et seniorum fuld al Vulg Cl, om L al.

16, 14: *ηκουεν* A B d ς et corr D, *ηκουσεν* pr D L 13 Vulg.

21: *εθη α* A B C D E ς et corr D, mores quot e, sectam quam Lucif 224, morem quem Vulg.

17, 6: *οι την οικουμενην αναστατωσαντες* = hi qui urbem (orbem fuld) concitant e Vulg, inquietaverunt d.

18, 3: *ησαν γαρ* = erant autem (om fuld al).

4: *επειθεν τε Ιουδαιους* (autem e) A B E e ς, *διελεγετο και εντιθεις* (interponens) *το ονομα του κυριου Ιησου και* (om corr D) *επιθεν δε* (om d) *ου μονον* (solos) *Ιουδαιους αλλα* D d, (per omne sabbatum) interponens nomen Domini Iesu (suadebatque Iudaeis et Graecis) Vulg Cl syr Hcl mg. om am tol.

18: *εξεπλει* A B E ς, *εξεπλευσεν* e et corr E, *επλευσεν* D d Vulg.

26: *τε* = ergo e Vulg, adque d, om corr D, hab. A B E e ς.

18, 27: *δια της χαριτος*, om D al syr Hcl Vulg Basil. Seleuc. teste Griesb.

20, 24: *ουδενος* = nihil horum d Vulg (ad sensum) — *την ψυχην μου* D E ς Vulg Lucif 226, om *μου* A B C e et corr D — *τιμιαν* = caram d, caram esse Lucif, pretiosiorem e Vulg — *εμαυτῳ* A B C D E ς, *εμαυτου* pr D, me in ipso e Vulg (quam me Vulg), mihi d Lucif — *ως* A B ς, quam d Lucif 226, *ωστε* E, ut e, dummodo Vulg.

26: *διοτι* A B ℵ E, *διο* C et corr D H L 13. 31 — *μαρτυρομαι υμιν* Lucif 227, testificor igitur vobis Iren 201, contestor vos Vulg — ad sensum.

33: *ἢ χρυσ.* A C E e ς, *χρυσιου* B, *και χρυσ.* D Vulg Cl m — ad sequ. *αυτοι* add *δε* ς et aliquot verss., interponit «sicut» (ipsi scitis) Vulg Cl.

35: *των λογων* m, *τον λογον* L Vulg sah arm aeth.

21, 29: *ενομιζον* A B C E ς, *ενομισαν* D d e Vulg.

22, 3: *του ϑεου*, legis Vulg, traditionum paternarum mearum syr Hcl.

20: *και αυτος* A B E ς, ego d (e) Vulg.

22: *καθηκεν* A B ℵ C D E 13. 31 H L, *καθηκον* ς et corr D Vulg, fas e.

23, 24 fine: add (Timuit enim ne forte raperent eum Iudaei et occiderent, et ipse postea calumniam sustineret tamquam accepturus pecuniam) Vulg Cl syr Hcl* arm Usc (sed in ms Arm nullo); *εφοβηθη γαρ μηποτε αρπασαντες αυτον οι Ιουδαιοι αποκτενωσι και αυτος μεταξυ εγκλημα εχῃ ως αργυριον ειληφως* 137.

25: *περιεχουσαν* ς A H L 31, *εχουσαν* B ℵ E e 13. 61, continentem haec Vulg.

24, 14: *τῳ πατρῳῳ ϑεῳ* = Patri (et) Deo meo Vulg.

17: *προσφορας* = oblationes et vota Vulg.

21: *περι μιας ταυτης* = de una hac solummodo Vulg.

25, 10: *και συ καλλιον* = tu melius Vulg (*και* in comparationibus apud Graecos abundat).

18: *ων εγω υπενοουν πονηρων* = de quibus ego suspicabar malum Vulg, vide Handbuch der Einleitung ins Neue Testament p. 161[a].

20: *την περι τουτων ζητ.* = de huiusmodi quaest. Vulg.

23: *και κελευσ.*, *και* abundans om Vulg.

25, 24: *εν τε . . . και τινιαδε* om e Vulg Cl — *ενετυχον μοι* = interpellavit me petens (petentes) Vulg.

26, 1: *απελογειτο, απελογησατο* 13, coepit rationem reddere Vulg.

7: *εν εκτενεια* A C E, ex tenecitate e, om Vulg.

22: *ουν* A B E ς, quoque e, autem Vulg.

26: *πεπιθομαι, ου* ℵ*, *ουδε* E**, *ουδεν* E*, nihil e, *ουθεν* (*ουδεν* ς H L) *ου* B ℵ* ς H L Vulg.

29: *παντας τους ακουοντας μου* — omnes qui audiunt Vulg.

27, 1: *ημας, τους περι τον Παυλον* 31, cum Vulg; praecepit de eo Festus, ut mitteretur syr Pst, iudicavit praeses mittere eum syr Hcl mg — *παρεδιδουν, —δου* A demid syr Pst — *και τινας ετερους δεσμωτας*, et vinctos alios cum eo syr Pst, cum et caeteris vinctis syr Hcl mg, cum reliquis custodiis Vulg — *ετερους* post *δεσμωτας* L.

2: *εις τους κατα την Ασιαν τοπους* = circa Asiae loca Vulg.

17: *φοβουμενοι τε, τε* om Vulg perspicuitatis causa.

18: *σκαλην εποιουντο* — iactum fecerunt (comprehendens singulos actus iaciendi) Vulg.

20: *λοιπον περιηρειτο* = iam ablata erat Vulg.

28: *και παλιν βολισαντες*, ut superfluum om Vulg.

33: *αχρι δε ου* = et cum Vulg.

34: verba *τουτο γαρ υπαρχει* ut superflua om Vulg.

43: *εκωλυσεν αυτους του βουληματος* — prohibuit fieri — *απορριψαντας* — emittere se et evadere Vulg.

28, 6: *ἠ καταπιπτειν αφνω νεκρον* = et subito casurum et mori Vulg.

7: *εν δε τοις περι τον τοπον εκεινον* = in locis autem illis Vulg.

15: *τα περι ημων* ut supervacaneum om Vulg.

29: Versum habent ς H L 31 Vulg Cl syr Hcl* arm Usc (e d, non mss) aeth ed. Rom.; non hab. A B ℵ E 13. 61 am (fuld hiat) syrr Pst et Hcl text copt arm Zohr aeth Platt.

Epistola beati Pauli ad Romanos.

1, 3: *του γενομενου*, add ei Iren 205 f Vulg.

12: *τουτο δε εστιν* B C D G ς Clem 644, *τουτ' εστιν* A d fg Orig Int 4, 469[e] Vulg.

1, 17: *ζησεται* A B C D G ς = vivit fg Vulg Iren 205 (ex indefinita futuri hebraici significatione).

18: *την αληθειαν*, add *του θεου* Vulg Cl fuld arm Usc Hipp, om am arm Zohr Iren 205 Orig 1, 471^{e}. 472^{e}.

2, 12: *και* ante *απολουνται* A B D G ff^{c} g Vulg (fuld) ς, om f Vulg Cypr 327 Hil 440.

18: *το θελημα* = voluntatem, add eius Vulg (L al, Dei fuld, om pr fuld) perspicuitatis causa.

19: *πεποιθας τε* A B D ς.

25: *μεν γαρ* = quidem f Vulg.

3, 3: *τινες* = quidam illorum f Vulg; exciderunt a fide quidam illorum (eorum) Cypr 83. 120. 123. 202.

4: *γινεσθω* A B D ς, *εστο* G, sit g, est fg Vulg Cypr 83. 120. 123. 202, Concil. Carthag. (Cypr 335).

27: *καυχησις* A B C D G ff g Vulg ς, add *σου* G fg Vulg (perspicuitatis causa).

4, 5: *εις δικαιοσυνην*, add secundum propositum gratiae Dei Vulg, om Vulg L am Orig Int 4, 520^{a}. 522^{d}. 523^{e} (additio explicativa), hab. et arm Usc.

16: *ινα κατα χαριν εις το ειναι βεβαιαν την επαγγελιαν*, ut secundum gratiam («ut» L) firma sit promissio Vulg.

20: *εις δε* (om G g) *την επαγγελιαν* A B C D G g ς = in repromissione etiam (autem etiam f) Vulg.

23: *αυτω*, add *εις δικαιοσυνην* D rec. Vulg Orig Int (fides in iustitiam) syr Pst.

5, 2: *επ' ελπιδι της δοξης του θεου*, filiorum Dei Vulg — explicative.

8: *ετι αμαρτωλων οντων ημων*, add secundum tempus Iren 207 Vulg Cl.

16: *αμαρτησαντος* A B ℵ^{c} C ς am harl* syr Hcl copt arm Orig 4, 364^{d}, *αμαρτηματος* D F G fg Vulg Cl fuld* syr Pst aeth Orig Int 4, 534^{e}, ℵ* non liquet (*αμαρτητος*).

17: *και της δωρεας της δικαιοσυνης*, add «et» ante «iustitiae» Vulg syrr Pst et Hcl Iren 207.

6, 4: *ουν* A B C D G g ς, *γαρ* fg Vulg Orig 3, 686^{b} (1, 439^{a}; 4, 197^{e}).

11 fine: *Ιησου* A B D G fg Vulg Hil 48, 310. 335; add *τω κυριω ημων* ℵ C ς Vulg Cl K L P 17. 37. 47 mg.

7, 6: *αποθανοντες* A ℵ C K L P ζ 3. 17. 37. 47 am* syrr Pst et Hcl copt got arm aeth Tert De res. carn. 13, *του θανατου* D F G fg Vulg (morientes pr L) corr am, *αποθανοντος* ζ Elz Orig Int 4, 576ᵉ. 577ᵃ.

15: *ο θελω* = quod volo, add bonum, *ο μισω* = quod odi, add malum fuld al Vulg Cl — explicative.

8, 13: *του σωματος* A B ℵ C ζ syrr Pst et Hcl copt sah aeth Clem 545 Orig 1, 616ᵃ. 721ᵇ. 732ᵇ; 3, 360ᵃ. 591ᵇ, *της σαρκος* D F G fg Vulg Orig 2, 26ᵇ; 3, 170ᵇ Iren 304 Cypr 259.

16: *αυτο το πνευμα* = ipse enim Spiritus Vulg.

28 fine: *ουσαν* A B C D G f Vulg ζ Orig 2, 560ᵈ (1, 264 s.) Lucif 116, add sancti g Vulg (om fuld).

32: *χαρισεται* Orig 1, 16ᵉ, donavit f Vulg (donabit Vindob).

35: *τις*, add *ουν* F G fg Vulg (ergo om L V) arm m Orig Int 4, 607ᵃ.

38: *ουτε δυναμεις* ante *ενεστωτα* ζ K L 17 Vulg Cl syr Pst got, *ουτε αρχαι ουτε εξουσιαι* hab. C, *ουτε εξουσια ουτε αρχαι* D, neque potestates Hil 291, om Hil 183, *αρχαι* = principatus g Vulg, initia f — *ουτε δυναμεις* post *ουτε μελλοντα* A B C D Orig 316ᵉ Hil 291, virtus fg, fortitudo Vulg Cl (virtus fuld al).

9, 7: *ουδ' οτι εισιν* A B D G f ζ, neque hi sunt g, *ου γαρ εσσι* Orig 3, 2ᵇ, neque qui sunt Vulg Cl Vindob al.

20: *ω ανθρωπε μενουνγε* (*γε* om B) A B ℵ* 37. 47 Orig 1, 132, *μενουνγε ω* (om 1, 114) ℵᶜ corr D K L P 17 Orig 1, 114. 135 bis syrr Pst et Hcl copt got (arm), *ω ανθρωπε* tantum D* F G fg Vulg aeth Orig Int 2, 146⁴⁴. 299ᵇ; 4, 614ᵃ. 615ᵇ. Meth ap. Epiph 64, 28 (Zahn 77).

32: *προσεκοψαν*, add *γαρ* ζ ℵᶜ Dᵉ K L P 17. 37. 47 mg syrr Pst et Hcl arm Vulg Cl, om A B ℵ* D* F G am tol copt got (aeth) Orig Int 4 bis.

10, 8: *λεγει* A B ζ, *λεγει η γραφη* D f Vulg Orig Hil, *η γραφη λεγει* G g — *σου το ρημα εστιν* (om Orig 3, 243ᵈ; 4, 294ᵉ) A B ζ Orig 3, 243ᵈ; 4, 44ᵇ. 69ᵃ. 294ᵉ, *σου* (om f Vulg) *εστιν το ρημα* D G fg Vulg, est verbum meum Hil 1079.

10, 16: *υπηκουσαν* A B C D G Vulg (L am oboedierunt) ζ, obediunt fg Vulg (Cl) Hil 872.

11, 5: *γεγονεν* A B C D G f ζ Orig 3, 151^{d}, salvae factae sunt g Vulg Cl (salvae om L am) — sensus idem.

7: *επιζητει* A B C D ζ, *επεζητει* G f g Vulg — ad sensum.

13: *δοξαζω* A B C D ζ, *δοξασω* G f g Vulg — ad sensum.

12, 8: *ειτε* A B ζ, om D G f g Vulg.

13, 9: *ου κλεψεις*, add *ου ψευδομαρτυρησεις* ζ ℵ 37 (P) Vulg Cl syr Hcl copt (Wetstein), arm aeth Orig Int 4, om rel.

14, 2: *εσθιετω* D* F G Vulg arm Orig Int 2, 210^{b}; 4, 531^{e}. 659^{b}, rel *εσθιει*.

10: *και* A B C D G g ζ, om f Vulg.

16: *υμων* A B ℵ C ζ syr Hcl, *ημων* D G f g Vulg m syr Pst got Clem Orig Int 4.

15, 2: *ημων* A B C D f ζ Orig Int 4, 671^{e}, *υμων* G P g Vulg 37 m Orig Int 4, 671^{a}. 672^{b}.

9: *εν εθνεσιν*, add *Κυριε* ℵ^{c} 17 Vulg Cl syr Hcl copt got, om Orig Int 4 bis.

13: *εν τη ελπιδι*, *εν δυναμει*: interponit «et» Vulg (L am al) — explicative.

14: *δυναμενοι και αλληλους* A B ℵ C ζ, ita ut possitis alterutrum = *δυναμενοι αλληλους* D^{b} f Vulg copt (*δυν. και αλλους* al), *αλληλους δυν.* D* F G.

18: *τολμησω* A ℵ* C D syr Hcl copt, *τολμω* B ℵ^{c} Vulg m syr Pst arm aeth Orig Int 4, 676^{d}. 677^{a} — sensus idem.

— *κατειργασατο* A B ℵ C P 17. 37. 47, *κατηργ.* D F G L (Aoristus graec. de solendo) = efficit Vulg f — *εργῳ* (ad sensum) = factis f Vulg.

19: *και κυκλῳ* = per circuitum Vulg.

22: *προς υμας*, add *απο πολλων αιτων ωσανυν* F G (*ωσανουν* G* om corr), add et prohibitus sum usque adhuc Vulg Cl L (Vulg), add postea *πορευομαι* (om corr) *του ελθειν υμας* G (non F).

24: *ελπιζω γαρ* A B C D syr Hcl copt, om *γαρ* F G f g Vulg syr Pst arm aeth Orig Int 4 bis.

25: *δε* A B C D G g ζ, igitur f g Vulg.

29: *ευλογιας*, add *του ευαγγελιου του Χριστου* ζ ℵ^{c} L 17. 37. 47 Vulg Cl syrr Pst et Hcl arm codd.,

Χριστου tantum A B ℵ* C D F G P am fuld harl copt arm aeth Clem 685 Orig Int 4 quater.

15, 30: *δε* A B C D G g ζ, itaque f. ergo L Vulg Cl — *του πνευματος* — sancti Spiritus, sancti hab. fuld al Vulg Cl — *εν ταις προσευχαις* — in orationibus vestris.

16, 14: *Ιωαν Ιωσηβαν Ιωαν* A B C D G f g, *Ιωαν Ιωση. Ιωαν* ζ D^{c} L 17. 47 Vulg Cl syrr Pst et Hcl arm.

15: *Ολυμπιαν* A B C ζ, — *πιαν* D** arm, *Ολυμπειδα* F G, Olympiadem fg Vulg Orig Int 4.

23: *ολης της εκκλησιας* A ℵ C D P 37 am Orig Int 4, 687^{b}, *ολαι αι εκκλησιαι* F G aeth, universa Ecclesia Vulg Cl copt, *της εκκλησιας ολης* ζ.

27: *η δοξα* = honor et gloria Vulg.

Epistola beati Pauli ad Corinthios prima.

1, 8: *εν τη ημερα* A ℵ C, *εν τη παρουσια* D F G g, in die adventus Vulg, in adventum f.

29: *ενωπιον του θεου* A ℵ* C^{2} D F G f g Orig 1, 120. 160 (om *του*). 632^{e} L P 17. 37. 47 copt arm Zohr (aeth), *αυτου* (ℵ^{c}) C* ζ Vulg syrr Pst et Hcl arm Usc Orig 1, 479^{a}, in conspectu Domini Iren 213.

2, 1: *του θεου* = Christi Vulg.

4: *σοφιας* B D G f g Orig 1, 163. 377^{a}; 3, 308^{e}. 635^{d}; 4, 11^{b}. 93^{a}, *ανθρωπινης σοφιας* A C ζ Orig 1, 377^{e}. 630^{e} L P (37). 47 fuld Vulg Cl syr Hcl copt.

9: *α* A C D G g ζ Orig 1, 251^{d}; 2, 625^{a}. 809^{d}; 4, 216^{d} Hil 329. 584 Lucif 265, *οσα* B, quod f Vulg Iren 337 Hil 154. 165.

3, 13: *η γαρ ημερα* = dies enim Domini fuld al Vulg Cl — explicative.

17: *ει τις* — quicumque Iren 237, si quis autem Vulg — explicative.

4, 5: *τι* A B C D G g ζ Orig 3, 235^{e}; 4, 429^{a}, om 17 f Vulg (nolite . . . iudicare) got arm Orig Int 4, 479^{e}.

7: *ει δε και*: *και* in versione om f Vulg.

16 fine: add sicut et ego Christi Vulg Cl — explicative.

18: *δε* om F G Vulg, contra add «sic» f Vulg — perspicuitatis causa.

5, 3: *μεν γαρ*, quidem enim g, quidem Vulg Lucif 21, 134[a], enim f, autem Hil 336.

6, 19: *το σωμα* = membra Vulg, *τα σωματα* pr corr A Orig 2, 576[c]; 1, 756[e] Hil 349.

7, 7: *παντας ανθρωπους* = omnes vos L Vulg Cl.
14: *γυναικι*, add *τη πιστη* D F G fg Vulg syr Pst — *αδελφω* A B ℵ* C D* F G fg P, *ανδρι* ς ℵ[c] D[c] 37. 47 K L, viro fideli Vulg Iren 267.
15: *ου δεδουλ.*, Vulg non enim — ad sensum.
17: *και ουτως* = et sicut Vulg — ad sensum.
28: *εαν δε και γαμησης*: *και* A B D G g ς, om ut abundans f Vulg.
29: *τουτο δε φημι* = hoc itaque dico Vulg, autem dico vel itaque g.
32: *αρεση τω κυριω* A B D ς, *θεω* F G fg Vulg Orig 2, 742[c] Cypr 174. 316.
36: *ουχ αμαρτανει, γαμειτωσαν* A B ς K L P, *γαμειτω* D F G ς, si nubat f Vulg syr Pst arm.
37: *ος δε εστηκεν* = nam qui statuit Vulg.

8, 10: *σε τον εχοντα* = eum qui habet Vulg — ad sensum.

9, 1: *Ιησουν*, add *Χριστον* ς D K L P 37. 47 syrr Pst et Hcl* copt got arm, praem *Χριστον* F G Vulg Cl Tert De pud., om *Χριστον* A B ℵ am tol harl syr Hcl text sah aeth Orig 4, 266[b], Tert De pud. 14.
22: *παντως τινας σωσω* A B C ς, *παντας σωσω* D F G fg Vulg, *τους παντας* 17 Clem . . . *κερδησω* Orig 3, 294[c], *ινα παντα η κερδηση η τελειωση* Orig 4, 35[a], *παντας η τινας* Orig Cor 179.

10, 4: *επινον γαρ* A B C D G fg ς Orig 1, 170. 541[c]; 3, 229[a]. 524[a]. 715[e]; 4, 144[a] Iren 244, autem Iren 264 Vulg.
13: *ειληφεν* B C D f ς, *ηλειφεν* A, *καταλαβη* F G g Vulg Hil 346, occupabit Cypr 326.
16: *του Χριστου* 2° A B C ς syrr Pst et Hcl copt sah arm aeth, *του κυριου* D F G fg Vulg got syr Hcl mg.
17: *οι γαρ παντες* = omnes qui Vulg (Cl L al) (om enim al) = *οι γαρ παντες*.
28: *υμιν* A B C D H ς, om F G fg Vulg got.

11, 5: *εν και το αυτο* = unum Vulg.
6: *και κειωσθω* = tondeatur Vulg Cl, et tond. al.
19: *εν υμιν* pr A B C ς Orig 1, 455[b], om D F G f g Vulg Cypr 197 Orig Int 4, 694[d] Tert.
24: *το υπερ υμων*, add *κλωμενον* ς ℵ[c] C[3] D[b] F G 37. 47 K L P syrr Pst et Hcl got arm Usc, om A B ℵ* C* 17 arm Zohr, *θρυπτομενον* D*. tradetur Vulg Cypr, traditur Memph, datur Theb aeth.

12, 27: *εκ μερους* A B C G g ς Orig 3, 640[b]; 4, 197[a], *εκ μελους* D f Vulg Orig 2, 640[e], om Hil 967.
28 fine: add interpretationes sermonum Vulg Cl syr Hcl arm, om am fuld.

13, 12: *βλεπομεν γαρ αρτι* A B ℵ D* ς syr Hcl copt, *βλεπομεν αρτι* D* F G f g Vulg P got arm Orig 1, 731[a] Cypr 319, nunc videmus Hil 404.

14, 3: *ο δε* A B D ς, *ει γαρ ο* F G g, nam qui f Vulg, qui Orig Int 649[d].
4: *εκκλησιαν* A B D f (Vulg) ς, add *θεου* G g Vulg Cl, om Orig 2, 497[d].
11: *τω λαλουντι* = ei cui loquor ff Vulg — *εν εμοι* A B ς, om *εν* D F G f g Vulg syrr Pst et Hcl copt arm Clem.
18: *παντων*, praem *οτι* F G f g Vulg syrr Pst et Hcl copt, *τω θεω* add *μου* ς Vulg, *μαλλον* A B F G g ς Orig Int 4, 470[c].
33: *των αγιων* A B D ς, add *διδασκω* F G f g Vulg (om L am al) syr Hcl*.

15, 5: *δωδεκα* A B ℵ C D[c] syrr Pst et Hcl text copt sah arm Zohr aeth Orig 1, 434[c], *ενδεκα* D* F G f g Vulg syr Hcl mg got arm Usc.
11: *ουν* A B ς, *δε* D F G got (aeth) Iren 200, enim Vulg Tert De pud 19, om sah.
15: *ειπερ αρα* = si Vulg.
22: *ωσπερ γαρ* A B D G g ς Orig 3, 100[b]; 4, 408[a] Hil 54, 1096, et sicut (Hil ut) f Vulg Hil 560.
23: *εν τη παρουσια αυτου*, praem *οι* F G, qui in Hil 1096 Vulg, add *ελπισαντες* F G, crediderunt Vulg Cl fuld al Hil 54.
24: *παραδιδω*, *παραδω* f g Vulg ς Orig 1, 747[c] Hil 54. 83. 1096.

15, 25: *δει γαρ* A B D G f g ζ Orig 2, 589 s.; 4, 17ᶜ. 408ᵈ Hil 54. 156. 590. 1096, om Orig 3, 686ᶜ Iren 387, autem Vulg.

34: *δικαιως* A B D G g Vulg (iuste) ζ Orig 2, 652ᵉ, iusti f Vulg.

38: *ηθελησεν* (Aor. de solendo) = vult Vulg (voluit L).

45: *ουτως* (—ος C*) *και* A B C D f ζ, *καθως* G g Vulg.

47: *εξ ουρανου* A B C D f ζ Orig 2, 559ᵈ; 4, 302ᵈ Cypr 180. 260. 289. 307 Hil 1046, add *ο ουρανιος* G g Vulg.

49: *και* A B C D ζ Orig 1, 591ᵇ, om G f g Cypr 180. 260. 289. 307, igitur Vulg.

51: *κοιμηθησομεθα, ου παντες δε* (autem omnes Hier 1, 794ᵉ. 810) *αλλαγησομεθα* La c. C G g Orig 2, 552ᵇᶜ, item graeci codices apud Hier 1, 794ᵉ. 810ᵉ et Didymus apud eum 1, 795ᵈ idque secundum Acacium Caesareae episcopum magis in plurimis codicibus invenitur ibidem 1, 798ᵇ; non omnes autem immutabuntur Diodorus Tarsensis apud Hier 1, 795ᶜ — *αναστησομεθα* (resurgunt Hil 315) *ου παντες δε* (non omnes autem f Hier, sed non omnes Hil Vulg) *αλλαγησομεθα* (immutabuntur Hil 315) D f Vulg Hil 91. 315 (110) et latini codices (non graeci) apud Hier 1, 810ᵉ; *οι παντες μεν* (add *ου* pr) *κοιμηθ.*, *οι* (*ου* pr corr) *παντες δε αλλαγ.* A; *παντες ου κοιμηθ.*, *παντες δε αλλαγ.* B et Orig apud Hier 1, 804ᵉ; *παντες μεν ου κοιμηθ.*, *παντες δε αλλαγ.* ζ item Theodorus Heracleotes et Apollinarius apud Hier 1, 794ᵈ. 795ᵉ; *ου παντες κοιμεθ.*, *παντες δε αλλαγ.* Orig 1, 789 s. et quaedam exemplaria graeca apud Hier 1, 794ᵉ. 810ᵉ; non quidem omnes dorm., omnes autem immut. nonnulli codices Didymi et Acacii apud eundem 1, 795ᵉ. 799ᵇ.

16, 9: *ενεργης* = evidens f g Vulg.

15: *Στεφανα*, add *και Φορτουνατου* ℵᶜ C* D F G Vulg syr Hcl* (et mg Gr) arm, add postea *και Αχαικου* C* F G Vulg Cl (non am harl) syr Hcl* (et mg gr), non habent A B ℵ* C² M 17. 37. 47 K L P syrr Pst et Hcl text copt got aeth.

18: *γαρ*, add *και* D* F G Vulg got.

19: *εκκλησια*, add *παρ' οις και ξενιζομαι* D (F G) Vulg got, om Dᶜ am harl (ut vid) (*παρ ους* F G),

Epistola beati Pauli ad Corinthios secunda.

1, 5: *ουτως*, add *και* D* F G 17. 37 Vulg copt got, om A B ℵ C D^c ζ Orig 1, 302^a bis. Int 4 Eus in Ps contra om *και* ante *η παρακλησις* — sensus idem.

6: vide Tabulam locorum mutatorum supra p. 708 sub vers.

12: *εν απλοτητι* = in simplicitate cordis Vulg c. ℵ^c D F G f g L ζ 47 syrr Pst et Hcl got, *αγιοτητι* c. A B ℵ* C K (M P) 17. 37 copt arm (ut vid) Orig 1, 287^b.

13: *αναγινωσκετε* A B C G f ζ, —*ητε* D, legistis g Vulg .. *ἤ* (om G f g Vulg) *και επιγινωσκετε* = cognovistis fuld Vulg Cl (cognoscitis al).

20: *τῳ θεῳ προς δοξαν δι' ἡμων* = Deo ad gloriam nostram Vulg.

2, 3: *λυπην* A B C ζ, add *επι λυπην* D F G f g Vulg syr Hcl*.

14: *τῳ Χριστῳ* Clem 206. *Χριστῳ Ιησου* 17. 37 Vulg arm.

16: *ικανος* = tam idoneus (vel sufficiens g) est f g, tam idoneus Vulg.

3, 3: *καρδιαις* A B ℵ C D G L P 47 syr Hcl, *καρδιας* F f g K Vulg ζ Orig 2, 843^e Iren 309 Hil 344 Orig Int quinquies syr Pst copt (got) arm aeth.

4, 1: *ταυτην, αυτην* F G, om Vulg Cl.

5: *κυριον* = Dominum nostrum fuld al Vulg Cl.

6: *ος* pron. pers. tertiae person. de Deo = ipse Vulg.

14: *κυριον* ℵ C D F G tol syrr Pst et Hcl copt got aeth, om B 17 Vulg arm Tert De res. carn. 44.

17: *το γαρ παραυτικα ελαφρον* B C ζ Orig 1, 645^a, om idem 1, 275^e. 309^b Tert Scorp 13, *προσκαιρον και ελαφρον* D F G f g Vulg (syr Pst) got arm Orig Int 4, 596^cd.

5, 6: *και* om Vulg (hab. al).

15: *απεθανεν* B C D f ζ, add *Χριστος* F G g Vulg Cypr 266 (non am harl) — *ινα οι ζωντες* = ut et qui vivunt Vulg.

6, 1: *και*, hab. am harl copt got, om 17. 37 Vulg Cl sah arm.

6, 3: *η ψιακονια* B C ς Orig 1, 302^{d} copt, add *ημων* D F G f g Vulg syrr Pst et Hcl sah got.
4: *διακονοι* B C G f g ς Orig 1, 302^{d}, *διακονους* D Vulg.
16: *καθως ειπεν* = sicut dicit Vulg (ex notione indefinita praeteriti hebraici), *ειπεν* B C ς, *λεγει γαρ ο θεος* D F G f g, sicut scriptum est Lucif 24.

7, 3: *προς καταχρισιν* = ad condemnationem vestram Vulg Cl (ex sensu) — *προειρηκα* = praediximus (plural. maiestat.).
14: *οτι ει* = et si Vulg.

8, 7: *και τη εξ υμων εν ημιν αγαπη*, insuper vestra in nos f g, insuper (*ετι*) pr fuld et corr L et Vulg Cl.
18: *συνεπεμψ. δε* = misimus etiam L al Vulg Cl.

9, 2: *Αχαια* = et Achaia Vulg (om al).
6: *επ' ευλογιαις επ' ευλογιαις* B ℵ C D^{c} ς Orig 4, 255^{c}, *εν ευλογια εξ ευλογιας* D*f Cypr 304, *εν ευλογια επ' ευλογια* F G g, in benedictionibus de benedictionibus Vulg, in benedictione ex benedictione fuld al.

10, 9: *ινα* add *δε* 37 Vulg (syr Pst), om autem fuld.
12 fine: *ου συνιασιν* B ℵ* 17. 37, *ου συνιουσιν* ς D^{e} 47 K L P, *ου συνισασιν* ℵ^{c} syrr Pst et Hcl copt got arm aeth, om D*F G f g Vulg.
16: *εις τα υπερεκεινα*, praem etiam Vulg — ad sensum.
18: *ο κυριος* = Deus Vulg Cl.

12, 21: *ο θεος μου* = Deus Vulg.

13, 1: ab init. *ιδου* A ℵ^{c} 17 Vulg aeth.
2: *το δευτερον* om Vulg Cl («bis» al, add vobis L).
9: *οταν* A B D ς, *οτι* F G, quoniam Vulg Cl (quando al).
11: *της αγαπης και ειρηνης* A B ℵ K P 47 am tol syrr Pst et Hcl copt aeth Platt, *της ειρηνης και της αγαπης* D L 37 fuld al Vulg Cl got arm, *της ειρηνης* F G 17 aeth ed. Rom.

Epistola beati Pauli ad Galatas.

2, 7: *καθως* = sicut et Vulg, al om et.

3, 6: *καθως* A B C D f ς Iren 257. 332, add *γεγραπται* F G fuld al Vulg Cl arm mss (non am harl demid).
11: *ζησεται* A B C D G ς = vivit f g Vulg (ex notione indefinita futuri Hebraici).

4, 6: *ημων* ℵ A B C D* F G P 1 g am m arm Hil 503^{a}. 353^{b}. *υμων* $\aleph^{c}$ K L 17. 37. 47 syrr Pst et Hcl copt got aeth Vulg.

7: *ει* A B C D ς, est Vulg f, om F G g.

21: *τον νομον ουκ ακουετε* A B ℵ C 17. 37. 47 K L P^{a} ς Orig 171 bis. 388^{b}. 537^{d}. non audistis Hil 240. *τον νομον ουκ αναγινωσκετε* (legistis) D F G f g Vulg sah arm Orig 2, 799^{a}.

5, 1: *στηκετε ουν* A B ℵ C F G 17 P syr Pst copt got, om ς D K L 37. 47 syr Hcl f Vulg ς.

13: *τη σαρκι* A B C G g ς, *της σαρκος* D f 17 Vulg got, add *δουτε* (detis) C F G g Vulg — *δια της αγαπης* A B C f g Vulg ς, add *του πνευματος* D F G g Vulg Cl copt got.

19: *εστιν*, add impudicitia g Lucif 125 Vulg Cl, cf. Hier 7, 509^{c}. 510^{a}.

22 et 23: *μακροθυμια* latine duobus nominibus vertitur: patientia f g Iren et longanimitate (magnanimitas Cypr), item *εγκρατεια* per modestiam et continentiam; in fine additur *αγνεια* a D F G f g Iren 305 Cypr 200. 323 Vulg Cl (non am fuld harl) got.

6, 4: *και τοτε* = et sic Vulg.

7: *ο* A B C D G g ς Orig 4, 254^{b}. ā f g Vulg Orig 3, 332^{d} — *τουτο* A B C ς Orig 4. 254^{b}, *ταυτα* D G g Vulg Orig 3, 332^{d}, eadem f Hil 434.

12: *οσοι*, add enim fuld L al Vulg Cl.

13: *αυτοι* (ut non necessarium) om Vulg.

Epistola beati Pauli ad Ephesios.

1, 1: *τοις αγιοις* B D G f g ς, add *πασιν* A ℵ^{c} am fuld copt, praem Vulg Cl.

6: *εν ῃ* ℵ* D (F) G K L f g 37 Vulg ς, *ης* A B ℵ* P 17. 47 Orig Catena ed. Cramer Eph. 102.

— *ηγαπημενῳ*, add *υιῳ αυτου* D F G f g Vulg syr Hcl* got (aeth), om A B ς am* syr Hcl (text) Orig Catena ed. Cramer 109 quater. «Nec putandum quod in latinis codicibus habetur scriptum esse ‚in dilecto filio suo', sed simpliciter ‚in dilecto'.» Hier 7, 552^{c}. (Perspicuitatis causa additum videtur.)

11: *και εκληρωθημεν* = etiam et nos sorte vocati sumus Vulg Cl.

1, 22: *κεφαλην υπερ παντα τη εκκλησια*, caput supra omnia ecclesiae (—a fuld al), supra omnem Ecclesiam Vulg Cl.

3, 10: *νυν* A B C D ς syr Hcl, om F G f g Orig 3, 348ª Vulg syr Pst Tert Ad Marc. 5, 18.

4, 6: *και* (om B) *εν πασιν* A B ℵ C 17 P copt aeth, add *ημιν* D F G f g Vulg 37. 47 K L syrr Pst et Hcl got arm Iren 118. 253. 270. 315 Firmilian ad Cypr 150 Hil 967. 1082ᵈ, add *υμιν* ς.

29: *της χρειας* A B ℵ Dᵉ ς 7. 37. 47 K L P am, opportunitatis fidei pr fuld, syrr Pst et Hcl copt sah arm aeth (vid), *πιστεως* D* F G f g Vulg m got Cypr 102 Tert. «Pro eo autem quod nos posuimus ‚ad aedificationem opportunitatis', hoc est quod dicitur graece *της χρειας*, in latinis codicibus propter euphoniam mutavit interpres et posuit ‚ad aedificationem fidei'.» Hier in loco (vid 632ᵃᵇ Vallarsi).

5, 15: *ουν* B D G f g ς, add *αδελφοι* A ℵᶜ Vulg Lucif 158.

17: *κυριου* (add *ημων* B) B D G g Vulg ς am Lucif 158, *θεου* A f Vulg.

26: *εν ρηματι* = verbo vitae Vulg.

6, 13: *και απαντα κατεργασαμενοι στηναι* (*κατεργασμενοι* A) A B Vulg ς = et in omnibus perfecti stare g Vulg Lucif 248, ut cum omnia perfeceritis stetis Cypr 93. 328, et omnibus operis stetis f.

Epistola beati Pauli ad Philippenses.

1, 5: *εις το ευαγγελιον* = in Evangelio Christi Vulg Cl.

23: *εις το αναλυσαι* = dissolvi Vulg (graeci enim activum, latini passivum praeferunt).

24: *αναγκαιοτερον* A B C D G ς Orig, necessarium f g Vulg Tert Scorp 13, om Clem 604.

30: *οιον* add *και* D F G f g Vulg Tert.

2, 4: non sua sed aliorum unusquisque vestrum considerantes, Hil 461 — *και τα* A B C ς am fuld, om D F G Vulg K m aeth — *εκαστοι* 2° A ℵ B C (vid) D 17. 47 P copt, *εκαστος* f ς K L syrr Pst et Hcl got arm, om F G g Vulg m (bis) aeth.

14: *παντα ποιειτε* A B C D G ς f g, omnia autem pro dilectione facientes Cypr 309, omnia autem facite Vulg.

3, 6: *την εκκλησιαν* = Ecclesiam Dei Vulg.

3, 8: *και ηγουμαι* 1° A B ℵ° D G f g arbitratus sum g, om *και* ℵ* Vulg Cl fuld al copt got aeth Lucif 166.

9: *Χριστου* A B D G f g Vulg ζ, *Ιησου Χριστου* fuld Lucif 166, Christi Iesu Vulg Cl.

20: *σωτηρα απεκδεχομεθα κυριον* (add nostrum Cypr) *Ιησουν Χριστον* (nostrum Hil, om Iren) A B D G f g ζ Iren 308 Cypr 308 Hil 403. salvatorem nostrum exspectamus Iesum Christum Hil 545, Dominum exspectamus Iesum Christum Cypr 235, de caelis salvatorem nostrum exspectamus Hil 458.

Epistola beati Pauli ad Colossenses.

1, 1: *Ιησου Χριστου* Iesu Christi D ζ Vulg Cl 37. 47 K sic syr Pst arm aeth, *Χριστου Ιησου* Christi Iesu A B ℵ F G 17 L P am syr Hcl Memph.

14: *την απολυτρωσιν* A B ℵ C D F G 17. 37. 47 K L P am fuld harl syr Pst copt sah got aeth arab B, add *δια του αιματος αυτου* ζ Vulg Cl demid syr Hcl arm Iren 293.

24: *νυν* A B C ζ, *ος νυν* D F G f g Vulg.

2, 6: *τον Χριστον Ιησουν τον κυριον* A B C ζ Clem 346 (om *τον* 1°), *τον κυριον Ιησ. Χριστον* D f, Iesum Christum (C. I. L) Dominum Vulg.

7: *καθως εδιδαχθητε* A B C f g, add *και* post *καθ.* D Vulg.

11: *εν τη περιτομη* A B C D G f g Vulg ζ, sed in circumcisione Cypr 278 Hil 989 Vulg Cl, sed circ. Hil 773.

13: *χαρισ. ημιν* A B ℵ C D F G ζ 17. 47 K syrr Pst et Hcl copt got arm Hil 204. 773°, *υμιν* ℵ° L P 37 Vulg got (Massmann) aeth Hil 990ᵇ. 1067ᵈ Tert.

14: *εξαλειψας το καθ' ημων χειρογραφον*, delevit chirographum debiti nostri et affixit illud cruci Iren 314, qui cruci chirographum legis affigens edictum damnationis veteris delevit Hil 440 — *τοις δογμασιν* A B C D G g ζ, in sententiis Hil 204. 990. 1067, decreti (decleti f) f Vulg Hil 773, *τω εαυτου αιματι* Orig 4, 155ᵈ — *εξαλειψας* A B C D G f ζ Orig 4, 155ᵃ — delens g Vulg, *εξαλειφον* Orig 2, 755 s. Hil 204. 990. 1067, delendo Hil 773.

15: *απεκδυσαμενος* A B C D ζ Orig 1, 370 s.; 3, 350°. 361ᵃ (178ᵇ. 544ᶜ); 4, 356ᵇ. 446ᶜ, exuens se f (exsuens g, exutus Hil), *την σαρκα* G g Hil 990,

spolians (exuens) 773, se carne Hil 204. 773. 1067, ὃς απεκδυσαμενος Orig 4, 155[a], et expolians Vulg Cl — εν (add τη οτι 4, 155) παρρησια θριαμβευσας αυτους (om Orig) A B C D G ς Orig 4, 155[a]. 446[e] (356[b]), cum fiducia (in fiducia vel libertate g, libere propalam f) triumphans eos (illos f Hil 990 Vulg) f g Hil 204. 1067 et 990 cod, palam retriumphans illos Hil 773, triumphatis illis Hil 990 cod, om εν παρρησια Orig 3, 178[b]. 544[c], εν αυτω (εαυτω G) A B C D G f g ς Vulg Hil, εν τω ξυλω Orig 1, 370 s.; 3, 178[b]. 536[e]. 544[e]. 561[a]; 4, 155[d]. 356[b]. 446[e] — τας εν ημιν αρχας Orig 1, 370 s., εδειγματισεν = traduxit f g Vulg Hil 773. 1067, dehonestavit g, ostentui (add esse 990) fecit Hil 204 et 990 cod, dehonestans et Hil 990 cod.

2, 20: ει, add ουν ℵ* ς 37 Vulg syr Hcl Orig Int 4, 665[d], om A B ℵ[c] ut vid C D F G 17. 47 K L P am fuld tol copt got arm aeth Tert De res. carn. 23 Cypr 308. 351, enim syr Pst, autem demid — του κοσμου = huius mundi g Vulg — τι, add παλιν (adhuc Vulg) D F G g arm, om A B C ς Orig Int 2, 343[e] Tert Cypr bis.

3, 11: βαρβαρος, add και D F G f g Vulg got Petr Alex (Routh) 4, 31, om rel syr Hcl Clem graec.

22: κυριον A B ℵ* C D* F G g 17. 47 L am fuld harl syrr Pst et Hcl arm (aeth anceps) Clem, θεον ς ℵ[c] D[c] 37 K f Vulg copt got arab B.

4, 9: πιστω και αγαπητω A B C ς, αγαπητω και πιστω D F G f g Vulg got.

Epistola beati Pauli ad Thessalonicenses prima.

1, 3: του κοπου της αγαπης, et charitatis Vulg (perspicuitatis causa).

2, 12: και μαρτυρουμενοι B ℵ D F G f g ς 17. 47 K L = testificati sumus Vulg (ad evitandam anacoluthiam).

13: και (ενεργ.) A B D G g ς, om f Vulg (abundanter usurp. ex usu Graecorum).

16: εφθασεν δε, δε om Orig 2, 351[d], enim Vulg — η οργη add του θεου D G f g Vulg (ex sensu).

4, 1: *καθως και περιπατειτε* A B ℵ D F G f g Vulg 17. 37 syr Hcl copt got arm, om ς D^{e} K L 47 syr Pst, sic et ambuletis Vulg Cl.
2: *εδωκαμεν* = dederim (dederimus) Vulg.
8: *εις ημας* B ℵ D F G f g 17. 37. 47 K L am fuld tol harl syrr Pst et Hcl mg copt Clem Orig, *εις ημας* A ς Vulg Cl syr Hcl text aeth.

Epistola beati Pauli ad Thessalonicenses secunda.

1, 3: *παντων υμων, παντων* om 17 Vulg (L al, Cl), *υμιων* om ℵ* (add ^{c}).
4: *ημας αυτους* = et (om L) nos ipsi Vulg — *εν πασιν τοις διωγμοις υμων και ταις θλιψεσιν* = et (fuld L Vulg Cl) in omnibus persecutionibus vestris et tribulationibus Vulg.

2, 11 init.: *και* om D f Vulg syr Pst copt (abundanter usurpatum videtur).
13: *υπο* (add *τον* A) *Κυριου* (—*ριῳ* F G) A B F G g ς, *υπο θεου* D f Vulg.

Epistola beati Pauli ad Timotheum prima.

2, 9: *κοσμειν* A D G g ς Orig 1, 211^{b}. 208^{b}. ornantes f g Vulg, componentes Cypr 175. 317 — *μη* = et (om fuld al) non Vulg.
15: *μεινωσιν* A D G f g ς, permanserit g Vulg, *εαν τα τεκνα μεινῃ* Orig 3, 816^{a}.

3, 2: *κοσμιον* = ornatum, pudicum Vulg (hab. pudicum, ornatum fuld al).
3: *αφιλαργυρον* A D G ς = non cupidum f g Vulg.

5, 16: *ει τις πιστος η πιστη* D f ς fuld tol harl^{2} 37 K L syrr Pst et Hcl (h. got), *ει τις πιστη* A ℵ C F G g 17. 47 P am harl* copt arm, si quis fidelis Vulg (demid).

6, 1: *θεου* A G g ς, *κυριου* D f Vulg 17 got (nomen bonum sah).
9: *οι δε* A D G g ς Cypr 185. 210. 240. 323, nam qui f g Vulg.

Epistola beati Pauli ad Timotheum secunda.

1, 5: *ητις ενωκησεν πρωτον . . . και* = quae et habitavit primum . . . et Vulg.
18: *διηκονησεν* = ministravit mihi g Vulg.

2, 3: *συνκακοπαθησον* A ℵ C* D* F G f g 17 P syrr Pst et Hcl mg copt arm aeth, *Συ ουν κακοπαθησον* ς C² D^c 37. 47 K L syr Hcl text got (ut vid). Vulg: Labora.

4: *στρατευομενος* A C D f ς, add *τω θεω* F G g Vulg Cypr 114. 266. 308 Orig Int 168^c, om Orig Catena Cor ed. Cramer 167 Eus In Luc ap. Mai 170 — *του βιου* (saeculi) *πραγματιαις* A C D G g ς, negotiis (molestiis Cypr) saecularibus f Vulg Cypr — *ινα τω στρατολογησαντι αρεσῃ* A C D G ς, et ei qui se probavit placeam f, ut et militare cogitet cui se probavit g, ut ei placeat (placere possit 266) cui se probavit Vulg Cypr 114. 266. 308.

5: *εαν δε και αθλῃ τις* C D G f g ς, sed si quis Cypr, *εαν και* A, qui certet f, nam et qui certat Vulg.

14: *επ' ουδεν*, add *γαρ* F G f g Vulg — *επι καταστροφη* = ad subversionem Vulg, praem. nisi fuld al Vulg Cl (ad perspicuitatem sensus).

17: *νομην εξει* A C D G ς, serpit f Vulg Cypr 89 Hil 947 Lucif 25 Cypr 325, serpat g.

18: *ανατρεπουσιν* = subverterunt Vulg Cl L al.

25: *αντιδιατιθεμενους* A D ς, *αντιδιαθεμενους* C, *αντικιμενους* G, eos qui resistunt f Vulg, add veritati fuld al Vulg Cl, resistentis g.

26: *παγιδος* = laqueo g, laqueis f Vulg.

3, 2: *εσονται γαρ* A D G g ς, et erunt Vulg Cypr 200, erunt f Lucif 256 Vulg Cl.

16: *και* (om Hil) *ωφελιμος* A C D G f g Vulg ς Orig 4, 4^d Hil 1251^a, Orig *ουσα ωφελιμος εστι* 2, 443^b, om *και* praeterea Vulg syr Pst copt Orig Int 2, 444^e. 468^d, hab. *και* am fuld syr Hcl got arm aeth.

4, 5: *νηφε*, sensum verbi duabus sententiis exprimit Vulg. Postquam in initio posuit «vigila», in fine versus addit «sobrius esto», quod habent fuld al Vulg Cl, om am tol.

8: *πασιν* (—*σι* C ς) A C G g ς Cypr 310, om D f Vulg syr Pst, hab. syr Hcl copt got arm aeth Cypr 17 — *τοις ηγαπηκοσιν* (—*σι* C ς) A C D G ς Cypr 310 = qui diligunt f Vulg Cypr 17, diligentibus g.

18: *ῥυσεται* A C D ς Eus h. e., *ερρυσατο* F G f g Vulg.

Epistola beati Pauli ad Titum.

2, 5: *σωφρονας* videtur duabus vocibus »prudentes« et »sobrias« latine verti, quod (sobrias) habet fuld al Vulg Cl, non am tol. sobrias esse g — *οικουρους* habet ς ℵ^{c} D^{c} H 17. 37. 47 K L P syr Hcl mg Gr Clem 622, *οικουργους* A ℵ* C D* F G arm.

14: *περιουσιον* = abundantem fg, acceptabilem Vulg — ex sensu.

3, 15: *η χαρις* A C H ς add *του κυριου* D f, add *του θεου* F G g Vulg (non demid). »Sciendum quod in graecis codicibus ita scriptum est: ‚Gratia cum omnibus vobis', ut nec ‚Domini' nec ‚nostri' in libris ferant authenticis.« Hier 7, 749^{d}.

Epistola beati Pauli ad Philemonem.

2: *αδελφῃ* A ℵ D* F G 17 P am tol harl* syr Hcl text, add *αγαπητῃ* copt arm, charissimae Vulg fuld al demid, *αγαπητῃ* tantum ς D^{c} 37. 47 K L syrr Pst et Hcl mg gr.

6: *ενεργης* = manifesta f, evidens Vulg — *παντος* A C D f Vulg ς, add *εργου* F G g Vulg fuld Cl, non am harl demid.

8: *εν Χριστῳ παρρησιαν εχων* A C G g ς, *παρρησιαν εχω* (habens) *εν Χριστῳ Ιησου* D* f Vulg, *παρρ. εν Χρ. εχων* 47 L, *παρρ. εχων εν Χρ.* D^{c}.

11: *νυν δε και* ℵ* (om ^{c}) F G g Vulg 17. 47 syr Pst aeth, om *και* pr A C D f ς — *και σοι και εμοι*, et mihi et tibi (et tibi et mihi al) Vulg.

16: *υπερ δουλον* A C D f Vulg ς = pro servo Vulg, plus servo L, om G g.

Epistola beati Pauli ad Hebraeos.

3, 14: *της υποστασεως* B C D H f Vulg ς Lucif 18, add *αυτου* A Vulg.

5, 8: *υιος* = Filius Dei Vulg — ad sensum.

6, 1: *επι την τελειοτητα* = ad perfectiora L Vulg Cl (ad perfectionem al) — ad sensum.

7, 5: *καιπερ εξεληλυθοτας* = quamquam et ipsi exierint Vulg — ad perspicuitatem sensus.

8, 13: *εν τῳ λεγειν* A B D ς, dicendo autem f Vulg.

9, 6: *εισιασιν* = introibant f Vulg — ad sensum. Praes. hist. pro imperf.
10: *δικαιωματα* A B ℵ 17 P syr Pst copt arm, *δικαιωμα* D* sah, *δικαιωμασιν* ς D^c 37. 47 K L Vulg syr Hcl.
12: *τραγων και μοσχων*, Vulg Cl ex usu sermonis latini vertit: neque . . . hircorum aut vitulorum — sensus non mutatur.
14: *αιωνιου* A B ℵ* D^c 17. 37 K L syrr Pst et Hcl arm, *αγιου* ℵ^c D* 47 P Vulg copt basmur. (aeth).
17: *μηποτε* A ℵ^c D^c 17. 37. 47 K L P, *μη τοτε* ℵ* D* f, nondum Vulg.
24: *Χριστος*, praem *ὁ* ς C^2 D^c 37. 47 K L P, om A ℵ C* D* 17 arm (Iesus Vulg).

10, 2: *επει ουκ αν επαυσαντο προσφερομεναι* ς^3 A ℵ C D fragm Mosq^2 17. 37. 47 K L P am tol fuld harl* syr Hcl copt basmur. aeth, om *ουκ* ς Elz fragm Mosq* Vulg Cl demid syr Pst harl^2, *ει μη* = alioquin arm.
6: *και περι αμαρτιας* = pro peccato Vulg Cl, item vers. 8, ubi pars codd Vulg *και* om.
9: *του ποιησαι*, add *ο θεος* ς ℵ^c 37. 47 L Vulg syrr Pst et Hcl*, om A ℵ* C D 17 K P syr Hcl text copt sah basmur. aeth, post *του* arm.
30: *κρινει*, praem *οτι* D Vulg arm, qui iudicat f.

11, 11: *Σαρρα*, add *στειρα* D f 37. 47 P (praem *η* D^b 37) syrr Pst et Hcl copt sah arm aeth Vulg, om A ℵ 17 ς.
16: *επαισχ. αυτους*, proleptice ex seq. *αυτων*, idiotism. graecus A D f ς, om Vulg Orig 4, 70^d.
24: *ηρνησατο λεγεσθαι* = negavit se esse Vulg — ex sensu.

12, 1: *περικειμενον ημιν* = impositam Vulg.
4: *ουπω* A f Vulg ς, add *γαρ* D L Vulg Cl copt sah arm.
14 fine: *κυριον* A D am fuld ς, Deum f Vulg.
24: *και αιματι ραντισμου* = et ad sanguinis aspersionem Vulg — sensus idem.

13, 1: *μενετω* = maneat in vobis (ex sensu). In vobis habent L al codd Vulg.
2: *της* A C D ς, praem «et» f Vulg.
20: *Ιησουν*, add *Χριστον* D f 17. 47 fuld al Vulg Cl syr Pst copt arm codd aeth, om A ℵ C D^c M 37 K P am arm Zohr.

Epistola beati Iacobi.

1, 1: κυριου = Domini nostri Vulg.
4: εχετω = habet Vulg Cl (ad sensum), codd Vulg: habeat.
7: μη γαρ = non ergo Vulg.
12: επηγγειλατο, add ο om C 𝔔 31 K L syr Hcl aeth, post τοις αγαπ. αυτ. arm Zohr; add ο θεος 13 ut vid Vulg syr Pst copt, om A B ℵ ff arm codd multi.
16: μη πλανασθε = nolite itaque errare Vulg — ex sensu.

2, 3: και τω πτωχω = pauperi autem — ex sensu.
5: επηγγειλατο, repetit Vulg «Deus» — ex sensu.
8: της γραφης, collective pro singulis: Scripturas Vulg.
15: η αδελφη = et soror Vulg. Sensus non mutatur.

3, 1: λημψομεθα (ληψ. 𝔔) A C 𝔔 L, sumitis Vulg copt, —etis ff.
5: μικρον μελος = modicum quidem membrum Vulg — ad sensum.
6: και extremum non exprimit Vulg — ex sensu.
7: και εναλιων = et ceterorum Vulg.
11: και το πικρον, sc. υδωρ, quod exprimit Vulg aquam.
15: ουκ εστιν, add enim Vulg (ex sensu), om L a b.
17: ευπειθης = suadibilis, bonis consentiens, sic fuld al Vulg Cl (om bon. cons. L).

4, 5: κατωκησεν 𝔔 13. 31 K L Vulg: (in)habitat (Aor. de solendo), B ℵ per itacism. κατωκισεν, inde κατωκεισεν A (per alium itacism.) — ημιν, Vulg υμιν (vobis).
13: εκει B Vulg 𝔔, om A 13, add «quidem» Vulg.

5, 1: ταις επερχομεναις, add vobis Vulg ℵ (υμιν) syr Pst copt arm aeth, non m ff syr Hcl.
3: εθησαυρισατε εν εσχαταις ημεραις, Thesaurizastis vobis (om am) iram in novissimis diebus Vulg; ignem congessistis vobis in novissimos dies syr Pst (om praecedens: ως πυρ, pro quo posuit ignem).
4: των θερισαντων = eorum (ipsorum) Vulg.
5: εσπαταλησατε εθρεψατε = in luxuriis enutristis Vulg.
6: graece ἀσυνδέτως, latine πολυσυνδέτως — αντιτασσεται Praes. hist. = restitit Vulg (fuld al).
12: ητω δε υμιων = sit autem sermo vester Vulg (L al Vulg Cl), ο λογος ℵ* (et corr ᶜ) copt aeth, om ff sah.
16: πολυ, add enim Vulg — ex sensu.

Epistola beati Petri prima.

1, 7: *απολλυμενου* om am Vulg Cl, non fuld tol.
8: *αρτι* = nunc quoque (ad sensum) Vulg.
12: *εις α* A B C ς Orig 3, 95^{b}. 456^{e}. 692^{e}. 814^{b} Iren 140 Clem 948, in qua re Hil 586, quem Iren 337 Orig Int 2, 307, in quem Vulg, quae ipsa copt.
18. *αργυριῳ η χρυσιῳ*, auro vel argento Vulg.
19: *και ασπιλου Χριστου*, Vulg pon. et incontaminati post *Χριστου* (Christi).
22: *της αληθειας*, charitatis Vulg.

2, 4: *υπο ανθρ. μεν . . . παρα δε θεω* = ab hominibus quidem . . . a Deo autem Vulg.
5: *εις ιερατευμα* A B ℵ C tol copt arm aeth Orig 1, 757^{b}; 4, 197^{a}. 202^{c} Hil 70, om *εις* Vulg ς 13. 31 K L syr Hcl Orig 4, 223^{e} Hil 80 — sensus idem.
13: *δια τον κυριον* = propter Deum Vulg.
21: *υμων υμιν* Elz ℵ B ℵ C 31 (am demid tol) syr Hcl sah arm aeth, *ημων ημιν* ς^{3} syr Pst copt, *ημων υμιν* 13 K L Vulg Cl fuld al Cypr 250 259.
23: *τῳ κρινοντι δικαιως* A B C ς, se iudicanti (add se Cypr 250) iniuste Cypr 250. 317 Vulg.

3, 8: *ταπεινοφρονες* A B ℵ C 13 am demid Vulg syr Pst K L syr Hcl copt arm, *φιλοφρονες* ς 31 K, *φιλοφρονες ταπεινοφρονες* L, modesti humiles Vulg m (bis).
18: *περι αμαρτιων* B Vulg ς praem *των* ℵ* (om ^{c}), add *ημων* C^{2} (ut vid) Vulg syr Pst Cypr 296, add *υπερ ημων* ℵ C* (ut vid) 13 L copt, add *υπερ υμων* A arm, add hominum et propter nos aeth; non habent B 31 K am tol.
22: *του θεου*, add deglutiens mortem ut vitae aeternae heredes efficeremur Vulg, am fuld arm mg in ed. Amstelod.

4, 14: *το της δοξης* = quod est honoris et gloriae, add Dei ex sequenti *του θεου* Vulg (ex sensu), maiestatis et virtutis Domini nomen Cypr 90. 267.

5, 3: *του ποιμνιου*, add ex animo (*προθυμως*) Vulg (vid vers 2),
8: *νηψατε*, add et Cypr 256 Vulg — *ο αντιδικος* La c. A B ℵ* K Orig 3, 162^{n} Int 3, 372^{b} Eus In Ps 34^{a} Lucif 216, praem *οτι* ς Vulg ℵ^{c} L 13. 31 syrr Pst et

Hcl copt arm aeth Orig Int 2, 80ᵇ. 164ᶜ Lucif 416ᵃ Cypr 256, ὁ γαρ αντιδ. Orig 3, 315ᵃ — τινα καταπιῃ A Vulg ς syrr Pst et Hcl arm aeth Orig 3, 315ᵃ. 338ᶜ et 162ᵃ cod et Lucif 210, τινα καταπιειν (sic La) (τινα om B) B ℵ Orig 3, 162ᵃ cod et ante quaerens Cypr 256, nos devorare Hil 302ᵃ.

5, 14: αγαπης, αγιῳ = sancto Vulg syr Pst — ειρήνη (—νης ℵ*), χαρις = gratia Vulg — Ιησου ℵ K L 31 ς Vulg am syr Hcl copt arm, om A B 13 (vid) fuld demid harl syr Pst aeth — αμην ℵ K L 31 ς Vulg fuld syrr Pst et Hcl arm, om A B 13 am harl copt aeth.

Epistola beati Petri secunda.

1, 2: Ιησου, add Χριστου A ℵ C m syrr Bodl et Hcl copt arm aeth, praem Χριστου 13 Vulg Cl, om B C 31 K, om vers. sah, om του θεου και Ιησου am fuld demid harl.

3: δεδωρημενης, —μενα K, donata sunt Vulg Cl, donata est am. Sensus non mutatur.

4: δι' ων, per quem fuld al (pr fuld que) Vulg Cl, per quam L am, per quae al.

17: ευδοκησα, quod add Vulg (non am), ipsum audite, graece non hic habetur, sed vide Evv.

2, 7: υπο της . . . εν ασελγειᾳ αναστροφης = a . . . iniuria ac luxuriosa conversatione Vulg.

10: μαλιστα δε = magis autem Vulg.

12: γεγεννημενα φυσικα = naturaliter Vulg — και φθαρησονται A B ℵ* C* am fuld syr Hcl aeth, καταφθαρησονται ℵᶜ C² ς 13. 31 K L Vulg Cl m syr Bodl copt sah.

18: ασελγειαις A B ℵ C 13. 31 K L, luxuriae (ασελγειας?) Vulg, εν ασελγειαις Elz. Sensus reddi videtur.

3, 4: η επαγγελια της παρουσιας αυτου; = promissio aut adventus eius? Vulg — ad sensum.

10 fine. και γη και, pr. και om ℵ, terra autem et Vulg.

17: αγαπητοι = fratres Vulg — των αθεσμων = insipientiam (ex usu Veteris Testamenti).

Epistola beati Ioannis prima.

1, 3: και υμιν A B ℵ C 13 am harl syrr Pst et Hcl* sah arm aeth, om και ς 31 K L Vulg syr Hcl text copt.

1, 4: *ινα η χαρα υμων η πεπληρωμενη* = ut gaudeatis et gaudium vestrum sit plenum Vulg — ex sensu.

2, 14: *εγραψα υμ. πατερες . . . απ' αρχης* Orig Int 3, 27[c], om am Vulg (non: fuld demid harl).

20: *και υμεις* = sed vos Vulg.

27: *μενει, μενετω* 13. 31 Vulg syr Hcl.

3, 12: *Καϊν*, add qui Vulg Lucif 138. 139.

16: *την αγαπην*, add Dei Vulg (L al) Vulg Cl.

4, 2: *γινωσκετε* A B ℵ[c] C copt sah syr Hcl aeth, cognoscite Iren 207, *γινωσκεται* 31 K Vulg syr Pst, *γινωσκομεν* ℵ* arm.

3: *και παν πνευμα ο μη ομολογει* A B ς, qui autem negat Cypr 288, et omnis spiritus qui solvit (destruit Lucif) Vulg Iren 207 Lucif 217.

4: *νενικηκατε αυτους*, eum am Vulg Cl — ex sensu.

5, 12: *του θεου* om Vulg Tert Adv. Prax. 31.

14: *εαν τι* = quodcumque Vulg.

15: *και εαν* (*αν* B) *οιδαμεν* = et scimus Vulg.

16: *εαν τις, ει τις* = *οστις*, qui Vulg — *και δωσει αυτῳ ζωην* = et dabitur ei vita Vulg Cl (ad sensum) — *τοις αμαρτανουσιν* A B ς Clem, peccanti Vulg fuld al — *ερωτησῃ* add *τις* Orig 1, 256[a] Vulg (ex sensu).

18: (*αλλ'*) *ο γεννηθεις* A B ς Orig 4, 326[c] — *εαυτον* La c. A (corr[1]) ℵ ς 13. 31 K L Orig 4, 326[b], *αυτον* A* B, sed generatio Dei conservat eum Vulg — ad sensum.

20: *αληθινον* B (ℵ) ς Hil, add *θεον* A 13 Vulg (non m) copt arm Usc (aeth) — *εν τῳ αληθινῳ εν τῳ υιῳ αυτου* = in vero Filio eius Vulg — *Ιησου Χριστῳ* add B ℵ[c] 13. 31 K L demid tol m al versiones Hil, om A Vulg.

Epistola beati Ioannis secunda.

1, 3: *Ιησου Χριστου* = Christo Iesu Vulg.

6: *αυτη εστιν*, add enim Vulg — ex sensu.

12: *πολλα* = plura (Vulg) — ad sensum.

Epistola beati Ioannis tertia.

10: *βουλομενους* A B ℵ am fuld syr Hcl text copt aeth, *αποδεχομενους* C Vulg syrr Bodl et Hcl mg sah arm.

Epistola beati Iudae.

8: *ομοιως μεντοι* (A) B C ς Clem 515 — similiter Vulg, *οπως* A, itaque Lucif 28 — *ενυπνιαζομενοι* om Vulg — *δοξας* = maiestatem Vulg, —tes fuld al.

13: *τας εαυτων αισχυνας* — turpitudines suas Lucif, suas confusiones Vulg.

15: *κατ' αυτου* = contra Deum Vulg — ad sensum.

18: *οτι ελεγον* = qui dicebant Vulg (ad sensum) — *εσονται* B ℵ* C* K L ς syr Bodl et Hcl arm Lucif, *ελευσονται* A ℵ C² 13 Vulg copt sah aeth (sensus non differt) — *κατα τας εαυτων επιθυμιας πορευομενοι των ασεβειων* A B C Vulg ς, euntes secundum voluntates suas impias Lucif.

24 fine: add in adventu Domini nostri Iesu Christi Vulg Cl.

25: *αιωνας*, add *των αιωνων* L 13 demid Vulg Cl syr Hcl mg (copt).

Apocalypsis beati Ioannis.

1, 5: *αγαπωντι* A ℵ C 6. 7. 14. 38 Q 95, *αγαπησαντι* ς 1 P 91 Er Compl, qui dilexit Vulg copt arm aeth (syr) — *λυσαντι* A ℵ C 1. 6. 38 arm (Griesb) syr Primas, *λουσαντι* ς 14 P Q 91. 95, lavit . . . Vulg copt arm (Rieu) aeth, *λυσαντι και . . . λουσαντι* 7.

11: *ταις επτα εκκλησιαις*, om *επτα* L Er ς, add *ταις εν Ασια* Er ς copt arm Usc. Vulg, om A ℵ C 1. 7. 14. 38 P Q 91. 95 Vulg arm Zohr aeth syr Cypr 287 Primas Compl.

13: *των επτα λυχνιων*, add aureorum (ex sensu) Vulg.

14: *ως εριον λευκον ως χιων* A C ς Iren 256, aut nix h Cypr 278, et tamquam nix L al Vulg, om «et» fuld.

2, 14: *ειδωλοθυτα* A C ς, de sacrificiis h, Orig Int 2, 347ᵉ Tert De praes haer 33, om Vulg.

15: *ομοιως* A ℵ C 6. 7. 14 Q 91. 95 Vulg copt syr Primas Compl, *ο μισω* ς 1 arm Er (P), om (38) aeth Vulg Cl.

20: *κατα σου*, add *ολιγα* ς 1 Vulg Cl Er, add *πολυ* ℵ (arm), multa Cypr 72 Primas, om rel — *και διδασκει και πλανα* A ℵ C Compl, sinis (et sinis eam h) docere

et seducere h Cypr 72, *διδασκειν και πλανασθαι* Vulg ς Er.

2, 24: *οιτινες* A ℵ C 1. 6. 7. 14. 38 P Q 91. 95 am fuld copt arm aeth syr Primas Compl, praem *και* ς Er Vulg Cl.

3, 7: *κλεισει* A ℵ C (7) 14 (38) P Q 91. 95 Iren 253 Orig 2, 525[a]; 4, 97[e] Hil 5, Primas Compl, *κλειει* ς 1. 6 Vulg h copt arm syr Hipp Orig Int 4, 506[cd] Er.

11: *ερχομαι* A ℵ C 1. 6. 7. 14. 38 P Q 91. 95 am tol copt syr Primas Compl, praem *ιδου* ς fuld demid Vulg Cl arm aeth Er.

4, 8: *εχουσιν* fuld A ς, *(ουχ) εξουσιν* ℵ* (et corr [ca]), habebant Vulg am Primas.

9: *δωσουσιν* A 1. 38 P arm Er, *δωσωσιν* ℵ 7. 14 Q, *δωσι* 6. 91. 95 —*σιν* Compl, darent Vulg, dederant illa Primas.

10: *πεσουνται* A ς, cadebant h, procidebant Vulg — *προσκυνησουσιν* Elz A ℵ 1. 6. 7. 14. 38 P Q 91. 95 Compl, *προσκυνουσιν* ς 3 Er, adorabant Vulg Primas — *βαλουσιν* Elz A ℵ** 6. 7. 14. 38 P 91. 95 am fuld, *βαλλουσιν* ς 3 ℵ* 1 Q Er Compl, mittebant copt Vulg arm, mittentes Primas.

5, 7: *ειληφεν* A ℵ 1. 6. 14 P 91. 95 am* harl* arm aeth, add *το βιβλιον* ς Er Primas Cypr 251 Hipp (159 Lagarde) am mg copt syr, post *επι του θρονου*: 38 Vulg fuld tol demid Compl.

8: *ελαβεν* = aperuisset Vulg — ad sensum.

9: *ᾄδουσιν*, cantaverunt Cypr 291, cantabant (cantant) Vulg, cantantes Primas — *αξιος ει* A h Vulg ς, add Domine Cypr Vulg.

10: *αυτους* A ℵ 1. 6. 7. 14. 38 Q 91. 95 am copt arm aeth syr Laurent. Valla Compl, *ημας* ς Primas Cypr 291 Vulg fuld Er. — *βασιλευσουσιν* ℵ 1. 6 P 91 am fuld tol harl copt Cypr, *βασιλευουσιν* A 7. 14. 38 Q 95 syr Compl, *βασιλευσομεν* ς Vulg Cl demid Primas Er.

11: *μυριαδες μυριαδων* Elz 6. 7. 14. 38. 91. 95 A ℵ Q copt arm aeth syr Laurent. Valla Compl, om ς 3. 1 Er, om *μυρ. μυρ. και* Vulg Primas.

12: *λεγοντες* A ς, dicentium h Vulg — *και πλουτον*, et divinitatem Vulg, et regnum copt.

13: *και τα εν αυτοις*, et quae in eo Vulg.

5, 14. *επεσαν* = ceciderunt in facies suas Vulg Cl — *προσεκυνησαν* A C Vulg add *ζωντι εις τους αιωνας των αιωνων* ς Ir Vulg Cl am. Usc Primas. om A ℵ C 1. 6. 7. 14. 38 P Q 91. 95 am fuld copt arm Zohr aeth syr Compl.

6, 2: *νικων* (ο *νικων* A) *και* (om Vulg Iren) *ινα νικησῃ* A C Vulg ς Iren 258, ut vinceret et victor exiit Primas.

3: *ερχου και* A C Vulg, *ερχου και βλεπε* *h* *και* (h om *και*) h ς Vulg Cl.

5. *και* (add *βλεπε*. *Και* ς! *ειδον* (vide. al vidi Vulg) *και ιδου ιππος μελας* A C Vulg ς, et vide et vidi equum nigrum Primas.

6: *και το ελαιον και τον οινον* A C ς, et (om h) vinum et oleum h Vulg.

7—8: *Ερχου. και ειδον, και* (om C) (*και βλεπε. Και* ς) *ιδον και ιδου ιππος χλωρος* A C Vulg ς, et vide et vidi equum pallidum h — *αυτοις* A C ς, ei (illi) h Vulg — *επι το τεταρτον της γης*, super quattuor partes terrae Vulg — ex sensu.

10. *κραξαν* A C h Cypr 254. 310, *εκραζον* Vulg ς Hil 534.

11: *και οι συνδουλοι αυτων και οι αδελφοι* A C ς = conservi eorum et fratres Vulg, numerus conservorum et fratrum h Cypr.

12. *και σεισμος μεγας* ℵ C h Vulg, *και ιδου σεισμος μ.* A ς Vulg Cl.

7, 1: *μετα τουτο* A ℵ C 6. 7 14. 38 Q 91 copt aeth Compl, *μετα ταυτα* h Vulg ς P 95 arm — *ινα μη πνεῃ* (add *ο* C) *ανεμος* A C ς, ne flarent Vulg h.

5—8: post *χιλιαδες* semper, non solum in prima et ultima tribu, ponit *εσφραγισμενοι* Vulg ς, quod decies omittunt A ℵ C 6. 14. 38 P Q (91) 95 fuld (syr) Compl (et ult. om 91 syr), om octies ab *Ασηρ* usque ad *Ιωσηφ* 1.

10: *κραζουσιν* (praes. hist.) = clamabant Vulg — *φωνῃ μεγαλῃ* = magno clamore dicebant h Cypr.

8, 3: *του θρονου*, ante thronum Dei Vulg, add Dei post aram h.

5: *σεισμος* = terraemotus magnus Vulg Cl.

13: *της σαλπιγγος* = tubae, om pars codd Vulg et Vulg Cl.

9, 10: *η εξουσια*, praem *και ς* 1 Vulg Cl Er, om A ℵ 6 (7.) 14. 38 P Q 91. 95 am fuld syr.

11: *εχουσιν* A ℵ 6. 7. 14. 38 Q 91. 95 copt Compl, *και εχουσιν* (habebant h Vulg) *ς* 1 P Vulg arm aeth syr Primas Er — post *Απολλυων* add et Latina lingua nomen habens Exterminans Primas, («et» am) Latine habens nomen Exterminans am Vulg, et Latine Exterminans fuld.

12: *ιδου* = et ecce Primas Vulg.

16: *ηκουσα* A ℵ 1. 7. 14. 38 P Q 91 (V et C) 95 am fuld copt arm syr Cypr 322 Primas Compl, *και ηκουσα ς* Vulg Cl Er.

18 initio: *απο* = et ab Vulg Cl.

10, 4: *αι επτα βρονται* A ℵ C 1. 6. 7. 14. 38 P Q 91. 95 am fuld copt arm aeth syr Primas Compl, add *τας φωνας εαυτων ς* Vulg Cl Er, add *και ς*, ego Vulg — *λεγουσαν* A ℵ C 1. 6. 7. 14. 38 P Q 91. 95 am fuld arm aeth syr Primas Compl, add *μοι ς* Vulg Cl copt Er.

5: *την δεξιαν* ℵ C 6. 7. 14. 38 P Q 91. 95 copt arm aeth syr Primas Compl, om *ς* A 1 Vulg Er.

9: *λαβε*, add librum Vulg (ex sensu), *λαβε αυτο* ℵ, sume eam tibi copt.

11: *επι λαοις και εθνεσιν*, Gentibus et populis Vulg Cl — *πολλοις*, in populos et in nationes et linguas et reges multos Primas.

11, 1: *λεγων* A h am fuld, *λεγει* ℵ*, et dictum est mihi Vulg Cl, *και ο αγγελος εστηκει λεγων ς*, add *και εστηκει ο αγγελος* 14 Q 91 Compl, id. ante *λεγων* ℵ^{ce} syr.

2: *και την αυλην την* A ς, aram autem quae est h, atrium autem quod est Vulg, om autem fuld.

8: *το πτωμα* A C 6. 7. 14 Q 95 copt arm aeth, *τα πτωματα* ℵ ς 1. 38 P 91 Vulg syr Primas Er Compl — *επι της πλατειας της* (om ς) *πολεως* A C ς ℵ 1. 6. 7. 14. 38 P Q 91. 95 arm syr Compl, in plateis Vulg, ponet in medio civitatis illius h.

9: *βλεπουσιν* A ℵ C 1. 6. 7. 14. 38 P Q 91. 95 syr Compl, *βλεψουσιν ς* Er Vulg copt arm Primas — *εκ των λαων και φυλων* c. A B C P etc. — *εκ των φυλων και λαων* ℵ, de tribubus et populis am Vulg Cl.

11, 14: *ιδου* A C ς 1. 38 P 95 am copt syr Er, *και* (om *ιδου*) 7 fuld. et ecce h Vulg Cl, *ιδου ερχεται η ουαι η τριτη* ℵ, *η ουαι η τριτη ιδου ερχεται* 14 Q 91 Compl (aeth).

15: *αιωνων*, add *αμην* ℵ 38 Vulg Cl arm Usc.

17: *και ο ην*, add *και* ℵ* C fuld, add *και ο ερχομενος* ς 91. 95 Vulg Cl copt arm Usc Er Compl, om A (ℵ C) 1. 6. 7. 14. 38 P Q am (fuld) tol harl demid arm Zohr aeth syr Cypr 312 Primas, *ο ην και ο ων* 91 arm.

19: *βρονται και φωναι* 14. 38 copt syr, tonitrua et voces et fulgura sah (Raph. Tuki 26), om *και βρονται* 6 Vulg, fulgura et voces et tonitrua Primas, vox tonitru aeth.

12, 7: *πολεμος* = praelium magnum Vulg Cl (al om magnum) — *επολεμησεν*, pugnabat Vulg.

13, 1: *κερατα δεκα και κεφαλας επτα* A ℵ C 6. 7. 14. 38 P Q 91. 95 copt aeth syr Primas Compl, *κεφαλας επτα και κερατα δεκα* ς Vulg arm, om *και κερατα δεκα* 1, om *δεκα* Primas, *και κερατα επτα* Er.

4: *οτι εδωκεν* A ℵ C P 95 am fuld demid aeth syr Iren 326, *ος εδωκεν* ς Er Vulg Cl arm, eo quod Primas, *τω δεδωκοτι* 6. 7. 38 Q 91 Compl, *τω δοντι* 14.

8: *και προσκυνησουσιν* A C ς, adoraverunt h Iren 326 Vulg (al adorabant) — *αυτον* A C 6. 14 Q am Primas, *αυτω* ℵ P ς 1. 7. 38. 91. 95 arm Er Compl, eam Iren 326 Vulg (al eum).

14, 3: *ᾀδουσιν* A C ς Orig 4, 2ª, cantabant h Vulg — *μαθειν* A C ς Orig, dicere h Vulg.

5: *γαρ εισιν*, add *ενωπιον του θρονου του θεου* ς Er Vulg (L Cl) arm Usc, om A ℵ C 1. 6. 7. 14. 38 P Q 91. 95 copt arm Zohr aeth syr am fuld Orig 4 bis Meth Compl.

7: *θεον* A ℵ C 1 P 91. 95 am fuld copt arm syr (Cypr 264. 312) Orig 4, 16ᵇ, *κυριον* ς 6. 7. 14. 38 Q Vulg (Cl al).

8: *αλλος δευτερος αγγελος* A 1. 38 Q Primas, *αλλος δευτερος* ℵ* 95, *αλλος αγγελος δευτερος* ℵᶜᵉ C (—*ρον*) 6. 7 P 91 copt arm syr Compl, *αλλος αγγελος* ς 14 Vulg aeth Er.

14, 9: *αλλος αγγελος τριτος* A C 6. 7. 38 P Q 91. 95 fuld copt arm syr Compl (*τριτον* 7*), *αλλος αγγελος* 1, *τριτος αγγελος* ς 14 Er Vulg Cl Primas Cypr 322, *αλλος αγγ. ηκολουθ. τριτος* ℵ*, angelus tertius am.

10: *και αυτος πιεται* A C ς, hic bibet Cypr 322, et bibet ipse h, bibet et ipse Cypr 93. 111. 364, et hic bibet Vulg.

13: *λεγουσης*, add *μοι* ς 1. 38 m 91 Vulg Cl arm Primas Er Compl, om A ℵ C 6. 7. 14 P Q 95 am fuld copt aeth syr.

19: *το δρεπανον αυτου*, add *το οξυ* (acutum) Vulg Cl.

15, 5: *και ηνοιγη* A ℵ C 1. 6. 7. 14. 38 P Q 91. 95 arm aeth syr Compl, *και ιδου ηνοιγη* ς Er Vulg copt Primas.

16, 5: *οτι* = qui Vulg.

7: *του θυσιαστηριου* A ℵ C 6. 7. 14. 38 P 91. 95 fuld tol demid arm syr, *αλλου εκ του θυσ.* ς Er Vulg (Cl al), vocem ex copt aeth (Edit. Platt), *εκ* Q Compl alterum dicens am, aliam vocem dicentem Primas.

8: *ο τεταρτος* A C 7. 14. 38 P Q 95 am fuld tol aeth syr, add *αγγελος* ℵ ς 1. 6. 38. 91 copt arm Primas Vulg Cl Er — *καυματισαι τους ανθρωπους εν πυρι* A C ς, aestum et ignem iniicere hominibus h, aestu affligere homines et igni Vulg Cl (afficere al).

10: *ο πεμπτος*, add *αγγελος* ς 1. 91 Vulg Cl copt arm Primas Er, om A ℵ C 6. 7. 14. 38 P Q 95 am fuld tol copt aeth syr.

12: *ο εκτος*, add *αγγελος* ς 91 Vulg Cl copt arm Primas (cf. v. 10).

16: *συνηγαγεν*, —*ον* ℵ, *συναξω* arm Zohr, congregabit Vulg Cl.

18: *ουκ εγενετο*, numquam fuit Vulg.

21: *εστιν η πληγη αυτης σφοδρα* A ς, plaga a gran dine facta est h, quoniam magna facta est vehementer Vulg.

17, 5: *πορνων* A ς, fornicatione h Vulg.

9: *Ωδε* A ς, et hic est h.

12: *λαμβανουσιν* A h Vulg codd ς, accipient Iren 323 Vulg Cl — *μετα του θηριου*, post bestiam Vulg.

15: *λαοι και οχλοι* = populi Vulg.

16: *και το θηριον* A ℵ 1. 7. 14. 38 P Q 91. 95 am fuld tol demid copt aeth syr Hipp Primas Compl, *επι το θηριον* ς Er Vulg Cl, *του θηριου* arm.

17, 17: *και ποιησαι μιαν γνωμην* ℵ 1. P. 95 (add *αυτων*) memph (arm) aeth syr Er, om A Vulg Primas, *και ποι. γνωμ. μ.* 7. 14. 38 Q 91 Hipp Compl.

18, 2: *εν ισχυρα φωνη* A 91 am fuld Compl, *ισχυρα φωνη* ℵ 7. 14. 38 PQ 95 copt arm aeth, add *μεγαλη* 1 Hipp, *εν ισχυι, φωνη μεγαλη* ς Er, voce magna et forti h, in fortitudine Vulg Cl.

6: *απεδωκεν*, add *υμιν* ς 1. 91 Vulg Er Compl, om A ℵC 7. 14. 38 PQ 95 am fuld m tol copt aeth syr Hipp Ant 41 (19) Cypr 316.

8: *Κυριος* ante *ο θεος* hab. m copt arm aeth Cypr Primas Hipp, om A 95 Vulg, *ο κυριος ο θεος* ℵ* (corr ᵃ).

12. *ξυλου* (*λιθου* A Vulg. aeth?) *τιμιωτατου* A C Vulg ς, de pretioso ligno h Hipp.

13: *θυμιαματα*, odoramentorum etc. sic Vulg.

17: *ο επι τοπον πλεων* A ℵC 7. 14. 38 Q (*τον τοπ.*) 92. 95 am fuld, per mare h, in lacum Vulg Cl, *επι των πλοιων ο ομιλος* ς 1 Hipp Ant 41 (20) Er, *ο επι των πλοιων πλεων* Compl (om *ο* 6 P 91).

18: *καπνον* C h ς Hipp, *τοπον* A Vulg.

20: *και οι αποστολοι* A ℵ 6. 7. 14. 38 PQ 91. 92. 95 am fuld copt aeth syr Hipp Primas Compl, *αποστολοι* C 1 ς Vulg Cl demid arm Er.

19, 1: *ως φωνην μεγαλην οχλου πολλου* (*ο. π. μ.* ς 91) A ℵC ς 6. 7. 14. 38 PQ 92. 95 am fuld copt arm (om *πολλου*) aeth syr, vocem turbarum ingentium clamantium voce magna h, om *μεγαλην* 1 Vulg Cl Er.

2: *οτι* sec. = quia, qui L al Vulg Cl, *ος* 14 — *χειρος* A ℵC 7. 14. 38 PQ 91. 95 arm Compl, *της χειρος* ς 1. 91 Er, manibus h Vulg.

15: *οξεια* A ℵ 1. 38 P am fuld demid copt sah arm aeth (Platt) Er Iren 256 Orig 4, 55ᵇ, add *διστομος* 6. 7. 14 Q 91. 95 Vulg Cl aeth ed. Rom. syr Tert C. Marc 3, 14 (? 1, 16) Cypr 297 Primas Compl (vid 1, 16; 2, 12), (bisacutus) Hil 593.

16: *ονομα*, praem *το* ς 1 Er, om A ℵ 7. 14. 38 PQ 91. 92. 95 Orig Compl, suum nomen Iren, om Vulg.

20, 14: *και ο θανατος και ο αδης* = et infernus et mors Vulg — *η λιμνη του πυρος* A ℵ 7. 14. 38 PQ 91. 92 am fuld sah syr Hipp Ant 65 (32) Compl,

om ς 1 Vulg Cl copt arm Primas Er, secundam mortem Iren 336, gehenna ignis illa est aeth.

21, 2: *την πολιν την αγιαν* (magnam) *Ιερουσαλημ καινην ειδον* A ℵ 1. 7. 38 Q. 91. 92 am fuld tol demid copt arm (hab. *ειδον* utrumque) aeth syr Iren 336 Primas Compl, *εγω Ιωαννης την πολιν την αγιαν Ιερουσαλημ καινην* ς Er Vulg Cl, *ειδον* ante *την πολιν* copt sah.

5: *πιστοι και αληθινοι εισιν* A Iren., fidelissima sunt et vera h Vulg, *αληθινοι και πιστοι εισιν* ς.

6: *γεγοναν* A ℵ^{ca} Iren 336 c. La Tr, *γεγονα* ℵ* 1. 7 P Q 91. 92 arm syr Er in Annott. Orig 4, 23^{e} Compl, *γεγονε* ς Er text Primas Vulg, om ℵ^{ca}, postremo copt aeth.

11: *τιμιωτατῳ* = pretioso Vulg.

16: *τῳ καλαμῳ* = de arundine aurea Vulg Cl — *το πλατος και το υφος* = altitudo (om fuld L al) et latitudo Vulg Cl.

22, 3: *ουκ εσται ετι και* A (ℵ) Vulg ς, neque . . . iam erit, sed h, non erit amplius sed Vulg Cl.

9: *συνδουλος σου* (add *γαρ* ς Vulg) A ℵ Vulg ς, quia conservus tuus h.

12: *ως το εργον εστιν αυτου* (*αυτου εσται* ς) A ℵ ς, secundum (facta) opera sua h Vulg.

14: *οι πλυνοντες τας στολας αυτων* A ℵ 7 (*πλυναντες*) 38 Vulg arm mg (Griesb) aeth, add in sanguine Agni Vulg Cl (non am fuld), *οι ποιουντες τας εντολας αυτου* ς 1 Q 91. 92 copt (arm) syr, qui ex praeceptis agunt Tert De pud 19 Cypr 294.

18: *μαρτυρω εγω* A (praem η ℵ) 7. 38 Q 91. 92 m am arm syr Compl, *συμμαρτυρουμαι γαρ* ς Er, contestor enim Vulg Cl et fuld, testor autem copt, et ego testis aeth, testor ego Iohannes Primas.

21: *κυριου*, add *ημων* ς Er Vulg copt arm syr, om A ℵ 7. 38 Q 91. 92 Compl, om *κυριου ημων* aeth — *Ιησου*, add *Χριστου* ς 7. 38 Q Vulg copt arm aeth syr Er, om A ℵ — *μετα παντων* A am, *μ. των αγιων* ℵ, *μ. παντων των αγιων* 7. 38 Q 91 (om *των*) 92 copt arm syr Compl, *μ. παντων υμων* ς Er Vulg Cl fuld aeth.

Property of
Southern Evangelical Seminary
3000 Tilley Morris Road
Matthews, NC 28105

BS1965 .B73 1901
Brandscheid, Fridericus.
Novum Testamentum graece

SOUTHERN EVANGELICAL SEMINARY
3 7387 0006 6233 6